KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

122530

MİMARİ FORMUN KAVRAMSAL ANALİZİ

Yüksek Mimar Özge CORDAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce
"Doktora"
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 08.05.2002
Tezin Savunma Tarihi : 01.07.2002

Terde Syf 36 Eksik

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Zafer ERTÜRK
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Sonay ÇEVİK
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hasan ŞENER

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Asım KADIOĞLU

Trabzon-2002

ÖNSÖZ

Akademik hayatta en önemli dönemeçlerden biri hiç şüphesiz doktora tez çalışmalarıdır. Oldukça yoğun, stresli ve bir o kadarda bilgi ile donatılmış olarak gelinen son noktada geride kalan zor, zahmetli günler, hayat boyunca unutulmayacak özel anlar olarak kalacaktır.

Her akademik çalışma, bilginin nesnellik ve araştırmacının subjektif değer yargıları ile bütünleşir anlam ve değer kazanır.

Bu çalışmada bilginin nesnel ölçütlerinden yola çıkılarak, kavramlar aracılığı mimari formun analizine ilişkin bir yöntem geliştirilmiştir. Kavramlar, düşünceye dayalı yaratımlardır. Nesnelerin ve olguların çeşitli yönlerini nitelemek ve göstermek yolu ile açıklama ve genelleme imkanı verirler.

Çalışma bu yönüyle mimarinin hem analiz hem de sentez aşamalarında; kavramsal düşünme, kavram üretme ve kavramlar aracılığı ile bilgiyi nesnel olarak değerlendirme ve yorumlamanın önemini vurgulamaya yönelik bir misyona sahiptir.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde benden ilgi ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Zafer ERTÜRK'e, mimari çizimlerin yapılmasındaki katkılarından dolayı Öğr. Gör. Dr. Ömer İskender TULUK ve Arş. Gör. Zehra EMİNAĞAOĞLU'na, disiplinli iş ahlakları ile büyük desteklerini gördüğüm Üniversal Fotokopi'deki tüm güzel dostlara ve benden maddi ve manevi destekleri esirgemeyen moral kaynağım sevgili aileme hep yanımda oldukları için teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Mayıs 2000 Özge CORDAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ ... II
İÇİNDEKİLER ... III
ÖZET ... VI
SUMMARY ... VII
ŞEKİLLER DİZİNİ ... VIII
TABLOLAR DİZİNİ ... XIII
SEMBOLLER DİZİNİ ... XVI
1. GENEL BİLGİLER ... 1
1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım ... 1
1.1.1. Çalışmanın Amacı ... 5
1.1.2. Araştırma Alanı ve Sınırları ... 5
1.1.2.1. 1950-1960 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı ... 6
1.1.2.2. 1960-1970 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı ... 11
1.1.2.3. 1970-1980 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı ... 17
1.1.2.4. 1980-1990 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı ... 21
1.1.2.5. 1990-2000 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı ... 31
1.2. Literatür Araştırması ... 38
1.2.1. Mimarlık'ta Form Olgusu ... 38
1.2.1.1. Mimari Formun Tanıtılması ... 45
1.2.1.1.1. Mimari Formun Özellikleri ... 45
1.2.1.1.2. Mimari Formun Anlamı ... 57
1.2.1.2. Mimari Formun Oluşturulması ... 63
1.2.1.2.1. Mimari Formu Oluşturan Etmenler ... 65
1.2.1.2.1.1. Sosyal Etmenler ... 65
1.2.1.2.1.2. Yasal Etmenler ... 67
1.2.1.2.1.3. Teknolojik Etmenler ... 68
1.2.1.2.1.4. İşlevsel Etmenler ... 69
1.2.1.2.1.5. Ekolojik Etmenler ... 70
1.2.1.2.1.6. Biçimsel Etmenler ... 70
1.2.1.2.2. Mimari Formu Oluşturan Yaklaşımlar ... 72
1.2.1.2.2.1. Pragmatik Tasarım ... 73
1.2.1.2.2.2. Tipolojik Tasarım ... 80
1.2.1.2.2.3. Analojik Tasarım ... 87
1.2.1.2.2.4. Sentaktik Tasarım ... 98
1.2.1.2.2.5. İkonik Tasarım ... 108
1.2.1.3. Mimari Formun Çözümlenmesi ... 119
1.2.1.3.1. Geometrik Çözümlemeler ... 121
1.2.1.3.2. Estetik Çözümlemeler ... 122
1.2.1.3.3. Mekansal ve İşlevsel Çözümlemeler ... 125
1.2.1.3.4. Tipolojik Çözümlemeler ... 127
1.2.1.3.5. Stilistik Çözümlemeler ... 128
1.2.1.3.6. Konstrüksiyona Dayalı Çözümlemeler ... 130
1.2.1.3.7. Tasarım Yaklaşımlarına Göre Çözümleme ... 131
1.2.1.3.8. Dilbilim Kaynaklı Çözümlemeler ... 132
1.2.1.3.8.1. Yapısalcı Yöntemle Çözümleme ... 133
1.2.1.3.8.2. Göstergebilim Kaynaklı Çözümleme ... 135

1.2.1.3.8.3. Göstergebilimsel Biçimci Yöntemle Çözümleme 138
1.2.1.3.9. Kavramsal Çözümleme 139
2.YAPILAN ÇALIŞMALAR 142
2.1. Mimari Formun Kavramsal Analizi 142
2.2. Önerilen Yöntemin Tanıtılması ve Amacı 144
2.3. Önerilen Yöntemin Kurgulanması 145
2.3.1. Kavram 147
2.3.2. Kavramsallaştırma- Kavram Üretme 149
2.3.3. Sanat Etkinliklerinde Kavramsallaştırma 150
2.3.4. Kavram-Kavramsallaştırma ve Mimarlık 152
2.3. Mimari Formu Oluşturan Yaklaşımların Kavramsallaştırılması 156
2.3.1. Alegori 162
2.3.2. Analoji 163
2.3.3. Boyutsal Koordinasyon 164
2.3.4. Çelişki 165
2.3.5. Değişebilirlik 166
2.3.6. Ekoloji 167
2.3.7. Ekonomi 169
2.3.8. Esneklik 170
2.3.9. Fonksiyonellik 171
2.3.10. Geometri 173
2.3.11.İkon 175
2.3.12. İmgesellik 176
2.3.13.İndeks (Belirti) 178
2.3.14. İroni 179
2.3.15. Karmaşıklık 180
2.3.16. Kitsch 182
2.3.17. Mecaz (Metafor) 184
2.3.18. Mimesis 186
2.3.19. Modül 189
2.3.20. Nedensellik 191
2.3.21. Öz 192
2.3.22. Pragmatizm 194
2.3.23. Rasyonellik 195
2.3.24. Sentaks 197
2.3.25. Sezgisellik 199
2.3.26. Simgesellik 201
2.3.27. Soyutlama 204
2.3.28. Standartlaşma 206
2.3.29. Süreklilik 207
2.3.30. Tarihsellik 208
2.3.31. Tip 210
2.3.32. Uygulanabilirlik 212
2.3.33. Verimlilik 212
2.3.34. Yaratıcılık 213
2.3.35. Yeniden Üretilebilirlik 216
2.3.36. Yerellik 217
2.4. Yöntemin Uygulanması 219
2.4.1. Örneklerin Belirlenmesi 220

2.4.1.1. İstanbul Hilton Oteli 223
2.4.1.2. Büyükada Anadolu Klübü 224
2.4.1.3. İstanbul Belediye Sarayı 225
2.4.1.4. Brüksel Türk Pavyonu 226
2.4.1.5. Karatepe Açıkhava Müzesi 227
2.4.1.6. Hukukçular Apartmanı 230
2.4.1.7. ODTÜ Mimarlık Fakültesi 231
2.4.1.8. Anadolu Kulübü Merkez Binası 233
2.4.1.9. Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu 234
2.4.1.10. Türk Tarih Kurumu 235
2.4.1.11. Sedat Gürel Evi 238
2.4.1.12. İş Bankası Genel Müdürlük Binası 240
2.4.1.13. Tercüman Gazetesi Binası 241
2.4.1.14. Türk Dil Kurumu 243
2.4.1.15. İzmir Merkez Bankası Binası 244
2.4.1.16. Atatürk Kültür Merkezi Müze-Sergi Kompleksi 246
2.4.1.17. TBMM Camii 248
2.4.1.18. Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi 251
2.4.1.19. Atakule 253
2.4.1.20. Kapadokya Robinson Lodge 256
2.4.1.21. Günay Çital Evi 257
2.4.1.22. Şefik Gül Villası 259
2.4.1.23. Doğan Medya Center 262
2.4.1.24. Aksoy-Technical Fabrika Yönetim Binası 264
2.4.1.25. Pamukkale Tenis Klübü Sosyal Tesisleri 266
2.4.2. Analiz Tablolarının Strüktürünün Kurulması 267
2.4.3. Kavramsal Analiz .....
3. BULGULAR 616
3.1. Mimari Formu Oluşturan Yaklaşımlara Göre Seçilen Örneklerin Kavramsal Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi 616
3.2. On Yıllık Periyotlara Göre Örneklerin Değerlendirilmesi 669
3.2.1. 1950-1960 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 669
3.2.2. 1960-1970 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 670
3.2.3. 1970-1980 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 674
3.2.4. 1980-1990 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 677
3.2.5. 1990-2000 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 681
3.3.Seçilen Örneklerin Form Oluşturucu Yaklaşımlara Göre Genel Değerlendirilmesi 684
3.3.1. Pragmatik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 686
3.3.2. Tipolojik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 690
3.3.3. Analojik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 692
3.3.4. Sentaktik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 695
3.3.5. İkonik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 697
4. İRDELEME 701
5. SONUÇLAR VEÖNERİLER 708
6. KAYNAKLAR 717
7. EKLER 735
ÖZGEÇMİŞ 753

ÖZET

Broadbent (1973, 1988), mimarın formu tasarlarken izlediği yolları; "*pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik*" olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada söz konusu tasarlama yaklaşımları ya da yolları, mimari formun analizinde başvurulan yaklaşımlardır. Bu çalışmada söz konusu form tasarlama ya da üretme yaklaşımlarına "*ikonik* tasarım" adı ile bir yenisi ilave edilmiştir. Söz konusu tasarım yaklaşımları, mimarın üç boyutlu formu oluştururken izlediği süreci açıklamakta yeterli fakat onu yorumlarken kullandığımız "kavramları" açıklama da yetersizdir. Bu nedenle bu çalışmada; söz konusu yaklaşımlar, alt kavram kümelerine ayrılmış ve mimari form eleştirel metinler aracılığı ile kavramsal olarak analiz edilmiştir. Böylece formun salt görünüşte kalan fiziksel özelliklerinin yanında anlamına ilişkin simgesel değerini de ortaya çıkarmak mümkün olmuştur. Bu anlamda çalışma, mimari formun anlatım olanaklarından yararlanılarak, kavramlar aracılığı ile analizine dayalı bir "yöntem" önerisidir. Yöntemi "kavramsallaştırmadır". Çalışmanın uygulama alanını, Cumhuriyet Dönemi Türk mimarlığı'nın son 50 yıllık periyodu içinden seçilen örnekler oluşturmaktadır.

Çalışma 6 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; giriş ve konuya yaklaşım, çalışmanın amacı ve bu çalışmanın uygulama alanı olarak belirlenen Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı'nın son elli yıllık periyodunun on'ar yıllık dönemler açısından incelenmesi ye almaktadır. Mimarlıkta form olgusunu; fiziksel özellikleri ve anlam değerleri açısından tanıtma, mimari formu oluşturan yaklaşımlara açıklık getirme ve mimari formun çözümlenmesine ilişkin literatüre dayalı bilgier de bu bölüm içinde yer almaktadır.

İkinci bölümde; yapılan çalışmalar yer almaktadır. Bu bölümde ilk olarak mimari formun kavramsal analizi üzerinde durulmaktadır. Sonraki bölümler ise yöntemin kurgulanması, örneklerin belirlenmesi ve analizine ayrılmıştır.

Üçüncü bölümde; bulgular yer almaktadır. Bu bölüm aynı zamanda yöntemin üçüncü aşamasını oluşturan değerlendirme aşamasıdır.

Dördüncü bölümde; kavramların, göstergebilim (semiology) kaynaklı değerlendirmesi yer almaktadır.

Beşinci bölümde; sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Key words: form, form analizi, tasarlama yaklaşımları, kavram, kavramsallaştırma

SUMMARY

The Conceptual Analysis of Architectural Form

Architectural form is product of thinking activity which is known as design. Broadbent, defines the types of design as '*pragmatic, typologic, analogic, canonic*'. In this study, these types of design are used architectural form analysis. One more approach is added to design types which is iconic design in this study. These types of design is useful in describing the processes in the act of designing but not enough for interpreting them. For this reason, these types of design are divided into sub-conceptual groups and architectural form is analysed through them with the help of additional texts.

At this point, this study is suggestion of a method which uses concepts with the help of analysis of architectural forms. The method is conceptualization. The field study in this study is the examples chosen from Republic period of Turkey's last five decades.

This study is consists of six chapters.

First chapter, includes the introduction to the subject, the purpose and overview of last five decades of Turkish Republic Architecture. There is introduction of form in architecture in terms of meaning, physical aspects and literature review.

The second chapter consist of studies done. There is conceptual analysis of architectural form. There is structure of method, selection of examples and analysis of them. The method has three stages: the first stage is creation of concept. The second stage is selection of examples and analysis of them according to concepts which are conceptualized. The third stage is evaluation of results of concept analysis.

There are findings at the third chapter. This chapter has also evaluation stage. Findings, coming from analysis stage are evaluated with ten year periods and general evaluation of fifty year period.

The fourth chapter includes findings according to semiology.

The fifth chapter includes results and proposals.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Key words: Form, form analysis, design types, concept, conceptualization

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. 1950-1960 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti 10
Şekil 2. 1960-70 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti 18
Şekil 3. 1970-80 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti 22
Şekil 4. 1980-90 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti 32
Şekil 5. 1990-2000 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti 37
Şekil 6. Konstrüksiyon sisteminin mimari formun görsel niteliğine olan etkileri 42
Şekil 7. Temel biçimler 45
Şekil 8. Asal formlar 46
Şekil 9. Taç Mahal 60
Şekil 10. Vanna Venturi Evi, Venturi ve Rauch, 1962 61
Şekil 11. Atheneum Binası, New harmony, R. Meier, 1975-79 63
Şekil 12. Mamot avcılarının çadır planı, Kiev 73
Şekil 13. Cro-magnon evi/mamut kemikleri, Ukrayna 73
Şekil 14. Eskimo igloları 74
Şekil 15. Yöresel evler-Harran/Urfa 74
Şekil 16. Yöresel ev-İkizdere/Rize 75
Şekil 17. Archaeonlink-Ziyaretçi Mer69kezi, Edward Cullinan 75
Şekil 18. Fountains Abbey-Ziyaretçi Merkezi, Edward Cullinan 75
Şekil 19. Şişme strüktür-Fuji Pavyonu/Yutaka Murata 75
Şekil 20. Asma strüktür-Alman pavyonu/Frei Otto 75
Şekil 21. Balcomb Evi-New Mexico/Santa Fe 76
Şekil 22. Almanya pavyonu- Josef Wund 76
Şekil 23. John Hancock merkezi-Skidmore-Owings-Merril 77
Şekil 24. Yüksek Mahkeme Binası- Le Corbusier 77
Şekil 25. Haftasonu evi- P.Johnson 77
Şekil 26. Kitle, plan, çerçeve ve kabuk konstrüksiyonlar 78
Şekil 27. Kızılderili çadırları 80
Şekil 28. Yöresel evler-Kozluca/Malatya 80
Şekil 29. Seagram Binası-Mies van der Rohe, New York, 1954-8 81

Şekil 30. Hancock Tower- I.M. Pei-H.N. Cobbl- Boston 1969-73 81
Şekil 31. Yapı Kredi Plaza-İstanbul 81
Şekil 32. Mardin/Panoramik görünüm 82
Şekil 33. Ortamahalle-Akçaabat Panoramik görünüm 82
Şekil 34. Dört farklı konut tipinin çatı kombinasyonu 83
Şekil 35. Kent çalışmaları Venedik bienali için kolaj 84
Şekil 36. Modena Mezarlığı ilk etüd 84
Şekil 37. Vilayet Binası Perugia-İtalya 84
Şekil 38. S.H.Eldem'in Türk Evi Plan Tipolojileri: Dış sofalı, eyvanlı, iç sofalı, orta sofalı 85
Şekil 39. Geleneksel değerlerin yorumlanması 86
Şekil 40. Tipik bir Mondrian resmi 88
Şekil 41. Schroder Evi, Reitveld-Utrecht/Hollanda 88
Şekil 42. Zoser'in basamaklı piramidi Sakkara, M.Ö. 2750 88
Şekil 43. Açılmış papirüs kolonları 88
Şekil 44. Yaratıcı mimarlar, görsel analojiler ve eserleri 89
Şekil 45. Louvre Piramidi, I.M. Pei, Paris (1981-93) 90
Şekil 46. TWA Binası, E. Saarinen, New York (1956-62) 90
Şekil 47. Şelale Evi, F.L. Wright, Pennsylvania (1935-39) 90
Şekil 48. Bireysel, doğrudan, simgesel ve fantastik analojiler 92
Şekil 49. Analojiler ve mimari kullanımları 94
Şekil 50. Mimari eskizler/TWA 97
Şekil 51.İlk Mısır tasarım çizimleri 97
Şekil 52. Mısırlılarda kanonik orantı, Berlin, 1849 99
Şekil 53. Mısır papirüs çizimi/ orantı ızgarası, Turin- İtalya 99
Şekil 54. Mimari düzenler 100
Şekil 55. Klasik Yunan Tapınağı-Altın oran uygulaması 100
Şekil 56.Gotik plan 100
Şekil 57. Gotik cephe 100
Şekil 58. Pazzi Chapel Cephesi-Floransa-İtalya 100
Şekil 59. Antikiteden günümüze geometrik formlar 101
Şekil 60.Altın oran 102
Şekil 61. Altın oran ve geometrik sarmal 102

Şekil 62. Marsilya Konut Bloğu, Le Corbusier 103
Şekil 63. Modular/ Le Corbusier 103
Şekil 64. Vitruvius insanı, Leonardo daVinci 103
Şekil 65. Salyangoz kabuğu 104
Şekil 66. Doğal oluşumlara ilişkin sarmallar 104
Şekil 67. Modüler yapım 104
Şekil 68. Izgara sistemler 105
Şekil 69. Izgara organizyona örnekler 106
Şekil 70. Küpün deformasyonu 107
Şekil 71. Köylü Papuçları, Van-Gogh, Paris 1886-88 109
Şekil 72. Yeniden üretilmiş görüntü 109
Şekil 73. Disneyland Binası, M. Graves-California 109
Şekil 74. Tate Gallery-Ek Binası, J. Stirling-Londra 109
Şekil 75. Guggenheim Müzesi, F. Gehry-Bilbao 109
Şekil 76. İlkel Klübe, Laugier, 1753 111
Şekil 77. Yöresel evler 111
Şekil 78. Eyfel Kulesi, Eiffel, Paris, 1889 111
Şekil 79. Bir fotoğraf 112
Şekil 80. Yapı-maket 112
Şekil 81. Moduler teori diyagramı 112
Şekil 82. Villa Savoye, Le Corbusier, Paris, 1928- 113
Şekil 83. Klozet 113
Şekil 84. Notre-Dame Katedrali 114
Şekil 85. Guild House, Venturi, 1960-63 114
Şekil 86. Crawford Manor, P. Rudolph, 1962-66 114
Şekil 87. Sürücüler Teras Evler Sitesi 115
Şekil 88.Klassis Otel 115
Şekil 89. İşlevini yansıtan bina 116
Şekil 90. Tabela/Vegas 116
Şekil 91. Çin resim yazısı 116
Şekil 92.Gerçekliğin yansıması&maskelenmesi 118
Şekil 93.Kendi saf benzetisine sahip olma 118
Şekil 94. Mimari formun geometrik çözümlenmesi 122

Şekil 95. Mimari formun estetik açıdan çözümlenmesi 123
Şekil 96. Venturi'nin simgesel yorum denemeleri 124
Şekil 97. Bina biçimlendirmesinde matematiksel ilişkiler 125
Şekil 98. Ivo alla Sapienza /Brorromini-Roma 126
Şekil 99. Kare binalarda mekan-form ilişkisi 126
Şekil 100. İlişkiler ve bağıntılar matrisi 127
Şekil 101. Cephe tipolojileri 128
Şekil 102. S. Maria del Popolo Kilisesi-stil analizi 129
Şekil 103. Charles Katedrali 131
Şekil 104. Birincil geometrik formlara dayalı kompozisyon 133
Şekil 105. Eisenman'ın dekompozisyon yöntemi 135
Şekil 106. Yunan tapınağı 138
Şekil 107. Göstergebilimsel biçimci yöntemle çözümleme 139
Şekil 108. Bieneke Kütüphanesi, Yale 141
Şekil 109. Seçilen örneklerin görsel özeti 222
Şekil 110. İstanbul Hilton Oteli 223
Şekil 111. Karikatür 223
Şekil 112. Büyükada Anadolu Klüp 224
Şekil 113. İstanbul Belediye Sarayı 225
Şekil 114. Brüksel Türk Pavyonu 227
Şekil 115. Karatepe Açıkhava Müzesi 228
Şekil 116. Hukukçular Sitesi 230
Şekil 117. ODTÜ Mimarlık Fakültesi 231
Şekil 118. Anadolu Kulübü Binası 233
Şekil 119. Sosyal Sigortalar Kurumu 234
Şekil 120.Türk Tarih Kurumu 236
Şekil 121. Sedat Gürel Evi 238
Şekil 122. İş Bankası Genel Müdürlük Binası 240
Şekil 123. Tercüman Gazetesi Binası 241
Şekil 124. Türk Dil Kurumu Binası 243
Şekil 125. İzmir Merkez Bankası 245
Şekil 126. Atatürk Kültür Merkezi 246
Şekil 127. TBMM Camii 249

Şekil 128. Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi 251
Şekil 129. Atakule..... 253
Şekil 130. Kapadokya Robinson Lodge..... 256
Şekil 131. Günay Çital Evi..... 258
Şekil 132. Şefik Gül Villası..... 260
Şekil 133. Doğan Medya Center..... 262
Şekil 134. Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Yapısı..... 264
Şekil 135. Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisi 266

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Mimarlıkta Değerlendirme Ölçütleri, (Aydınlı, 1993) 41
Tablo 2. Düzenli ve düzensiz formlar 47
Tablo3. Mimari formun görsel özellikleri 49
Tablo 4. Formlar arasındaki ilişkiler 50
Tablo 5. Form organizasyonu 51
Tablo 6. Köşe davranış şekilleri 53
Tablo 7. Form kompozisyonunda üretken düzlem tipleri 54
Tablo 8. Gösteren ve gösterilenler 110
Tablo 9. Yöntemin Akış Şeması 146
Tablo 10. Mimari formu oluşturan yaklaşımlar ve üretilen kavramlar 160
Tablo 11. Üretilen kavramlar 161
Tablo 12. Örnek tablolar 269
Tablo 13. İstanbul Hilton Oteli'nin kavramsal analizi 271
Tablo 14. Büyükada Anadolu Kulübü Binası'nın kavramsal analizi 287
Tablo 15. İstanbul Belediye Sarayı Binası'nın kavramsal analizi 302
Tablo 16. Brüksel Uluslararası Sergisi Türk Pavyonu Binası'nın kavramsal analizi 317
Tablo 17. Karatepe Açıkhava Müzesi Binası'nın kavramsal analizi 333
Tablo 18. Hukukçular Sitesi Binası'nın kavramsal analizi 342
Tablo 19. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Binası'nın kavramsal analizi 355
Tablo 20. Anadolu Kulübü Merkez Binası'nın kavramsal analizi 366
Tablo 21. Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binası'nın kavramsal analizi 348
Tablo 22. Türk Tarih Kurumu Binası'nın kavramsal analizi 391
Tablo 23. Sedat Gürel Evi'nin kavramsal analizi 405
Tablo 24. İş Bankası Genel Müdürlük Binası'nın kavramsal analizi 417
Tablo 25. Tercüman Gazetesi Binası'nın kavramsal analizi 422
Tablo 26. Türk Dil Kurumu Binası'nın kavramsal analizi 434
Tablo 27. İzmir Merkez Bankası Binası'nın kavramsal analizi 449
Tablo 28. Atatürk Kültür Merkezi Binası'nın kavramsal analizi 464
Tablo 29. TBMM Camisi'nin kavramsal analizi 479

Tablo 30. Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Binası'nın kavramsal analizi 496
Tablo 31. Atakule'nin kavramsal analizi 511
Tablo 32. Kapadokya Robinson Lodge Oteli'nin kavramsal analizi 526
Tablo 33. Günay Çital Evi'nin kavramsal analizi 540
Tablo 34. Şefik Gül Villası'nın kavramsal analizi 553
Tablo 35. Doğan Medya Center'ın kavramsal analizi 569
Tablo 36. Aksoy-technal Fabrika Yönetim Binası'nın kavramsal analizi 585
Tablo 37. Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesislerinin kavramsal analizi 602
Tablo 38. Örnek tablolar 618
Tablo 39. İHO Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 619
Tablo 40. BAK'nün kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 621
Tablo 41. İBS'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 623
Tablo 42. BSTP'nun kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 625
Tablo 43.KAM'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 627
Tablo 44. HS Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 629
Tablo 45. ODTÜM Bölümü'nün kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 631
Tablo 46. AK Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 633
Tablo 47. ZSSK'nun kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 635
Tablo 48. TTK Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 637
Tablo 49. SGE'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 639
Tablo 50. İGM Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 641
Tablo 51. TGB'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 643
Tablo 52. TDK Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 645
Tablo 53. İMB Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 647
Tablo 54. AKM'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 649
Tablo 55. TBMMC'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 651
Tablo 56. MR T.A.Ş. Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 653
Tablo 57. AK'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 655
Tablo 58. KRL Oteli'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 657
Tablo 59. GÇE'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 659
Tablo 60. ŞGV'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 661

Tablo 61. DMC'ın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 663
Tablo 62. ATFB'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 665
Tablo 63. PTKST' nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi 667
Tablo 64. İncelenen örneklere göre tasarım yaklaşımlarının kullanım yoğunlukları 685
Tablo 65. Form oluşturucu yaklaşımların (birincil ve ikincil) kavram bileşenleri 703
Tablo 66. Anlam üreten kavramlar 704
Tablo 67. Çalışmada üretilen kavramların gösteren ve gösterilen nitelikleri 705
Tablo 68. Mimari göstergenin dizim, anlam ve yarar boyutu 707

SEMBOLLER DİZİNİ

AAK	Ankara Anadolu Klüp
AD	Ardgerilmeli döşeme
AK	Atakule
AKM	Atatürk Kültür merkezi
ATFYB	Aksoy-technal Fabrika Yönetim Binası
BAK	Büyükada Anadolu Klüp
BYS	Betonarme Yapım Sitemi
BUTP	Brüksel Uluslararası Türk Pavyonu
ÇK	Çelik Konstrüksiyon
DMC	Doğan Medya Center
GÇE	Günay Çital Evi
HS	Hukukçular Sitesi
İBS	İstanbul Belediye Sarayı
İGM	İş Bankası Genel Müdürlük Binası
İHO	İstanbul Hilton Oteli
İMB	İzmir Merkez Bankası
KAM	Karatepe Açıkhava Müzesi
KRL	Kapadokya Robinson Lodge Tatil Köyü
MR	Milli Reasürans TAŞ Kompleksi
ODTÜM	ODTÜ Mimarlık Bölümü
PTKST	Pamukkale Tenis Klübü Sosyal Tesisleri
SGE	Sedat Gürel Evi
ŞGV	Şefik Gül Villası
TBMMC	TBMM Camii
TDK	Türk Dil Kurumu
TGB	Tercüman Gazetesi Binası
TTK	Türk Tarih Kurumu
YYS	Yığma Yapım Sistemi
ZSSK	Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binası

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım

Mimarlık uygulamalı bir meslek olmanın ötesinde bir sanat etkinliğidir. Mimarlığı diğer sanatlardan ayıran en önemli özelliği ise kullanıma yönelik "yararcı" bir amacı olmasıdır. Mimarlık, insanoğlunun tinsel, sosyal, kültürel, fiziksel, biyolojik, görsel vb. ihtiyaçlarını karşılar ve bu anlamda soyut ve somut anlamlarla yüklüdür.

Somut ve soyut değerlerin bir arada ve denge içinde bulunduğu mimarlık yapıtı,

. Toplumsal ve onun bireyi insana yönelme açısından *bilimsel* ağırlığı olan,

. Yapısal kurgu strüktür ve donatı yönünden *tekniğe* ve *mühendisliğe* dayanan,

. Biçim, kütle ve mekan olgusu bakımından *sanatsal* etkinliği amaçlayan, çok özel, karmaşık bir sentez olayının sonucunda gerçekleşmektedir [1].

Bu anlamda mimarlık; toplumsal, ekonomik, kültürel, siyasal dizgelere, bilime ve teknolojik koşullara bağlı, sanat etkinliklerinin, kuramsal, felsefi düşünce ve inanç sistemlerinin biçimlendirdiği, simgesel özellikleriyle toplum hizmetinde olan, doğal ve yapay çevre ile etkileşimli, düşünceye, yaratıcılık ve sezgiselliğe dayalı bir etkinliktir.

Mimarlığa yönelik olarak pek çok tanımlama yapılabilir. Mimarlık bu tanımlamaların birlikteliğine, iç içeliğine, ayrılmazlığına dayanan ve tümünü birden içeren bir olgudur. Mimarlığı tüm boyutları ile tanımlamak yerine onu var eden unsurları tanımlamak, bize onu daha iyi anlama, tanıma, görme ve yorumlama yetisi kazandırır. Ancak bütün parçaların toplamından daha büyüktür. Mimarlıkta, onu var eden tüm unsurların toplamından daha fazla anlam üretir ve iletir.

Mimari formlar, kitlesel özelliğe sahip üç boyutlu hacimlerdir. Mimarın en büyük sorunu, strüktürel formu yapının varolma nedeni olan bütün amaçları yerine getirebilmesini sağlayacak şekilde biçimlendirmektedir. Mimari form, görsel algıya dayalı fiziksel özelliklerinin yanında, soyut simgesel değerlere de sahiptir.

Mimarlıkta *form çözümlemeye* (analize) yönelik çalışmalar, mimarlığın daha iyi anlaşılmasını ve yorumlanmasını sağlamaktadırlar. Mimariyi var eden tüm değerleri üç boyutlu yapısı içinde barındıran form, çözümleme aşamasına gelindiğinde kendi iç dinamiklerine ilişkin dizimsel özellikler kadar toplumsal, kültürel ve simgesel özellikler hakkında da bilgi vermektedir.

Mimarlıkta *form* olgusuna yönelik araştırma, tartışma ve görüşler dört esas grupta değerlendirilmektedir [2].

1. *Formun Tanımlanması*: Mimari formun tanımlanmasına yönelik çalışmaların konusu, soyut ve somut nitelikleri ile formun, fiziksel, kültürel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

2. *Formun Oluşturulması*: Güzel sanatların bütün dallarında olduğu gibi mimarlıkta da form, tasarlama diye bilinen düşünsel bir etkinlik sonucunda yaratılmaktadır. Tasarlama etkinliği sonucunda, görsel modeller ve anlatım teknikleri ile ifade edilen formun, ne tür yaklaşım ve süreçlerin ürünü olduğu, formun yaratılmasına, oluşturulmasına yönelik çalışmaların konusunu belirlemektedir.

3. *Formun Çözümlenmesi (analizi)*: İnsan formlarla kuşatılmış bir çevre içinde yaşamaktadır. Yapılı çevre diye bilinen bu oluşum içinde formlar, farklı zaman dilimlerinin ürünleri olup, belirli bir görevi karşılamak üzere, yararsal, simgesel ve anlamsal özellikler içermektedir. Mimarlıkta form çözümlemeye yönelik çalışmalar, bir yandan formun görünen, algılanan düz anlamları ile ilgilenirken diğer yandan, simgesel ve kültürel yan anlamlarını açıklamaya çalışmaktadırlar.

4. *Formun Yorumlanması*: Formun tanımlama, oluşturulma ve çözümleme aşamalarında elde edilen bulgular, formun yorumlanmasına yönelik doğrultuları belirlemektedir.

Mimari form; tasarlama, yaratma etkinliğinin sonuç ürünüdür. Mimari formun çözümlenmesi (analizi) ise öncelikle fiziksel olarak formun üretilmiş (yaratılmış) olmasını gerekli kılmaktadır.

Broadbent [3], [4] mimari formun oluşturulmasında mimarın dört farklı yol izlediğini belirtmektedir. Bunlar sırasıyla; "*pragmatik*", "*tipolojik*", "*analojik*", "*sentaktik* (kanonik)", yaklaşımlardır.

. *Pragmatik tasarım*; deneme-yanılma yolu ile en yararlı çözüme ulaşmaktır. Tasarımdan yıkım aşamasına gelinceye kadar ki binanın geçirdiği tüm evreler de; malzeme seçiminden malzeme kullanımına, form seçiminden mekansal düzenlemelere, bakım ve onarım masraflarından mevcut kaynakların en verimli bir biçimde kullanımına ve çevresel faktörlere uygunluğa vb. kadar olan tüm aşamalarda, "yararlılık" esastır.

. *Tipolojik tasarım*; bilinen yapı formlarının kalıplaşmış imajlarına başvurulmasıdır, yani değişmez imgeler yoluyla tasarım yapmaktır. Bu yaklaşımda, "tip" e ilişkin "öz" ün soyutlamalarla elde edilmesi esastır. Kendi türünün ilk örneği (prototipi) olan bir "tip" in tekrarına yönelik bu tasarlama faaliyetinde, kütle, yüzey ve mekana ilişkin tipolojilere başvurulabilir.

. *Analojik tasarım*; tasarımcının zihninde yaratıcı düşünce ve kavramları başlatmak için; benzetme süreçleri ile soyut ya da somut imge ya da imgelerin kullanılmasıdır. "Benzerliğin devralınması", "yaratıcılık" ve "sezgisellik", analojik tasarımın en belirgin özellikleridir.

. *Sentaktik tasarım*; geometrik sistemin yasa ve kurallarına uygunluktur. Tasarım detaydan-bütüne oransal bir düzene (gridler, orantı sistemleri, aritmetik ve geometrik sistemler vb.) dayanır ve bu nedenle de ölçü ve büyüklükler, kütle, yüzey ve mekanlar arasındaki ilişkiler, "boyutsal ve modüler koordinasyon" a sahiptir.

Broadbent [4], başlangıçta "*tipolojik yaklaşımı*", "*ikonik*" olarak adlandırmasına karşın, bu kelimenin semiyolojide (göstergebilim) özel bir anlama karşılık gelmesi dolayısıyla kurulu düzenle uyum içindeki tasarım yöntemlerine karşılık olarak "tipolojik" deyimini kullanmayı tercih etmiştir. "*Kanonik*" olanın yerine ise yine semiyolojideki anlamı ile "*sentaktik*" terimini kullanmayı uygun görmüştür.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Günün koşulları göz önünde tutulduğunda; özellikle post-modern dönemde "ikonografi" geleneğinin yeniden canlandırılması ile mimarlıkta simge ve simgesellik yeniden önem kazanmıştır. Bu anlamda çağrışıma ve bilindik kodlara dayalı olarak mimari formun oluşturulduğu tasarım etkinliklerini tanımlamak için, "*ikonik tasarım*" ayrı bir kategori olarak bu çalışmaya dahil edilmiştir.

. *İkonik tasarım; i*mgesel bir tasarımdır. İmgenin geleneksel anlamları yanında kazandığı yeni anlam yüklerini de kapsayan bir tasarım etkinliğidir. Bu yaklaşım, özellikle mimarlıkta anlama yönelik talep açısından dikkate değerdir. İkonik tasarımda anlam, anlamı belirginleştirmekten anlam belirsizliği yaratmaya kadar anlam üretiminin çeşitli düzeylerini kapsamaktadır.

Bu yaklaşımlar binanın neye benzeyeceği (nasıl görüneceği) hakkındaki tahminleri üretme yollarıdır. Broadbent [5], kendisinin ortaya koyduğu tasarım yaklaşımlarının, tasarım eylemi sırasında mimarın izlediği süreci açıklamada yeterli ve fakat bina tamamlandığında, onu tanımlarken kullandığımız "*kavramları*" açıklamada yetersiz kaldığını belirtmektedir.

Tasarım, zihinsel bir düşünme ve bunu görselleştirme etkinliği olarak senteze ilişkindir. Bu süreçte *kavramlar*, mimari tasarımın önemli bir parçasını oluştururlar. Mimari formu oluştururken, *kavramlardan* yola çıkarak tasarlamak mümkün olduğu gibi, üretilmiş formu açıklarken, yorumlarken de *kavramlara* başvururuz. Mimari form üretildikten (yaratıldıktan) sonra, yeni okumalara, yeni anlam vermelere açık hale gelmektedir.

Bu noktadan hareketle; mimari formu oluşturan yaklaşımları, yaklaşımların kendi içsel "*alt kavram*" kümelerine ayırmak ve seçilen örnekleri, oluşturulacak yöntem (model) yardımı ile açıklamalı metinlere dayalı olarak *kavramlara göre* analiz etmek mümkün görünmektedir. Bu *-eleştirel metne dayalı-* kavramsal analiz yöntemini; "*Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı'nın*", 1950'den günümüze kadar ki (1950-2000) zaman dilimi içinde üretilmiş örnekleri üzerinde test etmek ise, bu çalışmanın "*uygulama alanını*" oluşturmaktadır.

1.1.1. Çalışmanın Amacı

Mimari formu, "form oluşturucu"; *pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik* (kanonik) ve *ikonik yaklaşımlara* göre analiz etmeye dayalı bu tez çalışmasının amacı;

.Mimari formun analizine ilişkin yeni bir *kavramsal form analiz yöntemi geliştirmek,*

.Geliştirilen yöntemi, "Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı'nın", 1950'den günümüze kadar ki (1950-2000) zaman dilimi içinde üretilmiş örnekleri üzerinde test ederek, mimari formun oluşumunda ve yorumlanmasında *kavramsal düşünme* ve *kavramsal analizin* yeri ve önemini vurgulamaktır.

1.1.2. Araştırma Alanı ve Sınırları

Binlerce yıldır, pek çok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış "*Anadolu*", insanlık tarihi açısından yeryüzündeki en önemli coğrafi ve stratejik konuma sahip kara parçalarından biridir.

29 Ekim 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni devlet ve toplumunun kimliği ve yönetim biçimi, kaynağını Türk Kurtuluş Savaşı'ndan alan Atatürk Devrimi'nin altı temel ilkesine dayandırılmıştır: "Cumhuriyetçilik", "Milliyetçilik (Ulusçuluk)", "Halkçılık", "Devletçilik", "Laiklik, İnkılapçılık (Devrimcilik)" [6].

Söz konusu devrimler ışığında şekillenen Cumhuriyet ideolojisinin ise iki ana hedefi vardır. Birincisi, padişahlık ve onunla bağlantılı *eski toplumsal düzeni kaldırmak*, yerine çağdaş, batıdan alınmış modellere göre bir düzen koymak, ikincisi de, *Türk Ulusal bilincini geliştirmek, güçlendirmek* böylece Türkiye'nin bağımsızlığının korunmasını sağlamaktır [7].

Cumhuriyet yönetimi, söz konusu hedeflere ulaşmak ve modern Türkiye'yi kurmak için batı ile entegre olma, aydınlanma ve çağdaşlaşma isteklerini ekonomik, kültürel, sosyal ve politik alanlarda uygulamaya sokmuştur.

1927'ye gelinceye kadar her alanda varlığını hissettiren Cumhuriyet ideolojisinin, mimarlık alanına yansımadığı, bu tarihe kadar yapılan tüm yapı faaliyetlerinde "*Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın*" etkinliğini sürdürdüğü görülmektedir.

Batı'nın maddi kültür ve teknolojisini alarak çağdaş medeniyetler seviyesine erişme amacı güden "*Cumhuriyet*" yönetiminin amaçları, aynı dönemde Avrupa'da yayılan ve mimarlıkta ortak bir "uluslararası" tutum oluşturma amacını güden, "*Modern Mimarlık*" anlayışının amaçlarıyla çakışınca, "*Cumhuriyet*" rejiminin yöneticileri, bu akımdan yana tavırlarını koymuşlardır.

Mimarlık alanında demokratikleşmenin başladığı 1950'lere gelinceye kadar Türkiye'de mimarlık, bir yandan devletin öte yandan egemen ideolojinin aracı olmak durumunda kalmıştır. 1950 sonrasında ise genel bir çerçeve içine sığdırılabilecek bir tutum yerine, bir ölçüde genelleşmiş çok sayıda tutum mimarlık ortamına hakim olmuştur.

Bu nedenle *çalışmanın sınırları*, mimarlık alanında çokseslilığin hakim olduğu, demokratikleşme sürecinin başladığı 1950'lerden günümüze kadar ki süreçteki yapım faaliyetlerini kapsamaktadır.

Çalışma kapsamına alınan *örnekler*, 1950-2000 yılları arasındaki dönemin on'ar yıllık zaman dilimlerine ayrılması ile belirlenmiştir. Elli yıllık dönemin tasarım etkinliklerinin uygulama alanı olarak belirlenmesinin nedeni ise:

. On'ar yıllık periyotlara göre çalışma kapsamına dahil edilen örneklerin, mimari formu oluşturan yaklaşımlara göre "*kavramsal analizini*" yapmak; böylece Türk Mimarlığı'nın son elli yıllık dönemini, söz konusu yaklaşımlar açısından analiz etmek, yorumlamak ve değerlendirmektir.

1.1.2.1. 1950-1960 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı

1950'li yıllar, Türkiye'de hemen her alanda önemli değişimlerin yaşandığı yıllardır. Türkiye'nin iç politik ortamında 1945'te çok partili hayata geçişle demokratikleşme süreci başlamış, 1946'da ilk seçimlerin yapılmasıyla ekonomik alanda devletçilikten

liberalleşmeye doğru bir süreç yaşanmış ve nihayetinde 1950 seçimlerinde gerçekleşen iktidar değişikliği ile Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve politik yapısında *liberal-kapitalist* düşünce ve programlar yeğlenmeye başlanmıştır.

Mimarlık açısından uluslararası sisteme açılma, toplumsal yapıdaki değişime paralel olarak, biçim değişikliklerinin ve tercihlerinin ötesinde bir değişim başlatmıştır. Özellikle liberal ekonomik programlar çerçevesinde, "*özel sektör*" devreye girmiştir. Bu döneme gelinceye kadar "*devlet*", müşteri kimliğini ve yapı talebinin niteliğini belirlerken, artık yeni ekonomik sistem ve siyasal değişimin açtığı yolda özel teşebbüsün talepleri de önem kazanmaya başlamıştır.

Köyden kente göç olgusu; kentlerde hızla büyüme ve barınma alt yapı sorunlarını beraberinde getirmiş, Türkiye'nin toplumsal yapısındaki değişim kentlerin fiziki yapısını da değiştirmiştir.

Ekonomi ve genişleyen iş hacmi yalnız olanakların artışında değil, yeni yapı tiplerinin çoğalmasında da gözlenmiştir. 1950 öncesinin kamu yapıları ve konutlara ağırlık veren mimarlığı yerini konutlar, oteller, fabrikalar ya da şirketler için tasarlanan büro binalarına terk etmiştir [7].

Serbest ticaret, dışarıdan inşaat malzemesi alımını kolaylaştırmış ve ithal edilen malzeme, doğal olarak, bağlı oldukları kullanım ve biçim kalıplarını ve giderek bunların gerisindeki düşünce kalıplarını ve ideolojiyi de birlikte getirmiştir [8].

1950'li yıllara gelinceye dek varlığını sürdüren Ulusal Mimarlık Anlayışı'ndaki çözülme, 1944 yılında Ankara'da açılan İngiliz Mimarlık Sergisi ve 1947'deki Britanya Şehircilik Sergileri ile birlikte başlamış, ayrıca bu döneme kadar Türk Mimarlık düşüncesine yön veren Alman etkisi de bu çözülmeden payını almıştır.

Bu çözülmenin mimarlık alanına ilk yansıması, 1948 yılındaki *İstanbul Adalet Sarayı* (Şekil 1.1) mimari proje yarışmasıdır. 1948 yılında başlayan çözülme, 1952 yılında *İstanbul Belediye Sarayı* (Şekil 1.2) proje yarışmasına ait sonuçlarla son bulmuş ve yerini "*Uluslararası Üslup*" ya da "*Rasyonalizm*" diye adlandırılan anlayışa terk etmiştir.

50'li yılların sonuna kadar süren bu dönemin en belirgin özelliği, kullanılan modelin Türkiye koşullarına, çevrenin kültür ve fizik yapısına veya teknolojik düzeyine uygun olup olmadığına bakılmadan, söz konusu akımın ilke ve prensiplerinin tasarlanan konuya uyarlanmasıdır [8].

Bu, 20'li yılların öncü *Modernizminden* çok savaş sonrasının hayli klişeleşmiş, teknolojik *Uluslararası Üslup* mimarisidir. Beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin oluşturduğu; her işleve yanıt verebileceği varsayılan geometrik prizmatik kutulardan oluşan bir estetiktir [9].

Türkiye'de Uluslararası mimarlık, daha ziyade "Rasyonel-pürist" mimarlık biçiminde algılanmış, uygulamalara yansıtılmış ve 6-7 yıl süreyle herhangi bir sarsıntı geçirmeksizin tutunabilmiştir. Türk mimarlığında söz konusu dönem içinde *Le Corbusier*, *Frank Lloyd Wright* ve *Ludwig Mies van Der Rohe'nin* etkileri olmuş, meydana getirilen eserlerde batının usta mimarlarının ilke ve prensipleri esas alınmıştır. İlham bakımından yabancı mimarlardan beslenen bu dönem mimarlığında, Brezilya mimarisinin özellikle de *Oscar Niemeyer*'in de önemli etkisi olmuştur.

Le Corbusier, mimarlarımızı geniş ölçüde etkileyenlerin başında yer almaktadır. Bunun nedenleri *Le Corbusier*'in mimarlık yapıtlarında genellikle betonarme, doğal taş, ahşap sıva, tuğla gibi ülkemizde kullanılan malzeme ve tekniklerin kullanılması...bunların yanı sıra sade ve saf biçimlerde olan yapıtların ülkemiz koşulları içinde anlaşılma ve yapılma olanağının mevcut olmasıdır [10].

Mies van Der Rohe ve onu izleyenlerin çizgisi mimarlıkta daha yüksek teknolojiye dayandığından, Türk mimarları bilinen betonarmeye yönelmişler ve dolayısıyla *Mies* vari çözümlere kıyasla *Corbu* vari çözümlerden etkilenmişlerdir. Ancak ithal edilen biçim diline uygun teknolojik alt yapıya sahip olmayan ülkemizde, *Uluslararası Üslup* mimarisinin yerel bir nitelik taşıdığı, yani Türkiye koşullarına adapte edildiği söylemek de yanlış olmayacaktır.

Corbusier ve *Rohe*'nin yanı sıra *Wright*'ında bu dönem mimarlığı ve mimarları üzerinde etkisi olmuştur. Ancak *Wright*'ın oldukça ferdiyetçi bir yapıya sahip olması,

bunun yanı sıra fikirlerin ürüne dönüşümünde nesnel olarak belirlenmiş ölçütlere rastlanmayışı yüzünden, Kortan'ın deyimiyle [10], ülkemizde 50 sonrası mimarlık yapıtlarında sözde *Wright*'çı bir tutum sergilenmiştir.

Uluslararası Üslup mimarisinin, Türkiye'deki en yetkin örneklerinden biri *İstanbul Hilton Oteli*'dir, (Şekil 1.3). Amerikan SOM Grubu ile Sedat Hakkı Eldem'in ortak olarak tasarladıkları *Hilton Oteli* (1955), Rasyonel-pürist bir karakter taşımasının yanı sıra Türkiye'de liberal ekonomiye geçişin yansıması olarak Amerikan sermaye ve işbirliğinin örneği olması nedeniyle de ilginçtir.

Ülkemizdeki gelişim çizgisini, Brüksel Uluslararası Sergisi için 1957'de tasarlanmış olan *Türk Pavyonu* (Şekil 1.7) ile zirve noktasına ulaştıran söz konusu mimari ana hatları ile kısaca şöyledir:

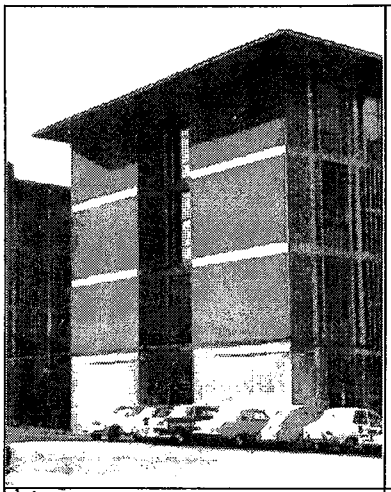
. Özellikle *Corbusier*'in görüşleri doğrultusunda, çelik yerine betonarme kullanılmış, yapı kütleleri yatay, dikdörtgen biçiminde, teras çatılı olarak planlanmış, kütleler zemin katta farklı kullanımlara cevap verecek biçimde pilotiler üzerinde yükseltilmiştir.

. Planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla, kare ve dikdörtgen gibi asal (birincil) geometrik formların, ayrıntılandırılmış işlev gruplarını birleştirmesini öngören planlama anlayışı benimsenmiştir.

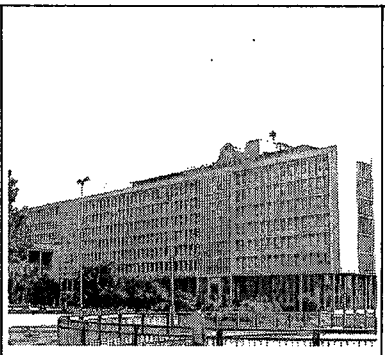
. Betonarme karkas strüktür sisteminin akslarını dışlaştıran cephe bölümlenmesi, bölümlenmenin kafes örgü biçimi ile karakterize edilmiş, cephe dokusu bazen strüktürden bağımsız, ince metal çerçevelerden oluşmuş bir perde duvarla elde edilmiştir...Cam mozaik (BeTeBe) dönemin en gözde malzemesidir.

. Prizmatik kitleli yapıların teras katlarında *Le Corbusier* ve *Niemeyer*'in üslubunda eğrisel biçimlerden oluşan plastik ögeler, parabolik veya tonozlu eğrisel örtülü hacimler düzenlemek, kitlelerin katı geometrisini yumuşatmak ve cephelerin tekdüzeliğini ortadan kaldırmak amacıyla uygulanmıştır [8].

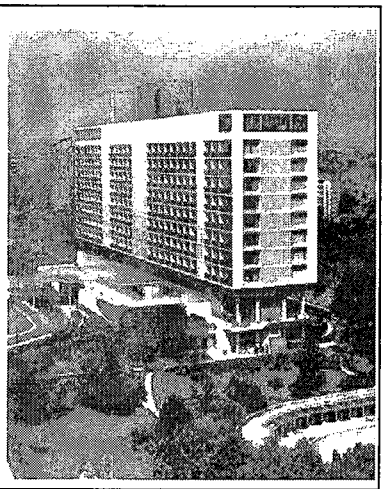
Şekil 1'de 1950-1960 dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti sunulmaktadır.

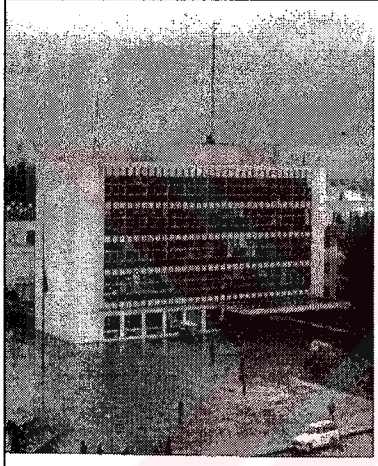
[1] *İstanbul Adalet Sarayı*
E. Onat, S.H.Eldem, 1949 [11]

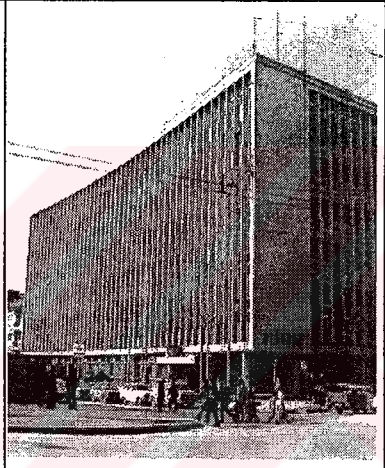
[2] *İstanbul Belediye Sarayı*
N. Erol, 1953 [11]

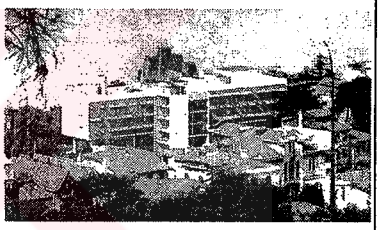
[3] *İstanbul Hilton Oteli*
SOM, S.H. Eldem, 1953 [11]

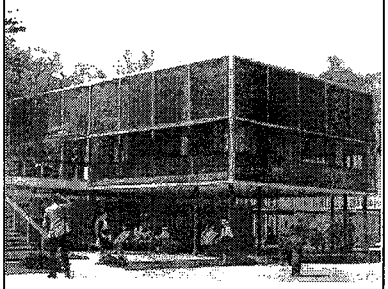
[4] *Sakarya Hükümet Konağı*
E.Kortan, H.Vapurciyan, N.Yaubyan, A.Antoniadis, 1956 [11]

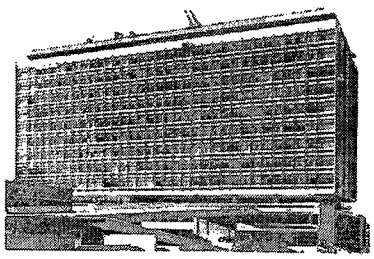
[5] *Etibank*
V.Özsan, T.Devres, Y.Tuncer, 1956 [11]

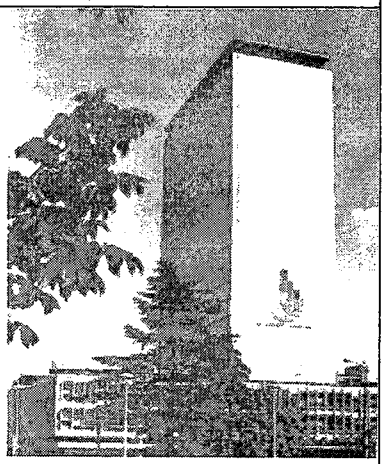
[6] *Büyükada Anadolu Klüp*
T. Cansever, A. Hancı, 1953-57 [12]

[7] *Brüksel Sergisi Türk Pavyonu*
M.Türkmen, U.İzgi, H. Şensoy, İ.Türegün, 1957 [11]

[8] *Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü* , 1959
E. Tokay, B. Çinici, T. Doruk, [11]

[9] *Kızılay İşhanı*
E. Tokay, İ.Tayman, 1959 [11]

Şekil 1. 1950-1960 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti

1.1.2.2. 1960-1970 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı

1950'li yıllarda eleştiri konusu olan konuların 1960 ve sonrasında ağır ağır gündeme geldiği görülmektedir. Bunun en belirgin nedenlerinden biri de siyasal ve toplumsal alandaki değişikliklerdir. Bu dönemde, her alandaki geniş tartışma ortamına koşut olarak mimarlar ve şehirciler de daha önce değinilmemiş sorunları gündeme getirmişler; eğitim ve araştırma kurumları da çalışmalarını yoğunlaştırmaya, kapsamlarını genişletmeye başlamışlardır [11].

Dönemin sosyo-kültürel ve sosyo-politik atmosferi içinde mimarlık, 50'li yıllara oranla 60'lar ve 70'leri kapsayacak biçimde, bugünlerin yapı üretiminin büyük canlılığının başlangıcı niteliğindedir.

Bu dönemde bir yandan üniversite planlamaları, öte yandan toplu konut, sanayi yapıları konusunda gözle görülür çalışma ve uygulamalar, toplumdaki hızlı değişmeye koşut olarak gelişmiş; ancak nüfusun hızla artışı, toplumsal, ekonomik koşulların zorlanmasıyla büyük kentlerimize başlayan göç, büyüyen sanayileşme istekleri, yeni sorunları birlikte getirmiş ve kentlerimiz çok kısa süre içinde biçim değiştirmişlerdir. Gecekondu sorunu da en büyük boyutlara bu dönemde ulaşmıştır [11].

Döneme atfedilen "*çoğulculuk çağı*" [13] nitelemesi, ortamın düşünsel karakteristiği ile tasarım tutumları arasındaki ilişkinin olağan bir sonucu sayılmalıdır [14].

Biçimlendirme açısından bu dönemde ortaya çıkan eserler, genel olarak gereksinmelerin, ekonomik koşulların gerektirdiği şekillerde serbest olarak oluşmuşlardır [15], [7].

Böylece mimarlığımızda; rasyonel-pürist anlayışın yanı sıra farklı eğilim ve akımların biçim kalıplarını kullanan davranışlar da önem kazanmaya başlamıştır.

Genişleyen iletişim yelpazesi, dünyadaki gelişmelerin daha genişçe ve daha yakından izlenebilmesini sağlamış, artık yalnız akımlar, üsluplar ve biçimler değil fakat onların gerisindeki düşünce ve yaklaşımlar da benimsenmiştir [8].

60'lı yıllardan itibaren Türkiye'deki mimarlık ortamını etkileyen yine batı kaynaklı eğilim ve akımlar çeşitlilik sergilerler. Söz konusu tavırlar şu alt başlıklarda gruplanabilir:

.Rasyonel-pürist anlayış,

.Dik açılı sistemin bozulması anlayışı,

.Prizmanın çözülmesi anlayışı,

.Yeni Brütalizm,

.Yeni Rejyonalizm

. *Rasyonel-pürist anlayış:* Türk Mimarlığı'nda 1950'lerde görülen ve giderek en önemli ve hakim cereyan olarak gelişen *Rasyonel Uluslararası* anlayış, 1960'ların başlarında hakim niteliğini kaybetmesine rağmen devam etmiştir [15].

Bu dönem, söz konusu akımın gerektirdiği teknik alt yapının da giderek geliştiği ve standartlaşma, kalite kontrolü vb. adımların atılmaya başlandığı yıllardır. Dönemim mimarlık pratiğinde etkili olan yapıların başında; tasarım ve yapımına bir önceki dönemde başlanan yapıların yanı sıra *DSİ Binası* (Şekil 1.9), *Kızılay İşhanı* (Şekil 1.9) vb.), *İstanbul Ticaret Odası*, *Hukukçular Apartmanı* (Şekil 2.1), *İstanbul Atatürk Kültür Merkezi* vb. örnek gösterilebilir.

. *Dik açılı sistemin bozulmasıanlayışı;* 1950-1960 arası dönemi etkileyen Rasyonel Uluslararası Üslup döneminin katı dogmacı tutumuna karşı başlayan tepkiler giderek daha irrasyonel, duygusal, lirik, bağımsız mimarlık arayışlarının devreye girişiyle sonuçlanmıştır.

Türk Mimarlığında dik açıyı yadsıyan ilk önemli girişim, 1959'da tasarlanan İstanbul'daki *Sheraton Oteli*'dir.

Sheraton Oteli tasarımı; dik açılı sistemin ve prizmatik kutunun çözülmesinin, planda ve kitledeki kırılmalarla sağlanan plastik anlatımın ilk örneği oluşu ile önem taşırken, estetik açıdan da yeni bir anlayışın temsilcisidir [8]. Biçimlendirme açısından bir yandan "*Organımsı* " bir estetiğin kavramlarına yaslanan bu tasarım, öte yandan *Wright*'ın 60 ve 90 derecelere dayanan tasarım anlayışıyla ilgilidir [11]. Dolayısıyla *Wright*'ın "*Organik Mimarlığı'* nın" da etkilerini taşımaktadır.

H. Haering ve *H. Scharoun*'un ilkelerini 1920'lerde ortaya koydukları, ana niteliği için dışa yansıtılması olan "*Organımsı mimarlık*" aracılığı ile duyulara ve duygulara seslenen heykelvari, daha anıtsal biçimsel sonuçlara varılmaktadır [11]. *Sheraton Oteli*'nin yanı sıra bu tasarım anlayışı ile biçimlendirilen diğer eserler arasında; *Büyük Ankara Oteli* (Şekil 2.2), *Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ankara Tandoğan Öğrenci Yurdu* (Şekil 2.3) önemli çalışmalardır.

. *Prizmanın çözülmesi anlayışı* (*çok parçalı plan tipolojisi)*: 1960'lı yılların erken dönemlerinde Batı'da yaygınlık kazanan bu eğilim, eş zamanlı olarak ülkemizde de yaygın uygulama olanağı bulmuş ve 70'li yıllara kadar etkisini sürdürmüştür.

Prizmanın geometrisini koruyan ama bunu küçük boyutlarda yineleyerek çok parçalı bir plan tipolojisine dönüştüren eğilim; Kortan'ın deyimiyle [15], "*kütlenin parçalanışı ve küplere indirgenişi*" veya "*küçük ve çok parçalı*" olarak ifade edilmekte ve bazı çevrelerde sadece "*küpler mimarisi*" olarak adlandırılmaktadır.

Bu eğilim, kağıt üzerinde farklı boyutlarda genellikle kare biçimli plan öğelerinin bir soyut geometrik kompozisyon içinde birleştirilmesini -Mondrian vari resme gönderme yapar nitelikte- ve yapının işlev şemasına bağlanmasını, bu öğeleri birleştiren girintili çıkıntılı bir ortak zemin alanının varlığını öngören; üçüncü boyutta da küçültülmüş prizmalardan parçalı, sürprizli hacim ve mekan etkilerinin elde edilmesini amaçlayan bir tasarlama yöntemidir [8].

Böylece form, rasyonel kalmak koşuluyla özgürleşmektedir. Konu ve kapsam açısından birbirlerinden farklı olmakla birlikte, ülkemizde bu dönemin yarışma projelerine ağırlığını vuran söz konusu eğilim, *bütünün parçalanması* yolu ile daha plastik sonuçlar doğmasına imkan sağlamıştır.

Kompozisyonda genellikle araziye rahatça yayılmak, yüksek yapılar yerine alçak yapılar yaparak "doğa" ile uyum sağlamak, uzun sıkıcı koridorlar yerine holler, avlular vb. etrafında fonksiyonel mekanları yerleştirmek, dolayısıyla kare ve ona yakın şekilde planlar elde etmek [15] gibi ifadeler, bu anlayışın fonksiyonel, biçimsel ve topografya ile olan ilişkisine açıklık getirmektedir.

Karelerin soyut geometrisine dayalı bu biçimlendirme anlayışına uygun değişik işlevli yapılar şunlardır; *ODTÜ Mimarlık Fakültesi*, *Milli Eğitim Bakanlığı* (Şekil 4.4), *Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesi*, *Antalya Bölge Müzesi*, *TMO Genel Müdürlüğü* vb.

Tüm bu binalarda, *Uluslararası Üsluba* uyan cephelerle, özgür bir biçimde hareketlendirilen hacimler arasındaki ikilik mevcut bulunmaktadır, (Yücel, 1986).

Bu ikiliğin çözümü "*Yeni-Brütalizm*" in ilkeleri ve tasarım önerileri içinde belirmiştir, (Batur, 1983).

. *Yeni Brütalizm;* 1960'lı yılların mimarlık açısından en önemli olaylarından biridir. 1954 yılında "*Yeni Brütalizm*" adı ile İngiliz mimarlar *Peter* ve *Alison Smithson* tarafından formüle edilen bu anlayış, estetik olmaktan çok etik bir tavra işaret etmektedir.

Türkiye'de 60'lı yıllardan itibaren yaygınlık kazanan *Yeni Brütalizm*, Smithson'lar tarafından İngiliz Püritanizminin felsefi zemini üzerine gelişen bir tasarım ideolojisidir [8].

Brütalizm'in temel ilkeleri ana fikri anlaşılır kılma, topluma ve çevreye karşı sorumluluk, yapının amacına uygun çözümlemeler ve mimari dürüstlüktür. Sözen'in deyimi ile [11]; "yapı artık gerek malzemesi gerekse de işlevini dürüstçe dışa vuracaktı; malzeme doğal doku ve rengiyle bırakılacak, yapının içinde yer alan her işlev, rasyonalizm'deki gibi ana geometrik kılıfa bağlı olmaksızın, özgürce kendini yansıtabilecekti".

Yani kitleler alabildiği kadar parçalanacaktı. Tek elemanlar zar şeklinde kompozisyona girecek ve bütün içinde kaybolmayacaktı. Merdiven, balkon v.s. gibi elemanlar, olabildiği kadar çevreleriyle bağlantısız görüneceklerdi. Yapı içi ve planı herhangi bir disipline bağlanmadan, kullananların zorlanmamış, duygusal hareket ve yönelişlerine uygun olacaktı [16].

Uygulama alanında, en karakteristik özelliği *malzemelerin olduğu gibi kullanımı* ve *işlevsel ve teknik birimlerin açıkça kütlede belirtilmesi* olan bu anlayışın, ülkemizde yaygınlık kazanmasının bir diğer nedeni de, geleneksel mimarlığın biçimlendirme ilkeleri

ile *Yeni Brütalizm*'in ilkeleri arasındaki benzerliklerdir. Ayrıca yapım teknolojisi açısından Türkiye koşullarına *Uluslararası Üslup*'tan daha kolay uyum sağlaması, bu eğilimin uygulama olanağını arttırmıştır.

Brütalist anlayışın Türkiye'ye gelişinde genellikle *L. Kahn, P. Rudolph*'un yapıtlarının veya Japon mimarlarının bazı çalışmalarının da etkili olduğu kabul edilmektedir [8].

Türkiye'de *Brütalizm*'in ilk uygulamaları arasında, Altuğ ve Behruz Çinici'nin, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kampüsü*'ndeki yapıları gösterilebilir; eğilimin tanınmış uygulamaları arasında *İstanbul Orduevi, Ankara Stad Oteli* (Şekil 2.5), *İstanbul Reklam Binası* (Şekil 2.6), *Tercüman Gazetesi Binası* sayılabilir.

Türkiye'ye özgü olduğu kadar çağdaş da sayılabilecek ve *Brütalist* anlayışı sergileyen olumlu örneklerden biri de, Turgut Cansever ve Ertur Yener'in *Türk Tarih Kurumu Binası*'dır (Şekil 2.7). Ancak bu yapı, Brütalist ilkelerin yanında, Rejyonal sentaksın da izlerini taşımaktadır.

Mimarlıkta 60'ların başından itibaren görülen çoğulluk ve tarihsel arayışlar, "Yeni Rejyonalizm" terimi çerçevesinde açıklık kazanan eğilimin katılmasıyla daha da genişlemiştir.

. *Yeni Rejyonalizm*; "tarih", son on yıllarla ifade edildiğinde, Türk Mimarlığı'nın teorideki mimari tartışmaların odaklandığı alandır.

Dünyanın geri kalan bölümünde olduğu gibi, Türkiye'de de 1960'lı yılların ilk yıllarından itibaren, mimaride etkisi gittikçe hissedilen geçmişe yönelik eğilimler görülmeye başlanmıştır [13].

Mevcut çevre verilerinin dikkate alındığı, çevre bilinçli bir tasarım anlayışını yansıtan bu eğilimin genel adı "*Rejyonalizm*" dir.

"*Bölgeselcilik*" ya da "*çevre koruma*" özüne dayanan bu yeni *Rejyonalizm* (bölgeselcilik) hareketi, temelde belli bir yer ve zamana özgü; malzeme, teknik özellik,

organizasyon, estetik ve bina kurgusuna ilişkin normları araştırmakta ve çevreyi bunlara dayalı olarak oluşturmaktadır [17].

Terimin kavramsal içeriğinden dolayı, kendi dönemi içinde canlı tartışmaların yaşanmasına yol açan "*Rejyonalizm*" sözcüğü, Batur'un belirttiği gibi [8]; kimi mimarlar tarafından daha çok gelenekle ve tarihle ilintili olan yanına ağırlık verilerek "*tarihi, bölgesel, ekonomik ve ulusal bütünlüklerin sentezi*" olarak tanımlanmış kimilerine göre de çevre bileşeni ön plana çıkarılarak "*ekonomik, tarihi ve kültürel etkenlerin belirlediği bir çevrenin ifadesidir*" biçiminde açıklanmıştır.

Tanımlamalar her ne şekilde olursa olsun, tarihle olan ilgisi bağlamında *Yeni-Rejyonalizm*, ulusal hareketin bir temsilcisi olarak görülmektedir. Ancak 1960'lı yıllarda görülen yerel-tarihsel-geleneksel değerlerin yorumuna dayalı tutumlar, 20'li ve 40'lı yılların *Ulusal Mimarlık* arayışlarından farklı bir gelişme göstermiştir. *I. ve II. Ulusal Mimarlık* deneyimlerinin tarihselci ve canlandırmacı yüzeyselliklerinden kaçınıldığı gözlemlenen bu yeni anlayışta, esin kaynakları çeşitlenmiştir.

Bu dönem mimarlığının, daha önceki ulusalcı akımlardan bir önemli farkı da, yeni dönemin ne yeni teknikleri ne de yeni gelişmeleri göz ardı etmemesidir... *Brütalizm*'in aynı yıllarda ortaya çıkışı, daha önceki yerellik arayışlarını *Brütalizm*'le bağlantılı olarak ele aldırmıştır. Geleneksel konut mimarlığında da *Brütalist* eğilimler bulunduğu düşünülecek olursa, yeni düşünsel temellere oturtulmuş bir geçmiş yorumunun, 1950 öncesinden neden farklı olduğu anlaşılabilir. Üstelik, böyle bir yorumlama çabasında Türkiye yalnız da değildir. Gene 1960'larda Japonlar, kendi geleneksel mimarlıklarını *Brütalist* bir çerçeve içinde yeniden değerlendirmeye girişmişlerdir. Türkiye'de de bundan geniş ölçüde etkilenilerek, sonuçta farklı başarı düzeylerinde pek çok yapı üretilmiştir [11].

Bu biçimlendirme anlayışının ülkemizdeki en yetkin örneklerinden biri T. Cansever'in, E.Yener ile birlikte tasarladıkları, *Türk Tarih Kurumu Binası*'dır, (Şekil 2.7). Anadolu kültürlerinden izler taşıyan yapı, tarihsel, çevresel, davranışsal çağrışımlarla zenginleştirilmiş özgün bir eserdir. Bu dönemin seçkin örneklerinden biri de Eldem'in Zeyrek'teki *SSK Kompleksi*'dir, (Şekil 2.8). Bina, sokaklar, geçitler ve meydanlar vasıtasıyla, içinde bulunduğu mahallenin dar sokaklar etrafında küçük parçalardan oluşan

dokusunu yeniden kurmaktadır [13]. Yapıda, değişik düzeylerde yerleştirilen bloklarla küçük ölçek izlenimi vermek üzere ortak cephe öğeleri kullanılmakta ve belirgin bir tarihsel motif kullanılmamaktadır [8].

1930'ların başından bu yana sürdürdüğü ve 1940'larda büyük bir ağırlık kazanan uygulamalarıyla "Türkiye'ye özgü" olanı aramış olan Eldem'in, 60 sonrası mimarlığındaki en önemli değişme, ayrıntı ve motiflerde geçmişten arınma, daha arınmış ve gelenekselin özüne inen bir tutum geliştirme yönünde olmuştur [11].

Bu örneklere ek olarak Eldem'in özellikle Boğaziçi'nde gerçekleştirdiği "tek aile evleri"nde, Kortan'a göre [10]: "...Geleneksel atmosfere uyulmak çabası görülmüş olup eski ahşap yalıların nitelikleri ve ifadeleri, tekrar ortaya konmak istenmiştir". Bu eserler arasında, Ankara'da *Hindistan Elçilik Evi*, *Yeniköy'deki Yalı*, Emirgan'da *Uşaklıgil Evi*, Vaniköy'de *Kıraç Yalısı* (Şekil 2.9), dönemin önemli eserleri arasındadır.

Rejyonal arayışlar çerçevesinde ortaya konan eserlerin Türkiye'deki uygulamalarında, genel olarak üç eğilimden söz edilmektedir.

Bunlardan birincisi; *tarihi çevre içinde süreklilik eğilimi*, ikincisi *kavramsal süreklilik*, üçüncüsü ise *biçimsel yöresel değerlerde süreklilik* eğilimidir [18]. 60'lı yıllarda görülmeye başlayan Yeni Rejyonal hareket, 70'li ve 80'li yıllarda giderek artan bir ilgiyle hız kazanarak post-modernizm kapsamında, uygulama olanağı bulmuştur.

Şekil 2'de 1960-1970 dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti sunulmaktadır.

1.1.2.3. 1970-1980 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı

1970'li yıllar, Türkiye'de, hem ülke içinde hem de ülke dışında yaşanan olaylar nedeniyle çalkantılı yıllardır. Bu dönem, tüm dünyada petrol krizinin yaşandığı, 1974 Kıbrıs Barış Harekatının olduğu, ekonomide büyüme, kentleşme ve giderek gelir dağılımındaki dengesizliklerin yarattığı huzursuzlukların arttığı ve nihayetinde 1980 Askeri darbesi ile sonlanan bir dönemdir.

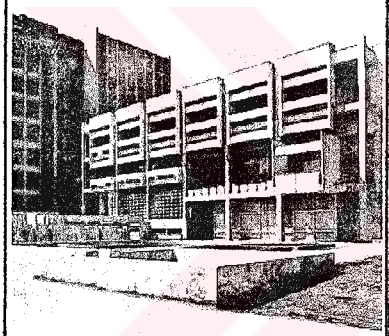
[1] *Hukukçular Apartmanı*
E. Onat, S.H.Eldem, [11]
1960-66

[2] *Büyük Ankara Oteli*
M..J. Saugey, Y. Okan, 1960 [11]

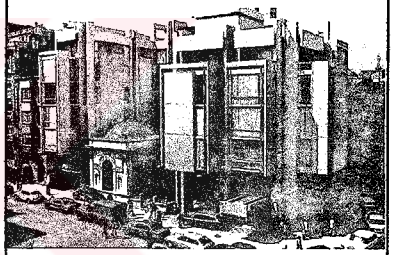
[3] *Ankara Tandoğan Öğrenci Yurdu* [11]
Ş. Vanlı, E.Gömleksizoğlu, 1965

[4] *Ankara Milli Eğitim Bakanlığı*
Y. Sanlı, Y. Tuncer [11]
V. Özsan, 1962-67

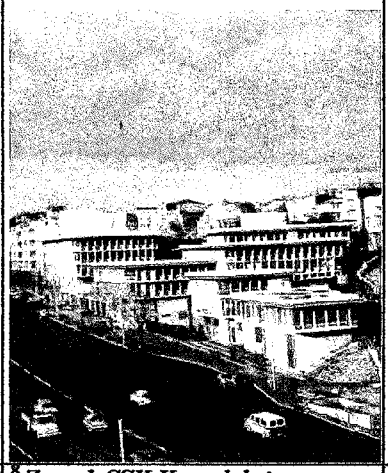
[5] *Ankara Stad Oteli*
D. Tekeli, S. Sisa, [11]
M. Hepgüler, 1962

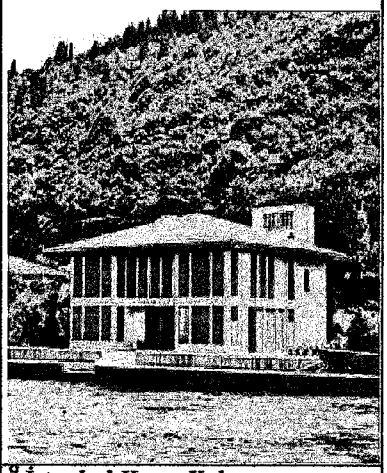
[6] *İstanbul Reklam Binası*
G. Çilingiroğlu, M. Tunca [11]
1969

[7] *Ankara Türk Tarih Kurumu*
T. Cansever, E. Yener
1967

[8] *Zeyrek SSK Kompleksi*
S.H.Eldem [11]
1963

[9] *İstanbul Kıraç Yalısı*
S.H. Eldem [11]
1965-66

Şekil 2. 1960-1970 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti

Mimarlık açısından bu yıllar, yine Batı eksenlidir. Bir önceki on yılda görülen çoğulluk bu dönem mimarlığında da etkisini sürdürmüştür. Ancak bu dönemde bir önceki döneme damgasını vuran "*çok parçalı plan şemasının*" etkisi azalmıştır. Bu dönemde gerek çok parçalı plan tipolojisinin gerekse *Brütalist* ve *Rejyonalist* sentaksın izini en iyi yansıtan örneklerden biri, *Tercüman Gazetesi Binası*'dır.

Bu dönemde *Rasyonel Uluslararası Üslup*, Türkiye gerçekleri çerçevesinde yeniden ele alınmış ve ülke teknolojisinin olanaklarına uyarlanmıştır. Düz çatılar akıyor diye eğimli çatıya dönüşmüş, enerji tasarrufu pencerelerin küçülmesine neden olmuş, ekonomi ucuz malzeme seçimini gerektirmiş ve böylece "*Bayındırlık Mimarisi*" ortaya çıkmıştır [11].

1960'larda Batı'daki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan bölgeselci mimarlık anlayışı, 1970'lerde daha da çeşitlilik gösterecek biçimde farklı esin kaynaklarını da bünyesine katmıştır. Bu yeni oluşumda geleneksel değerlerin yorumlanmasından, Anadolu kültürlerinin biçimsel ve mekansal özelliklerinden yararlanmaya, bireysel arayışlara kadar farklı denemeler görülmüştür.

Bu çoksesliliğin, Batı ülkelerinde 1970 sonrasında gelişme gösteren biçimiyle adı "*Post-modernizm*'dir". Böylece Rejyonal biçimsel sentaksın yanı sıra post-modern uygulamalar da Türkiye'nin yapı üretimi alanına girmiş olmaktadır.

Türkiye'deki ilk post-modernist ürünlerden biri A. B. Çinici'nin Ankara'daki *İran Büyükelçiliği Kültür Merkezi İlkokulu*'dur (Şekil 3.1). Bu binanın biçimlendirmesinde, bireysel arayışlar ağırlıktadır. Çinici'lerin *Çorum Binevler Sitesi* de (Şekil 3.2) bu eğilimin izlerini taşımaktadır [11]. Tekeli ve Sisa'nın da bu dönemde post-modernizmin biçim dilinden etkilendikleri, İstanbul Aksaray'daki *Yapı ve Kredi Bankası*'nda görülmektedir.

C. Bektaş'ın tarihten yararlanmaya ilişkin tutumu ise daha ölçülü bir tavır sergilemektedir. *Türk Dil Kurumu Binası* (Şekil 3.3), Brütalist ilkelerle biçimlendirilmiş olmakla birlikte Ankara evlerinin biçimlendirme ilkelerinden olduğu kadar iç mekanda "U sofalı bir Antalya Evi gibi", katlar boyunca yükselen bir iç boşluğa sahiptir [8]. E.Yener, E. Elmas, Z.Gülçur tarafından tasarlanan, Ankara'daki *Vakıfbank Genel Müdürlük Binası*'da yine bu kapsam dahilinde değerlendirilebilecek önemli yapılardan biridir.

Bu yıllarda, S.H. Eldem'de bir önceki dönemdeki yapı faaliyetlerini sürdürmüş; *Akbank Genel Müdürlüğü* (Şekil 3.4), Taksim'deki *Atatürk Kitaplığı*, elçilik binaları, yalı tasarımları vb. ürünler vermiştir.

Tarihsel, geleneksel, yerel bağlam çerçevesinde ürün tasarımına imkan sağlayan anlayışın, daha büyük ölçekli projelerde de etkinlik kazandığı görülmektedir.

Kentsel bir ölçekte ele alınan *Diyarbakır Üniversitesi* (Şekil 3.5), yarışmayı kazanan Aru Grubu tarafından bölgesel ve iklimsel şartlara uygunluk açısından, avlulu plan şeması esasına göre biçimlendirilmiştir.

Rejyonal sentaksın örtük yan anlamlar düzeyinden çok, açık anlamlar ile kullanılmasına daha büyük ölçekli tatil köyleri ve konut projelerinde de rastlanmaktadır.

Batur [8] yerel mimarlığın; "çevre dokusunu, yapı düzenini ve biçimlerini, hatta yapı tekniklerini devralan" uygulamalara örnek olarak, EPA Grubunun Datça ve Bodrum *AKTUR Tatil Köylerini* (Şekil 3.6), Birleşmiş Mimarlar Grubunun *Kemer Tatil Köyünü*, A. ve B. Çinici'nin *Çorum Binevler Konut Grubu*'nu (Şekil 3.2) göstermektedir.

Bu yıllar yalnızca, söz konusu eğilim doğrultusunda tasarım etkinliklerinin sürdürüldüğü yıllar değil, aynı zamanda Türkiye'de gökdelen mimarisinin öncüleri sayılabilecek yapıların da tasarlanıp inşa edildiği yıllardır. Prizmanın bağlayıcılığından kurtulup, dik açıdan kaçınılan bir önceki dönemi tamamlar biçimde bu yıllarda da çok katlı, plastik etkisi güçlü, anıtsal eserlerin yapımı devam etmiştir.

Bu yapılardan ilki Ankara *İş bankası Genel Müdürlük Binası*'dır (Şekil 3.7). Sözen'e göre [11] bu yapı: "Mimarlık ürününe tek defaya özgü ve dik açıya bağımlı olmayan tümel bir biçim verme çabası olarak tanımlanan *Ekspresyonizm*'e ülkemizde örnek teşkil eden tek yapıdır". Formu sayesinde tek defaya özgü bir nitelik kazanan yapılardan bir diğeri de İstanbul Sanayi Odası'na ait olan *Odakule Binası*'dır (Şekil 3.8).

İleri yapım teknolojilerini gerektiren, daha ziyade prefabrikasyona, standardizasyona dayalı endüstriyel yapı alanında da, bu yıllarda önemli eserler verilmiştir.

Tekeli ve Sisa tarafından tasarlanan *Lassa Fabrikası* (Şekil 3.9), modüler birimlerdeki eğriselliğin yüzlerce yinelenmesiyle beliren anlatımcı görünümüyle anıtsallık kazanan bir prestij yapısıdır.Bu gruba *Yeşilköy Hava Limanı Tesisleri* daha üst düzey bir örnek olarak katılmaktadır [8]. Yine A. Boysan tarafından tasarlanan fabrika binaları, bu dönem mimarlık pratiği açısından önemlidirler.

1970'li yıllar aynı zamanda, Batı'daki gelişmelere koşut bir biçimde, eski yapılara ve geleneksel mimariye yoğun bir ilginin başladığı, restorasyon ve yeniden işlevlendirme girişimlerinin yoğunlaştığı, özellikle İstanbul'un henüz bozulmamış bölümlerinin bilinçli bir biçimde korunması için çabalar harcandığı yıllardır [19].

Şekil 3'de, 1970-1980 dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti sunulmaktadır.

1.1.2.4. 1980-1990 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı

Türkiye'de 1980'li yıllar ekonomik, sosyal, kültürel alanlardaki değişimin hızlandığı yıllardır.

1980'li yılların Türkiye açısından en önemli özelliği, 12 Eylül Askeri darbesi ve ekonomik alandaki liberal yönelişlerdir.

Söz konusu gelişmelerin mimarlık alanındaki yansımaları ilk olarak, 12 Eylül yönetiminin kendi çalışma ve yöntemlerini çağdaşlaştırmak üzere yaptırdığı yapılarda görülmektedir [22]. Bu dönemde Kara, Hava, Deniz, Jandarma Komutanlık Binaları yapılmış, orduevleri sayıca çoğaltılmış, OYAK Siteleri ve ordu pazarları ordu mensuplarının hizmetine açılmıştır. Şekil 4.1'de *Kara Kuvvetleri Komutanlığı* görülmektedir.

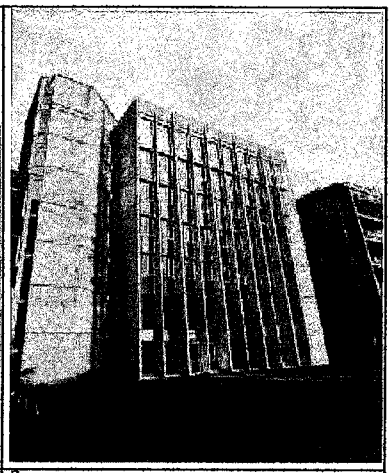
Bu dönemde yeni devletçilik akımlarının beslediği sembolizm ve anıtsallık, yapıların programlarının görkemi ile olduğu kadar gelişmiş teknoloji ve lüks malzeme kullanımı ile detay mükemmelliğinde de kendini göstermektedir [22]. Aynı dönemde bir önemli gelişme de, yapımı planlanan yapıların projelerinin yarışmalar yoluyla elde edilmesidir.

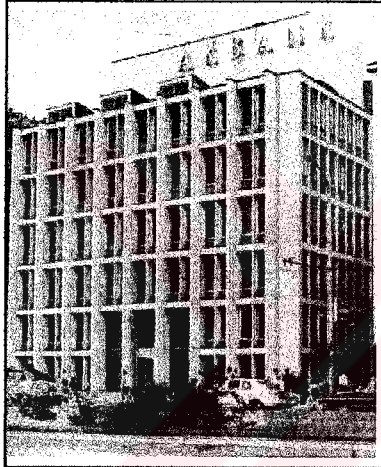
[1] *Ankara İran Kültür Merkezi İlkokulu* [11]
A. ve B. Çinici,

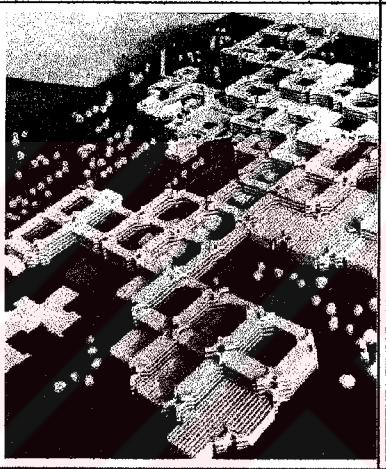
[2] *Çorum Binevler Sitesi*
A.ve B. Çinici, [20]

[3] *Ankara Türk Dil Kurumu*
C. Bektaş, 1972-78 [11]

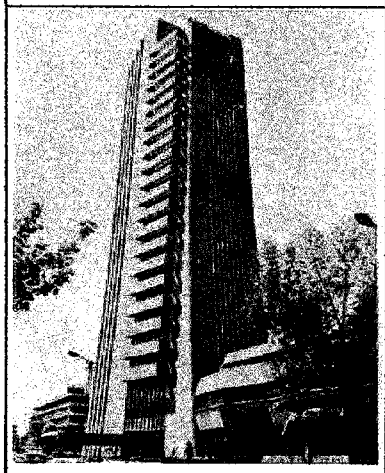
[4] *İst. Akbank Genel Müdürlüğü*
S.H. Eldem [11]
1970

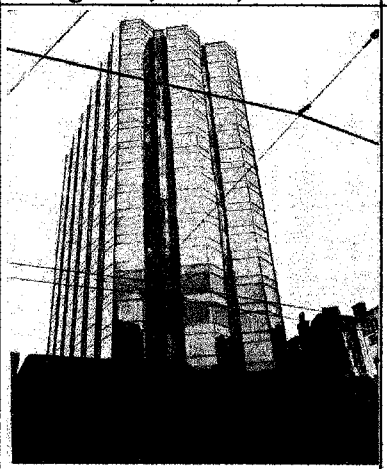
[5] *Diyarbakır Dicle Üni. Kampüsü* [11]
K. A. Aru, Y. Sağlıkova
Y. Sağlıkova, E. Aru, 1971

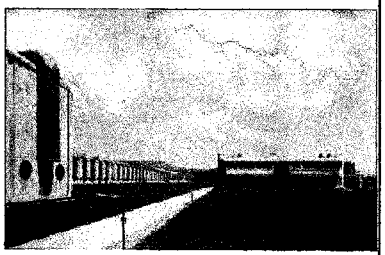
[6] *Bodrum AKTUR Tatil Sitesi*
E. Gürsel, N. Güner, [11]
Ö. Ertüzün, M. Çubuk, 1972-80

[7] *Ankara İş Bankası Gen. Müdürlüğü* [11]
A. Böke, Y. Sargın, 1977

[8] *İstanbul Odakule*
K. Tecimen, A.K. Taner [11]
1970-75

[9] *İzmit Lassa Fabrikası*
D. Tekeli, S. Sisa [21]
1975-77

Şekil 3. 1970-1980 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti

Devlet bürokrasisindeki çalışma ortam ve koşullarının çağdaşlaştırılması anlayışı 1984 yılında yeniden sivil yönetime geçilmesinden sonra da devam etmiştir.

Ankara'da Bakanlıklar Bölgesi'nin TBMM'den başlayarak Kuvvet Komutanlıkları ile batıya doğru devam eden aksı üzerinde bir çok yeni Bakanlık ve KİT Genel Müdürlük yapısı yapılmış ve bu yapıların çoğu ulusal yarışmalar sonucu elde edilmiştir [20]. Şekil 4.2'de, Eskişehir yol güzergahı üzerinde yer alan *Dışişleri Bakanlığı Binası* görülmektedir.

Aynı dönemde resmi ideolojinin diğer bir yaptırımı da "*kültür yapıları*" olmuştur. Bu ideolojinin gerisinde, kökü çok eskilere dayanan evrensellik / yerellik tartışmaları yatmaktadır.

Kültürel geleneğimizin gerek dış ülkelerden gelen kültür istilasının, gerekse bilim ve sanatın evrenselliği gelişmelerinin tehdidi altında olduğu görüşü doğrultusunda ulusal kimlik ve kültür arayışlarına ve halkın toplumsal ve kültürel bütünleşmesine destek vermenin gerekliliği benimsenmiş ve bu amaçla birçok kentte "kültür merkezleri" tasarlanmış ve hizmete açılmıştır [22]. Şekil 4.3'de, Ankara'daki *Atatürk Kültür Merkezi Binası* görülmektedir. Tepesi kesik bir piramid şeklindeki bu bina, zengin çağrışımsal yan anlamlarla yüklenmiştir.

1980'li yıllar bu anlamda, "*yerellik*" temalarının ulusal bir kimlik yaratmak üzere ön plana çıkarıldığı ve bu amaçla 1984 yılında İstanbul'da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen "Mimaride Türk Milli Üslubu" seminerlerinin toplandığı yıllardır. Bir başka deyişle bu yıllar, Anadolu'lu yerel ve hatta İslâmi kaynaklara yönelen bir kimlik bulma amacının, Batı'lı üslup ve akımların etkisiyle çözüme kavuşturulmaya çalışıldığı yıllardır.

1980'lerdeki en önemli sosyo-politik hareketlerden biri de, Türkiye'nin girdiği hızlı değişim süreciyle büyüyen sorunları ve bu sorunlardan doğan kontrol güçlüğü nedeniyle, merkezi yönetimin yetkilerinin önemli ölçüde yerel yönetimlere devredilmiş olmasıdır. Yetkileri ve ekonomik güçleri artan yönetimler bu fırsatı yeni bir şeyler yapmak amacıyla kullanmışlar, büyük boyutlu inşaat faaliyetleriyle kentlerin görünüşlerinde büyük değişikliklere yol açmışlardır [11].

Bu dönemde belediyelerin kendi idari yapıları, hizmet yapılarının yanı sıra otobüs terminalleri de belediye hizmet yapılarının en önemlileri arasında gelmektedir [22]. Şekil 4.4'de hem yerel yönetimlerin etki ve gücünü simgeleyen hem de dönem mimarlığının izini taşıyan *Altındağ Belediye Binası*, Karaarslan'a göre [23]; "Anadolu kültürlerinin çağdaş yorumuna dayalı bir anlayışı temsil etmektedir".

Yine bu dönemde belediyelerin prestij sağlamak amacıyla kentlerde açık ve yeşil alan düzenlemelerine önem verdikleri ayrıca kültürel benliğini koruma düşüncesinin etkisiyle özellikle büyük kentlerde *tarihi kent merkezlerinin* korunmasına ilişkin çalışmalara da yöneldikleri görülmektedir.

1980'ler sonrası Türkiye'sinde, sosyo-kültürel alandaki değişmelerin bir önemli göstergesi de yine bu dönemde uygulanan teşvik politikaları ile özellikle turizm ve toplu konut yatırımlarındaki artıştır...Çeşitli kurum ve girişimcilerin değişik amaçlarla rol aldıkları bu yatırımların değişik kültür ve gelir gruplarına yönelik olması, değişik biçimlerde ele alınmalarına neden olmuştur. Gerek kullanıcıların gelir ve kültür durumlarına bağlı beklentileri gerekse yatırımcıların pazarlama politikaları doğrultusundaki sıradan, niteliksiz uygulamalarının yanı sıra toplumsal statüyü, gücü, zenginliği simgeleyen yaklaşımlar evrensel, ulusal, yöresel, tarihsel ve benzeri yorumlarla çeşitlenmelere neden olmuştur [24].

Şekil 4.5'de *Robinson Club Pamfilya Tatil Köyü* görülmektedir. Çavdar'a göre [25]; "Doğuya özgü görme tarzının" izlerini taşıyan bu bina, toplumsal bellekteki zengin anıları çağrışımlar yoluyla uyandırma amacı gütmektedir.

Bütün bu gelişmelerin devamı olacak biçimde 1980 sonrası uygulanan liberal ekonomi politikalarının değiştirdiği ekonomik yapı, 60'lardan itibaren genişleyip çeşitlenen *yapı programlarını* arttırmıştır. Bu bir anlamda çoğulcu bir toplum yapısının ve kentlileşmenin doğal sonucudur.

Batıda olduğu gibi Türkiye'de de yeni gelişen tüketim toplumuna hizmet verecek çarşılar, kapalı alışveriş merkezleri, iş merkezleri gösterişli birer prestij yapısı olacak biçimde, Batı'daki örneklerle aynı mimari programlar, mimari stiller, gelişmiş teknoloji ve

yapı malzemeleri ile inşa edilmişlerdir. Diğer örnekler ise bir yandan çok çeşitli malı bir arada sergileyerek tüketimi kolay hale getiren öte yandan hızlı ve toplu üretimi özendiren süper/hiper marketler ile fast-food'lardır [22]. Şekil 4.6'de Ankara'daki *Atakule Alışveriş Merkezi* görülmektedir. Çağdaş teknolojilerinin izinde ayna-cam uygulamasının bir örneği olan bu yapı, özellikle kulesi ile Ankara kentinin simgesi haline gelmiştir.

1980'li yıllar Türkiye'de, bir yandan sosyo-ekonomik alanlarda diğer yandan da sosyo-kültürel alanlarda değişim ve dönüşümün yaşandığı ve hızlandığı yıllardır.

80'li yıllara gelindiğinde Türkiye'de mimarlık, batılı ya da yerli kökenlere dayanan üslupların çatışmasından çok bir yapısal değişimi yansıtmaktadır. Bu yapısal değişimin kökeninde Türk toplum yapısının ikili kültürel yapısının, hızla çok yönelimli bir kültürel yapıya dönüşümü yatmaktadır.

Tanyeli ve Kazmanoğlu'na göre [26]; "Seçkinler kültürü" ve "halk kültürü" olmak üzere ikili bir karakter taşıyan bu kültürel yapı, mimarlık alanında ülkemizde 1930'lu yılların sonundan itibaren çözülmeye başladıysa da 1950'lere kadar seçkinlerin mimarisi tutunmayı başarabilmiştir. Ancak bu yapı 1950'lerden itibaren kapitalistleşme ile birlikte yeni bir kültürel ortamın doğmasına da neden olmuştur.

Türkiye'nin yavaş yavaş evrimleştirerek oluşturmaya çalıştığı bu çağdaş endüstri toplumu kültürünün temel özellikleri "çeşitlilik" ve "kültürel çoğulculuktur" [26]. Bir başka deyişle dünün ikili kültürel yapısının tekdüzeliğine karşı bu kültürün gerektirdiği seçenek bolluğu, söz konusu kültürler arasındaki en önemli farklılıktır.

1980'li yıllardaki hızlı değişimin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu yeni tüketim toplumunun mimari istekleri de çeşitlilik göstermiş ve mimari uygulamalar, bireye ve bireyselliğe verilen önem doğrultusunda çeşitlilik kazanmıştır.

Bunun sonucunda pek çok alanda olduğu gibi mimaride de serbestlik ve kitsch gündeme gelmiş, günlük yaşam kültürü ön plana çıkarılmış, geçmişe duyulan ilgi körüklenmiş, özellikle mimarlık alanında modern sonrası kuramların da destek ve etkisiyle her şey tüketilmeye başlanmıştır [27]. Medya ve iletişim teknolojisinin etkisiyle giderek

küçülen ve globalleşen dünyada etkileşimin hızının ve gücünün artmış olması da, dünyadaki gelişmelere kayıtsız kalmayı imkansızlaştırmış ve ülkemiz Batı'daki mimari eğilimlerden etkilenmiştir.

Bu dönemde Batı'daki mimari eğilimlerin ana gelişim çizgisini, modern sonrası toplumun istek ve özlemlerini giderme amacını güden "*post-modern*" söylemler oluşturmaktadır.

"Post" ön ekli bir terim olan post-modern sözcüğü genellikle iki farklı çerçeve içinde kullanılmaktadır. Bazıları için kronolojik bir kategoridir post-modern, bazıları içinse kavramsal modernin muhalif yüzü, ayrılmaz parçası...Post-moderni bir dönemselleştirme çerçevesi içinde kullananlara göre modern zamanlar (ulus devlet, endüstri toplumu...) bitmiş, post-modern zamanlara (küreselleşme, post-endüstriyel toplum...) girilmiştir. Post-modernizm de bu sosyo-ekonomik yapının kültürel alandaki yansıması, bu yeni devrin dünya görüşüdür [28].

Post-modern mimarlık, post-modern dünyanın ruhunu yansıtan mimarlıktır ve enformasyon devrimi sonucu küreselleşen dünyanın eklektik ve çoğulcu kültürüne uygun olacak biçimde çoğulcu bir yapıya sahiptir.

Schulz (1971), günümüz mimarlığının çoğulcu plüralist bir görünüm kazanmasıyla birçok mimari akım ve biçim dilinin beraberce varlıklarını sürdürmekte olduğunu belirtmektedir [2].

Post-modern mimarlığın ortaya çıkış gerekçelerinden ilki ve belki de en önemlisi, Modern Mimarlığın yarattığı boşluğu doldurmak amacıyla halkın anladığı bir mimarlığı savunuyor olmasıdır.

Mimarlığın anlam arama, geçmişle bütünleşme çabaları doğrultusunda mimari ortamda görülen halkların sembolünün aranması ve toplumların geçmişleri ile bağ kurmalarını amaçlayan bilimsel çabalar, biçimlerin insanoğlunu etkilediğini, geçmişi ve kültürüyle bağ kurmasını sağladığını ve çevrenin biçimlenmesinin insanlığın gelişmesinde etkili olduğunu kanıtlamışlardır [29]. Bu bağlamda, çok geçmeden Modern Mimarlığa karşı bilimsel

anlamda başlayan tepkiler, kısa sürede halk tarafından da desteklenerek Pessac vb. yerleşmelerde olduğu gibi görsel açıdan da dışa vurulmuştur.

Post-modern mimarlar, Modern Mimarlık ürünlerinin kitlelerce sevilmemekte ve anlaşılmamakta olduğu düşüncesinden hareketle kitlelerce beğenilen ve katlanabilir olan bir mimari biçimlenmeye yönelmişler ve tarihi yeniden gündeme getirmişlerdir [26].

Modern Mimarlığa yönelik eleştirilerin özünü, genellikle onu sadece Uluslararası Üslup'a indirgeyip onunla özdeş tutarak yapılan eleştiriler oluşturmaktadır. Modern Mimarlığa yönelik eleştirilerin başında, modern mimarların tarihten ve gelenekten biçim aktarması yapmayı yadsımış olmaları, işlevi gereğinden fazla ön planda tutmaları, diğer taraftan cepheye dekoratif bir işlev tanımamış olmaları gelmektedir.

Post-modernizm adı altında toplanan Modernizmin eleştirel değerlendirilmesi, modern öncesine geri dönerek tarihsel olanı gerçekleştirmekte ve evrensel olana karşı yerel olanı ön plana çıkarmaktadır [30].

Post-modernizmin tanım ve sınıflamalarıyla uğraşan her motif, format ve tipolojik referansa Post-modern gözüyle bakmayan Jencks, post-modernizmi, modern gramer içinde eskiyle kurulan anlamsal bağ olarak tanımlamaktadır [31].

Jencks'e göre post-modernizm ile çoğulculuğun kapısı açıldı, tarih içeri alındı, gelenek içeri alındı, retorik, ikonografi, renk, konvansiyon, heykel hatta o çok korkulan süsleme içeri alındı [32].

Post-modern gibi genel bir adın varlığına karşın genel ve ortak bir tutumun varlığından söz edilememektedir. Genel olan, Modern akımın tarihten bağımsız ve genel koşulları dikkate alan tasarlama yaklaşımına "karşıt olma" özelliğidir.

Post-modernizm, büyük ölçüde tarihe dayanmasına rağmen, post-modernin uygulayıcıları, mimari mirasın yanı sıra XX. Yüzyıl şehir folklorüne, ticari reklam dünyasına ve çeşitli nedenlerle sembolizme, espriye hatta istihza gibi değişik esin kaynaklarına başvurmaktadırlar [33].

Dünya'daki gelişmelere bağlı olarak Türkiye'de de post-modernizm, 1960'lı yılların sonlarından itibaren ilgi görmeye başlamış, 70'li yıllarda etkinliğini arttırmış, 80'li yıllarda ise yaygınlık kazanmıştır.

Kortan'a göre [34]; "Türkiye'deki mimarlık hareketlerinin gittikçe gelişen komünikasyon ve ulaşım imkanlarıyla durmadan küçülen dünyamızdaki çeşitli mimarlık akımlarının etkisinde kalmasını, doğal ve kaçınılmaz bir durum olarak kabul etmek gerekmektedir".

Medya ve iletişim teknolojisinin tüm dünyayı sarmalayan etkisinin kaçınılmazlığına paralel olarak, ülkemizde dışa açılma politikalarıyla birlikte bilgi, teknoloji, araç ve gereç ithalini kolaylaştırmaya yönelik politikalar dış ülkelerde mimarlıkla ilgili bilgi, biçim ve deneyimlerin daha hızlı bir biçimde sağlanmasına ve uygulamaların biçimsel benzerlikler yanında ithal gereç ve teknolojilerle de yapılabilmesine olanak sağlamıştır [24].

Kısaca 80'li yıllardan itibaren Türkiye'de mimarlık alanındaki çokseslilliğin ve çoğulcu bir atmosferin yaratılmasının iki önemli nedeni;

.Sosyo-kültürel alandaki değişim ve dönüşümler ile,

.Batı'da Modern mimarlığa karşı yöneltilen biçimsel-felsefi-üslupsal arayışlarının belirlediği, mimarlık ortamında görülen çoksesli atmosferin yansımalarıdır.

80'li yılların başında post-modernizmin Türkiye'deki mimarlık ortamına yansımaları yapı üretiminin ancak çok küçük bir bölümü kapsamakta ve Kazmanoğlu ile Tanyeli'ye göre [26] "Prestij Mimarisi" olarak adlandırılan grup içinde yer almaktadır. Söz konusu sınıflama üslup bazlı bir sınıflama değil, farklı mimari üretim kategorilerine ilişkin bir sınıflamadır. Bu sınıflama, hem yatay hem de düşey bir çeşitlilik göstermektedir.

Kazmanoğulu ve Tanyeli [26] bu yıllar içinde Türk Mimarlığına ilişkin yaptıkları sınıflamayı; "Prestij Mimarisi", "Yeni Vernaküler Mimari", "Resmi Mimari", "Marjinal Mimari", "Dinsel Mimari", "Tarihsel Mimari", "Yeni Kırsal Mimari", olarak adlandırmakta ve değinildiği gibi post-modern uygulamaları söz konusu kategoriler içinde "Prestij Mimarisi" olarak adlandırılan grup içinde değerlendirmektedirler. Bir başka deyişle, bu yıllarda post-modernizm, yalnızca biçimin maliyetini karşılayabilenlerce vardır.

Bu yılların mimarisine yönelik bir başka sınıflama Yücel tarafından [35].; "Piyasa Mimarisi", "Resmi Mimari", "Seçkin-elitist Mimari" olarak belirlenmekte ve "İleri Teknoloji Modernizmi", "Postmodern Biçimcilik" ve "Historisist-Ulusalcı Yerel Mimari" arayışlar son kategori içinde değerlendirilmektedir.

Türkiye'de 1980 sonrası mimarlık her şeyden önce karışıklık, arayış ve çeşitlilik dönemidir. Sosyo-kültürel alandaki değişim ve dönüşümlerin mimarlığa çokseslilik ve serbestlik olarak yansıması, bu döneme ilişkin sınıflamaları da güçleştirmektedir.

1980 dönemi mimarlığına ilişkin bir başka sınıflandırmayı, yatay ve düşey çeşitlilik sergileyecek biçimde Güzer [36]; "Modern anlayışlar", "Çoğulcu anlayışlar, "Geleneksel anlayışlar" olarak ayrıştırmakta ve bu ana başlıkları da kendi içlerinde alt başlıklara ayırmaktadır.

Güzer'e göre [36] post-modern uygulamalar, "modern arayışlar" altında gruplandırılan "yeni modernler" içinde yer almaktadır. Bunun nedeni, Modernizmin ana ilke ve prensiplerine sadık kalınarak, yapılara anlam ekleme ve ikincil bir dil kazandırmak yoluyla zenginleştirmek ve bu amaçla eklemelere ve alıntılara açık olmaktır. Bu kategori içinde yer alan diğer anlayışlar ise Modernizmin klasik dilini hiçbir değişim ve dönüşüme imkan vermeyecek biçimde kullananlara ayrılmıştır.

"Çoğulcu arayışlar", 80 sonrasının yarattığı serbestlik zemini içinde farklı tutumlarla aynı anda alıntı ilişkisi içine girebilen ya da kabul görmüş ve yaygınlık kazanmış uluslararası tutumlarla bağlantı kurmayı dışlayarak kendi üslubunu oluşturma tutumu içinde olan eğilimleri kapsamaktadır [36]. Burada post-modernizmi avant-garde bir dönüşümün aracı olarak gören uygulamalar kastedilmektedir.

"Geleneksel anlayışlar" ise yerel unsurları ve geleneksel-tarihsel birikimi ön planda tutarak, yer'e özel bir mimarlık anlayışını benimseyenleri kapsamaktadır. Güzer'e göre [36]; "çoğulcuların çeşitli alt grupları gelenek, tarih, kültür gibi çerçevelere referans vermekle birlikte, bunu dönüşmekte olan uluslararası bir anlayışın parçası olarak gerçekleştirmekte, kendi üretim ortamının sınırlarını tartışmaya açan yerel bir çerçeve çabası içine girmemektedirler".

1980'li yıllar, Türk mimarlık pratiğinde, post-modernizmin öncülüğünde kapanmıştır. Bu dönem içinde post-modernin evrensel niteliklerini kullanma yolunu seçen arayışlar (Şekil 4.7) ile modern arayışların -özellikle yüksek katlı binaların yapımında- tercih edildiği görülse de (Şekil 4.8), yaygın eğilim post-modernizm içinde meşruiyet kazanan "*yerel*" unsurların ön plana çıkarılmasıdır.

Yerellik temalarının ön plana çıkarıldığı I. Ve II. Ulusal Mimarlık Akımları'nın aksine bu dönemdeki "yerellik" anlayışı, Anadolu kültürlerinin tümünü yerli kabul eden bir anlayışla geleneksel, tarihsel, kültürel ve yerel özellikleri çağdaş malzeme ve yapım teknolojileri ile bütünleştirmeye dayalıdır. Şekil 4.9'da, *Bodrum Manastır Oteli* görülmektedir. Bu yapı, Bodrum'un yerel yapı karakteristiklerinin çağdaş bir anlayışla yeniden yorumlanması ile inşa edilmiştir.

Bu anlayışla yapılan uygulamalar, başvuru kaynaklarındaki artışa paralel olarak, belli bir görme ya da görüş tarzını benimseyenler, İslâm kültürüne dayalı bir model oluşumunu benimseyenler, Anadolu'lu ve çağdaş olma yaklaşımını benimseyenler ve bunların çeşitli kombinasyonlarına, pek çok diğer tutum ve anlayışa varıncaya kadar geniş ve sınıflaması güç kategoriler oluşturmaktadırlar [37].

Ancak söz konusu söylemlerin "gibi olma" ya da "imaj kaygısı" ile anlam arayışlarına gitme çabalarının mekansal kaygılardan çok, cephe düzeyinde kaldığı da altı çizilmesi gereken bir durumdur.

Kısaca özetlemek gerekirse, 80'li yılların hakim anlayışını temsil eden post-modernizm Türk mimarlarına; yapılara kimlik, anlam ve tarihsel süreklilik kazandırmak amacı ile kendi ulusal, yerel, tarihsel geçmişinden yararlanma; yapılara imajinel anlamlar kazandırmak için geçmişten olduğu kadar yakın geçmişten ve hatta kendi bireysel çabalarından yararlanma; görsel zenginlik sağlamak amacı ile devşirme, alıntılama, ekleme, soyutlama, yorumlama teknikleri aracılığı ile geçmiş çağ ve üslupların biçim, form, mekan düzenlemelerinden yararlanma yolunda sınırsız bir serbestlik zemini sağlamıştır.

Türkiye'de post-modernizmin etkinlik alanını yaygınlaştırdığı 80'li yıllar, Batı'da post-modernizmin ilkesizliğe varan çoksesliliğine ve serbestliğine yönelik karşı tepkilerin de ortaya çıktığı yıllardır. Bu karşı çıkışlardan biri "*late-modern*" diğeri ise "*dekonstrüktivizm*'dir". Ancak bu anlayışların, Türk mimarlık ortamına yansımaları 1990'lı yıllara rastlamaktadır.

80'li yılların bir başka özelliği, kentsel yozlaşma, çevre ve kent ölçeğinde kimlik kaybı gibi konuların tartışılması ve "çevre bütünü ölçeğinde" çalışmalara önem verilmesidir.

Şekil 5'de 1990-2000 dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti sunulmaktadır

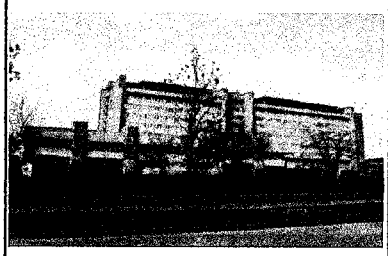
1.1.2.5. 1990-2000 Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı

1990-2000 aralığı Türkiye'de, sosyo-ekonomik anlamda bir önceki on yılla kıyaslandığında yenilikler ve büyümelerle dolu değildir. Tersine biraz borçlanarak biraz da üreterek sürdürülmeye çalışılan refahın kamçılandığı, bir başka deyişle sosyo-kültürel anlamda popüler kültürün egemenliğini sürdürdüğü yıllardır.

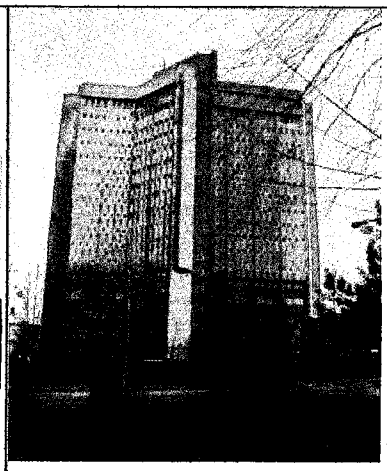
90'lı yıllar mimari açıdan ise aşırılıkları törpülenmiş olarak, arayış ve çeşitlilik döneminin sürdüğü yıllardır. Mimarlık açısından 90'lı yılların ilk yıllarında "post-modern eğilimler", Batı'lı yayın kaynaklarına erişim kolaylıklarının artması sayesinde, daha da yaygınlık kazanmıştır. Bu yıllarda 80'lerde "Prestij Mimarisi" diye adlandırılan grup içinde örnekleri görülen söz konusu eğilimin, diğer mimari kategorileri de etkilediği görülmektedir [40].

Öte yandan üretilen proje ve yapıların, bu kategoriler içerisinde bile yaygın bir inanç, tavır ya da düşünceyi yansıttığı söylenemez. "Çoğulculuk" hala daha yaygın eğilimin genel adını oluşturmaktadır.

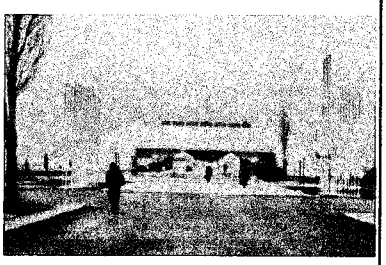
Genel bir bakışla 80'lerin sonlarından itibaren 90'ların ilk yıllarını da kapsayacak biçimde ülkemizdeki mimari eğilimler, post-modernizm içinde genellenebilen iki farklı anlayışı yansıtmaktadır.

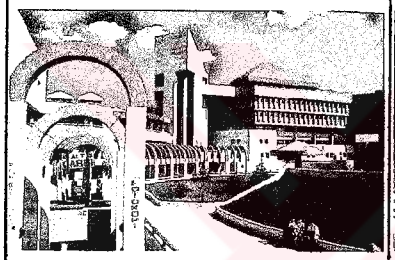
[1] *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*

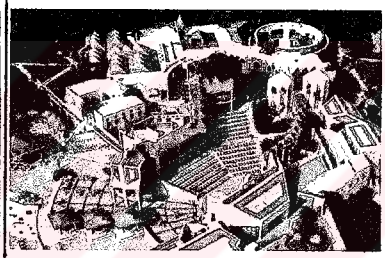
[2] *Ankara Dışişleri Bakanlığı*
T. Başbuğ, H. Özbay, B.İdil,
1981

[3] *Ankara Atatürk Kültür Merkezi*
C. Erkal, F. Erkal, 1981-88

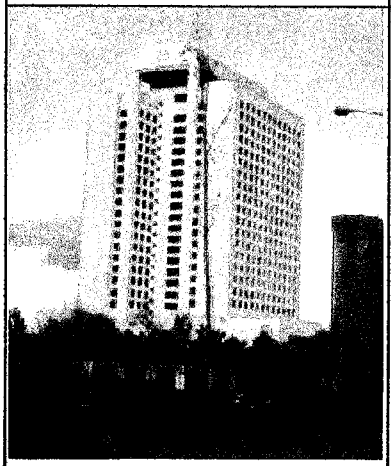
[4] *Altındağ Belediye Sarayı*
M. Karaarslan, N. Ünsal, [21]
1986

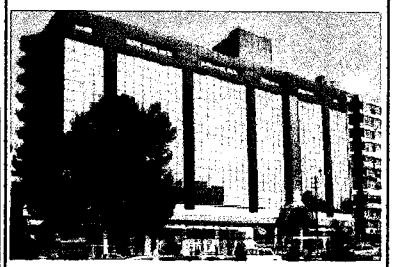
[5] *R.C. Pamfilya Tatil Köyü*
T. Çavdar, 1984-86 [38]

[6] *Ankara AtaKule*
R. Buluç, 1986-89

[7] *Hazine ve Dış Tic. Müsteşarlığı*
D. Tekeli, S. Sisa
1983-91

[8] *Ankara Gama Güriş İş Merkezi*
S. Aygen, O. Vural [21]
1983

[9] *Bodrum Manastır Oteli*
E. Gürsel [39]
1987

Şekil 4. 1980-1990 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti

Bunlardan birincisi; mimarinin dilsel olanakları kapsamında *anlam* ve *sembolizm*'e önem verilmesi, diğeri ise söz konusu anlamları, yerel ve kültürel özelliklere dayalı bir kimlik yaratmak amacı ile *yerel, tarihsel, geleneksel değerlerle* donatmaktır. İkinci kategori içindeki eğilimleri; esin kaynağı olarak "bölgesel, tarihsel ve kültürel değerlere dönmek" anlayışı ile kültürel bir kimliğe ulaşmak için taklit ve biçimsel etkilenmeleri aşan "kavramsal arayışlar" içine girilmesi çabaları olarak iki alt kategoriye daha ayırmak mümkündür [40].

Bu bağlamda; 80'li yıllardan başlayarak mimarlığımızda, kendimize özgü bir mimarlık yaratmak amacıyla, kimlik arayışları çerçevesinde tekrar gündeme gelen kültürel ve tarihsel referanslara başvurma eğiliminin, 90'lı yıllarda "kültür" kavramının çok boyutlu yapısını kapsayacak biçimde, Anadolu kültür ve mimari mirasının yanı sıra, felsefi, kuramsal ve kavramsal yorumları da bünyesine kattığı söylenebilir.

Şekil 5.1'de yer alan *Tübitak Başkanlık Binası*, post-modernin anıtsal ve simgesel yanını temsil etmektedir. Şekil 5.2'deki *Club Mega Saray Tatil Köyü*'nün konaklama birimlerinde ise, yerel-geleneksel biçim dillerine ait pek çok biçimsel ve mekansal düzenlemeden yararlanıldığı görülmektedir. Şekil 5.3'teki *Şekerbank Genel Müdürlük Binası*'nda, Selçuklu-Osmanlı mimarilerine ait etkilenmeler, çağdaş bir dille yorumlanmıştır.

90'ların ikinci yarısından itibaren, post-modern anlayışların etkisini yavaş yavaş yitirmeye başladığı ve aşırılıkların törpülendiği görülmektedir. Post-modern uygulamalar, giderek büyüyen ve karmaşıklaşan kentsel yaşamdan kaçış özlemiyle, genellikle "konut mimarisi" -geleneksel mahalle anlayışını yansıtan lüks toplu konutlar biçiminde inşa edilen apartman ve villalardan oluşan siteler aracılığı ile- ve eğlenceye dönük "turizm mimarisi" alanında etkinliğini sürdürmektedir. Şekil 5.4'te *Mesa Konutkent Sitesi* görülmektedir.

90'lı yılların başlarından itibaren Türk Mimarlık pratiğinde, post-modernizme alternatif çözümler arandığı görülmektedir. 90'ların ikinci yarısından itibaren etkinliğini attıran ve bireysel çabalarla kendini gösteren yine batı kaynaklı mimari eğilimler, *dekonstrüktivizm, late-modern* ve *minimalist* anlayışlardır.

Dekonstrüktivizm, toplumsal yaşamın karmaşasını kültürel sembollerin naif aktarmacılığı yerine doğrudan yapı tektoniğinde arayan bir anlayıştır [41].

1988'de New York Güzel Sanatlar Galerisi'nde yedi ünlü mimarın; Eisenman, Gehry, Hadid, Himmelblau, Koolhas, Libeskind, Tschumi, katılımı ile mimarlık gündemini işgal eden, Türkçe anlamı ile "yapıbozum"[1] [42] olarak adlandırılan bu tavır, Fransız düşünürü J. Derrida'nın felsefe ve edebiyat alanında ortaya koyduğu *dekonstrüksiyon* düşüncesine ve *Rus Konstrüktivistlerine* dayanmaktadır.

Bu sergide "dekonstrüktivist mimarlık"; uyum, ahenk, bütünlük, denge gibi değerlerin sorgulanması, geometrik düzenin kırılması, strüktüre farklı bir bakış açısının getirilmesi, eskinin şoku, yerinden etme, saptırma, büküp bozma gibi kavramlarla tanımlanmıştır [43].

Türkiye'de "dekonstrüktivizm" mimarlık pratiğine söylemsel arka planından çok bir *biçim bulma* kaygısı ile, söz konusu anlayışın biçimsel ve imgesel yanına ağırlık verecek biçimde yansımıştır. Şekil 5.5'deki *Antalya Mimarlar Odası Binası* bu anlayışın bir örneğini teşkil etmektedir.

Postmodernizme karşı çıkışlardan bir diğeri de; "*Geç-modern*" ya da "*Late-modern*" olarak adlandırılan, modern anlayışa ya yeniden sahip çıkmaya ya da ana ilkeleri koruyan bir dönüşüm içinde Modernizmin dilini geliştirmeye çalışan çabalardır [41].

Şekil 5.6'de görülen *Gebze Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Binası*, Meier vari biçimlendirme anlayışı yanında, modern geleneğin devamlılığını da temsil etmektedir.

Modern anlayışları benimseyen mimarlar aracılığı ile "teknoloji" mimarlıkta yeniden önem kazanmıştır. Yeni dönem mimarisinin belirleyici özellikleri arasında; ekolojik unsurların önem kazandığı, yeni teknoloji ve malzeme olanaklarının artan bir ivmeyle denenmeye ve uygulanmaya başladığı, saydamlık, hafiflik, esneklik, yeniden üretilebilme,

[1] Dekonstrüksiyon kelimesi, İngilizce'de "kurma", "oluşturma", "bir araya" getirme anlamlarına gelen "construction" kelimesi ile "de" olumsuzluk eki ile kazanılan "yıkma", "bozma" anlamlarından türemiştir.

sürdürülebilirlik gibi kavramların ağırlıklı olarak mimarlığın söylemsel arka planını ve pratiğini yönlendirdiği görülmektedir.

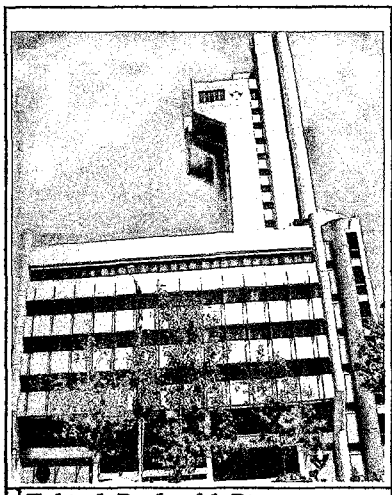
"Mimarlıkta Yeni Arayışlar Sergisi" için kaleme aldığı yazısında Pamir [44], -bir anlamda Türk Mimarlığının gelişiminin ne yönde olduğuna ilişkin görüşlerini dile getirirken-, söz konusu sergide yer alan yapıları; "bina aracılığı ile mimarlık alanında yayılan bilginin anlaşılır ve yorumlanabilir olmasını hedefleyen sade tasarımlar" olarak tanımlamakta ve sadeliğin yalnız kütle ve biçim bakımından değil planlamada da geçerli olduğunu belirtmektedir.

O'na göre [44]; "plan tasarımındaki sadelikler, esneklikler ve işlevsel kurgudaki net ilişkiler, özellikle modernin temelinde olan dolambaçsız sonuca gitmedir". Bir başka deyişle post-moderne karşı çıkış olarak modern mimarlığın ilk durumuna geri dönülmektedir.

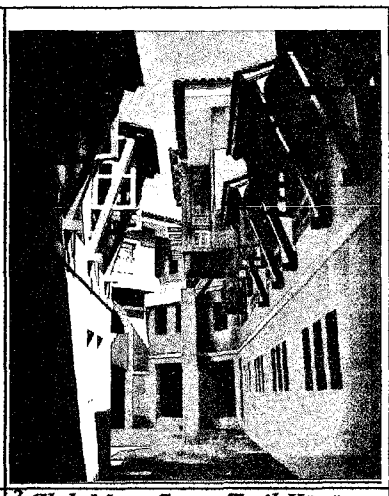
Aynı sergi katalogu içinde yer alan yazısında Tanyeli [45], sergide yer alan tasarımların çoğunun, merkez'de olduğu gibi giderek tırmanan minimalist söylemli, prezisyonu hedefleyen, iyi ayrıntılandırılmış, çoğu kez de teknolojist bir yaklaşımın ürünlerini ortaya koymakta olduklarını belirtmektedir.

Minimalist mimari, 20'lerin öncü modernizminin günümüzdeki radikal uzantısıdır. Corbusier'in daha sonraları kendisinin de terk ettiği "kamuflaj mimarisi" erken yirminci yüzyılın en devrimci sanatsal deneyimi idi. Kübist mimariden alınacak ders, mimari bütünün açık renkli yüzeylerle parçalanması halinde, ağır gövdeleri hafifleştirici bir görsel etki yaratmasıydı [46]. Bugünse, iri yapıları görünmez kılan cephe giydirmeleri ile binayı geniş cam yüzeylerle giydirme anlayışı binalara hafiflik ve saydamlık kazandırmaktadır.

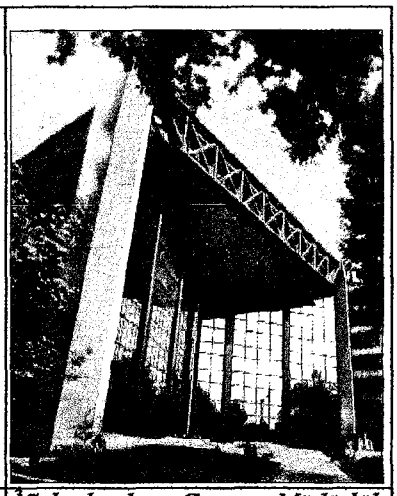
Farklı malzeme ve teknolojileri kullanarak, yapıları kütleden bağımsız kılarak cisimsizleştirme, bir başka deyişle saydamlaştırma anlayışı, bizim mimarlarımızca da benimsenmiştir. Şekil 5.7'de *Fenerbahçe Orduevi Komuta Dinlenme Tesisleri*'nde, şeffaflık, hafiflik, gelişen teknolojilerin kullanımı, yapıyı adeta görünmez kılmaktadır.

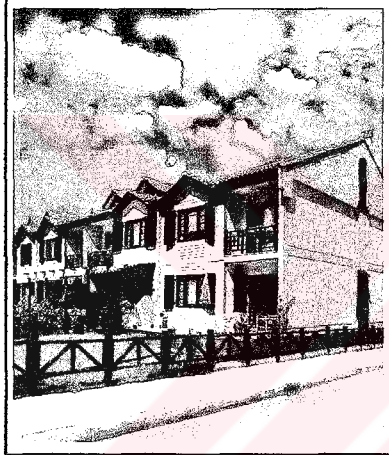
[1] *Tübitak Başkanlık Binası*
Ö. Gündüz [39]

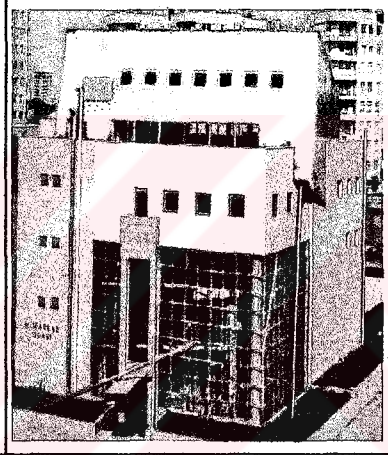
[2] *Club Mega Saray Tatil Köyü*
T. Çavdar [38]
1990-91

[3] *Şekerbank Gen. Müdürlük Binası*
O. Vural, 1992 [39]

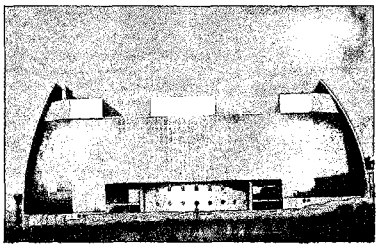
[4] *Ankara Mesa Konutkent1 Sitesi* [11]

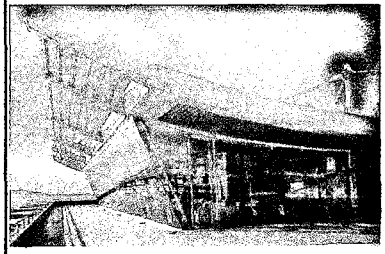
[5] *Antalya Mimarlar Odası Şubesi*
B. Gültekin, A.Gültekin [11]
1994-98

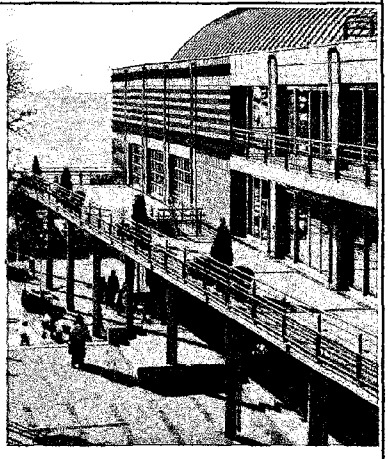
[6] *Gebze Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Binası* [11]
D. Tekeli, S. Sisa,1995-96

[7] *Ser Plaza*
T. Yamamoto, G. A. Altuğ [47]
1995-98

[7] *Fenerbahçe Orduevi Din. Tesis.*
S. Velioğlu [11]
1999

[9] *Irmak Lisesi*
N. Sayın, E. Uluutku [48]
1999

Şekil 5. 1990-2000 Dönemi Türk Mimarlığı'nın görsel özeti

1.2. Literatür Araştırması

Bu bölüm, mimarlıkta form olgusunun; mimari formun tanıtılması, oluşturulması ve çözümlenmesi aşamalarına dayalı olarak teorik temellerinin oluşturulduğu, literatüre dayalı bilgileri kapsamaktadır.

1.2.1. Mimarlıkta Form Olgusu

"*Form*", sözlük anlamı ile; "biçim, şekil" anlamındadır [50].

Felsefe sözlüğünde "*form*" sözcüğü biçim karşılığı olarak kullanılmakta ve etimolojik olarak şu şekilde tanımlanmaktadır: "Herhangi bir varlığı sınırından biçim (biçmek) ve kesim (kesmek) yoluyla çevresinden ve başkaca her şeyden ayırarak belirtmedir" [51].

Form, genel anlamı ile bir şeyin şeklini belirler ve ona cismani bir nitelik kazandırır. Bir başka deyişle, doğal ya da yapay her nesnenin dışsal görünümüdür. Form kavramı, herhangi bir varlığın doğal sınırları ile belirlenişi anlamında *doğal* ve resim, sanat vb. alanlardaki ele alınışı ile *yapay* formları ifade etmek için kullanılmaktadır.

Antikçağ Yunan felsefesinde özellikle Aristoteles tarafından *morphe* ve *eidos* deyimleriyle dilegetirilen *biçim* teriminin; Batı dillerindeki ortak karşılığı olan "*form*", Yunanca *morfhe* (morfe) sözcüğünün sessiz harflerine yer değiştirmek yoluyla latinceye aktarılan *forma* sözcüğünden gelmektedir. Dilimizde çoğunlukla *biçim* sözcüğü ile anlamdaş kılınmaktadır [51].

Antikçağda form kavramı, felsefe alanındaki tanımlamaları ile sınırlı tutulmuştur. Bunun en önemli nedeni, bu dönemde sanat ve mimarlığın felsefenin tekelinde olmasıdır.

Antikçağ Yunan felsefesinde form (biçim) kavramı, ilk olarak Anaksagoras felsefesinde önem kazanmıştır. O'na göre form; "Evrensel oluşumda düzenlenmiş özdek karşıtı olarak düzenlenmiş özdektir". Aristoteles'de ünlü "Eidos" (form) kavramını düzenleyicilik ve yetkinleştiricilik anlamlarında kullanmıştır. Aristo deyimi; "Nesnenin niteliklerinin tümü anlamında ve özdekle içerik karşıtı" olarak kullanmıştır [51].

Platon'a göre "form"; "İdea'dır ve ilksizce varolanı dilegetirmektedir". Evrendeki bütün varlıkların gerçeği ve gerçekliği biçimdir, eşdeyişle idea'dır. Platon temel geometrik formları, kolay tanımlanabilen formlar olarak göstermektedir. Platon'a göre bu formlar; *daire, küre, silindir, üçgen, koni, piramit, kare* ve *küp*'tür [52].

Ortaçağ Hıristiyan skolastikleri de *form* kavramında Aristo geleneğini sürdürmüşlerdir. Yeniçağda *form* kavramı, düzene girmiş olan ve düzene sokan anlamlarında kullanılmıştır ki bu anlayışta Aristo'nun anlayışına uygun düşer. 20.yüzyılda eytişimsel özdekçi mantıkta ise *biçim*, içeriğin (öz'ün) yapısıdır ve yüzyılımıza gelinceye kadar sanıldığının aksine onun karşıtı değil, onun sıkıca bağımlısıdır. Biçim ve içerik (öz) ancak birlikte varolabilirler, biçimsiz öz olamayacağı gibi özsüz biçim de olmaz [51].

Form, bir biçim kuramı olan "Gestalt'de"; "Tümün ya da bütünün ayrılmış herhangi bir parçası biçim" olarak tanımlanmaktadır. Helson ve Fihrer, Gestalt'in aşağıdaki listede yer alan tanımlarına ulaşmışlardır:

.Kavranış ve bütünün biçimi,
.Bütüne egemen olan bir grup içindeki bazı etmenler,
.Bir algının, anın ya da davranış modelinin saptanmış koşullarının toplamı,
.Fiziksel yapılar,
.Biyolojik yapılar,
.Mantıksal yapılar,
.Psikolojik yapılar,
.Amaçlar,
.Gerekli ve yeterli koşullar [2].

Buraya kadar yapılan tanımlamalar, *formun* felsefe tarihi içindeki tanımlarını ve Gestalt (biçim) algı terorisine dayalı olarak psikoloji alanındaki tanımını içermektedir. Antikçağda felsefenin etkisi altında ve estetik biliminin içinde yer alan mimarlık ve sanat, felsefenin boyunduruğu altından çıkıp, kendi eleştirisini kendi yapmaya başlayınca, kendi kuram ve kavramlarını da kendi üretir ve kendi tanımlar olmuştur.

Wölflin [53], sanatın bir kültür ve fikir ürünü olduğunu, ancak onun kendine özgü yanının bulunduğunu söylemektedir. Wölflin'e göre sanatın kendine özgü yönü "*form*" olgusunda yatmaktadır.

Form sanatsal etkinliklerde, her türlü yaratmanın sonuç ürünüdür. Bu nedenle sanat ve mimarlık alanındaki değerlendirmeler, form esas alınarak yapılmaktadır.

Mimari anlamda form; "Üç boyutlu uzay içinde bir yer, hacim kaplayan her türlü öğedir. Böylece oluşan her görsel eleman form, olarak adlandırılmaktadır [54].

Aksoy [55], formu bir gerçekliğin karşılığı olarak kullanmaktadır. O'na göre; "Tüm biçimler (formlar) çevrelerine ve içeriklerine bağlı olarak değişirler ve ancak iç-dış çelişkileri uyarınca yetkinleşirler".

Mimari formlar kullanım için gerekli koşullarla birlikte toplumsal ve fiziksel çevreye, yaşamın fiziksel, tinsel ve simgesel yönlerine ilişkin düşüncelerin de nesnelleşmiş bir modelidirler [56].

Mimarlık, yalnızca yararcı ve sanatsal üretimin bir karması değil, aynı zamanda *form üretimi* ile mekan ve mekan içindeki etkinlikleri organize eden bir disiplindir.

Ünlü Romalı mimar ve mimarlık kuramcısı Vitruvius [57] mimarlığa ilişkin değerlendirme ölçütlerini;

.Sağlamlık (firmitas),

.Kullanışlılık (utilitas),

.Güzellik (venüstas) olarak tanımlamaktadır.

Bu öğeler, öncelik sıraları değiştirilmiş olarak Rönesans'ta; *kullanışlılık, sağlamlık* ve *güzellik* olarak ele alınmıştır [58].

Günümüze gelinceye kadar Rönesans'ta, modern dönemde ve post-modern dönemde söz konusu ölçütler bazı değişikliklerle birlikte mimari ürüne ilişkin değerlendirmelerin yapılması açısından kullanılmışlardır. Mimari ürün, bu yönleriyle diğer sanat alanlarından

farklılaşmaktadır. Tablo 1'de mimarlıktaki değerlendirme ölçütlerinin dönemlere bağlı değişimi yer almaktadır.

Tablo 1. Mimarlıkta değerlendirme ölçütleri [58].

Vitruvius	Sağlamlık	Kullanışlılık	Güzellik (Objenin nitelikleri)
Modern Mimari	Teknoloji (prefabrikasyon)	İşlevsellik (Amaca uygunluk)	Estetik Biçimsel-Görsel etki (Obje-Süje Bağı)
Modern Sonrası Mimari	Geleneksel+ Çağdaş Teknoloji	.Kültürel .Sosyal .Psikolojik .Mekansal gereksinimler	Anlamsal+Simgesel Estetik (İçerik+Biçim=İfade) İnsan-Çevre Etkileşimi

Mimari ürünü, bu kavramlardan hareketle;

.Sentaktik,

.Semantik ve

.Pragmatik boyutları ile değerlendirmek de mümkündür.

Ünügür [59] bugünkü terminoloji ile mimari ürünü *pragmatik* (yararcı), *sentaktik* (dizimsel) ve *semantik* (anlamsal) boyutları ile;

.Form,

.Fonksiyon,

.Konstrüksiyon olarak tanımlamaktadır [2].

.*Konstrüksiyon*, mimari forma üç boyutlu hacimsel niteliğini kazandıran strüktürel elemanlardan oluşan yapım sistemi ve düzenlemelerin genel adıdır.

Konstrüksiyon ve strüktürel elemanların birbiriyle olan ilişkisi, mekansal ilişkileri olduğu kadar mimari formun genel biçim düzenini de etkilemektedir. Ayrıca konstrüksiyon, dönemin teknik/teknolojik düzeyinin göstergesi olarak mimari dönemleri ayırt etmemize de olanak sağlamaktadır.

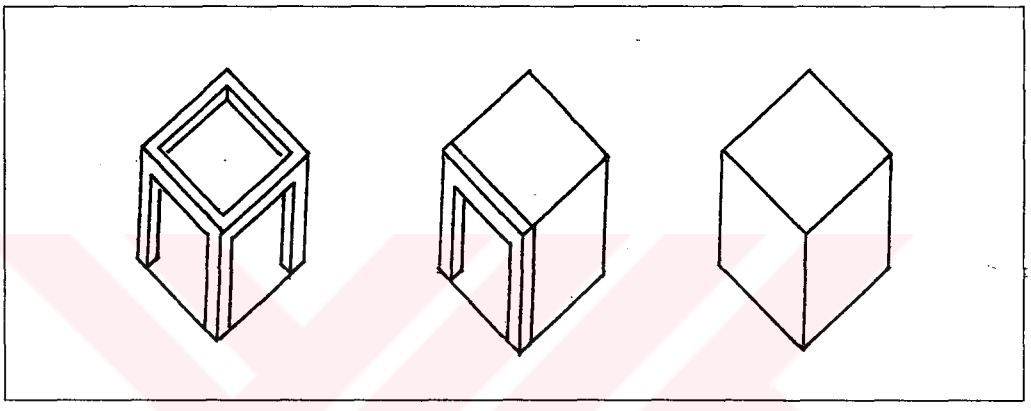
Usta [2] konstrüksiyon sistemlerinin mimari form açısından en önemli özelliğinin "açıklık geçme" ile ilgili olduğu üzerinde durmaktadır.

Konstrüksiyon sisteminin mimari formun görsel niteliğine olan etkisi;

.Konstrüksiyon sisteminin tümüyle sergilenmesi,

.Konstrüksiyon sisteminin yarı sergilenmesi

.Konstrüksiyon sisteminin yarı gizlenmesi, şeklindedir [2], [59].

Şekil 6. Konstrüksiyon sisteminin mimari formun görsel niteliğine olan etkileri

.*Fonksiyon*, mimariyi diğer sanat etkinliklerinden ayırt eden en önemli etkendir.

Mimari anlamda fonksiyon, bir yapının belirlenen amaçlara uygunluğudur. Fonksiyon, hem form açısından hem de mekansal ilişkiler açısından dönem dönem mimarlıkta en önemli bileşen haline gelmiştir. Özellikle Modern dönemde "form fonksiyonu izler" sloganı ile özdeş tutulmuş ve "Fonksiyonalizm (İşlevselcilik)" akımının doğmasına neden olmuştur.

Modern sonrası olarak adlandırılan post-modern dönemde ise; fonksiyonun form yaratmadaki temel belirleyiciliği ortadan kaldırılarak, biçim içeriğin doğal sonucu olmaktan çıkarılmıştır. Bu durumda biçim (form) ya içerikle özdeş kılınmış (kendi anlamını ortaya koyan biçim) ya da kütlelerin özgürce kendilerini sergiledikleri cephe düzenleme etkinliğine dönüşmüştür. Bir başka deyişle post-modern dönemde formun ifade

ediliş biçimi, kültürel, simgesel mesajlarla dolu yüzey anlatımları ile belirginlik kazanmıştır.

.Mimari yaratmanın sonuç ürünü olan *form*; konstrüksiyon ve fonksiyon özellikleri ile mimari ürüne temel niteliğini kazandıran en önemli bileşendir.

Vitruvius'tan bu yana kullanışlılık (pragmatik), sağlamlık (sentaktik), güzellik (semantik) olmak üzere, form, fonksiyon ve konstrüksiyon özellikleri ile tanımlanan mimariye ilişkin değerlendirme ölçütleri; form açısından ele alındıklarında *güzellik* ve *semantik düzey* ile ilişkilendirilmektedirler.

Mimarlık alanında form kavramı, genellikle Plato'dan kaynaklanan görüş ile *güzellik* kavramı ile özdeş tutulmuştur. Vitruvius, Alberti, Palladio, Corbusier ve diğerleri yazılı metinlerinde "form" konusuna açıklık getirmişler, formun güzelliği ve bütünlüğüne ilişkin prensipler üzerinde durmuşlardır [60].

Aksoy' da [61] "biçim" ya da en geniş anlatımı ile "güzellik" kavramının tarih içinde her türlü yapıya mimarlık niteliğini veren ilk bileşen olduğu, üzerinde durmaktadır.

Güzellik, estetik değer yargılarını ifade etmektedir. Park [62] estetiğin fonksiyonel, ikonografik ve sosyal etmenlerle bağını kurarak biçimsel, simgesel ve dış dünyanın biçimlendirici etkileri üzerinde durmaktadır. Elemanların biraraya gelişleri biçimsel estetiğin konusudur. Sembolik estetik ise biçimsel estetiğin doğal sonucudur.

Bu bağlamda, formun fonksiyon ve konstrüksiyon özelliklerine onun estetik (artistik) ve kültürel özellikleri de eklenmiş olmaktadır.

Onat [56] her mimarlık ürününün bir kültür nesnesi olduğu üzerinde durmakta, mekanik ve tinsel işlevlerin yanı sıra simgesel bir işleve de sahip olduğunu belirtmektedir. O'na göre; "Bu nitelik, ürünün sanatsal veya mimari niteliklerine bağlı değildir. Taşıdığı değerler ne olursa olsun, her mimarlık ürünü bir simge olarak çevre ve dolayısıyla kültür stoğu içinde yer alır, yüklendiği doğru ve yanlış mesajları iletir".

Kitlesel form, mimarlık ürününün fiziksel ve ve toplumsal çevresiyle ilişkilerini belirleyen, işlevsel, mekansal, tinsel, simgesel, anlamsal vb. yüklemlerle doludur.

Bir başka deyişle *kitlesel form*, dizimsel, anlamsal ve yararsal yönleri ile simgesel anlamları ve biçimsel özellikleri olan, *soyut* (görünmeyen) ve *somut* (görünen) niteliklere sahiptir.

Formun dizimsel özellikleri, onun biçimsel özellikleri ile ilişkilidir. Bir biçimin incelenmesi, bu biçimi oluşturan öğeler arası ilişkilerin ve bu biçimle çevresinde yer alan biçimler arasındaki karşılıklı etkileşimin belirlenmesini gerektirmektedir [55].

Mimari formu, biçimsel açıdan etkileyen kalıcı, temel unsurlar ise şunlardır:
. Forma genel karakterini veren biçimsel ilişkiler tutumlar,
. Formu oluşturan parçalar, bir araya getirilişleri, ilişkileri,
. Boyutlar ve büyüklükler,
. Oranlar,
. Konum ve yönlenme,
. Hareketlilik [56].

Formun görünmeyen ama bilinen yüzü ise; onun *anlamına* ilişkindir. Tarihsel bir anda üretilmiş olmalarına karşın bünyelerinde evrensel değerler barındıran formlar, inşa edildikleri dönemin toplumsal ve kültürel simgesi olarak kalıcılık niteliği taşırlar ve anlam değerine sahiptirler.

Formun anlamı ilettiği mesajlarla özdeş tutulmaktadır. İster kitlesel ister mekansal formlara sahip olsun her mimarlık ürünü çevresine simgesel, toplumsal, kültürel, tinsel, vb. mesajlar vermektedirler.

Bu çerçeve içinde mimari formu;
.Formun biçimsel görsel özellikleri,
.Formu meydana getiren elemanlar, elemanlar arası ilişkiler, organizasyon ve
.Formun anlamı açısından ele alıp tanımlamak mümkündür.

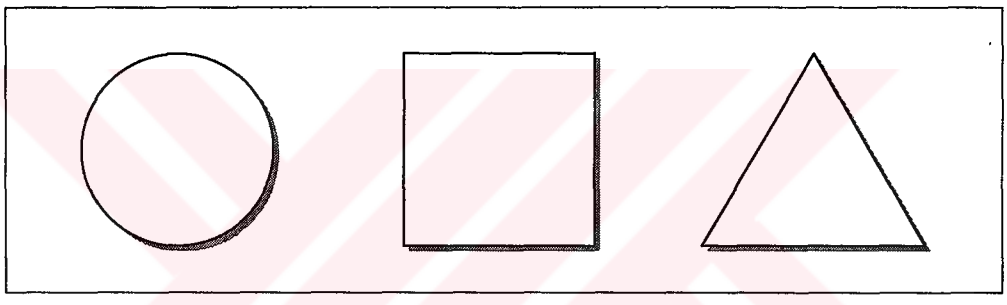
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1.2.1.1. Mimari Formun Tanıtılması

1.2.1.1.1. Mimari Formun Özellikleri

Formun, soyut-anlamsal yönünü anlayabilmek için onun dizimsel özelliklerini bilmek bir başka deyişle, formun görünür nitelikleri üzerinde durmak gerekir. Formun görünür yönünü oluşturan görsel özellikleri, genellikle onun geometrik biçimi ile özdeş tutulmaktadır.

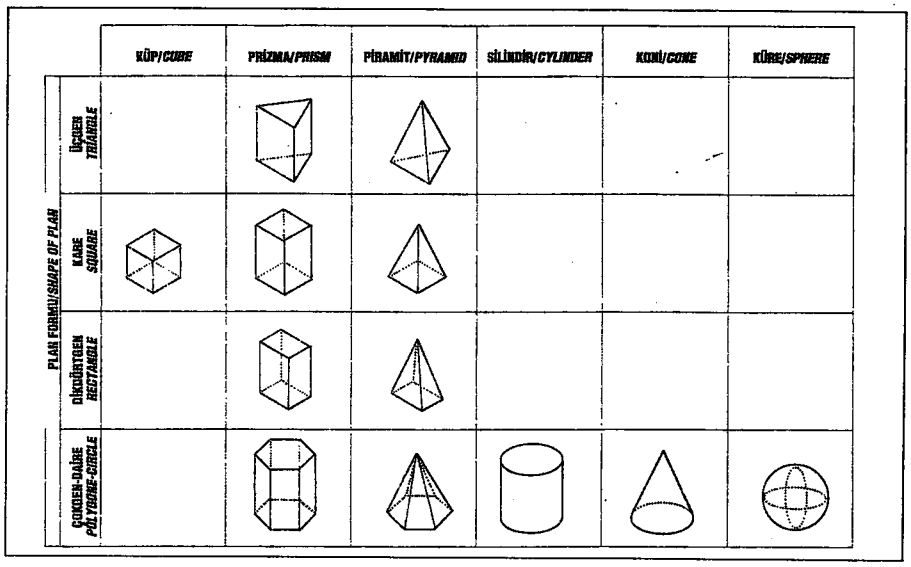
Kare, üçgen ve *daire* temel biçimlerdir [63], [52], [64].

Şekil 7. Temel biçimler

Temel sözcüğü; baş, esas, birincil olanı ifade etmektedir. Bir başka deyişle, ötekilerin ondan hareketle türetildiği temel veya asıl unsurdur. Asal (temel) formlar, kare, üçgen ve çokgen gibi geometrik yüzeylerin birbirlerini bütünleyerek kapanacak biçimde biraraya getirilmesiyle meydana getirilen, çok yüzlü cisimlerdir. Söz konusu formlar; *küp, prizmalar, piramitler, silindir, koni ve küre'* lerdir [56].

Mimarlık tarihi boyunca asal formlar, her türlü güzeli yaratmanın temeli sayılmışlardır. Platon'dan kaynaklanan güzellik anlayışı ile Corbusier, güzelliği saf, yalın birincil geometrik formlarda bulmaktadır: "*...Küpler, koniler, küreler, silindirler ve piramitler ışıkta avantajlı olan büyük birincil geometrik formlardır; bunların imgesi, içimizde bir karışıklığa meydan vermeksizin anlaşılabilir. Bu sebepten dolayıdır ki bunlar güzel formlardır, en güzel formlardır...yataylar, muhteşem prizmalar, piramitler, küreler ve silindirler! Göz onları saf biçimler olarak görür ve zihin onların keskin çizgilerini izler...*" [65].

Şekil 8. Asal formlar

Formlar üç boyutlu kitlesel elemanlar olarak çevrelerinden kolaylıkla ayırt edilebilir olma özelliğine sahiptirler [66].

Form, şekillerin ya da biçimlerin üç boyutlu niteliğini tanımlamaktadır. Bu yönüyle "form", *biçim* ya da *şekilden* ayrılmaktadır.

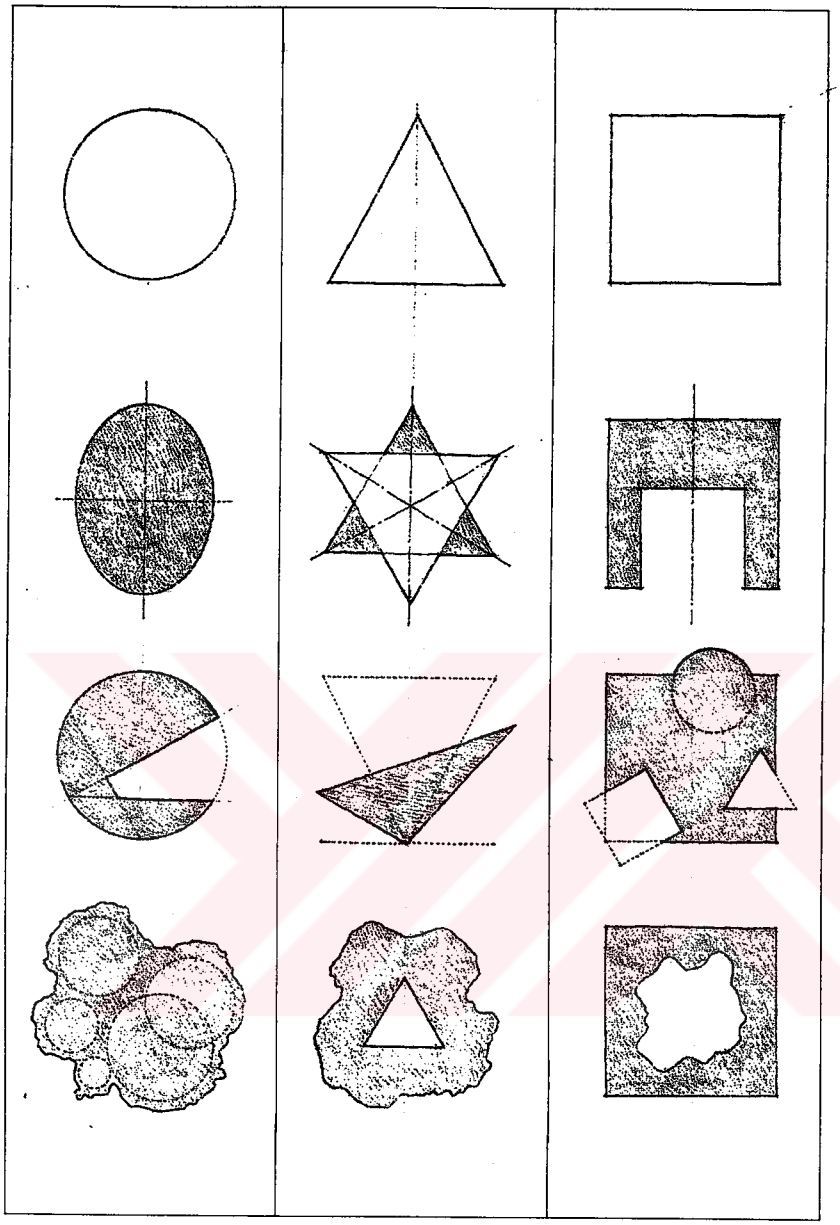
"*Form*", üç boyutlu kütleyi ya da hacmi ifade etmek için kullanılırken, "*biçim*" bu hacmin çizgi ya da kontur olarak sınırlarını oluşturmaktadır.

Mimarlıkta form kavramı, yapının dış kütlesini ifade etmekte kullanılan "*kitlesel form*" ve mekana hacimsel niteliğini kazandıran "*mekansal form*" kavramını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

Onat'ın deyimi ile [56] mimari form kavramı, "nesnenin (kitlenin) veya boşluğun genel düzenidir. Kitlenin veya mekanın formundan söz edilebileceği gibi, parçaların ya da elemanların formundan da söz edilebilir (çatı formu, cumba formu vb.). *Bu çalışmada;* "*mimari form*" kavramı, "*kitesel form*" ile özdeş tutulmaktadır.

Ching [52], mimari formları *düzenli* ve *düzensiz formlar* olmak üzere iki ana grupta toplamaktadır. Bunlar düzgün geometrik biçimler ve onların düzensiz kullanımlarıdır.

Tablo 2. Düzenli ve düzensiz formlar [52].

.Küre, silindir, koni, piramit, küp gibi platonik biçimler, düzenli biçimlere baş örnektir.

.Formlar boyut olarak değiştirildikleri veya onlara öğeler eklenip çıkarıldığında bile düzenliliklerini koruyabilirler.

.Düzensiz biçimler parçaları doğal olarak birbirine benzemeyen, birbirleriyle düzensiz bir şekilde ilişkili olanlardır. Genelde asimetrik ve düzenli biçimlerden daha dinamiktirler. Bunlar, düzensiz öğelerin alınıp çıkarıldığı düzenli biçimler veya düzenli biçimlerin düzensiz düzenlemeleri olabilirler.

.Mimaride cisimler ve boşluklarla çalıştığımızda düzenli biçimler, düzensiz biçimlerin içeriği olabilir.

.Benzer olarak, düzensiz biçimler de düzenli biçimlerin içinde olabilir.

Benzer şekilde Krier'de [63] "formları" *düzenli* ya da *geometrik*, *düzensiz* ya da *karmaşık* ya da *her ikisinin karışımı* olarak ayırmaktadır.

Özer [67] mimari formları *rasyonel* ve *irrasyonel formlar* olarak kategorize etmektedir. *Rasyonel formlar*; belirli bir açısal veya eksensel sisteme bağlıdır. Bu nedenle akıl ve mantık tarafından kolayca kavranıp tanımlanabilen özümsenen formlardır. *İrrasyonel formlar* ise; belirli bir sisteme bağlı kalmaksızın serbestçe gelişirler. Bu nedenle akıl ve mantık kuralları tarafından kolayca açıklanamazlar [2].

Antoniades [68] ise, mimari açıdan geometrik formları üç ana gruba ayırmaktadır: 1.*Tanrısal formlar*: Varoluşları inkar edilemeyen formlar, 2. *Özgür formlar*: Varoluşları tasarımcının kişisel kararına bağlı olan formlar, 3. *Kombinasyonel formlar* (birleştirici formlar): Özgür veya ruhani formların oluşturduğu biçimleri kapsayan formlar.

Tanımlamalardan anlaşılacağı gibi formu; *rasyonel* ya da *irrasyonel* veya *düzenli* ya da *düzensiz formlar* olarak ayırt etmek mümkündür. Ancak irrasyonel olanın, düzensizliği ya da kaos'u değil kendi içinde bir düzeni ifade ettiğini de belirtmek gerekmektedir.

Formun temel belirleyicileri; *nokta, çizgi, düzlem* ve *hacim*'dir. Bir düzlem veya hacim olarak algılanan mimari form, geometrik özellikleri ile tanımlanabilmeli ve görsel özelliklere sahip olmalıdır [52].

Nokta mekanda konum belirtmektedir.

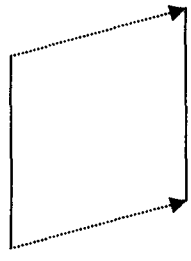

Noktanın;

Çizgi .uzunluk
.yön
.konum açısından, uzatılması ile oluşmaktadır.

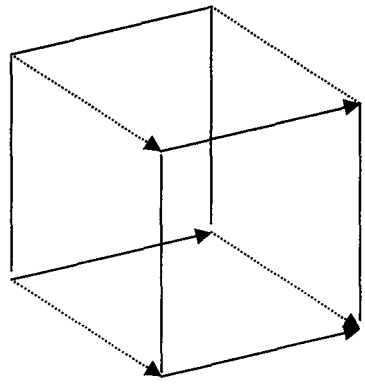
Çizginin;

Düzlem .uzunluk ve genişlik
.biçim
.yüzey
.yönlenme
.konum açısından, uzatılması ile oluşmaktadır.

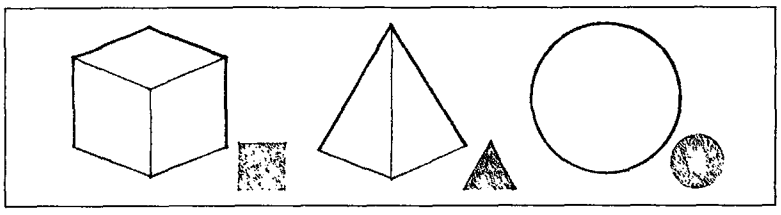
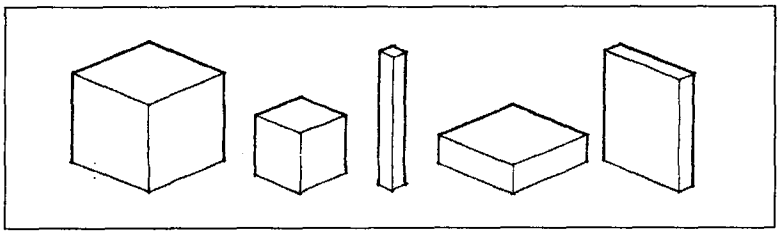
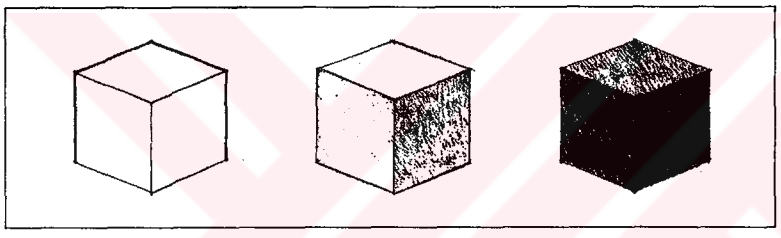
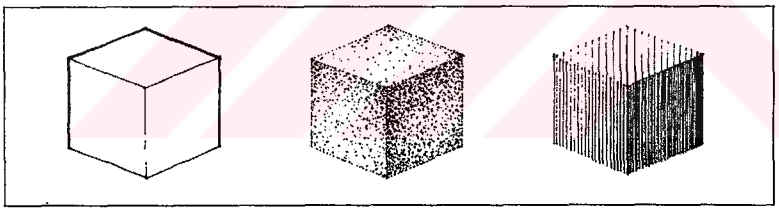
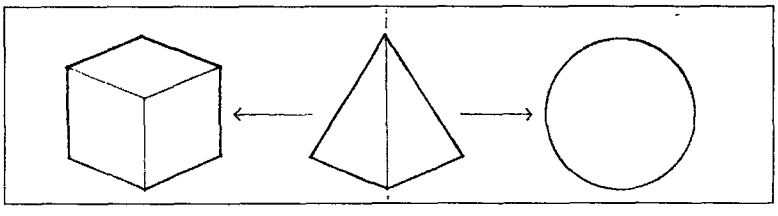
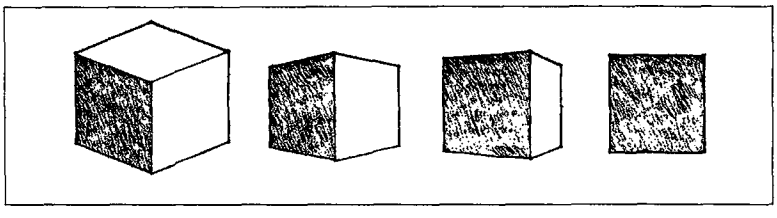
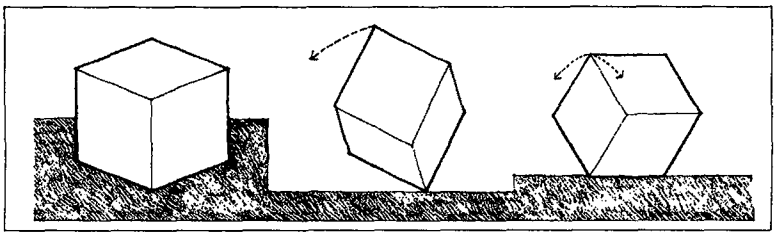
Yüzeyin;

Hacim .uzunluk, genişlik ve derinlik
.form ve mekan
.yüzey
.yönlenme
.konum, açısından uzatılmasıyla oluşmaktadır.

Ching [52] mimari formun algılanmasını sağlayan görsel özelliklerin; *biçim, ölçü, renk, doku, konum, yönlenme* ve *görsel atalet* olduğunu belirtmektedir.

Tablo3. Mimari formun görsel özellikleri [52].

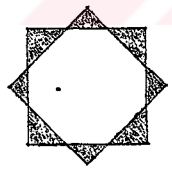
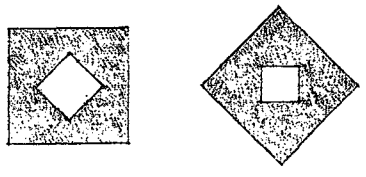
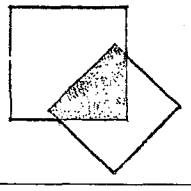
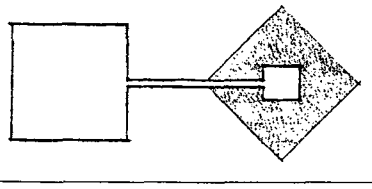
	Biçim: Formun başlıca karakteristik tanımlayıcısı, biçimlerin kenar ve yüzeylerinin özgül görünümlerinin sonucudur.
	Boyut: Formun gerçek boyutları, uzunluğu, genişliği ve derinliğidir. Bu boyutlar biçimin oranlarını saptarken, ölçü çevresindeki diğer biçimlere göre boyutu ile saptanır.
	Renk: Formun yüzeyinin rengi, şiddeti ve ton değerindeki biçimi çevresinden en açık şekilde ayırt eden niteliğidir. O, aynı zamanda biçimin görsel ağırlığını da etkiler.
	Doku: Formun yüzey karakteristikleri, doku; biçim yüzeylerinin hem dokunsal ve hem de ışık yansıtma niteliklerini etkiler.
	Konum: Formun çevresine ve görsel algısına bağlı konumu
	Yönlenme: Formun zemin planına, çevre noktalarına veya biçimi izleyen insana bağlı konumu
	Görsel atalet: Formun yoğunluk ve denge düzeyi, biçimin görsel ataleti geometrisine olduğu kadar, zemin planına ve görüş çizgimize uyumlu yönlenmesine bağlıdır.

Jules (1974), mimari form ve mekanları üç tip elemana indirgemektedir. Bunlar; "*doğrular*", "*düzlemler*" ve "*hacimler*" (boşluklardır). Biçim ya da mekanın üç elemanı sınıflandırılabilir ve göreceli ölçekle, yönelme, eleman tipleri ve bütün bir kompozisyon içindeki kısmi durumları ile karşılaştırılabilirler. Eleman tiplerine dayandırılan hiyerarşi normal olarak hacim, düzlem ve doğru olarak sıralanmaktadır. Bu hiyerarşi kapanma sayısına bağlıdır ve bu bileşenler eylemleri sağlamaktadır. Bir düzlem bu eylemleri bölerken ve bir doğru insanı bu eylemlere yönlendirirken, hacimler de bu eylemleri kapsamaktadır [69].

Mimari kompozisyonun oluşturulması için, temel biçimler olan üçgen, kare ve daire, saf ya da işlenmiş olarak, organizasyon ilkeleri doğrultusunda bir araya getirilmektedir. Bu şekilde yeni formların doğması mümkün olduğu gibi daha kompleks form kompozisyonları da yaratılmış olmaktadır.

Tablo 4'de farklı geometrik biçimlere sahip formların birbirleriyle olan ilişkileri açısından ele alınışı gösterilmektedir.

Tablo 4. Formlar arasındaki ilişkiler [52].

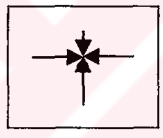
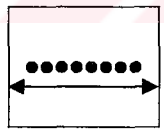
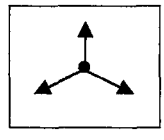
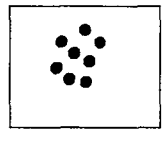
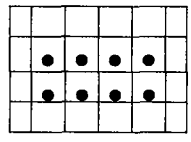
	.Her iki formda kendi özgün biçimlerini koruyarak yeni bir kompozit form meydana getirebilirler.
	.İki formdan biri diğerini tümüyle kapsayabilir.
	.İki form kendi özgün kimliklerini yitirmeden ortak kullanılan bölümleri ile birbirlerine bağlanabilirler.
	.Birbirlerinden bağımsız olan iki form, asıl formlardan birinin geometrisini anımsatan üçüncü bir elemanla birbirlerine bağlanabilir.

Formlar arasındaki bu ilişkileri *giriştirme, iç-içelik, bağlama* ve *ekleme* ilişkisi olarak da tanımlamak mümkündür. Öte yandan, formlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde iç-dış, doluluk-boşluk, ışık-karanlık ve yüzey durumları diğer önemli ölçütlerdir [2], [70].

R. Krier ise kare, daire ve üçgen olmak üzere üç temel biçimin açılma, parçalanma, ekleme, birleştirme, çakışma ve çarpma-bükülme gibi durumlardan etkilendiğini belirtmektedir. O'na göre bu durumlar, bütün mekansal tiplerde geometrik olarak düzenli ya da düzensiz sonuçlar üretebilmektedir [71].

Ching [52] formların *organizasyon açısından düzenlenmesini*, mekansal düzenlemeyi de içerecek biçimde; merkezi, ışınsal, doğrusal, küme ve grid, olmak üzere 5 ayrı grupta toplamaktadır.

Tablo 5. Form organizasyonu [52].

	Merkezi organizayon Merkezi bir form etrafında kümelenen ikincil formlardan kurulu düzen
	Doğrusal organizasyon Birden fazla formun bir eksen ya da doğrultu oluşturacak biçimde organize edilmesi
	Işınsal organizasyon Doğrusal formların merkezi konumdaki bir formdan dışarıya doğru açısal bir şekilde yayılması ile oluşan kompozisyon
	Kümesel organizasyon Benzer görsel özelliğe sahip ya da birbirine yakın formlardan oluşan düzenleme
	Grid organizasyon Üç boyutlu grid sistemler ile düzenlemiş modüler formlar

C.N. Schulz [64] mimari formun elemanları, bu elemanlar arasındaki ilişki ve biçimsel yapılarla ilgilenmektedir. Bir formu oluşturan *elemanlar*, O'na göre;

.Hacim (kütle)

.Mekan (boşluk)

.Yüzey' dir.

.*Kütle*; öklid (uzay) geometrisi ile tanımlanabilen üç boyutlu gövdeyi tanımlamaktadır. Işıklandırma, renk, doku kütle (hacim) elemanlarının tanımındaki diğer önemli elemanlardır.

Ching [52] ise, kendi yönünden başka bir yönde hareket eden, yayılan bir düzlemin hacim haline geldiğini belirtmektedir. Mimari tasarım sözlüğünde üç boyutlu öğe olarak hacim, katı olmaktan başka, kütle ile yer değiştirmiş boşluk veya düzlemler tarafından çevrelenen mekanlar olabilir.

Hacmi ya da kütleyi tanımlayan nitelikler ise şunlardır:

.Noktalar (köşeler), birçok düzlemin kesistiği yer,

.Çizgiler (kenarlar) iki düzlemin kesistiği yer ve

.Düzlemler (yüzeyler), hacmin sınırlarıdır [52].

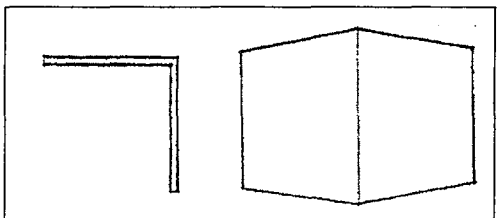
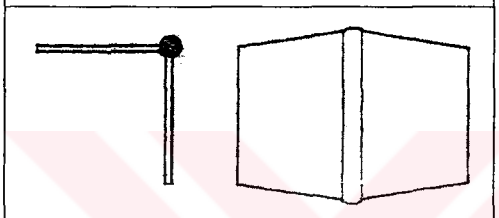
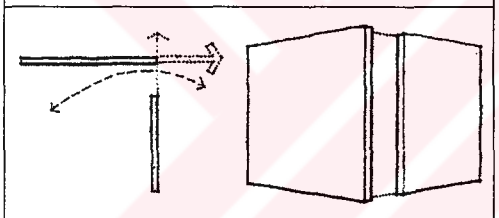
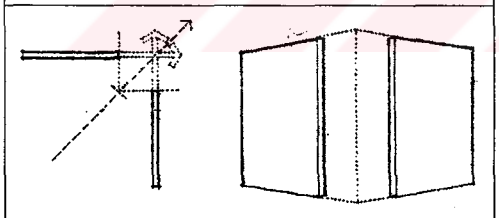
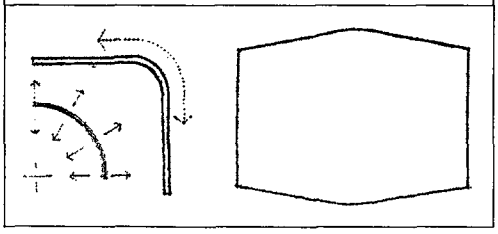
Formun tanımlanması büyük ölçüde, yüzeylerin *köşelerde* nasıl birbirleriyle buluştukları ve formun tanım ve açıklanmasında önemli rol oynayan *kenarların* nasıl çözümlendiği ile ilgilidir.

Kenarlar, hacim ve mekan elamanları sınırlayan sınır yüzeyleri olarak form kompozisyonunun yan elemanlarıdır. Bir başka deyişle elemanlar, genellikle kenarlar tarafından tanımlanan üç boyutlu hacimlerdir; fakat uzun ya da düz oldukları için doğrular ve düzlemler olarak göz önüne alınmaktadırlar.

Mimari form kompozisyonunda, *sınır yüzeyleri* hem mekan ve kütle olarak formun kenarlarını hem de yüzey sınırlarını belirlemektedir. Sınır yüzeylerinin bir diğer görevi ise *köşeleri* oluşturmaktır.

Bir kütle formu köşelerin davranış şekilleri ile açıklanabilir. Kütlenin tek bir yapıdan mı yoksa yüzeylerin sınırlandırılması ile oluşan bir düzlemi mi yansıttığı ancak köşe davranışlarının çözümlenmesi ile açıklanabilir [64]. Ching 'in çeşitli köşe davranışlarına ilişkin açıklaması Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Köşe davranış şekilleri [52].

	Köşe, iki düzlemin buluşma yeridir. Şayet iki düzlem birbirlerine bu şekilde bağlanır ve köşe belirginleştirilmezse, bu durumda köşe karakterini birbirine eklenen yüzeylerin görsel özellikleri belirleyecektir. Bu köşe, formun hacimsel niteliğini vurgulamaktadır.
	Köşe, eklendiği yüzeylerden bağımsız olarak ayırtedici bir eleman ile vurgulanmış olabilir. Bu eleman köşeyi doğrusal olarak hareketlendirir ve birbirlerine eklenen kenarları tanımlar.
	Şayet köşenin bir kenarında bir açıklık bırakılacak olursa, düzlemlerden biri diğerine göre daha görünür kılınacaktır. Açıklık köşeyi belirsizleştirerek formun içindeki hacmin tanımlanmasını zayıflatacak ve komşu yüzeylerin doğrusal niteliklerini belirginleştirecektir.
	Şayet düzlemleden hiçbiri köşeyi tanımlayacak biçimde uzatılmamışsa, mekan hacimlerinden biri köşenin yerini alacaktır. Bu köşe durumu, formun hacimsel niteliğini zayıflatacak, iç mekanın açığa çıkmasına müsade edecek ve iç mekandaki düzlem yüzeylerini açığa çıkartacaktır.
	Köşenin yuvarlaklaştırılması, formun yüzeylerinin devamlılığını sağlamaktadır. Bu durumda yuvarlaklığın derecesi önem taşımaktadır. Şayet çok küçükse görsel olarak dikkate değer olmayacaktır. Şayet büyükse iç mekanın kapalılığını ve formun tanımsallığını etkileyecektir.

.Formun ve kütlenin elemanlarından biri de *yüzeylerdir*. Yüzeyler mimari form kompozisyonunda, iki yönlü bir rol üstlenmektedirler. Bunlardan birincisi sınır yüzeyleri aracılığı ile kütle ve mekanları sınırlayan ikincil eleman olma özelliği diğeri ise alt düzlem, üst düzlem ve yan düzlemlerden oluşan ve kendine özgü (ölçü, şekil, rek, doku vb.) ayırtedici özellikleri bulunan form elemanı olma özelliğidir.

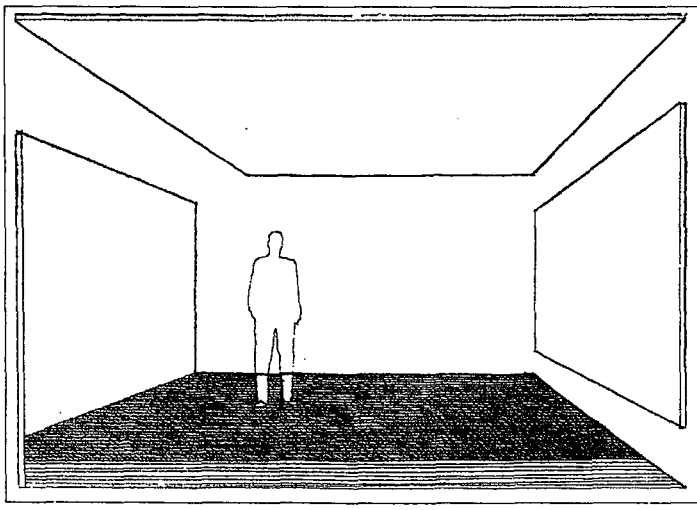
Schulz [64] yüzeylerin kütle ve mekanları sınırlayan elemanlar olarak davrandıklarını ve bu sayede mekan sınırı, kütle sınırı ve genel anlamda yüzey sınırından söz etmenin mümkün olduğunu belirtmektedir. Öte yandan Schulz, yüzeylerin aynı zamanda biçimsel organizasyon açısından bağımsız ve yol gösterici bir rol oynadıklarını belirtmekte ve buna örnek olarak da *cepheleri* oluşturan duvar düzlemlerini vermektedir.

Cepheler, mimarlık tarihi boyunca mimarların, tasarımcıların en çok üzerinde durduğu yüzey elemanlarıdır. Cepheler yalnızca görsel özelliklerinden kaynaklı olarak sahip oldukları geometrik biçim, doluluk-boşluk oranları, renk, doku, eklemeler, bezemeler, motifler vb. nitelikleri ile değil aynı zamanda çevrelerine ilettikleri mesajlar ile de anlamsal, iletişimsel rol üstlenmektedirler.

"Yüzeyler", mimaride *düzlemlerle* ifade edilmektedir. Mimaride düzlemler, mekan ve kütlenin üç boyutlu hacimsel niteliğini tanımlarlar. Her düzlemin özellikleri (boyut, şekil, renk, doku) ve birbirleri ile ilişkileri, tanımladıkları görsel özellikleri ve oluşturdukları mekanın niteliklerini saptamaktadır.

Ching, mimari tasarımda kullanılan üretken düzlem tiplerini şu şekilde gruplandırmaktadır: *üst düzlem, yan düzlem, alt düzlem* [52].

Tablo 7. Form kompozisyonunda üretken düzlem tipleri [52].

	.**Üst düzlem**, ya binanın iklimsel öğelere karşı ön koruyucusu olan çatı düzlemi, ya da mimari mekanda barınma öğesi olan döşemedir. .**Duvar düzlemi**, tanımlamada ve mekan çevrelemede düşey duvar yüzeyleri görsel olarak en etkili olanlardır. .**Taban düzlemi** yer düzlemidir. Yer düzlemi, bina biçimleri için fiziki taşıyıcı ve görsel taban sağlamaktadır. Döşeme düzlemi ise, bina içindeki etkinlikleri taşımaktadır.

.Form elemanlarından bir diğeri de *mekan' dır.* Mekan elemanı, tavan ve döşemelerle olduğu kadar duvarlar aracılığı ile de tanımlanmaktadır. Bu yüzeyler mekan elemanının biçimlendirilmesinde farklı farklı rol oynamaktadırlar [64].

Mimari form kompozisyonunda mekan, yatay ve düşey elemanların konumlandırılması ile açık, yarı açık ve açık mekan nitelikleri kazanmaktadır.

Öte yandan her bina iki tür mekanın oluşmasına yardımcı olur: binanın kendisi tarafından belirlenen "iç mekan" ve bu bina ile komşu binalar arasındaki "dış mekan veya kentsel mekan" [72].

Form elemanları arasındaki ilişkiler zorunlu olarak üç boyutlu ya da mekansaldır. Çünkü elemanlar temel olarak mekanlar ya da kütlelerdir. Bu konuda iki temel ilişki vardır. Biri "topolojik" diğeri ise "geometrik" ilişkilerdir.

Topolojik ilişkiler; yakınlık, kapanma ve benzerliktir. Biçimler benzerlik ve farklılık esasına göre ele alındığında, tekrar, kontrast ve egemen olma gibi formlar arasındaki ilişki özelliklerine de sahiptir [73].

Geometrik ilişkiler ise bir noktaya, bir doğruya ve bir koordinat sistemine göre konumlanan elemanlar arasındaki ilişkileri belirlemektedir [69].

Schulz [64] biçimsel elemanların oluşturduğu biçimsel strüktürleri 3'e ayırmaktadır: 1. *küme, dizi, halka.*

Bu üç strüktür sadece basit ve kombine ilişkiler yardımıyla sonsuz şekilde çeşitlenmez, aynı zamanda elemanların çeşitliliği vasıtasıyla da sonsuz şekilde çeşitlenir. Düşey boyut doğrudan doğruya tekil elemanların özelliklerinin bir fonksiyonu iken diziler ve gruplar normal olarak yatay düzlemde biçimlenmektedirler.

Öte yandan biçimsel strüktürler genel olarak ana ve tali elemanları içermekte ya da daha karmaşık bir hiyerarşiyi göstermektedirler. Tali elemanlar ana elemanlara karışmadıkları halde göreceli olarak çok serbest olabilirler. Bu serbestlik, tali elemanların

sanatsal olarak temel elemanlardan daha önemli olduğunu göstermez. Tali elemanlar yalnızca temel elemanlar vasıtasıyla strüktür içerisinde yer almaktadırlar.

Form; biçimsel ve görsel özellikleri, elemanlar, elemanlar arası ilişkiler ve organizasyon ilkeleri açısından ele alındığında, algısal nitelikleri ile ön plana çıkmaktadır.

Aksoy [61] her biçimin (formun) bir görünen biçimi bir de görünüşü düzenleyen örgütlenme (organizasyon) yapısı olduğunu belirtmektedir.

Bu konuda bir algı kuramı olan *Gestalt* (biçim), form algılamasına neden olan özellikleri açıklama ve tanımlamada yol göstericidir. Gestalt algı teorisi; görsel algı ile çok geniş anlamda ilgilenen bir bir kuramdır.

Gestalt (biçim) kuramında "*biçim*", tümün ya da bütünün ayrılmış bir parçası olarak tanımlanmaktadır [74]. Gestalt teorisine göre; bir bütüne anlam veren, onu oluşturan parçalar değil bu parçalar arasındaki ilişkilerdir.

Parçalar arasındaki ilişkide esas olan ise "*form*" dur. Formun bütününü çizmeye yönelik olarak algılama sürecinde bir çok kurallar geliştirilmiştir [75]. Gestalt kuramında, bütünün algılanması için gerekli organizasyon kuralları;

.Yakınlık kuralı,

.Benzerlik kuralı,

.Kapalılık-kapanmışlık kuralı,

.Ortak hareketler kuralı,

.Pragnaz-basit-açık strüktürlenmiş formlar kuramı,

.Kontrast-değişmezlik kuralı,

.Tecrübe kuralı, olarak tanımlanmaktadır [74].

Formun görsel özelliklerinin incelenmesinde; Gestalt kuramından kaynaklı algısal niteliklerinin yanında, mimari kompozisyonunun oluşturulmasına yardımcı olan düzenleme ilkelerinin de önemi büyüktür.

Ching [52] form ve mekanın düzenlenmesinde; dizi, halka, küme ya da merkezi, ışınsal, doğrusal, küme ve grid olmak üzere belirlediği organizasyon ilkelerini;

.Eksensellik,

.Simetri,

.Hiyerarşi,

.Ritm,

.Ana tema ve

.Transformasyon, olmak üzere genişletmektedir. Bu ilkelere; *oran, denge, zıtlık, uyum*, gibi organizasyon ilkelerini de ilave etmek mümkündür.

İnsan ve form arasındaki etkileşim; formun görsel özelliklerine, formların biraraya getirilişinde dikkate alınan düzenleme ve organizasyon ilkelerine bağlı olduğu kadar, yüzeyin altında kalan değerlerle de ilgilidir.

Markus [76] formun görünmeyen ama bilinen yüzünün *anlama* ilişkin olduğunu belirtmektedir.. Formun anlamı, çevresine ilettiği mesajlara; ideolojik, ahlaki, sembolik ya da pragmatik vb. bağlıdır.

1.2.1.1.2. Mimari Formun Anlamı

İşlevi, konumu, insan ve yaşamla olan sürekli etkileşimi nedeniyle, pek çok faktörün bir arada ele alınarak çözümlenmesi gerelen her mimarlık ürünü, sonuçta kalıcı bir nesne olarak ortaya çıkar, kitlesel ve mekansal formlara sahip olur.

Mimari formlar kullanım için gerekli koşullarla birlikte toplumsal ve fiziksel çevreye, yaşamın fiziksel, tinsel ve simgesel yönlerine ilişkin düşüncelerinde nesnelleşmiş modelidirler [65].

Aksoy [61] tarihte insanlararası etkileşimde önce göstergelerin algı çevrelerinden oluştuğunu sonra bu göstergelerin biçime daha sonra da simgeye dönüştüğünü belirtmektedir. Simgeler, toplumların kültürlerine yerleşerek tarihsel süreklilik kazanmakta böylece biçimlerden biçeme (stil, üslup) geçilmektedir.

Formun simgesel yönü, onun *anlamına* ilişkindir. Algısal biçimlerden farklı olarak *çağrışımsal biçimler*, belli bir toplum veya uygarlık tarafından üzerine anlamların ilave edildiği belleksel çerçevedeki biçimlerdir.

Bonta [77] formu, "*fiziksel form*" ve "*anlamlı ya da anlamlandırılmış form*" olarak iki ayrı kategori içinde değerlendirmektedir. O'na göre: "Bir nesnenin *fiziksel formu*, onun doğrudan ya da dolaylı olarak algılanabilen algısal niteliklerini kapsamaktadır. Örneğin; onun biçimi, rengi, dokusu, yüksekliği, mekanik, kimyasal vb. özellikleri aracılığı ile. *Anlamlı (anlamlandırılmış) form* ise fiziksel formun, anlamla ilgili özelliklerine referans veren soyutlanmış halidir".

Fiziksel olmayan karakterler, bir form elemanının hayal edilebilirliğini arttırmaktadır. Anlamlar ve çağrışımlar ister sosyal, tarihi, fonksiyonel ve ekonomik olsun, isterse kişisel olsun, fiziksel niteliklerin arkasında yer alan bütün gücü temsil etmektedirler [77].

Öte yandan *anlam*, form, fonksiyon ve mekan arasındaki değişmez ilişkilere bağlı değildir. Bir başka deyişle, fiziksel bir form farklı fonksiyonlar için kullanılabileceği gibi herhangi bir fonksiyonda farklı formlara uygulanabilir. Bina fonksiyonel programı, mekansal ilişkileri ve fiziksel formundan daha fazla bir şeydir.

Formun anlamı, fiziksel özellikleri haricinde, fonksiyondan kaynaklı işlevsel niteliğinden ya da konstrüksiyonuna ilişkin dizimsel özelliklerinden ayrı olarak onun *semantik düzeyine* ilişkindir.

Semantik düzey, işaretler ve işaretleri algılayan süje arasındaki ilişki düzeyini belirlemektedir. Bu anlamda bir biçimin simgeleşmesi ya da formun anlamlandırılmış olması demek, o formun anlamının ortak bir bir kültürü paylaşan kişi ya da gruplarca belirlenmiş olması demektir.

Bir objenin, bir binanın ya da yapılı çevrenin ifadesi, ilettiği mesaj, belirli bir zamanda, belirli bir toplum için kazanılmış ortak değerlerden kaynaklanmaktadır. Bu gibi durumlarda anlam simgesel bir değer taşımaktadır. Bir form, çevre değerlerine ve kullanımına ilişkin sosyo-kültürel anlamları da yansıtmaktadır [58].

Bu bağlamda, formun anlam iletmesi için simgeleşmiş, ortak bir kültür içinde toplumsal bellekte yerini almış ve belli bir anlam yükü ile donatılmış olması gerekmektedir. Bu yönüyle anlamlandırılmış form, fiziksel formdan ayrılmaktadır. Fiziksel form *özellikleri* ile tanımlanırken, anlamlandırılmış form *değerleri* ile tanımlanmaktadır.

Anlamın değerleri, iletişimsel, anlatımsal ve göstericidir [77]. Bu yönleriyle anlam, çağrışımsal ve bilişseldir.

Aksoy [76] algı biçimleri ile çağrışım biçimleri arasındaki karşılıklı etkileşimde "Gestalt algı teorisi" üzerinde durmaktadır. Gestalt teorisinde bütünün algılanmasına yönelik olarak belirlenen algıya dayalı kurallara *tecrübe* ya da *deneyim kuralının* eklenmiş olmasının, çağrışımsal olanın Gestalt'e sokulması anlamına geldiğini belirten Aksoy, bu görüşünü; "Gestalt'te, simgesel biçimlerin anlaşılmaları, belli oranda hangi şartlar altında öğrenildikleri dayanır" açıklamasına dayandırmaktadır.

Benzer biçimde Markus'da [76] anlamın *tecrübe* ile belirginlik kazandığı üzerinde durmaktadır.

Bu durum, bazı formların belli toplumlarca simgesel öneme sahip olmasını ya da aynı forma farklı kültürler içinde başkaca anlamlar yüklenmiş olmasına da açıklık getirmektedir.

Aydınlı'da [58] benzer formların farklı anlamlara sahip olabileceği gibi, farklı formların da benzer anlamları olabileceğini belirtmektedir. O'na göre, simgesel anlamlar özellikle toplumsal değer yargıları ve kültürel unsurlarla açığa çıkmaktadır.

Örneğin; Osmanlı merkezi kubbesinin, strüktürel ve mekansal gereklilik bugün için kalmadığı halde, hala daha sürdürlüyor olması onun simgeleştiği anlamına gelmektedir. Bu durumda form, toplumsal, kültürel mesajlarla dolu anlamsal, iletişimsel bir değere sahiptir.

Bu bağlamda, anlamın toplumsal-kültürel nitelikte olduğu ve tarihle ilişkili olduğu sonucu çıkmaktadır. Tanyeli'ye göre [78] biçimlerin kendileri değil ama kullanım biçimleri tarihseldir. Bu durumda biçim, fiziksel formun ötesinde başka anlamlar

yüklenmiş ve mimarlığın dışındaki alanlarda çağrışımlar yaratma görevi üstlenmiştir. Bir başka deyişle "simgeleşmiştir".

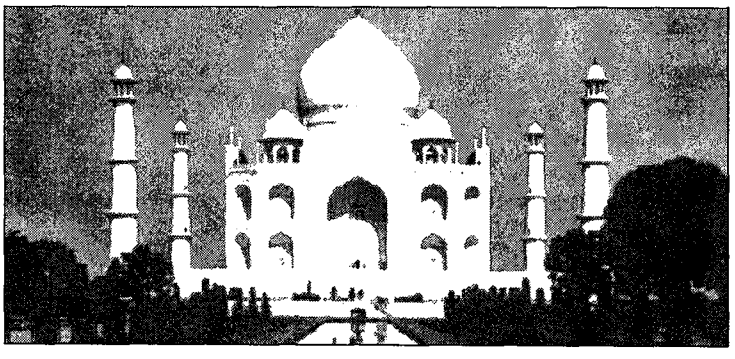
Tanyeli [78] "simgenin genel özelliklerini" şu şekilde özetlemektedir:

1. Simgenin kullanımı bilinçli bir tercihe dayanır. Biçimlerin kullanımı ise spontanedir.
2. Simge, mutlaka toplumsal olduğu halde, toplumun genel onayına sahip olmayan mimari biçimler mevcuttur.
3. Biçimlerin tarih dışı nitelikte olmalarına rağmen, simgeler tarihseldir.

Öte yandan simgeler, toplumsal-kültürel nitelikte olabilecekleri gibi evrensel kabul görmüş simgelerden de bahsetmek mümkündür. Bu durumda anlam, belli bir kültür yada kültür grubuna ait olmaktan çıkıp evrensel bir boyut kazanmaktadır. Örneğin, Eiffel Kulesi'nin Paris'i simgelemesi gibi.

Mimarlıkta *anlam*, belleksel oluşu ile hatırlartıcı, iletişimsel bir görevi üstlendiği kadar duygulara hitap eden *duygusal* bir niteliğe de sahiptir.

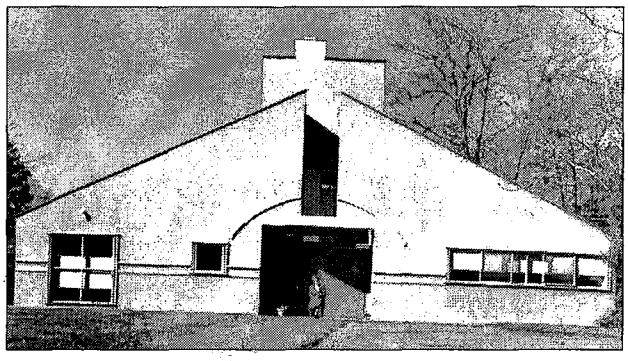
Loos, "mimarlık içimizde bazı duygular uyandırır: bundan böyle mimarın görevi bu duygusal kalıpları belirgin hale getirmektir" [58] derken mimari anlamın duyuşsal alanda ifade kazandığını belirtmektedir.

Şekil 9. Taç Mahal [80].

Benzer biçimde Buluç'da [79] *Taç Mahal*'i "Mimarlık aşkın somutlaştırılmasıdır" diye yorumlarken, onun simetrisinden, doluluk-boşluk oranlarından ya da mekansal

organizasyondan değil doğrudan doğruya yapı ile zihninde canlanan izlenimlerden, düşüncelerden yola çıkmaktadır. Bir başka deyişle duygusal, duyulara hitap eden yönü üzerinde durmaktadır. (Şekil 9).

Şekil 10. Vanna Venturi Evi, Venturi ve Rauch, 1962 [81].

Bilindik kodlara dayalı çağrışımsal mesajlar taşıyan bir kullanım, Venturi'nin annesi için tasarladığı evde görülmektedir. (Şekil 10) Ev, eğimli simetrik çatısı, simetri ekseninde yer alan bacası ve kapısı ile zihinlerdeki "ev" imajını çağrıştıran simgesel anlamlarla doludur.

Anlam kaybı ya da bellek yitimi ise simgenin sahip olduğu anlamların ortadan kalkması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda simgenin sahip olduğu toplumsal uzlaşma değerinin de ortadan kalkmış olması gerekmektedir. Öte yandan biçimlerin, simgesel anlamları ortadan kalksa bile biçimsel kullanımda süreklilik gösterdikleri ya da zamanla yeniden simgeye dönüştükleri görülmektedir. Simgenin sahip olduğu anlamın, zamanla içerik değiştirmesi de mümkündür.

Post-modern dönemde, anlama duyulan talep açısından modern mimarlığın yarattığı boşluğu doldurmak amacı ile geçmiş kültürlerin izini taşıyan yerel, tarihsel, kültürel unsurların tasarımlara yansıtılması ile anlamlı çevreler yaratılabileceği düşüncesi benimsenmiştir. Böylece mimarlıkta "simge ve simgeselliğe" verilen önem yeniden gündeme gelmiştir.

Tanyeli [78] biçimin yeniden keşfi sırasında mutlaka simgeleşmesi gerektiğini aksi halde sadece biçim olarak algılanacağı üzerinde durmaktadır. Simgenin hatırlatıcı,

anımsatıcı, çağrışımsal özelliklerinin olması gerekir. Bir başka deyişle tarihsel süreçte, toplumsal bellekte yer edinmiş olmalıdır.

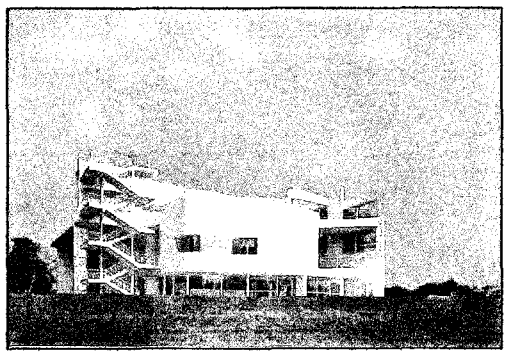
Mimariyi, anlatım, iletişim işlevine sahip göstergeler sistemi olarak ele alan göstergebilimciler[2] açısından ise *simge* değerine sahip olmayan biçimler; *ikon, indeks* olarak tanımlanmaktadır. Bir ikon ya da indeks, simge değerine sahip olmadıkları halde çağrışımsal, iletişimsel anlamlarla dolu olarak çevrelerine belirli mesajlar iletebilirler. Göstergebilimciler açısından bir binanın anlamı *düz teknik anlamla, çağrışımsal yan anlamlarından* kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda, anlamın mimari açıdan tek belirleyicisi, onun belli bir kültür ya da alt kültüre ait anımsatıcı, çağrışımsal, toplumsal bellekte yer etmiş bilindik kodlara dayalı geçmişe dönük yüzü değildir. Anlam, kullanımdan kaynaklı fonksiyonel anlamları yansıtabileceği gibi (binanın ne için kullanıldığı hakkında), mekansal kullanımı ile de çevreye ve kullanıcılara mesajlar verebilir. Anlam ayrıca; kavramsal, mecazi, mizaha dayalı, duygusal, çarpıcı, binaları kullanan, yapan ve işletenler hakkında bilgi verici, değer yansıtan, çevre ile bağ kuran, anıtsal, teknik, ekonomik, yasal, simgesel vb. niteliklere sahip, çok kapsamlı ve karmaşık bir olgudur.

Meier'in "Atheneum Binası", bu türden anlamlara ilişkin bir örnektir. (Şekil 11) Tasarımcının bu yapı için geliştirdiği "concept" (kavram) şu şekilde açıklanmaktadır: "Binanın esası, yatay ve düşey öğelerin dik açılı ızgara sistemine dayanmaktadır. Ancak kütleyi diyagonal olarak aşağıya doğru kesen uzun rampanın şehir merkezine yönlendirilme endişesi ile bazı dik açılı öğelerin konumu "beş" derecelik açı ile saptırılmıştır. Ayrıca çeşitli düşüncelerle ortaya çıkan gemi düşüncesi, ışık kuyusu, girişi vurgulayan ekran gibi öğeler, bina formuna özgün bir karakter kazandırmaktadır. Tüm bu kavramların farklı açılarla ve yüzeylerle biçimlendirilmesinde ve Wabash nehri kıyısında yer alan binanın bir köşesinin, nehrin kenarını andıran bir şekilde dalgalandırılmış olmasına karşın, bina ızgara sistemine dayalı kütle izlenimi vermektedir" [58].

---

[2] Göstergebilim ile ilgili açıklamalara; "Dilbilim Kaynaklı Form Çözümlemeleri" ve İkonik Tasarım" alt başlıkları altında daha kapsamlı bir biçimde değinilmektedir.

Şekil 11. Atheneum Binası, New Harmony, R. Meier, 1975-79 [82].

Aydınlı [58] mimarlıkta anlamın strüktürünü oluşturan söylemleri şu şekile sıralamaktadır:

.Mekanın dili, ne olmak istediğini yansıtmalıdır.

.İyi tasarlanmış binalar, çevreleriyle ilişki kurmalıdır.

.Mekansal ilişkiler, kişilerarası sosyal ilişkiyi etkilemeli, hatta belirlemelidir.

.Mimarlığın amacı, "insan ölçeğini" binalara ve kentsel mekanlara getirmek olmalıdır.

.Kullanıcının kültürel değerlerine, mekansal gereksinmelerine ve estetik tercihlerine daha fazla önem verilmelidir.

.Her dönemin ve her toplumun kendine özgü duyguları ve amaçları yansıtan özellikleri vardır. Bu olgu mimari bir yapıtta ifade edilmelidir.

.İyi bir tasarım dinamik olmalı ve heyecan yaratmalı, aynı zamanda üzüntü ve sevinç kaynağı da olabilmelidir.

.Binalar bir mizah duygusuna sahip olmalıdır.

.Mimarlık bir anıt değil, yaşayan bir organizmadır. Bu organizma, yalnızca teknik ve kişisel bir ihtiyaç olarak değil, toplumsal bir sorun olarak da ele alınmalıdır.

1.2.1.2. Mimari Formun Oluşturulması

Tasarımcının çözmek zorunda olduğu problemlerin tümü, tasarımın "içeriği" olarak tanımlanmaktadır.

Aksoy [61] içeriği; "biçimin nedeni olan gerçekliğe ilişkin her şey, biçimin şöyle ya da böyle olmasını etkileyen bir etken olarak tanımlamaktadır".

Tasarımcı (mimar) ürünü aracılığı ile, -tasarımın içeriğinden kaynaklı-, mimarinin genel ve özel sorunlarına yanıt aramaktadır. Mimarinin *genel sorunları* mimarinin kavram ve bileşenlerini, *özel sorunları* ise tasarımcının kendi idealleri, dünya görüşü ve sanatçı kimliğini ortaya koyduğu biçim (form) oluşturma etkinliğini kapsamaktadır.

Mimari form, tasarlama etkinliği sonucunda ortaya çıkmaktadır. Tasarlama sürecinde mimar, öğrenme, bilme, düşünme, algılama süreçleri gibi bir takım zihinsel niteliklere sahiptir. Bununla birlikte mimar, yapıyla ilgili her türlü yaratma işlemi sırasında üç boyutlu formu veya yüzeyleri göz önüne getirebilme (imagination) ve bunu modellerle yani biçimle ifade etme (görselleştirme) durumundadır [83], [2].

Broadbent [3], [4] mimarın üç boyutlu formu oluştururken birbirinden farklı dört yol izlediğini söylemektedir. Bunlar sırasıyla;

.Pragmatik,

.Tipolojik

.Analojik

.Sentaktik (Kanonik) yaklaşımlardır.

Aksoy [61] mimarın tasarıma ister pragmatik (deneme-yanılma yoluyla doğruyu bulma), ister tipolojik (sınıflayıcı), ister analojik (benzetmeci), ister ikonik (belli bir formun zihinsel imgesi), isterse de sentaktik-kanonik (iki ya da üç boyutlu geometri sistemleri ile biçimin üretilmesi) yollardan ulaşsın, bu yolları etkili kılan "*bağlamlar*" olmadan çözümlerin yetersiz kalacağı üzerinde durmaktadır.

Mimari nesnenin bağlamı, onu ortaya koyan mimarın, onu değerlendiren kullanıcının, genel okurunun, ülkenin sosyo-ekonomik koşullarının ve küresel varoluşunun, toplumdaki beğeni kalıplarının, genel eğilimlerin ve bunların değişme potansiyellerinin ve binanın belirleyeni olan yakın fiziksel çevrenin oluşturduğu genel, sosyo-fiziksel ortamdır [84], [85].

Bu anlamda, mimari formu oluşturan yaklaşımlara ilişkin açıklamalara geçmeden önce, mimari formun oluşumunda önemli rol oynayan bağlamlar üzerinde durmak yararlı görünmektedir.

1.2.1.2.1. Mimari Formu Oluşturan Etmenler

Aksoy [61] bağlamlar düzeyinin öğelerini çözülecek işlevler, geliştirilecek biçimler, kullanılacak teknolojiler, yararlanılacak ekonomik kaynaklar ve kurulacak ekolojik dengeler olarak somutlaştırmakta ve mimarlık kavramının bileşenlerininin; "*biçim, işlev, teknoloji, ekonomi, ekoloji*" takımında varlık ve anlam kazanabileceğini belirtmektedir.

Zevi [72] ise; mimarinin belirli sayıda koşulla saptandığını ve en önemlilerinin; "*sosyal, düşünsel, teknik ve estetik*" koşullar olduğunu belirtmektedir. O'na göre: "Tüm bu etkenler ve bazı diğerleri, ilişkilerin karmaşıklığı içinde, mimarinin doğduğu alanı oluştururlar. İnşaatler bazen bir yönetici sınıfının, bazen bir dinin, bazen ortak bir isteğin, bazen bir sorunun veya teknik buluşun egemenliğini yansıtırlar, ama onlar her zaman kendilerini yaratan uygarlığın tüm bileşkelerinin varlıklarının beraberce ürünüdürler".

Mimarlık, yaşanan çağın yansıtıcısı olarak iletişimsel bir gösterge olmanın yanı sıra; yasa ve mevzuatların belirlediği şartlara uygun olarak yerine getirmesi gereken işlevleri çözme amacı taşıyan, teknolojiyi üreten ve üretilen teknolojilerden yararlanma yoluna başvuran, doğal ve yapay çevre verilerini göz önünde bulunduran ve biçimleri (formu) oluşturma görevini üstlenen bir üretim biçimini tariflemektedir. Bu anlamda, Aksoy'un tanımladığı mimarlık kavram ve bileşenlerine, iki tane daha ilave edilmiş olmaktadır. Söz konusu bileşenler; "*sosyal etmenler*" ve "*yasal etmenler*" dir.

1.2.1.2.1.1. Sosyal Etmenler

Mimarlık insan varlığına bağlı tarih ve kültür, sosyo-ekonomi, üretim, düşünce ve inanç kapsamında yer alan toplumsal olguların ve değerlerin birlikteliğine ve yönlendiriciliğine dayanan bir sürecin içinde doğar ve çeşitlenir [1]. Bir başka deyişle mimarlık, toplumsal (sosyal), ekonomik, kültürel ve siyasal (politik) olguların birlikteliğinden doğar ve çeşitlenir.

Dönem farklılıkları içinde kimi zaman ekonomik amaçların, kimi zaman sosyal, kimi zaman siyasal, kimi zamansa inanç sistemlerine bağlı ya da düşünsel alandaki değişme ve

gelişmelerin ön plana çıktığı ve mimari form üzerinde belirleyici oldukları görülmektedir. Ancak söz konusu unsurların birbirlerine etkide bulunduklarını, zaman içinde birbirine geçen, değişen parametrelere sahip olduklarını da göz ardı etmemek gerekir.

"*Ekonomi*" bileşeni, mimarlıkta yapım ve işletme maliyetlerini optimum düzeyde tutmanın koşullarını aramaktır. Ekonomi bileşeni yapım ve işletme maliyetlerine ek olarak simgesel maliyeti de kapsamaktadır [61].

Bu anlamda mimarlık açısından *ekonomi* bileşeni, yalnızca kaynakların akıllıca kullanımına dayalı ve daha ziyade ucuzluk kavramı ile eşleştirilen yalın anlamının dışında, duygusal ve fiziksel bir performans sağlamanın da ölçütü olmaktadır.

Aksoy [61] kırsal yaşam ve kent ortamı kavramlarının ekonomik kavramlar olduğuna değinmekte ve kırsal yaşamın tarımsal üretim ve tüketime, kent ortamının ise toplumsal örgütlenme mal ve hizmet birikimine dayalı olduğunu belirtmektedir. Sermaye birikimi kentin toplumsal yaşantısını zenginleştirmekte sanat ve politika alanındaki yeni akımlar bu çevrelerde gelişmektedir.

Bu durum "ekonomi bileşeninin" diğer *sosyal etmenlerle* bağını kurmaktadır. Benzer biçimde siyasi kararların ve toplum yapısındaki değişimlerin, düşünce ve inanç sistemlerinin mimari üzerinde kaçınılmaz sonuçları olduğu tarih sürecinde gözlemlenebilen olgulardır.

"*Kültür*" toplumsal bir üretim biçimi olarak, yaşanılan dönemdeki tin'dir. En genel tanımı ile kültür; "tutumlardan, davranışlardan, gelenek ve göreneklerden, düşüncelerden, ifade tarzlarından, değer yargılarından, kurum ve örgütlerden oluşan ve bütün bu faktörlerin zamanla birbirine kaynaşmasından meydana gelen uyumlu bütün" dür [86].

Kültür, soyut anlamları yanında, bir tarihi yapıtta ya da fiziksel bir işarette de kendini açığa çıkartmaktadır.

A. Rapaport [87] form ve kültür arasındaki yakın ilişkiye deyinerek, her toplumun kültürel değerleri bağlamında doğru olarak kabul edilmiş, değişime karşı koyan kararlı

formlar olduğunu savunmuştur. Toplum bunları benimsedikçe gelenek haline gelmekte, bu olgu kültür ve form arasındaki yakın ilişkiyi açıklamaktadır. Gelenek, aslında bir kültürün doğrudan veya bilinçsizce fiziksel forma geçisini yansıtmaktadır.[58].

Kültür kavramı, bir toplumsal üretim biçimi olarak kültürü olduğu kadar kültürsüzlüğü de (kitsch) kapsamaktadır. Mimarlık alanında endüstri öncesi ya da sonrası toplum yapısı ile modernite ve postmodernitenin biçimlendirdiği toplum yapısı ve düşünce sistemleri birbirlerinden ayrışmakta ve bu durumun kaçınılmaz sonuçları, mimariyi etkilemektedir.

Yaşanılan çağda gotik mimarlık, skolastik felsefenin yöntemini ifade eden bir form yaratma etkinliğini yansıtırken, modern mimarlık sanayi devriminin amaçlarını yansıtma görevini üstlenmiş, postmodernite ise bireye ve bireyselliğe verilen önem doğrultusunda tüketim değerleri ile özdeş tutulan zevksizliği ve kitsch'i meşrulaştırmıştır.

"*Siyasi (politik) kararların*" biçim üzerindeki belirleyiciliğine örnek olarak ise; Hitler dönemi Almanya'sının anıtsal sembolizme varan mimari anlayışı ile Başkent Ankara'nın Cumhuriyet ideolojisini yansıtan kentsel oluşumu örnek gösterilebilir.

Biçimin üretilme sürecinde; toplumsal değer yargılarının, siyasal, kültürel, ekonomik bileşenlerin yanında işverenin, kullanıcı ve işletmecilerin gereksinimlerini karşılama amacı da, ürün üzerinde belirleyicidir.

1.2.1.2.1.2. Yasal Etmenler

Tasarımcı, mimari forma karar verirken programdan ya da yasa ve yönetmeliklerden kaynaklı koşulları da dikkate almak durumundadır.

Günümüzde, imar kanunları, bu kanuna bağlı çeşitli yönetmelikler, imar plan notları, şartnameler ya da koruma altındaki alanlarda uygulamaya sokulan koruma yasaları, sit kararları, koruma imar planları ve yönetmelik maddeleri yasal ve yönetsel koşulları belirlemektedir.

1.2.1.2.1. 3. Teknolojik Etmenler

Mimarlık alanında *teknik* ve *teknoloji* kavramları, yapım ve üretim sürecini tanımlarlar. Bir başka deyişle mimarlık, yapısal kurgu, strüktür, donatı ve kullanılan malzeme yönünden sözkonusu kavramları kapsamakta ve onlar tarafından kapsanmaktadır.

Yapı eyleminde yapıyı oluşturan:

.Yapı malzemelerinin (taş, tuğla, kiremit, beton, cam, plastik vb.),

.Yapı öğelerinin (duvar, döşeme, doğrama, merdiven, çatı),

.Yapı bölümlerinin (perde duvar, hareketli bölmeler, giydirme cephe vb.),

.Tüm yapının, gerçekleştirilmesi, her devirdeki bilgi, birikim, emek, ekonomi potansiyeline bağlı olan:

.Aletleri ve kullanış şeklini,

.Enerji ve gücü,

.Üretim sistemini ve koşullarını, kapsamına alan ve bir seri işleminde yapılmasını içeren tüm olgular, yapıda *teknik* olarak tanımlanır [1].

Teknoloji ise; "insanın çevresini değiştirmek için sahip olduğu ve kullandığı tekniklerin tümü" olarak tanımlanmaktadır [61].

Mimarlık alanında teknik ve/veya teknolojik bileşenlerin etkinliği, binanın yapım ve üretim sürecini ifade etmenin yanında donatı teknolojilerini de kapsamaktadır. Donatı teknolojisi, kapı tokmağından, ısıtma havalandırma birimine, asansörden koltuğa, masaya kadar uzanan değişme ve taşınma özelliklerine sahip bir alandır [61].

Teknik ve teknoloji kavramlarını mimarlık açısından önemli kılan diğer neden ise; teknik ve teknolojik düzey ve olanakların, mimarlık alanında belirleyici, yönlendirici ve etkileyici olmalarından kaynaklıdır.

Tarihsel süreçte mimarlık alanında, malzeme, strüktür ve konstrüksiyonun birbirlerini bağlayıcı etkileri olduğu ve biçim üzerinde belirleyici oldukları görülmektedir. Seçilen malzemelerin ve bunların biraraya getiriliş biçimi önceleri deneme-yanılma yolu ile formu

biçimlendirirken (sazdan evler, göçebe çadırları vb.) giderek yaratıcı buluşlar çerçevesinde teknolojinin estetiğinin arandığı form düzenlemelerine gidilmiştir.

Geçmişte Mısır Piramitleri, taşın masif etkisinin mimari formun katı kütleselliği ile buluşması anlayışını sembolize ederken, günümüzde High-tech mimari, çağdaş malzeme olanaklarını ve endüstriyel yöntemleri kullanarak teknolojiyi simgeleştirmiştir. Bu bağlamda teknoloji, yapım ve üretim amaçlarına hizmet eden bir araç değil, "*teknolojist söylem*" ile kendi başına tasarımın amacı haline gelmiştir.

Bir anlamda mimarlık alanında *teknoloji* bileşeni, toplumların gelişmişlik ve refah düzeyinin göstergesi, ekonomik durumun yansıtıcısı ve felsefi düşünce ve inanç sistemlerinin teknoloji aracılığı ile ifade edilmesi açısından, sosyal bir bağlamın içine de oturmaktadır.

1.2.1.2.1. 4. İşlevsel Etmenler

İşlev, bir yapının gerçekleştirebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme olanağı veren eylem türü ya da türleri olarak tanımlanmaktadır [61].

Tasarımcı, ürünü biçimlendirirken onu yapan, kullanan ve algılayana yönelik olarak çalışır. Bu nedenle mimari ürün, *fonksiyon* (pragmatik) *konstrüksiyon* (sentaktik) ve *form* (semantik) özelliklerine bağlı olarak oluşturulmaktadır. Fonksiyon ve konstrüksiyonla ilgili düzenler, mimari ürünün biçimi ile ilgili düzenlere kıyasla daha objektif ve somut niteliktedir [88].

Aksoy [61] *işlev* kavramının göstergeler kuramındaki üç gösterge boyutundan *yarar* kavramına karşılık geldiğini belirtmektedir O'na göre; "yarar boyutunun göstergenin anlam ve dizim boyutlarını da kapsadığını göz önünde tutarsak, işlev bileşenini çözmeye çalışan mimar, eylemlere uygun uzamlar (mekanların) hazırlarken, bu uzamların (mekanların) algılanması ve yorumlanması ile de anlamsal düzeydeki düzenlemeleri kapsamış olmaktadır".

Bu bağlamda mimarlıkta *işlev* bileşeni, programdan kaynaklı koşulların bir başka deyişle yapının yerine getirmesi gerekli temel gereksinimlerin ötesinde, salt faydayı aşan kültürel ve sembolik işlevlerin karşılanmasını da kapsayan simgesel bir niteliğe sahiptir.

1.2.1.2.1. 5. Ekolojik Etmenler

Ekolojiye ilişkin bütün düşüncelerin kaynağında *uyum* kavramı vardır [61].

Yapı, bulunduğu çevre ile bir bütündür. Bir başka deyişle, çevresel öneme sahip bir nesnedir. Çevrenin, mimari formun oluşturulmasındaki belirleyiciliği esas olarak iki ana başlık altında toplanabilir. *İlk olarak*; güneş, yağmur, rüzğar gibi etkiler ve onlara karşı alınan önlemler form üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. *İkinci olarak*, yapay ve doğal çevreden kaynaklı bağlamsal özellikler formu belirleyici etkide bulunabilirler. Doğal çevreden kaynaklı belirleyiciler; iklim özellikleri, bitki örtüsü, arazi yapısı, mevcut malzeme olanaklarını, yapay çevreden kaynaklı belirleyiciler ise yapılı çevrenin yerel nitelikli yapım ve üretim teknolojisini kapsamaktadır.

Yer ile diyalog kurmaya dayalı form oluşturma etkinliğinde ürün, çevrenin bağlamını destekyici ya da ondan hareketle kasıtlı ve farklı bir karşıtlık yaratmaya dayalı bir oluşum gösterebilir.

1.2.1.2.1. 6. Biçimsel Etmenler

Form kararı, mimari tasarlamayı etkileyen çeşitli faktörlere, kriterlere ve kısıtlılıklara bağlıdır. Yatırımın amaçları, işlevsel gerekler, kullanıcı eğilimleri, arsa ve çevre verileri, teknoloji, finasman, kaynaklar, standartlar, imar kuralları vb. pek çok belirleyicinin yanı sıra; mimarın bilgisi, kültürü, yeteneği, dünya görüşü, değer yargıları, amacı, psikolojisi gibi faktörler de form kararlarında ağırlıklı rol oynamaktadır.

Tasarım etkinliği sırasında, sonuç ürünün ortaya çıkışında en önemli katkı tasarımcıya (mimara) aittir.

Mimar form-vericidir; düşünceleri formlara, formları da düşüncelere dönüştüren bir çevirmendir [66]. Bir form-verici olarak mimar; belirli bir amaca yönelik olarak, mekan kompozisyonu, kütle ve yüzeyler, ışık, renk vb. doku özellikleri ile düşüncelere biçim kazandıran kişidir.

Mimar, tasarım etkinliği sırasında mimari formu oluştururken *yararcı* bir amaca yönelik olarak toplumsal bir faaliyet göstermektedir. Bu süreçte yaratılan formun algılanması ve yorumlanmasından kaynaklı olarak kazandığı simgesel yorum olanakları ise onun kültürel, sembolik, iletişimsel bir başka deyişle *anlamsal* yönünü oluşturmaktadır.

Mimar; *pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik* ve *ikonik* yollar ile söz konusu yolları etkili kılan *bağlamları* göz ardı etmeden formu oluştururken, kendini de ortaya koyduğu bir süreç izler. Bir başka deyişle tasarım etkinliği sonucunda ortaya çıkan ürün, tasarımcının öznel yorumuna bağlıdır.

Eco'ya göre [89]; "yapıtta sanatçı, kendi somut deneyini, iç yaşamını, biricik tinselliğini, içinde yaşadığı dünyaya kişisel tepkisini, düşüncelerini, alışkanlıklarını, duygularını ideallerini, inançlarını, özlemlerini oluşturur ve biçimlendirir".

Rowe [90] ise; tasarımcının bakış açısını bilmenin, yapılan çalışmaları yorumlamakta yarar sağlayacağını belirtmektedir.

Tasarımcı (mimar), tasarım etkinliği sırasında "*bireysel*" bir tavır sergileyebileceği gibi mimari akım ya da akımlara bağlı "*üslupsal*", belli bir konu, kavram ve /veya programdan kaynaklı olarak "*tematik*" ya da anlamlı iletişimsel bir çevreye duyulan açık bir talebin giderilmesi çabası içinde "*anlamsal*" arayışlar çerçevesinde yapıtını (ürününü) ortaya koymaktadır.

Mimari formun oluşturulma sürecinde anlamsal, iletişimsel mesajlar vermek amacı ile tasarımcıların soyut ya da somut imgeler aracılığı ile benzetme düzenekleri etkin hale getirdikleri, mecazlara, programdan, çevre verilerinden hareketle geliştirilen kavramlara başvurdukları ya da toplumsal bellekteki anıları canlandıran bilindik kodlara dayalı olarak form kararlarını uygulamaya koydukları görülmektedir.

1.2.1.2.2. Mimari Formu Oluşturan Yaklaşımlar

Mimarlık, binalar aracılığı ile bir toplumun ilgi alanlarını, organizasyon biçimini, gücünü, sanata, bilime ve teknolojiye olan tavrını sergiler.

Her bina inşa edildiği döneme ilişkindir. O döneme ait anlamsal, simgesel özelliklere sahiptir. Tarihsel süreçte yer aldığı dönemin toplumsal, kültürel, fiziksel, ekonomik, teknolojik ve politik etkileri sonucunda oluşur.

Binalar, belli bir fonksiyon dahilinde belli mekan aktivitelerini yerine getirmek üzere oluşturulurlar. Binaya dış gerçekliği veren formu ise içeriğin görünür yüzünü oluşturmaktadır.

Aksoy [61] biçimi oluşturma etkinliğini mimarın kendini de ortaya koyduğu bir haberleşme süreci olarak görmektedir. Tasarımcı, izleyiciye yönelik davranıp mevcut bir haberleşme repertuarı içinde seçmeler ve çeşitlemeler yapmakta veya kendini ortaya koymak için yenilikler aramaktadır.

Mimar, 3 boyutlu formu yaratmadan herhangi bir problemi çözemez.

Bilinen yaklaşımıyla Broadbent [3], [4] mimarın üç boyutlu formu oluştururken birbirinden farklı dört yol izlediğini belirtmektedir. Bunlar sırasıyla;

.Pragmatik,

.Tipolojik,

.Analojik,

.Sentaktik (Kanonik) yaklaşımlardır.

Bu yaklaşımlar, tasarlama eyleminde mimarın biçimi ortaya koyarken izlediği süreci açıklamada yararlıdırlar.

Broadbent [4] bu tasarlama ya da biçimlendirme yaklaşımları içinde "en ilkel" olanın *pragmatik*, "en yaratıcı" çözümlere olanak tanıyanın *analojik* ve "en entelektüel" olanın ise *sentaktik* (kanonik) yaklaşım olduğunu, ayrıca iyi tasarımcıların form oluştururken bu yaklaşımlardan birine ya da birkaçına başvurabildiklerini belirtmektedir. Bir tasarımın pragmatik, tipolojik, sentaktik (kanonik), analojik yönleri bulunabilir.

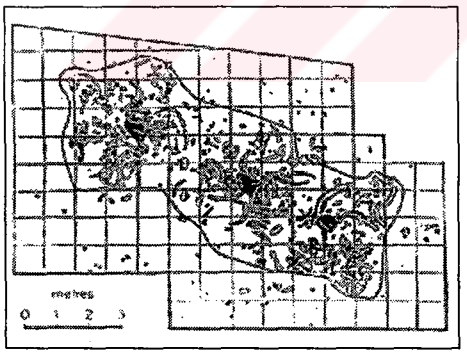
Günümüz tasarım etkinlikleri içinde anlamlı bir çevreye duyulan açık talep söz konusudur. Özellikle post-modern dönemde "ikonografi" geleneğinin yeniden canlandırılması, mimarlıkta simge ve simgeselliğe verilen önemin yeniden yükselişinden kaynaklıdır.

Bu nedenle çalışmada, Broadbent'in form oluşturucu yaklaşımlara bir yenisi daha ilave edilerek, "*ikonik tasarım*" adı ile çalışmaya dahil edilmiştir.

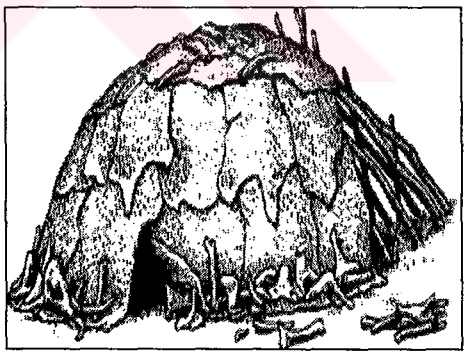
Bu bölümde mimari formu oluşturan tasarım yaklaşımlarına ilişkin tanımlamalar, açıklamalar, tarihsel süreçteki ve günümüzdeki kullanım biçimleri yer almaktadır.

1.2.1.2.2.1. Pragmatik Tasarım

Broadbent [3], [4], [5] *pragmatik tasarımın*; toprak, taş, ağaç gövdesi, yapraklar, kamış, bambu, hayvan derileri hatta kar gibi mevcut materyallerin yapı formu oluşumunda ve bina başarılı bir biçimde çalışıncaya dek deneme-yanılma yolu ile bir araya getirilmesine dayalı olduğunu belirtmektedir. (Şekil 12, 13).

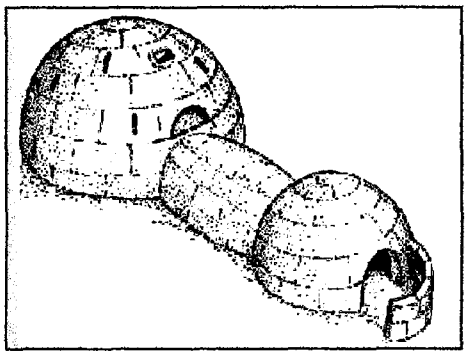

Şekil 12. Mamot avcılarının çadır planı Kiev [4].

Şekil 13. Cro-magnon evi/mamut kemikleri Ukrayna [80].

Pragmatik yolla yapı formu oluşturulması ilk çağlardan günümüze değin başvurulan bir yöntemdir. Eskimo igloları (Şekil 14), Amerikan Pueblo'ları, çamur ve sazdan yapılan Afrika Kulübeleri, göçebe çadırları veya vernaküler (yöresel) mimarlık örnekleri (Şekil 15), bu gruba dahil edilebilir.

Şekil 14. Eskimo igloları [80].

Şekil 15. Yöresel evler-Harran/Urfa [91].

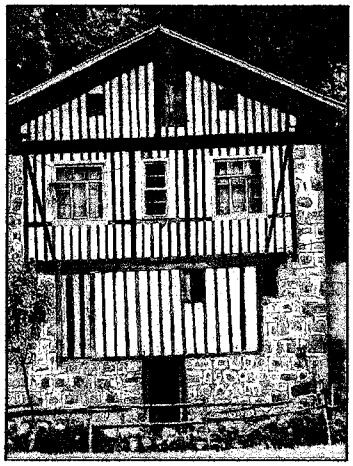
Bulunduğumuz coğrafi bölgeye, iklim ve jeolojik oluşumlara göre doğadaki malzemeler birlikte kullanılmış, bölgenin özelliğine göre taş, ahşap, ya da topraktan üretilen kerpiç veya tuğla ön plana geçmiştir. Doğal çevrenin birer parçası olan bu malzemeler deneme-yanılma yoluyla iyice anlaşılmış, sahip oldukları olumlu özellikleri ön plana çıkacak şekilde ele alınıp yorumlanmıştır [92].

Bu yaklaşımda, tasarımdan yıkım aşamasına gelinceye kadar ki binanın geçirdiği tüm evrelerde; malzeme seçiminden malzeme kullanımına, form seçiminden mekansal düzenlemelere, bakım ve onarım masraflarından mevcut kaynakların en verimli bir biçimde kullanımına ve çevresel faktörlere uygunluğa vb. kadar olan tüm aşamalarda, "*yararlılık*" esastır.

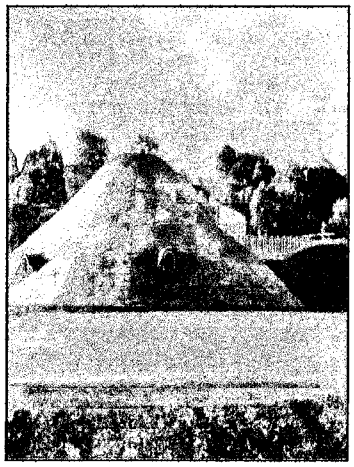
Bu yolla form oluşturulurken, temel işlevsel ihtiyaçlar ön planda tutulmaktadır. Bir başka deyişle ortaya çıkan ürünün, karşılaması gerekli işlevlere uygun şekilde biçimlendirilmiş olması, yani yararlı bir çözüm üretmiş olması ve bu çözüme doğa koşullarına karşı yaşanılır bir çevre oluşturmak için deneme-yanılma yoluyla varılmış olması gerekmektedir.

Şekil 16'da Rize-İkizdere'de bulunan bir kırsal mimarlık örneği görülmektedir. İklim ve malzemenin belirleyici olduğu bu örnek, hemen yanındaki farklı coğrafyadaki bir başka örnek ile dil birliği içindedir, (Şekil 17). Şekil 18'de görülen İskoçya'daki Archaeonlink

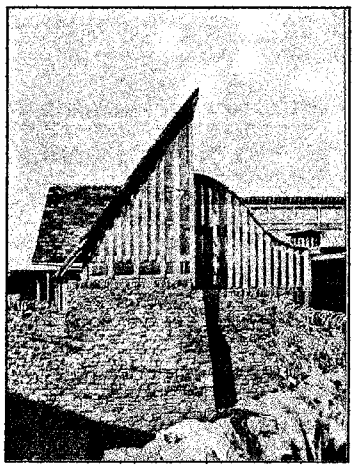
Ziyaretçi Merkezi soğuk bir iklim bölgesinde, mevcut ısıyı depolayacak biçimde tasarlanmıştır.

Şekil 16.Yöresel ev İkizdere/Rize [91].

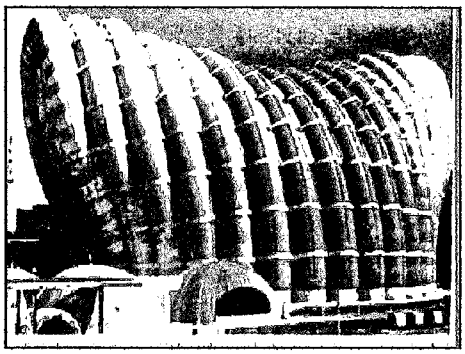

Şekil 17. Archaeonlink Ziyaretçi Merkezi E. Cullinan [93].

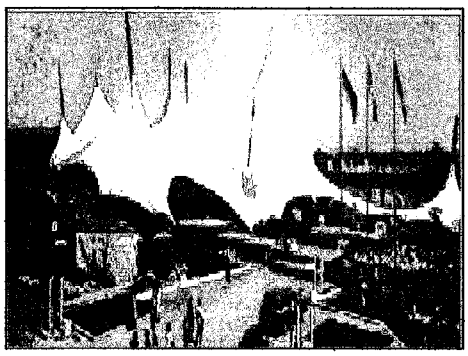

Şekil 18. Fountains Abbey Ziyaretçi Merkezi E. Cullinan [93]

Pragmatik tasarım, sadece çalışması bilinen malzemelerin kullanımına değil, yeni malzemelerin de aynı yöntemle kullanımına olanak tanımaktadır. Örneğin; şişirilebilir ve asma strüktürler vb. (Şekil 19, 20)

Şekil 19. Şişme strüktür Fuji Pavyonu/Yutaka Murata [80].

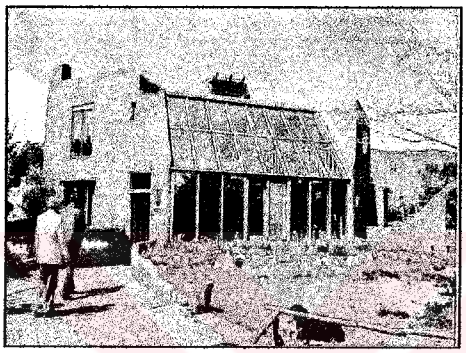

Şekil 20. Asma strüktür- Alman pavyonu/Frei Otto [80].

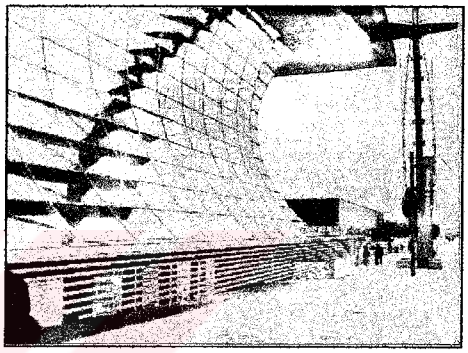
Bu tasarım yaklaşımı, yeni bir malzemenin kullanımında karşı karşıya kalınan sorunların çözümüne yardımcı olabileceği gibi eski malzemelerin, geleneksel

kullanımlarından daha verimli ve daha etkin kullanımlarına olanak sağlayacak biçimde kullanılmasına da yardımcıdır.

Şekil 22'de, New Mexico Santa Fe'de yer alan bu ev, ekolojik mimarinin bir örneği olarak, geleneksel bir malzeme olan kerpicin güneş ile ısıtılan bir evdeki kullanımını göstermektedir. Şekil 23'de, Expo 2000 Hannover Fuarında yer alan Alman Pavyonu'nda ise, camın yük taşıyıcı bir eleman olarak kullanımı görülmektedir.

Şekil 21. Balcomb evi
New Mexico/Santa Fe [92].

Şekil 22. Almanya pavyonu
Josef Wund [94].

Pragmatik tasarım, inşa etmeye en elverişli çözüme ulaşmak için, neden ile sonuç arasındaki bağlantıyı temel alan bir biçimlendirme anlayışına dayanır. Bu nedenle biçim, inşa sürecindeki davranışlar aracılığı ile ve bunların birbirini doğru bir düzen içinde izlemesi yoluyla düşünülmektedir [88].

Velde [95] biçimlerde saflık ve işlevsellik üzerinde durarak, saf özgül biçimlerin yüzyılların gerisindeki ilkel insanın en basit gereksinimlerinin (yemeki giyinmek, barınak) ve bunları nasıl karşılayabileceğinin farkına vardığı noktada ortaya çıktıkları belirtmektedir.

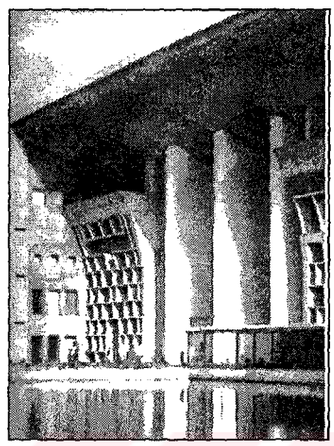
Bugün bile bir bina yapmanın temel amacı, insan ihtiyaçlarına cevap verecek çözüme, eldeki imkanlar ve iklimsel özellikleri göz önünde bulundurarak ulaşabilmektir.

Şekil 23'de Chicago'daki John Hancock Merkezinde (1965-1970), rüzgar etkisini hafifletmek için cephede gergili çerçeveler kullanılmıştır. Le Corbusier'in Chandigarh'daki

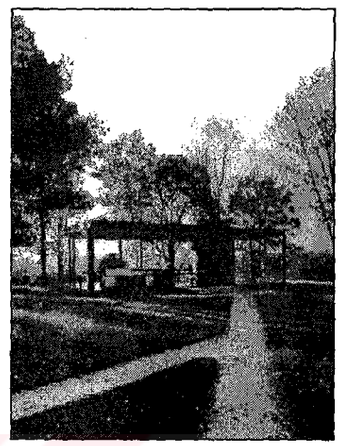
Yüksek Mahkeme Binasında, güneşi binanın çatısından uzak tutmaya yarayan güneşlikler kullanılmıştır, (Şekil 24). Johnson'ın New Canaan'daki haftasonu evi, güneşten korunmak amacı ile mevsimlere göre yapraklarını döken meşe ağaçlarıyla kuşatılmıştır. (Şekil 25)

Şekil 23. John Hancock Merkezi, Skidmore-Owings-Merril [80].

Şekil 24. Yüksek Mahkeme Binası, Le Corbusier [80].

Şekil 25. Haftasonu evi P.Johnson [80].

Binanın yalnızca insan ihtiyaçları karşılamak ve yarattığı ortamda iklimsel özellikleri değiştirmekten öte başka görevleri de vardır. Onlar tarafından değiştirilebilir ve onları değiştirebilir. Her tasarım kendi çağının toplumsal, etik, politik, estetik ve toplumsal olaylarından etkilenir.

Bu kültürel biçimlendiricilere karşın pragmatik tasarıma dayalı bir form yaratma etkinliğinin asıl amacı; varolan malzemelerin, deneme-yanılma yoluyla, iklim ve diğer fiziksel özelliklerden kaynaklı sorunların çözümünde kullanılmasına dayanmaktadır.

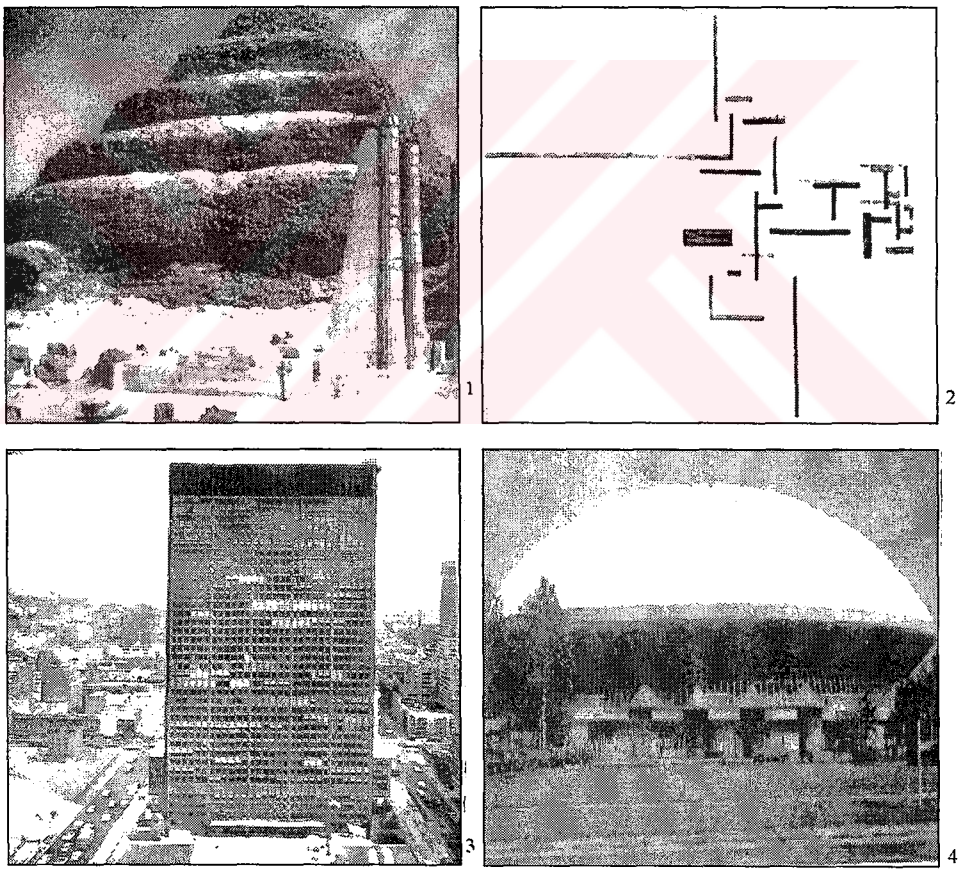
Broadbent [96] bina formlarının büyük bir bölümünün bu şekilde ortaya çıktığını belirtmektedir. Malzemelerin ve iklimsel belirleyicicilerin bina formunun ortaya çıkışında, yani binanın neye benzeyeceği konusunda etkili oldukları inkar edilemez. Ancak tümüyle belirleyici de değildirler.

Malzemelerin bina formunu etkilemeleri daha ziyade onların kendi doğal özelliklerine dayalıdır. Bir malzemenin sert ya da yumuşak ya da elastik bir nitelik taşıması, diğer

malzemelerle bir araya gelip gelemeyeceği veya binanın strüktüründe mi yoksa iç mekan düzenlemesinde mi kullanıldığı, onun yapı formunu nasıl etkilediği konusuna daha fazla açıklık getirmektedir.

Broadbent [4] bir yapının; *kitlesel* bir konstrüksiyona, *plana* dayalı, *çerçeve* ya da *kabuk* (örtü) konstrüksiyonuna göre biçim almasını, malzemelerin biçimlendirmeye etkisi olarak görmektedir.

Şekil 26'da, çerçeve, kabuk, plan ve kütlesel konstrüksiyona sahip bina örnekleri yer almaktadır.

Şekil 26. Kitle, plan, çerçeve ve kabuk konstrüksiyonlar [80], [97], [65], [80]

Broadbent [4] bu ayrımı, "*strüktürel destekleyiciler*" ve "*mekan bölücüler*" olarak iki ana kategoriye ayırmakta ve bu kategorileri de kendi içinde şu şekilde gruplandırmaktadır.

-Strüktürel destekleyiciler

.Kitle konstrüksiyonu

.Plan konstrüksiyonu

.Çerçeve konstrüksiyonu

-Mekan bölücüler

.Kitle konstrüksiyonu

.Plan konstrüksiyonu

.Kabuk konstrüksiyon

Kitle ve plan konstrüksiyonu her ikisinde de binayı destekleyici ve bölücü olarak ortak olmakla birlikte, çerçeve ve kabuk konstrüksiyonu yalnızca bir kategori içinde yer almaktadır.

Broadbent [4] söz konusu bu kategorilere ek olarak, bir binanın biçimini etkileyen farklı etmenler olduğunu da belirtmektedir. Bunlar;

.Bina görevleri ve onlardan gelen yükün dağılımı,

.Zeminin yapısı ve nasıl destekleneceği,

.Malzemelerin mevcudiyeti, nakliyesi, temel ihtiyaçları, yapılabilirlik, maliyet ve işe uygunlukları,

.Belli alanlardaki işgücü ve nakliye. Hem fabrikadaki hem de alandaki maliyeti,

.Aktivitelere uygunluğun yakınlığı ile ilgili olarak binanın ömrü, esneklik veya zaman içindeki değişme kapasiteleri,

.Yatırım ve işletme maliyeti,

.Yasal çevrelerden kaynaklı yapıma ilişkin kontroller,

.Arsanın doğası ve çevredeki binalar.

Pragmatik tasarımın belirleyicileri olan bu etmenler, aynı zamanda onu tanımlamamamıza da imkan vermektedirler.

Mevcut kaynakların etkili ve kendi doğasına uygun kullanılması yani *rasyonel kullanım*, pragmatik tasarımda önemlidir. Günümüzde *ekolojik mimari* adı altında etkinlik gösteren mimari tavırlar, mevcut kaynakların ekonomik ve rasyonel kullanımına dayalı oldukları için, pragmatik yararlılık taşımaktadır. Ayrıca *büyüyebilirlik, esneklik, zaman*

içinde değişen ihtiyaçlara cevap verebilme gibi kriterler de, pragmatik tasarım içinde yer bulabilmektedir.

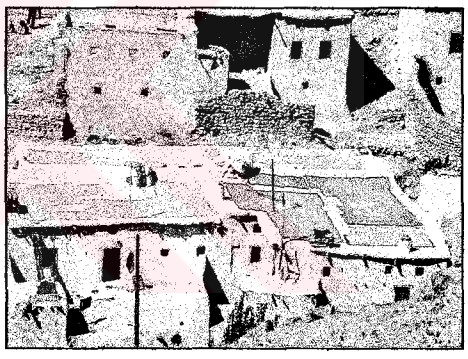
Pragmatik tasarımda; deneme-yanılma sonucu elde edilen biçimin, zaman içinde tekrar edilerek değişmez zihinsel bir imaja sahip olması yani imgeleşmesi onun "*tip*" leşmesidir. Bu durumda yeni tasarım, *pragmatik* değil *tipolojik* olacaktır.

1.2.1.2.2.2 Tipolojik Tasarım

Broadbent'e göre [3], [4] *tipolojik tasarım*; bilinen yapı formlarının kalıplaşmış imajlarına başvurulmasıdır, yani zihindeki değişmez imgeler yoluyla tasarım yapmaktır. Örneğin; Kızılderili çadırları (Şekil 27), Eskimo igloları , yöresel evler vb. (Şekil 28)

Şekil 27. Kızılderili çadırları [4].

Şekil 28. Yöresel evler Kozluca/Malatya [91].

Fiziksel, kültürel ve toplumsal etmenlerle oluşan fiziksel formun kuşaktan kuşağa çok az değişiklikle yansıması, zihinde mimari elemanların değişmeyen imgelerinin oluşması ve bu imgelerin, uzun süreler kullanılarak çevrenin oluşturulması, bu tasarlama faaliyetinin temelini oluşturmaktadır [98].

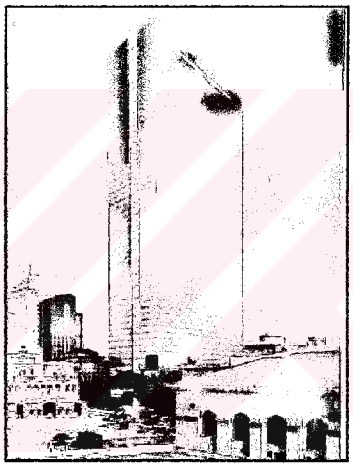
Tipolojik tasarım, belli bir kültüre mensup kişilerce tasarımın neye benzeyeceği konusunda varılan anlaşmaya dayalıdır. Bir kültürde deneme-yanılma yoluyla oluşturulan, çalışması bilinen formların yararlı formlar olduğu kanısı oluşmuş ve söz konusu biçim o

toplum tarafından kabullenilmişse "*tip*" leşir. Tiplerin tarihsel süreçteki kullanımları gelenekseldir.

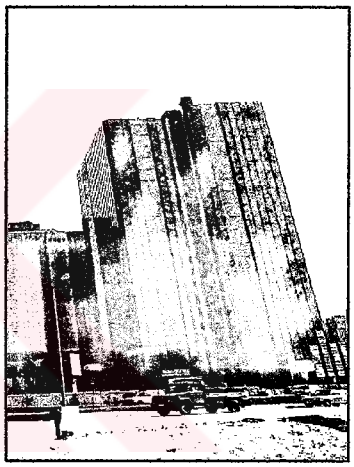
Zaman içinde değişmez zihinsel imgeler yoluyla toplumsal bellekte yer alarak tipleşmiş örnekler kadar, günümüzde belli bir bina tipolojisinin kalıplaşmış imajlarına başvurmak eğilimi de yaygındır. Örneğin; Mies'in dikdörtgen prizmaları, hala daha günümüz ofis binalarının prototipidir. Şekil 29'da, Mies'in Lake Shore Drive apartmanlarında (1948-1951) kullanarak tipleştirdiği cam-çelik konstrüksiyona dayalı Seagram Binası görülmektedir. Şekil 30 ve 31'de Mies'in cam kutularının yerli ve yabancı örnekleri görülmektedir.

Şekil 29. Seagram Binası
Mies van der Rohe
New York, 1954-8 [97]

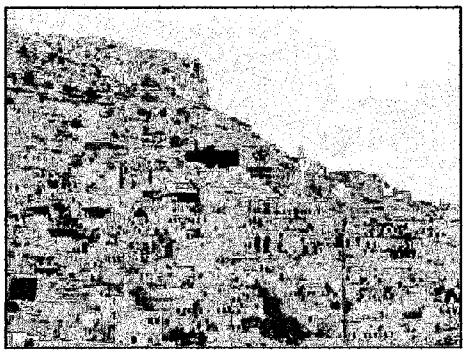
Şekil 30. Hancock Tower
I.M. Pei-H.N. Cobbl
Boston 1969-73 [97]

Şekil 31. Yapı Kredi Plaza
İstanbul [99]

Tip kavramı, 18.yüzyılda Fransız Q. Quincy tarafından yaratılmıştır [4]. Quincy; "Tip'in her yerde baskın olacak somut bir model olmadığını, bunun pek çok eserde ortak olan bir "düşünce" olduğunu belirtmektedir [100].

Yani bir başka deyişle tip; kuruluş esası ya da öz olarak, değişkenlik içindeki birlik olarak tanımlanabilir. Şekil 32 ve 33'de, Mardin ve Akçaabat-Ortamahalle'deki geleneksel dokunun çeşitlilik içinde birlik oluşturan yerleşim örüntüsü görülmektedir.

Şekil 32. Mardin/
Panoramik görünüm [91].

Şekil 33. Ortamahalle-Akçaabat
Panoramik görünüm [101].

Bu tanımlamalardan hareketle tip'in,

.Kullanılmış, denenmiş ve kabul edilmiş bir ilk örnek olması,

.Tekrar edilebilir bir örnek olması,

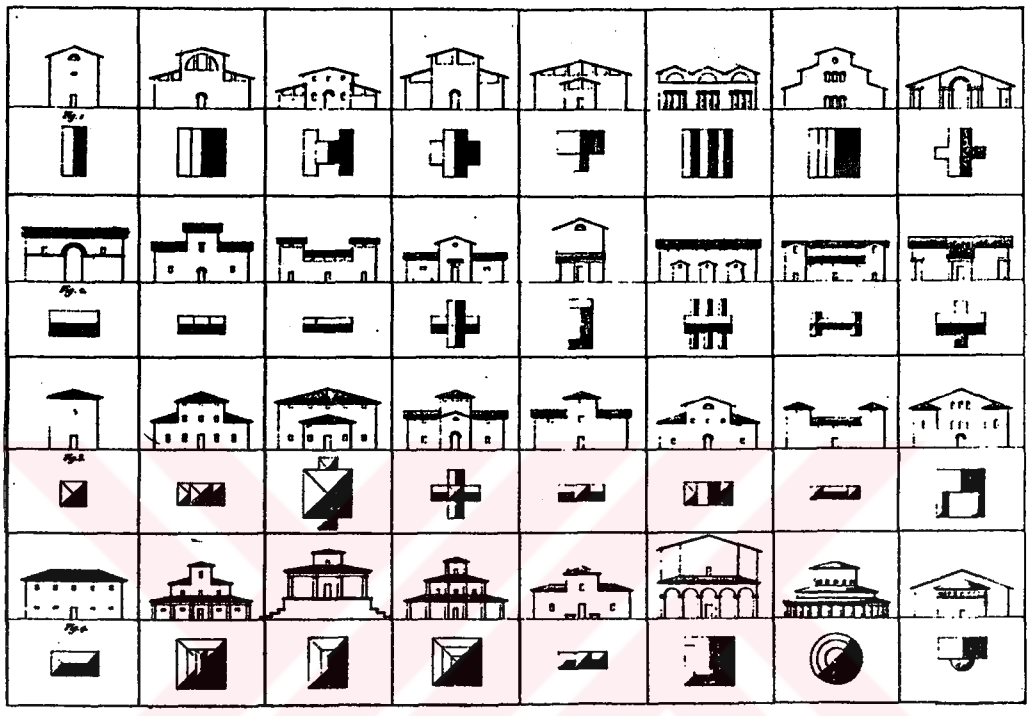
.Farklı biçimlenmelerin ortak paydasını oluşturan bir kuruluş esası, örgütlenme mantığına sahip olması gerekmektedir.

Herhangi bir konuda tip, genelde sabit bir öğeyi belirlerken, *tipoloji*; "bir mimari oluşum 'tipleri' sınıflandırmasına varabilmek için, mimari öğelerin mümkün olan birleşme olanaklarının araştırılması çabası" olarak tanımlanmaktadır [102]. Bir başka deyişle tipolojik analiz, tiplerin ortaya konması, karşılaştırılması ve ilişkilerin ortaya konması işlemidir.

Tipolojik tasarımda, "tip" e ilişkin *öz'* ün soyutlamalarla elde edilmesi esastır. Kendi türünün ilk örneği (prototipi) olan bir *tip'* in tekrarına yönelik bu tasarlama faaliyetinde, kütle, yüzey ve mekana ilişkin tipolojilere başvurulabilir.

Buradan hareketle tipolojinin bir başka konusunun, "*tip üretme*" ya da "*yeni tipler*" oluşturmak olduğu sonucu çıkmaktadır. Tipoloji, yalnızca mevcut mekansal çevrenin kavranması için kullanılacak biçimsel bir araç değil yeni tiplerin yaratılması amacını güden ikincil bir işleve sahiptir [102].

Şekil 34'de, tipolojik ilişkilerin basitten karmaşığa, ilkelden gelişmişe doğru hiyerarşik gelişimi gösterilmektedir. Bu örnekte 4 üretken tip ele alınarak kırma çatı kombinasyonları ile çok sayıda çözüm önerisi elde edilmiştir [103].

Şekil 34. Dört farklı konut tipinin çatı kombinasyonu [103].

Durand, "bütün özel düşünceleri" üreten "az sayıda genel düşünceden hareketle" türetmeci bir tipoloji başlatmıştı. Bu tipoloji, "sonsuz bir çeşitlenme yoluyla" adetlere, kullanış biçimlerine, yörelere, malzemelere göre "çok sayıda değişik çözümü" gerçekleştirme olanağı sağlıyordu. Söz konusu tipoloji, yapımcılar için bir repertuar, kullanıcılar içinse tarihten seçilmiş bilinen biçimlerin, belirli yeni kentsel işlevlere göre, belirli şekilde düzenlenmesi sayesinde tanınan, anlaşılır bir kod sistemi yaratmayı amaçlamaktaydı [102].

Anlaşılır bir kod yaratma çabası, Krier'in çalışmalarında da görülmektedir ayrıca; bilindik imajlara başvurması onun çalışmasının tipolojik yönünü oluşturmaktadır. Krier (1988), binanın kazanacağı sembolik değerlerin ilişkili olduğu toplum tarafından, yaşanarak gelenekle ve belli sosyal eylemleri belli binalara yakıştıran zihinsel bir faaliyetle kazanıldığını belirtmektedir. Mimar onların yalnızca yapılmalarına yardım eder, onları

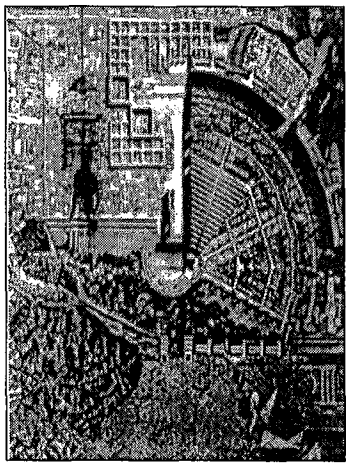
cesaretlendirir, çağlar boyunca uygunlukları kanıtlanmış doğru tipolojik örneklerle ortaya çıkmalarını sağlar [88].

Alexander, "Örüntüler Dili" teziyle, *kendi binanı kendin yap* ondan da öte *kendi çevreni kendin yarat* önerisini getirirken, bu savını tipoloji ile buluşturmaktadır [102]. Bir başka deyişle, Alexander'ın "örüntüler" adını verdiği mekan kalıpları, tipolojik bir sistem oluşturmakta ve evrensel bir model ortaya çıkarmaktadır.

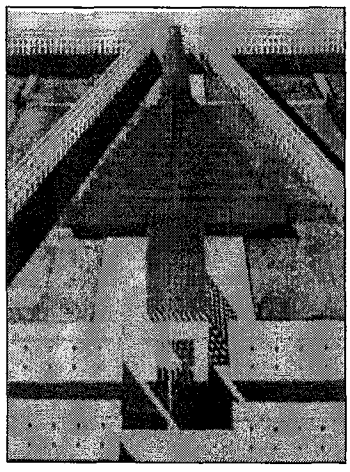
Broadbent'e göre [4] "tipoloji" kapı tokmağından, mutfak biçimlenişine, binanın planının ölçeğine, binalar arasındaki düzenleme biçimine ve komşuluk sınırlarına, buradan şehirlerin ve tüm bölgenin ölçeğine varıncaya dek her ölçekte etkilidir.

Kentsel bellekten yola çıkarak oluşturduğu "Kent Kuramı"nda Rossi [104] tarihsel sürekliliği belirleyen kentsel biçim ögelerinin "*birincil öğeler*" olduklarını söylemekte ve kopma noktaları dışında sürekli bir *sentagmatik* (dizimsel) süreç olduğu savını ortaya koymaktadır.

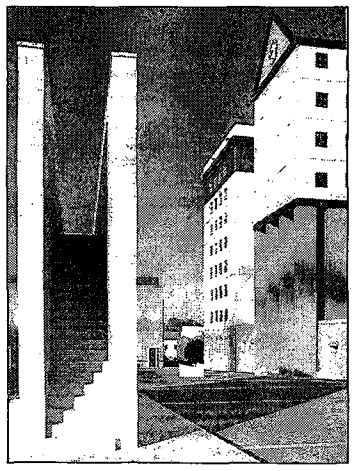
Şekil 35, 36 ve 37' de mimar Aldo Rossi'nin İtalyan kentlerinden yola çıkarak ürettiği tiplerin varyasyonuna dayalı uygulamalar, tipolojik çözümleme yöntemi ile ayırma ve yeniden bir ayaya getirme esasına dayanmaktadırlar.

Şekil 35. Kent çalışmaları Venedik bienali için kolaj [105].

Şekil 36. Modena Mezarlığı ilk etüd [97].

Şekil 37. Vilayet Binası Perugia-İtalya [105]

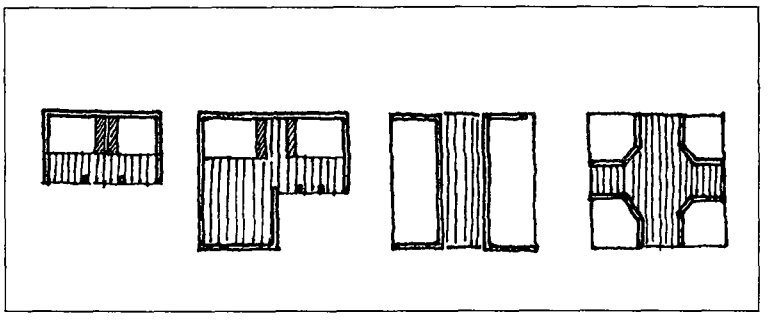
Rossi'nin mimarlığı, -kentsel mekanlara ve kent mimarlığına dayalı- tiplerin özünü yakalamaya çalışan tavrı ile *mimari anlam* açısından önemlidir. Schulz [100] tipoloji kavramının, mimaride anlamın yakalanması çabasına yapılmış önemli bir çabayı temsil ettiğini belirtmektedir. Bu nedenle de bize, geçmişin mimarisinin genellikle tiplerin varyasyonuna dayandığı gerçeğini hatırlatmaktadır.

Broadbent [4] ise *mimarlığın anlamı* konusunda "tipolojik" ve "analojik" yolların ayrıcalıklı olduğunu belirtmekte ve tipolojik tasarımın, ortaya çıktığı bir kültür veya alt-kültürdeki her birey tarafından anlaşılan değerler dizgesi olduğunu belli bir ortaklığa dayandığını belirtmektedir.

Bir başka deyişle tip çözümlerine dayalı tasarımların temel dayanak noktası, kültürel nedenlerden kaynaklıdır. Bir kültürdeki binalar, binalara ilişkin yapım süreci ve söz konusu kültürdeki insanların yaşam biçimi birbirlerini karşılıklı olarak etkilemektedirler.

Her kültür, aynı işlevsel kategoriye denk düşen farklı mekansal çözümler üretebilir.

Rapoport'un; "yerelliğin biçimde değil tipte olduğu savı" bu görüşü destekler niteliktedir. Tipoloji, bir toplumsal kültürün, belirli bir işlevsel kategori için kronolojik değil ama mutlaka tarihsel bir tablosunu vermektedir [102]. Şekil 38'de S.H. Eldem'in Türk Evi plan tipolojilerine ilişkin çalışması yer almaktadır.

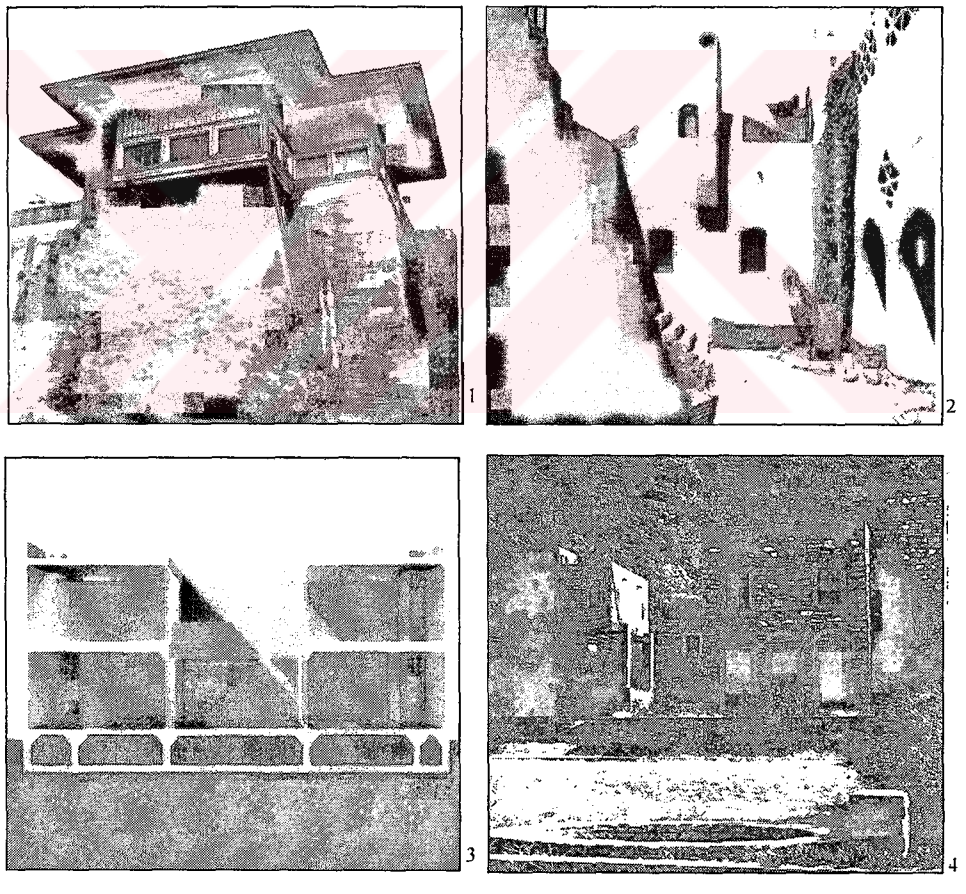

Şekil 38. S.H.Eldem'in Türk Evi Plan Tipolojileri: Dış sofalı, eyvanlı, iç sofalı, orta sofalı [88].

Tipolojik tasarım, tasarımcıya yaratıcı çözümlere varmak için, geçmişin bilincinde, geçmişin mimari dillerinden kimi ilke ve prensipler çıkartmak ya da onları kendi

koşullarına uygun gelecek biçimde değişime uğratmak açısından geniş bir yelpaze sunmaktadırlar.

Şekil 39'da, birinci örnekte İstanbul'da S.H. Eldem tarafından geleneksel değerlerin yorumuna dayalı "*Taşlık Kahvesi*" görülmektedir, (Şekil 39.1). İkinci örnekte, Mısır'lı mimar H. Fathy'nin, Mısır kültürü ve yöresel mimarisinden hareketle tasarladığı "*kendi evi*" (Şekil 39.2), üçüncü örnekte, Japon mimar T. Ando'nun, Japon kültüründe yer alan "doğaya uyma" ve "birlikte yaşama"prensibini kendi tasarımına aktardığı "*Azuma Evi*" (Şekil 39.3) ve son örnekte ise T. Cansever'in Bodrum'da, yöre mimarisinden esinlenerek tasarladığı "*Demir Turizm Kompleksi*" yer almaktadır, (Şekil 39.4).

Şekil 39. Geleneksel değerlerin yorumlanması [97], [97], [106], [107].

Bilinen formların kalıplaşmış imajlarına başvurmanın kültürel, işlevsel, pragmatik nedenleri olduğu gibi çağrışıma dayalı iletişimsel bir önemi de vardır. Jencks (1977), bazı biçimlerin zamanla tekrar edildikleri durumların sözcüsü haline geldiklerini, dilde bir şeyin

aynı sözcükle anlatıldığı gibi, mimaride de belli mesajların verilmesi için belli biçimlerin kullanılması gerektiğini belirtmektedir [2].

Bu nedenle tasarımda geçmiş mimari dillerin biçimsel ve mekansal özelliklerinden yararlanmaya ilişkin tavırların, -özellikle post-modern tavırlar içinde-, ortak amaçlarından birinin, toplumsal bellekte yer etmiş imge veya imgelerin canlandırılması yoluyla çağrışıma dayalı, iletişimsel, anlamlı bir çevreye duyulan talebi gidermek olduğu söylenebilir.

Tipoloji konusu, oldukça kapsamlı bir çalışma alanı olarak yalnızca kültürel ve işlevsel tipolojileri değil, Waisman'ın[3] sınıflandırması uyarıca farklı tipolojileri kapsamakla birlikte, mimarlık alanında *tip* ve *tipolojiye* ilişkin yaklaşımlar genellikle görsel, mekansal ve biçimsel özelliklere dayanmaktadır. Ancak yeni tasarım, varolan bir örneği tam olarak kendi çalışmasına uyarlarsa, bu tasarım tipolojik değil *analojik* olacaktır.

"Tipolojik tasarım", kendi *analojik* yönüne sahip olmakla birlikte, değişmez zihinsel imgelere dayalı oluşu nedeni ile ondan ayrılır. Formların, zaman içinde deneme-yanılma sonucu denenerek kabulü tipolojik tasarımın *pragmatik* yönünü, tekrar edilen tipin ilk örnek olarak ikonik bir değer kazanması onun *ikonik* yönünü, belli bir tipin tekrar edilme esasına dayalı oluşu ise onun *sentaktik* yönünü oluşturmaktadır.

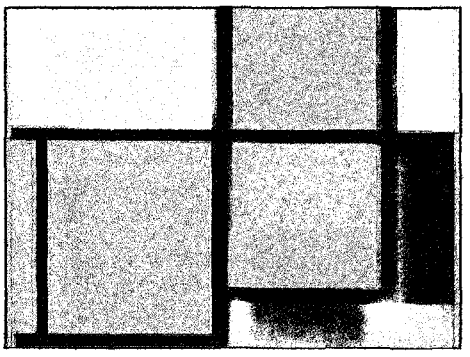
1.2.1.2.2.3. Analojik Tasarım

Analojik tasarım, formu çeşitli analojilere (benzerliklere) başvurarak yaratmadır.

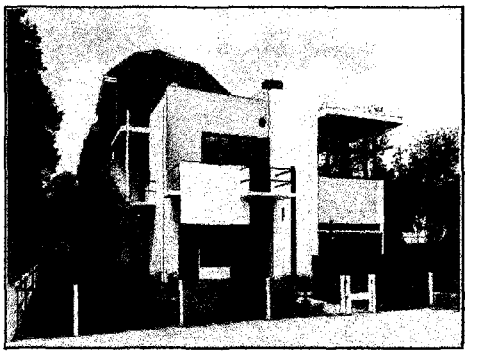
Broadbent'e göre [3], [4] "*analojik tasarım*"; "tasarımcının zihninde düşünce/ kavram oluşturmak için; doğadan, resimden, heykel, mevcut binalardan vb., "imgelerin kullanılması" dır. Şekil 40'da bir Mondrian resmi ve Şekil 41'de onun mimariye uygulanışı görülmektedir.

---

[3]Waisman'ın tipolojiye ilişkin sınıflandırmasına çalışmanın, "2.3.31. Tip" bölümünde değinilmektedir.

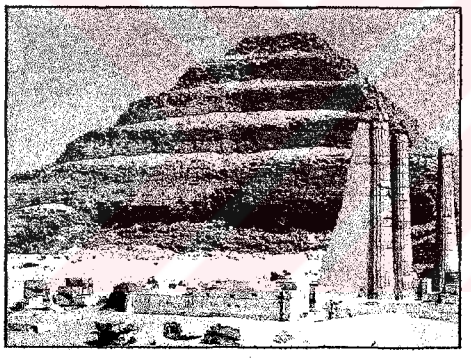

Şekil 40. Tipik bir Mondrian resmi
P. Mondrian, 1917 [108].

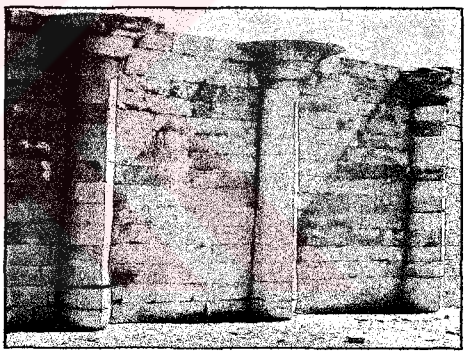

Şekil 41. Schroder Evi
Reitveld-Utrecht-
Hollanda [97].

Aksoy [61] ise analojik tasarımı; "benzetmeler yoluyla yaratıcılık düzeneklerini işler hale getiren tasarım biçimi" olarak tanımlamaktadır.

Şekil 42. Zoser'in basamaklı piramidi
Sakkara, M.Ö. 2750 [109].

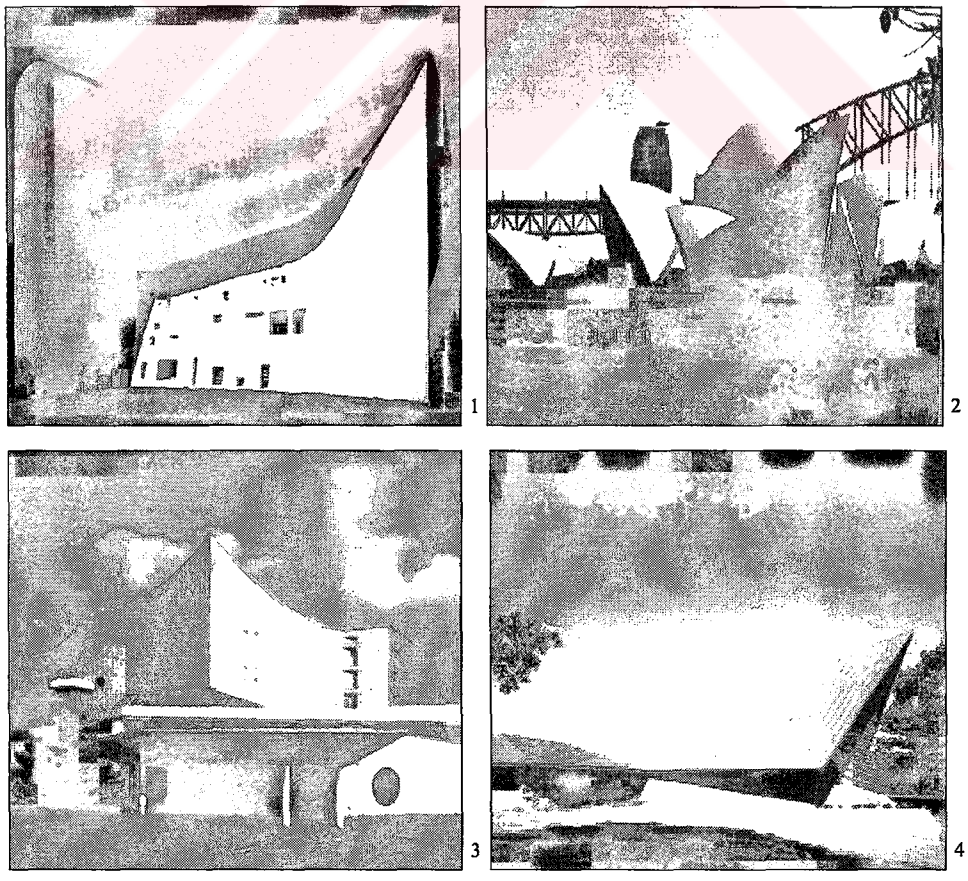

Şekil 43. Açılmış papirüs kolonları
[109].

Broadbent [96] analojilerin tarihteki ilk kullanımının, Sakkara'daki Basamaklı Piramidin (M.Ö. 2800) inşası ile başlamış olduğunu belirtmektedir. Problemi çözmek için ilk kez, büyük taş bloklarla inşa edilecek yapı, yapının tüm formu için ahşap iskeletli kamış örtülü evlerden ve tuğladan yapılmış mezar formlarından, dekorasyon için lotus çiçeğinden ve yılan başlarından vb. yararlanılarak, *görsel analojiler* yolu ile meydana getirilmiştir. Şekil 42'de Zoser basamaklı piramidi, Şekil 43'de ise, Mısırlıların dekorasyon amacı ile kullandıkları görsel biçimsel analojilere ilişkin bir örnek yer almaktadır.

Yaratıcı teknikler arasında yer alan analojiler, yaratıcı kimselerce sezgisel bir biçimde kullanılırlar. Analojik tasarım, en gelişmiş düşünce biçimini oluşturur. Bu nedenle deneyimli ve yaratıcı mimarların düşünme biçimi *analojiktir.* Yenilik getiren tasarım faaliyetleri, genellikle analojilere dayanmaktadır. Analojik tasarımın en belirgin özellikleri; "*benzerliğin devralınması*", "*yaratıcılık*" ve "*sezgiselliktir*".

Şekil 44'de, usta mimarlar ve onların görsel analoji yoluyla oluşturdukları eserleri görülmektedir. İlk örnekte Le Corbusier'in *Ronchamp Şapeli'nde* (1950-55), mimarın, bir yengeç kabuğuna benzeterek oluşturduğu çatı örtüsü, yapının en karakteristik yönünü vurgulamaktadır, (Şekil 44.1). İkinci örnekte (Şekil 44.2) Jorn Utzon'un rüzgarda yelkenleri şişmiş gemi imgesinden esinlenerek tasarladığı *Sydney Opera Binası* (1957-73); üçüncü örnekte, Hans Scharoun'un (1978) müzikten esinlenerek tasarladığı *Berlin Filarmoni Orkestrası* (Şekil 44.3) ve son örnekte, çatı biçimlenişi ile ellerini dua etmek için birleştirmiş bir insan imgesinden esinlenerek tasarlanan, F.L. Wright'ın Madison'daki *Birlik Kilisesi* (1947) yer almaktadır, (Şekil 44.4).

Şekil 44. Yaratıcı mimarlar, görsel analojiler ve eserleri [97], [80], [80], [110].

Dilde yeni kelimeler üretmek için daha önceki bilgi birikimimize dayalı olarak benzerlikler kurarız. Mimarlıkta da yeni formların ortaya çıkışı, benzetme süreçleri ile analojilere dayalıdır.

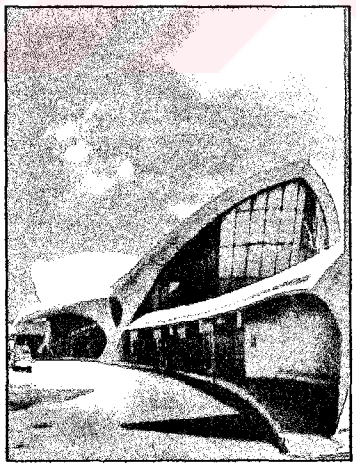
Benzetme kaynağı olarak, doğadan olduğu gibi farklı alanlardan da yararlanmak mümkündür. Benzetmeler yoluyla biçimin ortaya konduğu *analojik tasarım*, bu nedenle kavramların zihindeki aidiyetleri olan *imgelere* ihtiyaç duyar. Ancak analojik tasarımda imgeler, somut varlığı olan *nesneler* olabileceği gibi soyut ya da düşünceye dayalı felsefi *kavramlar* da olabilmektedir.

Analojik tasarım, soyut ve somut benzetmelerin kurulması ve bunların form kompozisyonlarına yansıtılması bakımından birkaç grupta değerlendirilmektedir. Bunlar sırasıyla;

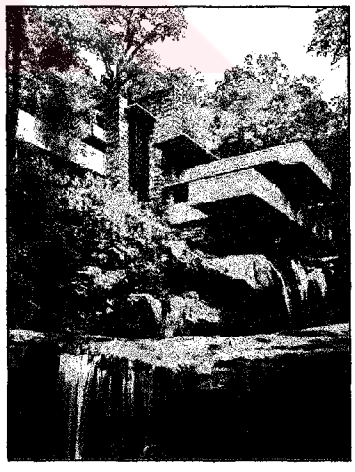
1. Diğer tasarım ürünlerine benzetme
2. Kişisel olmayan imgeler kullanarak dolaysız benzetmeler kurmak
3. Kişisel imgeler kullanarak dolaylı benzetmeler kurmak, başka bir şeye benzeyen biçim [111].

Şekil 45. Louvre Piramidi
I.M. Pei
Paris (1981-93) [112].

Şekil 46. TWA Binası
E. Saarinen
New York (1956-62)
[97].

Şekil 47. Şelale Evi
F.L. Wright
Pennsylvania
(1935-39) [110].

.Diğer tasarım ürünlerine benzetme; Mimarlık tarihindeki çeşitli yapılar, tasarım probleminin çözümünde yardımcıdırlar. Bu tür benzetmede, klasik, vernaküler, modern vb.

tasarım ürünlerinin çeşitli örneklerinden yararlanmak mümkün olduğu gibi, tasarımcının daha önceki çalışmaları da yeni tasarım için birer benzetme kaynağı olabilmektedir. Örneğin; F.rank Lloyd Wright'ın farklı müşterileri için tasarladığı evler, özellikle mekanların düzenlenişi açısından, birbirleriyle benzerlikler göstermektedir. Şekil 45'de yer alan I.M. Pei'nin Louvre piramidi ise, Mısır piramitlerinin cam malzeme ile yeniden inşa edilmiş biçimidir.

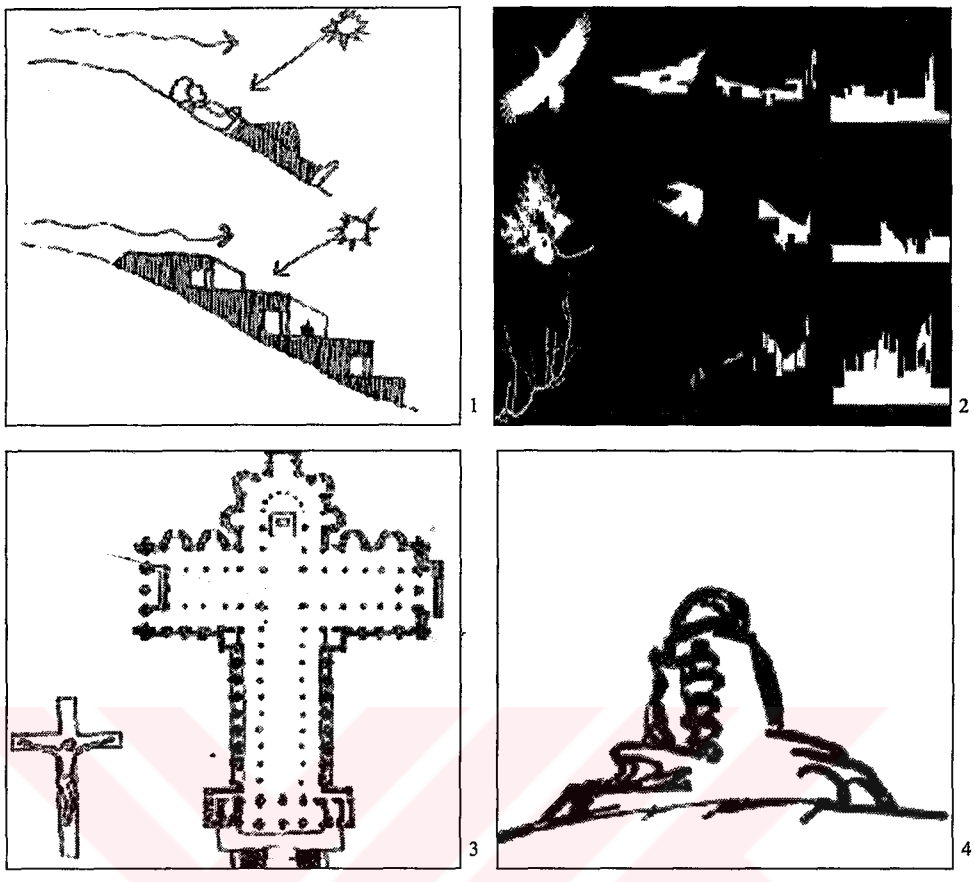
.*Kişisel olmayan imgeler kullanarak dolaysız benzetmeler kurmak;* Analojik tasarım imgesel bir tasarımdır. Bu nedenle mimari form oluşturulurken imgelere başvurmak ve onların somut fiziksel varlıklarından etkilenmek mümkündür. Şekil 46' da Saarinen'in, hareket halindeki bir kuşu simgeleyen *TWA Binası* görülmektedir.

.*Kişisel imgeler kullanarak dolaylı benzetmeler kurmak;* Analojik tasarımda somut imgeler kadar soyut kavramlardan da yararlanarak biçimi oluşturmak mümkündür. Bu grup benzetmelerde, doğadan, insanın kendi varlığından, doğal, fiziksel, biyolojik olaylar ve süreçlerden ya da diğer alanların olgu ve yasalarından yararlanmak mümkündür. Örneğin; Le Corbusier'in "ev içinde yaşanacak bir makinedir" düşüncesinden hareketle biçimlendirdiği yapılar, Wright'ın organik mimarlığı vb. Şekil 47' de Wright'ın "Organik Mimarlığın" ilkelerinden yola çıkarak biçimlendirdiği ünlü yapısı *Şelale Evi* yer almaktadır.

Bu sınıflama ile analojik tasarımın mimari tasarıma yansıyan yönlerine açıklık kazandırmak mümkün olduğu gibi, analojik tasarıma ilişkin farklı anlayışları kategorize eden sınıflandırmalar da mevcuttur.

Gordon, yaratıcı çözüme ulaşmak için dört benzeşim (analoji) biçiminden yararlanmaktadır [61], [5]. Bunlar;

.Bireysel analojiler,
.Doğrudan (Direk) analojiler,
.Simgesel analojiler,
.Fantastik analojilerdir.

Şekil 48. Bireysel, doğrudan, simgesel ve fantastik analojiler [58], [68], [58], [65].

.Bireysel analojilerde; yaratıcı çözüm arayan kişi kendisini sorunun kavramları ile özdeşleştirmektedir. Sözgelimi, bir insanın eğimli bir arazide uzandığı zaman güneşten daha fazla yararlanabileceği gerçeğinin, konut tasarımında teras-çatılı evlere model olması gibi, (Şekil 48.1)

.Doğrudan analojilerde; farklı disiplinlerin, bilgi alanlarının ve olayların arasında benzerlik aramak gerekmektedir. Özellikle canlılar dünyasından hareketle benzetmeler yapmak oldukça yaygındır. Şekil 48.2'de, M. Price'ın doğadaki bitki ve hayvan figürlerinden yola çıkarak tasarladığı ev projeleri görülmektedir.

.Simgesel analojilerde; yaratıcı çözüm arayan kişi sözcüklerden kavramlardan kurtulmakta ve benzerlikleri görüntülerde arayarak sonuca birdenbire ve aracısız ulaşmaktadır. Buna ilişkin en çarpıcı örnek, haç işareti ve gotik kiliselerin plan şeması arasındaki biçimsel benzerliktir. (Şekil 48.3)

.*Fantastik analojilerde;* yaratılmış yapıt, S. Freud'un deyimiyle bastırılmış bir istemin gerçekleşmesi olarak ele alınmakta ve tasarlanması söz konusu olan nesnede tasarımcının genellikle değiştirdiği, kişisel olmaktan çıkardığı ve kaynağını sakladığı istek, bir düş çerçevesinde tüm gerçek dışılığı ile vurgulanmaktadır. Genellikle sezgiseldir ve yüksek düzeyde yaratıcılık gerektirir. Şekil 48.4'de yer alan Mendelsohn'un *Einstein Kulesi* (1920-21), bu gruba iyi bir örnektir.

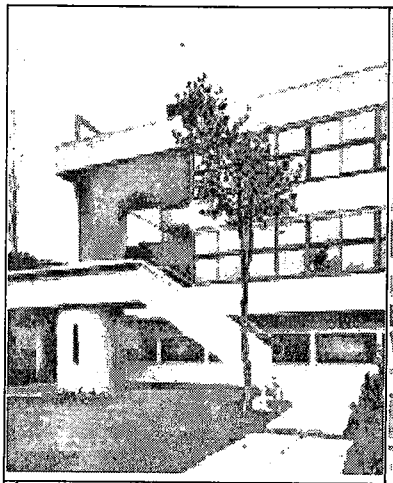
"Analoji" sözcüğü, kendi anlamından kaynaklı olarak tüm benzerliklerle ilişkili olduğundan analojik tasarımın sınırları çok geniştir. Tasarımcı, tasarım aşamasında, düşünce-kavram geliştirirken analojilere başvurmaktadır. Bu nedenle hemen her tasarımın kendi içinde farklı analojik yönlere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

"Mimarlıkta analojiler", yalnızca tasarımcının zihninde yaratıcı düşünce ve kavramları başlatmak için başvurduğu tasarım yollarından biri değil aynı zamanda, mimarinin kendi nesnesini yorumlaması açısından da önemli bir *eleştiri ve yorumlama aracı* olarak görülmektedir.

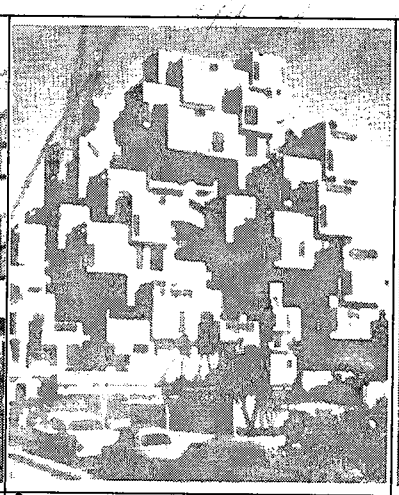
Mimariyi açıklamak için teorisyenlerce geliştirilen analojiler şunlardır;

.Matematiksel analojiler,
.Biyolojik analojiler,
.Romantik analojiler,
.Linguistik analojiler,
.Mekanik analojiler,
.Problem çözücü analojiler,
.Adhocist analojiler,
.Örüntü dili analojileri,
.Tiyatro dili analojileri [113].

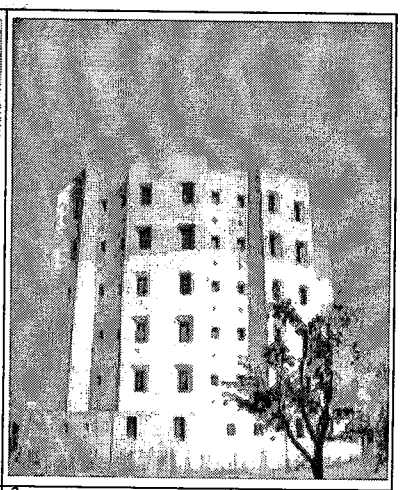
Şekil 49'da, söz konusu analojilere ilişkin görsel bir özet yer almaktadır.

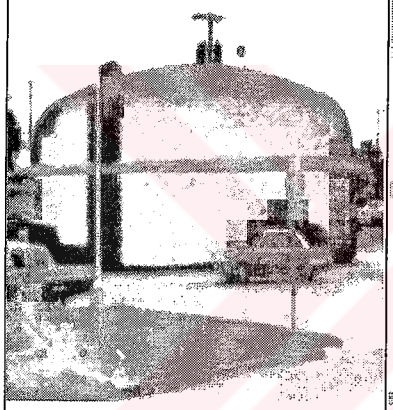
[1] *Matematiksel analojiler*
Le Corbusier / Villa Stein [80]

[2] *Biyolojik analojiler*
Moshe Safdie/Habitat, Expo 67 [97]

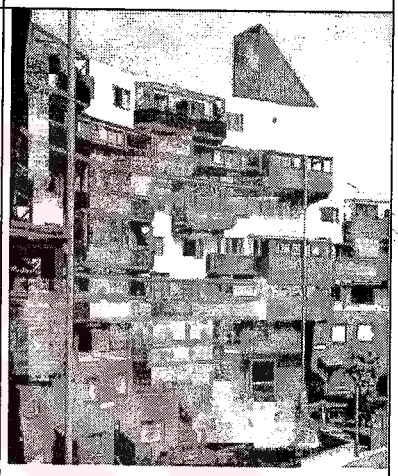
[3] *Romantik analojiler*
Robinson Lodge/ Göreme

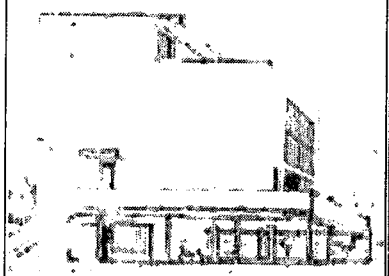
[4] *Linguistik analojiler*
Hamburgerci dükkanı/ Dallas [114]

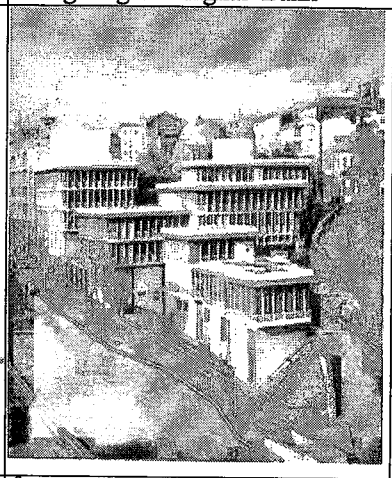
[5] *Mekanik analojiler*
Foster / [97]
Hongkong&Shanghai Bank

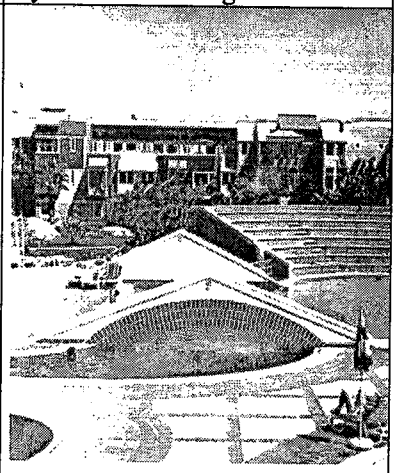
[6] *Problem-çözücü analojiler*
Erskine /Newcastle [97]
Byker Wall Housing

[7] *Adhocist analojiler*
Le Corbusier, Citrohan Evi [97]

[8] *Şablon dili analojileri*
S.H.Eldem [97]
Zeyrek Sosyal Sigortalar/İstanbul

[9] *Tiyatro dili analojileri*
T. Çavdar
Club Mega Saray /Belek

Şekil 49. Analojiler ve mimari kullanımları

.*Matematiksel analojiler;* Mimari tasarım etkinliğinin, sayılar ve geometrinin kuralları ve biçimleri esas alınarak gerçekleştirilmesidir. Bunlar arasında, "altın oran" ve "altın sayı" en yaygın ve en bilinenlerdir [61]. Şekil 49.1'de, Le Corbusier'in *Garches'deki Villa'*sında, plan modüler bir ızgara sistemi içine oturtulmuş ve cephede ise yatay düzlemlerle bina, matematiksel orantılara göre biçimlendirmiştir [113].

.*Biyolojik analojiler;* Tasarım etkinliğinin estetik değil, biyolojik bir süreç olduğu kanısına dayanır. Biyolojik analojilerin, iki çeşidi vardır: Bunlardan biri Frank Lloyd Wright'ın öncülüğünü yaptığı *organik analojilerdir* ve binanın bölümleri veya bina ve kuruluşu arasındaki ilişkilerden kaynaklıdır. İkincisi ise *biomorfik analojilerdi;* büyüme, çoğalma, bölünme yeniden doğma doğrultusunda büyüme ve değişme kapasitelerine dayalıdır [113]. Şekil 40.2'de, Safdie'nin Habitat'ı görülmektedir; büyüyebilme, esneklik ve çoğalma tasarımın bütünlüğünü teşkil etmektedir.

.*Romantik analojiler;* Romantik mimari, gözleyicide etkili bir tepki yaratır; ya ortak yönleri hatırlatır ya da abartır. *Hatırlatmak* için doğaya (doğal süreçlerden, doğal oluşumlara kadar), geçmişe, egzotik yerlere, nostaljik şeylere ve çocukluk anılarına; *abartmak* için ise, alışık olunmayan ölçek ve formlara, aşırılıklara, kontrastlara vb. yer verilmektedir. Expresyonist'lerin başvurduğu yöntem budur [113]. Şekil 49.3'de Çavdar'ın [25] Kapadokya'daki doğal oluşumlar ve Bruegel'in Babil kulesi imgesinden yola çıkarak tasarladığı, Robinson Clup Kapadokya Lodge yer almaktadır.

.*Linguistik analojiler;* Mimarinin gözlemcilere üç farklı yolla bilgi ilettiği görüşüne dayanmaktadır.

1. *Gramatik model*; Mimari, ortak bir kültürü paylaşan insanların binaların ne dediğini anlamak ve onu yorumlamak için kullandıkları gramer ve sentaks gibi dilin kurallarından hareketle oluşturulmuş birleşik kelimeler yada elemanlardır.
2. *Expresyonist model*; Burada yapı, mimarın projeye ilişkin kendi davranışlarının ifade aracı olarak görülür. Binalar bulundukları yer hakkında, onu kullanan ve yapan insanlar hakkında, içi ve dışı ile ilgili problemler hakkında üzücü, eğlenceli, aptalca, sessiz şeyler hakkında yorumlar yapabilirler.
3. *Semiyotik (Göstergebilimsel) model*; Mimarinin göstergebilimsel yorumu, bir gösterge olarak yapının ne olduğu ve ne yaptığı hakkında bilgi iletmesidir. Bina iki

yolla bilgi iletir; bunlardan birincisi binanın fonksiyonuna uygun biçimlendirilmesi diğeri ise binanın kendi anlamlarını açıklayan göstergelere sahip olmasıdır [113]. Şekil 49.4'de bir hamburger şeklinde tasarlanmış, hamburgerci dükkanı görülmektedir.

.*Mekanik analojiler*, Binaların, tıpkı makinelerde olduğu gibi yalnızca ne oldukları ve ne yaptıklarını ifade etmesi gerektiğine dayanır. Bu analojilerin en bilineni, Corbusier'in "ev içinde yaşanacak bir makinedir" deyişine dayanmaktadır. Günümüzde ise High-Tech mimarlardan Foster'ın mimarlığı, gelişen yeni teknolojileri yansıtmaktadır [113]. Şekil 49.5'de Foster'ın *Hongkong&Shangai Bank (1986) Binası* yer almaktadır.

.*Problem çözücü analojiler;* Bu analojiler tasarımın sadece sezgisel bir işlem değil bilgiye dayalı adımlardan oluşan bir süreç olduğuna dayalıdır. Problem çözücü metod çevresel sorunlar, analiz ve üzerinde iyice düşünülüp tartışılmış prosedürlerle çözülebilecek problemleri kapsamaktadır. Bunun için problemin, etraflıca tanımlanması gerekmektedir. Söz konusu prosedü analiz, sentez ve değerlendirmeyi kapsamaktadır [113]. Şekil 49.6'da, Erskine'in çok katlı konut bloğunda, tren yolunun rahatsız edici etkisinden korunmak için binanın arka yüzü yola kapatılmış, ön yüz ise çevreye açılmıştır [88].

.*Adhocist analojiler;* Adhocist yaklaşım, belli bir ideale başvurmadan, hemen bir ihtiyacı el altında bulunabilen materyalleri kullanarak karşılamaya dayalıdır. Bu yaklaşıma göre mimarın birincil görevi, var olanlardan mümkün olanın en iyisini yapmaktır. *Ucuzluk* ve *çabukluk* bu yaklaşımda önem taşır. Bu yaklaşımda pragmatik yararlılık esastır [113]. Şekil 49.7'de Le Corbusier'in seri halde üretilmek üzere tasarladığı "*Citrohan Evi*" görülmektedir.

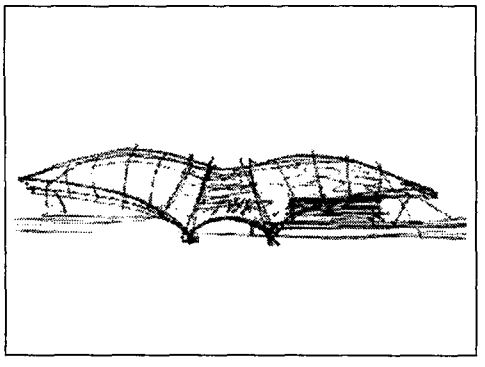
.*Örüntü dili analojileri;* İnsanların biyolojik olarak birbirlerine benzer olduklarını ve aynı kültürü paylaşan insanların davranışları ile binaları arasında ilişkiler olduğunu kabul ettiğimizde; mimari tasarımın, ihtiyaçlara ilişkin uygun örüntülerin (şablon/model) ve bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik uygun yerler oluşturma görevi taşıdığı sonucunu çıkarabiliriz. Tipolojik veya örüntülere (şablon/model) dayalı yaklaşımlarda, çevre-davranış ilişkileri, tasarım etkinliğinde kentsel veya tek bina ölçeğinde önemlidir. Bu tür

yaklaşımın en bilineni Alexander'ın "Örüntüler Dili" dir [113]. Şekil 49.8'de Eldem'in İstanbul'daki *Zeyrek Sosyal Sigortalar Binası* yer almaktadır. Bu yapı geleneksel Türk Evi'nden hareketle belli bir kültüre ait, estetik, simgesel, kültürel değerlerin çağdaş bir yorumunu sunmaktadır.

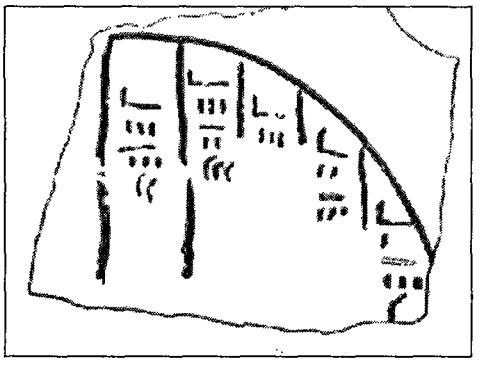
.Tiyatro dili analojileri; Tüm insan faaliyetleri bir tiyatro olarak düşünüldüğünde, yapılanma dünyası da sahne olarak düşünülebilir. İnsanlar rollerini oynarken, binalar da sahne dekorlarını oluşturur ve hayat oyununu sahneye koyacak her şey sağlanmış olur. İhtiyaç olan tek şey, bir mimar için tiyatro eseri için gerekli materyaller ve de bu analojinin uygun olup olmayacağına karar verecek olan bir eleştirmendir [113]. Şekil 49.9'da, tiyatro dekoru gibi izleyiciye bin bir çeşit farklı görünüm sunan turizm mimarlığının eğlendirici, şoke edici yönüne ilişkin *Clup Mega Saray Tatil Köyü* yer almaktadır.

Analojik tasarım, çağrışıma dayalı benzerlikler yolu ile geçmiş mimari dillerden yada onların biçimsel, felsefi yönlerinden de yararlanmaya olanak sağlamaktadır. Bu nedenle *mimarlığın anlamına* ilişkin konular açısından önemlidir. Mimari anlam konusunda mimesis yolu ile mecazlara başvurmak, öz'lerden yararlanmak önceliklidir.

Öte yandan mimarlık alanında kullandığımız çizimler (Şekil 50), diyagramlar, modeller ve hatta bilgisayar programları bizim orijinal olanı benzerlikler aracılığı ile yeniden üretmemize olanak sağlayan araçlardır. Bir başka deyişle kendi analojik yönlerine sahiptirler.

Şekil 50. Mimari eskizler/TWA [65].

Şekil 51. İlk Mısır tasarım çizimleri [4].

Broadbent [4] tarihte ilk kez Mısırlıların mimari anlamda tasarıma benzeyen böyle bir çizim kullandıklarından bahsetmektedir. *Imhotep Piramit Kompleksi* ile aynı döneme tarihlenen ilk Mısır tasarım çizimleri, orijinal tasarımı çağrıştırmaktadırlar, (Şekil 51).

Bu yaklaşıma diğer yaklaşımlarla olan ilişkisi çerçevesinde bakılacak olursa; memnun edici oldukları bilinen formların yeniden üretimine olanak tanıdığı için *tipolojik*, tasarımın çağrışıma dayalı benzerliklere dayalı olması nedeni ile *ikonik*; kural tabanlı sistemlerle çalışmak anlamında ise sentaktiktir. Öte yandan Broadbent [4] analojik yaklaşımın *pragmatik* yönü bulunmadığını belirtmektedir.

1.2.1.2.2.4. Sentaktik Tasarım

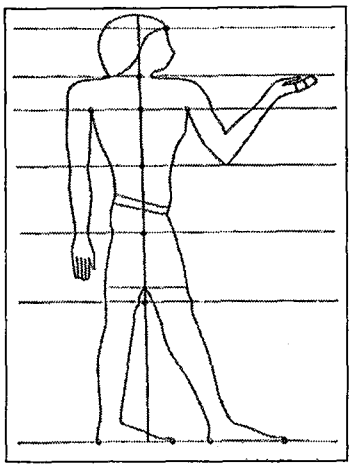
Broadbent'e göre [3], [4], [5]; "*sentaktik, kanonik* ya da *geometrik tasarım*"; "formun iki veya üç boyutlu geometrik sistemler aracılığı ile meydana getirilmesidir.

Broadbent, "*kanonik*" adını verdiği bu tasarım etkinliği için sonradan semiyolojideki (göstergebilimdeki) "*sentaktik*" terimini kullanmayı tercih etmiştir. O'na göre [4], [5]; *sentaktik* ya da *kanonik tasarım*, kural-tabanlı sistemlerle çalışıldığında gündeme gelmektedir. Genellikle "*geometriktir*". Bir başka deyişle tasarım, bir sözdizimi olarak "*geometrik kuralları*" takip etmektedir.

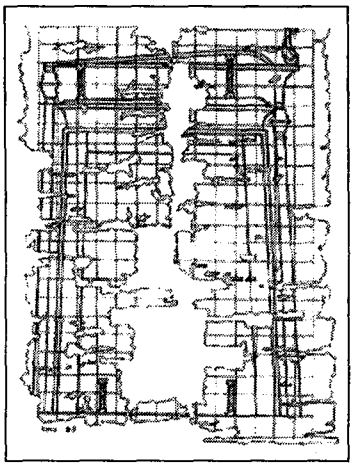
Mimaride kural-tabanlı sistemlerle çalışmak iki yolla mümkündür. Bunlardan birincisi *bir ölçü ya da oran sistemi yoluyla tasarlamak*, ikincisi ise *bir ölçü ya da orantı sistemi geliştirmek* yoluyla tasarlamaktır. Böylece detaydan-bütüne uyumlu bir bütünün oluşması sağlanmış olmaktadır.

Mimarlık tarihi boyunca, ızgara sistemler, geometrik yada aritmetik ölçü ve oran sistemlerinin yapıların biçimlendirilmesi ve boyutlandırılmasında kullanıldıkları bilinmektedir.

Tarih boyunca, mimaride "oran" kavramına, güzelliğin tek yaratıcısı olarak bakıldığı da olmuştur. "Mimari proporsiyon sanatıdır" şeklinde tanımlamalar yaygındır [115]. Tarihte ilk kanonik ızgara ya da ölçü sistemine, Mısırlılarda rastlanmaktadır.

Şekil 52. Mısırlılarda kanonik orantı Berlin, 1849 [4].

Şekil 53. Mısır papirüs çizimi/ orantı ızgarası, Turin-İtalya [80].

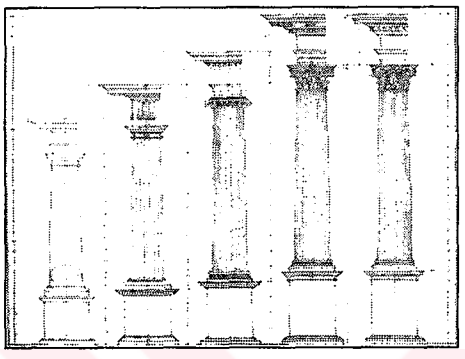
Broadbent [5], Mısırlıların duvar resimlerini ya da rölyeflerini düzenlemede kullandıkları gridlerin (ızgara), tarihte bu yolun bilinen en eski örneği olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Mısır piramitlerinin de geometrik ve matematiksel düzenlerle ilişkili oldukları bilinmektedir. (Şekil 52, 53).

Mimari formun iki veya üç boyutlu ızgara sistemleri veya geometrik ve aritmetik düzenler aracılığı ile biçimlendirilmesine tarihte ilk kez Mısırlılarda rastlanmakla birlikte, daha yaygın kullanımı Yunanlılarda görülmektedir.

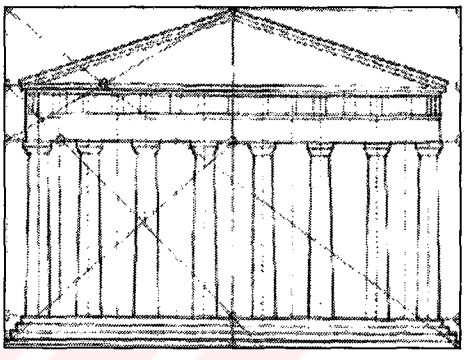
Yunanlı matematikçiler (Pisagor) ve filozoflar (Plato, Aristo), evrene ilişkin görüşlerini matematiksel ifadelere dönüştürmüşlerdir. Kuban [115] özellikle Pisagor'cular için ister doğa, ister insan eliyle yaratılsın, her çeşit güzelin esasını matematik ilişkilerin saptadığını belirtmektedir.

Antikçağ filozoflarından Plato, evreni meydana getiren dört elementin; "hava, ateş, su ve toprak" olduğunu belirtir ve her birini geometrik bir formla özdeş kılar. Plato için geometrik formlar, biçimlerinden dolayı güzeldirler. Yani onları güzel kılan içerikleri değil, formlarıdır. Plato'nun tanımlaması ile güzel formlar; " düz ya da çember şeklinde olan ve buna göre de pergel cetvel ve minkale ile çizilebilen düzeyler ve küplerdir" [65]. Yani geometrik şekillerin üç boyutlu katı cisimleridir.

Broadbent [5] Plato'nun düşünceleri ile klasik Yunan Mimarlığı arasında bağlantı olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü düzenler, kendi içlerinde kanonik bir ölçü/oran istemine sahiptirler. Kuramsal olarak Yunan tapınağının ölçüleri bir sütun çapının katlarıyla ifade olunabilmektedir [115]. Şekil 54'de mimari düzenler, Şekil 55' de ise altın oran uygulanmış bir tapınak cephesi görülmektedir.

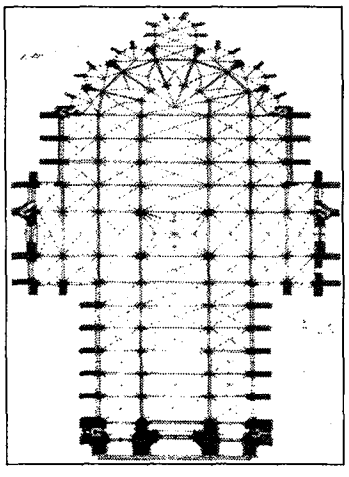

Şekil 54. Mimari düzenler [52].

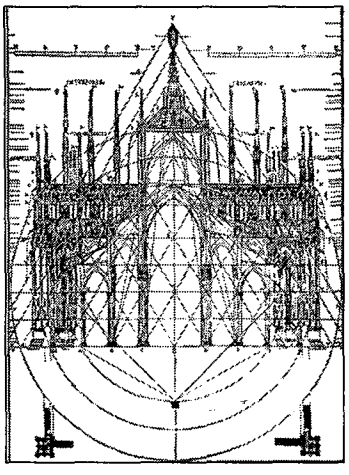

Şekil 55. Klasik Yunan Tapınağı-Altın oran uygulaması [52].

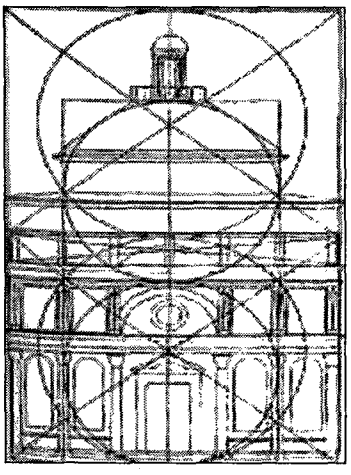
Ortaçağ mimarisi de, Platon'un geometrisi ile ilişkilidir. Gotik dönemi kiliselerde, plan ve cepheleri oluşturan ögelerin formu, eşkenar üçgen, kare ve daireye dayanan temel geometrik düzenlemelerden ortaya çıkmaktadır [58]. Söz konusu düzenlemeler, Triangulation ve Ad quadratum adı verilen yöntemlerle uygulanıyordu [115]. Şekil 56, 57'de Gotik dönemi, Şekil 58' de ise Rönesans Kiliselerindeki geometrik ve oransal düzenlemeler görülmektedir.

Şekil 56.Gotik plan [116].

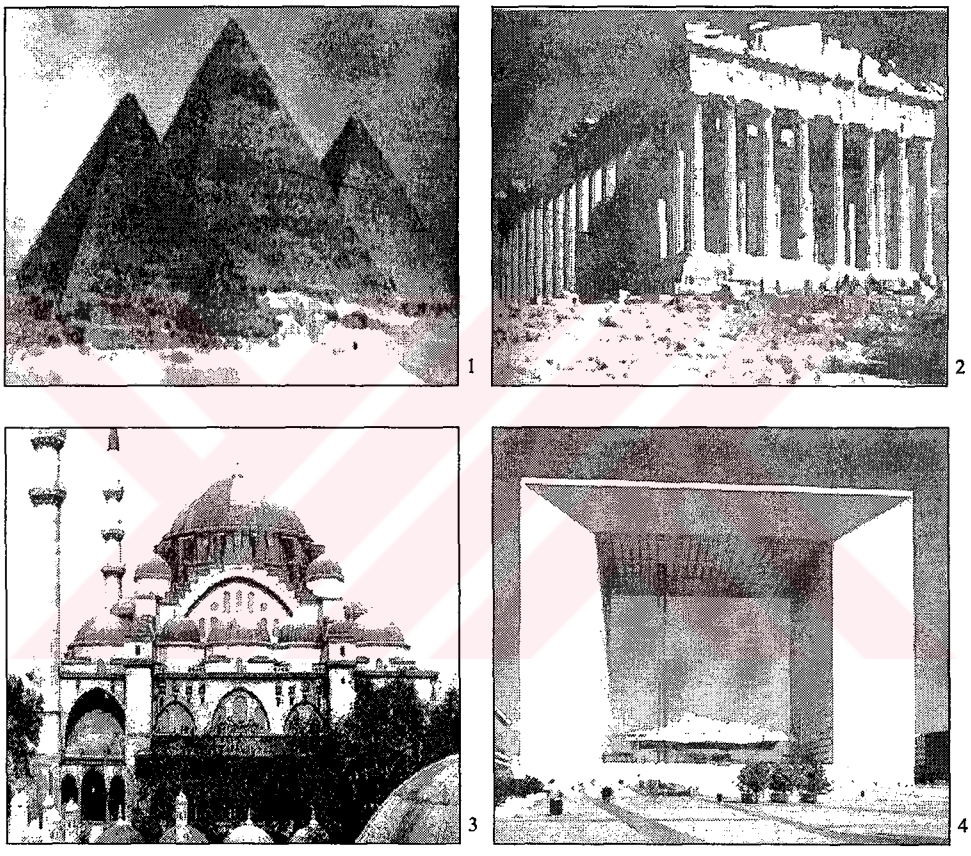
Şekil 57. Gotik cephe [5].

Şekil 58. Pazzi Chapel cephesi Floransa-İtalya [75].

Mimarlıkta geometrik formlarla tasarlama eğilimi; Antik Mısır'da (Şekil 59.1), Antik Yunan'da (Şekil 59.2), Rönesans'ta, Klasik Osmanlı Camilerinde (Şekil 59.3) ve XX. Yüzyıl sanatında Pürizm, Rasyonalizm ve Minimalizm adı altında devam etmektedir, (Şekil 59.4).

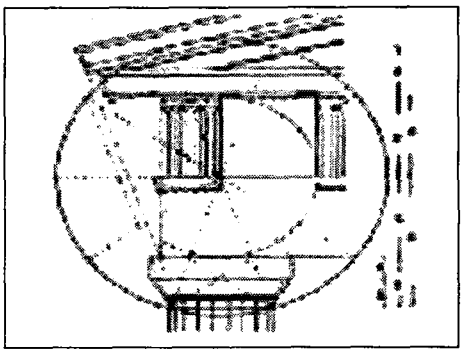
Antoniades'e göre [68] günümüzde; "Botta, Kahn, Utzon, Eyck vd., geleneksel geometrik form ve biçimleri kullananlar arasındadır.

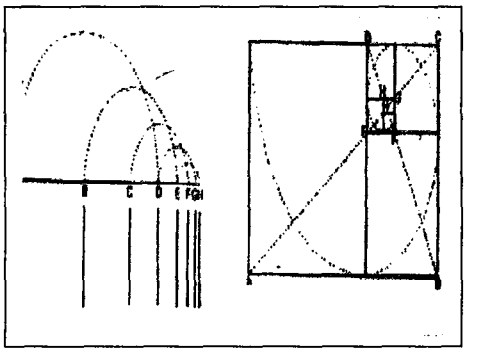
Şekil 59. Antikiteden günümüze geometrik formlar [80], [80], [117], [97].

Kural-tabanlı sistemlerin en yaygın olanları, şüphesiz belli bir ölçü-orantı sistemine dayalı olanlardır.

İlk kez Vitruvius tarafından ortaya konan düzen teorisine göre, "mimar, bir binanın ifade kazanan tüm boyutlarını saptarken, bazı temel ölçüleri veya bir modül sistemini göz önüne almalıdır; böylece binanın tüm birimlerinin (parçalarının) bir diğerine veya bütüne olan ilişkisinde matematiksel ilişkiler kolaylıkla kurulabilecektir" [58].

Şekil 60. Altın oran [118].

Şekil 61. Altın oran ve geometrik sarmal [58].

Mimarlık alanında tarihsel süreçte bilinen en yaygın kullanım olanağı bulmuş, matematiksel orantı sistemi; -Le Corbusier'in *modulor*'una gelinceye kadar-, *altın oran* ya da *altın kesimdir*, (Şekil 60, 61).

Genel olarak iki eşit olmayan parçanın ilişkisi olarak betimlenen bu orantılarda, küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın bütüne oranına eşittir [80]. Bir başka deyişle; a/b=b/a+b dir.

Mimarlık alanında uygulama olanağı bulmuş bir diğer matematiksel orantı sistemi, ortaçağ matematikçisi Leonardo Fibonacci tarafından geliştirilmiştir [80].

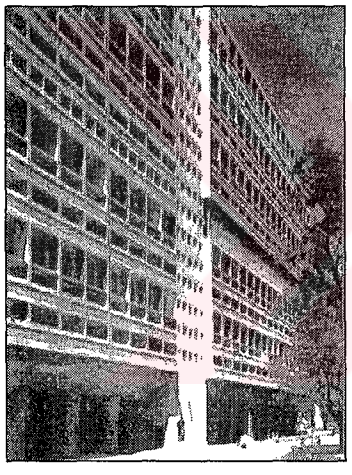
"Fibonacci serisi" diye bilinen bu sayı dizisi birle başlar, birin kendiyle toplamından elde edilen sayı yani iki, kendinden önceki sayı olan bir ile toplanır üç elde edilir; böylece her sayı kendinden önceki sayı ile toplanarak aşağıdaki diziyi meydana getirir.

Fibonacci serisi: 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34...

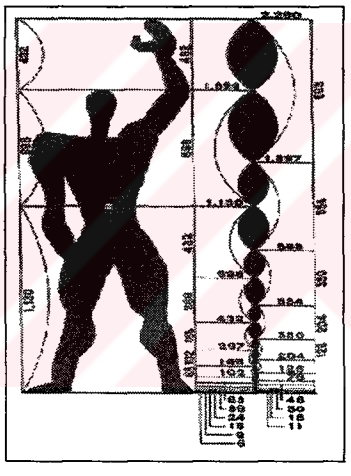
Rönesans'ta oran sistemleri hem ampirik hem de kuramsal kurallara dayanmaktadır. İtalyan Rönesans'ının etkisiyle, matematik esaslara dayanan güzellik formülleri, sonraları özellikle Fransa'da geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Fransız mimar ve kuramcısı Blondel'e göre, bir yapının boyu ve derinliği *a* ve *b* ile gösterildiğinde yüksekliği *a* ve *b*'nin aritmetik, geometrik ya da armonik bölenlerine eşittir [115].

Tek bir modül'ün monotonluğunu ortadan kaldırıp oran ve modül uygulamalarını insan ölçülerine bağlı bir şekle sokmak isteyen Le Corbusier; "Altın oran" ve "Fibonacci serisi" ne dayanarak 1930'lu yılların sonlarında "*Modular*" diye adlandırdığı orantı sistemini geliştirmiştir.

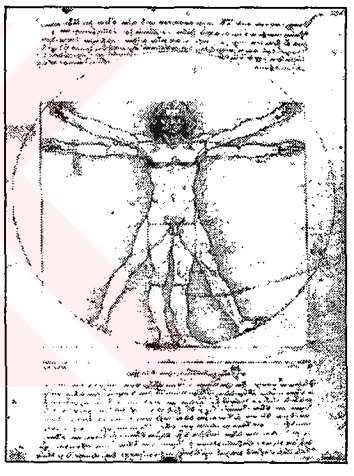
Bu sistem Corbusier tarafından, Şekil 62'de görülen 1946-1952 tarihli büyük bir apartman bloğu olan Marsilya'daki "Unité d'Habitation" da kullanılmıştır [80]. Büyük ayaklar üzerinde yükseltilmiş olan bu yapı, çok sayıda küçük hücreye bölünmüştür. Her daire bir hücreyi oluşturmaktadır. Dairelerin küçükleri, tavan yüksekliği Modüler'in (Şekil 63) yukarı kaldırılmış kol yüksekliği (226 cm), büyükleri ise bunun iki katı olan odalardan oluşmuşlardır [119].

Şekil 62. Marsilya Konut Bloğu Le Corbusier [58].

Şekil 63. Modular/ Le Corbusier [58].

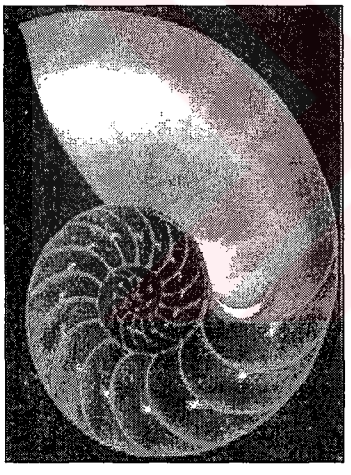
Şekil 64. Vitruvius insanı Leonardo da Vinci [58].

Mimarlık alanında kullanılan ölçü ve oran sistemlerinin bir bölümü, Le Corbusier'in Modular'ında olduğu gibi, "*insan ölçeğinden hareketle*" geliştirilmiştir.

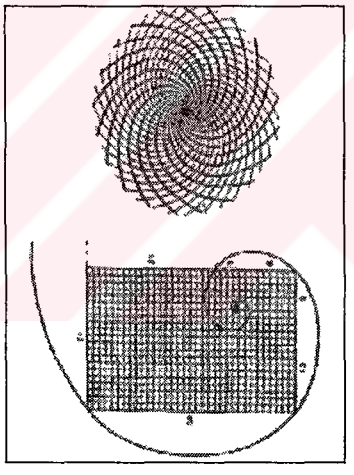
Le Corbusier'e gelinceye kadar; Vitruvius L.Battista Alberti, Francesco di Giorgio Martini ve Luca Pacioli'nin, insan vücudunun ölçülerine bağlı olarak geliştirdikleri oran sistemlerinde insan vücudu, matematiksel ilişkileri açıklayan bir araç olarak kullanılmıştır [58].

Rönesans mimarlığı, mimarlığın sayılarla olan ilişkisine ve temelde insan ölçeğine önem vermiştir. Vitruvius'un, insan göbeğini merkez alarak, insan bedeninin uzantılarının, geometrik şekillerin en temeli ve ideali olan bir kare ve bir dairenin kenarlarında yer alışını betimleyen çizimi, Rönesans aydınlarından Leonardo da Vinci tarafından da kullanılmıştır, (Şekil 64).

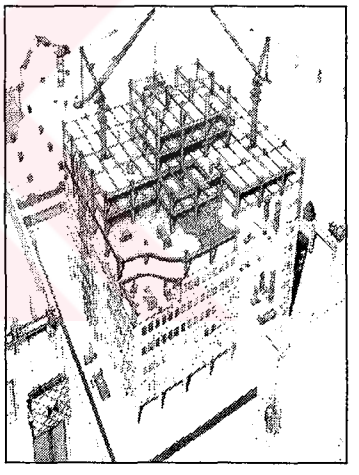
Orana bağlı düzenleme sistemlerinde bir diğer yaklaşım da; "*doğadan esinlenme*", evrensel doğal oluşumlarla matematik düzen arasında bir bağ kurma çabasıdır. Ayçiçeğindeki 21/34'lük, çam kozalağındaki 5/8 ve 8/13'lük düzenler, sarmalın diziliş oranları çok sık başvurulan düzen sistemleridir. Doğada çeşitli yumuşakçaların kabukları da logaritmik sarmal özelliği göstermektedir [58]. Şekil 65'de bir salyangoz kabuğu görülmektedir. Şekil 66'da ise, logaritmik bir sarmalın ifade ediliş biçimi yer almaktadır.

Şekil 65. Salyangoz kabuğu [58].

Şekil 66. Doğal oluşumlara ilişkin sarmallar [58].

Şekil 67. Modüler yapım [120].

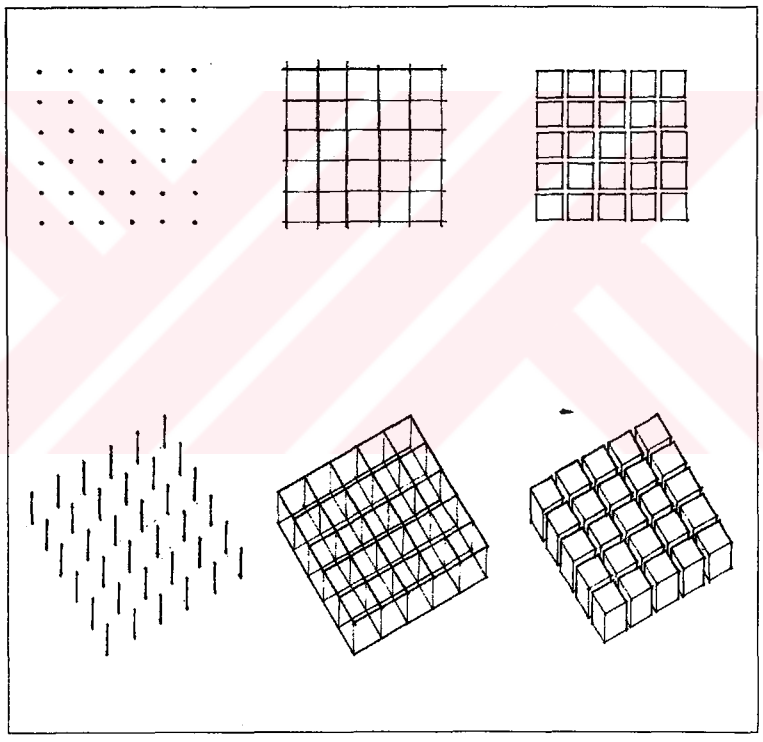
Sentaktik tasarım; detaydan-bütüne oransal bir düzene ızgara (grid), ölçü ve oranlara dayanır. Bu nedenle de ölçü ve büyüklükler, kütle, yüzey ve mekanlar arasındaki ilişkiler, uyumlu bir bütünlüğe sahip olurlar.

Endüstrileşme ve prefabrike yapım sistemleri ile gündeme gelen "modüler ve boyutsal koordinasyon" kavramları da, belli bir modül'ün ya da bu temel modül'ün katlarının kullanımına dayanmaktadır, (Şekil 67). Bir birim modül'ün kullanımına günümüzde olduğu gibi geleneksel mimarilerde de rastlamak mümkündür. Japon' ların "*tatami*"leri, oda boyutları

için modüldür. Türk Evi'ndeki "*pencere düzenleri*" ½ kuralı esasınca bir modül teşkil etmektedirler.

Günümüzde iki yada üç boyutlu aks sistemleri-ızgara sistemleri aracılığı ile tasarlamak; tekrarlanabilir oluşu, ekonomik açıdan karlı oluşu ve seri üretim imkanı sağlaması dolayısıyla tercih edilmektedir. Ayrıca ızgara (grid) sistemler, modülerliği en azından yapım ve tasarımdaki boyutsal koordinasyonu da sağlamaktadır.

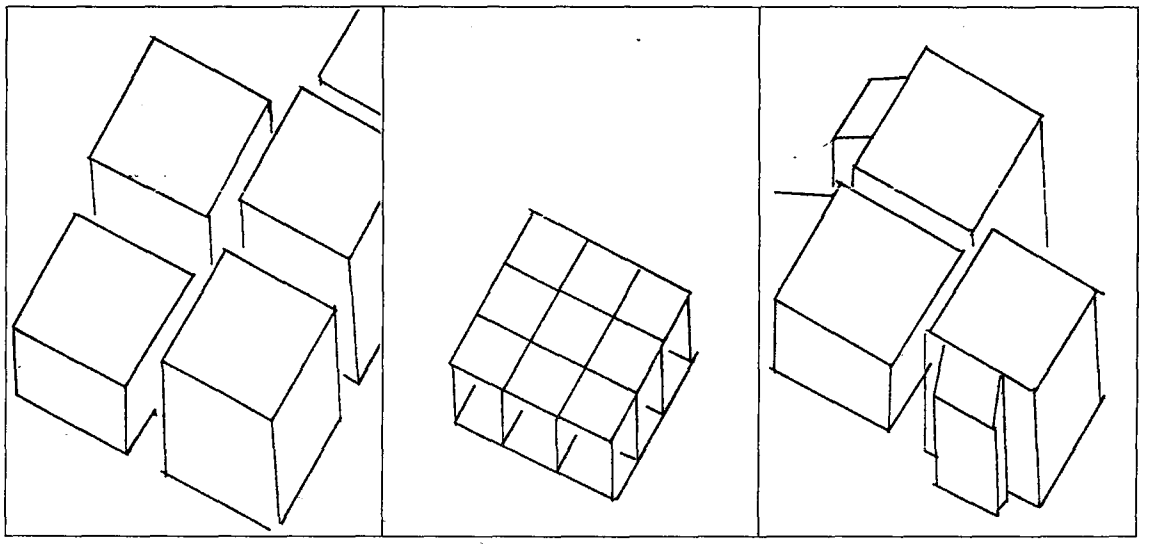
Bir ızgara sistem birbirine paralel iki veya daha çok çizginin düzenli bir geometrik yapı içinde kesişmesi ile oluşmaktadır, (Şekil 68).

Şekil 68. Izgara sistemler [52].

Ching [52] ızgara organizasyon oluşturan düzenleri üç'e ayırmaktadır:

1. Kübik hacimlerden kurulu ızgaralar,
2. Strüktürel çerçevelerden kurulu ızgaralar,
3. Çerçevelere eklemeler ile kurulan ızgaralar, (Şekil 69).

Şekil 69. Izgara organizasyona örnekler [52].

Yeni gelişmekte olan matematiksel ve geometrik teknikler ise tasarım alanında yeni ufuklar açmaktadır.

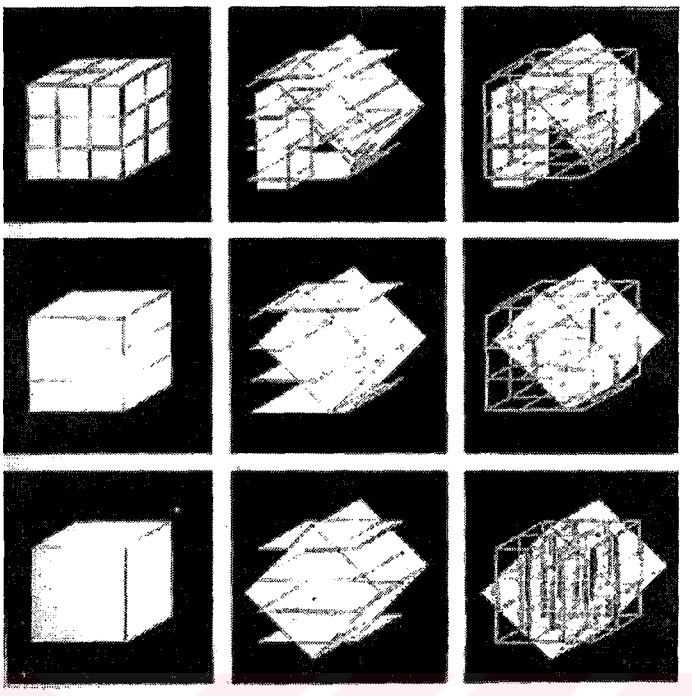
Broadbent [4] yeni geliştirilen matematiksel tekniklerin, bu yaklaşıma ilişkin ilgi ve alakayı arttıracağı görüşündedir.

Antoniades ise [68] yeni geometrik ve matematiksel metodların, varolanlara meydan okuduğunu belirterek, öklit geometrisine dayanmayan yeni geometrilerin uygulama ve kavramları ile ilgilenen mimarların yeni ufuklara, yeni keşiflere varabileceği inancını taşımaktadır.

Bu konuda Eisenman'ın çalışmaları önem taşımaktadır. Hem Antoniades hem de Broadbent, O'ndan övgüyle söz etmektedirler.

Broadbent [5] Eisenman'ın üretken ve dönüştürülebilir kurallar aracılığı ile yeni geometrik formlar ürettiğinden bahsetmekte, Antoniades ise [68] onun öklit geometriyi sorgulayan ve bugünün bilinmeyen geometrileri üzerine yaptığı araştırmalardan övgüyle söz ederek, bu sayede yeni tecrübeler kazanılabileceği üzerinde durmaktadır.

Şekil 70'de, Eisenman'ın bir küpün parçalanışı ve yeniden kurgulanışına ilişkin bir çalışması yer almaktadır.

Şekil 70. Küpün deformasyonu [75].

Mimari tasarımda kural-tabanlı sistemlerle çalışmanın temel amacı, bütün ve parçalar arasında ölçü ve oran açısından uygunluk sağlamak, belirli bir düzen yaratarak ritm duygusu uyandırmak böylece görsel ve algısal bütünlüğe ulaşmaktır.

Kısaca özetlemek gerekirse; mimari alanda *sentaktik tasarım*, "kural-tabanlı sistemlerle" çalışıldığında mümkün olmaktadır. Söz konusu sistemler;

.Belirli bir modül'ü esas alan iki ve üç boyutlu ızgara (grid) sistemler,

.Geometrik form ve şekillere dayalı düzenler ve bunların matematiksel ifadeleri,

.Matematiksel ifadelere dayalı ölçü ve oran sistemleri,

.Doğadan kaynaklı matematiksel ifadeler,

.İnsan ölçeğinden hareketle geliştirilen ölçü ve orantı sistemleri,

.Gelişmekte olan yeni matematik ve geometrik sistemlerdir.

Bu tasarım etkinliğini diğerleriyle olan ilişkileri içinde değerlendirirsek; kural-tabanlı bir sistemin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında *analojik*, zamanla tekrar edildiği durumun sözcüsü haline gelen bir sistemin tipleşmesi anlamında *tipolojik*, kural tabanlı bir sistemin kullanılmasının yararlılığı anlamında *pragmatik*, söz konusu sistemin taşıdığı anlamsal- çağrışımsal değerler açısından da *ikonik*' tir.

1.2.1.2.2.5. İkonik Tasarım

Broadbent [4] önceleri *ikonik* sözcüğünü, "tipolojik" yerine kullanılmıştır. Broadbent, bu kelimenin "semiyolojide" bir gösterge (işaret) sistemi olarak binanın kendisi ile ilişkilendirildiğini, kendisinin ise "*ikon*" sözcüğünü mimarın tasarım etkinliği sırasında başvurduğu araçlardan biri olarak kullandığını belirtmektedir.

Öte yandan Broadbent [5] "ikonik" olanın fiziksel veya diğer benzerliklerle ilişkili olarak görsel analojiye dayalı olduğunu yani *analojik* olduğunu ve aynı zamanda, soyut sayısal strüktürlerle ilgili olarak *kanonik* (sentaktik) olduğu üzerinde durmaktadır.

Bu çalışmada *ikonik tasarımın* ayrı bir kategori olarak ele alınması, temelde modern mimarlığın özellikle Uluslararası Üslup döneminin yarattığı boşluğu doldurmaya yönelik, post-modern söylemlere dayanmaktadır.

Bu dönemde *anlama* yönelik açık bir talep söz konusudur. Schulz [100] anlamın sayılarla ifade olunmayan, faydanın ötesinde bir değere sahip olduğunu ve mimarinin bunlarla ilgili olduğunu vurgulamaktadır.

Tipolojik ve analojik yaklaşımların kendi bünyelerinde *anlam* ile ilişkili olduklarına daha önceki bölümlere değinilmişti. İkonik tasarımda ise *anlama* ilişkin araştırma ve uygulamalar, *anlam üretiminden-anlam yıkımına* kadar çok daha geniş bir boyutta yer almaktadır.

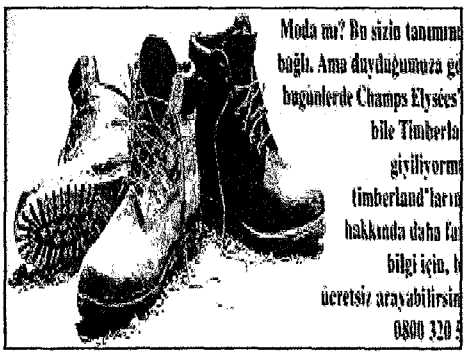
İkonik tasarım, "imgesel" bir tasarımdır. Ancak çağımızda, imge de yeni anlamlar kazanmıştır. Bu ikonografik canlandırma çağında imge, her hangi bir nesne ya da düşünceye yapışık değil, ondan bağımsız bir yerden bir başka yere kolayca aktarılabilen, taşınabilen ve yeniden üretilebilen bir niteliğe bürünmüştür. Böylece imge, her yeni kullanımda farklı anlam yükleriyle donatılmış ve farklı anlamlar iletir olmuştur.

Şekil 71'de Van-Gogh'un ünlü "Köylü Pabuçları" görülmektedir. Jameson'a göre [121] orijinal resmin değerini düşürmemek için yeniden üretilenin, tamamlanmış eserin ilk durumunu inşa etmesi gerekir. Eğer o ilk durum oluşturulmazsa tablo, şeyleşmiş bir son-

ürün olarak kalacak ve kendi başına sembolik bir eylem, praksis ve üretim olarak algılanması mümkün olmayacaktır. Şekil 72'de, yeniden üretilmiş, şeyleşmiş bir görünüm yer almaktadır.

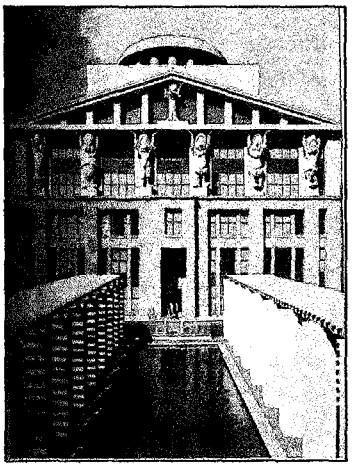

Şekil 71. Köylü pabuçları Van-Gogh, Paris 1886-88 [121].

Şekil 72. Yeniden üretilmiş görüntü [122].

İmge, günümüz heterojen kültür yapısı içinde, anlamı belirginleştirmek yerine onu belirsizleştirmekte ve bulandırmaktadır. Çünkü içinde yaşadığımız dönem çok sesli, kaotik bir düzen içinde farklı fikir ve düşünceleri aynı anda barındıran bir dönemdir. Bir başka deyişle, karşıtlıkları aynı anda barındırmaktadır. Mimaride bu çokseslilliği post-modernizm karakterize etmektedir.Taklidin gerçeğin yerini aldığı, gerçekliğin ise tanınamayacak ölçüde deforme edilip çarpıtıldığı post-modern tavırlar, çeşitlilik sergilemektedir.

Şekil 73. Disneyland Binası M. Graves-California [123].

Şekil 74. Tate Gallery Ek Binası, J. Stirling Londra [124].

Şekil 75. Guggenheim Müzesi F. Gehry-Bilbao [94].

Post-modernizm; tarihsel seçmecilikten, mizahi tavırlara (Şekil 73), tarihsel biçim ve elemanların soyutlanarak kullanımından (Şekil 74), yeni-yöreselciliğe, klasisizme, rasyonalizme, mimarinin hiçliğe, oyuna dönüştüğü dekonstrüktivist uygulamalara (Şekil 75) kadar çok geniş bir akımlar ve eğilimler dizisidir.

Schulz [125] "Postmodernizm'in İki yüzü" adlı yazısında; post-modernizmin bir yüzünün, anlamlı biçimlerin dilini yeniden yakalayabileceğimiz temeline dayanan geriye dönük yüzü, diğerinin ise ileriye, hiçliğe bakan biçimlerin bir kaybolup, bir göründüğü yüzü olduğunu belirtmektedir.

Post-modernin geçmişe dönük yüzü, anlamlı bir çevreye duyulan talep açısından, tüm nesne ve kültür biçimlerinin anlam taşıyan sistemler olduğunu öngören "*göstergebilim*" ile buluşmaktadır.

Anlamı iletişimin bir özelliği olarak dilbilimsel bir sorun olarak gören göstergebilimciler [100] dilbilimin bulgu, kavram ve kategorilerini kullanarak dilin öğeleri ile mimarlık arasında benzerlikler kurmuşlardır [126]. Söz konusu benzerliklerin başında "*gösterge*" kavramının kendisi gelmektedir. Mimari gösterge, tıpkı diğer göstergelerde olduğu gibi; *gösteren* (ifade) ve *gösterilenden* (içerik) oluşur, (Tablo 8).

Tablo 8. Gösteren ve gösterilenler [127].

	Birinci düzey	İkinci düzey
Gösterenler (anlatım kodları)	Formlar Bölünemez Mekan özellikler Yüzey ritm Hacim renk etc. doku vb.	Gürültü koku dokunsallık kinestetik nitelikler vb.
Gösterilenler (içerik kodları)	İkonografi Tasarı anlamlar Estetik anlamlar Mimari düşünceler Mekan kavramları Sosyal/dinsel inanışlar İşlevler Eylemler Yaşam tarzı Ticari amaçlar Teknik sistemler vb.	İkonoloji Yadsınan anlamlar Gizli anlamlar Antropolojik veriler Gizli işlevler Arsa değeri Vb.

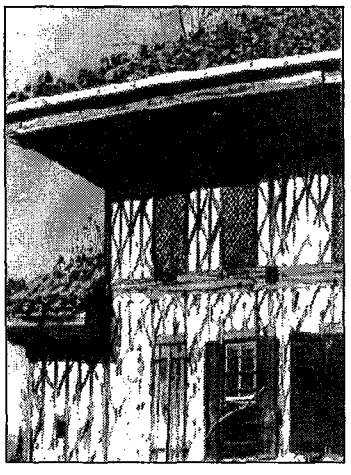
Gösterenler; formlar, mekanlar, yüzeyler, hacimler ve bunlara ek olarak ritm, renk, doku, yoğunluk vb. ikinci derece gösterenler ise; gürültü, koku, dokunsal, sıcaklık vb...Mimarinin gösterilenleri ise kavramlar ya da kavramlar dizisidir.

Her alandaki göstergelerin eksiksiz bir sınıflamasını yapan Peirce (1897-1903), söz konusu sınıflandırmayı genelin aksine ikiliklere göre değil, üçlüklere göre yapmaktadır [128]. Peirce, göstergeyi; *görüntüsel gösterge* (ikon), *indeks* (belirti) ve *simge* olarak sınıflandırmaktadır [5].

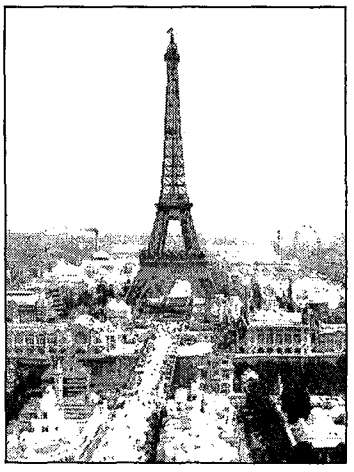
İkon (görüntüsel gösterge); kendi içkin özellikleri aracılığı ile bir nesneyi (anlattığı şeyi) doğrudan temsil eden ve böyle bir nesne var olsun ya da olmasın, bu niteliğe sahip olan bir göstergedir. Nesne orada bulunmasa da onu gösteren bir göstergedir, (Şekil 76). *Indeks* (belirti); anlattığı şeyle arasındaki ilişki çok fazla benzerlik ya da analoji barındırmayan bir göstergedir. Indeks, nesnesi ortadan kalktığında kendisini gösterge yapan özelliğini hemen yitirecek olan ama yorumlayan bulunmadığında bu özelliği yitirmeyecek olan göstergedir. Şekil 77'de yöresel bir ev görülmektedir; herhangi bir mecaz, sembol ya da simgeye, ya da estetik bir düşünceye değil kendine gönderme yapar. *Simge*; bir sembolün bir objeyi belirtecek biçimde yorumlanmasına neden olan, üzerinde anlaşmaya varılmış genel kanılar aracılığı ile bir nesneyi belirten, göstergedir. Bir başka deyişle göstergenin simge durumunda öğrenilmiş olması gerekmektedir. (Şekil 78)

Şekil 76. İlkel Klübe Laugier, 1753 [97].

Şekil 77. Yöresel evler [6].

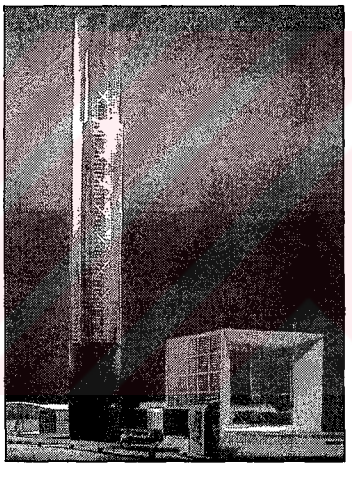
Şekil 78. Eyfel Kulesi Eiffel, Paris, 1889 [97].

İkon, bir fikri doğrudan, simge ise dolaylı olarak iletir. Yani ikon işaret etmez sunar, nakletmez katılır, adlandırmaz, meydana çıkarır [129]. Peirce'ın ikon'u kendi nesnesiyle bağlantılı, fiziksel bir şeydir. O'nunla, yerine geçerek bir gösterge gibi davrandığı nesneler arasında benzerlikler vardır. İkon, bir temsildir, kendi nesnesini benzerlikler yoluyla temsil eder gösterir [5].

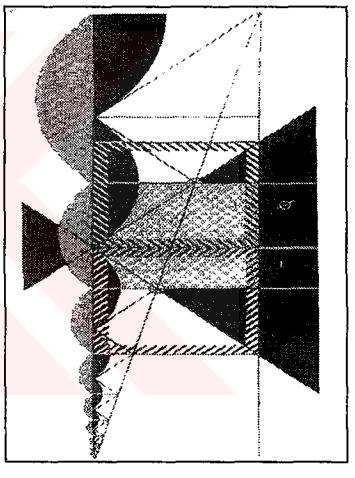
İkon, nesnesine benzemesi açısından nedenlidir, yani iletişim amacı taşır. Bir fotoğraf (Şekil 79), yapı ile onun maketi (Şekil 80) ya da çizimleri arasındaki benzerlik, nesnenin nitelikleri ve bu nitelikler arasındaki ilişkileri yansıtır. Benzer biçimde matematiksel modeller, iki ve üç boyutlu geometrik modeller (Şekil 81) vb. de kendi ikonik yönlerine sahiptirler.

Şekil 79. Bir fotoğraf [130].

Şekil 80. Yapı-maket [131].

Şekil 81. Moduler teori diyagramı [132].

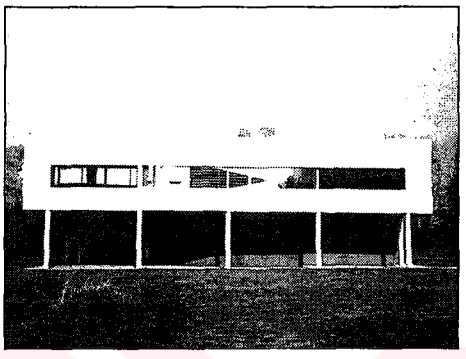
Peirce'ın, göstergeyi sınıflandırmada başvurduğu bu üçlü ayrıma rağmen, bir göstergeyi indeks, ikon ya da simge olarak kategorize etmek oldukça güçtür.

Jencks'e göre [127] mimari göstergeler birleşiktir. Hepsi bilindik, kodlu bir bileşene sahiptir, bu nedenle de kendi temellerinde semboliktirler.

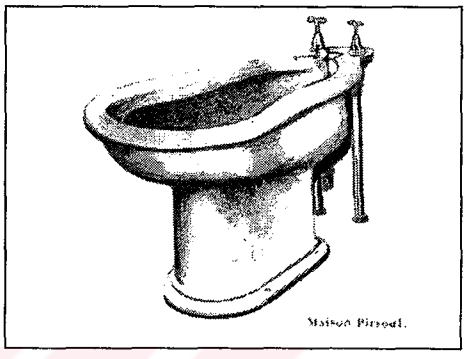
Başlangıç aşamasındaki kullanımı tamamen yarara yönelik olan bir form ya da obje zamanla estetik ve simgesel bir değere sahip olabilir yada tekrar fonksiyonel bir niteliğe dönüşebilir. Bu nedenle, herhangi bir nesnenin, ikon, simge ve indeks (belirti) değeri

taşımaması düşünülemez. Bir ikon, zamanla simge değerine sahip olabilir ya da belirti (indeks) niteliğine dönüşebilir. Ya da tersine bir nesne zamanla ikona dönüşebilir.

Şekil 82'de Le Corbusier'in, "Ev içinde yaşanacak bir makinadır" savını simgeleştirdiği ünlü yapısı görülmektedir.

Şekil 82. Villa Savoye,
Le Corbusier, Paris, 1928 [132].

Şekil 83. Klozet [132].

Colquhoun [133] ve Venturi [114] ister böyle bir amaç için yapılmış olsun ister olmasın bütün nesnelerin zamanla ikona dönüşebileceğini vurgulamaktadır. Mimarlık tarihi, kurdukları benzerlikler ile çağrışımsal mesajlar üreten eserlerle doludur. Ve hatta simge ve simgeselliğin reddedildiği dönemler de bile, simge ve simgesellikten uzak kalınamamıştır.

Modern mimarlık, iddia edildiği gibi simgesellikten yoksun değil, tersine saklı bir biçimde ikonik içeriğe sahiptir [132]. Modern mimarlar, abartılmış bir fonksiyonellik anlayışı ile fonksiyon ve tekniğin rasyonel kullanımına, makinenin dinamizm ve hareketliğinden yola çıkarak makine estetiğine, geometrik biçimlerin pürist biçimlendirme anlayışına yönelmişlerdir. Makine estetiğini simgeleştiren Modern mimarlığın "simgeselliği", görünür sembollerin olmamasıydı, O'da kendi ikonolojik yönünü bu şekilde yaratmış oldu.

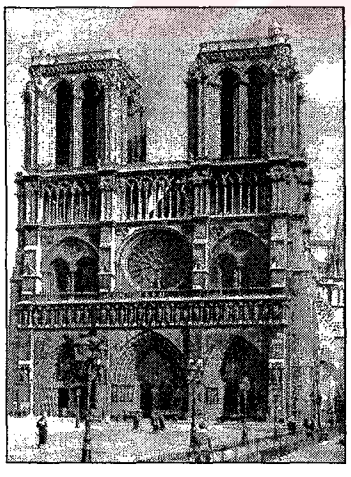
Şekil 83'de, modern mimarlığın teknik mükemmellik ve estetik anlayışını simgeleyen "klozet" görülmektedir.

Jencks [127] modern mimarlığın "Uluslararası Üslup" döneminin büyük ölçüde ikonik göstergelere dayanmakla birlikte, yeterince etkili olamamasını, ikonik göstergelerin çok sınırlandırılmış ve okunmaları için gerekli ipuçlarından yoksun olmalarına bağlamaktadır.

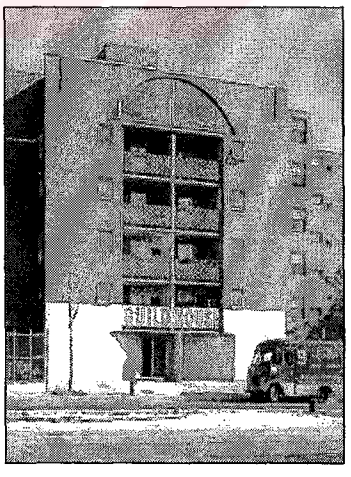
Nitekim "Gotik" gibi dönemin felsefe ve mimarlık akımlarının birbirini tamamladığı örtüştüğü dönemler, aralarında karşılıklı mutabakat sağlanmış olması, bilindik kodların kullanımı ile rahatlıkla okunabilmektedir [134], [116]. (Şekil 84)

Çağrışıma ve bilindik kodlara dayalı benzetmeler, özellikle post-modern söylemlerle yaygınlık kazanmıştır. Bu dönemde "ikonografi" geleneği, yeniden canlandırılmıştır. Çağrışıma, bilindik kodlara dayalı biçimler ile tasarlama etkinliği yaygın hale gelmiştir.

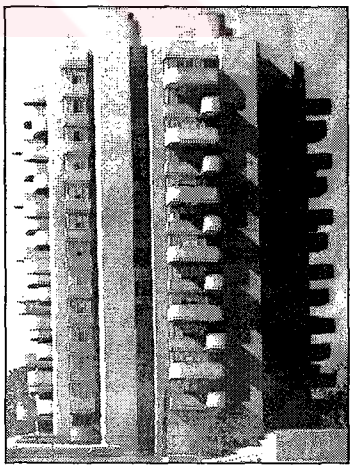
Panofsky'nin (1955) ünlü tanımlaması ve ayrımı ile "ikonoloji", alışılagelen ve niyetli anlamlara karşı olarak bir sanat çalışmasının ilettiği işaret ve semboller arasındaki farklılıktan dolayı," ikonografi" den ayrı tutulmalıdır [127]. Bir başka deyişle "ikonografi", *açık anlamlara* gönderme yapmakta, "ikonoloji" ise *örtük anlamlara* göndermede bulunmaktadır.

Şekil 84. Notre-Dame Katedrali [81].

Şekil 85. Guild House Venturi, 1960-63 [81].

Şekil 86. Crawford Manor P. Rudolph, 1962-66 [81].

Venturi'ye göre [127] *açık anlamlar*, olduğu gibi görünen sadece ne olduğunu değil fakat aynı zamanda anımsattığı şeyi belirten, imgelerle dolu, zengin çağrışımlar taşıyan,

sonradan uygulanmış bezemelerin oluşturduğu simgeselliğe dayalıdır. (Şekil 85) *Örtük anlamlar* ise, okunabilmek için bilgi birikimine ihtiyaç duyarlar. Modern mimarlığın simgeselliği gibi. (Şekil 86)

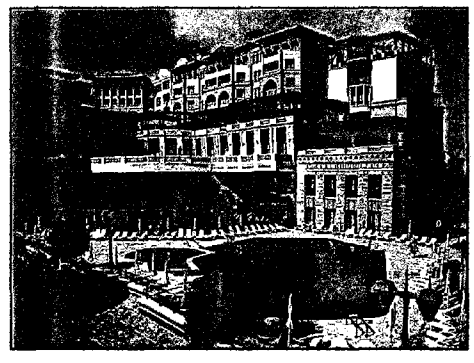
Biçimlerin görünümsel ve anlatımsal içerikleri olduğu ve bu özellikleri aracılığı ile bizimle doğrudan iletişim kurdukları görüşünü benimseyen Modern mimarlar, evrensel bir dil yaratmaya çalışmış ve her türlü geleneksel, tarihsel, yerel vb. mimarlık dillerini ve bunları çağrıştıran nitelikleri yok saymışlardır [135].

Post-modern mimarlar ise çağımızın zengin anılar ve simgelerle dolu, çoğulcu bir çağ olduğunu benimseyip belleğimize olduğu kadar duygularımıza da seslenen bir mimarlık yaratmaya çalışırlar. Bu ise toplumsal bellekte yer etmiş, geleneksel, yerel, tarihi vb. bilinen mimarlık dillerinin yeniden canlandırılması ile sonuçlanmıştır.

Şekil 87'de Karaarslan'ın, Ürgüp-Göreme yöresinde yamaca dayalı evler imgesinden hareketle tasarladığı yapısı, Şekil 88'de ise, Birkiye'nin eklektik bir tavırla farklı kültür katmanlarına göndermelerde bulunduğu yapısı görülmektedir. Her iki örnekte, bilindik kodlara dayalı çağrışımlar aracılığı ile toplumsal belleğe yönelik anlamsal mesajlarla doludur.

Şekil 87. Sürücüler Teras Evler Sitesi [136].

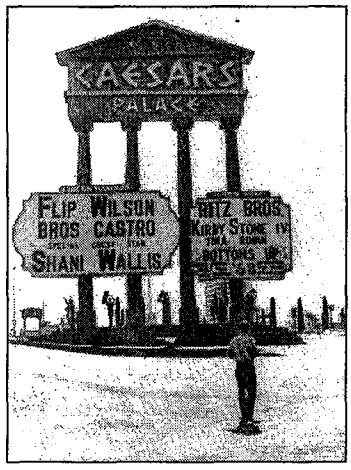

Şekil 88. Klassis Otel [137].

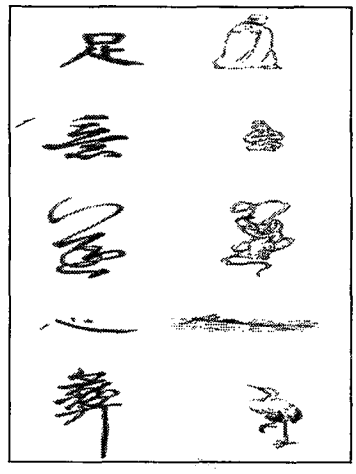
Post-modern söylemlerin öncülüğünü yapan Venturi'ye göre [114] mimaride çağrışım ve simgesellik üzerine yapılan bir inceleme ikonografiye dayanmaktadır. Grafik ve işaretlerde, ikonografi geleneğini yeniden canlandırmaktadırlar.

Şekil 89. İşlevini yansıtan bina [81].

Şekil 90. Tabela/Vegas [81].

Şekil 91. Çin resim yazısı [129].

İkon, bir binanın kendisi olabileceği gibi, ona eklenmiş öğeler, görsel ve yazılı anlatımlar barındıran işaret ve semboller, tabelalar ve hatta soyut anlatımlar (diyagramlar, çizimler, modeller vb) olabilmektedir. (Şekil 89, 90, 91).

Jencks'e göre [127] çağrışımsal biçimin alt açılımı şunlardır:

.*Çağrışımsal biçim*

Deneyime bağlı

Amaca bağlı

Eğilimlere bağlı

İşlevsel

Kültürel

Zamana bağlı

Yerel

Üsluplaşma

Simgesel

Sınırlı olanaklı

Çeşitli

Tipleşme

Değer yansıtma

Uzmanlaşma

Eril-dişil

Bezemeli-doğrudan
Yalın-karmaşık
Yaşam göstergesi
Bina eylemleri göstergesi
Geleneksel düşünceler ve inançlar dünyası
Çeşitli işlevlerin göstergesi
Sosyal-antropolojik anlamların göstergesi
Ekonomi göstergesi
Psikolojik yönelme göstergesi
Uzamsal ele alınışın göstergesi
Yüzey kaplama göstergesi
Biçimsel eklemlenme göstergesi [61].

Çağımız kültürünü karakterize eden post-modern söylemlerin bir yönü; çağrışımsal imge ve şekillerin kullanımı ile toplumsal belleğe göndermeler yapmaya diğeri ise, günümüzün çoksesli kaotik atmosferi içinde homojen bir kültür ortamından bahsedilemeyeceği ve dolayısıyla kolektif bir bilincin de var olamayacağına dayalıdır.

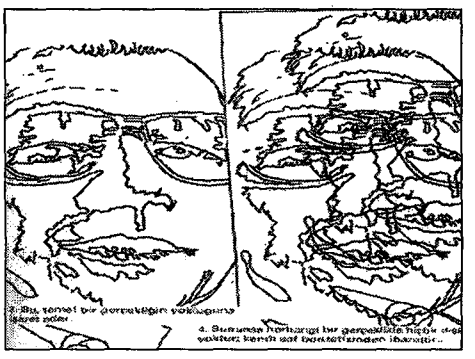
Gösteren ve gösterileni birbirine bağlama süreci olan "anlamlama"da; gösterge, anlamlama sisteminin dışında hiçbir anlamı olmayan bir ilişkiye dayanmaktadır. Öte yandan bu ilişki nedensizdir. Dolayısıyla anlam, kendisi anlamsız olan bir temsil sisteminin ürünüdür.

Post-modern anlamlama, ikonik bir anlamlamadır. İkonik bir anlamlama yapan imgeler ya da başka türden imgeler ya da başka türden şekiller, bu işlevi gerçekliğe olan benzerlikleri aracılığı ile yerine getirmektedirler [138].

Anlamların yerini ikonların (imge ve şekiller) aldığı post-modern toplumda, gösterge artık bir temsili tasarım, bir başka şeyin yerini tutan şey değil sınırsızca çoğalan çoğaltılan bir taklit (benzeti) dir. Benzeti, temsil ile gerçeklik arasındaki ayrımın ortadan kalktığı yerde başlamaktadır [122].

Şekil 92. Gerçekliğin yansıması ve maskelenmesi [122].

Şekil 93. Kendi saf benzetisine sahip olma [122].

Taklidin gerçekliğe olan zaferi sonucunda post-modern toplumda, gösteren kendini doğal olandan ve temsili yapıdan tamamen koparıp ayırır, gösteren hem özneden hem nesneden kopar ve kendisi gösterge olur. Bu durumda göstergeler artık ne öznel ne de nesnel bir gerçekliğe gönderimde bulunmazlar, yalnızca kendilerine gönderme yaparlar, çünkü ortada temsil edilebilecek hiçbir gerçeklik kalmamıştır; gerçeklik taklit olmuştur [138].

Çağımız bir imgeler çağıdır. İmgenin geleneksel anlamların yanında kazandığı yeni anlamlar, anlamın ikon değerini yüceltmiştir. Yani anlamın yerini bizzat ikonlar almıştır. Bu anlamda *ikonik tasarım*, anlam üretme amacı ile maksatlı ve niyetli olarak imgenin ikon değeri ön plana çıkarılarak tasarlamayı da içermektedir. Bu nedenle çalışmada ikonik tasarım adı altında genellenecek örnekler, tasarımda simge ve simgeselliğin vurgulandığı, açık anlamlar kadar örtük anlamların da kullanıldığı ve genellikle binanın iç mekanından ve dış kütlesinden bağımsız olarak dış cephesiyle çağrışıma ve bilindik kodlara dayalı benzerlikler kurup, anlam kazandığı örnekleri kapsamaktadır. İkonik tasarımda açık ve örtük anlamlar söz konusudur. Her dönemin, her stil'in ya da herhangi bir binanın, bir mimari eleman, motif vb. kendine ait ikonik yönleri mevcuttur.

Bu tasarım etkinliğini diğerleriyle olan ilişkileri içinde değerlendirirsek; değişmez zihinsel bir imaja sahip tip'in zaman içinde kazandığı simge değeri açısından *tipolojik*, çağrışıma dayalı anlamsal, iletişimsel kodların benzetme süreçleri aracılığı ile tasarıma yansıtılması açısından *analojik*, kural tabalı sistemlerin sahip oldukları ikon değeri açısından *sentaktik* olduğunu söyleyebiliriz. İşlevsel yararlığa sahip indeksiyal göstergelerin taşıdığı ikon değeri anlamında ise *pragmatiktir*.

1.2.1.3. Mimari Formun Çözümlenmesi

Mimarlık gibi pek çok öğe, bileşen ve süreçten oluşan bütünler karmaşık ve çok biçimli bir yapıya sahiptirler [139].

Çok anlamlı ve zor bir bütün olarak mimarlık; anlaşılmak, değerlendirilmek, yorumlanmak ve geleceğe yönelik kestirimlerde bulunmak üzere "analiz" çalışmalarına konu olmaktadır. "*Form*", "*fonksiyon*" ve "*mekan*" bunun için uygun araçlardır.

Her çözüm ve her bina amaçların, gerekliliklerin ya da kitlesel formu oluşturan idea'ların bir yansımasıdır [140]. Form, soyut ve somut yönleri ile çevreye, topluma ve mimarlığa ilişkin bilgilerle doludur. Öte yandan her ne amaçla inşa edilmiş olursa olsun her mimarlık ürünü, sonuçta kitlesel ve mekansal formlara sahip olmakta ve biçim ile sonuçlanmaktadır.

Şentürer [141] biçimin (formun) mimarlığın sonuç ürünü olması nedeniyle, insanların mimarlığı bu sonuç ürüne göre değerlendirdiklerini veya mimarlıkla ilgili tartışmaların biçim temel alarak yapıldığını ifade etmektedir.

Ertürk [60] olayları, sanatı ya da mimarlığı analiz etmenin, anlamanın en yi yolu olduğu üzerinde durmaktadır. Analiz, tahminlerin üzerine kurulacağı temelleri oluşturma çabasıdır. Mimarlığı anlamanın en iyi yolu, form'u anlamak onu analiz etmektir.

Formun analiz edilmesi, form kararını etkileyen etmenlerin, stratejilerin, bireysel, üslupsal, dizimsel, yararsal ve anlamsal belirleyicilerin ortaya çıkartılarak, değerlendirmelerin daha nesnel platformlarda yapılmasını sağlamaktadır.

Mimarlık kapsamlı ve karmaşık bir disiplin olduğundan, formun analizi ilgi duyulan alana göre farklı yaklaşım ve metodları gerektirmektedir. Mimari formu analiz etmek; diğer disiplinlerden ödünç teknikler almak, varolan analiz tekniklerini kullanmak veya yeni analiz teknikleri geliştirmekle mümkündür.

Form analizinde, basit diyagramlardan daha karmaşık ilişkileri analiz etmeye yarayan göstergebilimsel çözümlemelere kadar pek çok farklı yöntem bulunmaktadır. Bununla birlikte form analizinde genellikle, yoruma ve metne dayalı eleştirel yöntem ve tekniklere (çizim ve fotoğraflarla desteklenmiş olarak) ve formun yapısal kurgusunu, ilişki ve organizasyon ilkelerini açığa çıkarmaya yönelik geometrik veya matematiksel modellere dayalı yöntem ve tekniklere başvurulmaktadır.

Formu, ölçülebilen nitelikleri ve ölçülemeyen değerleri açısından analiz etmek, *fiziksel formu* ya da *anlamlandırılmış formu* analiz etmekle mümkündür:

1. Formu fiziksel olarak analiz etmek için; bütünü oluşturan öğeler, elemanlar, elemanlar arası ilişkiler ve form organizasyonuna dayalı ilke ve prensipler belirlenmelidir. Bu şekilde, formun dizimsel, yararsal ve estetik yönlerini açığa çıkarmak mümkündür.
2. Formu anlam açısından analiz etmek, fiziksel formun gerisindeki zenginliğin ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Bu durumda form kararlarını oluşturan dizimsel ve yararsal amaçların yanında, formun anlamsal yönüne ışık tutan bağlamların, bireysel kararların, kültürel, sembolik, dinsel vb. unsurların bilinmesi gerekmektedir.

Her iki durumda da formu analiz etmenin yolu; bilmeyi, anlamayı, çözümlemeyi, ilişkilendirmeyi, değerlendirmeyi ve karşılaştırmayı içermektedir.

Formu analiz etmeye ya da çözümlemeye yönelik çalışmaları, farklı kategorilerde değerlendirmek mümkündür. Bu kategorilerden her biri, form konusunda bilgi edinmemize yarayan, onu farklı boyutları ile ele alan çalışmalardır.

Usta [2] mimari formu çözümlemeye yönelik çalışmaları; *geometrik çözümlemeler*, *estetik çözümlemeler*, *mekansal ve işlevsel çözümlemeler*, *tipolojik çözümlemeler*, *stilistik çözümlemeler*, *konstrüksiyona dayalı çözümlemeler*, *göstergebilimden kaynaklı çözümlemeler*, *göstergebilimsel biçimci yöntemle çözümlemeler*, olarak sınıflandırmaktadır.

Bu çalışmada ise söz konusu sınıflandırma şu şekilde yapılmıştır:

.Geometrik çözümlemeler,

.Estetik çözümlemeler,

.Mekansal ve işlevsel çözümlemeler,

.Tipolojik çözümlemeler,

.Stilistik çözümlemeler,

.Konstrüksiyona dayalı çözümlemeler,

.Tasarım yaklaşımlarına göre çözümleme,

.Dilbilim kaynaklı çözümlemeler,

.Kavramsal çözümleme.

1.2.1.3.1. Geometrik Çözümlemeler

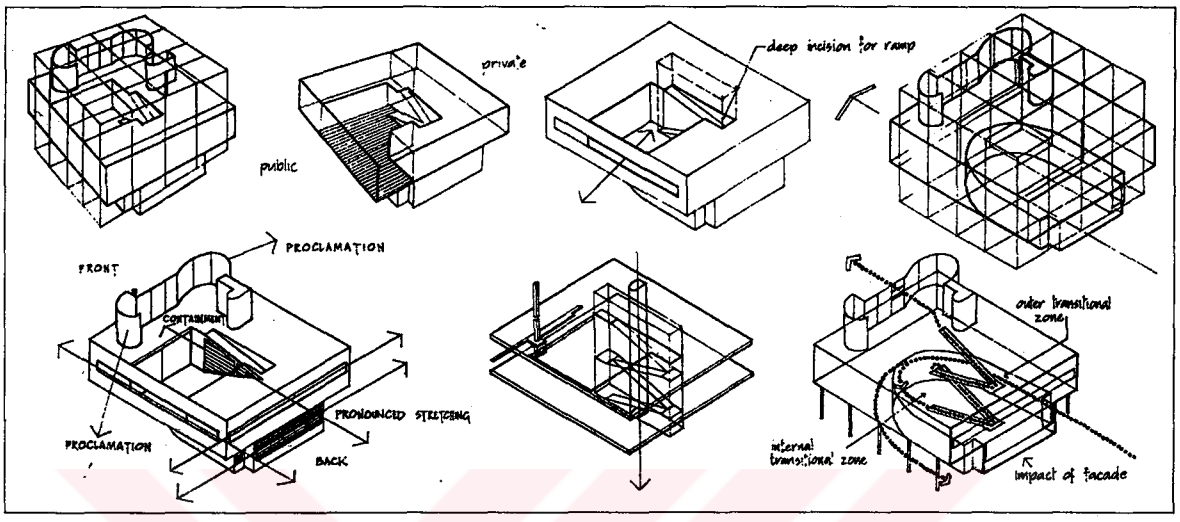
Geometri, nokta, çizgi, açı, yüzey ve cisimlerin birbirleriyle ilişkilerini, ölçümlerini, özelliklerini inceleyen matematik dalıdır [50].

Mimarlık tarihi boyunca geometrik modellemeler, ölçü ve oran sistemleri ile tasarlama hem mimari bütünün parçalar ile olan uyumunu sağlama, hem de güzel'i yaratmanın ölçütü olarak sayılmıştır. Geometri mimaride, vazgeçilmez bir görselleştirme aracı olarak ayırt edici bir öneme sahiptir.

Mimarlık alanında geometrik çözümlemeler, daha ziyade asal formlar olarak bilinen birincil geometrik formlara dayalı olarak yapılmakta ve mimarinin dizimsel özelliklerini açığa çıkarma amacı taşımaktadır.

Asal (birincil) geometrik formların, çeşitli işlem, ilişki ve organizasyon yaklaşımları ile yeniden üretilmesi ve oluşan yeni formun parça ve bütün arasındaki ilişkilerinin geometrik özellikler açısından sorgulanması bu tür çözümlemelerin esasını oluşturmaktadır. Mimari formun bütün elemanları, (kütle, mekan, yüzeyler) bu yaklaşımla sistematik bir şekilde ele alınabilmektedir [2].

Baker [60], Le Corbusier'in yapılarını analiz ettiği çalışmasında, mimari formun analizini geometriye dayalı üç boyutlu diyagramlar aracılığı ile yapmaktadır. (Şekil 94)

Şekil 94. Mimari formun geometrik çözümlenmesi [75].

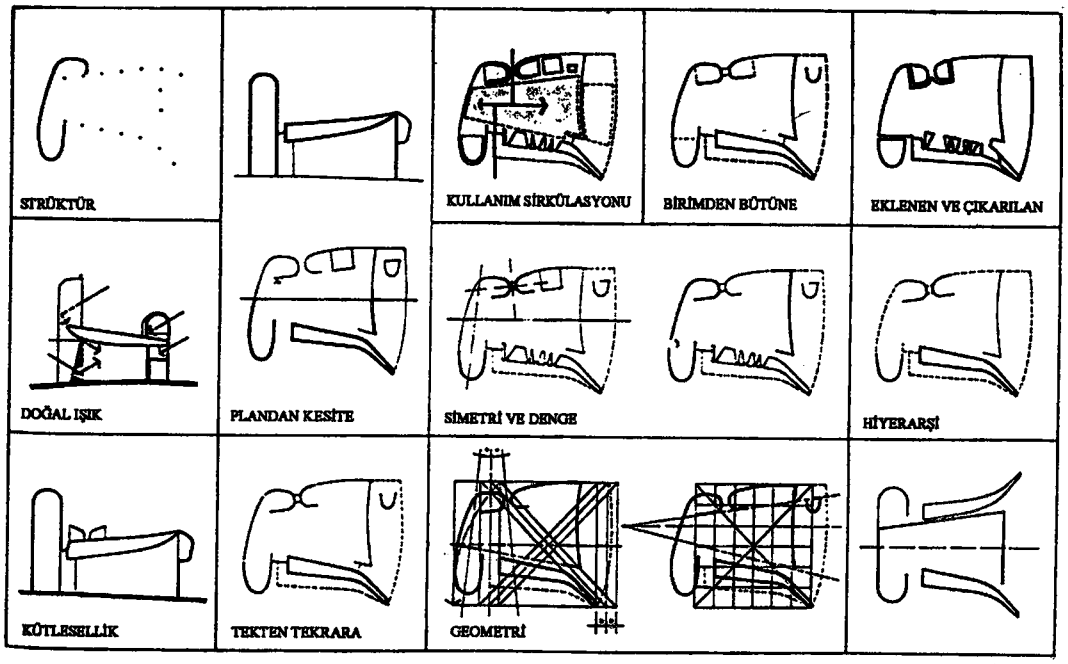
Mimari formun geometrik olarak çözümlemesi, parçalar ve bütün arasındaki oransal ilişkilere bağlı olarak; aritmetik, geometrik ya da harmonik ölçü ve oran/orantı sistemlerine dayalı olarak da yapılabilmektedir.

1.2.1.3.2. Estetik Çözümlemeler

Hançerlioğlu [142] estetik kavramını; "Güzel'in bilimi" olarak tanımlamaktadır.

Mimarlık alanında estetik değerlendirmeler; mimari form ve elemanlarının biçimsel özelliklerinin, insanın psikolojik, fizyolojik ve sosyo-kültürel dünyasındaki etkilerini "güzellik" açısından araştırmaya çalışan çözümlemelerdir. Güzel olarak algılanan formların ne tür işlem ve ilişkilerle üretildiği ya da bir formun estetik değerini yitirmeden nasıl bozulup yeniden üretilebileceği bu çözümleme yaklaşımı ile sorgulanmaktadır [2], [143].

Tarihsel süreçte felsefe ve sanatta *güzellik* kavramı, estetik kavramına karşılık gelecek biçimde kullanılmış ve form ile özdeş tutulmuştur.

Şekil 95. Mimari formun estetik açıdan çözümlenmesi [144].

Şekil 95'de Clark ve Pause'un [144] Le Corbusier'in "Rochamp Şapeli" kilisesinin biçimsel çözümlenmesinde kitle organizasyonu, geometri, simetri, denge, birlik, hiyerarşi gibi iyi biçim özellikleri olarak kabul edilen ilke ve öğelere dayalı form çözümlemesi yer almaktadır.

Form ya da *biçim*, mimarinin sonuç ürünü olması, tariflenebilir ve tanımlanabilir oluşu nedeniyle estetik değerlendirmelerde önceliklidir.

Şentürer [141], "mimari biçim"i;

.Plastik biçim (salt biçim),

.İfadeye yönelik olan anlamsal (sembolik) biçim olarak tanımlamaktadır.

Bu ayrım Aksoy [61] tarafından ise;

.Algısal biçim,

.Çağrışımsal biçim olarak yapılmaktadır.

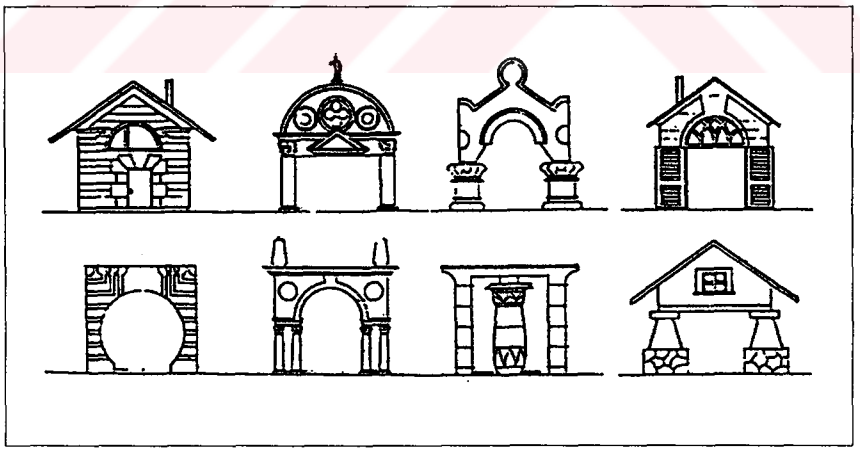
Biçim alanındaki bu farklılık; biçimin görünür olan algısal boyutu ile belli bir yer, kültür ve zamana özgü anlamsal, iletişimsel, sembolik yönünden kaynaklanmaktadır.

Kuban ise [115] estetik değer yargılarının bireyden bireye, toplumdan topluma değişen nitelikleri olduğu savının, değişmeyen evrensel nitelikleri olduğu savı kadar güçlü olduğu üzerinde durmaktadır.

Bir ortam içinde mimariyi oluşturan ve aynı zamanda bu ortam içinde mimari ile iletişim kuran insan, onu biçimlendirirken ve değerlendirirken salt biçimin (algısal) ötesinde bazı değerlendirmeler yapmaktadır [141].

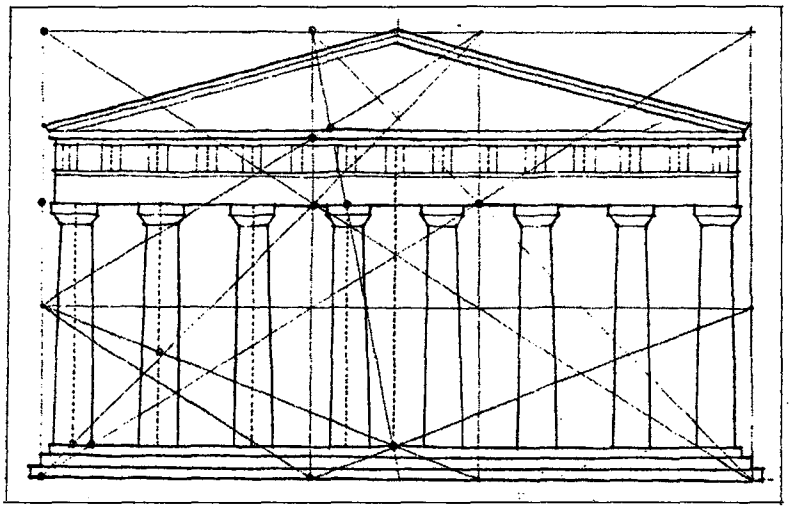
Mimari biçimin anlamsal boyutu, bir objenin, bir binanın ya da yapılı çevrenin ifadesi, ilettiği mesaj, belirli bir zamanda, belirli bir toplum için kazanılmış olan değerlerden ve anlamlardan kaynaklanmaktadır. Gözleyen kişi ile olan iletişim-verilen mesaj-objenin sahip olduğu imaj, simge veya işaret ile gerçekleşmektedir [58].

Post-modern mimarlar ve kuramcılar biçimin çağrışımsal yan anlamları üzerinde durarak, algılayanlar açısından bir bina veya çevrenin yorumlanan kültürel değerlerini araştırma çabası içine girmişlerdir. (Şekil 96)

Şekil 96. Venturi'nin simgesel yorum denemeleri [81].

Bu anlamda mimarlık alanında biçimi esas alan *estetik çözümlemeler*; simgesel, ve biçimsel estetik alanlarında yoğunlaşmakta ve bu alanların türevlerini de kapsamaktadır. Örneğin "biçimsel estetik" alanında, mimari bütüne ve onun elemanlarının boyutlandırılmasına yönelik olarak ölçü-ölçek-oran ilişkilerine dayalı "sayısal estetik" çözümlemeler yapmak mümkündür. (Şekil 97).

Şekil 97. Bina biçimlendirmesinde matematiksel ilişkiler [58].

1.2.1.3.3. Mekansal ve İşlevsel Çözümlemeler

Amaçlanan eylem veya eylemlerin gerçekleşeceği bir alanın üç boyutlu olarak sınırlanması bir hacim boşluğunun, bir mekanın yaratılmasıdır [1].

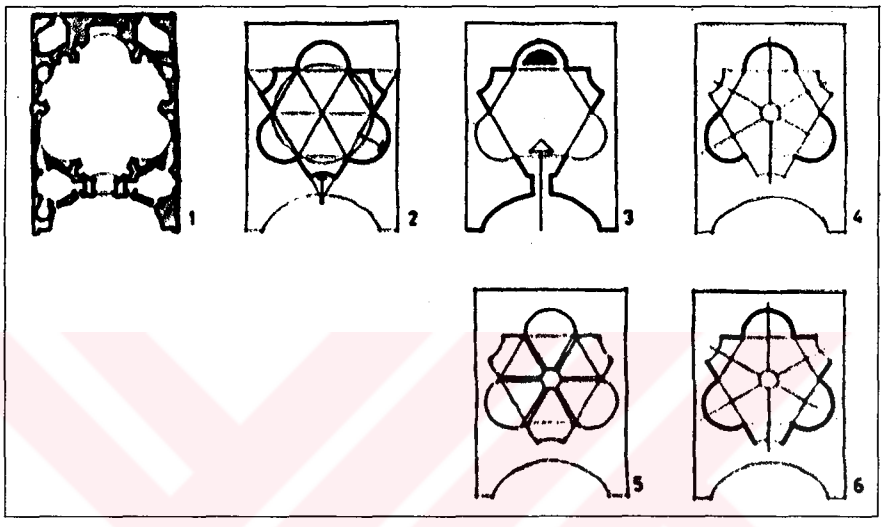
Bir başka deyişle mimari mekan, bir yapının -fiziksel, psikolojik ve duygusal gereksinimlere bağlı olarak- yerine getirmesi gereken işlevlerin belli ilkeler doğrultusunda, mekan bileşen ve öğeleri aracılığı ile organize edildiği, sınırlandırılmış boşluğu tanımlamaktadır.

Bu anlamda mekan kavramı, belli gereksinimleri karşılama görevi ile fonksiyon (işlev) ve sınırlandırılmış bir boşluğu tanımlayan niteliği ile de form kavramları ile ilişkilidir.

Mimaride fonksiyonları karşılayan en küçük birim olan mekanın yatay ve düşey düzlemler tarafından sınırlandırılması ona biçimsel bir yapı kazandırmaktadır. Bu biçimsel yapı, fonksiyonların niteliğine bağlı olarak mekanları belirleyen elemanların organizasyonu ile mimari formu oluşturmaktadır [103].

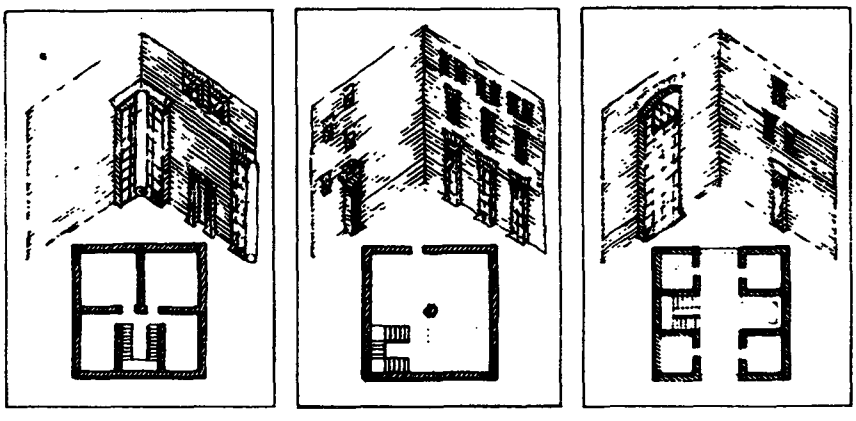
Mimari formun, mekansal ve işlevsel açıdan çözümlenmesini (analizi), görsel algıya ya da metne dayalı eleştirel analiz yöntemlerle yapmak mümkündür.

Joedicke (1985), "Space and Form in Architecture" adlı eserinde mekan ve form ilişkisini esas alarak yaptığı yapı analizlerini; mekansal kurgu, mekanlar arası ilişki, konstrüksiyon, sirkülasyon ağı ve mekan elemanlara dayalı olarak geometrik ifadeler aracılığı ile incelemiştir [103]. Şekil 98'deki örnekte, plan şeması form açısından irdelenerek geometrik ilkeler doğrultusunda olası çözümler üretilmektedir

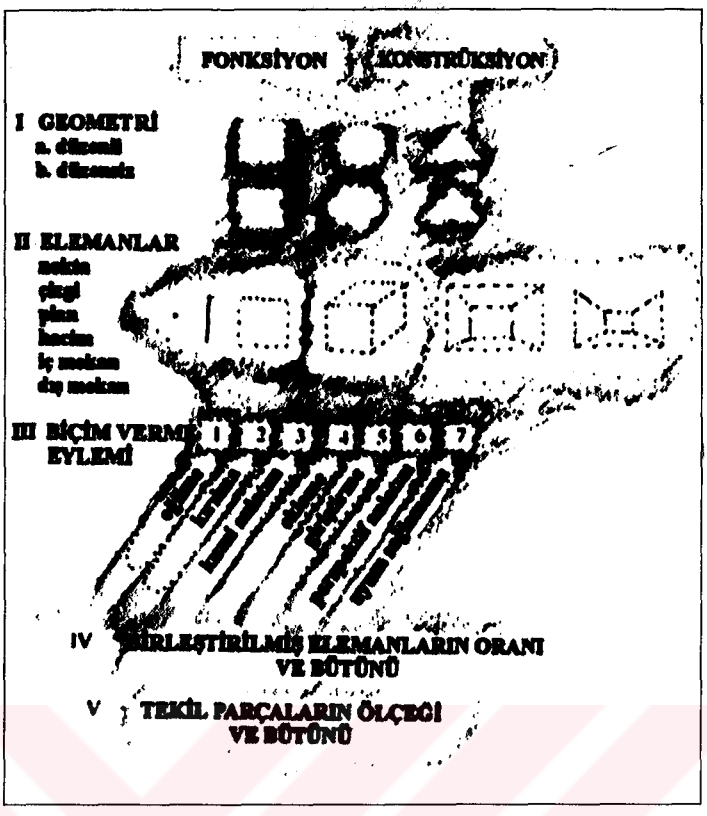

Şekil 98. Ivo alla Sapienza /Brorromini-Roma (1. yapının zemin kat planı; 2. plan geometrisi; 3-6. mekan formunun olası yorumları) [103].

Krier [63] ise, kare, üçgen, daire gibi temel formlar ve bu formların varyasyonlarından türetilmiş mekan ve form ilişkileri üzerinde durmaktadır. (Şekil 99) Ayrıca mekan, form, konstrüksiyon ve fonksiyon arasındaki ilişkileri, ilişkiler ve bağıntılar adını verdiği bir matrisle görselleştirmektedir. (Şekil 100).

Şekil 99. Kare binalarda mekan-form ilişkisi [63].

Şekil 100. İlişkiler ve bağıntılar matrisi [63], [75].

1.2.1.3.4. Tipolojik Yöntemle Çözümleme

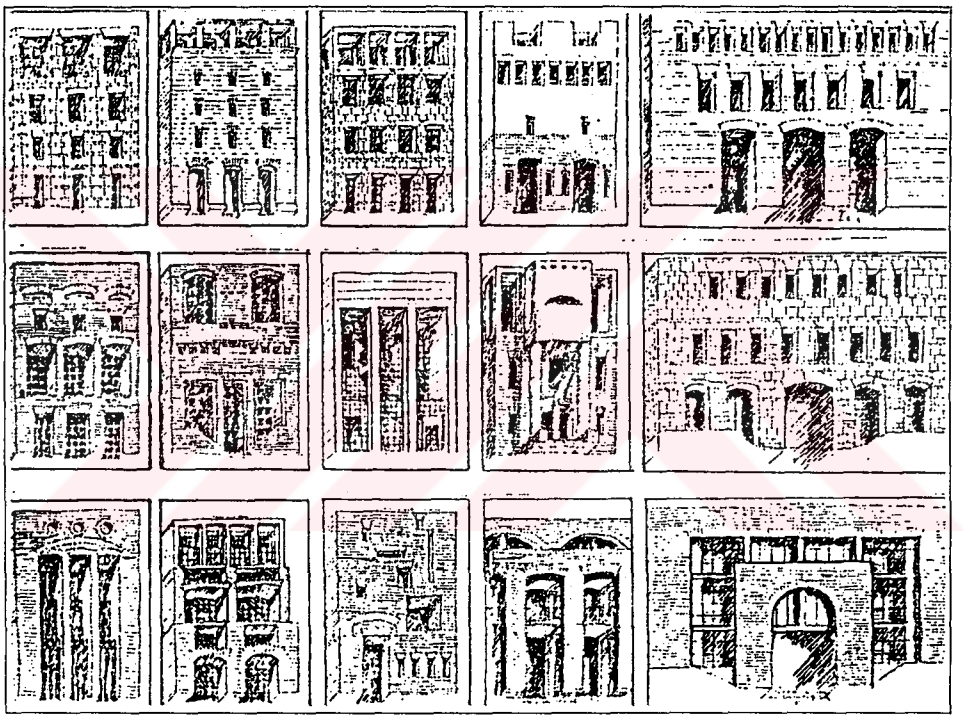
Mimarlık alanında, tipolojik yöntemle mimari formun çözümlenmesi, tiplerin ortaya konması, karşılaştırılması ve tipolojik ilişkilerin oluşturulmasını kapsamaktadır. Bir başka deyişle bir arkatipin ortaya çıkartılmasına dayalı çalışmalar genellikle tipolojik analizin konusudur.

Tanımlarından kaynaklı olarak "tip" ve "tipoloji" kavramları farklılıklar içermektedir. *Tip*, pek çok eserdeki ortak düşünce, bir biçimsel şemadır. *Tipoloji ise,* tiplerin ortaya konması, sınıflandırılması, karşılaştırılması ve aralarındaki ilişkilerin kurulmasıdır.

Tipolojik yöntemin ilk aşaması bütünün ayrıntılandırılmasına dayanır. Ancak mevcut bütünün niteliklerine bağlı olarak bu elamenter ayrıştırma, ayrıntılandırma işlemi farklılıklar barındırabilir.

Yücel [102] incelemenin amacına bağlı olarak değişik öğelerin ayıklanmasının olanaklı olduğunu; plan tipolojisi, cephe tipolojisi, bileşenler tipolojisi vb. analizlerin aynı yöntemi kullanarak ayrı ayrı ya da ardışık olarak yapılabileceğini belirtmektedir.

Krier (1988), Avrupa'daki geleneksel konut mimarisi üzerine yaptığı çalışmalarda mimarinin elemanlarını tipolojik bir sınıflandırmada üç ana grupta toplamıştır [88]. 1) İç mekan tipolojileri, 2) Cephe tipolojisi (Şekil 101), 3) Zemin kat ve bina formu ilişki tipolojileri.

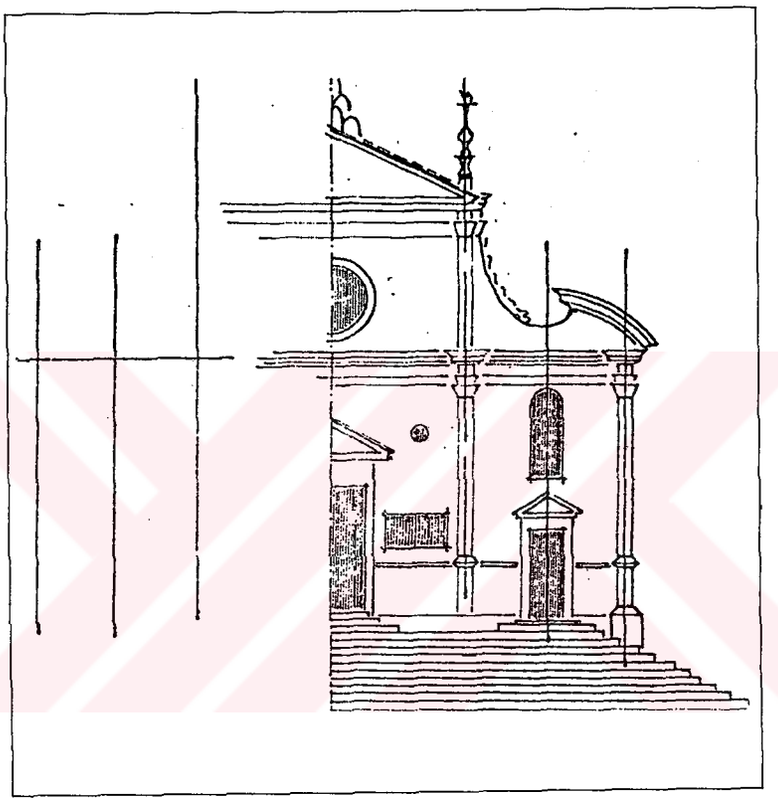
Şekil 101. Cephe tipolojileri [88].

Bu yöntemle çözümlemede önemli olan, mimari formu oluşturan parçalar ve parçalar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkartılmasıdır.

1.2.1.3.5. Stilistik Çözümlemeler

Wölfflin'in ünlü cümlesi ile; "*biçem*" (stil, üslup): "Bir dönemin ifadesel biçimidir" [146].

Stil (üslup) en geniş anlamda bir sanatçının bireysel, bir grubun, akımın, dönemin (ulusal veya evrensel) ortak olarak ayırt edilebilirliğini, özgünlüğünü oluşturan ve yapıtında somutlaşan süreç içindeki tüm etmenler ve değerlerdir. Stilin kökeninde bir başka stile tepki yaratan düşünsel potansiyel, teknolojik gelişme veya sosyal bir devrim yer almaktadır [1].

Şekil 102. S. Maria del Popolo Kilisesi-stil analizi [147].

Tarihsel dönemleri ayırt etmek stilistik çözümlemelerle mümkün olmaktadır. Bir stil'i oluşturan biçim dili içinde form elemanları dil birliği oluşturacak biçimde biraraya getirilmekte, o dilin kurallarına dayalı olarak ilişkilendirilmekte ve organize edilmektedir. Bu anlamda stilistik çözümlemeler, bir dönemin diğer dönemlere kıyasla ayırtediciliğini sağlayan tüm unsurların (biçimsel, teknik, teknolojik, işlevsel, sosyal, vb.) belirlenmesi açısından önem taşımaktadırlar.

Formların belirli dönemlerin koşullarından kaynaklı olarak ortak niteliklere sahip olması stilistik bir birlik yaratmaktadır. Bu birliğin açıklığa kavuşturulması ve anlaşılması, niteliklerinin belirlenmesi için form ve form kompozisyonunu oluşturan çeşitli elemanların

çözümlenmeleri bu grupta yer almaktadır. Analizler sonucunda bir sınıflamaya yönelmek, bu çözümlemelerin temel hedefidir. Stilistik çözümlemeler görsel anlatıma dayalı teknikler ya da metinlere dayalı çözümleme teknikleri ile gerçekleştirilmektedir [2].

1.2.1.3.6. Konstrüksiyona Dayalı Çözümlemeler

Konstrüksiyon (yapım), bir biçimin elde edilmesi sürecinde izlenen yolların tümüdür [115].

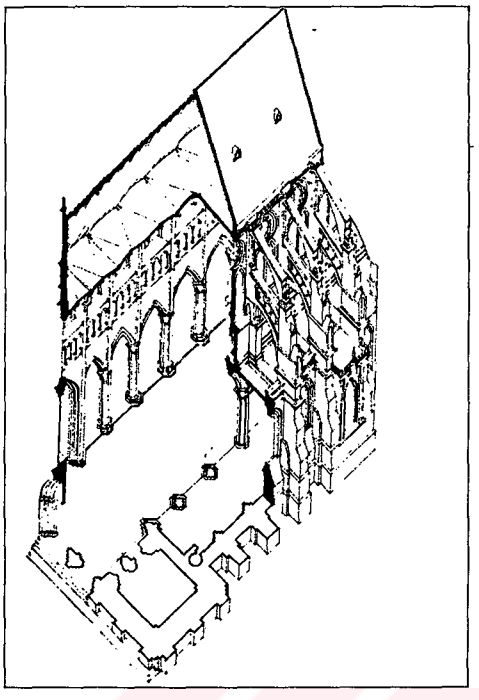
Konstrüksiyon;
. Strüktüel,
. Yalıtıcı,
. Koruyucu, bir bütünlüğü tanımlar [1].

Bu noktada, konstrüksiyonun *strüktür* ile olan ilişkisi devreye girmektedir. Bir başka deyişle, konstrüksiyona bağlı olarak mimari formun çözümlenmesinde temel amaç, strüktür sisteminin ortaya çıkartılmasıdır.

Konstrüksiyon ve strüktür sistemleri, mimari formun üç boyutlu kitlesel etkisini belirlemede önemli rol oynamaktadırlar. Mimarlık tarihi, bu konuda görsel kanıtlarla doludur.

Tarihsel süreçte bilinen konstrüksiyon sistemleri;
.Yığma,
.İskelet (karkas)
.Prefabrike,
.Gelişmiş yapım (konstrüksiyon) sistemleridir [1].

Şekil 103'de bir gotik kilisenin parça ve elemanlarının biraraya gelişi açısından strüktür sistemi açıkça görülmektedir.

Şekil 103. Charles Katedrali [118].

1.2.1.3.7. Tasarım Yaklaşımlarına Göre Çözümleme

Bu yolla formun çözümlenmesinde amaç, tasarımcının tasarım sürecinde biçimi oluştururken izlediği yolların ortaya çıkartılmasıdır.

Broadbet [3], [4] tasarım süreci boyunca mimarın izlediği yolları; *pragmatik, tipolojik, analojik, kanonik* (sentaktik) olarak belirlemektedir.

Pragmatik tasarım, bina formunun oluşumunda mevcut materyallerin deneme-yanılma yolu ile kullanımına dayalıdır.

Tipolojik tasarım, denenmiş ve kabul edilmiş bina formlarının kalıplaşmış imajları ile tasarlamaya dayalıdır.

Analojik tasarım, formu çeşitli analojiler yolu ile yaratmadır.

Sentaktik tasarım; iki veya üç boyutlu ızgara sistemlerle mimari formun oluşturulmasıdır. Genellikle geometriktir.

Broadbent, tasarlama etkinliği sırasında mimarın bu yollardan bir veya birkaçını birlikte kullandığı üzerinde durmaktadır. Bu yolla formu çözümlemek, tasarım sürecine[4] ışık tutmaktadır.

1.2.1.3.8. Dilbilim Kaynaklı Çözümlemeler

Mimarinin bir dil olduğu üzerine temellenen çalışmalar, mimari form aracılığı ile çevreye iletilen mesajları açıklama, yorumlama ve değerlendirme çalışmalarında, *anlam* üzerinde yoğunlaşan analiz yöntemleri olarak ayrıcalıklıdırlar.

Dilsel yorumlama anlatım ve iletişim özelliği olan tüm alanlara uygulanabilmektedir. Bu anlamda, iletişim özelliği olan sanat ve mimarlık da dilsel yorumlamanın kapsamı içine girmektedir.

Mimarlığın bir dil olabilirliğinin tartışılması, herşeyden önce dilin ve dilden hareketle başka kültür etkinliklerini dil açısından yorumlayan yöntem ve bilim dallarının incelenmesini gerektirmektedir. Bunlar;

1.Dilbilimin temel önermeleri, kavram ve ilkeleri,

2.Dilbilimin bakış açısı ve yöntemini tüm ilgi alanlarına ve bilim dallarına yaygınlaştıran *yapısalcılık,*

3. Tüm nesne ve kültür ürünlerini birer dilsel etkinlik olarak gören *göstergebilimdir* [102].

Saussure'ün kurduğu ve ondan bu yana gelişen "Yapısal Dilbilim"in temel kavramları; dilin bir biçim ve işaretler sistemi olduğu, dildeki yapının zamandan bağımsız yani eşzamanlı (senkronik) düzeyinin öncüllüğü, dil-söz ayrımı, sentaksın önemi, anlam ayıran her dilsel işaretin yani gösteren'in, bir anlamlanan'a yani gösterilen'e tekabül ettiği bu ilişkinin toplumsal-kültürel nitelikte olduğu, nedensizliği ve böylece çeşitli düzeylerdeki düz teknik anlamla, çağrışımsal yan anlamların üretilmesi gibi konular mimarlığın ilgi alanına girmiştir [126].

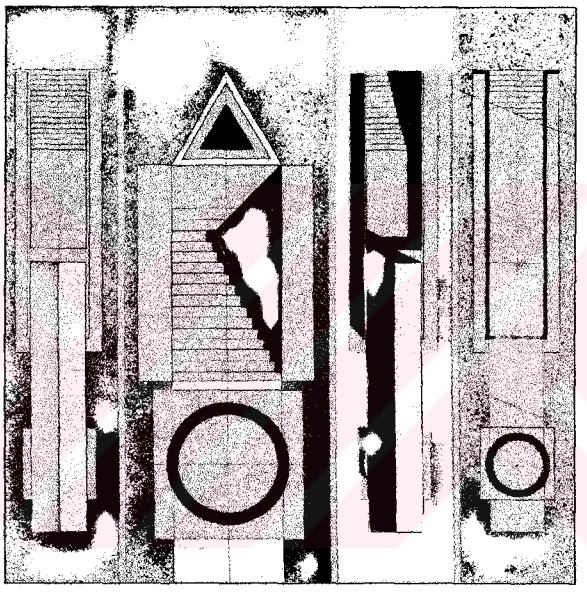
---

[4] Bu çalışma, mimarın tasarım sürecinde izlediği yolların açığa çıkartılmasına dayalı bir form analiz yöntemi geliştirme amacı taşımaktadır.

1.2.1.3.8.1. Yapısalcı Yöntemle Form Çözümlemesi

Yapısalcı analiz ve çözümleme yaklaşımları mimarlık açısından özellikle *derin yapıdaki* anlamın ortaya çıkartılması konusunda önem taşımaktadırlar.

Yapısalcı yöntem kısaca şöyle tanımlanmaktadır: "Yüzeylerin parçalanması, öğelerin ayrılması ve derin yapının ortaya konması için yeniden düzenleme, yani ayırma ve yeniden kurmadır" [102].

Şekil 104. Birincil geometrik formlara dayalı kompozisyon [104].

Mimarlıkta yapısalcı yöntemle, derin yapının ortaya çıkarılması çabası, en yetkin biçimde İtalyan mimar A. Rossi'nin çalışmalarında görülmektedir, (Şekil 104). Yapısalcı yöntemle derin yapının ortaya çıkarılması çabası Rossi'yi, mimarinin kollektif belleği olarak gördüğü kenti ele almaya götürmüştür.

Kentin çözümlenmesi, bütünlüğün kentsel gerçeklere esasen de binalara bölündüğü bir ayrıştırma süreciyle gerçekleştirilmektedir. Bu kentsel gerçekler, parçalar denilen pek çok öğeden meydana gelmektedir. Bu parçaların birbirine eklenmesiyle ortaya çıkan bina, tipleri oluşturan, tipik öğelere dayalı son derece sade ve soyut bir mimariyi yansıtır. Bu

suretle meydana getirilmiş yapıtlar, mimarinin özünü temsil etmesi beklenen arkitipal imajlar olarak ortaya çıkmaktadırlar [100].

Postyapısalcılar için anlam, gösterenin gösterilene bağlı olarak ortaya çıktığı görüşünden bağımsız olarak, anlamın yorum haline geldiği ve göstergenin yapısal strüktürünün yerinden edilmesi görüşüne dayanmaktadır.

Post-modern teorinin de temellerinin dayandırıldığı bu tutumun başlangıcı, 1960'larda yapısalcılıkla postyapısalcı düşünceleri birbirine karıştıran Roland Barthes'e dayanmaktadır.

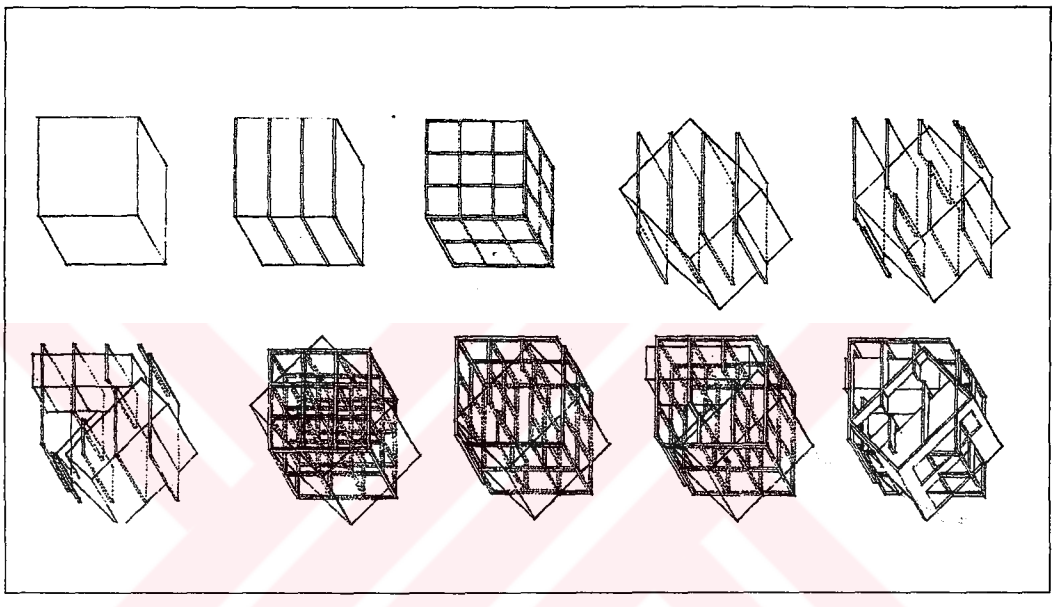
Barthes, "gösterilenin sonsuza kadar kendi göstereni için geçerli olacağı bir dilin mümkün olamayacağını, Saussure'ün göstereni gösterilene bağladığı durumun, değişken ve geçici olduğunu vurgulamaktadır" [138].

Post-modernler ve postyapısalcılar için anlam, gösterenler ve gösterilenlerin birbirine bağlanmasından kurtarılmalı ve gösteren ile gösterilenin sınırsızca birbirinin yerini alma oyununa bırakılmalıdır. Çünkü görünen ve gerçek arasında bir fark kalmamıştır.

Gösterilenin yerinden edilmesi, göstergenin metafiziksel problematiğini oluşturan ikiliğin tersine çevrilmesi işlemi ile gerekleştirilir. Bu işlem, Derrida'nın bir çeşit felsefe yapma stratejisi olarak işlerlik kazandırdığı "*yapı çözümü*" dür. Dil dizgesini göstergenin metafiziksel hiyerarşisinden bağımsız kılma girişimi, Derrida'nın *yapı* kavramı ve *yapının yapısallığına* ilişkin tartışmalarda yakalanabilmektedir. Bu çözme süreci, yapısalcılığın yapıya verdiği anlam içerisinde "merkez" in yerine "oyun" un getirilmesi ile sonuçlanmıştır [138].

Postyapısalcı düşünürler içinde Derrida, günümüz mimarlığını etkileyenlerin başında gelmektedir. Dekonstrüktivist mimarların "*yapıbozumu*" adının verdikleri aykırı, yıkıcı, bozguncu tavırları, mimarlığın kendi temellerini oluşturan kavramların sorgulanarak ve yerinden edilerek yerleşik anlamların ortadan kaldırılması gerektiği görüşüne temellenmektedir.

Eisenman, kendi geliştirdiği "dekompozisyon" yöntemi ile her türlü işlevsel yaklaşımı reddetmekte ve bina elamanları, kolon ve kirişler arasındaki ilişkileri incelemektedir. O'na göre mimarlık; "bir yandan nesnesini sağlam ve güvenli bir şekilde yerleştirme görevini taşırken, diğer yandan da bu yerleştirmeye neden olan kavramları sorgulayıp yeniden yorumlamalıdır" [42].

Şekil 105. Eisenman'ın dekompozisyon yöntemi [52].

1.2.1.3.8.2. Göstergebilim Kaynaklı Çözümleme

Mimarlık açısından göstergebilim kaynaklı çözümlemeler, mimari formun anlamına ilişkin, analiz ve yorumlama metodu olarak önem taşımaktadırlar.

Yapısalcı yöntemin dilbilim yöntemini tüm bilgi alanlarına yaygınlaştırmasının yanı sıra kültürün kendisini de bir göstergeler sistemi olarak çözümlemenin yolunu açan Saussure'e göre göstergebilim; "insan eyleminin tüm anlamı göstermesini ve dolayısıyla gösterge haline gelmesini sağlayan çeşitli kültürel uzlaşım sistemlerini inceleyen genel bir gösterge (im) bilimidir" [122].

Eco ise göstergebilimin mimarlıkla olan ilişkisini kurarken onu şu şekilde tanımlamaktadır; "göstergebilim, gösterge dizgesi oldukları açık seçik görülen dizgeleri

incelemekle kalmaz, tüm kültür görüngülerini (olgu) gösterge dizgeleriymiş gibi ele alır, bunu yaprken tüm kültür görüngülerinin gerçekte gösterge dizgeleri olduğu varsayımından, yani kültürün temelde bildirişim olduğu varsayımından yola çıkar. Bu durumda mimaride, göstergebilimin gerçeklikle yoğun bir biçimde hesaplaşmak zorunda kaldığı alanlardan biri olup çıkar" [148].

Mimarlık nesnesi bir dil olarak ele alındığında;

1. *"Mimarlık göstergesi"* olarak ele alınır ve ikili gösterge kuramına göre doğal dil göstergesi gibi "gösteren" ve "gösterilen" bileşenlerinden oluşur [149]. Peirce'ın sınıflamasına göre ise mimarlık göstergesi; ikon, indeks ve simge niteliklerine sahip bir göstergedir [96].

2. *Töz (içerik)-biçim:* İletişime konu olabilecek her mesajın bir nesnel varlığı bir "tözü" vardır. Yazı ile sözü ayırt eden bu tözdür. Ama aynı kod sistemi (örneğin; ışıklı trafik lambaları) içinde ayırt ediciliği "biçim" sağlar. Bu ışığın yuvarlak bir çerçevede yanması değil kırmızı veya yeşil olması, sürekli veya kesikli olmasıdır [150].

3. *Sentagma-paradigma:* Dizimsel (sentagmatik) özellikler yapısalcı analizin ana hedefidir. Anlamlama göstergebilimi, kültür biçimlerine yönlenen kapsamıyla paradigmalar çeşitliliğini kucaklar ve töz-biçim ilişkisi içinde kapsamlı yorum olanakları getirir [150].

4. *Düz anlam-yan anlam:* göstergeler her şeyden önce gösterdikleri gerçekliğin gerçeğe uygun doğası üzerine bilgi vermeyi amaçlarlar. İşte bu özel değerler taşıyan, bir gösterenle bir gösterilenin yalın ilişkisinden oluşan anlama "düzanlam" adı verilmektedir. Ancak bu anlam, bir başka anlam sisteminin anlatım düzeyini oluşturabilir. Bu durumda oluşan yeni içerik düzeyinin anlamı, "yan anlam" (ya da dolaylı anlam, çağrışım) adı almaktadır [102].

Mimarlık alanında göstergebilim kaynaklı çözümlemeler, özellikle *mimari anlam* konusunda yoğunlaşmışlardır.

Vardar [151] *anlamı*, bir dilsel birimin ilettiği ya da uyandırdığı kavram, tasarım düşünce olarak, *anlambilimi* ise göstergenin gösterilen bölümünü ya da içeriği eşzamanlı ve artzamanlı açılardan inceleyen bilim dalı olarak tanımlamaktadır. *Düz anlam* ve *yan anlam* kavramlarında yan anlamın egemen olduğunu belirtmekte ve yan anlam için; "bir sözcüğün sürekli anlamsal öğelerine ya da düz anlamın kullanım sırasında ve bildireşenlerin tümünce algılanmayan ikincil kavramlara, imgelere, öznel izlenimlere ilişkin duygusal, coşkusal ikincil anlam, çağrışımsal değer" tanımını getirmektedir.

Mimarlık alanında, yan anlam oluşturucu işlemler benzerlik yolu ile *metafor*, bitişiklik yolu ile *metonomi*'dir. Seçme işlemi ile belirlenen *metafor* paradigmatik bağıntı; birleştirme işlemi ile belirlenen *metonomi* ise sentagmatik bağıntı ile kurulmaktadır [149].

Eco (1980), mimarlıkta göstergelerin düz anlamsal ve yan anlamsal olduklarını, bu özellikleri ölçütlere, belirli kural dizgelerine (kodlarına) bağlı olarak kazandıklarını belirtmektedir. Eco'ya göre mimarlık alanındaki ölçütler *teknik*, *dizimsel* ve *anlamsal*dır. Birincil işlevlerin karşılanması bir düz anlam çalışmasına götürürken, ikincil işlevler de yan anlamları uyarmaktadır [61].

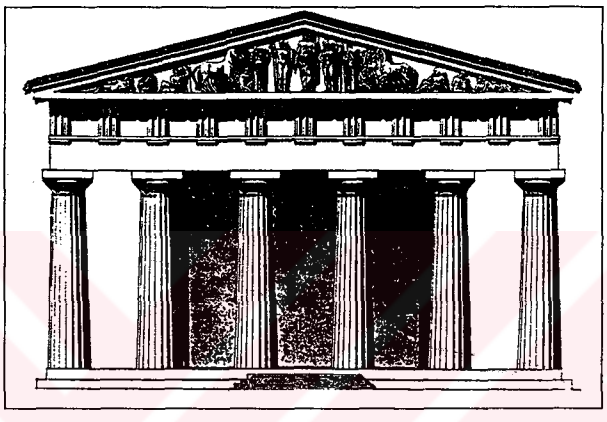
Eco'nun üzerinde durduğu, teknik, dizimsel ve anlamsal ölçütler, Morris'in iletişim kuramından kaynaklı olarak bilginin *dizim*, *anlam* ve *yarar* boyutlarıyla eşleşmektedir.

Mimarlık alanında Morris'in sınıflandırması, G.K. Koening tarafından geliştirilen "Davranışsal göstergebilim yöntemi" ile açıklık kazanmaktadır.

Bir eserin göstergebilimsel davranışçı yöntemle çözümlenmesi onun pragmatik (yararsal), sentaktik (dizimsel) ve semantik (anlamsal) açıdan irdelenmesini gerektirmektedir [152]:

1. *Dizimsel düzey*: İşaretler ve onların diğer işaretlerle olan ilişkisi,
2. *Anlamsal düzey*: İşaretler ve onları algılayan ve kavrayan süje ile olan ilişkisi,
3. *Yararsal düzey*: işaretler ve onları kullananlar arasındaki davranışsal-iletişimsel ilişkilerdir [58].

Mimarlık açısından düşünüldüğünde bu kavramları şu şekilde örneklemek mümkündür: Bir Yunan tapınağı, tapınma eyleminin gerçekleştirilmesi amacına uygun olarak yapılmış bir bina olması dolayısıyla *yararsal*; mimari eleman ve öğelerin belirli ilkeler ve düzenleme kurallarına bağlı olarak belli bir form düzeninde ve mekan organizasyonuna sahip olacak biçimde biraraya getirilmiş olması dolayısıyla *dizimsel*; Yunan tapınağında görülen denge unsurunun, Yunan felsefesindeki denge idealini temsil etmesi dolayısıyla da *anlamsaldır.*

Şekil 106. Yunan tapınağı[5] [80].

1.1.1.3.8.3. Göstergebilimsel Biçimci Yöntemle Çözümleme

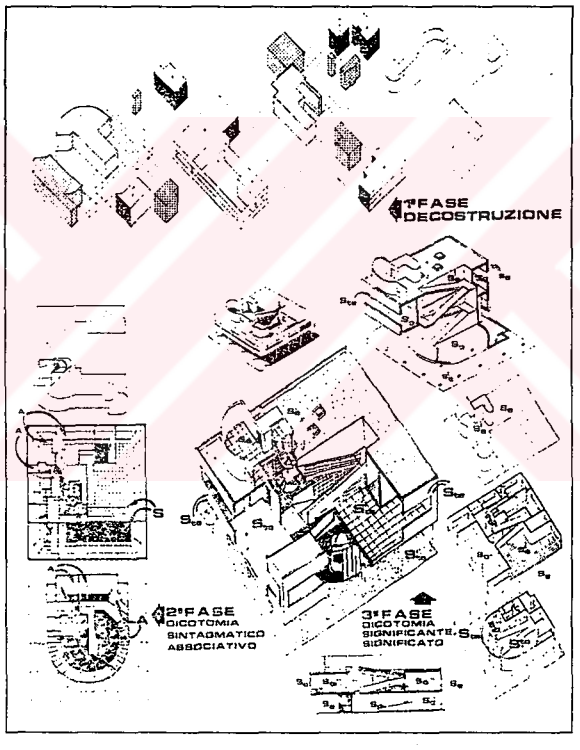
Bu yöntemle mimari formun çözümlenmesi yine, mimarinin bir dil olduğu ve dilin de temelde bildirişim (iletişim) olduğu savından yola çıkmaktadır.

F. De Fusco tarafından kuramlaştırılan, işlevin biçimi belirlemedeki etkisinin hükümsüz kaldığı biçimci göstergebilimin ilkeleri tümüyle Fiedler'in görüntüsel kuramlarından alınmadır. Biçimci göstergebilim alanında kuramlarından yararlanılan bir diğer kişi de F. De Saussure 'dür. Ona göre sanat eseri ve dil kavramları ancak biçimler aracılığı ile varolabilirler.

Biçimci yöntemle yapılacak bir çözümleme beş aşamadan oluşmaktadır [152].

[5] Bu konuya, L. M. Roth'un "Mimarlığın Öyküsü" adlı kitabında 73.ncü sayfada değinilmektedir.

1. Aşama: Eserin göstergelere, alt-göstergelere veya figürleriyle küçük parçalarına ayrılması,
2. Aşama: Görsel ve sezgisel gösterge zincirleri aracılığı ile sözdizimsel, çağrışımsal, çift taraflılığın irdelenmesi,
3. Aşama: Kapsayan, yani gösterenle kapsanan mekan yani gösterilen arasındaki çift taraflılığın irdelenmesi,
4. Aşama: Dil-söz ve üslup-eser çift taraflılığının irdelenmesi,
5. Aşama: Yeniden inşa. Yeniden birleştirmede, tüm mimari obje, genel anlamını belirleyen gizli iç strüktürüyle açığa çıkmaktadır.

Şekil 107. Göstergebilimsel biçimci yöntemle çözümleme [152].

1.2.1.3.9. Kavramsal Çözümleme

Kavramlar mimarlık alanında, mevcut eserleri açıklamak ve yenilerini yaratmak için mimar, kullanıcı ve yorumcular arasında ortak bir dil oluşturmada yardımcıdırlar.

Mimari formu kavramlar aracılığı ile analiz etmek iki yolla mümkündür.

1. Kavramların "*imgesel*" aidiyetleri aracılığı ile görsel ve grafiksel anlatımlarla göstererek, çizerek ya da işaret ederek,
2. Kavramların "*içerikleri*" aracılığı ile anlatarak.

1. Kavramlar mimarlık açısından düşünüldüğünde, ortak ölçütlerin belirlenmesi ortaya koyulması ve değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadırlar.

Ortak bir dil geliştirmek, bu yolla iletilen mesajların alıcı ve vericiler tarafından anlaşılmasını sağlamak için kavramlar, her şeyden önce bilinmelidirler.

Wittgenstein, bir kavramın anlamını bilmenin kavramın gösterdiği bütün yönlerin sahip olduğu ortak özelliği (tanımını) bilmek demek olmadığını, kavramı yerinde kullanmak ve gösterdiği şeyleri tanımak demek olduğunu söylemektedir [139].

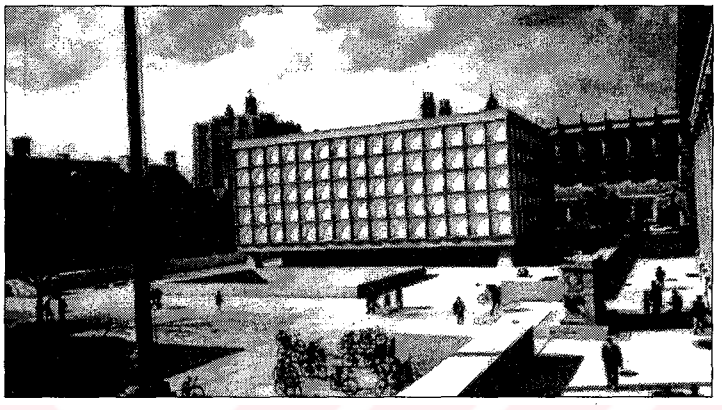
Mimarlık alanında kurama dayalı çalışmalar, farklı disiplinlerden pek çok kavrama göndermede bulunur ve onları mimarlık dili açısından anlaşılır kılmaya çalışırlar.

Ching [52] "Architecture. Form, Space and Order" adlı çalışmasında; noktadan başlayarak hacim'e varıncaya kadar birincil elemanlara, form, mekan, organizasyon, sirkülasyon, oran, ölçek ve düzenleme ilkelerine (ritm, simetri, hiyerarşi, aks, düzen, tekrar, dönüşüm) kadar pek çok mimari kavramı, basit ve anlaşılır bir biçimde örneklemektedir.

Mimarlık alanında başvurulan kavramlar her zaman, yukarıda bahsedilen kavramlar kadar tanımlı olmayabilir. Aksoy [61] adlandırma denilen kavramsal işlemlerin, anlam benzerliği ve anlam bitişikliği aracılığı ile gerçekleştiği düşünüldüğünde, mimarlık yapılarında işlevsel anlamları olan öğelere yananlamlar kazandırılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir.

Dilde ve edebiyatta olduğu gibi tüm yaratıcı sanatlarda ve mimarlıkta yan anlamların oluşturulması işlemi, *mecazdır*.

Şekil 108'de SOM'un Yale Üniversitesinde'ki "Bieneke Kütüphanesi" (1960-63) görülmektedir. Bu yapı biçimsel olarak "define sandığı" izlenimini vermekle birlikte, bu biçimsel benzetme işlevsel düzeyde de izlenebilmektedir (değerli olanı saklama, koruma) [139].

Şekil 108. Bieneke Kütüphanesi, Yale [80].

2. Kavramların tanımlanması, her şeyden önce onların dil aracılığı ile felsefi ve dilbilim açısından açıklanmalarını, bir başka deyişle içeriklerinin tanımlanmasını gerekli kılmaktadır.

"Mimari formun kavramsal analizi", bu tez çalışmasının yöntemini oluşturmaktadır. Bu nedenle, mimari formun kavramsal analize ilişkin açıklamalar, çalışmanın "yöntem" bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu çalışmanın temel amacı, geliştirilecek yöntem aracılığı ile *mimari formu* "kavramsal olarak" analiz etmektir. Bir başka deyişle bir *form analiz yöntemi* geliştirmektir.

Mimari formun kavramsal analizine ilişkin bu yöntem, "kavramsallaştırma-kavram-üretme" ye dayalıdır. Mimari formu analiz etmek için öncelikle mimari ürünün (formun) üretilmiş (tasarlanmış/tamamlanmış) olması gerekmektedir.

Broadbent [4] tasarımcının, tasarım etkinliği sırasında mimari formu oluştururken başvurduğu tasarlama yollarını; *pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik (kanonik)* olarak ortaya koymaktadır. Bu çalışmada söz konusu tasarlama ya da biçimlendirme yaklaşımlarına "*ikonik tasarım*" ayrı bir kategori olarak ilave edilmiştir.

Bu çalışmada mimari formun analizi, Broadbent'in form oluşturucu yaklaşımları temel alınarak yapılacaktır. Söz konusu yaklaşımlar alt-kavram kümelerine ayrılarak, örnekler bu kavramlara göre analiz edileceklerdir. Yöntemin *uygulama alanını*, "Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı" nın son 50 yıllık dönemi içinden seçilen örnekler oluşturmaktadır.

2.1. Mimari Formun Kavramsal Analizi

Sanatsal etkinliklerin son aşaması, "ürünün" ortaya konulmasıdır. Her tasarım etkinliği, somut bir varlık olan ürün ile sonuçlanır. Mimari tasarım sürecinin sonuç ürünü ise, *binalardır.*

Mimarlık, soyut anlamları bir yana bırakıldığında, *form, fonksiyon* ve *mekan* kavramları ile tanımlanır. Mimarlıkta fonksiyonel anlamlar, mekanla özdeş tutulmaktadır. *Form* ise bedendir. Mimarinin ruhu ya da tin'i formunda beden bulur, cisim kazanır. Bir başka deyişle mimarinin nesnesi olan binalar, somut varlıklarını formları sayesinde edinirler.

Form, dış gerçekliği ile mimarinin görünür yüzü olmasından kaynaklı olarak, çağlar boyunca mimarlık tarihçilerinin ve kuramcıların ilgisini çekmiştir.

Mimarlığa ilişkin eleştiri ve değerlendirmelerin büyük bölümü forma yöneliktir. Bir form-verici olarak mimar, kendi yaratıcılığını formda somutlaştırır. Çağlar boyunca usta mimarlar, mimariye ilişkin bakış açılarını, form yaratımı ile ortaya koymuşlardır.

Tarihsel dönemleri birbirinden ayırt etmemizi sağlayan, simgesel ve biçimsel özellikleriyle bir dil birliği oluşturan stil-üslup ya da anlayışlara yönelik açıklama, yorumlama ve değerlendirmeler de yine form esaslıdır. Örneğin; Antikiteyi, Rönesans'tan, Rönesans'ı Barok'tan ya da Modern'i, Post-modern'den ayıran karakteristik özellikler, form esas alınarak yapılmaktadır.

Bu noktada önemli bir husus, *formun* bir sonuç ürün olmasının yanında, onun *simgesel* boyutudur. Form üretim aşamasında, tasarımı biçimlendiren genel (bağlamlar) ve tasarımcının tasarıma özel tercihlerinin sonucunda biçim ve anlam kazanırken, üretim aşamasından sonra anlamsal, iletişimsel çağrışımlarla simgesel anlamlar kazanmaktadır. Bu noktada yaratılmış, ortaya konmuş ürün, yeni okumalara, yeni anlam vermelere, yeni yorumlara açık bir yapıt haline gelmektedir.

Vanlı [153]; "Formların bir dili olmalı, mimar bu dilin şiirini yazmalı, dahası kompozisyonunu yapmalı..." derken formun simgesellik ve yüksek anlatım gücünün onun konstrüktif katkılarından daha önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Bir başka deyişle, yapının varoluş nedenini geçerli kılan, belli bir amaç için belli mekan gereksinmelerine hacim kazandıran strüktürel formu, kullanıma yönelik işlevler amaçlar yanında ikincil işlevler kazanır. Bu ikincil işlevi Eco (1980), *simgesel yorum* olarak tanımlamaktadır [61].

Bu açıklamalar bizi, mimarlığı bir üst dil olarak gören, "mimari eleştiri" ile buluşturmaktadır.

Eco'ya [89] göre, eleştiri bir anlatıdır, bir başkasının anlatısıdır. Bir anlatı üzerine anlatıdır eleştiri; bir ilk dil (ya da nesne dil) üzerinde kendini deneyen bir ikincil dildir.

Bu anlamda eleştiri dili de bir "üst dil" olmaktadır.

Üst dil, eleştiri nesnesinin göstergelerini betimlemek ve çözümlemek amacıyla gene bu dilin öğeleriyle oluşturulan, aynı konu dilinin bir parçası olan fakat konu dilini aşan ve kuşatan özgün bir dildir [154], [84].

Gür [84] eleştiri dili konusunda mimar, okur ve üst okurun (eleştirmen) yerleşik bir ortak dil ile kavramları sözcelendirmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Kavramlar, belli bir konuyu açıkladıkları, tanımladıkları, üzerinde uzlaşma sağlanmış olgular olmaları nedeniyle, *nesnellik* niteliği taşırlar. Bu anlamda, kavramlar ve kavramsal açıklamalar yolu ile mimarinin kendi nesnesine ilişkin analiz ve değerlendirmeleri daha nesnel bir platformda yapmak mümkün olmaktadır.

Mimar, okur ve üst okur açısından ortak bir dil yaratılmasını sağlayan kavramlar aracılığı ile *mimari formun* -kavramsal açıklamalara dayalı eleştirel metinler ile- açıklama, değerlendirme ve yorumlamaya dayalı *kavramsal analizini* yapmak ise bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2.2. Önerilen Yöntemin Tanıtılması ve Amacı

Bu çalışmada, mimari formun kavramsal analizi için bir yöntem geliştirilecektir. Mimari formu analiz etmek için öncelikle, formun üretilmiş (oluşturulmuş) yani somut bir biçim almış olması gerekir. Bu çalışmada, mimari formun kavramsal analizi, Broadbent'in "form oluşturucu" yaklaşımlarına dayandırılmaktadır.

Söz konusu yaklaşımlar daha önceki bölümde (1.2.1.2.2) ayrıntılı olarak açıklandığı gibi;

.Pragmatik tasarım,

.Tipolojik tasarım,

.Analojik tasarım,

.Sentaktik (kanonik) tasarım, ve bu yaklaşımlara bu çalışma kapsamında dahil edilen,

.İkonik tasarımdır.

Geliştirilecek yöntem aracılığı ile söz konusu yaklaşımlar alt-kavram kümelerine ayrılacaklar, seçilen örnekler yaklaşımlar altında sınıflandırılan alt-kavramlara göre kavramsal analize tabi tutulacaklardır.

Bu çalışmada formun kavramsal analizi, kavram-üretmeye ya da bir başka ifade ile *kavramsallaştırmaya* dayalıdır.

Mimari formun oluşumunda etkili oldukları tespit edilen kavram ya da kavramların, form oluşturucu yaklaşımlara göre açıklamalı metinlerle anlatım olanaklarının ortaya konması, analiz işleminin temelini oluşturmaktadır. Mimari formun, kavramlar aracılığı ile açıklamalı metinlere dayalı olarak çözümlenmesi (analizi), form oluşumunu etkileyen kavramsal izdüşümleri açıklama, değerlendirme ve yorumlama imkanı vermektedir.

Böylece analiz işlemine tabi tutulan her örneğin, mimari formu oluşturan yaklaşımlar açısından kavramsal analiz grafiğini ortaya çıkarmak ve örnekleri kavramlar ışığında değerlendirip yorumlamak amaçlanmaktadır.

Yöntemin uygulama alanını oluşturan "örnek grubunu"; Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığının son 50 yıllık sürecindeki, tasarım etkinlikleri oluşturmaktadır. Çalışmada önerilen yöntemin aşamaları, Tablo 9'da gösterilmektedir.

2.3. Önerilen Yöntemin Kurgulanması

Tablo 9'da görüldüğü gibi yöntem üç aşamalıdır. Bu aşamalar, yöntemin ana kurgusunu oluşturmaktadır. Yöntemin örnekler üzerinde uygulanmasına geçmeden önce, yöntemin nasıl modellendirildiğine ilişkin aşamalar; her bir aşamada yapılan işlemler, kullanılan yöntem ve teknikler üzerinde durulacaktır.

Tablo 9. Yöntemin akış şeması

AŞAMALAR		AMAÇLAR	AÇIKLAMALAR		YÖNTEM VE TEKNİKLER
1	KURGU	Kavram Üretme	•Mimari formu oluşturan yaklaşımların, alt kavram kümelerinin belirlenmesi, •Belirlenen kavramların literatüre dayalı bilgiler ışığında tanımlanması ve form oluşturucu yaklaşımlara göre açıklanması		•Kavram üretme •Yorumlama -Subjektif -Objektif
2	UYGULAMA	Örneklerin Seçimi	Çalışmanın amacını en iyi yansıttığı düşünülen örneklerin seçimi		•Araştırma-inceleme •Literatür tarama •Belgesel gözlem
		Analiz Tablolarının Oluşturulması ve Analiz	1	Bilgi Sayfası: •Yapının tanıtımı, •Yapıya ilişkin fotoğraf ve çizimler •Kavramsal ayrıştırma	•Görsel ve grafiksel anlatımlar •Kavramsal ayrıştırma
			2	Açıklamalar •Her örneğin kendi kavramsal bileşenlerinin, form oluşturucu yaklaşımlara göre açıklanması	•Kavramsal Yorumlama -Subjektif -Objektif
3	DEĞERLENDİRME	Değerlendirme	Bilgi toplama ve analiz aşamalarından elde edilen bulguların;		•Yorumlama -Subjektif -Objektif
			1	Her örnek için, form oluşturucu etmenler ve yaklaşımlar açısından değerlendirilmesi,	
			2	On yıllık periyodik dönemlerin form oluşturucu yaklaşımlar açısından değerlendirilmesi,	
			3	Form oluşturucu yaklaşımların hem de elli yıllık (1950-2000) periyot açısından hem de seçilen örneklere yansıyan yönleri açısından değerlendirilmesi.	

Yöntemin temel kurgusunu, *kavram üretimi* oluşturmaktadır. Bu çalışmada kavram üretimi, Broadbent'in form oluşturucu yaklaşımlarına göre yapılmaktadır.

Kavram nedir?, Kavramsallaştırma nedir?, Sanat etkinliklerinde kavramsal üretim nasıl olmaktadır? Mimarlıkta Kavramsallaştırma nedir? Mimari formun oluşumunda etkili olan yaklaşımların alt-kavramları nelerdir?

2.3.1. Kavram

"Kavram" sözlük anlamı ile; "Bir şey üzerine ve özellikle o şeyin nitelikleri veya imleri üzerine taşıdığımız genel düşüncedir" [155].

Felsefe sözlüğünde ise *kavram*; "Duyularla gelen nesnel izlenimlerin, düşüncenin soyutlama işleminden geçirerek kavradığı bir genel nesne" olarak tanımlanmaktadır [156].

Mantıkta kavram; "Nesnel gerçekliğin insan beyninde yansıma biçimidir. Bundan ötürü de her kavram, doğrudan ya da dolaylı olarak nesnel gerçekliği içermektedir" [155]. Bir başka deyişle, insan düşüncesinin yaratıcı bir etkinliği olarak kavramlar, insan yapımıdır.

Toplumbilimdeki tanımı ile kavram; "Sözcüklere gerçek anlamlarını vermek ve bunlar aracılığı ile düşünmek, olayların ve süreçlerin özünü kavrayıp temel yanlarına ve özelliklerine ilişkin genellemeler elde etmek olanağını sağlayan, nesnel çevrenin insan düşüncesindeki yansıma biçimidir" [156].

Ruhbilimde ise; "Herhangi bir nesne ya da olayın temel öğe ve özelliklerini kapsayan soyut düşünüdür" [156].

Tanımlardan da anlaşılabileceği gibi kavramın en belirgin özelliği, nesnel gerçekliğe ait oluşu, herhangi bir nesne ya da olayın temel özelliklerine ilişkin genellemeler yapma olanağı sağlamasıdır. Kavramlar subjektif yargılara değil, genel geçer doğrulara ilişkindirler.

Kavram, öncelikle felsefenin nesnesidir. Bir başka deyişle felsefenin asıl konusu kavramlardır [157]. *Felsefe* kavramlar aracılığı ile elde edilmiş bilgidir. Felsefe kavramlar üretmek, keşfetmek, oluşturmak sanatıdır. Felsefe "*kavramları yaratmakta*" ve kendi ifadesini kavramlarda bulmaktadır [158].

Bir başka deyişle felsefe, kavramlar yaratır, yarattığı kavramlar ile doğru ve kesin olanı arar. Yöntemi sorgulamadır; senteze değil analize dayalı çözümleme, sorgulama ve araştırmadır.

Kavramlar düşünceye dayalıdırlar. Bu nedenle her kavram bir bilgidir ve her kavramın bir konusu vardır.

Rızatepe'nin [159] belirttiği gibi, her kavram kendi konusunu belirtir. Onu betimlemenin bir yoludur, konusunun bir belirleyicisi, kalıcı niteliğini anlatır. Yani her kavramın bir varlık alanı, sorun alanı vardır.

Her kavramın, bir sorun alanı olduğu gibi birleştiricileri ile sınırlandırılmış bir çerçevesi vardır. Birleştiricilerini tümlediği için bir bütündür ama parçalı bir bütündür.

Bir kavramın içinde başka sorunlara yanıt veren ve başka düzlemleri varsayan başka kavramlardan gelme parçalar ya da birleştiriciler bulunur. Kavramın birleştiricileri ondan ayrılamaz niteliktedir, bu da kavramın iç tutarlılığını sağlar. Kavramın bir de diğer kavramlarla ilişkili olarak dış tutarlılığı vardır [158].

Kavramlar, belli bir soruna, kendi sınırları çerçevesinde açıklık getirirler. Kavram kargaşası yaratmamak için, kavramların birleştiricileri ile birlikte tanımlanmaları, sorun alanlarının belirlenmesi ve çerçevelerinin çizilmesi gerekir.

Her kavramın düşünce konularını zihinler arasında taşıma, iletme görevi vardır [159]. Yani kavramlar, nesnel gerçekliğe ait düşünceleri dil aracılığı ile yayarlar. Kavramlar soyuttur ama imgeler aracılığı ile cisimleşir ve böylelikle somut varlık alanına taşınmış olurlar.

Kavramlar yaratımlardır. Düşünceye dayalı olarak yaratılmışlardır; bu yaratılış yoktan var etmez ama bir süreç gerektirir. Bu varoluş süreci kavramın oluş-halidir. Deleuze ve Guattari'ye [158] göre, her kavramın tarihi vardır. Bu süreçte kavram ekleme, kesip çıkarma ve yeniden kesme işlemlerine uğrayabilir.

Kısaca özetlemek gerekirse; "*kavram*" gerçekliği yansıtır. Belli bir sorun alanına ilişkin bir konusu, bileşenleri ve bu bileşenlerle tanımlanmış bir çerçevesi vardır. Bu onun iç tutarlılığıdır diğer kavramlarla kurduğu ilişkiler ona dış tutarlılık kazandırır. Zaman içinde yaratılmış olmakla birlikte kavramlar, zaman ötesidirler. Her türlü kesme, ekleme, birleştirme ve ayrıştırmaya açıktırlar. Parçalı bir bütünlük sergilerler. Soyut yaratımlardır ancak imgeler aracılığı ile somutlaşırlar.

2.3.2. Kavramsallaştırma-Kavram Üretme

"Kavramlaştırma", en genel tanımı ile *kavram kurmadır* [156].

Ruhbilimdeki tanımı ile "kavramsallaştırma"; "Kişinin bir konuyu ilişkili kavramlara dayanarak öğrenmesine ve öğrendiği kavramların anlam ve kapsamlarını değiştirerek geliştirmesidir" [156].

Hançerlioğlu'na [156] göre, *kavramlaştırmak*, anlam vermek anlam vermekse tanımlayabilmektir. Ne var ki anlam vermek her zaman göstermekle olmaz, kimi yerde anlatmak gerekir. Örneğin "Atatürk" kavramını anlatmak için onun gelişim sürecini anlatmak gerekir, oysaki "kırmızı" kavramı anlatmak ve onu tanımlamak için kırmızı taşı, kırmızı çiçeği, kırmızı böceği göstermek ve "işte bu kırmızıdır" demek yeterlidir.

Bu bağlamda *kavramsallaştırma,* görülebilen, işitilebilen ya da sezilebilen soyut ya da somut işaretlere anlam verme ve tanımlamadır.

Kavram, pek çok bileşene sahip parçalı bir bütün olduğundan, kendinden hareketle başka kavramların doğmasına olanak tanımaktadır.

Bilgi ve deneyim, kavram üretiminde önemlidir [160]. Kavramlar nesnellik niteliği taşırlar ve bilgi esasına dayanırlar. Öncelikle kendileri bilgidir. Bu nedenle kavram üretmek için bilmek, kavramın aidiyetlerini bilmek gerekmektedir.

Kavram üretimi, bilinene sezgisel ve yaratıcı bir bakış açısıyla bakabilmeyi, bilinenden bilinmeyeni keşfetmeyi onu anlamlandırabilmeyi öngörmektedir. Bir başka deyişle *yaratıcılık*, kavram-üretmenin temel olgusudur. Yaratıcılıkta analojiler en sık başvurulan yollardan bir tanesidir. Analoji yapabilmek ise bir iç-duyarlılığa, önseziye sahip olmayı gerektirmektedir.

2.3.3. Sanat Etkinliklerinde Kavramsallaştırma

Felsefe ve sanat yapmak, dünya karşısında bir tavır almayı gerekli kılar. Bir dünya görüşü oluşturacak bir tavır sergilemek, düşünmeyi gerektirir. Düşüncelerimizi düzene sokmak ise onları açıklamak ve tanımlamakla yani *kavram üretmekle* mümkündür.

Bütün sanat akımlarının temelinde felsefi bir birikim yatar. Sanatı felsefi açıdan ele almak, sanat ve felsefe arasındaki ilişkiyi kurabilmek, sanatla ilgili kavram ve ifadelerin bir çözümlemesini (analizini) yapmaktır [161]. Bu tür bir çözümleme, sanatın karmaşık gelişmelerini daha iyi anlamak için gereklidir.

Sanatçı, evreni yorumlamaya çalışan kişidir. Ürünlerini, kendi sezgilerini, yaratıcılığını ortaya koyarak gerçekleştirir. Kavramlar, O'nun sanatını değerlendirmede, yorumlamada, açıklamada yol göstericidirler. Öte yandan sanatçı da dünya karşısındaki tavrını, kavramlara dayalı olarak -deneyimleriyle- imgeleştiren kişidir.

Gür' [162] göre, kavramların zihindeki figürsel aidiyetleri olan imgeler, doğrudan temsil yeteneğine sahiptirler. Dolayısıyla *sanatçı*, kavramların zihindeki karşılığı olan *imgeler* aracılığı ile ve imgelerin kendi sanatsal etkinlik alanı içindeki yorumlanış biçimi yani çizgi, düzlem, yüzey, kütleler, renk uyumları, sesler, sözcükler gibi araçlarla, *kavramlara cisim kazandırmaktadır*.

Bu açıdan ele alındığında, kavramlar felsefenin olduğu kadar sanat çalışmalarının da temelini oluşturmaktadırlar.

Sanat alanında 20. yüzyıl kavram sanatçılığı açısından, diğer yüzyıllarla kıyaslanamayacak ölçüde ayrıcalıklıdır. 20. yüzyıl, bilim ve teknolojideki gelişmeler kadar, sanat alanında da yeni oluşumların doğuşuna neden olan, önemli gelişmeler çağıdır.

1900'lerin başından 1970'lere kadar, hızlı bir değişim gösteren sanat etkinliklerinde başlıca üç aşama görülmektedir [122].

1. *Gerçekliğin temsilinin krizi*; Cézanne, Kübizm, Dadaizm, Gerçeküstücülük,
2. *Sunulamayanın Sunulması* (Soyutlama); Yücelik, De Stijl, Konstrüktivizm, Soyut Dışavurumculuk, Minimalizm,
3. *Sunuluşun reddi* (Estetik sürecin terk edilmesi); Kavramsalcılık,

20. yüzyılda doğayla bağlarını koparan sanat, yeni bir döneme girer. Artık düşüncenin önem kazandığı biçimlendirmenin, yeni oluşumlar açtığı, "*soyut kavram sanatçılığı*", sanatta beklenmedik bir gelişmeyle, soyut çağı belirlemektedir. Kübizm, kavram ressamlığı idi. Kübistler, görüneni değil görünenin beynindeki görüntüsünü vermeye çalışıyorlardı [163].

Bu anlamda Kübistler'in çalışmaları Kavramsal Sanat'ın habercisi olarak görülmektedir. Kavramsal Sanat'ın asıl çıkış noktasını ise "*Minimalizm*" oluşturmaktadır.

Dolaysız aktarım, sadelik, geometrik biçimler, makine yapımı nesneler, mekansı düzenlemeler, ışık, renk, minimal sanatın genel çizgisini belirleyen karakteri oluştururlar. Minimal sanat, bütün ifade ögelerini elemekte ve sanat olmayanın daralan çizgisinde yalnızca estetik sürecin kendisini bırakmaktadır [122].

Gene 1960'larda ortaya çıkan "*Kavramsal Sanat*", daha da ileri giderek estetik süreci bütünüyle bir kenara bıraktı. Sanatın kendisi, sanat dünyasının kaba pazarlamacılığı ve elitizmiyle lekelendiği gerekçesiyle reddedildi [122].

Harrison [164], *Kavramsal Sanat*'ı; bir fikri ifade etmek, onu göstermek için benzer ya da farklı nesnelerin kullanıldığı ve bu nesnelerin sergilendiği, gösterildiği, tasarlandığı, hazır yapım nesnelere dayalı uygulamalar olarak tanımlamaktadır.

Kavramsal Sanat, Minimalizmin, çok az plastik öge kullanan yalın anlatımından, nesneden (obje) ziyade onu ortaya çıkaran düşünceye verdiği önem ve önceden belirlenmiş hazır üretim nesneleri kullanan yanından etkilenmiştir. Bu özellikler, kavramsal sanatla minimal sanatın ortak yanlarını oluşturmaktadır.

Duchamp için sanat, sanatçının hissettikleri ya da eliyle yaptıklarından çok buluşlarıdır. O'na göre kavram ve anlam, biçimin önünde gelmektedir. Artık önemli olan bir şeyi yapmak değil bir şeyi düşünmektir. Duchamp, sanatı tamamen kavramsal bir yöne çekmeye çalışmıştır. Bu geçiş aşamasını da *ready-made* (hazır-yapım) nesnelerle gerçekleştirmiştir [163]

Claude Lewi Strauss, sözkonusu hazır yapım ya da "ready-made" ler hakkında şunları söylemektedir: "...Ready-made'lerde, -onları icat edenler bunun tam farkında olsalarda olmasalarda- yapılmak ya da söylenmek istenen ne olursa olsun, tek başına nesnenin kendisi değil, nesnelerle yapılan cümlelerdir anlamlı olan" [163].

20. yüzyılda, kavram sanatçılığı yani biçimden ziyade düşüncenin önem kazandığı anlayışlar yaygınlık kazanmış ama giderek "Kavramsal S anat" - ki bu bir eğilimin genel adıdır-, geleneksel biçim-içerik tartışmalarına bir karşı çıkış, düşünceyi özgür kılan bir tasarlama etkinliğine dönüşmüştür.

2.3.4. Kavram-Kavramsallaştırma ve Mimarlık

Felsefede yalnızca düşünsel düzeyde yapılan kavramsal yaratım, sanatta düşünsel-duygusal düzeyde gerçekleşmektedir. Sanat etkinliklerinin kapsamı içinde yer alan Mimarlık alanında, kavramlar aracılığı biçim oluşturmaya yönelik olarak, "izm" haline gelmiş ya da yaygın bir eğilim ortaya koyan çalışmalardan söz etmek, bugün için mümkün değildir.

Kavramlar, mimarlar tarafından keşfedilmediler. Daha öncede belirtildiği gibi kavramlar, felsefenin nesnesidir ve onun tarafından yaratılmışlardır.

Mimarlık kavramlar aracılığı ile düşünüldüğünde önemli olan; bir düşünceyi, kavramı görselleştirmek, somutlaştırmak ya da onu ifade edebilecek anlatım ve iletim araçları geliştirebilmektir. Bir başka deyişle yaratıcılık düzeneklerini geliştirerek bir düşünceyi inşa etmektir.

Kavram, genel bir doğası olan bir "*düşünce*" ile özel bir doğası ve somut bir formu olan "*imge*" nin birlikteliğini yansıtmaktadır [165]. Kavramın imgeleşmesi Hegel'in tanımı ile bilinçte figür olarak yaratılması ile mümkündür [162]. Kavram cisimsiz bir yapıdır ama cisimlerde beden kazanmaktadır [158].

Kavram, bir gösterge gibi biçimsel olarak desteklenmiş, soyut fonksiyon ve anlamlarla bağlantılı bir niteliğe sahiptir. Onun özel nitelikleri onu, aynı kültürü paylaşan insanlara anlaşılır ve kabul edilir kılar, genel nitelikleri ise kavramı pek çok farklı duruma sokabilir.

Her sanat yapıtı, bir anlamda, bir varlık yorumudur. Bu varlık yorumu düşünseldir [166]. Hegel, "varlık, kendinde olarak, kavramdır" demektedir [167].

Düşünsel olan bu varlık yorumu, bir anlamda *düşüncenin* kavramlar aracılığı ile *imleşmesidir*. Kavramlar, binaların üretimini etkiledikleri gibi, binalarda ilişkili oldukları kavramları açıklar, onlara göndermede bulunurlar. Bir başka deyişle mimari ürün, kavramlar aracılığı ile ifade olunabilir. Mimari açıdan kavramlar, tasarımda yol gösterci, açıklayıcı ve yorumlayıcı niteliklere sahiptirler.

Mimari tasarımda "*kavram-concept*", ürünün tasarımındaki çıkış veya hareket noktası, ana fikir ya da tasarımı yönlendiren düşüncedir. Biçim bu yolla zihinde canlandırılmaktadır. Mimari tasarım çalışmalarında, biçimi oluşturacak bir hareket noktasının yaratılması ve bunun biçimle ortaya konulması "*kavram geliştirme/kavram üretme ya da kavramsallaştırma*" olarak adlandırılmaktadır. Kavram, tasarımcıya özgü bir başlangıç noktası ve oluşturacağı biçimlerin soyut niteliğinden dolayı da tasarımdaki imgelem gücünün ve yaratıcılığın ilk adımıdır [168], [88].

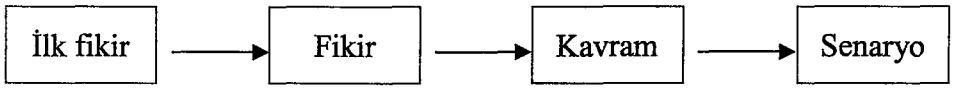
Mimarlıkta kavramsallaştırma yaratıcılık ister. Mimari tasarımda, kavramın cisimde somutlaşması, her şeyden önce tasarımcının yaratıcılığına bağlıdır. Kavram üretmek, pek çok insan için sıra dışı bir eylemdir.

Mimarlıkta kavramlar, tasarım ve onun biçimlenmesini doğrudan etkileyen özel bir düşüncenin, bir binanın farklı yönlerine ilişkin olarak gereksinim duyduğu ihtiyaçların nasıl bir araya getirileceğini tanımlarlar. Uygun kavramları arama ve onları mimari tasarıma uygulamada en önemli şey onların iyi mimarlığın yaratılmasına yardımcı olduklarıdır inancıdır [165].

Mimaride kavram, bazen doğrudan tasarımın çıkış noktasını oluşturmakta, yaratıcı yönünü temsil etmekte, bazen konunun kendi doğasından ya da programdan kaynaklı kavramsal anlatımlar, tasarımı biçimlendirmektedir. Bir başka deyişle kavram, tasarımcının çözmek zorunda olduğu problemler arasından (tasarımın içeriği) seçilebileceği gibi, tasarımcının tasarıma yönelik kendi görüş ve düşüncesine uygun olarak da seçilebilmektedir [168].

Bir tasarım, tek bir kavramın anlatımı olabileceği gibi, farklı anlamlardaki kavramların birleşmesinden de oluşabilir. Benzer biçimde tasarım, parça ve elemanlar düzeyinde, detay çözümlemelerinde vb. ölçeklerde de kavramsal anlatımlara sahip olabilir.

Mimarlık alanında, kavram geliştirme yoluyla biçimin oluşturulmasında; düşünce, biçimle beden kazanıp onunla somutlaşıp varlık bulurken, biçimin oluşturulması şu şekilde olmaktadır:

McGinty'e [165] göre; "Notion[6] (edinilmiş ilk bilgiler, izlenimler, fikirler), idea (fikir), kavram ve senaryo arasındaki hiyerarşik ilişki, binalar için uygun kavramların

[6] Hançerlioğlu'nun deyimiyle, (1993) Türkçe'de "notion" ve "concept" sözcükleri "kavram" sözcüğü ile eş kılınmakta ve anlamdaş olarak kullanılmaktadırlar. "Notion" deyimi, ayrıca ilk bilgi anlamını da taşımaktadır.

ortaya çıkması için bir tasarım süreci geliştirmede temel teşkil ederler. Kavramsal senaryolar kurmak, kavramsal anlatımı güçlendirir. Mimarlık alanında ürün vermiş pek çok ünlü mimar, kendi çalışmalarını kendi ürettikleri kavramsal senaryolara dayandırmaktadır.

Mimarlıkta kavramlar yardımıyla düşünüp, onları biçime dönüştürürken beş farklı kavram, mimarlığa yardımcı olmaktadır. Bu kavram kategorileri; analojiler, mecazlar, özler, programdan kaynaklı kavramlar ve idea'lardır [165].

. *Analojiler* ya da doğrudan ilişkiler; analojileri, doğrudan ilişkiler olarak tanımlamak mümkündür [165]. Benzetme kurulan biçimleri çevremizdeki canlı ya da cansız varlıklar arasından aynı kavramsal ifadeye sahip olduğunu ve biçimlendirilmesi ile aynı problemi çözdüğünü düşündüğümüz ürünler veya mimari ürünler arasından seçebiliriz [88]. Bir başka deyişle herhangi bir şey, istenen tüm niteliklere sahip olduğunda diğerleri için bir 'model' oluşturmaktadır [165]. Seçilen model, bir başka mimarlık ürünü olabileceği gibi kavramsal düzeyde daha soyut analojilere de dayalı olabilir. Analojiler, kavramlara ulaşmada farklı yolları etkili kılmaktadır [159].

. *Mecazlar* ya da soyut ilişkiler; mecazlar, soyut ilişkileri tanımlarlar. Mecazlar "gibi" ve "kadar" sözcükleri kullanılmadan yapılırlar, benzetmeler ise "gibi" ve "kadar" sözcükleri kullanılarak yapılır. Analojiler, birebir benzerlikleri tanımlarken, mecaz ve benzetmeler, olası benzerlikleri tanımlarlar [165].

. *Özler* ya da öze ait yönler; öz, kompleks bir konunun, kısa, özlü ve belirgin bir konuma gelecek biçimde özünü çıkarmaktır. Öz'e ilişkin mimari çabalar, yaratıcı kimliği gelişmiş mimarlarca "düşünce" ye dayalı olarak yapılırlar. "Semboller" de, öze ilişkin kategorinin alt kümesini oluşturmaktadır [165].

. *Programdan kaynaklı* ya da yararcı amaçlar; her kavram, bir projenin özünü yansıtamaz ve bir bina içindeki tüm faaliyetlere ilişkin fonksiyonları sembolize edemez. Kavramlar daha yararcı bir biçimde, sıklıkla da bina programlarına dayalı olarak geliştirilebilirler [165].

. *İdea'lar* ya da harici değerler; kavram'ın önceki kategorilerinin aksine , düşünceye dayalı "ideal" kavramlar, mimarca probleme sokulanlardır. İdeal kavramlar, mimarinin en yüksek emellerini ve amaçlarını temsil ederler [165].

Kavramlar, tasarımın çok çeşitli yönlerini bir bütün içinde birbirleriyle bağdaştırır ve mimarlara kendi kaynaklarını tasarımının en önemli yönüne yöneltme imkanı sağlarlar. Kavram üretme ya da kavramlar aracılığı ile tasarlama da mimardan beklenen bir filozof gibi davranması değil, yani kavramları yaratması değil, onları kendi çalışmalarında yaratıcı bir biçimde kullanmasıdır.

Kavramlar, hem bir binayı tasarlarken hem de onu çözümlerken başlangıç noktasını oluştururlar. Yani hem analiz hem de sentez aşamalarında, kavramlardan yararlanabiliriz.

Mimarlar tasarım etkinliği sırasında, eleştirmenler ise ortaya konan ürünleri değerlendirirken, yorumlarken, kendi düşünce biçimlerini nesnel olarak ortaya koyabilmek, diğerleri ile iletişim kurabilmek ve "kavram bulanıklığı"[7] yaratmamak için, kavramlara aşina olmalı, onların betimledikleri anlamları, sınırlarını, ürettikleri bilgi düzlemini, yaratılış ve gelişim süreçlerini yani tarihçesini, kısaca içeriğini tam olarak bilmelidirler.

2.3. Mimari Formu Oluşturan Yaklaşımların Kavramsallaştırılması

Bu çalışmada *kavramsallaştırma* ya da *kavram-üretmenin* asıl amacı; yaratılmış, üretilmiş bir sonuç ürün olarak *mimari formun anlatım olanaklarının kavramlar aracılığı ile nesnel bir biçimde ortaya konmasıdır*. Bir başka deyişle "mimari formu kavramsal olarak analiz etmektir".

Bu çalışmada, mimari formu oluşturan yaklaşımlar, *Broadbent* tarafından geliştirilenler ile sınırlı tutulmuştur. Bu yaklaşımların biri veya birkaçı ile meydana

[7] Hançerlioğlu [156], "Kavram bulanıklığını" aynı şeylerin aynı sözcükle ya da aynı şeyin ayrı sözcüklerle dile getirilmesine engel olmak anlamında kullanmaktadır.

getirilen mimari formu, kavramlara göre analiz etmenin formun meydana geliş sürecini anlama, açıklama ve değerlendirmeye imkan vereceği düşünülmektedir. Böylece fiziksel formun hem görünüşteki hem de görünenin arkasındaki anlatım olanaklarının yani anlamının açığa çıkartılması amaçlanmaktadır.

Mimari formu tasarlama ya da üretme yolları; *pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik* (kanonik) ve *ikonik tasarımlardır*. Bu aşamanın amacı, mimari formu oluşturan yaklaşımların (tasarlama metodları ya da yolları) alt-kavram kümelerine ayrılmasıdır. Böylece yöntemin kuramsal alt yapısını oluşturan bilgiler elde edilecek ve örneklerin analizi bu bilgiler doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Yöntemi kavramsallaştırmadır.

Broadbent [4] mimari formun oluşumuna ilişkin olarak tanımladığı yaklaşımları açıklarken; bu yaklaşımlardan biri veya birkaçının bir tasarımcı tarafından, aynı tasarım etkinliği içinde kullanılabileceğini belirtmektedir.

Bu yaklaşımlar, kendi içlerinde özel tanımlara sahip olmakla birlikte, birbirlerini de reddetmezler. Broadbent [4] kanonik (sentaktik) olanın aynı zamanda analojik olduğunu söylemektedir. Tipolojik, memnun edici oldukları bilinen formların yeniden üretimine dayandığından, bir çeşit analojidir. İkonik olanın da kendi içinde tipolojik, analojik, sentaktik bileşenleri mevcuttur.

Öte yandan her yaklaşımın kendine has *ayırtedici özellikleri* bulunmaktadır. Bu anlamda kavram üretmede dikkat edilecek husus, *her yaklaşımın kendi tanımından kaynaklanan bilginin, kavramlar aracılığı ile nesnel bir şekilde ortaya çıkartılmasıdır.*

Her yaklaşım bir bilgidir. Bu anlamda, konusu, sınırları, varlık alanı, çerçevesi ve sınırları mevcuttur. Her yaklaşım, kendi anıyla anılan bir *"üst kavrama"* ve bu kavramı bütünleyen *"kavram bileşenlerine"* yani alt kavramlara ve eşdeğer kavramlara sahiptir.

Anlamları, kapsamları ve sınırları farklı olmakla birlikte yaklaşımlar, birbirlerini reddetmezler. Bu anlamda birbirlerine geçen, birbirleriyle örtüşen ve kesişen yönleri bulunmaktadır.

. *Pragmatik tasarım;* mevcut malzeme ve teknolojilerden yararlanma konusunda ayrıcalıklıdır. Materyallerin bina formu en iyi şekilde çalışıncaya kadar deneme-yanılma yolu ile biraraya getirilmesi esasına dayanmaktadır. Bu anlamda *yaratıcılığa* ve *sezgiselliğe* dayalıdır. Pragmatik tasarımda neden ile sonuç arasında karşılıklı bağlantı özelliği mevcuttur. Bu nedenle *nedensellik* niteliği taşımaktadır. Temel amacı *yararlılıktır. İşlevsel* olmayı amaçlar ve işlevsel olanı niteler. Bu anlamda *indeks* niteliğine sahiptir. *Akla uygunluk, uygulanabilirlik, verimlilik* esasına dayalı olarak, *ekolojik* ve *ekonomik* yapı üretimini içermektedir.

. *Tipolojik tasarım;* değişmez zihinsel imgelere sahip bina formları aracılığı tasarlamayı içermektedir. Bu anlamda *imgesel'*dir ve *ikon, indeks* ve *simge* değerlerine sahip bir göstergedir. *Tip* üretmeyi içermektedir. Geçmiş ile kurulan görsel ve anlamsal bağlar açısından gelenekle, kültürle ve tarihle olan ilişkisi kapsamında *tarihsellik, yerellik* ve *yeniden üretilebilirlik* niteliklerine sahiptir. Ayrıca bu anlamda geçmiş ile bağ kurmaya dayalı olarak *süreklilik* niteliği taşımaktadır. Mevcut imgenin benzerlikler yolu ile ve çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınmış olması anlamında *analoji* ve *mimesis* kavramları ile ilişkilidir. Mevcut bir tip'in dizimsel özelliklerinin devralınmış olması anlamında *sentaks*'a ve tip'e ilişkin öz'ü yansıtmak anlamında *öz* niteliğine sahiptir. Mevcut imgeye ait öz'e ulaşmak açısından *soyutlamalar* içermektedir. Pragmatik olanın zamanla tipleşmesi açısından *pragmatiktir.* Bu anlamda *rasyonellik* ve *fonksiyonel (işlevsel)* olma niteliklerine sahiptir.

. *Analojik tasarım;* benzetmeler yolu ile soyut ya da somut imgeler aracılığı ile tasarlamayı içermektedir. Bu anlamda *imgeseldir.* Benzerlikler yolu ile formun oluşturulması amacını taşıdığından *analojiler, alegori, mecaz, mimesis* ve *soyutlamalar* aracılığı ile tasarlamayı içermektedir. *Yaratıcılık* ve *sezgisellik* belirleyici özellikleri arasında yer almaktadır. Benzerliğin devralınması yolu ile tasarlamayı içerdiğinden *yeniden üretilebilirlik* niteliğine sahiptir. Bu anlamda *ikon* değeri taşımaktadır. Benzerliklerin kavramları da imgeler aracılığı ile çağrıştırmayı kapsaması anlamında, *öz* niteliğine sahiptir.

. *Sentaktik tasarım;* kural tabanlı sistemler ile tasarlamayı içeremektedir. Bu anlamda *sentaktiktir.* Genellikle *geometriktir.* Bir modül'ün kullanımı ile tasarlamayı içermek

anlamında *boyutsal ve modüler koordinasyona* sahiptir ve *standartlık* niteliği taşımaktadır. Izgara sistemlerle tasarlamak anlamında *esneklik* ve *değişebilirlik* niteliklerine sahiptir. Bu anlamda *rasyonel* ve *pragmatiktir.* Kendi *analojik* yönüne sahiptir. Bu anlamda *mimesis* niteliği taşımaktadır ve *yeniden üretilebilme*'yi içermektedir. Kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesini çağrıştırmak anlamında *ikon* değeri taşımaktadır ve *imgesel*'dir.

. *İkonik tasarım; simgeler* aracılığı ile tasarlamayı içermektedir. Bu anlamda *imgeseldir. Simge* değerine sahip olmakla birlikte birleşik ve kodlu bileşenlere sahip bir gösterge olrak *ikon* ve *indeks* değeri taşımaktadır. Tarihsel bir anda üretilmiş olan simgeler aracılığı ile tasarlamak anlamında *tarihsellik*, yer'e özgü niteliklerin çağrıştırılması anlamında *yerellik* niteliği taşımaktadır. Mevcut tipolojilerin imgesel ve öz'e ilişkin özelliklerinin devralınması anlamında *tip* kavramı ile ilişkilidir. Bu anlamda çevresel ve tarihsel değerlerde devamlılık sağlama amacı taşıdığından *süreklilik* niteliğine sahiptir. Bilindik formlara ve çağrışımlara dayalı olarak benzerlikler yolu ile tasarlamayı içermektedir. Bu anlamda *analoji* ve *mimesis* kavramları ile ilişkilidir ve *yeniden üretilebilirlik* niteliği taşımaktadır. Anlam üretimini kapsayan yönü ile *alegori, mecaz* ve *öz* niteliklerine sahiptir. Anlamı belirginleştirmek kadar imgenin ikon haline gelmesi sonucunda kazandığı yeni anlam değerlerini içermek anlamında *karmaşıklık* ve *çelişkiler* ile tasarlamayı kapsamaktadır. Bilinenin bilinmedik yeni kullanımlarla bilinen anlamlarının yerinden edilmesi anlamında *soyutlamalar* ve *değişebilirlik* nitelikleri taşımaktadır. Ciddiyetten uzak oyuncu tavrı ile *ironik* söylemler ve *kitsch* ile bütünleşmektedir.

Bu çalışma kapsamında üretilen kavramlar, yukarıdaki açıklamalara dayanarak sayısal olarak şöyledir: *Pragmatik tas*arım altında üretilen kavramlar "11"; *tipolojik tasarım* altında üretilen kavramlar "17"; *analojik tasarım* altında üretilen kavramlar "11"; *sentaktik tasarım* altında üretilen kavramlar "14" ve *ikonik tasarım* altında üretilen kavramlar "20" adettir. Bu anlamda çalışma kapsamında üretilen kavramların toplam sayısı "73" adettir.

Form oluşturucu yaklaşımlar, kendi tanımlarından kaynaklı olarak, -aynı kavram ile eşleştirilseler bile-, kavramsal tanımlamada ayrılıklar gösterebilmektedirler.

Bu nedenle, bu çalışma kapsamında *üretilen kavramlar*, anlam belirsizliğine yol açmamak ve her tasarımın kendi doğasına yanıt verecek ayrılıkları belirtmek açısından; anlamları, kapsam ve sınırları felsefi ve sözlük anlamlarına göre tanımlanmış halde, sanat ve mimarlık alanlarındaki kullanımları açısından ele alınmış açıklama, tanımlama ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Kavramların, metin içinde yer alışı alfabetik sıraya göredir.

Bu anlamda çalışmada "üretilen kavramlar"; *yaklaşımlara* göre ele alındıklarında "73", *kavramlara* göre ele alındıklarında ise "36" adettir. Kavramlara; pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik ve ikonik olmak üzere üst-kavramları oluşturan yaklaşımlar da dahil edilmiştir.

Tablo 10' da bu çalışma kapsamında üretilen toplam 73 adet kavramın mimari formu oluşturan yaklaşımlar altında sınıflandırılması yer almaktadır. Tablo 11'de ise üretilen 36 adet kavramın, mimari formu oluşturan yaklaşımlarla eşleştirilmesi gösterilmektedir.

Tablo 10. Mimari formu oluşturan yaklaşımlar ve üretilen kavramlar

	MİMARİ FORMU OLUŞTURAN YAKLAŞIMLAR				
ÜRETİLEN KAVRAMLAR	**PRAGMATİK TASARIM**	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**
	*Ekoloji *Ekonomi *Fonksiyonellik *İndeks *Nedensellik *Pragmatizm *Rasyonellik *Sezgisellik *Uygulanabilirlik *Verimlilik *Yaratıcılık	*Analoji *Fonksiyonellik *İkon *İmgesellik *İndeks *Mimesis *Öz *Pragmatizm *Rasyonellik *Sentaks *Simgesellik *Soyutlama *Süreklilik *Tarihsellik *Tip *Yeniden üretilebilirlik *Yerellik	*Alegori *Analoji *İkon *İmgesellik *Mecaz *Mimesis *Öz *Sezgisellik *Soyutlama *Yaratıcılık *Yeniden üretilebilirlik	*Analoji *Boyutsal koordinasyon *Değişebilirlik *Esneklik *Geometri *İkon *İmgesellik *Mimesis *Modül *Pragmatizm *Rasyonellik *Sentaks *Standartlaşma *Yeniden üretilebilirlik	*Alegori *Analoji *Çelişki *Değişebilirlik *İkon *İndeks *İmgesellik *İroni *Karmaşıklık *Kitsch *Mecaz *Mimesis *Öz *Simgesellik *Soyutlama *Süreklilik *Tarihsellik *Tip *Yeniden üretilebilirlik *Yerellik

Tablo 11. Üretilen kavramlar

ÜRETİLEN KAVRAMLAR	TASARIM YAKLAŞIMLARI				
	PRAGMATİK TASARIM	TİPOLOJİK TASARIM	ANALOJİK TASARIM	SENTAKTİK TASARIM	İKONİK TASARIM
Alegori			•		•
Analoji		•	•	•	•
Boyutsal Koordinasyon				•	
Çelişki					•
Değişebilirlik				•	•
Ekoloji	•				
Ekonomi	•				
Esneklik				•	
Fonksiyonellik	•	•			
Geometri				•	
İkon		•	•	•	•
İmgesellik		•	•	•	•
İndeks	•	•			•
İroni					•
Karmaşıklık					•
Kitsch					•
Mecaz			•		•
Mimesis		•	•	•	•
Modül				•	
Nedensellik	•				
Öz		•	•		•
Pragmatizm	•	•		•	
Rasyonellik	•	•		•	
Sentaks		•		•	
Sezgisellik	•		•		
Simgesellik		•			•
Soyutlama		•	•		•
Standartlaşma				•	
Süreklilik		•			•
Tarihsellik		•			•
Tip		•			•
Uygulanabilirlik	•				
Verimlilik	•				
Yaratıcılık	•		•		
Yeniden üretilebilirlik		•	•	•	•
Yerellik		•			•

2.3.1. Alegori (İstiare)

Alegori, sözlük anlamı ile: "Bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirmedir" [155].

Alegori, bir şeyi anlatmak için ona benzetilen başka bir şeyin adını kullanmadır. "Bu delikanlı, yaşamın baharındadır" sözünde "bahar" sözcüğünün "gençlik" sözcüğü yerine kullanılması alegoridir. Alegori, öz anlamının dışında ve asıl anlamının bir özelliği anlamında kullanılan söz demek olan "mecaz"dan farklıdır [156].

Alegori; mecaz kavramından olduğu gibi imge, simge, kıyas gibi terimlerden de farklıdır.

Benzerlik kaldırılıp bir zarf vasıtasıyla benzerlik kurmak, kıyaslama yapmaktır: "O bir aslan gibi cesurdur". Mecaz ise kısaltılmış kıyastır. Böylece kıyaslama yaptığımız nesne üzerine kıyaslanan şeyin nesnesi taşınır: "O bir aslandır". Mecaz ile imge arasındaki fark, imgelerin fikri ifade etmeksizin tasvir etmeleridir. İmge bir fikri gösteriyorsa "alegori" olur. Simge duyulara, alegori düşüncelere hitap eder, [129].

Alegori, resmedilmemiş bir kıyaslamadır, bir fikri çağrıştıran bir göstergedir. Örneğin; Jüpiter'in kudretinin göstergesi olarak yıldırım ve kartal gibi niteliklerle canlandırılması ya da kiliselerde tonozun yaslandığı duvarlarda oluşan itme kuvvetini karşılamak için X ve T harfi biçimindeki harflerin "umut" anlamına gelmesi gibi [129].

Mimarlık alanında özellikle post-modern uygulamalarda da sıkça alegorilere başvurulmaktadır. Disneyland vari kentsel oluşumlar, bir yandan kent imgesi, eğlence ve tüketim toplumu alegorilerini, fantezinin yeniden üretimini dile getirirken; Las-Vegas işaret ve tabelalardan oluşan mimarlığı ile simgeselliği ön plana alarak ilginç mekan alegorileri yaratmaktadır.

Çalışma kapsamında *"alegori"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

Analojik tasarımda; benzerlikler yolu ile soyut ve/veya somut imge/imgelerin bir "fikri" göstermesi anlamında,

İkonik tasarımda; simgeselliği ön planda olan soyut ve/veya somut imge/imgelerin bir "fikri" göstermesi anlamında kullanılmaktadır.

2.3.2. Analoji

Analoji, sözlük anlamı ile: "Benzeşim, andırım, örnekseme sözcükleri ile eş anlamlıdır" [50].

Analoji sözcüğü, Avrupa dillerinde Yunanca'nın nispet anlamındaki *analoyia* sözcüğünden türetilmiştir. Bilimsel terim olarak nispet bakımından *benzerlik* anlamını vermektedir [51].

Bilimde analojiler yoluyla sonuç çıkarma, tanımlama ve sınıflandırma yapmak mümkün olduğu gibi, dilde de analojiler yoluyla yeni kelimeler üretmek mümkün olmaktadır.

Sanat alanında analojiler, tasarımcının zihninde canlandırdığı yaratıcı düşünce ve kavramları başlatması açısından sıklıkla başvurulan yollardan biridir.Sanat etkinliklerinde olduğu gibi mimarlıkta da analojiler yoluyla biçimin oluşturulması yaygındır.

Tasarımcı, analojiler[8] yoluyla form oluştururken farklı esin kaynaklarından hareket ederek; doğadan, sanatın farklı dallarından (resim, heykel vb), mitoloji, tarih vb. alanlardan ve mimarlığın kendi ürünlerinden yararlanmak yoluna gidebilir.

Analojiler ile kurulacak benzerliklerde; benzerliğin doğrudan devralınması söz konusu olabileceği gibi, soyutlama, yorumlama, mecaz ve mimesis yoluyla da benzerlikler kurmak mümkündür.

Çalışma kapsamında *"analoji"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

---

[8]Analojik tasarım, mimari formu oluşturan tasarım yaklaşımlar altında, 1.2.1.2'de ayrıntılandırılmıştır.

.*Tipolojik tasarımda*; benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, değişmez zihinsel imgelere dayalı tipler aracılığı ile mimari formun oluşturulması anlamında,

.*Analojik tasarımda*; benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, soyut ve /veya somut imgelerden yararlanmak yoluyla mimari formun oluşturulması anlamında,

.*Sentaktik tasarımda*, Benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, kural tabanlı sistemler aracılığı ile mimari formun oluşturulması anlamında,

.*İkonik tasarımda*; benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, soyut ve /veya somut imgelerin çağrışımsal anlamlarına başvurmak yolu ile mimari formun oluşturulması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.3. Boyutsal koordinasyon (eşgüdüm)

Mimarlık sözlüğünde *boyutsal koordinasyon* kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır: "Yapı bileşenlerinin modüler bir sitem içinde bir araya getirilmelerini sağlamak amacıyla bileşenlerin yapımında, mekan ve yapı elemanlarının tasarımında en elverişli boyutların seçilmesi" [118].

Türk Standartları Enstitüsüne göre "*yapım üretimde boyutsal eşgüdüm*; "imal edilmiş yapı bileşenlerinin birbirleri ile veya imal edilecek yapı bileşenleri ile büyüklüklerini değiştirmeden bir araya getirebilmek için, bileşenlerin imalatında, mekan ve yapı elemanlarının tasarlanmasında en elverişli boyutların seçilmesidir" [169].

Üretkenlik arttıracak biçimde yapı ve yapı ürünlerinin tasarlanması, imalatı ve birleştirilmeleri sırasında dizgesel eşgüdüm sağlanması için *boyutsal eşgüdüm* gerekli ve önemli bir araçtır [170].

Basitlik, tekrar edilebilirlik, standartlaşma ve esneklik, boyutsal koordinasyonda, önemlidirler.

Boyutsal koordinasyondan kısaca beklenen;

.Yapı ürünlerinin yapı yerinde değiştirilmeden ve düzeltme yapılmadan aralarında birleştirilmelerini sağlamak,

.Aynı gereksinmeleri karşılayan yapı ürünlerinin aralarında değiştirilebilmelerini sağlamaktır.

Çalışma kapsamında *boyutsal koordinasyon* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Sentaktik tasarımda*; iki veya üç boyutlu gridlerin kullanımı ile kütle, yüzey ve mekanlar arasındaki ilişkilerde şekil ve büyüklük açısından standartlara uygunluk ve tasarımın bütününde eşgüdüm sağlanması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.4. Çelişki

Çelişki, sözlük anlamı ile: "Çelişme ya da birbirine ters olma, birbirine tutmama durumudur" [50]. Çelişme ya da çelişik kavramları, karşıtlığı dile getirir.

Çelişme, bütün nesne, olgu ve olayların kendileriyle birlikte karşıtlıklarını da içermeleri anlamına gelmektedir. Antikçağ düşünürlerinden Herakleitos'un; "her şey her şeyle çelişmekte ve savaşmaktadır ve bu savaşla bir şeyden birçok şeyler ve her şey oluşur" düşüncesinden hareket eden Hegel, çelişmeyi; "her türlü yaşamın temel yasası" yapar. Marx ise çelişmeyi idealist Hegel'ci kabuğundan soyutlayıp onu pratiğe dönüştürmüş ve tarihsel ve toplumsal yaşama uygulamıştır. Engels; çelişmeyi evrenselleştirmiş ve onu doğa diyalektiğine uygulamıştır. Lenin ise her türlü yaşamın kaynağını çelişmeye bağlayarak çelişmenin evrenselliğine işaret etmiştir [51].

Mimarlıkta çelişki, Rönesans'ı izleyen İtalyan Manyerizmde, 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın erken dönemlerinde, mimarlığı akademik rasyonalizmden kurtarma çabaları içinde görülür. Bu kavram mimarlık'ta proveke edici, biçimsel tezlerin, karşı biçimsel tezlerle aynı çalışma içinde bütünleştirildiği, diyalektik bir rol üstlenmektedir [170].

Mimaride çelişki kavramı, yoğun anlatımı ile Venturi'nin 1966'da yayınladığı "Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki" kitabı ile gündeme gelmiştir. Mimari ve kentsel ölçeğe ilişkin bu kitapta [170], *belirsizlikler ve gerilimlerin anlamı güçlendirdiği ve zenginleştirdiği savı* yer almaktadır. Bir başka deyişle karmaşık ve çelişkili mimarlık;

-imge ile imgelemin yan yana gelmesi sonucu oluşan mimarlık-, belirsizlik ve gerilimlerle doludur. Mimarlık biçim ve özdür; soyut ve somuttur- ve anlamını iç özelliklerinden olduğu kadar içinde yer aldığı özel bağlamından kazanır. Mimari bir öğe hem biçim ve strüktür hem de doku ve malzeme olarak algılanır. Bu karmaşık, çelişkili ve değişken ilişkilerden mimari ortamın özelliği olan anlam belirsizliği ve gerilim doğmaktadır.

Venturi'nin kitabında *çelişki*'ye özellikle modern mimarinin "ya biri ya öteki" geleneğine karşıt olarak geliştirdiği "hem o...hem bu" olgusu kapsamında yer verilmiştir: "Hem o...hem bu" olgusunun kaynağı çelişki, temeli ise ögeleri farklı anlam düzeylerine göre sınıflandırarak onlara değişik değerler kazandıran sıradüzendir. Böyle bir düzen aynı anda güzel ve çirkin, büyük ve küçük, kapalı ve açık, sürekli ve eklenmiş, yuvarlak ve kare, strüktürel ve mekansal ögeler içerebilir. Anlaşılması güç bir mimarlık geçerli olmak için içeriğinin ve anlamının karmaşıklığını ve çelişkilerini yansıtmak zorundadır. Yani mimarlık, iyiyi olduğu kadar kötüyü de yansıtmalıdır [170].

Mimaride, böylesi düzenlemeler, kuvvetli bir etki yaratmanın yollarından biridir. Bilinen biçimleri alışılagelmişin dışında kullanmak, gözlemciyi şaşırtarak yapıtın daha yakından incelenmesini sağlamaktadır [119].

Çalışma kapsamında *çelişki* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

İkonik tasarımda; biçimsel tezlerin karşı biçimsel tezlerle desteklendiği, mimari biçim, öğe ve elemanların bilinen anlamlarının dışında yeni anlam yükleriyle donatılmış olarak anlam belirsizliği ve canlı bir gerilim yaratacak biçimde yan yana, üst üste getirilmesi ile oluşan form kompozisyonlarına ilişkin olarak kullanılmaktadır.

2.3.5. Değişebilirlik

Değişiklik, sözlük anlamı ile; "amaca uygun biçime getirmek için yapılan değiştirmedir" [50]. Felsefe sözlüğünde ise bu kavram; "öz değişmeden gerçekleşen değişiklik" olarak tanımlanmaktadır [51].

Mimarlık alanında "değişebilirlik", endüstrileşme ile birlikte prefabrikasyona yönelik üretim biçimlerine geçilmesi ile daha yaygınlık kazanmıştır. Değişiklikler, malzeme, büyüklük, yer ve işlev açısından olabilir [170].

Modern mimarlıkta *değişebilirlik*, bir yararlılık ölçütü olarak ele alınırken; post-modernizmde, biçim ve içerik ayrımın belirginleşmesi ile yeni bir boyut kazanmıştır. Bir başka deyişle, nesnenin özü değişmeden biçimi ondan bağımsız değişebilmektedir.

Çalışma kapsamında *değişebilirlik* kavramı, mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Sentaktik tasarımda*; zaman içinde gelişen ihtiyaçlara bağlı olarak büyüklük, yer ve işlev açısından esneklik sağlayacak sistemlerle, mimari formun oluşturulması anlamında,

.*İkonik tasarımda*; biçim ve içerik arasındaki ayrımın ortadan kalkması sonucu, biçimsel tercihlerin içeriklerinden bağımsız farklılaşması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.6. Ekoloji

Mimarlık Sözlüğünde *ekoloji* kavramı: "Canlı varlıklarla çevreleri arasındaki ilişkileri inceleyen biyoloji kolu" olarak tanımlanmaktadır [118].

Felsefe sözlüğünde ise *ekoloji* kavramı: "Canlılarla çevreleri arasındaki ilişkilerin bilimi...çeşitli örgenliklerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve çeşitli örgenlerin çevreleriyle olan ilişkilerini kapsayan bilim" olarak tanımlanmaktadır [142].

Mimarlık açısından ele alındığında *ekoloji* kavramı "ekolojik mimari" ile ilişkilendirilmektedir.

Ekolojik mimarlık; doğal kaynakların hızla tüketildiği, nüfusun hızlı bir şekilde arttığı günümüzde, "yapay çevreyi" hem mevcut ihtiyaçlara cevap verecek şekilde hem de insanların doğa ile olan diyaloğunu kurarak ve doğal çevreyi tahrip etmeden ona uyumlu, ekonomik, akıllı, rasyonel ve enerji tasarruflu bir biçimde bina tasarlamayı öngören yapı yapma etkinliğidir.

Ekolojik mimarinin önderliğini, biyolojik ve ekolojik yapı üretimi oluşturmaktadır.Yapı biyolojisi, insana yakışır bir yaşamı teşvik edici, bilinçli yapılaşmayı önerir. Gittikçe artan bilinçlilik, yeni üretilen malzemelerin çevreye ve sağlığa zarar vermeleri sonucu; sağlık, rahatlık, huzur, sevimli ve yaşamı destekleyen yapılaşma istekleri yapı biyolojisinin programını oluşturmaktadır [172].

Ekolojik mimari, evrensel teknikleri, sosyal olanaklar, ortam ve yapının bulunduğu yere özgü yerel çözümlemelerle birleştirmeyi amaçlar. Bilgi kaynaklıdır, form esaslı değildir. Binanın nasıl davranması ile ilgilidir. Akıllı teknolojiler ve malzemeler kullanarak, bina-kullanıcı ve insan arasında dinamik, etkileşimli ilişkiler kurmayı amaçlamaktadır [120].

Bu bağlamda ekolojik mimari ve ekolojik yapıların temel amaçları kısaca şu şekilde özetlenebilir:

.Doğaya uyum sağlayacak biçimde yapı yapmak yani; çevreye saygılı, doğayı koruyan, onunla bütünleşen, çevre verilerini ve malzeme olanaklarını dikkate alarak tasarlamak,

.İklim ve çevresel verileri, yerel mimari çözümlemeleri göz önünde bulundurarak yapı yapmak,

.Yapının biçiminden ziyade işleyiş ve içeriğini esas alarak tasarlamak,

.Yöresel yapı malzemesi ve işgücünün yapı sektöründe kullanılması ile rasyonalizasyon sağlanması,

.Malzemelerin akıllıca, ekonomik, dönüştürülerek ve çevreye en az zarar verecek şekilde seçimi ve kullanılması, bir başka deyişle biyolojik esaslı malzeme kullanımı ile insan sağlığının ve doğanın korunması,

.Doğal kaynaklardan yararlanmak yolu ile, alternatif-yenilenebilir enerji kullanımı ile enerji tasarrufu sağlamak özellikle güneş ve rüzgar enerjisinden yararlanmayı sağlayacak; güneş paneli, güneş kolektörü, rüzgar tribünü, trombe duvar vb. ile tasarlamaktır.

Günümüzde *ekoloji* kavramı, yakın anlamlı "*sürdürülebilirlik*" kavramını da kapsamı içine almıştır.

Sürdürülebilirlik, bir kaynağın kalıcı zararlar vermeden veya tüketilmeden kullanımıdır; ya da bir başka deyişle sürdürülebilirlik, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını

karşılayacak kaynakların mevcudiyetini garanti altına alırken, bugünün toplumlarının ihtiyaçlarının karşılamak için, doğal, insanlığa ait ve teknolojik kaynaklarının etkin kullanımıdır [173].

Sürdürülebilir mimarlık ise; çevre bilinçli mimari tasarım olarak tanımlanmaktadır [174].

Kısaca *sürdürülebilirlik* terimi, kaynakların verimliliği arttıracak biçimde ekonomik kullanımı içermekte, *sürdürülebilir mimarlık* ise "yaşanabilir" çevreler yaratmayı amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında "*ekoloji*" kavramı, anlamı genişletilmiş olarak "*süreklilik*" kavramını da kapsayacak biçimde, mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar açısından;

.*Pragmatik tasarımda*; yararlılığı ön planda tutarak doğayla uyumlu, ekonomik, rasyonel, enerji tasarruflu, akılcı vb. çözümlerle tasarım yapmak anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.7. Ekonomi

Ekonomi, sözlük anlamı ile: "Az masraflı, kazançlı, hesaplı" anlamlarına gelmektedir [50]. Kısaca Türkçe karşılığı ile tutumsal olanla özdeş kılınmaktadır.

Ekonomi terimini, Antikçağ Yunan düşünürü Aritoteles Yunanca ev ve yönetim anlamlarını veren oikos sözcüğüyle yasa anlamını veren nomos sözcüğünü birleştirerek kurmuştur. *Ekonomik* terimi ise, ekonomiye değin olan anlamındadır [142].

Yapım alanında ekonomik olma, endüstrileşme ile birlikte prefabrikasyona yönelik üretim biçimlerine geçilmesi ile daha yaygınlık kazanmıştır. Prefabrikasyona dayalı üretim biçimlerinin gereği olan standartlaşmanın en önemli amaçlarından biri, ekonomik olmaktır.

Yapım sistemleri açısından ekonomik etkinlik;

.Yatırılan sermayenin geri dönüş süresi,

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

.Kaynakların uygun kullanımı,

.Sistemin seri üretime uygunluğu vb. göstergelerle ifade edilmektedir [118].

Koşullar açısından düşünüldüğünde ise ekonomik terimi; kitlesel üretimdeki süreklilik, nakliye sorunları, malzeme sorunları vb. içermektedir [118].

Çalışma kapsamında "*ekonomik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda*; yararlılık ölçütü olarak, minumum bütçe ile maksimum verimin sağlanması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.8. Esneklik

Esnek, sözlük anlamı ile: "Bir dış gücün etkisi altında uzamak, kısalmak, eğrilmek gibi biçim değişikliklerine uğradıktan sonra, etkinin kalkmasıyla eski biçimini alabilmek özelliğinde olan", olarak tanımlanmaktadır [50]. *Esneklik* ise; bir cismin, üzerindeki yükün kaldırılmasıyla ilk duruma dönmesi, esnek olma hali, elastikiyet olarak tanımlanmaktadır [118].

Mimarideki kullanımının haricinde farklı alanlarda da kullanılan bir kavram olan *esneklik*; büyüyebilirlik, değişebilirlik, gelişebilirlik, uyabilirlik (uyumlanabilirlik) vb. kavramlarla yakın anlamlıdır. Söz konusu kavramlar birbiri içinde gelişebilen, birbirini kapsayan yakın anlamlara sahiptirler.

Mimaride "esneklik": "Sürekli değişme ve değişme ile sürekli uyumu her tür ve mertebede amaçlayan mimari yaklaşımlar ve davranış sistemi-mimari çevreye uyumun her durumda kurulabilmesi ve sürdürülebilmesinin mimari çevrede değişme ile sağlanabilmesi ile yapı sisteminde değişebilirlik niteliklerine uygun görülen karşılık" anlamındadır [177].

Esnekliğin, bir biçimin kesin değişikliğe uğramadan etkilere dayanabilme yeteneği olarak tanımlanabileceğini söyleyen Aksoy [178], esnekliği büyüyebilmenin bir koşulu olarak değerlendirmektedir.

Gür [179] ise esnekliği; bir mekanın çok çeşitli işlevlere olanak tanıyıp tanımadığı ile ilişkilendirmektedir. O'na göre, katı mekanlar salt tasarlandıkları amaca yönelik olarak kullanıldıkları halde esnek mekanlar kullanıcı gereksinmelerindeki değişiklikle farklı görevler üstlenebilmektedirler.

Schulz esnekliği iki anlamda kullanmaktadır:

.Elemanlar ilavesi veya çıkarılması yolu ile ve bütünlüğünü kaybetmeden binanın büyümesi veya küçülmesi,

.Elemanların ve ilişkilerin değiştirilebilmesi [180].

Kısa bir tanımlama ile esneklik; mekan, işlev, yer ve büyüklük açısından kullanıcı gereksinimlerine bağlı olarak değişebilme niteliği olarak tanımlanabilir.

Çalışma kapsamında *"esneklik"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Sentaktik tasarımda*; zaman içinde gelişen ihtiyaçlara bağlı olarak büyüklük, yer ve işlev açısından değişme potansiyeline sahip sistemlerle, mimari formun oluşturulması anlamında kullanılmaktadır.

2.3.9. Fonksiyonellik (İşlevsellik)

Fonksiyon, sözlük anlamı ile "işlev, görev" anlamlarında kullanılırken; *fonksiyonel* ya da *işlevsel*; "fonksiyonla ilgili, işlevsel" olan anlamındadır [50].

Felsefede görevcilik ya da işlevcilik akımı pragmacılıktan gelir. Orada gerçekliğin görevi işe yaramak ve yararlı olmaktır. Pragmatizm öğretisi, gerçekliğin ölçütünü yararlı olanda bulur [61].

Mimarlık alanında "*işlev*" kavramı: "Bir yapının gerçekleştirebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme olanağı veren eylem türü ya da türleri" olarak tanımlanmaktadır [61]. "*İşlevsellik*" ise işlevine uygun nitelikte yapılmış ya da biçimlenmiş nesne ya da yapıları nitelemektedir [181].

Mimarlık alanında fonksiyonel ya da işlevsel terimi, özellikle bir döneme damgasını vuran Modern mimarinin "Uluslararası Üslup" dönemi ile özdeşleşmiştir.

Ancak bu döneme gelinmeden önce, "Biçim işlevi izler savını ilk kez 1843 yılında heykeltraş Greenuogh ortaya atmış, çağdaş "Fonksiyonalizm"i belirleyen bu düşünce sonraları Amerikalı Sullivan tarafından benimsenmiştir. Greenough ile Sullivan soyut ve zaman ötesi güzellik anlayışı yerine, işleve değgin bir mükemmellik ararlar. Sullivan'a göre; "yapının biçimlenmesi işlevine bağlıdır". Bu görüşler ışığında modern mimarlığın temelleri atılmıştır [118].

Bu dönemde işlev tanımı, tamamiyle mekanik anlamla sınırlandırılmıştır [80]. Fonksiyonalist mimarlar, çok güçlü bir "işlevselci" mimarlık oluşturdular. Bu mimarlık bir yandan tümüyle öncü hareketin kanadını oluştururken, diğer yandan da toplumun teknoloji yoluyla olduğu kadar sanat yoluyla da kurtarılması düşüncesi ile ilgileniyordu. Onlara göre, "işlevselci" yapı, el işçiliğinin keyfi kurallarından ve bireysel düşlerden arındırılmış, saf bir kusursuzluk örneği olan makine tarafından platonik biçim düzlemine yükseltilmiş saf bir sanat ürünüdür [182]. Bir başka deyişle bu dönemde işlevsel olanın aynı zamanda güzel ve iyi olduğu düşüncesi hakimdir.

Wolfe [183], bu dönemde işlevsellik adına işlevsellikten özenle kaçınıldığını, binaların beton, çelik, ahşap, cam ve sıva şekline dönüşmüş teoriler olmaya başladığını belirtmektedir. Bir anlamda fonksiyonalizm, kendi simgeselliğini yaratmıştır.

Mimarlıktaki kullanımı ile işlev sözcüğü, yalnızca bir döneme atfen kullanılan bir terim olmadığı gibi sadece pragmatik yararlılık açısından kullanım işlevini değil, farklı işlev türlerini de kapsamaktadır.

Lang'ın [184] deyimi ile, *işlev* kavramı; yapısal çevrenin karşılaması gereken tüm fonksiyonları kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Bir yapının kullanımına ilişkin pragmatik işlevi kadar, işlevin farklı boyutlarını kapsayan teknik, fizyolojik, fiziksel, simgesel, kültürel, estetik, psikolojik vb. farklı işlev türleri de, yapıyı fonksiyonel (işlevsel) olma açısından değerlendirmede önemlidir.

İşlev kavramı; konuyla ilgili pek çok araştırmacı tarafından farklı anlam yükleriyle donatılmakla birlikte, mimarlığın üç temel kaygısını *sağlamlık* (firmitas), *uygunluk* (utulitas) ve *güzellik* (venustas) olarak tanımlayan Vitruvius, "*utulitas*" kavramı ile yarar, dolayısıyla işleve dikkat çekmektedir [61]. Vitruvius'a göre bina işlevi, bir binanın temel etkinlik örüntüsünün üstünde, insan ve toplumun değer sistemini ve sembolik evrenini barındıran geniş ve gerçekçi bir yorumdur [160].

Çalışma kapsamında "*fonksiyonellik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda*, detaydan-bütüne tüm sistemin amaca uygunluğu anlamında,

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imaja sahip olan işlevsel bir tipin amaca uygunluğu anlamında kullanılmaktadır.

2.3.10. Geometri

Geometri: "Çizgi, yüzey ve hacim olarak uzayı ele alan uzay biçimlerinin, özelliklerini inceleyen ve ölçümlerini gösteren matematik kolu" olarak tanımlanmaktadır [118].

Antoniades [177] çizgiler ve şekillerin, iki biçimde tanımlanabileceğini belirtmektedir:

.Analitik eşitlikler yoluyla, matematiksel olarak,

.Geometrik tanımlamalarla.

Kompleks ve rastgele çizgilerden meydana gelen şekillerin tanımlanması son derece zordur. Daha az komplike çizgiler ve şekiller daha kolay tanımlanabilir ve hatta geometrik araçlar yardımıyla matematiksel eşitliklere ihtiyaç duyulmadan çizilebilirler. Düz çizgi, daire ve eşkenar üçgen en bilinen şekiller arasındadır. Bu ve benzeri şekiller aynı zamanda, matematiksel olarak da ifade edilebilirler.

Kare, üçgen ve daire temel biçimlerdir. Formlar, düzgün geometrik biçimlere üçüncü boyutun katılması ile elde edilen çok yüzlü hacimlerdir. Söz konusu formlar; küp, prizma, piramit, silindir, koni ve küredir. Ve bu formlar düzgün geometrik biçimlerden oluşmuşlardır.

Düzgün olmayan biçimlerin parçaları birbirine benzemez ve birbirleri ile ilişkileri düzensizdir [88]. Analitik bakış açısından, rastlantısal (düzgün olmayan) bir şekil yoktur. Herhangi bir çizginin herhangi bir noktası daima tanımlanabilir. Rastlantısallık ile, farklı matematiksel eşitlikler ve geometrik araçlar yardımıyla tanımlanan çizgiler kastedilmektedir [68].

Sanat tarihi boyunca, pek çok sanat dalında ilkeler belirlenip eserler sunulurken, matematiksel düzenlerden ve geometriden yararlanıldığı görülmektedir. Geometri sanatta, soyutlamanın kaynağı olarak düşünülmektedir.

Geometrik düzenler, tasarımcının biçimi düşünmesini ve düşündüğünü ortaya koymasını kolaylaştırır. Tasarımcı, mimari bütünü oluşturan parçaları ve bunlar arasındaki ilişkileri geometrik düzenler ve düzenlemeler -işlemler, ilkeler ve kurallar- yoluyla kurmaktadır [52]. Görsel bütünlük, strüktürel sistem ve binanın ölçeği vb. konularda geometri önemli bir kullanım alanına sahiptir.

Mimarlık alanında matematiksel ve geometrik düzenlerden yararlanma antikiteye kadar geri götürülebilecek, tarihsel bir geçmişe sahiptir. Antik Yunan'daki "Altın Oran", "Fibonacci Serisi", Le Corbusier'in "Modular"ı vb. mimarlık alanında, matematiğe dayalı ilke ve kurallardan, geometrik düzenlerden, form ve biçimlerden yararlanıldığının kanıtıdırlar.

Mimarlık alanında, günümüzde de benzer uygulamalara rastlamak mümkündür. Özellikle belli bir modül'e, gridlere ya da orantı sitemlerine dayanılarak yapılan tasarımlar, "geometriye" dayalıdır. Geometri mimari alanda, yapım kolaylığı sağlama, ekonomik kazanç, tekrar edilebilirlik, standartların oluşturulması ve boyutsal ve modüler eşgüdüm vb. konularda da öneme sahiptir.

Ayrıca; serbest ya da irrasyonel formların da, geometrik serbestlik içinde geometrik çalışmalar olarak değerlendirilebileceği görüşünden hareketle, rastlantısallığın düzenini arayan çabalar da göz ardı edilmemelidir. Dekonstrüktivist mimarların çalışmaları, öklit geometriyi sorgulayan, geometrinin yasa ve kuralarını yeniden gözden geçirmeye dayalı form kompozisyonları ile tasarım alanında yeni bir dönemi başlatmıştır.

Çalışma kapsamında *"geometri"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.Sentaktik tasarımda; tasarımın iki ya da üç boyutlu gridlere, modül vb. ölçü ve orantı sistemlerine dayalı bir düzene sahip olması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3. 11. İkon (görüntüsel gösterge)

İkon, sözlük anlamı ile: "Ortodokslarda İsa, Meryem veya azizlerin tahta üzerine mumlu ve yumurtalı boyalarla yapılmış dini resimlerine verilen addır" [50].

Önceleri Bizans'a özgü olan ikon, Ortodoks'lukla birlikte Balkanlar ve Rusya'da da yaygın bir kullanım ve uygulama alanı bulmuştur [181].

İkonografi, Tanrı ve insan heykel ve resimlerini inceleyen, açıklayan ve tanıtan bilimdir. İkonograf deyimi, imge anlamına gelen Yunanca *eikon* deyimiyle yazmak anlamına gelen Yunanca *graphein* deyimlerinden doğmuştur [156]. *İkonoloji* ise; dinsel simge ve biçim ögelerinin tarihini inceleyen bilimsel disiplindir [181].

Bu çalışmda; ikonografi "açık anlamlar", ikonoloji ise "örtük anlamlar" olarak tanımlanmakta ve "ikon" sözcüğü adı altında toplanmaktadır.

Peirce'ın, göstergenin gönderim yaptığı gerçek nesne ile (nesne-kavram) olan bağıntısını kurmak için yaptığı sınıflama; 1. *İkon* (Görüntüsel gösterge), 2. *İndeks* (Belirti), 3. *Simge* 'dir [185].

İkon, bize gönderim nesnesini çağrıştırmak için, benzerlik alanında yeterli ipuçları taşıyan göstergedir [186]. İkon'un, anlattığı şeyle arasındaki ilişki her zaman bir fotoğraftaki gibi bire bir kopya olmayabilir. Bazen sadece nesneye ait niteliklerin çağrıştırılması da o nesneyi algılamamıza olanak sağlamaktadır. Örneğin; bir çocuğun çizdiği yalın anlatımı ile bir ev, bize "ev" kavramını çağrıştıran bir ikondur.

İkon, kendi nesnesine benzemesi açısından nedenli ve iletişim amaçlı bir göstergedir. Nesne orada bulunmasa da onu gösteren göstergedir. Sadece görsel olarak değil duyularla da kavranabilen bir göstergedir [129].

Mimarlık alanında ikonların kullanılması, mimarlığın kendi tarihi kadar eskidir. Laugier'in ilkel klübesinden günümüze, Venturi'nin ördeklerine kadar mimarlık tarihine ikon'lar tarihi olarak bile bakılabilir.

Mimarlık alanında, mimarinin kendi soyutlanmış anlatımları olan bilgisayar modelleri, eskizler, iki ve üç boyutlu diyagramlar vb. ya da yazılar, tabelalar ve işaretlerden oluşan yazı karakterli ikonlar ile biçimsel görsel özelliklere dayalı ikonlar mevcuttur. Bunlar içinde en sık kullanımına sahip olan ise biçimsel görsel özelliklere dayalı olanlardır. Bu bazen bir stil'in genel özelliklerini yansıtan biçimsel anlatımlar düzeyinde cephe kütle ve mekan biçimlenişinde etkili olabileceği gibi, bazen tek tek parçalar, bazen de binanın veya kentin tümünde görülebilmektedir.

Çalışma kapsamında "*ikon*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imgesi olan tip'in, ikon haline gelmesi anlamında,

.*Analojik tasarımda*; benzerliği devralınan şeyin sahip olduğu çağrışımsal değer anlamında,

.*Sentaktik tasarımda*; iki ve /veya üç boyutlu modellerin sahip olduğu çağrışımsal değer anlamında,

.*İkonik tasarımda*; benzerliği devralınan şeyin sahip olduğu çağrışımsal, iletişimsel değer anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.12. İmgesellik

İmge, sözlük anlamı ile: "Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, imaj", *imgesel* sözcüğü ise; "imge ile ilgili" olan anlamındadır [50].

İmge, imlemek, göstermek işaret etmektir. İmge bilinçte gerçekleşir, bilinçdışında kalmış birçok duyumlarımız imge meydana getirmez. İmge, duyuların bilinçteki izidir. Bu iz, aslının tümüyle aynı değil, az çok eksik bir kopyasıdır.: İnsan kendine yansıyan imgelerle bilgi edinir...İmgeler, "duyusal imgeler", "ussal imgeler" olmak üzere iki türlüdür. Duygusal imgeler duyumlar, algılar ve tasarımlardır; ussal imgelerse kavramlar, önermeler, kuramlar ve varsayımlardır. Her imge, öznelle nesnelin birliğidir [156].

Bir imge, yeniden yaratılmış ya da yeniden üretilmiş görünümdür [130]. Eş deyişle imge, gerçek bir nesnenin basit bir kopyası değildir, gerçekliğin değişime uğramış yansımasıdır.

Sanatta "imge", gerçeğin yansımasının özgünlüğüdür, onu kavramsal düşünceden ayırt eden şeydir. Sanat yarattığı imgeler yoluyla yaşamı özgün bir tarzda yansıtır ve yorumlar. İmgenin kavram gibi düşündürücü yanı olduğu gibi, hoşa gitme yanı da vardır. İmgenin değişik göstergeleri olabileceği gibi çeşitli anlamları da mevcuttur [161].

Sanatsal imgelerin "portrevari" ya da "bireşimsel" yoldan canlandırılış tarzı, imgeselliğin kurulabildiği her sanatta (edebiyat, oyun, sinema, resim, grafik, heykelde) kendine özgüdür. Buna karşılık, imgeselliğin anlatım yoluyla canlandırılamadığı sanatlarda (müzik, dans, mimari, uygulamalı sanatlarda), gerçekliğin değişime sokularak dönüştürülmesi, özellikle ön planda bir etkinlik taşır. Bir binanın, bir iskemlenin, bir vazonun biçimleri özgündür; burada doğadaki herhangi bir biçimin olduğu gibi yinelenmesi değil, tam tersine derinlemesine değişikliğe uğratılmış olması söz konusudur. Bu sanatlar, gerçek dünyadaki nesnelerle görünüşlere yöneldikleri zaman bile ondan soyutlanarak uzakta kalmakta, yani yaşamda verili şeyler bu sanatlarda yoğun ve etkin bir biçimde dönüşüme uğratılmış bulunmaktadır [187].

Mimari tasarım, her şeyden önce bir "imgelem" faaliyetidir. İmgelem, edinilmiş imgeleri birleştirip, kaynaştırma ve bunlardan yeni imgeler tasarlama yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Edinilmiş bir imgeyi yeniden canlandırma işlemi "belleksel imgelem", yeni buluşlar oluşturan imgelem ise "yaratıcı imgelemdir" [188].

İmgenin üretim sürecinde, simgeler, işaretler vb. araçlar benzerlikleri oluşturmaktadırlar; -tekil imgeler çağrışım meydana getirmezler-. Benzeşimlerin çokluğu toplumsal ortaklığı meydana getirir ki; bu nesne ya da kavramın imgeleşmesi, birey ve toplum bilincinde nesnelleşmesidir.

Çalışma kapsamında "*imgesellik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tip'in, yeniden üretilmesi anlamında,

.*Analojik tasarımda*; benzetme süreçleri ile soyut ve/veya somut imge/imgelerin çağrışımlar uyandıracak biçimde yeniden üretilmesi anlamında,

.*Sentaktik tasarımda*; iki ya da üç boyutlu gridlere, modül vb. ölçü ve orantı sistemlerine dayalı bir sistemin, çağrışımsal değerinin yeniden üretilmesi anlamında,

.*İkonik tasarımda*; çağrışımlar uyandıracak biçimde benzerlikler yolu ile bilinen soyut ve/veya somut imgelerin yeniden üretilmesi anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.13. İndeks (belirti)

Indeks, sözlük anlamı ile: "Bir gelişimi gösteren nicelikler veya değerler arasındaki ilişki" olarak tanımlanmaktadır [50]. Felsefe sözlüğünde ise *indeks* (belirti) kavramı: "Bilinenden bilinmeyeni sezinlemek" anlamında kullanılmaktadır [51].

Vardar, belirtinin kaynağının bir olgunun gözlenmesinden yalın bir yorum aracılığı ile çıkarılan sonuç olduğunu belirtmekte ve belirtilerin, dış gerçek düzleminde ya da doğada var olan bağıntılara, olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerine dayandığını vurgulamaktadır. Örneğin; duman ateşin varlığını, bulut yağmurun yağacağını doğal bir ilişki ile belirtir [151].

Göstergeyi üçlüklere göre ele alan Peirce'ın tanımlaması ile "*indeks*", nesneyle nedenli ve işlevsel ilişki kurar ve "karşılıklı bağlantı özelliği gösterir" [185]. Bir başka deyişle indeks, gösterme işlevinin fiziksel olarak gerçekleştirildiği bir göstergedir. Gösterilenin algılanabilen nitelikleri ile ilişkilidir.

Mimarlık açısından ele alındığında indeks'e dayalı göstergeler, iletişim amaçlı göstergeler değildir. İndeks; göstereni, gösterilenin sürekli varoluşuna dayalı bir gösterge olarak, algılayıcılarca zaman içinde öğrenilen bir niteliğe sahiptir.

Jencks, mimarlıkta her göstergenin belirtici bir parçasının mevcut olduğunu vurgulamaktadır. O'na göre; "bir cam kapı hem kendini hem de ardında ne olduğunu belirtir, ok sirkülasyonu gösterir, rüzğar gülü rüzgarın yönünü, pencere manzarayı gösterir. Bunların düz anlamlı göstergeler olduğu ve kendilerinden başka herhangi bir mecaz, sembol ya da estetik doktrine referans vermeyen kilişe binalar, endüstriyel binalar veya vernaküler mimarlık örnekleri olduğu düşünülebilir" [127].

Bir gösterge, ilk kullanım aşamasında fonksiyonel veya pragmatik nedenlerle karşılıklı bağıntı özelliği gösterirken, zamanla ikonik ve / veya sembolik bir gösterge konumuna gelebilmektedir. Mimarlık alanında ikon, indeks ve simge, birbirlerine dönüşme potansiyeline sahip göstergelerdir.

Çalışma kapsamında "*indeks*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda;* mimari formun, işlevsel bir gerekliliği yerine getirmek amacı ile neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntıyı belirtmesi anlamında,

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tipin, çağrışımsal değerinin haricinde kullanım ya da yarara yönelik bir belirti olması anlamında,

.*İkonik tasarımda;* benzerliği devralınan şeyin (nesne ya da kavram) sembolik işlevinin kullanım ya da yarara yönelik bir belirti olması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.14. İroni (Alaycılık)

İroni, sözlük anlamı ile: "Alaylı, alaycı, kinayeli, ihtihzalı" anlamında kullanılmaktadır [189].

Felsefe sözlüğünde ise aynı kavram şu şekilde tanımlanmaktadır: "Alay etme...gerçekte belli etmeden alaya alma'yı dile getiren Türkçe bir argodur". Felsefe dilinde bu terim, Sokrates'in hiçbir şey bilmediğini ileri sürerek karşısındakilerin

bilgisizliklerini alaya almasını dilegetiren yueironia deyimini karşılamak için kullanılmıştır [190].

Mimarlık alanında ironik anlatımlara; post-modern ve dekonstrüktivist mimarlarca sıkça başvurulmaktadır.

İroni kavramı; post-modernizm'deki kullanımı ile daha ziyade biçim ve anlam arasındaki ilişkinin bozguna uğratılarak, biçimin var olan anlamı dışında başka çağrışımsal yan anlamlar yüklenmesi esnasında kazandığı abartılı, mecazi, öykünmeye dayalı yer yer de disneyland vari bir anlayışı dile getiren anarşist bir tavrı ifade etmektedir. Dekonstrüktivist mimaride ise söz konusu anlayışın alışılagelmişi alışılagelmedik biçimde kullanma eğilimin bir yansıması olarak, bir başka deyişle bir karşı çıkışın ifadesi olarak yine alaycı anarşist bir tavrın ifadesidir.

Çalışma kapsamında *"ironi"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.İkonik tasarımda; bilindik form, şekil vb. bilinen anlamları ve kullanımları dışında yeni anlamlar yüklenerek ve yer yer bozguncu bir tavırla abartılı, alaycı kullanımıdır.

2.3.15. Karmaşıklık

Karmaşık, sözlük anlamı ile: "İçinde aynı cinsten bir çok öğe bulunan, birbirine az çok aykırı bir çok şeylerden oluşan", anlamındadır [191].

Felsefe sözlüğünde, "*karmaşa*": "Karmaşık olanın niteliği. Birbirinin içine geçmiş olaylar sistemi ya da içice karışmış öğelerden yapılmış olan", "*karmaşıklık*" ise; "Karmaşık durum" olarak tanımlanmaktadır [156]. Bir başka tanımlama ile "*karmaşıkık*" ; "yalının karşıtı olan", anlamındadır [171].

Bachelard (1988), "Şiirsel bir yapıt bütünlüğünü ancak karmaşıklıktan alır. Karmaşıklık yoksa köklerinden koparılmış olan yapıt, bilinçdışıyla ilişkide olmayacaktır. Böyle bir yapıt soğuk, yapay, boş görünür" demektedir [192].

Venturi [81], ise ardında ne kadar net düşünceler olsa da inşa edilmiş bir mimarlık ürününün "karmaşık ve çelişik" olduğunu vurgulamaktadır: "Mimarlık, Vitruvius'un tanımladığı üç geleneksel mimari öğe olan kullanışlılığı, sağlamlığı ve güzelliği içerdiği andan itibaren karmaşık ve çelişkindir. Bugünse programın, strüktürün, mekanik donanımın ve anlatımın zorunlu istekleri, basit bağlamlardaki konumlarıyla tek yapılar için bile, daha önce düşlenemeyecek ölçüde çok çeşitli ve çelişkilidir. Mimarlığın kent ve bölge plancılığında artan boyutları ve ölçeği de bu zorluklara zorluk katmaktadır".

Venturi [81], karmaşıklık ve çelişkilere dayandırdığı mimarlığı hakkında şunları söylemektedir: "Mimarlar, tutucu modern mimarinin o katı dilinin töreselliği karşısında daha fazla sinemezler. Ben nesnelerin "yalın" olanından çok "karma olanını", "başına buyruk" olanından çok "uzlaşanını", "dosdoğru" olanını değil "çarpıtılmışını", "açıkça dile getirilenini" değil "anlamı belirsiz olanı", "tasarlanmış olanından" çok "alışılagelmiş olanını", "dışlayandan" çok "uyuşanını", "basit olandan" çok "bolca yinelenmiş olanı", "yenilikçi" olduğu kadar "eskil" olanını, "doğudan" ve "açık" olanından çok "anlam zenginliğinden" yanayım. Bu belirtik işlevler için olduğu kadar örtük işlevler için de geçerlidir. "Birinden birini" değil "her ikisini birden", "beyazı ve siyahı" değil "beyaz ve siyahı" birlikte, bazen "griyi" yeğlerim. Eğer mimarlık bir çok düzende değişik anlamlar yaratabiliyor ve bir çok yoruma yol açabiliyorsa, mekanı ve ögeleri aynı anda çeşitli biçimlerde okunuyor ve kullanılabiliyorsa o geçerli bir mimarlıktır...Dışlayarak kurulan kolay bir bütünlükten çok, içererek ulaşabilen zor bir bütünlük amaç edinilmelidir. "Az çok değildir".

Modern mimarinin basitlik anlayışına dayalı "less is more" öğretisini yadsıyan Venturi, sadeliği ise karmaşık bir sanata ulaşmada bir araç olarak görür amaç olarak değil; öte yandan yine modern mimarlarca savunulan "biçim işlevi izler" sloganına, "biçim ve işlev birbirine eşdeğerdir" diyerek karşılık verir. O'na göre; "karmaşık bir yapı bütünü elde edebilmek için güçleri birbirinden farklı çok sayıda düzenin karşılıklı ilişkisi sağlanmalıdır" [81].

Venturi'nin karmaşık ve çelişkili bir mimarlığın neye dayandığını gösteren söz konusu kavramları şunlardır: hem o...hem bu olgusu, çift anlamlılık, çok odaklılık, çift işlevli öge ve çok amaçlı yapı, alışılagelmiş mimari öge, eskil öge, gösterişli öge, uyumlama,

kuraldışılıklar, zor bütün, düzen, alışılagelimler, hemgetirimler, uyarlama, koşullara bağlı çarpıtma, çapraz ve eğik hatlar, komşugenlikler, mekan içinde mekan, nesneler içinde nesneler, katmanlaşma, astar duvar, artık mekan, ara mekan, egemen mekan, yönlendirimler, egemen bağlayıcı öğe, grup biçimleri, eşdeğerlilik, çözümlenmiş ikilikler ve birleştirimler'dir.

Çalışma kapsamında *"karmaşıklık"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

İkonik tasarımda; yalın olana karşı karma olanın öne çıkarıldığı, anlam belirsizliği yaratan; öge, eleman, mekan, düzen ve kompozisyonlar anlamında, kullanılmıştır.

2.3.16. Kitsch

Kitsch: "Değersiz eser", olarak tanımlanmaktadır [193].

Özellikle, 20.yy içinde üretilmiş çeşitli nesnelerde rastlanan zevksiz, kökeni belirsiz ve estetik değer taşımayan bir tasarım anlayışını nitelemek için kullanılan Almanca asıllı bir sözcük olan "kitsch", Türkçe'de yakın anlamlı olarak "rüküş" sözcüğüyle karşılanmaktadır. Kitsch, grafikten endüstri tasarıma ve mimarlığa kadar uzanan geniş bir alanda estetik düzey düşüklüğünü nitelemek için kullanmaktadır [181].

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere kitsch, genellikle olumsuz anlamlar taşımaktadır. Güzer [36], Almanca köklerine gidildiğinde *kitsch*'in bir "satış aldatmacasını" ifade ettiğini; satılan (unsurlar) objenin yüklendiği işaretlerin (süslemelerin) gerçek niteliğini (anlamını) aştığını vurgulamaktadır.

Avrupa'da 19.yüzyıl kitsch'in altın çağı sayılırken [194], endüstri toplumunun popüler kültür ürünü olan kitsch'i, günümüzde hemen hemen her alanda, tüketim toplumunun baskın olduğu her alanda görmek mümkündür.

Dorfles (1969) kitsch'in, görünüşte sanata benzeyen, sanatı taklit eden ama aslında sanat olmayan nesneleri kapsadığını belirtmektedir. Bir başka deyişle O'na göre "*kitsch*";

yaratıcı bir çabanın verimi olarak değil, sanatın sanatsal etkilerinden hareketle, yani sanatın daha çok duyumsal olan görünüşteki etki gücünü kullanarak ortaya çıkmış ürünler, bir çeşit sanatsal yalan söyleme olarak tanımlamaktadır [58].

Broch'a göre ise *kitsch*: "Sanatsal yaratıcılıkta esas olan yeni anlamlar üretecek bir imge arayışının tersine, beklenen etkiyi yaratacağından kuşku duyulmayan, gücü daha önceden defalarca denenmiş hazır imgelere başvuran, sanat etiği ile bağdaşmayan bir tutum, sanatı aldatma amacıyla kullanılan bir tutum", olarak nitelendirmektedir [195].

Kitsch, bir yandan anti-estetik bir tavır olarak *"estetik bir kategori"* olarak nitelendirilirken diğer taraftan *"toplumbilimsel bir kategori"* olarak kabul edilen çift anlamlı bir olgudur.

Kulka kitsch'i estetik bir kategori olarak,

.Geniş halk kitlelerinin beğendiği, sevdiği ve benimsediği her şey,

.Estetik duyarlılığa sahip seçkinlerin yadsıdığı düşük değerli şey, olarak tanımlamaktadır [58].

Gerçeğin derinliklerinde anlam arayan yaratıcı sanatın tersine, kitsch'i dönüştürme kaygısı taşımadan ona sadece makyaj yapan bir davranış biçimi olarak tanımlamak mümkündür. Bir başka deyişle *kitsch*, biçim ve anlam arasındaki çarpık ilişkinin adıdır.

Kitsch'e yüklenen bu olumsuz anlamlara karşılık günümüzde kitsch'i estetik bir kategori içinde değerlendiren görüşlere de rastlamak mümkündür.

Tanyeli'nin [195] bu görüşe ilişkin değerlendirmeleri şöyledir: "Mimarlık'ta kitsch, estetik kalitenin özel bir türünü belirtebilir ve her zaman doğrudan bir kalitesizliğe işaret etmez. Sanat tarihi içindeki pek çok durak noktasında öğrendik ki normlar sistemini yıkmaya yönelik her gelişme kaçınılmaz olarak toplumsal değerlerden ayrılma anlamında zevksizliği ve kitsch'i getirmektedir". Benzer biçimde, Köksal [194], *kitsch*'i, veri-nesne olarak ele alıp yeniden kurgulayan/yeniden biçimlendiren sanatçının kavramsal üretiminden bahsetmektedir.

Sanatın yerini tutacak, kolayca sindirilebilir bir şey olan kitsch'in çok çaba göstermeksizin güzelliği anlamak ve tutmak isteyen tarihsel bir okuyucu kitlesi için ideal olduğunu vurgulayan Eco'nun [89], bu ifadeleri de kitsch'in toplumsal bir olgu olduğunu onaylamaktadır.

Çalışma kapsamında *"kitsch"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.İkonik tasarımda; biçim ve içerik arasındaki yabancılaşmanın bir göstergesi ve toplumsal beğeninin bir ifadesi anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.17. Mecaz(Metafor)

Mecaz, sözlük anlamı ile: "Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan sözdür" [191]. Bir başka tanımlama ile: "Bir şeyi veya fikri ona çok benzer (gibi ve kadar sözcüklerini kullanmadan) niteliklere sahip bir başka şey ile tanımlamadır" [189].

Felsefe sözlüğünde ise "*mecaz*": "Gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz" olarak tanımlanmaktadır [197]. Dilbilimsel söylenişi ile sözün yananlam düzeyinde söylenişidir.

Mecaz, anlatımı gizlemek amacını taşıdığı gibi anlatımı güçlendirmek amacını da taşımaktadır [197].

Bu anlamda mecaz; dilde, edebiyatta, diğer yaratıcı alanlarda vb., anlamı güçlendirmek, yeni anlamlar bulmak ya da örtük anlam çağrışımları yaratmak amacıyla başvurulan yollardan biridir.

Dilde olduğu gibi mimarlık alanında da mecaza dayalı çalışmalar, sözün yan anlam düzeyinde söylenişidir. Bir başka deyişle mimarlıkta mecazi anlamlar; benzerlikler, zıtlıklar ve çağrışımlar aracılığı ile bir şeyi bir başka şey olarak görmek ve düşünmek konusunda yardımcıdırlar.

Antoniades [68], mimarlık alanında mecaza dayalı çalışmaları;

.Referansları bir temadan (kavram ya da nesne) ötekine aktarmak, örneğin; bir evi oluşturan unsurları, kenti oluşturan unsurlara bakarak meydana çıkarmak;

.Bir temayı (kavram ya da nesne) bir başka şeymiş gibi görmek, örneğin; bir evi bir kent olarak düşünmek;

.Karşılıklı bir biçimde iki temanın birbirinin yerine geçmesi, örneğin; kenti mimarlık olarak düşünmek ve mimarlığı kent olarak düşünmek, şeklinde özetlemektedir.

O'na [68], mecazi anlatımları; "soyut", "somut" ve "birleşik" olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür:

.Soyut mecazlar; çalışmanın mecazi yanını bir kavram, bir fikir, insanlığa ait bir durum ya da bireysellik, doğallık, toplum, gelenek, kültür vb. özel bir niteliğinin oluşturduğu mecazlar,

.Somut mecazlar; mecazi yanın, görsel veya cisimsel bir özellikten kaynaklandığı mecazlar,

.Bütünleşik mecazlar; Kavramsal ve görsel çağrışımların, çalışmanın mecazi yanını birlikte oluşturduğu mecazlardır.

Bir başka sınıflama ile mecaz; soyut ya da somut, canlı ya da cansız herhangi bir imgenin, benzerlikler kurularak çağrışımlar yoluyla canlandırılmasına dayalıdır.

Göldeli [149], mecaza dayalı anlatımların;

.Bir canlının bir cansızı göstermesi,

.Bir cansızın bir başka cansız için kullanılması,

.Cansızın canlıyı göstermesi,

.Canlının canlıyı göstermesi, gibi farklı yorumlara olanak sağladığı gibi, "parçada" ve "bütünde" olmak üzere farklı düzeylerde de ele alınabileceğini belirtmektedir.

Mimarlık alanında, mecaza dayalı çalışmaların kökleri çok eskiye dayanmakla birlikte, bu yüzyıl içinde, özelikle de post-modern hareket ile söz konusu kullanımlar çoğalmıştır. Post-modernizm ile; tarihsel-yöresel çağrışımlara başvurmak, yeni mecazlar üretmek, var olan sentaksları kullanmak, yeni bir sentaktik esas üzerinde bağımsız çağrışımlar aramak olağan hale gelmiştir.

Biçimin salt anlam değiştirilerek, bir başka deyişle eski ve bilindik bir kod ya da biçimin, yeni bir bağlam içinde yeni bir kod ve biçime dönüşmesi olasıdır. Antoniades [68], bir tasarımcının bir mecazdan hareket ettiğinde onun içeriğini ve özünü analiz ettiğini ve sonrasında bu içeriğe ve öze dayalı olarak kendi eserini ortaya koyduğunu belirtmektedir. Sonuç ürün tam olarak ilk örneğe benzemeyebilir ancak onun özelliklerine ve niteliklerine sahiptir.

Mecaza dayalı çabalar, kavramları da biçimsel olarak ifade etmeye ya da kavramlardan hareketle biçimlendirmeye olanak sağlamaktadır. Böylece resim, müzik, edebiyat, mitoloji, felsefe vb. mimarlık dışı alanlardan da esinlenmek mümkün olmaktadır.

Çalışma kapsamında *"mecaz"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Analojik tasarımda*; soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerle açık ve/veya örtük çağrışımlara dayalı benzerlikler kurma anlamında,

.*İkonik tasarımda*; soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerle açık ve/veya örtük çağrışımlara dayalı benzerlikler kurma anlamında kullanılmaktadır.

2.3.18. Mimesis

Mim, sözlük anlamı ile: "Eski Yunan ve Roma'da yaşamı, töreleri taklit amacı güden komedi türü" olarak tanımlanmaktadır [191]. Bu kelimeden türetilen "*mimesis*" ise; "taklit, öykünme" anlamına gelmektedir [68].

"Mimesis" sözcüğü Batı dillerinde çoğunlukla olduğu gibi kullanılmakta, bizde de değişik şekillerde kullanıldığı gibi öykünme, yansıtma, taklit, mimesis olarak kullanılmaktadır [161].

Mimesis kavramından tarihte ilk olarak *Platon* bahsetmiştir. Platon için *mimesis*: "Gerçek'in real (zayıf) bir kopyasını çıkarmak, dolayısıyla orijinale göre hep ikincil bir yeri olan "replicasını" yapmak" olarak tanımlanmaktadır [198]. Platon, ideaları nesnelerin ilk örnekleri saymış ve tanrısal us'un bu ilkörnekleri "taklit" ederek, onlara benzeterek

nesneleri meydana getirdiğini ileri sürmüştür [197]. Bir başka deyişle, nesneler dünyası, mimesis dünyası olup, gerçek dünyayı, yani idealar dünyasını değil, onların kopyası olan bu dünyayı kopya etmektedirler [161]. Bu anlamda sanat "taklidin taklididir". Sanatın taklitten doğduğu yolundaki bu savı çağımızda da Cassier (1874-1945) sürdürmüştür. Cassier'e göre dil nasıl nesnelerin bir taklidiyse sanat da öylece nesnelerin bir taklididir [190].

Aristoteles de sanatın "taklit (mimesis)" ten doğduğunu öne sürmüş ve tanrısal sanat karşısında "insansal sanat'ı" *mimesis* işi saymıştır [190]. *Aristo "mimesis'i"*; bir kurgulama, yaratma eylemi olarak tanımlamaktadır: "Gerçeğin daha iyi/güzel/mükemmel taklidi- yaratıcı taklidi" [198]. Platon'un aksine Aristo için ideal: "Gerçeğe değerce üstündür". Bu çerçevede *mimesis* estetik olduğu kadar etik bir eylemdir. Şeyleri gerçekte olduğu gibi değil, olması gerektiği gibi veya olabileceği gibi taklit etme ya da kurgulamadır [198]. Bu durum sanat için de genellenebilecek bir etiktir.

Taklit, genellikle benzerini yapma, öykünme sözcükleri ile özdeşleştirilmektedir. Sanat açısından bakılacak olursa, *taklit* her zaman fiziksel ya da maddi olanın benzerini yapmak değildir. Doğa kanunlarını, prensiplerini ya da doğanın kendi soyut özünü tekrarlamak da *mimesis* işidir.

Quatremére de Quincy'de, 19. yüzyılda, "bir sanatın taklit sanatı olarak anılması için onun modelinin açık ve algılanabilir bir biçimde fiziksel ve maddi doğa olması gerekmez" derken aynı şeyi vurgulamaktadır [198]. Aristo'daki mimesis anlayışı, sanat eserinde hayatın yorumlanmasını içerir. Rönesans'ta ise sanat, yine doğanın bir yansıtılması olarak ele alınır; doğa ile kastedilen, insan doğasıdır [161].

Mimesis, görsel ve edebi sanatlarda, günümüzde de kullanılan bir kavramdır. Pantomimci, yüz ifadelerini, hareketleri, el, kol ve bacak hareketlerini, haz, üzüntü ya da melankoli gibi durumları taklit eden bir oyuncudur. Seyircinin pantomimci ile bütünleşmesi, mimesis'in gücünü gösteren en önemli kanıttır. Bu anlamda mimarlık alanında da, duygusal ve tinsel duyguların canlandırılması amaçlandığından, duyguların taklit yoluyla ifade edilmesi, mimariyi de ilgilendirmektedir [68].

Greenough'nun ünlü kitabı "Form ve fonksiyon" da mimesis; eski dönemlere ait imge ve stillerin kopya edilmesi anlamında kullanılmaktadır. Arnheim ise; sanat'ı yaşam oyununun ifadesi olarak görmektedir. "Oyun" sanatta; yaşamın zevk veren yönünün taklidi olarak kabul edilebilir bir durumdur [68].

Mimarlık'ta "taklit" yolu ile yaratıcı olunamayacağı görüşü genel bir kanıdır. Ancak doğadan, tarihten, yaşam biçimlerinden, din, felsefe, mitoloji vb. farklı esin kaynaklarına başvurmak yolu ile yaratıcı olunabilir.

Çavdar'a [25] göre, taklitçilikten uzaklaşan ikonik vechesiyle *mimesis* kavramının içeriğinde, imge yaratmak ve sanatsal gerilimi sağlamak mümkün olmaktadır.

Mimarlık tarihi boyunca taklit yoluyla elde edilmiş pek çok esere rastlamak mümkündür. Pek çok mimar, doğadan, tarihten, egzotik çevrelerden, nesnelerden, kavramlardan, başkalarının çalışmalarından vb. etkilenmektedir. Esinlenme yolu ile yaratıcı ürünler ortaya koymak, esinlenilen şeyin nasıl kullanıldığına bağlıdır. Öte yandan taklit, benzetim ya da öykünme yolu ile ürünün ortaya çıkışında benzetim türleri ve bu amaçla başvurulan yöntem ve teknikler farklılık göstermektedir.

Pek çok araştırmacı konu ile ilgili bir çok sınıflama yapmasına rağmen genel olarak bu yaklaşımlar şu ana başlıklarda toplanabilir:

.Aynen taklit,

.Yorumlama,

.Mizahi tavırlar.

1. Esin kaynakları (doğal, mimari, kültürel vb.) ya pek az ya da hiç değiştirilmeden kullanılmaktadır. Bir başka deyişle, bir nesneye karşılık gelen bir kavramı betimleyen imgelere referans vermek yolu ile taklit etmektir [68].

Bu grup içinde yer alan yapıların büyük çoğunluğu yaratıcılıktan uzak, görsel taklitçilik ve aldatmacı bir tavır ile biçimlendirilmiş çalışmalardır. İnsan yüzü biçiminde bir ev örneğinde olduğu gibi; bir file, bota vb. imgelere benzeterek yapılmış olan yapılardır.

2. Bu yaklaşımda, var olan mevcut biçim dillerinin zenginleştirilip çeşitlendirildiği türetmeci tavırlar söz konusudur. Esin kaynakları çoğu zaman tanımayacak ölçüde deforme edilmekte, bozulup parçalanmakta ve yeni bir dizim içinde kurgulanmaktadır.

Antoniades'e [68] göre, bu yaklaşımda, görünenin ötesine geçmek mümkündür. Tekrar; anlaşılmadık, alışılmadık bir biçimde yeni bir sentezle bütünleşmeli ve çalışmanın bütünlüğü içinde az bir değere sahip olmaktadır.

3. Bilinenin, bilinmedik bir biçimde daha ziyade karikatürize edilerek mizahi bir tavırla ele alındığı tutum ve yaklaşımlar bu gruba dahil edilebilir. Bu yaklaşımda, mimari ve diğer esin kaynaklarının ölçek şaşırtması, deformasyon vb. biçimlerde kullanılması oldukça yaygındır.

Mimesis yolu ile; biçimsel, görsel taklidin ötesine geçmek, bilineni bilinmedik biçimde kullanmak, öze ilişkin ipuçlarına varmak ve mevcut doğal, kültüel, tarihsel vb. oluşumlardan, gelecek çalışmalar için önemli ipuçları elde etmek mümkündür.

Çalışma kapsamında *"mimesis"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.Tipolojik tasarımda; değişmez zihinsel bir imaja sahip bilinen bir tip'e ilişkin özelliklerin taklit edilmesi anlamında,

.Analojik tasarımda; soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerin biçimsel görsel özelliklerine ilişkin benzerliklerin taklit edilmesi anlamında,

.Sentaktik tasarımda; bilinen sözdizimi esaslarının taklit edilmesi anlamında,

.İkonik tasarımda; soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerin biçimsel görsel özelliklerine ilişkin benzerliklerin taklit edilmesi anlamında kullanılmaktadır.

2.3.19. Modül

Modül, sözlük anlamı ile: "Bir yapının çeşitli bölümleri arasında orantıyı sağlamak için kullanılan ölçü birimidir" [191].

Modül, genelde olayı veya maddeyi bir örgüye oturtma, belirli bir düzen ve ortak boyut çıkarma amacı taşır; hem bir katsayı hem de bir oran olabilmektedir [169].

Mimarlık tarihi boyunca, modül ve modül sistemlerinden yararlanıldığı bilinmektedir. Bilinen ve bina yapımında kullanılan en eski modüllerden biri "Altın Oran" dır. Antik Yunan'daki "Altın Oran", "Klasik düzenler", Hippodamos'un ızgara sitemine dayalı kent planlaması, "Fibonacci Serisi", Japon'ların belli bir modüle uygun düşen "Tatami" leri, insan vücudunun ölçü ve oranlarına dayalı "Antropometri", Le Corbusier'in matematik (altın oran ve Fibonacci Serisi) ve insan ölçeğinden hareketle geliştirdiği "Modular" vb. uygulamalar; mimarlıkta insan ölçeğinden, ızgara (grid) ve modül düzenlerinden, yararlanıldığının kanıtıdırlar.

İçinde yaşadığımız çağa gelinceye kadar genelde yapıya bağlı olarak belirlenen yapıdan yapıya değişkenlik gösterecek esneklikte boyutlanan ve uygulanan *modül*, endüstri üretimi gereği üretim teknolojisinin koşullandırdığı *standart* ürün aşamasına ulaşmış ve tüm yapılara egemen olan yaygınlıkta bir etmen konumuna gelmiştir [1].

Bir başka deyişle; çağımızda modül, ürünler arasındaki koordinasyonu sağlamak, malzeme kayıplarını önlemek gibi, daha çok üretime dönük, ekonomik yarar sağlama amacına dayalıdır [169].

Standartlaşma, endüstrileşmenin gereği hatta ön koşuludur. Yapı bütünü içinde eşgüdüm sağlanması; yapı malzemesi, bileşen, eleman vb. arasında da ilişki sağlanmasını, tüm yapı ürünleri için temel bir boyut bulunmasını gerektirmektedir.

Modüler eşgüdüm (koordinasyon), standardizasyonun yapı endüstrisinde malzeme ve bileşenlerin anahtar boyutlarının üzerinde anlaşmaya varılmış bir boyutun (modülün) katları olacak şekilde ve daha değişebilir olacak biçimde tasarlanabilmesi için bir çeşit özel uygulamadır [169].

Modüler sistem; yapının 3 boyutlu eşgüdümünü sağlamak amacı ile geliştirilen ölçü, birim ve katsayıların tümüne verilen addır. Modüler sistem, yapı endüstrisinde; boyutsal eşgüdümün projelendirilmede kullanılmasına, yapı gereç ve bileşenlerinin

standardizasyonuna, yapı bileşenlerinin prefabrikasyonuna, yapım sürecinin endüstrileşmesine olanak sağlamaktadır [169].

Her şeyden önce modül, bir gereksinimden doğmuştur. Yapının oransal bir bütünlüğe sahip olmasına, daha ekonomik, rasyonel, verimlilik arttırıcı, değişebilirlik ve büyüyebilirlik sağlayan bir niteliğe ulaşmasını sağlayan; -endüstrileşmeye, prefabrikasyon ve standartlaşmaya dayalı-, boyutlandırma ve planlamada yardımcı bir ölçü/orandır.

Çalışma kapsamında *"modül"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.Sentaktik tasarımda; bir ölçü/oran-orantı sistemi aracılığı ile yapı bileşen, öğe ve elemanları arasında koordinasyon sağlanması ve yapım etkinliğinin bir birim boyuta göre gerçekleştirilmesi anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.20. Nedensellik

Neden, sözlük anlamı ile: "Bir olayı veya durumu gerektiren veya doğuran başka olay ve durum, sebep"; *"nedensel"*: "Nedenle ilgili olan, sebep niteliğinde olan"; *"nedensellik"* ise: "Nedensel olma durumudur" [191]. Felsefe sözlüğündeki tanımı ile *nedensellik*; "Nedenle sonuç arasındaki ilişkidir" [197].

Antikçağ Yunan düşüncesinde *nedenselliği* sezen ve olaylar arasında nedensel bir bağlantı bulunduğunu ileri süren ilk düşünür Demokritos'tur. Sonra Aristoteles *meydana gelen herşeyin belli bir şeyden meydana geldiğini* söylemiş ve bu doğal düzenliliği mantıksal düzenliliğe dönüştürerek *tümevarım* yöntemini geliştirmiştir. Yavaş yavaş hangi sonuçların hangi koşullar altında hangi nedenlerden doğduğu bilinmeye başlandıkça dinsel gerekircilik yerini bilimsel gerekirciliğe bırakmıştır. Artık insanlar, nedenleri etkilemeye ve değiştirmeye ve bizzat meydana getirmeye başlamışlardır [197].

Neden ile sonuç arasındaki ilişki birbiriyle karşıtlık değil *"karşılıklı bağlantı"* içindedir. Bu anlamda, koşulları yerine getirilerek gerçekleştirilen her olay *"nedensellik"* esasına dayanmaktadır. Mimarlıkta da durum böyledir.

Mimarlık alanında, *biçim* ve *içerik* tartışmalarının özünde "*nedensellik*" vardır. Dönemsel olarak farklılaşmakla birlikte; biçimin içeriğin bir sonucu olduğu, içeriğin ise biçimin meydana gelişini açıklayan sebep olduğu görüşü yaygındır. Örneğin modern mimarlıkta "biçim işlevin sonucudur" görüşü benimsenmiştir. Post-modern dönemde ise biçim içeriğinden soyutlanarak karşılıklı bağıntı özelliğinden kurtarılmış ve biçim salt kendi başına anlam taşıyan bir niteliğe bürünmüştür. Bir başka deyişle biçim, içerriğin ya da işlevin yükümlülüğünden kurtarılmış biçimin ortaya çıkış nedenleri anlama yönelik talep açısından irdelenmeye başlanmıştır.

Nedensellik kavramını, tasarım süreci açısından da ele almak mümkündür. Broadbent'in (1973, 1988) mimarın üç boyutlu formu oluştururken izlediği dört yoldan biri olarak ortaya koyduğu *pragmatik tasarım,* eldeki malzemelerin kullanılmasında deneme-yanılmalar yoluyla en gelişmiş sonuç biçime ulaşan, bu açıdan neden ile sonuç arasındaki bağlantıyı temel alan bir biçimlendirme yolu olarak tanımlanmaktadır [88]. Bu anlamda bilinenden bilinmeyeni oluşturmak ya da bilinenin yeni kullanımlarına ulaşmak mümkün olmaktadır. Bu durum ise nedensellik ilişkisine dayalı bir karşılıklı bağlantı ilişkisini açıklamaktadır.

Çalışma kapsamında "*nedensellik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda;* eldeki malzemelerin deneme-yanılma yoluyla kullanılmasında en gelişmiş sonuç biçime ulaşma anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.21. Öz

Öz, sözlük anlamı ile: "Bir şeyin temel öğesi" anlamındadır [191].

Felsefe sözlüğünde "*öz*" deyimi etimolojik anlamı ile: "İç anlamını dile getiren eski bir Türkçe sözcüktür. Antikçağ felsefesinde, özellikle Platon ve Aristoteles öğretilerinde, Yu. o*usia* deyimiyle dilegetirilen *Öz* terimi, *varolmak* anlamına gelen *es* kökünden türetilen *essentia* sözcüğüyle Latinceye çevrilmiştir. Herhangi bir nesneyi *vareden* gereçlerin tümünü, bir şeyi neyse *odur* yapanı dilegetirir" olarak tanımlanmaktadır [167].

Metafizikteki tanımı ile "*öz*": "Değişen biçim ve görünüş karşıtı olarak değişmeyen gerçek" anlamı taşımaktadır [167].

Mimarlık alanında "*öz*" kavramı, metafizikteki tanımına uygun olacak biçimde; biçim ve içerik tartışmalarının vazgeçilmez unsuru olarak belirmektedir. Mimarlık; biçim ve öz'dür.

Öz'e ilişkin çabalar, mimariye ve yaratıcılığa ilişkin diğer önemli felsefi yaklaşımların tersine bu yüzyılda popüler olmuştur [165].

Modern mimarlar, biçimin içeriğin sonucu olduğu görüşünü benimsemişlerdi. Post-modern mimarlar ise göstergenin kendi doğasına dikkatleri çekerek, biçim ile öz arasında dolaylı ve keyfi bir bağlantı olduğu görüşünü savunmuşlardır.

Mimarlıkta anlamsal arayışlar çerçevesinde 60'lı yıllarda yaygınlık kazanan çabalar çoğunlukla; mimarinin değişmez niteliği olarak "*öz*" ün, tipolojik yöntemlerle açığa çıkarılmasına dayalıdır.

Yeni Rasyonalistler olarak nitelendirilen grup içinde tipoloji kullanımı; teketek yapıların sonsuz değişken biçimlerinin altında yatan değişmez biçimler olarak görülmektedir. Bir başka deyişle özgün kopya üzerine damgalanan, sonradan gelen her biçimin çağıracağı öz olarak tanımlanmaktadır [133].

Broadbent'in [3], [4] mimarın üç boyutlu formu oluştururken izlediği dört yoldan biri olarak ortaya koyduğu *tipolojik tasarım*; "değişmez zihinsel imgeler yolu ile tasarım yapmak" olarak tanımlanmaktadır. Burada değişen biçim ve görünüş karşıtı olarak değişmeden kalan içerik ya da öz'dür. "Öz", tip'lerin ortaya çıkışında etkili olduğu düşünülen, bir örgütlenme mantığı ya da kuruluş esasını oluşturan ortak bir niteliktir.

Mimarlık alanında öz'e ilişkin uygulamalar, tipolojik yönteme dayalı soyutlamalara olduğu kadar, bina programının ya da kavramsal temaların içeriklerinden kaynaklı arayışlara da dayanmaktadır.

Öte yandan sembollerde (simge), öz'e ilişkin kategorinin bir alt kümesini oluşturmaktadır. Semboller, öz'ün toplumun anlayabileceği biçimde özel bir imge ya da formlarla karakterize edilen yönünü oluşturmaktadırlar. Bir bina hem eylemlerin gerçekleştirildiği hem de bu eylemlerin sembolize edildiği bir yerdir [165].

Çalışma kapsamında "*öz*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; bilinen bir tipin değişen görünüş karşıtı olarak değişmeyen niteliği anlamında,

.*Analojik tasarımda;* soyut ve/veya somut imge/imgelerin özsel niteliklerine öykünmek anlamında,

.*İkonik tasarımda;* soyut ve/veya somut imge/imgeleri var eden unsurların, toplumsal bellekte çağrışımlar uyandıran simgesel kullanımları anlamındadır.

2.3.22. Pragmatizm

Pragmatizm, sözlük anlamı ile: "Pragmacalıktır" [191]. Felsefe sözlüğünde "*pragmatizm*" terimi: "Ancak yararlı olanın gerçek olduğunu ileri süren öğreti" olarak tanımlanmaktadır. "*Pragmatizm*" deyimi, James tarafından, düşüncelerin doğruluğunu ve gerçekliğini uygulamayla saptadığından ötürü *uygulayıcılık* sözcüğü ile anlamdaş kılınmıştır [167].

Pragmatik ise pragmacılıktan doğmuştur. Dolayısıyla *pragmatizm* kavramı içinde tanımlanmaktadır. Dilbilimci Morris, dili kullananla kullandığı simge arasındaki bağlantıyı inceleyen dilbilim bölümüne *pragmatik* adını vermektedir" [167].

Mimarlık alanında ise bu kavram, mimarlığa ilişkin üç temel bileşenden biri olarak kabul edilmektedir. Pragmatik, semantik, sentaktik değerlerle ifade edilen kavramlar içinde "*pragmatik*" olan mimarlıkta *işlevsellik/yararlılık* anlamına gelecek biçimde kullanılmaktadır [58]. Vitruvius'un *utilitas* (kullanışlılık) olarak tanımladığı kavram, antik çağlardan günümüze değin kullanılmaktadır.

Broadbent'in [3], [4] mimarın üç boyutlu formu oluştururken izlediği dört yoldan biri olarak ortaya koyduğu *pragmatik tasarım*; "temel işlevsel ihtiyaçların ön planda tutulduğu, deneme-yanılma sonucu en yararlı çözüme ulaşmak amacını taşıyan tasarım etkinliği olarak tanımlanmaktadır. İşleve uygunluk, mevcut kaynakların en etkili ve ekonomik kullanımı, rasyonellik, verimlilik, vb. kavramlar bu tasarım yaklaşımına açıklık kazandırmaktadır.

Pragmatizm, mimarlık alanında yalnız formun oluşumunda etkili bir unsur ya da onu biçimlendiren ana unsur olmanın ötesinde farklı kullanım olanaklarına da sahiptir. Örneğin çevresel matrisler, ya da üç boyutlu modellemelerde olduğu gibi.

Çalışma kapsamında "*pragmatizm*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda*; deneme-yanılma ile elde edilen formun temel işlevsel ihtiyaçları karşılamaya yönelik yararlılığı anlamında,

.*Tipolojik tasarımda*; deneme-yanılma sonucu elde edilmiş çalışması bilinen bir formun tekrar edilmesinin yaralılığı anlamında,

.*Sentaktik tasarımda*; Kural tabanlı bir sistemin kabulünün sağladığı rasyonellik, ekonomiklik, verimlilik vb. niteliklerin yaralılığı anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.23. Rasyonellik

Rasyonel, sözlük anlamı ile: "usa dayanan, ölçülü, ussal, hesaplı" anlamındadır [191].

Felsefe sözlüğünde *rasyonel* terimi; "Usa değin, usa uygun ya da usçul" olarak tanımlanmakta yada "usa uygun düşeni, usun saçma bulmadığını dilegetiren" anlamında kullanılmaktadır. Bütün anlamlarında usdışı deyiminin karşıtıdır. Sağduyuya aykırı düşmeyen ussaldır. "*Rasyonellik*" ise: "Ussal olanın niteliğidir" [199].

Mimarlık alanında rasyonel olma genel anlamı ile, usun ürünü olarak görülen saf, yalın ve geometriye ilişkin birincil formlarla tasarlama olarak nitelendirilmektedir. Sanat ve mimaride ilkel, saf ve bozulmamış olanın niteliklerini bulma çabaları, antikiteye Yunan

düşünürlerinden Platon'a ve antik Yunan Mimarisi'ne kadar geri götürülebilecek bir geçmişe sahiptir.

Soyut geometrinin bir ürünü olan evrensel rasyonel-geometrik birincil formların güzel biçimler olduğunu ileri süren Platon: "Formların güzelliği deyince düz ya da çember şeklinde olan ve buna göre de pergel, cetvel ve iletki ile çizildiği şekilde düzeyleri ve küpleri kastediyorum" der [65].

Bu tipik biçimlerin çıkış noktasını ve en yalınını, insanoğlunun ilk olarak ormanda yapmış olduğu küçük ve rustik bir kulübede bulan Laugier'in doktrinleri [200], aldatıcı bezemeden arındırılmış saf bir mimarlık arayışına ilişkin ilk kıvılcımı başlatmakla Modern mimarlığa ilişkin ilk manifestoyu teşkil ettiği gibi [80], Ledoux ve Boulée'nin de; dekoratif ağırlıklı bir mimari anlayışına antitez olacak bir anlayış içinde olmaları sebebiyle, Modern mimarinin öncüleri oldukları söylenebilir [200].

Özer [201], Neo-Klasisizm'in esas kurucusu olan Blondel'in, Boullée ve Ledoux ile birlikte; birincil, temel geometrik elemanlardan oluşan formları kullandıklarını onları saf, yalın ve soyut anlatımlarla ifade ettiklerini belirtmektedir.

Antik Mısır, Antik Grek, Roma, Rönesans ve Neo-Klasizimde olduğu gibi Modern Mimarlıkta da, temelde geleneksel klasik biçimler olan, rasyonel-geometrik biçimler kullanılmıştır [198].

Rasyonelleşme ve standartlaşmayı savunan Rasyonalizm, 20. yüzyıl başındaki toplumsal, ekonomik ve teknolojik koşulların etkisiyle kolayca yayılmıştır [118].

Rasyonalizmin evrensel biçimleri Modern mimarlarca, tasarımlarda tek tek kullanıldığı gibi, birden fazla elemanın, yani prizmanın, kürelerin, konilerin beraberce kullanıldığı da görülmektedir [198]. Modern mimarinin öncülerinden sayılan Loos; mimaride dekorasyona karşı çıkmış; Le Corbusier, Modern mimarlığın başlangıç yıllarında Platon'un saf, yalın, birincil geometrik formları ile ürünler ortaya koymuş; Mies van Der Rohe ise, eserlerinde hep dikdörtgen kutular, prizmalar kullanarak katı rasyonalizmi desteklemiştir.

Modern Mimarlığın, "Uluslararası Ülup" dönemi ise; "biçimsel saflık" ya da "pürizm" adı altında yaygınlık kazanan rasyonel anlayışın, A.B.D.'de Gropius ve Rohe gibi mimarların etkisi ile cam, çelik gibi gereçlere uygulanmış halidir [118].

Günümüzde tasarım alanında *rasyonalizm* kavramı İtalyan mimar A. Rossi ile gündeme gelmiştir. Rossi ve aynı ekolden M. Botta, L.Krier, R. Krier, M. Scholari vd. nin kullanmakta oldukları mimari biçimler, birincil geometrik biçimlerden oluşmaktadır: Küpler, prizmalar, silindirler, piramitler, koniler vd. Böylece mimarlıkta biçim dili bu temel rasyonel-geometrik biçimlere indirgenmiş olup, tasarımda kullanılacak olan tipolojiler belirlenmiştir.

"*Rasyonalizm*" kavramı, mimarlıkta belirgin bir mimari tavrı göstermekle birlikte, "*yapımda rasyonelleşme*" ile kastedilen anlam farklıdır. Karaesmen'e [202] göre, *yapımda rasyonelleşme*: "Malzeme, ekipman, beyin ve el emeği kullanımının verim ve kalite arttıracak, yapım tutarını azaltacak biçimde optimum dengesinin kurulmasıdır. Bir başka deyişle ihtiyaçlara cevap verecek en ussal çözümün bulunmasıdır.

Çalışma kapsamında "*rasyonellik*" kavramı *rasyonel* anlayışları kapsayacak biçimde; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda*; düşünce üretiminden, form seçimine ve yapım aşamasına kadar olan tüm aşamalarda, ihtiyaçlara cevap verecek en akılcı çözümün bulunması anlamında;

.*Tipolojik tasar*ımda; özellikle biçimsel olarak form seçiminde rasyonel-geometrik birincil formlara dayalı çözümlere başvurulması anlamında,

.*Sentaktik tasarımda*; iki veya üç boyutlu gridlerin kullanımı ile standartlaşan çözümün rasyonelliği anlamında kullanılmaktadır.

2.3.24. Sentaks

Sentaks, sözlük anlamı ile: "Cümle bilgisi"; "*sentaktik*" ise; "Cümle ile ilgili" olan anlamındadır [191]. Felsefe sözlüğünde "sentaks" şu şekilde tanımlanmaktadır: "Dilbilgisinin tümce yapısını inceleyen bölümü. Dilimizde *sözdizimi* ve *dizimleme* deyimleriyle dilegetirilir. *Birlikte* anlamına gelen Yu. *syn* deyimiyle *düzenleme* anlamına

gelen Yu. *taksis* deyimlerinden yapılmıştır. Şöyle tanımlanır: "Bir düşünceyi anlatacak olan sözcükleri ya da tümceleri uygun bir sıraya koymakla beraber karşılıklı durum ve ilgilere göre de onları gramerce biçimlendirip birbirine bağlama işi" [197].

Dilbilimci Morris'e göre: "Dilbilimin simgelerin bir araya geliş biçim ve kurallarını inceleyen bölümüne *sentaks* denir" [167].

Dilden hareketle mimarinin de dil gibi iletişim amaçlı bir gösterge sistemi olduğu görüşüne dayananan mimarlık göstergebilimi çalışmaları; dilin *sentaktik* esaslarını da kapsamaktadır. Dilde sentaksın -sözcükleri biraraya getirmek ve birbirine bağlamak amacı ile- gramerin bir yönünü oluşturan kurallarla ilgili oluşu, mimarinin de belli kural ve ölçütlere göre inşa edilmesi ile benzeşmektedir.

Dilde sentagmatik bağıntı, ardışıklık ilişkisi yoluyla tümcedeki dil öğelerinin doğrusal ilişkisinden doğmaktadır [122]. Mimarlıkta ise anlatımın biçimi dizimsel kurallardır. Yani mimari nesnenin yapılageldiği şekliyle ve bize ulaştığı haliyle anlamamız gereken kurallıklardır [84].

Jencks'e [203] göre: "Bir binanın belli kurallara ve metodlara göre inşa edilmesi, mimari sentaksı olarak adlandırılabilecek olan kapı, pencere, duvar gibi çeşitli kelimelerin biraraya getirilme kurallarını oluşturmaktadır".

Bu kurallar bütünü ise ancak semantik konularla bütünleştiğinde anlam kazanmaktadır. Bir başka deyişle sentagmatik bağıntıda cümle, kendi bağlamı içinde anlam kazanmaktadır.

Öte yandan dilde cümleyi oluşturmak amacı ile yeni düzenlemeler yapmak olanaklıdır [4]. Benzer biçimde mimarlıkta da bilinenlerden yeni sentaktik bütünlere varmak, yeni düzenlemeler yapmak olanaklıdır.

Jenck'e [203] göre, öğeler arasındaki farklılıkları ayırt edebildiğimiz sürece, bu farklılıkların ne olduğu o kadar önemli olmayacaktır. Çünkü gelenekler ve kullanım onları önce bir değişime koyup, daha sonra da bir diğerine geçirmektedir.

Modern mimarlar, yeni sentaktik esaslar çerçevesinde tanımladıkları mimarileri ile geçmiş ile olan tüm bağlarını koparmışlar, bu nedenle de kitlelerce anlaşılıp sevilememişlerdir. Post-modern mimarlar ise bundan hareketle kitlelerce anlaşılabilir yapılar yapmaya yönelmişler; bilinen sentaktik esasları ya olduğu gibi kullanmak ya da bilinenden hareketle yeni sentaktik bütünlere varma yolunu benimsemişlerdir.

Broadbent [4], Eisenman'ın çalışmalarını yeni geometrik formlar üretmeye dayalı oluşu, Botta, Bofill ve diğerlerinin çalışmalarını ise kendi geometrik tabanlı kurallı sistemlerini geliştirmeleri nedeniyle mimarinin dizimsel (sentaktik) yönüyle ilişkilendirmektedir. Ayrıca bir binanın; 1) form, 2) mekan, 3) yüzeyler ve 4) kütleden ibaret olduğunu ve sentaktik esasların bu bileşenlerin herbirine uygulanabileceğini belirtmektedir.

Çalışma kapsamında *"sentaks"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tip'in belli bir örgütlenme şeması ve/veya kurallar bütününe göre meydana getirilmiş olması anlamında,

.*Sentaktik tasarımda*; belli sözdizimi esaslarına göre oluşturulan kural tabanlı sistemlerle çalışmak anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.25. Sezgisellik

Sezgi, sözlük anlamı ile: "Sezme yeteneği, gerçeğin deneye ya da akla vurmadan doğrudan doğruya kavranması"; "*sezgisel*" ise "sezgili" anlamındadır [191]. Felsefe sözlüğündeki *etimolojik* anlamı ile "*sezgi*"; "hafifçe duymak (hissetmek) ve kapalıca anlamak anlamlarını dile getiren sezmek eylemliliğinden türetilmiş olan"; "*sezgisel*"ise: "Sezgiye değin ve sezgiyle ilişkili olandır" anlamında tanımlanmaktadır [190].

"*Sezgi*": "Bir gerçekliğin düzenli bir akıl yürütme sonucunda değil de, kesin olarak formülleştirilmemiş bir düşünme süreciyle kavranmasıdır" B. Croce sanatsal yaratmanın sezgiyle yönlendirilen bir süreç olduğunu öne sürmüştür [181].

Sanat eserinin yapımında bütün anlayışına varmada ya da bir buluşa ulaşmada sezgi önemli bir unsurdur. Yaratıcılıkta, "sezgi" esastır [193].

Croce, "*yaratma*" eylemine "izlenimler" ile başlar. Bu izlenimler doğaya, hayata ve topluma ait izlenimlerdir. Sanatçı, yaşamı boyunca aldığı izlenimleri zihni sayesinde ayıklar ve bu ayıklama sonucunda izlenimler "ifade'ye" dönüşür. İfade, ya da anlatım, sanatçının zihninde meydana gelen estetik bir fenomendir. Sanatçının zihninde meydana gelen ifadeye, "haz" duygusunun eşlik etmesi bir sonraki adımı oluşturur, yaratmanın son aşaması ifadenin "dil'e" dönüşmesidir [161].

Croce'nin sanat felsefesi açısından önemli tezi, "sezgi" ile "ifade'yi" bir tutuşudur. Croce'de sanatın yaratma sürecinde sezgi, ifadeye yani dile dönüşen bir sezgidir. Her sezgi aynı zamanda ifadedir.

"*Sezgi*", kavramsal bilgiden (felsefe) önce gelen, onun temelini oluşturan, bize bireysel olanı verendir. Fakat "algı" ile aynı şey değildir. Sezgi algısal olan gerçekliği verdiği gibi, onların üstüne de çıkar. Yani "hayali" olanı verir. Sanatçı, algısal olanı sezgisel dünyasında yeni bir kurguya sokan kişidir [161].

Sanatçının sezgisi, yaratmaktır. Herkesin sanatçı olamaması öncelikle sezgiselliğin yeterince olmayışından kaynaklanır. Sezgiye tutarlılık ve birlik veren şey duygudur. Sanat bir sembol olsa bile ona can veren "sezgi'dir".

Algı ve kavramdan farklı olarak, algının kavramsallaşması ya da yaşantıya katılması "duygu" dur. Duygunun yaşantıya katılması ise onun imgeleşmesidir. Algının sonucu olarak onunla hayata katılan duygu, kendini ancak o imgenin görünüşe çıkışı olan biçim, renk, ses ya da sözcükle anlatabilir. Duygu onu ifade eden kişi ile onun tarafından, ilk defa ortaya çıkan yeni bir şey olur. Bu yaratmanın "bireyselliği'dir" [161].

"Sezgi" ve "duygu" kavramları bünyelerinde bireysel farklılıklar barındırırlar; bundan dolayı da kesin tanımlamalardan uzaktırlar. Bu nedenle yaratmanın giz dolu bir yanı vardır ya da sezgi ve duygu belirsiz ve giz dolu anlamlar içerdikleri için, yaratmanın kendisi de belirsiz ve giz dolu bir süreçtir.

Çalışma kapsamında *"sezgisellik"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.Pragmatik tasarımda; deneme yanılma ile ortaya çıkarılan formun sezgiselliği anlamında,

.Analojik tasarımda; izlenimlerin ifadeye dönüşmesi anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.26. Simgesellik

Simge, sözlük anlamı ile: "Sembol" anlamındadır [191]. Felsefe sözlüğünde "*simge*": "Belli bir şeyi gösteren im", "*simgesel*" ise: "Simgeye değin ve simge özelliği taşıyan" olarak tanımlanmaktadır [190].

Simge etimolojik olarak; Yunanca *atmak* ve *tanıtmak* anlamını dilegetiren bal kökünden türetilmiştir. Eski Yunanlılar *tanıtıcı im* anlamında *sumbolon* deyimini kullanırlardı. Dilimizde ise *simge*, Adana yöresinde *işaret* anlamına kullanılan *sim* sözcüğünden türetilmiştir" [190].

Sanatta "Simgecilik" ya da "Sembolizm", 1886'da Paris'te ortaya çıkan bir sanat hareketidir. Dönemin geçerli eğilimleri olan *Gerçekçilik* ve *İzlenimcilik*'e karşıt olarak belirmiş ve gerçek nesneleri değil, düşünce, duygu, ülkü ve düşleri resmetme amacında olmuştur. Sembolistler maddecilik çağında yaşadıklarını öne sürerek, manevi değerleri yeniden gündeme getirmeyi amaçlamışlardır. Bu nedenle de, dinsel ve mistik öğeler sembolizm içinde güçlü bir yer tutmuş, resim bunları simgelerle betimlemeye çalışmıştır [181].

Mimarlık alanında *simge* ve *simgeselliğe* verilen önem, antik çağlardan günümüze değin süregelmiştir. Yakın tarihli olarak ise mimarlıkta simge ve simgeselliğin önemi üzerinde yoğunlaşan araştırmalar; mimarlığı dil gibi iletişim amaçlı bir gösterge sistemi olarak ele alan göstergebilim kaynaklı çalışmalar ile gündeme gelmiştir.

Dilbilim'de *simge*; gösterdiği şeyle arasında doğal bir bağ bulunabilen ve genellikle saymaca bir değer taşıyan öğeyi dile getirmektedir [190].

Mimarlığın dil ile benzerliğini ortaya koyan göstergebilimsel yaklaşımlar açısından mimarlıkta *simge*; ikon, indeks ve gösterge kavramlarından farklı bir anlam yüküne sahiptir.

Göstergebilimsel tanımı ile "*simge*"; anlattığı şeyle kendisi arasında kabule (sözleşmeye dayanan), ancak mantıki bir ilişkiye dayalı bir kavramdır. Örneğin; Haç/Hristiyanlık vb. Gösterge, anlam çağrışımlarıyla yüklendiğinde "simge" değerine ulaşmaktadır. Simge, toplumsal uzlaşmaya dayalıdır. Bir başka deyişle simge; belirli toplumsal ortamda, belirli anlam karşılıklarını taşıyan göstergedir. Bilgi iletim yeteneğinin en yüksek düzeye ulaştığı sınıftır [185]. Göstergenin simge durumunda öğrenilmiş olma zorunluluğu vardır [61].

Mimarlık'ta gösterge ve simgeler, dolaysız anlatım biçimleridir ve mimari tasarımda, binaya ait mekanlara kullanıcının ilgisini çekmeye veya binanın fonksiyonunun kullanıcı tarafından idrak edilmesine olanak sağlarlar [165]. Bir girişi betimleyen bir levhadan, karmaşık kavramları ve düşünceleri ifade eden pek çok simgeden söz edilebilir.

Simge bir fikri belirlemekle kalmaz, cisimleştirerek onun canlı modeli olur. Böylece bizde çağrışım meydana getirir ve bazı hatıraları canlandırır. Simge, duyulara başvurur ve her çeşit sanat, simgeler aracılığı ile yapılır [129].

Simge bir işarettir. Bir nesne veya kavrama karşılık gelen bir imge veya nesnedir. Dildeki kullanımının aksine sanatsal simgelerin biçim ve anlamı arasındaki ilişki her zaman kabule ve sözleşmeye dayalı değil tersine biçim ve anlam arasındaki somut bir ilişkiye dayalıdır.

Örneğin; üçgen üçlemenin, çember ilksizlik ve sonsuzluğun, tilki kurnazlığın, aslan kudretin simgesi olarak kullanılır. Fakat aslan ve tilki, anlamını dile getirmek zorunda oldukları özelliklere bizzat kendilerinde sahiptirler. Aynı şekilde, çember bir doğru çizginin veya kendi üstüne dönmeyen ve öylece zamanın sınırlandırılmış her bölümüne uygun olan başka bir çizginin sonlu özelliğini göstermez. Dinde Tanrı'ya verilen yüklemler sayı olarak ele alındığı zaman, üçgen kenarlarının ve açılarının sayısal eşitliği içinde tanrı kavramı ile bağıntıya sahiptir [204].

Bu örneklerin aksine simge, belirttiği düşünce, kavram veya nesnenin anlamı ile ilgili herhangi bir biçime sahip olmayan bir imgeye de sahip olabilir. Bu durumda simge gösterdiği şeyle arasında keyfi bir ilişki barındıran ama toplumsal uzlaşmaya dayalı bir nitelik taşımaktadır.

Mimalık'ta bu durum Venturi tarafından "ördekler" ve "süslenmiş barınak" deyimleriyle ifade edilmiştir. *Ördekler*, "kendisi simge olan yapılar", *süslenmiş barınaklar* ise "üzerine simgelerin sonradan eklendiği alışılagelmiş barınaklardır" [114].

Yapısal çevre görsel etkinliğin yanı sıra simgesel anlam taşıyan bir öneme sahiptir. *Simgesel anlam*, içeriksel bazı değerler de taşımaktadır. Gözleyen kişi ile olan iletişim-verilen mesaj-objenin sahip olduğu *imaj*, *simge* veya bir *işaret* ile gerçekleştirilmektedir. *İmaj* (imge); zihinde canlandırılan, yeniden üretilen herhangi bir şeyin benzeri, sureti olarak kabul edilmektedir. *Simge* ise; bir objenin kullanımı sırasında algılama ve çağrışımla ortaya çıkan kavramsal sürecin sonucunu ifade etmektedir. *İşaret* ise; soyut duygudan çok gerçeğe uygun araç veya dilsel anlatımları ifade etmektedir [58].

Simgesel anlam ilk kez Gibson (1950) tarafından, bir çevre ya da bir objenin olası yarar sağlayan kullanımıyla bağlantılı olarak ele alınmıştır. Daha sonra, Hershberger (1974) bir araştırmada anlamın, kullanıcının veya gözlemcinin duygusal olarak etkilendiği niteliklerden kaynaklandığını açıklamıştır [58].

Rapoport [87], yapılı çevrenin simgesel anlamlarıyla tanımlanmasının, insanların bir topluma ya da bir yere ait olma duygusunu kazanması açısından önemli bir faktör olduğu üzerinde durmaktadır.

Venturi [114] ise, mimarlığın amacının dikkat çekmek ve çağrışımlar uyandırmak olduğunu vurgulamakta ve simgenin ortaya koyduğu anlamın her kültürün kendi bağlamında netlik kazandığını belirtmektedir. "Learning From Las Vegas" adlı kitapda reklam tabelaları ile yapıların ön cephelerinin yarattığı iletişim olgusunun, mimarlıkta simge ve simgeselliğin önemine dikkat çektiği vurgulanmaktadır.

Mimarlıkta simgeselliğin reddedildiği dönemler bile saklı biçimde simgesel anlamlara sahip olmuşlardır. Modern Mimarlıkta *soyutluk* ve *makine estetiğine* dayalı biçimsel tercihler, "fonksiyonalizm" adı altında simgeleşmiştir. Post-modernistler ise anlama duyulan açık bir talep dolayısıyla tarihsel, folklorik ve dinsel ögelerin kalıplaşmış imajlarına başvurma yolunu benimseyerek mimarlıkta *simge* ve *simgeselliğin* önemini vurgulamışlardır.

Bir başka deyişle *post-modernizmde* biçimin taşıdığı *simge* değeri, mekan ve fonksiyon değerin üstündedir. Zaman zaman simgesel biçim; ironi, mizah vb. yöntemlerle geçmiş anlamından soyutlanarak, yeni bir bağlam içinde kurgulanmaktadır. Yani bilindik olanın, olağandışı kullanımı ile bilinene yeni anlamlar yüklenmektedir.

Çalışma kapsamında "*simgesellik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imgesi olan tip çözümün sahip olduğu çağrışım değeri anlamında;

.*İkonik tasarımda*; çağrışımsal biçimin anlamsal, iletişimsel, görsel özelliklerinin yeni bir sentagmatik bütüne aktarılması ile formun kazandığı çağrışım değeri, anlamında kullanılmaktadır.

2.3.27. Soyutlama

Soyutlama, sözlük anlamı ile: "Bir nesnenin özelliklerinden veya özellikleri arasındaki ilişkilerden herhangi birini tek başına ele alan zihni işlem, ya da gerçeklikte ayrılamaz olanı düşüncede ayırma" anlamındadır [191].

Soyutlama, bilgilenme sürecinin en yetkin aşamasını gerçekleştiren "*soyut kavramlar*" elde etmek için yapılır. Soyut kavramlar elde edilmeden hiçbir olgu ve olayın özünün ve gerçeğinin bilgisine varılamaz. Somut olgu ve olaylar, bize ancak biçimsel ve dış gerçeği verebilirler, özsel bilgiyi veren soyutlamadır. Soyutlama, gerçekte, yeniden somuta varmak ve somut bütünü parçalarının birbirleriyle olan ilişkileri içinde tümüyle kavramak için kullanılan bir yöntem, bir araçtır [190].

Bir başka deyişle, kavranabilen ama temsil edilemeyen şeyi sunmanın tek yolu "soyutlama"dır [122].

Sanat alanındaki tanımı ile *soyutlama*: "Yalınlaştırma ve "öze ulaşma" olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle; yüzey ya da hacim sanatlarında gerçek varlıklara gönderme yapan betimlemelerin tanınamayacak derecede yalınlaştırılmasıdır [157]. Daha kuvvetli ve özü çıkarılmış bir anlamı vurgulamaya yönelik bir "basitleştirme'dir" [205].

Soyutlamanın bir diğer özelliği, bireysel ve özerk oluşundadır. Yani sanat eserini üreten ve onu okumaya anlamaya çalışan izleyicinin içsel özelliklerine bağlılık göstermesidir.

Mimarlıktaki kullanımı ile *soyutlama* özü çıkarılmış bir biçimi ya da anlamı vurgulamaya yönelik bir basitleştirme, yalınlaştırma yolu olmanın yanı sıra tasarımcının zihnindeki düşünce ya da kavramı görselleştirme etkinliğidir.

Uraz'ın [88] belirttiği gibi, soyutlama, grafik düşünme ve zihinsel tasavvurların görselleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bir şeyi biçimle ifade etmenin temelinde biçimle düşünme, soyutlama vardır.

Bir sadeleştirme, yalınlaştırma aracı olarak *soyutlama*, özellikle bir tipin meydana geliş sürecini ortaya koyan "*öz*" e ilişkin çalışmalar açısından önem kazanmaktadır. Modern dönemde, soyutlama biçimin özünü açığa çıkaran bir *yalınlaştırma* olarak tanımlanırken, post-modern dönemde soyutlama, biçim ve anlam arasındaki ilişkinin zaman zaman açığa çıkarılmasına zaman zaman da ortadan kaldırılmasına yarayan bir *sadeleştirme, yorumlama metodu'* dur.

Çalışma kapsamında "*soyutlama*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; değişmez zihinsel bir imgeye sahip olan bir tip'in özünü vurgulamaya yönelik basitleştirme/yalınlaştırma anlamında,

.*Analojik tasarımda*; Soyut ve/veya somut imge/imgelerle kurulan benzerlikleri vurgulamada, özü yansıtıcı yalınlaştırmalar yapma anlamında,

İkonik tasarımda; çağrışımsal biçimin anlamsal, iletişimsel, görsel özelliklerini vurgulayarak anlamı belirginleştirme ve/veya deformasyon, ironi, biçimsel çarpıtmalar vb. kullanımlar ile anlamı belirsizleştirmeye dayalı yalınlaştırmalar yapmak anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.28. Standartlaşma

Standart, sözlük anlamı ile: "Belirli ölçülere, yasaya, kullanıma uygun olan" anlamındadır [191].

Standart sözcüğünün kökü, latince "extendere", yani uzatmak, büyütmek fiiline dayanmaktadır. Sözcük, günümüzde, minimum nitelik, bütünlük, beraberlik ve ortak kabul anlamını taşımaktadır. Ölçekleri önceden konulmuş, tanımları yapılmış, bu ölçü ve tanımlara uygunluk derece ve biçimlerin hangi yöntem ve kurallara göre deneneceğini belirtmiş ve böylece her bakımdan birliği ve beraberliği sağlanarak ortak anlama varılmış, çoğunluk tarafından kabul edilmiş her olgu "*standart*" konusu içinde bulunmaktadır [169].

"*Standartlaşma*" ise; ekonomi açısından piyasaya bir düzen getiren, ürünlerin özelliklerini ve sınıflarını saptayan bazı kurallar koyan, maliyeti düşürmeyi amaçlayan, seçme kolaylığı sağlayan sistemli bir eylemdir [169].

Yapımda standartlaşmaya ise, yapım etkinliklerine düzen ve kolaylık getirmek amacı ile çok eski devirlerde bile rastlanmaktadır.

İnsanlık tarihi boyunca, birçok yapı ürününün tipik ve standart özellikleri, nesilden nesile aktarılmıştır. Moğolları'ın "yurt" u, eski Roma tuğlası, Kızılderili çadırı, Horasan örgüsü duvar, Türk Evi, Omanlı Camileri gibi örnekler, bu türde oluşturulmuş yapım ürünleridir [206].

Yapımda standartlaşma süreci, endüstri devriminin etkileri ile 1850 Dünya Fuarını örten dev "Crystal Palace" ile somutlaşmıştır [169]. Endüstri Devriminden sonra, diğer endüstriyel kesimlerdeki gelişmelerin de etkisiyle yapımda standartlaşma kavramı; yapım

endüstrisi dalında izlenen gelişmelerin sonucu olarak, ayrı bir önem kazanmış ve bilimsel yöntemlerle ele alınmaya başlanmıştır [206].

Günümüzde, yapımda standartlaşma eylemleri, endüstrileşmiş yapımın temel koşulu ve yapım endüstrisinin sağlıklı gelişimini sağlayacak araçlardan en önemlisi sayılmaktadır.

Endüstrileşme olgusu yapı, yapı malzemeleri ve bileşenlerinin morfolojik ve nitel özelliklerinin standartlaşmasını beraberinde getirmektedir. Yapımda endüstrileşme oranının arttırılması, yapıyı meydana getiren parçaların giderek tekrara dayanan biçim veya işlemlerle oluşturulmasını, başka bir deyişle, ürünlerin belli özelliklerinin standartlaştırılmasını zorunlu kılmaktadır [206].

Çalışma kapsamında "*standartlaşma*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Sentaktik tasarımda*; kural tabanlı bir sistemin kabulü ile oluşturulan formun; yapı bileşen, öğe ve elemanlar açısından kazandığı standart nitelik anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.29. Süreklilik

Süreklilik, sözlük anlamı ile: "Sürekli olma, kesintisiz olarak sürüp gitme durumu, devamlılık" anlamındadır [191]. Felsefe sözlüğünde "*süreklilik:* "Sürekli olanın niteliği, ara vermeden sürüp gitmeyi dile getitir" biçiminde tanımlanmaktadır [190].

Süreklilik, yitipgiden *eski*'yle onun yerini alan *yeni* arasındaki belli bağlılığı dile getirmektedir. Yenilerle eskiler arasında sürüp giden bu bağ, sürekliliktir. Eytişimsel özdekçi felsefede; *süreklilik* ve *kesiklilik* (kopma) birbirlerini dışlamazlar, tersine gelişme sürecinde bir birlik oluştururlar. Gelişme sürecinde *süreklilik* niceliksel ve yavaş birikimler aşamasıdır, *kesiklik* (sıçrama ya da belli bir anlamda süreksizlik) köklü niteliksel değişme aşamasıdır. *Süreksizlik*, sürekliliğin belli uğraklarıdır. Süreklilik ve kesiklilik sadece özdeğin evriminde değil yapısında da birlikte bulunur [190].

Mimarlık alanında da; *süreklilik* ve *kesiklilik* (kopma) kavramları birbirini dışlamazlar. Mimari stiller, belli kopuş ve süreklilik dönemlerini karakterize etmektedirler. 20. yüzyılın başlarında gelişmeye başlayan öncü modernizm, bir önceki yüzyılın süslemeye, tarihsel biçim ve elemanların tekrarına yönelik tavrına karşılık eskiyle bağların koparıldığı yeni bir çağın ruhunu yansıtan bir mimarlığa işaret etmekteydi. Bu anlamda modern mimari tarihsel anlamda bir kopuşu simgelerken ona alternatif olarak ortaya çıkan post-modernizmde süreklilik esastır.

Post-modern mimarların bir ucu; aşırı tarihçilik ve serbest stil seçmecilik yollarını deneyerek modern mimarinin durup dururken geride bıraktığına inandıkları bina gelenek, stil ve formatlarına geri dönmüş ve bunları modern mimari dizim kuralları çerçevesinde, bir dönem ilginç sayılan bireşimlere ulaştırmışlardır. Bunlar göndergelerini tarih, doğa ve yöreden seçmişlerdir. Diğer ucu (dekonstrüktivistler) ise tarihe, bölgeye ve yöreye işaret eden her türlü göstrgeden kaçınmakta, geçmişten kopmaktadırlar [207].

Mimarlık tarihinde *stilistik süreklilik* olarak ortaya çıkan bu durum *tarihçiliktir* [207]. Yöreye ve bölgeye özgü özelliklerin; -geleneksel yapı tarzı, mevcut malzeme olanakları, ekolojik, kültürel, sosyal vb. nitelikler-, devam ettirilmesi ise süreklilik kavramının mimari izdüşümleri arasındadır.

Çalışma kapsamında *"süreklilik"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda;* değişmez zihinsel bir imaja sahip olan bir tipin yeniden üretilmesi ile kültürel devamlılığın sağlanması anlamında,

.*İkonik tasarımda;* toplumsal bellekte yer etmiş bilinen kodların yeniden üretimi yolu ile kültürel devamlılığın sağlanması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.30. Tarihsellik

"Tarih", çok geniş bir tanımlama ile; "zamanın insanoğluna ait faaliyetlerini içeren bölümüdür" [208]. Bu süreçte, olaylar ve nesneler birbirlerini etkileyerek, sav-karşı sav ilişki sistemi içinde hem süreklilik gösterir hem de değişirler.

"*Tarihselcilik*" ise, tüm nesne ve olayların gelişimlerini somut tarihsel koşullarla olan bağlantılarıyla inceleyen ve değerlendiren öğrenme yöntemidir [190].

Tarihselcilik; teori/kuram, yaklaşım ya da sanatsal bir uygulama olmak üzere değişik anlamlarıyla da incelenebilir. Mimarlık ve tarihselcilik arasındaki ilişki, sanatsal uygulama alanı içinde kabul edilmektedir [209].

Sanatta tarihselcilik, yeni bir yapıtın ortaya konuşu sırasında, ortadan kalmış tarihsel üslupları kullanmayı öngören anlayışları ifade etmektedir. Dolayısıyla tüm "*canlandırmacı üsluplar*" tarihsel olarak nitelendirilebilmektedir [181].

Diğer taraftan, mimarlık tarihinde söz konusu kavram, örneğin Pevsner tarafından *seçmecilik* ile eşanlamlı olarak kullanılmıştır. Colquhoun'a [146] göre, bu yanıltıcıdır, çünkü seçmecilik tarihsel göreliliğin bir sonucudur.

Mimarlık tarihinde 19.yüzyıl tarihselciliği, geçmişe yönelik ilgi ve tarihi stillerin yeniden canlandırılması anlamında, 19.yüzyıl'ı tariflemek için de kullanılmaktadır. 19.yüzyıl Avrupa topluluğu geçmişten yani kendinden daha kültürlü ve görgülü saydığı eski toplumlardan destek alarak, bunu mimarlıkta çok-üsluplu bir eklektisizm şeklinde karşımıza çıkartmıştır. Son yıllarda ise post-modern adıyla ortaya çıkan, aslında Modern Mimari'ye ait temel ilkelerin ılımlı eleştirilerinden başlayıp tümden reddine kadar varan türlü görüşleri sinesinde toplayan karmaşık akımlar demetinin bir bölümü, 19. yüzyıl anlamındaki tarihselci eğilimleri sempati ile benimsemiştir [209].

Post-modern dönemde, turistik imaj, nostalji, ticari veya diğerleri gibi olma isteği, bireysellik vb. nedenlerle, tarihsel formların ya doğrudan ya da yorumlanarak kullanıldığı görülmektedir.

Genel olarak *mimari* anlamda *tarihsellik*; tarihi stillerin diriltilmesi (yeniden canlandırılması) ve geçmişin mimari stillerinden (üsluplarından) ödünç alınan formların yeniden kullanımıdır.

Çalışma kapsamında "*tarihsellik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; bilinen bir tip'e ilişkin biçimsel, organizasyon ilkeleri vb. özelliklerin yeniden kullanılması anlamında,

.*İkonik tasarımda*; geçmiş dönemlere ait biçim dillerinin biçimsel ve mekansal özelliklerinin yeniden canlandırma ve seçme yolu ile kullanılmasıdır.

2.3.31. Tip

Tip, sözlük anlamı ile: "Aynı cinsten bütün varlıkların veya nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek" anlamındadır [191]. Ayrıca örnek şablon, model anlamlarına da gelmektedir.

Felsefe sözlüğünde "*tip*": "Benzerlerinin temel özelliklerini kendinde toplayan...tipsel olanı dile getiren", olarak tanımlanmaktadır [190].

"*Tip*" kavramı, mimarlık açısından ele alındığında Quincy'nin (1823) tanımlaması ile; "kendinden hareketle tasarlanacak yapıtların birbirine benzemedikleri nesnedir" [102]. Bir başka deyişle *tip*, ilk prensibin özün tekrarı üzerine kuruludur.

"*Tipoloji*" kavramı ise: "Bir sanat dalında ya da onun belirli bir alanındaki tüm yapıtların veya yapıtı oluşturan tek tek öğelerin incelenerek, tiplerin belirlenerek gerçek örneklerin bunlara göre sınıflandırılması işlemidir" [181].

Tipoloji, mimarlık alanında çoğunlukla işlevsel tipolojilerle ilişkilendirilse de farklı tipolojik kategorileri de kapsamaktadır. Waisman'ın, sınıflandırması ile bunlar;

.Strüktürel tipolojiler,

.Biçimsel tipolojiler,

.İşlevsel tipolojiler,

.Yapı/çevre ilişki tipolojileri,

.Çevre tekniklerinin kulllanılma biçimi tipolojilerdir [102].

Tipolojinin bir başka konusu ise "*tip üretme*" ve "*yeni tiplerin ortaya konmasıdır*". Buna ilişkin çalışmalar 1960'lı yıllardan itibaren yoğunluk kazanmıştır.

Mimarlık alanında Yeni Rasyonalistler olarak adlandırılan grup, kültürel belleğin aracı olarak mimari tip düşüncesiyle ve bu belleğin etkinlik kazandığı bir mimari ortam olarak da kentle ilgilidirler [146]. Yeni Rasyonalistler içinde Rossi'nin tipolojik çözümlemesi, değişmez ve kalıcı tiplere dayalı son derece sade bir mimariyi ortaya koymaktadır. Aynı grup içinde bulunan Krier'lerin çalışmaları ise bütünüyle Neo-Klasik modellere dayalı bir anlayışı temsil etmektedir.

Tipin, kültürel sürekliliğin ifadesi olarak değişkenlik içindeki birlik ya da öz olarak kabul edildiği tavırların yanı sıra Venturi'nin *tip*'i imge, şekil olarak ele alışı, bir başka anlayışı temsil etmektedir.

Venturi'de geçmişe ait bir saklı belleği, mimarlığın daha zengin olması ve iletişim kurabilmesi amacıyla, çağıran bir tipolojik gönderme çerçevesinin bulunduğunu varsayılmaktadır. Venturi'de mimarlığın iletide bulunan kesiminin süslemeci yüzey olduğu görüşü, tip kavramı ile süsleme kavramının ayırtedilemez oluşu ile sonuçlanmaktadır [146].

Broadbent'in [3], [4] mimarın üç boyutlu formu oluştururken izlediği dört yoldan biri olarak ortaya koyduğu *tipolojik tasarım,* bilinen yapı formlarının kalıplaşmış imajlarına başvurmadır. Bu anlamda mevcut tipolojilerden hareketle tasarlama etkinliği; tip çözümlere varmak ya da bilinenlerden yeni tipler üretmeyi sağlayacak biçimde, biçimin oluşturulmasıdır.

Çalışma kapsamında "*tip*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; kendi türünün prototipi olan bir tip'in kullanılması anlamında,

.*İkonik tasarımda*; tasarımın çağrışımsal yönünü oluşturan soyut/somut-imge/imgelerin bir tip'in kullanımına dayalı olması anlamındadır.

2.3.32. Uygulanabilirlik

Uygulanabilirlik, sözlük anlamı ile: "Yapılabilirlik" anlamındadır [191]. Genel anlamı ile, uygulama olanağı bulunanı, yapılabilir olanı dile getirmektedir.

Modern mimaride, uygulanabilirlik yeniden üretilmeye elverişli olan anlamında endüstrileşme ile ilişkili kılınmıştır. Post-modern dönemde ise yeniden üretilmeye elverişli olan anlamındadır.

Mimarlık alanında "*uygulanabilirlik*" kavramı; hem endüstrileşmenin bir gereği olarak, hem de düşüncede üretilenin (soyutun) somuta dönüşmesi (gerçekleştirme) anlamında yapılabilirlik ile ilişkili olarak, yararlılık ölçütüdür.

Çalışma kapsamında "*uygulanabilirlik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Pragmatik tasarımda*; tasarımın yer'in doğasına uygun olacak biçimde yapılabilirliği anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.33. Verimlilik

Verimli, sözlük anlamı ile: "Kendisinden beklenen sonucu veren", "*verimlilik*" ise: "Verimli olma durumudur" [191].

Üretkenlik ile eş anlamda tutulan *verimlilik*, üretilen mal ve hizmetler ile bunların üretiminde kullanılan öğeler arasındaki ilişkiyi belirlemekte, yani üretimin girdi ve çıktıları arasındaki oranı tanımlamaktadır [169].

Verimlilik, endüstrileşmenin de bir ölçütü olarak kabul edilmektedir. Verimliliğin arttırılması, kaynakların en etkin biçimde kullanılması, değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Öte yandan, standartlaşmanın uygulanması ile kaynakların daha etkin kullanımına olanak hazırlanmakta, diğer bir deyişle standartlaşma verimliliği doğrudan

doğruya arttırıcı bir yöntem olmaktadır. Bir bakıma verimlilik, standartlaşmanın da temel yararıdır [169].

Çalışma kapsamında *"verimlilik"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.Pragmatik tasarımda; mevcut kaynakların rasyonel kullanımı ile detaydan-bütüne tüm sistemin en yüksek performansa sahip olması anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.34. Yaratıcılık

Yaratıcılık, sözlük anlamı ile: "Yaratma yeteneği" anlamındadır [191]. Felsefe sözlüğünde ise *"yaratıcılık"*: "Duyumüstü ve usüstü ökelik" [190] olarak tanımlanmaktadır.

Yaratıcılık, bilginin alınması ve yeni bir şekil alana ya da yeni bir düşünce oluşturana kadar şekil verilmesi ve yeniden düzenlenmesi sürecidir [210]. Her tür soruna ve çözüm önerilerine farklı bir biçimde bakabilmektir [188]. Bilinci yoğunlaşmış kişinin kendi dünyası ile karşılaşmasıdır [211].

Bugüne gelinceye kadar, *"yaratma"* ve *"yaratıcılık"* sadece sanata ve sanatçıya özgü, onunla sınırlı bir kavram olarak düşünülürken; günümüzde *"yaratıcılık"*, sıradan gündelik bir problemin çözümünden, zorlu bilimsel bir çalışmaya ve sanata kadar tüm alanların gereksinimi olarak görülmektedir.

Yaratıcılık, insanın bilimsel, sanatsal ve kültürel olmak üzere tüm aktivitelerini kapsar; dil, mitoloji, sanat, bilim, tarih, din olmak üzere kültürün tüm elemanları, onun değerlendirilmesine katılır [68].

Croce'ye [212] göre, sanat sezgisine sahip olan sanatçı ile yalnız gündelik sezgilerle iş gören, sanatçı olmayan, sade insan arasında bir nitelik ayrılığı yoktur, ancak bir nicelik farklılığı vardır. Sanatçı, sanatçı olarak doğar yerine, her insan biraz sanatçı doğar denmelidir. Gerçek sanatçılar büyük sanatçılar ise, sade insanlar da küçük sanatçılardır.

Mimarlık alanında "*yaratıcılık*" üstüne 1950'lerden sonra yapılan çalışmalar, bilişsel ve algısal süreçleri, hem görsel hem de zihinsel konuları aydınlatmaya çalışmıştır. "*Yaratıcılık*" üzerine geliştirilen çalışmalardan biri; yaratıcılığın, *teknokratik-ölçülebilirlik yeterliliği* açısından ele alınışına; diğeri ise, daha karanlık, daha belirsiz ve belki daha az bilimsel ama daha insani, duygusal olarak, *tinsel* olana ilişkindir [68].

20.yüzyılda, mimarlıkta yaratıcılığa ilişkin tutumları değerlendirme çalışmaları, *dar* ve *geniş*'liğin diyalektiği olarak tanımlanabilen bir model ortaya çıkarmıştır. Labatut, 1956'da *Journal of Architectural Education*'da basılan "An Approach to Architectural Composition" adlı makalesinde, mimarlıkta yaratıcılığın *dar*'lığı ve *geniş*'liğini ele almaktadır. Labatut, yargının göreliliğini savunur; fonksiyonun anlamının fiziksel, akılsal ve duygusal bileşenleri içerdiğini söyler. O'na göre, tecrübe, benzetme, unutulmazlık ve kompozisyon, yaratıcı tasarımın bileşenleridir. Lao-tzu'dan ödünç aldığı düşünceyle: "Öğrenmenin yolu benzetmek, bilmenin yolu unutmaktır" der [68].

Labatut, aynı zamanda *somut, maddi* ve *soyut, manevi* kavramlarını kullanır. Bilinen, ölçülebilen, tanımlanabilene karşı bilinemeyen, anlaşılamayan ve varolduğu halde akılsal yola sokulamayan şeyler de birleşerek tek ve özgün bir tasarıma dönüşebilir. Somut şeyler öğrenilir ve dikkate alınmalıdır, soyut şeyler görünmezler ve aranmalıdırlar. Mimarlar soyut şeyleri; insanlar, ruhsal, metafizik nedenler, semboller, sözcüklerin anlamları, dil, inanışlar ve müşterilerin inanışları için aramalıdırlar [68].

Yaratıcılık, kaynağına yaklaşmayı başarsak dahi, son söze gelindiğinde tanımlamadan uzaktır. Çünkü yaratıcılık; sezgiselliğe, duygusallığa, yeteneğe, düşünceye, hayal gücü ve fantazilere dayalıdır.

Yaratıcılık, dünyada "hayal gücü" ile varolabilen bir süreçtir. Hayal gücüne dayalı sürecin, nihai amacı; bir kavram, zihinsel bir resim ya da bir binanın görselliğinin gerçekleştirilmesi durumu olarak düşünülebilir [68]. Yaratıcılık "yapma gücü'ne" dayalıdır, buna karşılık hayal gücü "düşünce'ye" dayanır. Antoniades [68], *gerçek* ve *gerçek dışı*, *hayal gücü* ve *fantezi* arasındaki ilişkileri anlamaksızın, yaratıcı sürece ilişkin açık ve net bir tanımlama yapmanın imkansızlığından bahsetmektedir.

Hayal gücü ve *fantezi* arasındaki ayrım, "*gerçek* ve *gerçekdışı*" kavramlarını düşündüğümüzde açıklık kazanmaktadır. *Hayal gücü*, gerçek ile ilgilidir, *fantezi* ise gerçek dışına ilişkindir. Hayal gücü olabilen şeyleri yaratır ve pragmatik anlamlar içerir; fantazi ise gerçekte var olmayan şeyleri keşfeder [68]. Mimar, hayal gücünün ürünü olan tasarımı gerçeğe dönüştüren kişidir.

Biyolojik bir hediye olarak görülebilecek "*yetenek*" ise; yaratıcılığa göre daha ölçülebilir bir kavramdır. Tersine yaratıcılık; ancak yapım halinde keşfedilebilir. Düşünce süzgecinden geçmeyen yetenek kullanımı olabilir, ama "*düşünce*" olmadan yaratıcılık olmaz [211].

Binalar, ister bir yada birkaç açıdan, ister tümüyle, isterse de parçaların toplamına bakıldığında "yaratıcı" olabilir. *Yaratıcılık*, bütünde olduğu gibi parçalarda ve detaylarda da mevcuttur. Kavramlara ilişkin yaratıcılık olduğu gibi mimarlığın tüm bileşenlerine ilişkin yaratıcılık da mevcuttur. Bir binayı "mükemmel" yapmak kadar, tüm konularda "yaratıcı" kılmak da güç bir görevdir [68].

Yaratmanın temelinde sezgi yatar; duygu ise onun üzerinde yükselir. Hayal gücü ve fantazilere dayalı olan yaratıcılıkta; duygusallık, sezgisellik, bireysellik, tanrısal yetenek ve ani olma/esin kaynağı, yaratmanın ögeleridir. Öte yandan yaratmanın olmazsa olmazları arasında; cesaret, özgür bir ortam ve oyun'a dayalılık önem taşır.

Antoniades [68], iyi ve yaratıcı mimarlığın, bir tarafta "cesaret, eğlence, oyun" diğer tarafta, "ciddiyet" arasındaki dengeye bağlı olarak ortaya çıktığını söylemektedir. Analojiler, mimari "oyun" açısından önemlidirler. Benzetme (Analoji) süreçleri aracılığıyla belli ilkeler, strüktürler ya da motifler yeni tasarlama için bir uyarıcı olma görevi üstlenirler [188].

Mimarlık yalnız bir meslek, "ciddi" tavırlı yararcı amaçlara dayalı bir yapım etkinliği değil; aynı zamanda gerçekdışı bir dünyaya kapılarını açan, gözlere, duygulara, düşsel amaçlara hizmet eden görsel ve tinsel boyutları olan bir yaratımdır. Mimarlık, yaratmaktır.

Çalışma kapsamında *"yaratıcılık"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

*.Pragmatik tasarımda; Pragmatik tasarımda;*deneme yanılma ile ortaya çıkarılan formun sezgiselliği anlamında,

.Analojik tasarımda; bellekte önceden kazanılmış soyut ve/veya somut imgeleri, benzerlikler kurarak sanatsal bir sezgiyle yeni sentezlere vardırmak anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.35. Yeniden üretilebilirlik

Üretim, sözlük anlamı ile: "İnsanların, toplumun varlığı ve gelişmesi için gerekli olan nesneleri sağlamak üzere, amaçlı etkinlikleriyle doğal çevrelerini değiştirmesi, bu etkinlikler sonucunda elde edilen nesneler" olarak tanımlanmaktadır [191]. "*Yeniden üretilebilirlik*" ise felsefe sözlüğünde: "Üretimin süreklilik niteliği" [199] olarak tanımlanmaktadır.

Mimarlık açısından düşünüldüğünde "*yeniden üretim*", gerçekliğin temsil edilişi ile ilgilidir. Mimarlık alanında "*yeniden üretilebilirlik*" kavramı, özellikle modern ve modern sonrası dönemde sıkça dile getirilmekle birlikte farklı anlamlarla kullanılmaktadır.

Modern dönemler söz konusu olduğunda, *yeniden üretilebilirlik* kavramı özellikle modernizm'in Uluslararası Üslup dönemi ile ilişkilendirilmektedir. Sözkonuzu üslubun (tarzın) amacı; tüm dünyada uygulanabilecek, her yerde "yeniden üretilebilecek", bütün ulusal kültürleri aşan bir "modern tarz" oluşturmaktır [122].

Post-modern dönemlere gelindiğinde yeniden üretilebilirlik kavramının içerik değiştirdiği görülür. Kavram, post-modern dönemde; gerçeğin taklidi olmaktan çok imaj tüketmeciliği ile özdeş tutulmuştur. Bir başka deyişle, zaten yaşanmış olan ve eskinin imgesini canlandırma dışında hiçbir gerçeklik taşımadan yeniden üretilen şeydir [122].

"Yeniden üretilebilirlik"; endüstrileşmenin de gereği olan seri ve hızlı üretim, prefabrikasyon vb. üretim biçimlerinin de kaçınılmaz sonucudur.

Çalışma kapsamında *"yeniden üretilebilirlik"* kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.Tipolojik tasarımda; bilinen bir tip'in mevcut imgesinin yeniden üretilmesi anlamında,

.Analojik tasarımda; tasarımcının zihninde düşünce, kavram oluşturan soyut/somut imge/imgelerin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında,

.Sentaktik tasarımda; kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarının yeniden üretilmesi anlamında,

.İkonik tasarımda; soyut/somut imge/imgelerin, biçimsel olarak yeniden üretilmeleri anlamında, kullanılmaktadır.

2.3.36. Yerellik

Yerel, sözlük anlamı ile: "Belli bir yer ile ilgili olan, mahalli, mevzi, lokal" anlamındadır [191]. *Yöresel* ve *yerli* deyimleriyle de dile getirilmektedir [199]. "*Yerellik*" ise: "Sanatta yalnızca bir bölgeye özgü olan her tür oluşumun genel niteliğidir" [181].

Mimarlık alanındaki tanımı ile "*yerellik*" ya da "*yöresellik*": "Yöresel-geleneksel, sosyal ve kültürel davranışları, yaşama biçimlerini, el sanatlarını ve ürünlerini, arkeolojik sit alanlarını vb. değerleri içermektedir. Ayrıca yerel nitelikler; arkeoloji, topoğrafik şartlar, yaşam modları, doğa ürünleri, sanat gibi kültürel değerlerle olduğu gibi doğal faktörlerle de bağlantılıdır" [213].

Mimarlık alanında "*yerellik*" üzerine temellenen söylemler, hem teorik hem de pratik alanda bu yüzyıl içinde ağırlıklı olarak tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışma ise *yerellik/evrensellik* kutuplaşmasının yarattığı ikilikten kaynaklıdır. Öte yandan yerellik temalarının ağırlık noktasını "*kimlik*" arayışları oluşturmaktadır.

İnsanların yer aracılığı ile kimlik kazanması; bir yeri diğerlerinden ayıran ve o yere kendine özgü niteliğini (*genius loci*) kazandıran özel bir karaktere sahip olmayı gerektirmektedir [120].

Yere kendine özgü ayırtedici bir karakter kazandıran nitelikler;

.Geleneğe ve anonim bir üretim sürecine dayalı olmak,

.Bilinen modelleri tekrarlamak,

.Kendine özgülük,

.Çevresel şartlara uygunluk,

.Yöresel malzeme kullanımı'dır.

Bir yere kendine özgü karakterini veren bu nitelikler, *çevresel* ve/veya *yöresel imaj* boyutunu ön plana çıkarmaktadır.

Antoniades [214], *kimlik* kavramını; "imajinellikle" ilişkilendirmektedir. Lynch ise: "Yöresel imajın hatırlanabilir, hafızada kalabilir, kişilikli bir özelliği olması, diğerlerinden ayırt edilebilir olması ve çevre kullanıcısının özellikle estetik ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini belirtmektedir" [215].

Bu anlamda; *kimlik*, *yer* ve *imajinellik* kavramları, yerellik temasının kavramsal bileşenenlerini oluşturmaktadır. Ancak mimarlıkta yerel söylemlerle ilişkili olan kimlik arayışları, genellikle "*yer*" ile bağlantılıdır.

Frampton; "Mimarinin insana, insan gruplarına bir yer oluşturduğunu bu yerin de bireyin ya da toplumun geçmişiyle anlamsal bağ kurduğu bir sınırlı alan" olduğundan sözetmektedir [216]. Bir başka deyişle birey ya da toplum olarak insanın kimliğini oluşturan, bir yere ait olma duygusunu yaratan unsurlar; kültürel, tarihsel, fiziksel, çevresel, eylemsel, anlamsal bileşenlerden oluşmaktadır.

Yerel olanın özel bir coğrafi noktayı tanımlaması, o yere özgü malzeme, yapım teknolojisi, yaşam biçimi ve ekolojik unsurları göz önünde bulundurmayı gerektirmektedir. Bu açıdan ele alındığında *yerellik* teması "*ekolojik mimarlık*" ile de ilişkilendirilmektedir.

Ancak ekolojik mimarlığın enerji kaynaklarını tutumlu kullanmayı geliştiren yeni teknolojilerle beslenmesi [217], onun yerel söylemlerle olan ilişkisini salt çevrenin doğal kaynaklarına olan etik sorumluluk niteliği ile sınırlı tutmaktadır.

Mimarlıkta yerin tarihini, kültürünü, geleneksel yapım ve üretim tekonolojisini, çevresel verilerini dikkate alan çözümlere gitme, özellikle post-modern dönemde yaygınlık kazanmıştır.

20.yüzyılda modern mimarinin temsil ettiği "evrensel" değerler, post-modernizmde yerini doğa, kültür ve tarihten alıntılar yapmayı kolaylaştıran ve insanların geçmişleriyle bağ kurmalarına imkan tanıyan "yerel" söylemlere bırakmıştır. Öte yandan post-modern dönemde "yerel" tanımlaması; bir üslup, akım, çevresel ve/veya bölgesel, yöresel özellikleri ya da geleneklere ilişkin nitelikleri kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Genel olarak "yerellik" temaları üzerine kurgulanan tasarımlarda "imaj" kaygısının yüksek olduğu ve uygulamaların yerin özünü oluşturan nitelikleri yansıtmaktan çok, "gibi olma" niteliğini taşıdığı görülmektedir.

Bu anlamda, yeni yapılan çevrelerde kendine özgü bir yerin varlığı imkansızlaşırken, bir çok yerin bir araya gelmesi diğer bir deyişle "eklektik olma" gündeme gelmektedir [217]. Bir başka deyişle "yersizleştirme" söz konusu olmaktadır. "*Yersizleştirme*" kavramı aynı zamanda yer ile diyalog kurmada *karşıtlık* teması üzerine söylem üretmeyi de kapsamaktadır.

Çalışma kapsamında "*yerellik*" kavramı; mimari formun oluşturulmasına ilişkin yaklaşımlar esas alındığında;

.*Tipolojik tasarımda*; bir yere özgü değişmez zihinsel bir imgeye sahip olan biçimin yerelliği anlamında,

.*İkonik tasarımda*; toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandıran çağrışımsal biçimin bir yere ait olan çevresel /yöresel imajı yansıtması anlamında, kullanılmaktadır.

2.4. Yöntemin Uygulanması

Yöntemin ikinci aşaması *uygulama*'dır. Bu bölümde, örneklerin belirlenmesi, analiz tablolarının strüktürünün kurulması ve seçilen örneklerin form oluşturucu yaklaşımlar açısından ve yaklaşımlar altında belirlenen kavramlara göre kavramsal analizi yer almaktadır.

2.4.1. Örneklerin Belirlenmesi

Geliştirilen bir yöntemin sınanması için, uygulanması gerekir. Mimarlıkta geliştirilen bir yöntemin uygulama alanı ise; onun nesnesi durumunda olan "binalar" dır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde belirtildiği gibi yöntemin uygulama alanını oluşturan örnekler, *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığının 1950-2000 tarihleri arasındaki tasarım etkinlikleri* arasından seçilecektir. Bu tarihsel dönem on'ar yıllık periyotlara ayrılarak, her on yıl için belirlenen beş örnek, form oluşturucu yaklaşımlar altında üretilen kavramlar açısından analiz işlemine tabi tutulacaktır.

Örneklerin belirlenmesinde; *araştırma-inceleme*, *literatür tarama* ve *belgesel gözlem* teknikleri kullanılmıştır. Seçim işleminde, konunun uzmanlarınca kaleme alınan kitap, dergi, makale, antoloji ve katalogların yazılı metinlerinden ve görsel dokümanlarından yararlanılmıştır.

Seçim aşamasında örneklerin, yaratıldıkları dönemin özgün örnekleri olmalarına dikkat edilmiştir. Örnekler belirlenirken, belli bir bina tipine ait örneklere bağlı kalınmamış, bunun yerine farklı bina tiplerinden örnekler seçilmiştir. Ancak kentsel ölçekteki tasarım etkinlikleri (toplu konut, eğitim kampüsleri vb) göz ardı edilerek çalışma, "tek yapı ölçeğindeki" örnekler ve "yapı kompleksleri"[9] ile sınırlandırılmıştır. Belli bir stil (üslup), ideoloji ya da tasarım anlayışının belirlediği dönemlerin aksine, pek çok düşünce ve akımın bir arada varolabildiği plüralist dönemlere ilişkin örnek seçiminde; örneklerin söz konusu farklılıkları yansıtacak biçimde seçilmesine özen gösterilmiştir. Böylelikle "25" adet yapı belirlenerek, form analiz işlemine dahil edilmiştir. (Şekil 109).

Tarihsel süreçteki oluş anlarına göre on'ar yıllık zaman dilimlerine ayrılarak belirlenen örnekler şunlardır:

.1950-1960 Dönemi Mimarlık Örnekleri

-İstanbul Hilton Oteli

-İstanbul Büyükşehir Belediye Binası

---

[9] SSK Zeyrek Tesisleri, Sedat Gürel Evi, İş Bankası Genel Müdürlüğü, Milli Reasürans TAŞ Kompleksi, TBMM Camii, Şefik Gül Villası, Pamukkale Tenis Klübü Sosyal Tesisleri

-İstanbul Büyükada Anadolu Klüp

-Brüksel Uluslararası Sergisi Türk Pavyonu

-Adana Karatepe Açıkhava Müzesi

.1960-1970 Dönemi Mimarlık Örnekleri

-Hukukçular Apartmanı

-ODTÜ Mimarlık Fakültesi

-Ankara Anadolu Klüp

-Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu

-Türk Tarih Kurumu

.1970-1980 Dönemi Mimarlık Örnekleri

-Sedat Gürel Evi

-İş Bankası Genel Müdürlük Binası

-Tercüman Binası

-Türk Dil kurumu Ek Binası

-İzmir Merkez Bankası

.1980-1990 Dönemi Mimarlık Örnekleri

-Atatürk Kültür Merkezi

-TBMM Camii

-Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi

-Atakule

-Robinson Clup Kapadokya Lodge

.1990-2000 Dönemi Mimarlık Örnekleri

-Günay Çital Evi

-Şefik Gül Villası

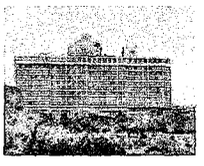
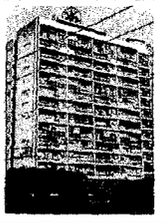
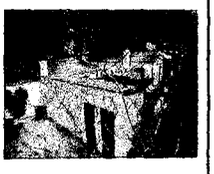
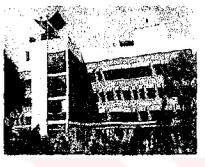
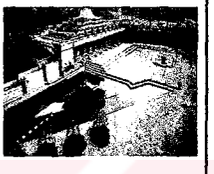
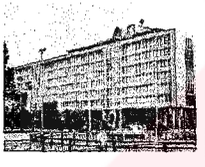
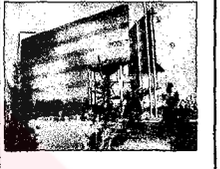
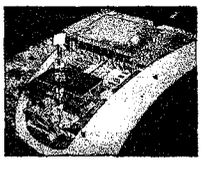
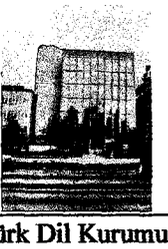
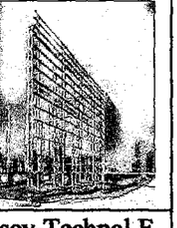
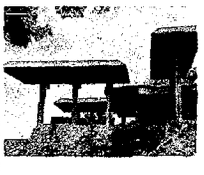
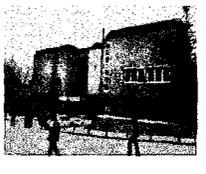
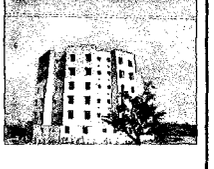
-Doğan Medya Center

-Aksoy-Technical Fabrika Yönetim Binası

-Pamukkale Tenis Klübü Sosyal Tesisleri

Analiz işlemine veri sağlamak amacı ile örneklere ilişkin yazılı (eleştirel), görsel, gözleme dayalı, vb. bilgiye sahip olmak gerekmektedir. Bu anlamda örneklere ilişkin literatüre dayalı yazılı ve görsel bilgiler; her bir örnek için, yapının kullanım amacını, form oluşumunu etkileyen biçimlendirme ve tasarım kararlarını ve eğer varsa binanın dönem mimarlığı içindeki simgesel, toplumsal, estetik vb. rolüne ilişkindir.

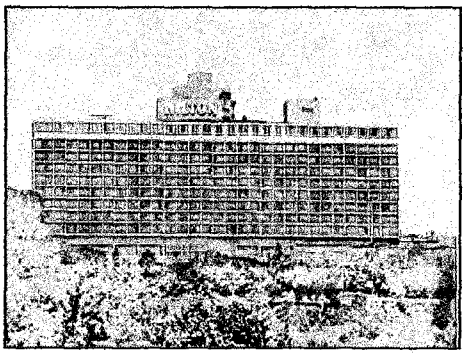
SEÇİLEN ÖRNEKLER

1950-1960	1960-1970	1970-1980	1980-1990	1990-2000
				
Hilton Oteli İstanbul,1953-55	Hukukçular Sitesi İstanbul,1960-66	Sedat Gürel Evi Çanakkale, 1970	AKM Ankara, 1981-87	Günay Çital Evi Bodrum, 1990-93
				
Anadolu Klüp Büyükada, 1953-55	ODTÜ Mimarlık Bölümü Ankara,1961-64	İş Bankası G.M. Ankara,1970-77	TBMM Camii Ankara,1985-89	Şefik Gül Villası Ankara, 1991-92
				
Belediye Sarayı İstanbul,1953-60	Anadolu Klüp Ankara,1963-66	Tercüman G.B. İstanbul,1972-74	Milli Reasürans İstanbul,1985-93	Doğan M. Center İstanbul,1992-93
				
B. Türk Pavyonu Brüksel,1958	Zeyrek SSK İstanbul,1963-70	Türk Dil Kurumu Ankara,1972-78	Atakule Ankara, 1986-89	Aksoy-Technal F. Yalova,1996-99
				
Açıkhava Müzesi Karatepe, 1957-61	Türk Tarih Kur. Ankara,1966	Merkez Bankası İzmir,1975-83	Kapadokya R.L. Göreme, 1987-89	Tenis Klübü S.T. Pamukkale, 1998-99

Şekil 109. Seçilen örneklerin görsel özeti

2.4.1.1. İstanbul Hilton Oteli

Amerikan SOM Grubu ile Sedat H. Eldem'in ortak olarak tasarladıkları "*Hilton Oteli*", rasyonel-pürist anlayışın en etkili ve en yetkin örneklerinden biridir.

Şekil 110. İstanbul Hilton Oteli,1952 [11].

Şekil 111 [10]. Karikatür [218].

Otel, Türkiye'de liberal ekonomiye geçisin yansıması olarak Amerikan sermaye ve işbirliğinin örneği olması nedeniyle önem taşımaktadır. Otelin inşasını yürüten Alman yapım firması ise, Türkiye'ye çok katlı bina yapım teknolojisini tanıtmış ve sonrasında bu bina pek çok uygulamaya örnek teşkil etmiştir [219].

Hilton Oteli'nin bir diğer önemli özelliği de, o yıllarda A.B.D.'de gelişen yeni mimarlık anlayışının en katıksız örneklerinden biri olmasıdır; kendi döneminde, yeni dönemin mimarlığının nereden geldiğini ve nasıl olması gerektiğini simgeleyen bir yapıt olmuştur [8].

Otel, esasen iki ana kısımdan oluşmaktadır: dikdörtgen formlu 8 katlı otel bloğu ile, otel kütlesinin önünde yer alan ve ondan en, boy ve yükseklik açısından daha küçük olan üç katlı; oturma, yemek salonları, idare ve servis bölümlerini kapsayan dikdörtgen formlu kütle [218]. Giriş katta idare servisi, oturma ve kabul salonları bulunmaktadır. Bu kattaki geniş teras, oturma salonları ile gerektiğinde açılabilecek büyük cam satıhlı sürme kapılarla ayrılmıştır [218]. Dükkanlar da yine bu katta bir avlu etrafında toplanmışlardır.

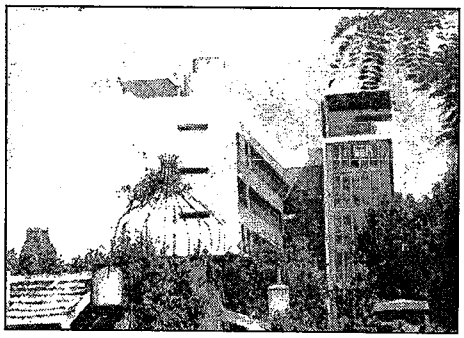
[10] Karikatürün altında şu ibare yer almaktadır: "Saat 10, aşağıya ininceye kadar öğle tatili olur.

Arazinin meyilinden yararlanılarak yemek salonları, girişin altındaki katta konumlandırılarak manzaraya yönlendirilmişlerdir. Yemek salonlarından biri, bir geçitle ana kütleye bağlanan geleneksel formlu yemek ve dans pavyonu (gece kulübü) diğeri ise kayar bölmeler sayesinde büyüyüp küçülebilen esas yemek salonudur. Yemek salonlarının önündeki terasta, bir havuz yer almaktadır. Mutfak ve ilgili birimler de yine bu katta çözümlenmişlerdir. Bodrum katta kalorifer, çamaşırlık, atölyeler ve depolar yer almaktadır. Teras kat ise bar ve ilgili işlevlere ayrılmıştır. Betonarme olarak inşa edilen bu bina haricinde, yerleşim alanı içinde yüzme havuzu ile tenis kortları yer almaktadır [218].

Özünde Le Corbusier'in mimarisini yansıtan bu bina, oda ölçülerini dışa yansıtan balkonlar, yatay prizmatik kitle biçimlenişi, servis çekirdeğinin kütlede heykelsi bir biçimde vurgulanması, alüminyum doğramalar, BTB cam mozaik cephe kaplamaları ile *rasyonel anlayışın* yerel ölçekteki temsilcisidir. Yapıda; Klasik Osmanlı Mimarlığı'na özgü elemanlar; bir avlu etrafında düzenlenmiş bulunan avlulu arkadlı ve kubbeli dükkan dizileri ve gece kulübünün şadırvan biçimli kabuk örtüsü ise tarihsel-geleneksel mimari ile kurulan bağı temsil etmektedirler. Ayrıca başta giriş katındaki dükkanlarda olmak üzere, alt sofa ve yemek pavyonu duvarlarının iç yüzeyleri çini ile kaplanmıştır.

2.4.1.2. Büyükada Anadolu Kulübü

Anadolu Kulübü Binası[11], Büyükada'da Turgut Cansever ve Abdurrahman Hancı tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 112. Büyükada Anadolu Klüp, 1953-57 [12].

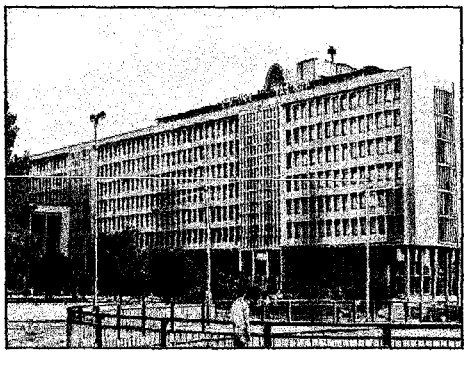
[11] Anadolu Kulübün 1963'te hizmete giren "Plaj Tesisleri" bu çalışmanın kapsamına dahil edilmemiştir. Söz konusu tesis, geleneksel T plan şemasına göre projelendirilmiş ve uygulanmıştır. (Bkz. Arkitekt, 1966/12)

Büyükada Anadolu Kulübü tarafından inşa ettirilen *Anadolu Klüp Binası*, dönemin yaygın mimarlık anlayışını temsil eden *rasyonel-pürist* estetiğin bir örneğidir. Betonarme olarak inşa edilen bina; beyaz rengi, sade süsten arınmış yatay prizmatik kütlesi, betonarme karkas strüktür sistemin akslarını dışlaştıran modüler cephe bölümlenmesi, bölümlerin kafes ve balkon kutuları ile kaplanması, teras çatı uygulaması, çatıda Corbusier ve Niemeyer vari plastik, eğrisel hatlı öğeler kullanma, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi anlayışını öngören planlama anlayışının kabulü açısından, rasyonel estetiğin biçimlendirme anlayışını yansıtmaktadır.

Bina 57 oda ve apartman dairesi bulunan 3 yatak katı, bir zemin ve bir bodrum kattan oluşmaktadır. Zemin katta, girişler ve istirahat salonları, bodrum katta ise bir oyun salonu, bar, mutfak ve diğer servis kısımları bulunmaktadır [12]. Ayrıca bina, teras çatılı olarak biçimlendirilmiş ve terasta bir bar tesis edilmiştir. Batıya bakan yatak odaları güneşten korunmak amacı ile kafeslerle korunmuştur. Her katta bir sofa ve ofis bulunmaktadır.

2.4.1.3. İstanbul Belediye Sarayı

Mimar Nevzat Erol tarafından tasarlanan *İstanbul Belediye Sarayı*, 1953'te İstanbul Belediyesi'nce açılan bir yarışma ile elde edilmiş ve 1960'da hizmete girmiştir.

Şekil 113. İstanbul Belediye Sarayı, 1953 [11].

Bina, Şehzade camii, Ankaravî medresesi, 18 Sekbanlar mescidi gibi tarihi ve mimari değerlerle çevrelenmiş bir çevrede, Atatürk Bulvarı ile Fatih-Vezneciler yolunun kavşağındaki arsa üzerinde yaklaşık 40.000 m^2'lik bir alan kaplamaktadır [220].

İstanbul Belediye Sarayı, *Uluslararası Üslubun* ilk yerli örneğidir [8]. Bina, gerek plan ve gerekse blokların düzenlenişi ve cephelerin ele alınışı bakımından fonksiyonel olarak en sade çözümle oluşturulmuştur [220].

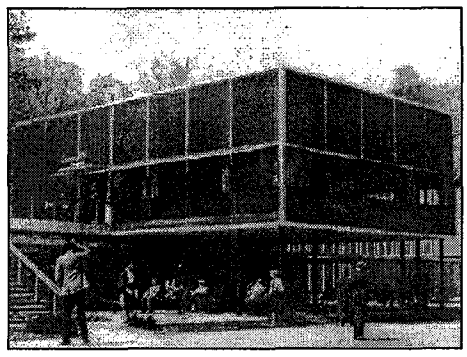
Bina, kendi iç meydanı, havuzu ve arka taraftaki set bahçeleri ile iki ana kütleden oluşmaktadır: 11 kattan oluşan ve bir prizma içinde çözümlenen ana ofis bloğu ile buna daha düşük kotta eklenen merasim ve meclis odalarının bulunduğu diğer prizmatik kütle.

Giriş Fuayesinin bulunduğu zemin kattaki açık plan şeması, pek çok fonksiyona hizmet edebilecek esnek bir çözüme sahiptir. İstanbul Belediye Sarayı Binası, kütle ve plan organizasyonu ve cephelerin düzenlenişi açısından, *rasyonel-pürist* estetiğin biçimlendirme ilkelerinin yetkin bir örneğini teşkil etmektedir: yatay konumda biri diğerinden daha yüksek kotta iki dikdörtgen prizmadan oluşan plan ve kütle tertibi, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların -merasim ve büro bloğu olarak iki ayrı kütle içinde çözülmüş olarak- birbirine eklenmesine dayalı işlevsel planlama anlayışı, servis çekirdeklerinin planda ayrılmış alan içinde çözülmüş ve cephede bu ayrılığın vurgulanmış olması, Le Corbusier mimarlığının Brezilya'daki temsilcisi Oscar Niemeyer'in etkisi ile teras katlarında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, modüler planlama anlayışına dayalı plan kurgusunun betonarme strüktür sisteminin kolon akslarını cephelere yansıtarak boşlukları cam perde duvarlar ile doldurma, iki ayrı kütleyi birbirine bağlayan ve zeminden pilotiler üzerinde yükseltilmiş geçit ile kolon aksları arasında kalan bölümlerin ince metal çerçevelerden oluşan perde duvarlarla örtülmüş olması üslup özellikleridir.

Bu binada pencerelerin duvarlara oranla açık bir üstünlüğü mevcuttur ve yapı, geleneksel mimariye özgü tüm eklemelerden arındırılmıştır [219]. Buna karşın, diğer Güzel Sanat kollarına ait çalışmalara bina içinde yer verilmiş; iki duvar panosu, bir fresk, Eti Güneş kursu, Atatürk başı ve bir vitray ile binaya görsel zenginlik kazandırılmıştır.

2.4.1.4. Brüksel Türk Pavyonu

Utarit İzgi, Muhlis Türkmen, Hamdi Şensoy ve İlhan Türegün tarafından tasarlanan 1958 yılı Uluslararası Brüksel Sergi'sinde yer alan *Türk Pavyonu*, Türkiye'de *rasyonel-pürist* anlayışının doruk noktasını teşkil etmektedir [7].

Şekil 114. Brüksel Türk Pavyonu, 1958 [11].

Yapı, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kare ve dikdörtgen gibi asal geometrik formlar ile kullanımına dayalıdır. Yerden yükseltilmiş kütlelerin cam ve çelik konstrüksiyonu, yapı bütününde saydamlık ve hafiflik hissi yaratmaktadır. Dönemin ayrıntılandırımış işlevsel grupları -farklı büyüklükteki geometrik form düzenleri içinde- birleştiren esnek planlama anlayışı ise karakteristiktir.

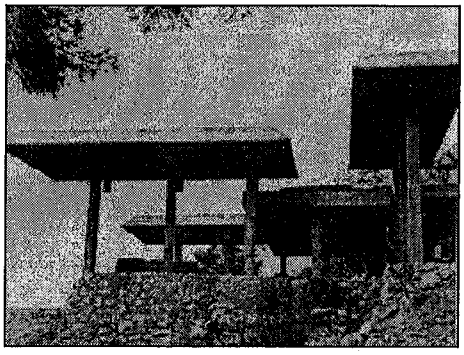
Prefabrike sitemle yapılan bina, demontabldır. Taşıyıcı elemanlar çelik olup bunların etrafında cam ve sandwich tipi çeşitli malzeme ile yapılmış bir perde duvar yer almaktadır [221]. 1958 Brüksel Sergisi'nin ana teması; "İnsan ve ona yapılan hizmetler" dir. Türk Pavyonu, sergi salonu ve restoran-kahve kısmından oluşan iki blok ve bunları birleştiren dekoratif pano-duvar ve uç kısımda yer alan metal kuleden oluşan bir kompozisyondur [221].

İlhan Koman tarafından yapılan metal kule yatay konumdaki yapıya düşey dengeyi sağlamakta ve pavyonun uzaktan habercisi olmaktadır. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun gerçekleştirdiği mozaiklerle kaplı pano-duvar ise ön ve arka bahçedeki açık sergileme bölümünü sınırlandırmaktadır [222].

2.4.1.5. Karatepe Açıkhava Müzesi

Turgut Cansever tarafından, geç-Hitit Krallığına ait bir kale kalıntısının kuzey ve güney kapılarındaki rölyef, kitabe ve heykelleri korumak ve çıkarılan eserleri yerinde

sergileme amacı ile tasarlanan Adana-Karetepe'deki *Açık Hava Müzesi*[12], Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı'nın 1950-60 dönemine damgasını vuran *rasyonel-pürist* anlayışa ilişkin yol ayrımının, ilk ve önemli örneklerindendir.

Şekil 115. Karatepe Açıkhava Müzesi, 1957-61 [223].

Karatepe Açıkhava Müzesi, sergileme ve kazıevi'nden oluşan bir kompleksin parçasıdır. Müze yapısı, binlerce yıldır toprak altında kalmış kalıntıları güneş, yağmur vb. dış etkilerden koruma ve sergileme amacı ile kuzey ve güney yönündeki kapılar üzerinde aynı kuruluş esası ve benzer bir topografya üzerinde, "saçaklar" inşa etme anlayışına göre tasarlamıştır.

Yapı bu haliyle, üzerinde rölyefler bulunan yaklaşık 1m yüksekliğindeki subasmanı üzerinde, saçaklar ve onları taşıyan betonarme kolonlardan ibaret, yarı-açık bir mekan niteliğindedirler.

Tasarımı yönlendiren ana unsurlar, Cansever tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: "Kalıntılar ile onları koruyacak saçakların ilişkileri, çözülmesi gereken temel soruyu teşkil etti. Saçaklar ile kalıntıların arasındaki ilişkinin incelenmesi sırasında, farklı yönlerdeki duvarlarda yer alan kitabelerin izah edilemeyen yerleri ile metindeki devamlılığın ancak duvar yönlerinin ziyaretçileri yönlendirmeleri ile oluşan yürüme çizgisi ile anlaşılabileceği fark edildi. Bu durumda sebepsiz gözüken duvar yönlerinin farklılaşması, tarihi mimari

[12] Karatepe Açık Hava Müzesi'nin inşasının ilk aşaması 1961 yılında, son aşamayı teşkil eden Kral Heykeli saçağı ise 1990-91 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. (Bkz., Cansever, 1992, s.54)

düzeni takip etmek, korumak amacını tutarlı bir şekilde gerçekleştirmek açısından zorunlu olduğu düşünülerek, saçakların tarihi duvar çizgilerini izlediği plan alternatifi uygulandı [224].

Tasarımın yönlendirici ilkelerinden bir diğeri de "ışığın etkisi" dir. Işığın tinsel etkisini güçlendirmek ancak onu kontrol edip amaçlara uygun bir biçimde kullanmak için saçaklar, yer yer bütünüyle kapatılmıştır. Eserlerin bulunduğu mekanları kapatan saçakların orta mekan örtüsü, çelik-cam-ahşap bütünleştirilmesi ile oluşturulurken, giriş aksını belirten saçaklar bütünüyle kapatılarak betonarme olarak inşa edilmişlerdir.

Cansever'e [224] göre, tasarlanan çelik-cam-ahşap orta mekan örtüsü, kontrollü ışığın eserlerin yakınına kadar ulaşarak orta mekanın tamamının aydınlatılmasını sağlaması yanında, eserlerin üzerlerine gelebilecek yağmuru önlemek amacı ile dışa doğru alabildiğince çıkan betonarme saçakların asimetrik yük dağılımının dengelenmesi için saçakların içte kalan kenarlarına asmak suretiyle bağlandı. Saçaklarda toplanan suyun sevk edilmesinde ise, geliştirilmiş bulunan seviye farklılıklarından yararlanmak, saçakların bütünlüğüne geçerlilik kazandıran teknik ve fonksiyonel özelliklerden biri oldu.

Malzemenin doğal doku ve renginde kullanımı, yapının amacının en iyi yansıtır biçimde ortaya koyması gibi tasarım kararları, *Brütalist* bir anlayışı temsil etmektedir. Cansever'in [224] deyimi ile; malzeme seçimini belirleyen belli başlı düşünceler, tabiatın kucağına atılmış bu yapıların, en az bakımla idame ettirilmeleri yönünde toplanmıştır.

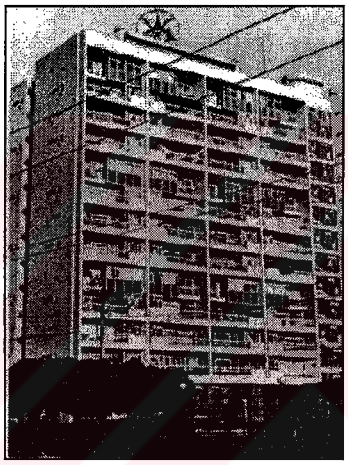
Bu açıklamalar ve malzeme kullanımındaki tercihler, dönemin egemen anlayışının aksine yeni bir biçimlendirme anlayışının ve onun *rejyonal sentaksla* bütünleşmesinin ilk ve açık izleridir. Varolan değerleri koruma amacıyla biçimlendirilen saçaklar, dik açılı bir anlayışı yadsırlar.

Yapının dönem mimarlığının egemen anlayışından bir önemli farklılığı da, 1950-60 dönemi yapılarının karakteristik özelliklerinden biri olan; binayı ayrı bir zemin üzerinde yerleştirme anlayışından farklı oluşudur. Binalar, topografyayla ile bütünleşmekte ve onun doğal oluşumunu takip ederek, kademeli bir görünüm arz etmektedirler.

2.4.1.6. Hukukçular Sitesi

İstanbul Şişli Büyükdere Caddesi üzerinde bulunan *Hukukçular Sitesi*, Haluk Baysal ve Melih Birsel tarafından tasarlanmıştır.

Hukukçular Sitesi, Le Corbusier'in Marsilya'daki Konut Bloğu'nun (1947-53) "iç sokak, çatı bahçesi, pilotiler" gibi morfolojik elemanlarından hareketle tasarlanmış olup; kentin morfolojisine eklenen yeni bir bina tipolojisine örnek teşkil etmesi dolayısıyla ayrıca önem taşımaktadır [13].

Şekil 116. Hukukçular Sitesi,1960-66 [225].

Türkiye'de *rasyonel-uluslararası* üslubun, 1960'lı yıllardaki önemli örneklerinden biri olan yapı; plan, cepheler ve çatının ele alınışında, öncülünün izlerini taşımaktadır. Marsilya'daki gibi burada da farklı büyüklük ve ebatlarda konutlar ile sosyal tesisler, ticaret ve teknik servislerden oluşan kompleks, geometrik bir düzende modüler bir planlama ve güçlü bir plastik etki ile biçimlendirilmiştir. Konutlara ulaşım tek bir merkezden düşeyde asansör ve merdivenler ile yatayda ise sokaklar (galeriler) ile sağlanmıştır.

Konut bloğu 12 katlıdır ve normal, dublex ve yarı-dublex dairelerden oluşmaktadır. Dublex ve yarı-dublex dairelere iç merdiven sahanlıklarından girilmekte, serbest planlama ile iç sirkülasyon en az kayıpla sağlanmakta; yarı-dublex daireler, kuzey-batı ve güney-batı olmak üzere her iki cepheden de yararlanmaktadırlar. Prensip olarak her dairenin 3 yatak

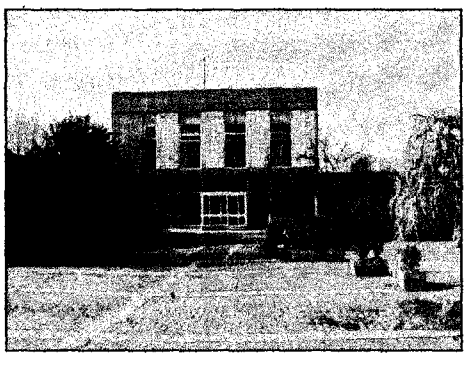
odası, iki banyo-WC, salon-yemek odalarının birleştirilmesi, mutfakların dış cephede ve banyo-WC'lerin baca ile işlemesi, geniş teraslar temin edilmesi, yatak ve kabul kısımlarının ayrılması, iç ve dış sirkülasyonların asgariye indirilmesi, zemin ve teras katların asgari kullanımı kabul edilmiştir [226], [227].

Yapının plan kompozisyonu 3 bölümden oluşmaktadır. Orta aks sirkülasyona ayrılmış ve sağ ve sol yanındaki akslarda konutlar yerleştirilmiştir. Orta aksın sağ yanındaki aks, deniz cephesi olarak adlandırılmakta ve her galeride 3 adet dublex daireden oluşmaktadır. Cadde tarafındaki aksta, her iki katta bir yerleştirilen 6 adet galeri bulunmakta; 1, 3, 5 numaralı galerilerde toplam 6 adet normal ve 24 adet yarı-dublex olmak üzere 30 daire bulunmakta; 2, 4, 6 numaralı galerilerde ise 12 adet normal, 12 adet dublex ve 24 adet yarı-dublex olmak üzere toplam 48 daire bulunmaktadır. Tüm bloktaki daire sayısı ise 66'dır.

Yapının teras katı sosyal aktivitelere (toplantı, eğlence, klüpler, çocuk bahçesi vb) ayrılmış mekanlarla; zemin kat, asma kat ve bodrum katları ise ticari kısımlar (mağazalar, klüp), otopark, depolar vb. ihtiyaçları karşılayacak biçimde düzenlenmiştir.

2.4.1.7. ODTÜ Mimarlık Fakültesi

Ankara'daki ODTÜ Kampus' ünde yer alan *Mimarlık Fakültesi*, Altuğ ve Behruz Çinici tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 117. ODTÜ Mimarlık Fakültesi, 1961-64

Plan organizasyonu açısından bu bina, 1960'lı yılların yarışma projelerinde "*çok parçalı plan tipolojisi*" adı ile yaygınlık kazanan eğilimin en yetkin örneklerindendir.

Ayrıca dönemin yaygın eğilimlerinden de izler taşıyan yapı; *Organik İşlevselcilik, Yeni Brütalism, Yeni Rejyonalizm* ve *Yeni Anıtsallık* arayışlarının etkisindedir.

Bunlara ilave olarak Kortan'ın [15] deyimiyle, yapı gerek iç mekanları, gerek dış ifadesi ve gerekse bahçesi ve tefrişi ile *Modern Japon mimarisinin* etkisini açıkça göstermektedir. Tüm bu yönlendirici etkilere karşın, yapı kendi söylemini oluşturarak, çağını aşan bir senteze ulaşmıştır.

Yapı bütünü, *çok parçalı plan tipolojisine* bağlı kalınarak, bileşenler düzeyinde tek tek ele alınmıştır. Bunlar; stüdyolar, derslikler, idare, auditoryum, kütüphane, öğretim üyeleri odaları ve dolaşım alanlarıdır.

Formun rasyonel kalmak koşulu ile özgürleştiği ve plastik bir ifade ile hacim kazanan mekanlarla bütünleşen "*çok parçalı plan tipolo*jisi" esaslarına uygun olacak şekilde biçimlendirilen fakülte binasında Kortan'a [15] göre, farklı fonksiyonlar kare şekiller içinde planlanmış, bu bir ve iki katlı alçak parçalar mimarın öngördüğü dolaşım-ilişki diyagramındaki yerlerini alarak "bütün"ü meydana getirmişlerdir. Böylece "kütlenin parçalanışı", "küçük ve çok parçalı" olmak nitelikleriyle arazide alabildiğine yayılmış ve doğa ile uygunluk sağlandığı düşünülmüştür. Bu haliyle bina, bitmiş bir görünüm arz eder; esneklik, büyüyebilme gibi niteliklerden yoksundur.

Yapı, mimarlık öğrencileri için ilham veren mekanlar yaratma amacını güden bir "ders" niteliği taşır; hem silueti ile, hem de plan düzenlemesi ile sokakları örtülü bir Ortaçağ kentsel mekanı gibidir. Bu izlenimi sağlayan pek çok öğe vardır: İç-dış ilişkilerinin zenginliği, içte kot farklarıyla elde edilen mekansal kalite, koridor yerine sergi alanlarının dolaşım alanı olarak kullanılmış olması, bu kapalı sokaklarda malzeme farklılığıyla elde edilen zemin dokuları, pencere boyut ve oranlarındaki oynamalarla ve çatıdan aydınlatma için kullanılan değişik öğelerle sağlanan ışık kalitesi ile yapı, içinde yaşamaktan zevk duyulan bir mekan yaratmaktadır [228].

Tasarımcı'ya [228] göre, yapının tepe üzerinde yayılarak oluşturduğu silüet, tasarımın oluşmasındaki temel niyetlerden biridir. İlham yeri de Kadıköy Vapuru'dur: "Arka cepheden bakıldığında Mimarlık Fakültesi bana hep kendi içinde bir dünya izlenimi

vermiştir. Saray gibi". Dolaşım mekanlarının tavan yüksekliği, İTÜ Taşkışla Binasındaki gibidir. Stüdyolardaki tavan yüksekliği ise, asma katlar yapmaya olanak sağlayacak yüksekliktedir.

Yapının bir önemli özelliği de , pek çok konuda ilk örnek oluşudur. Türkiye'de ilk kez bu yapıda, brüt beton kullanılmıştır; merkezi ısıtma sistemi buharlı ve bu ölçekte ilktir. Plexiglas kubbeler ilktir. Standart alüminyum doğrama da yenidir [228].

2.4.1.8. Anadolu Kulübü Merkez Binası

Ankara'da dar bir köşe parseli üzerinde inşa edilen parlamento üyelerinin devam ettiği bir klüp olan *Anadolu Klüp Binası*, Ertür Yener tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 118. Anadolu Kulübü Binası, 1963-66

Yapı, beş normal kat, bir zemin ve bir bodrum kattan oluşmaktadır. Normal katlar kulübün kullandığı katlardır ve lokanta, istirahat salonu, kokteyl salonu, oyun salonları, kütüphane ve idare gibi mekanları ve ilgili servisleri barındırmaktadır. Bodrum katta bir tiyatro ve zemin katta iki banka şubesi ve gişeler bulunmaktadır [229].

Cumhuriyet mimarlığı açısından yapının önemi, *Brütalizm*'in en yetkin örneklerinden biri olmasıdır. Rasyonel-Uluslararası üslubun tek bir geometrik formun kitlede egemen kılınması anlayışının yerine, Brütalizm'de kitlede parçalanma ve kırılmalar, girinti ve çıkıntılar ile cepheler özgür kılınmakta; işlevsel ve teknik birimler kitlede vurgulanmakta, yapı içi ve planı herhangi bir disipline bağlanmadan amaçlara en uygun biçimde çözümlenmektedir.

Bu yapıda da öncülleri gibi; asansör, lavabo-WC'ler bir çekirdek içinde toplanmış, merdivenler ise, kitleden dışarı taşırılarak, cephe hareketlendirilmiştir. Servis mekanları ve servis yapılan mekanlar da birbirlerinden fonksiyonel ve mekansal olarak ayrılmış ve planlamada bu ayrım göz önünde bulundurulmuştur.

2.4.1.9. Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu

Sedat Hakkı Eldem tarafından tasarlanan bu bina, Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığına ilişkin ölümsüz örneklerden biri ve 1986 yılı Ağa Han ödülü sahibidir.

Şekil 119. Sosyal Sigortalar Kurumu, 1962-64 [97].

Atatürk Bulvarı ile tarihi Zeyrek yokuşu arasındaki üçgen bir parsel üzerinde inşa edilen bina, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıldan kalma ahşap evleri, Bizanslılardan kalma bir kilisesi, Osmanlılardan kalma bir hamam, mezar ve caminin bulunduğu Zeyrek semtindedir.

Biçimlendiren unsurlar açısından yapı; *modern, Brütalist* ve *geleneksel* söylemlerin etkisinde, kendi söylemini üreten bir biçim diline sahiptir. Jüri raporuna [230] göre, yapının mimarisinin kalitesi, basit ve tekrar edilen gayet zarif bir detayla bütünleştirilmiş, arada beton blok ve metal çerçevelerin kullanıldığı çıplak betonarmeden oluşan çatısı ile modernist prensiplerin ve endüstriyel terminolojinin hünerli ve kolayca uygulanabilmesinden kaynaklanmaktadır. Zeminde dükkanlar ve avlulardan oluşan kolonadlı bir yol ve üstte bürolardan oluşan özgün programı, mimari biçimlerine kolayca uymaktadır ve yerleştirildiği arazinin çevresindeki yapılaşmayla iyi ilişkiler kurmaktadır. Modüler biçimleri, ölçeği, ritm ve oranları ile kendi dışındaki yerleşmelerden olduğu kadar

kendi içinden de çıkarsayarak uluslararası modern hareket içinde dokusal mimarisinin ilk ve en rafine örneklerinden birisidir. Bu yerleşim, tepenin üzerinde geleneksel, küçük ahşap strüktürlerden oluşan yoğun bir mahalle ile aşağıda modern bir bulvar boyunca oluşmuş bölgenin açık mekansal biçimlenmesi arasında bir bağ işlevi görmektedir. Yapının üslubu modernken ve geleceği ile bağlantı kurarken, kompozisyonu geçmişini anımsatan bir biçimde incelikle işlenmiştir. Bu nitelikler birleşerek, biçimsel ve sembolik, evrimci ve devrimci bir kültürel senteze ulaşır ve sofistike, sanatsal ve etkileyici bir mimarlık ürününde ifade bulur.

Yapı 114 m uzunluğunda, yokuş yukarı çıkıldıkça gerek kitle, gerek katsayı olarak artış gösteren ve büro (6 katlı), klinik (4 katlı), banka (3 katlı), dükkanlar ve kafeterya olmak (2 katlı) üzere farklı işlevler gereksinimleri karşılayan parçalı bir bütündür. Bu haliyle bina, Osmanlı külliyelerinin farklı işlevsel gereklilikleri bir araya getiren kamu yapıları topluluğunu anımsatmaktadır. Farklı kotlardan girişlerle yokuş boyunca binaya erişim kolaylığının sağlandığı modüler bir aks sistemine göre planlanan yapı da, iç mekanlar üstü örtülü sokaklar ve kolonadlı yollar biçiminde organize edilmiş, dört ayrı binadan oluşan kompleks bu kolonadlı yol ile birbirine bağlanmış ve avlulu planlama ile bu yollara geçiş kolaylığı sağlanmıştır.

Böylelikle yapı, kenarında yer aldığı mahallenin dar sokaklar çevresinde küçük parçalardan oluşan dokusunu yeniden kurar, kendisine verilmiş olan küçük adada sokaklar, geçit ve aralıklar düzenler. Değişik düzeylerde yerleştirilen bloklarda küçük ölçek izlenimini vermek üzere ortak cephe ögeleri kullanır ve belirgin bir tarihi motif kullanmaz [8]. Ancak yapıda, düşey ayırıcılar aracılığı ile modülerize edilen pencere biçimlenişi geleneksel dokunun pencere düzenlerini, üst katların zemin katının üstüne çıkma yapar biçimde dışarı taşırılması, geleneksel çatı imajını çağrıştıran geniş çatı saçağı gibi ayrıntılarda, çevre değerleri ile görsel bütünlük ve dil birliği sağlanmıştır.

2.4.1.10. Türk Tarih Kurumu Binası

Turgut Cansever'in Ertur Yener ile birlikte tasarladığı *Türk Tarih Kurumu Binası*, döneminin önde gelen öncü eserlerinden biridir. Bu bina, 1980 yılında Ağa Han Ödülü'ne layık görülmüştür.

Yapının söylemini oluşturan unsurlardan biri binanın orta avlulu, içe dönük merkezi plan anlayışı ile bir "merkez" niteliğinde tasarlanmış olmasıdır. Bu merkeziliği vurgulamak için bina dışa kapalı tutulmuş, yapının toplayıcılığını vurgulamak için ise bina zemin katta kolonlar üzerinde yükseltilmiştir. Sağır cephe duvarları, yapının kale etkisini güçlendirirken içinde barındırdığı değerleri koruyan mecazi anlamlara sahiptir.

Ana fikirlerden biri de, çatı ve duvarların bütünlüğünü sağlamaktır. Cansever'e [231] göre, yukarıya doğru yükselen betonarme karkasın yapıyı zeminden kurtaran karakteri ile, bakır çatının örten, koruyan ve aşağılara doğru sarkan taş duvar kaplaması ile gelişen ifadesinin karşılaşması, taşıyıcı alt yapı ile koruyucu üst yapının münasebeti mimariyi yönelten önemli bir sorun olarak ele alınmıştır. Ayrıca çatı çözümünde, tek bir örtü yerine binanın farklı parçalardan kurulu olduğunu belirten bir çözüme gidilmiştir.

Yapının tasarlanmasında yerel ile evrenselin bütünleştirilmesi çabası, malzeme seçimi ve inşa tekniğinde de etkili olmuştur. Cansever'in [232] deyimi ile; betonarme iskelet, yapının taşıyıcısı ve mimarinin değerli bir unsuru olarak ele alınmış ve yapıyla uyum sağlamak amacı ile renklendirilmiş ve kaplanmıştır. Koruma gücü ve ifadesini güçlendiren duvar ve betonarme iskeletin renginin Ankara'nın mahalli taşının koyu ve vakur rengi ile sağlanacağı düşünülmüştür. Anadolu kültürlerinin antik ve yakın çağ temsilcilerinin bağlantılarını belirtmek amacı ile de Marmaris mermeri veya Marmara mermeri gibi malzemelerden yararlanılmıştır.

Tabii taş ve renklendirilmiş betonarme unsurların ölçüleri ve geniş ifadelerinden, esasında küçük bir bina olan yapının çevresindeki monümental ifadeli yapılar yanında ezilmeden durabilmesi için faydalanılmıştır. Çevredeki yapılarla çatışmak yerine onların bilhassa Dil Tarih Coğrafya Fakültesi esas cephesinin renk düzeninin yeni bir anlamda tekrar ele alınması suretiyle gerekli çevre bütünlüğünün sağlanması öngörülmüştür [231].

Pencere doğramalarında ise çağdaş bir malzeme olan alüminyum doğramalar kullanılmış ancak kafes vb. geleneksel öğelerden yaralanmak suretiyle, yerel ile evrenselin yarattığı ikilik dengelenmeye ve bütünleştirilmeye çalışılmıştır.

Şekil 120.Türk Tarih Kurumu, 1966

Türk tarihi araştırmaları için bir çalışma merkezi oluşturma amacıyla inşa edilen bina Cansever'in [231] deyimiyle, yeni Türk kültürüne temel teşkil edecek bir tarih bilgisi ve bilincini tesis etmek ve geliştirmek amaçlı bir bilim merkezidir.

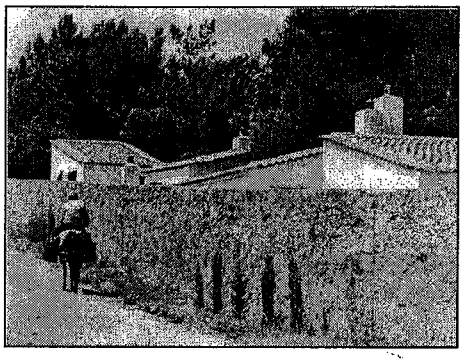
Biçimlendirme açısından bu bina, *rasyonel, brütalist* ve *geleneksel* ilkelerin ışığında, yerel ile evrenselin çağdaş yorumuna örnek teşkil etmektedir. Yapı, plan ve cephelerde kare ve türevlerinin kullanımı ile rasyonel-pürist bir tavır sergilerken, gerek geleneksel ilke ve motiflerin kullanımı gerekse de Brütalist biçimlendirme ilkeleri açısından, dönemin egemen biçimlendirme anlayışlarının etkisinde ama onların gölgesinde kalmayarak kendine özgü bir söylem geliştirmiştir.

Antik çağlardan Osmanlı'ya kadar gelen bir anlayış ile avlulu plan çözümü esasına göre biçimlendirilen yapıda, tepe ışıklıklarıyla aydınlatılan üç kat yüksekliğindeki *merkezi avlu*, bütün diğer aktivitelerin -kütüphane, konferans salonu, bilimsel çalışma, toplantı, idare odaları, sergi ve istihbarat alanları- onun etrafında yan yana getirildiği bir "kentsel meydan" niteliğindedir. Bir anlamda bir buluşma, toplanma ve dağılma noktasıdır.

Cansever [231], yapının tasarlanmasında etkili olan yönlendirici unsurları şu şekilde açıklamaktadır: "Yapıda mahalli ve evrensel sorunların dikkatle açıklanmasına çalışıldı. Alt ve üst yapı münasebetleri, yan yana gelmenin meselesi, korumanın ve açılmanın mahalli ve çağdaş tekniklerin karşılaşması, tarihi gelişmenin ve mevcut çevre şartlarının birleştirici bir görüş açısından değerlendirilmesi yapının tasarlanmasında yönlendirici olmuştur".

2.4.1.11. Sedat Gürel Evi

Sedat Gürel Evi, tarihi "Alexandria-Troas" kentinin hemen yanında Çanakkale Dalyanköy'de, Prof. Sedat Gürel tasarlanmış ve 1989 Ağa Han Mimarlık Ödülü ile ödüllendirilmiştir.

Şekil 121. Sedat Gürel Evi, 1970 [233].

Yapı, "*organik işlevselciliğin*" ve "*rejyonal sentaksın*" doğaya ve insana saygılı onunla bütünleşen, içten, samimi ve sıcak anlatımı ile doğal ve yapay çevre ile uyumlu, gösterişten uzak, süssüz, sade şiirsel anlatımı ile bir ders niteliğindedir.

Ağa Han Ödülünü aldığı 1989 yılının jürisi evi şu şekilde değerlendirmektedir: "Bu yazlık ev duyarlı, akılcı ve gösterişten uzak bir yaklaşımla çevreyle yapının eşit derecede önem taşıdığı bir mimarlık diyalogu oluşturmaktadır. Yaşam fonksiyonları her biri kendi içinde bir bütün oluşturan bileşenlere ayrılmış ve evle bahçe Ege kıyılarına bakan çok güzel bir alanda insancıl ve sakin seçimlerle yerleştirilmiştir. Mekanların yan yana konuluşu, olanakların ekonomikliği ve yerel yapımın sadeliği ilkeleri pek çok kullanım ve mekana örnek olabilir. Gerçekten de bu yapı doğa ve hümanizmin ilk sırayı aldığı bir sanat eseridir" [234].

Yapının yer aldığı coğrafya, doğal ve kültürel değerler açısından önemli ve tarihsel kültür birikiminin ağırlık kazandığı bir yerdir. Literatürdeki [233] ifade ile arsa, engebeli coğrafyası, tertemiz kumu, yüce kayaları, yoğun çam, meşe, zeytin ağaçları ve vahşi bitkisel örtüsüyle oldukça dramatik ve çarpıcı bir görünüm içindedir.

Yapı bütünü, bağımsız yedi birimden oluşan bir tatil evleri topluluğudur. Farklı büyüklükteki bağımsız birimler hem birlikte hem de ayrı yaşama imkanı vermekte, küçük ölçekli bir köy atmosferi yaratmaktadırlar.

Konut topluluğu toplam üç ailenin barınmasına imkan vermekte ve mimarın kendi evi, kız kardeşinin evi ve mimarın anne ve babası için ayrılmış bölümlerden oluşmaktadır. Yapı topluluğunun bir başka önemli özelliği de, "yaşama" ve "uyuma" birimlerinin ayrı birimler halinde tasarlanmış olmasına dayalıdır. Yaşama ünitesi, mutfak ve oturma eylemlerini karşılayacak biçimde; uyuma ünitesi ise banyo, WC gibi ihtiyaçları karşılayacak biçimde organize edilmiştir. Kiler, bekçi odası ve WC'den oluşan "servis birimi" ise ortak kullanıma dayalı olacak biçimde konut bloğunun girişinde yer almaktadır. Ebeveynlere (mimarın anne ve babası) ayrılan birim yalnızca yatma işlevini görürken, mimarın kendisi için tasarladığı birimler; yatma, yaşama ve konuklar için yatma birimlerinden ibaret olan üç parçalı mekan organizasyonuna dayalıdır. Kız kardeşe ayrılan birimler ise yaşama ve yatma birimlerini kapsamaktadır.

Birimlerin bir araya gelişlerinde; zaman zaman avlular, çardak altları, patikalar, kuytu köşeler, yarı açık mekanlar yaratılmıştır [235]. Konut topluluğu genel olarak iki aileye hizmet eden iki ayrı "avlu" etrafında, topografya ve eğriye uyum gösterilerek manzaraya, denize yönlendirilmiş ve doğal çevre ile bütünleşip sınırlanmış, öte tarafta ise köy yolunun tozundan ve trafiğinden soyutlanmış bir şekilde 60x220 cm'lik bir "duvar öğesi" ile sınırlandırılmıştır.

İşlevsel ve mekansal bir öğe olarak iş gören " moloz taş duvar", küçük kitlelerin plandaki hareketliliğini düz bir çizgi oluşturarak dengelemekte ve onları belirginleştirmektedir.

Çevreye duyarlılığın ve bütünleşmenin bir örneği olarak tasarımda bitki örtüsüne dokunulmamış, boşluklar deniz taşlarıyla kaplanmış, mobilyalar Sedat Gürel'in detayları ile yöre malzemeleri ile meydana çıkartılmıştır. Birimlerin topografyaya yerleştirilmesi ise bir yıllık gözlemin sonuçlarına ve "rüzgar, güneş" gibi faktörlerin etkilerine bağlı olarak tespit edilmiştir [235].

2.4.1.12. Türkiye İş Bankası Genel Müdürlük Binası

Genel Müdürlük Binası, Ankara'da Atatürk Bulvarı, Kennedy ve Tunus Caddelerinin sınırladığı alan üzerinde, Ayhan Böke ve Yılmaz Sargın tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 122. İş Bankası Genel Müdürlük Binası, 1970-77

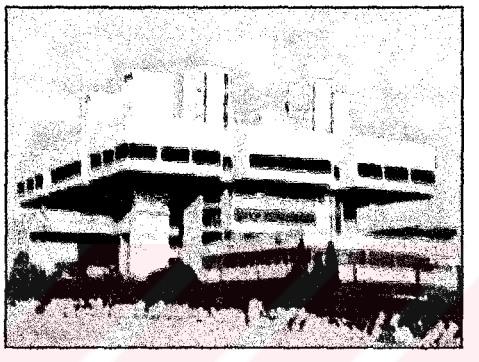
Çok katlı, plastik etkisi güçlü, anıtsal bir görünümü olan yapı, *Ekspresyonist* anlayışın, Türkiye'deki en önemli örneğidir. Yapı tek defaya özgü, dik açıyı yadsıyan ve tümel bir biçim verme anlayışının ifadesi olarak, Türk Mimarlığı'nda söz konusu anlayışı temsil etmektedir. Brüt beton dış yüzeyi, doğa koşullarının etkilerinden korunma amaçlı içe dönük planlaması ile yapı; lüks, konfor ve mali gücü simgeleyen bir prestij yapısıdır.

Yapı, 3 bloktan oluşmaktadır. Atatürk Bulvarı üzerindeki Genel Müdürlük Binası, üç kat ve üç bodrum kattan oluşmakta, idari birimleri, konferans salonu, şeref holleri ve Atatürk Sergisi bölümlerini kapsamaktadır. 29 katlı diğer bloğun girişi Kennedy Caddesi üzerindendir. Bu yapının 23. üncü katında bir kokteyl salonu, son iki katında teknik servisler ve üç bodrum katında ise, periyodik sergi salonları, telefon santralı ve teknik servisler bulunmaktadır. Bu blok özellikle yanmaz malzemelerle donatılmıştır. Kennedy Caddesi üzerinde bulunan diğer blokta ise; banka şubesi, seksiyon müdürlükleri, otomasyon merkezi, kafeterya ve bodrum katlarında otopark bulunmaktadır [236].

2.4.1.13. Tercüman Gazetesi Binası

İstanbul'da bulunan *Tercüman Gazetesi Binası*, Günay Çilingiroğlu ile Muhlis Tunca tarafından tasarlanmıştır.

Tercüman Binası, *Brütalist anlayışın* ve *çok parçalı plan şemasının* giderek anıtsallığa varan bir örneği olarak Türk mimarlığında önemli bir yere sahiptir.

Şekil 123. Tercüman Gazetesi Binası, 1972-74 [237].

Yapı, ticari kaygısı yüksek bir prestij yapısıdır. Bir başka deyişle ticari simgeselliğin imgesidir. Yapının *çok parçalı plan tipolojisinin* ve *Brütalist anlayışın* biçimlendirme ilkelerine uyularak hareketlendirilmesi; aşırı bir parçalanma ve yapıya ölçeğinden bağımsız, plastik etkisi kuvvetli, heykelsi bir görünüm ve simgesel bir nesne kimliği kazandırmıştır.

Yapının üç ana grupta toplanan programının, biçimlendirmede önemli bir etkisi vardır. Bunlar; matbaa; yazı işleri ve gazeteye ait yönetsel, sosyal birimler; üst yönetim ve şirketlere ait bölümlerdir.

Matbaa, en alt kotta, karayoluna paralel lineer bir dikdörtgen kütle içinde ele alınmıştır. Tasarımında en belirleyici işlevsel birim, üst yönetim bloğudur. Bu blok, yerden 15 m yükseklikte asılı yatay bir kütle olarak tasarlanmış ve yapının en etkili plastik öğesi durumuna getirilmiştir. Ticari simgeselliği vurgulamak üzere yükseltilen yönetim bloğu, 4 köşede 8 düşey kule elemanı tarafından taşınmaktadır. Kuleler düşey taşıyıcılık, düşey

sirkülasyon ve işlevsel birimleri ayrı ayrı besleyen tesisat bloğu işlevlerini üstlenmişlerdir. Üçüncü işlevsel öğe olan gazetenin yazı işleri, redaksiyon, iç yönetim, sosyal tesisler, reklam ve diğer sekreterya hizmetlerini toplayan bölüm, bu iki ana kütlenin, yani zemine yayılan matbaa ile yüksekte asılı üst yönetimin arasında, ayrıntıları dışarıdan pek kavranamayan bir dizi ara kat düzenlemesiyle çözümlenmiştir [237].

Üç ana işlevsel bölümü, birbirinden farklı kitleler içinde bütüne ekleyen tasarım kararı, iki önemli öğeyi daha işlevsel bütüne katmıştır. Bunlar *kule öğeleri* ve *doğal ışıktır.*

Kuleler kütle estetiğinin ve strüktür sisteminin en önemli bileşenleridir. Düşeyde kitle estetiğine biçim veren 3,80x7 m'lik kuleler ile yatayda kendini taşımak kaydıyla bu kulelere asılan bandın (üst yönetim bloğu) birlikteliği, strüktür sistemini ve kütle estetiğini oluşturmaktadır.

Yapının aşırı hareketlendirilmesinden, parçalı plastiğinden doğan diğer bir olanak da, ışığın bir işlevsel / mekansal öğe olarak devreye girmesini sağlar: yatayda ve düşeyde değişen hizalar, orta avlu, eklemlenmiş strüktür öğeleri arasındaki boşluklar ve profilleri saran boşluklar ve dış mekan, bir yandan yapıyı –işlevsel birimlerin düşey düzlemlerinde- aydınlatır; öte yandan uzak algı ölçeğinde ışık-gölge etkilerini doğururken yapı yakın çevresinde etkili dış mekan algıları yaratır. Işığı ve dış mekanı yapı kütlesi içine çeken parçalı tutum, hem doğal aydınlanan mekanlar sağlamakta, hem de 7 katlı yapıda kütle ağırlığını yok ederek yapı ölçeğini algıda küçültmektedir [237].

Bir başka deyişle; işlevsel birimlerin ayrıntılandırılarak cephede vurgulanması; kütlenin ağırlığını azaltmakta, ölçek farklılığı yaratarak yapının olduğundan küçük algılanmasına neden olmaktadır.

Yücel'in [235] deyimi ile, ölçek farklılaşması sayesinde yapı ağır bir kütle ile erişilmesi pek kolay olmayan net ve etkili bir simgesel görünüm kazanmıştır. Alt işlevleri ve onları barındıran mekan birimlerini de eklemlenmiş öğeler olarak yorumlayan kütle parçalama işleminin sürdürülmesi yoluyla da yakın çevrede de küçük ölçekli hafiflemiş yapı etkisi ve iç-dış mekan bütünlüğü daha güçlü olarak elde edilmiştir.

Dış mekanda parçalı kütlenin yarattığı hafiflik ve ölçek farklılığı ile olduğundan küçük görünme etkisi, iç mekanlarda aşırı hareketlendirilen kütlelerin yol açtığı mekan büyümeleri yüzünden sağlanamamıştır. Olumlu ve olumsuz yönlerine karşın yapının kendine özgü olan yanı, işlevsel etkinliğin simgesel yanı da kapsayacak biçimde, strüktürel ve kütle-mekan organizasyonu arasındaki ilişkilere yansıtılmasıdır.

2.4.1.14. Türk Dil Kurumu

Ankara'da Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan *Türk Dil Kurumu Binası*, Cengiz Bektaş tarafından tasarlanmış ve Birinci Ulusal Mimarlık Sergisi'nde Yapı Dalı'nda (1988), ödüle layık görülmüştür.

Şekil 124. Türk Dil Kurumu Binası, 1972-78

Yapı, *Modern Mimari* anlayışa göre biçimlendirilmiş bir görünüme sahip olmakla birlikte, modern'i aşan bir senteze ulaşmaktadır. Bu sentezin içine; *Brütalist eğilimleri* ve *organik işlevselliği* katmak mümkün olduğu gibi, örtük çağrışımlarla gönderme yapılan *rejyonal sentaksı,* yere ve tek defaya özgü bir *anıtsallığı* da koymak mümkündür. Yine bu dönemin sosyo-politik atmosferi içinde yapının programı, içinde çalışanların görüş ve beklentileri sonucu oluşturulmuş, "katılmalı" tasarımın bir örneğidir.

Bektaş [238], bu yapıya ilişkin görüşlerini dile getirirken kendi tasarım etkinliğinin hangi kriterlere bağlı olduğuna da açıklık getirmektedir: "içten dışa davranış, iç-dış uyumu, tutumluluk, gerecini en yakından seçme, yörede ulaşılabilecek en ileri yapım yönteminden

yararlanma, kullanıcının katılımı, insana, yaşama, doğaya saygı kültür birikiminin bilincinde bir çağdaşlık, yapısal açıklık, içtenlik, olduğu gibi görünme, esneklik". Türk Dil Kurumu Binası, söz konusu ilkeleri kapsayan ama bunun ötesinde, geleneksel birikime halk yapı sanatına uzak çağrışımlarla gönderme yapan bir çizgidedir.

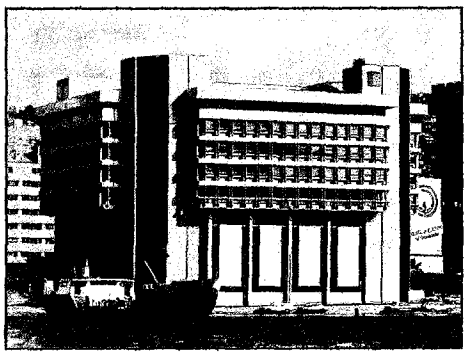
Batur'un [8] ifadesi ile, pencerelerin düşey çizgisinin-teknik gereçlerle- kat hizalarında "eski Ankara evlerinin taşmalarını" anımsatan kaymaları rejyonal sözlüğe gönderme yaparken yapıyı da çevresindeki sokak mekanına daha yerleşmiş kılar. "U sofalı bir Antalya evi" gibi binaya açık tutulan iç mekan, katlar boyunca yükselir ve iç boşluğa anıtsal ve simgesel bir boyut getirir.

İçine doğduğumuz halk yapı sanatının ilkelerinin de "modern" olduğunu dile getiren Bektaş [238], halk yapı sanatının kullanıcısına, işverenine uyumlu bir kimlik oluşturduğunu, gereçleri, öğeleri bir olsa da neredeyse anıtsallığa varan, gene de insan ölçeğini yitirmeyen bir ağırbaşlılık içinde, saygın bir kişiliğe ulaştığını belirtmektedir: "En azla en çoğu yakalamak, her öğesi ayrı ayrı kendi kişiliklerinde vardırlar ama bütünün oluşması onlarsız olmaz., hiçbir yitik alan yoktur. Orta oylum, insanların enerjilerinin birbirine katıştığı (fiziksel anlamda yoktan) bir varoluştur".

Türk Dil Kurumu Binası, orta mekanı ile ortaklığın, kollektif bilincin, birlikteliğin simgesi, ortak inanışların mekanı olarak bir boşluğun ötesinde onu aşan bir ülkünün göstergesi ve ona ölçülü bir anıtsallık içinde katılan merdivenin plastik etkisi ile hacim kazanmaktadır. Ana kütlenin içerdeki kolon aksını dışa yansıtan prizmatik kitlesi, merdiven evinin ve servis çekirdeğinin kendi varoluşu ile bütüne katılması, orta mekanın ve merdivenin yarattığı anıtsallık ile yapı, modern ile gelenekselin, dün ile bugünün arakesitinde, çağdaş, özgün ve kendisi için varolmanın simgesi konumundadır.

2.4.1.15. İzmir Merkez Bankası Binası

Ertur Yener, Erdoğan Elmas ve Zafer Gülçur tarafından, 1974 yılında açılan sınırlı mimari proje yarışması için tasarlanan *İzmir Merkez Bankası Binası*, birincilik ödülü ile ödüllendirilmiştir.

Şekil 125. İzmir Merkez Bankası, 1975-83 [239].

Yapı, Konak Meydanı'nda Belediye Sarayı'nın kuzeyinde yer almaktadır. Üslup özellikleri açısından ele alındığında yapı; 70'li yıllarda Uluslararası Üslubun *rasyonel estetiğinin,* ülke gerçekleri ve teknolojisi ile bağ kurmaya yönelik olarak yeniden ele alınışı ile yine bu dönemde tarihsel arayışlar çerçevesinde kendini hissettiren *post-modern* arayışların etkisindedir. Tasarımcılarının [239] ifadesi ile, binanın amacına uygun nitelikte "devleti temsil eden bir kuruluş olması", bu özelliğin tasarıma yansıtılmasına neden olmuş, sonuç ürün ise temsiliyet duygusu yüksek, anıtsal görünümlü bir prestij yapısına dönüşmüştür.

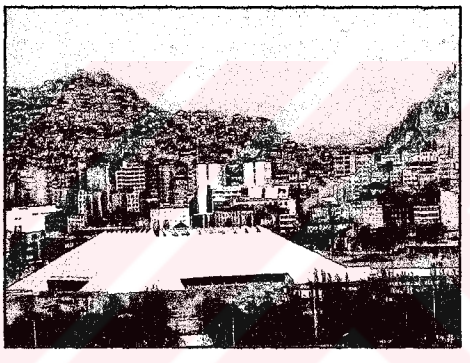
Yapının biçimlendirilmesinde önemli etkenlerden bir diğeri de; "Bayındırlık Mimarisi" adıyla özdeşleşen, ekonomik darboğazın gerekli kıldığı, malzeme seçimine ve biçimlendirme esaslarına yön veren imar yönetmelikleri ve ihtiyaç programlarının etkisidir.

Belirleyici etkilerden bazıları şunlardır: "%12 eğimli çatı örtüsü, gizli yatay dere yapılmaması, yapının tümünün klimatize edilmesi, tüm mahallerin ışık ve havadan yararlandırılması, bodrum katın yapılması, zemin katın olması istenen banka müşteri holü ve ilgili servisleriyle, en üst katta yer alması önerilen lokanta-mutfak için gereken alanlar, yukarıda söylenen etkenlerle birlikte, yapının kat alanlarının, merdiven-asansör-tesisat çekirdeklerinin konumunda yönlendirme ve strüktürün şekillenmesinde etkili olmuştur. Katlardaki kullanım alanları; hem değişik boyutlardaki bürolara, hem de zaman içindeki değişimlere uyum sağlayacak esnek bir planlamayla gerçekleştirilmiştir. Malzeme seçiminde de planlama ve yerel iklim koşulları ile tutarlı, yaygın kullanışlar aranmıştır. Güneş kontrolü için en etkili ve İzmir yapılarının benzer elemanı olan ahşap store, dikey suni mermer elemanlarla kombine olarak kullanılmıştır. Dış yüzeyler ve prekast elemanlar

beyaz suni mermer, storlar ceviz rengi ahşap; zemin kat ve köşelerdeki güvenlik fonksiyonu da olan güneş kırıcılar, kahverengi eleksol edilmiş alüminyum olarak düşünülmüştür" [239].

2.4.1.16. Atatürk Kültür Merkezi Müze-Sergi Kompleksi

Ankara'da Hipodrom Meydanında yer alan ve 1981 yılında açılan bir yarışma sonucunda uygulanan Atatürk Kültür Merkezi Müze-Sergi-Folklor-Kütüphane, kısaca *AKM Müze-Sergi Binası*, Filiz ve Coşkun Erkal tarafından tasarlanmıştır. Yapı, 1990 yılında Ulusal Mimarlık ödülü ile ödüllendirilmiştir.

Şekil 126. Atatürk Kültür Merkezi, 1981-87 [240].

Atatürk Kültür Merkezi, 1981 yılında Atatürk'ün 100 yaşını kutlama etkinlikleri ile bağlantılı olarak; halka açık yeşil hareketli bir rekreasyon alanı olarak düşünülen ve A.K.M. alanı olarak adlandırılan alanda, bir yapılar kompleksinin "müze-sergi" işlevini karşılayan ilk adımını oluşturmaktadır.

Jürinin benimsediği bir dizi değerlendirme kriterinin en başında Atatürk ilkelerini yaşatacak ve geleceğe yansıtacak simgesel, anıtsal nitelikte bir yapı ve yapılar grubu oluşturulması yer almaktadır [241].

Mimari ortam açısından mimarlara ender bir tasarım faaliyeti sunan tasarım süreci sonucunda ödül kazanan proje, yerine getirmesi gereken işlevsel önem kadar bulunduğu yeri tanımlayan bir anıt-simge değerine de sahiptir.

Atatürk Kültür merkezi yapıyı yaşayan kentli için, Ankara için bir simge, bir anıttır. Ayrıca piramidin yorumlanışındaki özgün farklılaşmalar (30 derecelik açı, eğik yüzeylerin bitişindeki dişler, girişleri tanımlayan yırtılmalar gibi) ve yapının büyük, düz bir yeşil alanın içinde yer alışı bu simgesellik ve anıtsallık değerlerinin güçlenmesine yardımcı olmaktadır [241].

Yapıya 300 m'lik bir mesafede başlayan "alle" "anıtsallığı" arttırmakta, kare tabanlı kesik piramit biçimli yapı kütlesi ise çok eski zamanlardan beri kullanıla gelen bir form olarak akılda kalıcı, çağrışımsal, simgesel yan anlamlarla yapıya mecazi anlamlar kazandırmaktadır.

Yapı, algılanması kolay net bir geometriye sahip oluşu ile akılda kalıcı, piramidal formu ile iç mekana dönük sergileme işlevlerine uygun pragmatik yarara sahiptir. Ayrıca yapının piramidal formu algı ölçeğinde de yapının olduğundan küçük görünmesini sağlamaktadır.

AKM müze-sergi binası, Cumhuriyet Dönemi Müzesi, Resim-Heykel Müzesi ve Güzel Sanatlar Galerisi, toplantı salonu, halk oyunları ve halk müziği çalışma salonları, atölyeler, kütüphane, idare, depolar ve teknik servislerden oluşmaktadır [242].

Tasarımcıların [240] ifadesi ile; tasarımın öncelikli amacı, çağdaş müze işlevini, ileride tamamlanacak yapılar kompleksinin Atatürk'ün anısına sunuluşunun yüklediği simgesellik, anısallık ve anıtsallıkla bağdaştırmak, aynı zamanda yapının yeşil rekreasyon alanı içinde yer alacağını ve alanda yaya dolaşan biriyle ilişkisini göz önünde bulundurmaktır. Yapının merkezinde, odak noktası olarak Atatürk'e, yaptıklarına ve başlattıklarına ayrılan Cumhuriyet Devri Müzesi yer almakta, sanat galerileri onu çevrelemektedir. Plandaki bu yorum, üçüncü boyutta, düz alan içinde eğimli dış yüzeylerin sıfırdan başlayan piramidal biçimlenişiyle, tarih ve coğrafyası ile geniş tabanlı çağdaş Türk Kültürünün Atatürk ve Cumhuriyet idealleri çevresinde yükselerek birliğe ulaşma iradesini yansıtmaktadır. Yapı biçimiyle Orta Anadolu düzlüklerinin yumuşak yükseltilerini çağrıştırmakta, taşıyıcıların yükselen uzantıları Ankara Kalesi'nin burçlarına atıfta bulunmaktadır. Her bakış açısından bellekte kalıcılığı ile yapı, anısal-anıtsal kimlik ortaya koymaktadır.

Programın ağırlık merkezini oluşturan "Cumhuriyet Devri Müzesi", kare biçimli üç katlı bir yapı olarak kare tabanlı kesik piramidin ortasında, giriş katını oluşturan birinci katta başlamakta ve bir avlu içinde yer almaktadır. Tasarımcıların [243] ifadesi ile bu anlayış, klasik büyük müzelerde plan çözümünün büyük açıklıklı ve yükseklikli bir ana mekanın, yapının ortasında belirgin biçimde yer aldığı, diğer hacimlerin çevrede geliştiği büyük müze plan geleneği çizgisindedir.

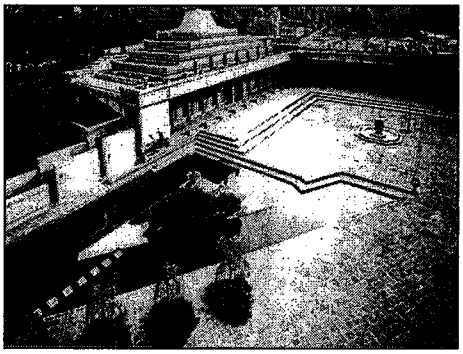
Cumhuriyet Devri Müzesi'nin Kurtuluş Savaşı ve devrimlerine ayrılan en üst kattaki salonu, bu salonu çevreleyen duvar yüzeylerinde konuyu anlatan rölyeflerle kaplanmıştır. Yapının ortasına yerleştirilen bu müze, etkileyici bir iç mekana sahip olmanın yanı sıra, strüktürel açıdan da 42 m'lik bir açıklık geçilecek biçimde konumlandırıldığından, iç mekan etkisini güçlendirmektedir.

Bu yapıda çevrede yer alan sanat galerileri, dinamik hacimli salonların sürekliliği ile sergilemede esneklik arayan çağdaş müze anlayışını yansıtmaktadır. Salonların planda oluşturduğu süreklilik, mekansal boyutlarıyla bütünleşerek sergilenecek objelerin türleri yönünden de sergileme esnekliğini maksimum olarak sağlamaktadır. Çevreden kolay algılanır girişlerin, sergi salonlarındaki rahat iç sirkülasyonun parka bağlanması yapıyı çevresiyle (park ile) bütünleştirerek, çağdaş müze anlayışına vardırmaktadır [243].

Yapıya avlulardan alınan "doğal ışık" potansiyeli de oldukça yüksektir. Doğal ışık, orta mekandaki sergileme işlevleri için pragmatik yararlılık sağlamakla birlikte, üçgen kesitli salonun üzerindeki tepe ışıklıklarında güneş kontrolü yapılmamış olması, doğu ve güney güneşinin sergilenen eserleri olumsuz etkilemesine neden olmaktadır. Yapının gerek iç gerekse dış mekanlarındaki malzeme seçimi ve renk anlayışı ise sergilenecek objeyi ön plana çıkarmak amacıyla oldukça "yalın" seçilmiştir [242].

2.4.1.17. TBMM Camii

Ankara'da, T.B.M.M. Kampüsü içinde yer alan *Camii*, Behruz ve Can Çinici tarafından tasarlanmış ve 1995 'de Ağa Han Mimarlık Ödülü ile ödüllendirilmiştir.

Şekil 127. TBMM Camii, 1985-89 [244].

Yapıldığı dönemde kamuoyunda geniş yankı uyandıran ve çeşitli polemiklere yol açan camii, meclis arazisi içinde bir camii yapmak düşüncesinden hareketle tasarlanmıştır.

Tasarımın yönlendirici ilkelerinin başında, alışıldık Sinan taklidi camii yapmak yerine, yeni bir anlayışla çağdaş bir camii yapmak amaçlanmıştır.

Camii; yer aldığı konumdan dolayı ne bulunduğu kentle bütünleşmekte ne de halka açık bir dini yapı olabilmektedir. Bu nedenle camii "*mescid*" gibi ele alınmış ve bir külliye içinde kurgulanmıştır [244]. Yapı bir meydan, kitaplık ve ibadet birimlerinden oluşan sosyal ve kültürel içerikli bir merkez olarak; üçgen bir ön avlu, dikdörtgen bir ibadet salonu ve üçgen bir bahçeden oluşmaktadır.

Biçimlendirmede, yapının yer aldığı topografyanın "*tepenin piramidal durumu*" etkili olmuştur. Tasarımcısı [244] bunu şu şekilde ifade etmektedir: "Başlangıcından itibaren Halk İlişkileri Blokları ve ön meydanların arasından geçerek güneye uzanan yayalar allesinin sonuçlandığı oldukça dik eğimli tepe ve peyzaj dikkatimi çekti. Böylesine kritik bir konuda tepeye kurtarıcı bir gözle sarıldım. Tepenin piramidal durumu ilham verici idi. Nitekim sonunda ibadet bölümü çatı şekillenişinde de etkili oldu. Çeşitli alternatifler arasından buradaki sonuca gelinceye kadar yapılan deneylerin ortak tek yönü daima *gömülme* oldu".

Ağa Han Ödülleri kapsamında projenin tanımı ise şöyle yapılmaktadır: "Yapı, kuzey-güney aksı üstüne kuruludur; ön avlunun üç kenarında revaklar vardır. Batı revakları bir

kütüphaneye güneydeki ise ön avluya uzanmaktadır. İbadet mekanı kademeli bir piramitle örtülüdür ve piramidin orta kısmındaki kademe diğerlerinden daha yüksek olup alışılmış İslam kubbesinin yerini almaktadır. Piramidi oluşturan kirişler arasındaki boşluktan içeri endirekt ışık süzülmektedir. Kıble duvarlarının tümü camdandır ve dikdörtgen bir cam çıkıntı mihrabı oluşturmaktadır. İçeriden görülen manzara, ortasında bir havuza doğru çağlayarak dökülen bir suyu olan setlerden oluşan bir gömme bahçedir...caminin kuzey duvarı boyunca uzanan dar ve yükseltilmiş bölüm kadınlara ayrılmıştır, böylece kadınlarla erkeklerin ibadet alanlarını birbirinden ayıran sadece bir yükseklik farkıdır. Mihrabın sağında ahşap bir minber bulunmaktadır. Gerçek bir minare yoktur. Bunun yerine mimarlar ön avlunun güney batı köşesine yerden yükseğe üst üste iki balkon yerleştirmiş ve yakındaki yüksek kavak ağacıyla birlikte bunu simgesel minarenin geleneksel dikeyliği yerine kullanmışlardır" [245].

Cami'yi alışılagelmiş, -kubbeli, kemerli, mukarnaslı, minareli- tipolojilerden ayıran unsurlar, planda değil sembolik biçim ve elemanların ele alınışındadır. Plan olarak bakıldığında bu camide, Selçuklu ve erken dönem Osmanlı Cami'lerinde görülen mekan geleneğinin devam ettirildiği görülmektedir; girişte revaklı bir son cemaat yeri, buna paralel *yataylığın* hakim kılındığı dikdörtgen bir kütle, bu kütlenin orta aksına rastlayacak biçimde yerleştirilmiş bir mihrap ve mihrap önü kubbesi.

Tasarımcıların ifadesi ile; "ana ibadet salonunun genelinde hakim olan "*yataylık*" tır. Bu fikir, İslam'ın çok bilinen bir inancından, gözlerin gökyüzüne çevrilmemesi gerektiği düşüncesinden kaynaklanır. Bu, aynı zamanda "*yüceltmeden ziyade mütevazilik*" deyimini de doğrular niteliktedir...tasarımın ana amacı, Tanrı ile birebir ilişki kurulabilecek "*bir geçiş mekanı*" yaratmaktır. Yapının içerisinde, ana ibadet salonunun çizgisel lineer dokusu, İmam'a doğru yönelerek ibadete en iyi şekilde imkan tanımaktadır. Yapı, ayrıca, iman ürünü plan ile doğayı kaynaştırarak, cennete adeta bir "*açılış*" oluşturur. Kıble duvarı, kaskatlı bahçe ve nilüferlerin görüntülerini yansıtabilmek için saydam tutulmuştur", [246].

Bu yapının özgün taraflarından biri de "tarihi referansları" olduğu gibi kullanmak yerine, soyutlama yolu ile fonksiyonel işlevlerinden bağımsız hale getirilmiş sembolik elemanlar düzeyinde kullanmaktır. Yük taşıyıcı kubbe yerine sembolik kubbe, kemerli

revaklar yerine kolonlu revak, minare kulesi yerine minare platformu kullanılmış ve dikeyliği vurgulamak için "kavak" ağacının dikey etkisinden yararlanılmıştır.

2.4.1.18. Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Kompleksi

Sevinç ve Şandor Hadi tarafından tasarlanan *Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Kompleksi*, sınırlı sayıda katılımcının iştirak ettiği bir ulusal yarışma sonucunda elde edilmiştir. Yapı, 1992 yılında bina dalında, 1994 yılında ise Yapı Dalı'nda olmak üzere Mimarlar Odası'nın Ulusal Mimarlık Ödülü ile ödüllendirilmiştir.

Şekil 128. Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi, 1985-93 [247].

Teşvikiye ve Emlak Caddeleri arasında 100 m derinliğinde her iki caddeye de cephe vererek ve caddeler arasında bağlantı kurularak tasarlanan kompleks; Genel Müdürlük Binası'nı, yan tesislerini, iş ve ticaret merkezini içinde bulunduran bir bina topluluğudur.

Genel Müdürlük, üst yönetim ve memur çalışma alanlarını yan tesisler ise sigortacılık enstitüsü, açık ve kapalı dinlenme lokali, misafirhane, konferans salonu, kitaplık ve sanat galerileri gibi bölümleri içermekte; İş ve Ticaret Merkezi de İş Bankası şubesi, iki iş hanı ve alışveriş üniteleri ile rekreasyon alanlarından oluşmaktadır [248].

Tasarımı yönlendiren en önemli karar, Teşvikiye Caddesinin en dar yerinde bulunan 54 m cephe genişliğindeki kompleks ile cadde üzerinde mekansal olarak bir genişleme yaratmak düşüncesine dayanmaktadır. Bu amaçla tasarımcılar, Teşvikiye Caddesi üzerinde

Reasüranslılara, yola, komşulara aydınlık, ferah izlenim vermesi için bir "*boşluk*" tasarlamışlar; ve yapıyı bu boşluğun iki yanına ve arkasına yerleştirmişlerdir. Bir başka deyişle yapıda "*arka cephe*" kavramı yoktur. Her cephe "*ön cephe*" gibi ele alınmıştır.

Tasarımcılar için kentsel, mekansal, işlevsel bir öğe olarak iş gören "boşluk" tasarlama düşüncesi; kökleri çok eski dönemlere dek uzanan bir geleneğin uzantısıdır. Bu *boşluk*, "*eyvan*" dır. Buradaki eyvan, Türkistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin, büyük taç kapısı ile belirginleşen eyvanıdır. Tasarımcıların [248] deyimi ile, burada korunmuşluk duygusu veren üstü örtülü boşluk, bu çağrışımlara dayanmaktadır.

Bu boşluğun üstü, simgesel bir ifadeye sahip tek bir ayak üzerinde taşınan bir köprü ile örtülmüş ve son iki kata Genel Müdürlük üst yönetim bölümü yerleştirilmiştir. Genel Müdürlük odası da bu ayağa (kolona) isabet ettirilmiştir. Böylece Genel Müdürlük Binası belirginleştirilmiş ve bir prestij yapısı olarak ön plana çıkarılmıştır.

Yapının Teşvikiye Caddesi üzerinde yer alan bu bölümü, bir boşluk yaratma düşüncesinin simgesel ve pragmatik yararları dışında, hemen yanı başındaki tarihi Maçka Palas'ın bitiş kotu, alt ve üst silme kotları gibi belirgin yatay çizgilerini devam ettirmek düşüncesine dayalıdır. Böylece kentsel ölçekte, tarihsel süreklilik sağlanmıştır. Ayrıca; Maçka Palas'ın masif, dolu kütlesine bir boşluk ile cevap vermek, kontrast bir etki yaratarak hem yapıyı bulunduğu alanın ciddi vakur görünüşü altında ezilmeden belirginleştirmekte, hem de tarihi çevre ile yarışmadan bütünleştirmektedir. Yapının granit kaplı cephelerinin yarattığı saydamlık ve parlak etki de, tarihsel dokunun gri mat rengi ile olan kontrastlığı arttırmaktadır.

Yapının tasarım kararları içinde "*doğal ışıktan*" maksimum düzeyde yararlanmak da etkili olmuştur. Bu nedenle cadde üzerinde içeri çekilme ile eyvanın içi doğal ışıkla aydınlatılmıştır. Esnek sistemle tasarlanmış açık bürolarda ise, doğal ışıktan daha fazla yararlanmak için üst yönetim bloğu ile bürolar arasında ikincil bir boşluk tasarlanmış; duvar yerden tavana ya da cephe boyunca açılan pencerelerle organize edilmiş böylece hem ışıktan yararlanılmış hem de farklı açılardan manzaraya açılan pencereler aracılığı ile görsel etki sağlanmıştır. Işığın gerekli olmadığı durumlarda ise duvarlar dışa kapatılmıştır.

Yapı, içeri çekilmiş büyük ölçekli eyvanı ile algıda derinlik, kentsel mekanda genişlik hissi uyandırmakta ve simgesel olarak bir röper oluşturmaktadır. Eyvan aynı zamanda bir pasaj olarak kullanılmakta, hem yapının diğer bölümlerini birbirleri ile ilişkilendirmekte hem de iki cadde arasında geçiş sağlamaktadır.

Bu geçiş yolu üzerinde pergoleler, avlular, kahveler ile açık, yarı açık mekanlar etrafında organize edilen çarşı ve rekreasyon üniteleri; Teşvikiye Caddesi'nden yapıya girişle başlamakta ve bir kat aşağıda tekrarlanıp Emlak Caddesi'ne, farklı kot ve farklı yükseklikteki küçük eyvanlarla bağlanmaktadır. Üstte yükselen iki iş hanı; bir tarafta önündeki caddeyi, diğer tarafta çarşının çatısını örten yeşillikleri, Milli Reasürans'ın batı cephesini, hatta bir kesimde de Teşvikiye Caddesi'ni seyretmektedir.

Yapının bütününde sadelik ve huzur çağdaş bir çizgi ile aranmıştır; ağır etkiyi hafifletmek için, sağır duvarları kaplayan bej granit plaklar, beyaz suni taş bloklar ve belirgin söveler, köprü üstündeki alüminyum tesisat kapaklarının metalik parlaklığı, geometrik çizgiler arasındaki zıtlıklar ve keskin hatları ile süsten arınmış ciddi ifade, çanaklardan yükselen çiçekler, ağaçlar ve terastan taşan yeşilliklerle renklendirilmiştir [247].

2.4.1.19. Atakule

Ankara'da, Botanik Parkı'nın köşe parselinde Cinnah ve Çankaya Caddelerinin kesiştiği bir alanda yer alan *Atakule*, Ragıp Buluç tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 129. Atakule, 1986-89

Yapı, yapıldığı dönemi karakterize eden bir söylemin; kentlerdeki imaj eksikliğini ortadan kaldıracak simge yapılar üretme politikalarının etkisinde üretilmiş, Ankara'yı simgeleyen bir "*simge*" yapıdır.

Atakule'nin simgesel önemi, yalnızca biçiminden ya da bulunduğu yerin simgesel ve mekansal öneminden kaynaklı değildir. Yapı pek çok "ilkide içinde barındırmaktadır. Gerek program gerek yapı bakımından Atakule, Güzer'in [249] belirttiği gibi, Ankara'nın ilk kulesi, ilk "shopping mall"u (alışveriş merkezi), ilk cam tonozu, ilk şeffaf asansörüdür.

Atakule, 80 sonrasında Türkiye'de yaşanan pek çok dönüşümü bir arada temsil eden bir yapıdır. Buluç'un [250] deyimi ile; ilk'leri, teknolojiyi, malzeme kısıtlarını ve bunların aracılığı ile sanatla mimarlık arasındaki çizgiyi zorlamayı hedefleyen bir yapıdır. Hizmet ettiği bina tipolojisi, formu, boyutları, malzeme ve teknolojisi ile bir *vurgu noktası*'dır; aynı zamanda bir *yansıtıcı*'dır. Bir çeşit *ayna*'dır. İçinde yer aldığı konumu, kendi varlığını inkar etmek istercesine -ayna-camlar kullanılarak- çarpıtılmış görünümlerle, ironik bir söylemle dışa yansıtmaktadır.

Atakule kentli için Ankara'lı için her şeyden önce yeni bir "*yaşam biçimini*" tariflemektedir. İçe dönük eylemleri barındıran bir bina tipolojisinin işlevsel ve mekansal gereksinimlerini karşılayan bir *çarşı* ve yüksekliği, jeodezik kubbesi, döner platformu ile bir seyir yeri olarak ana kütleye (çarşı) eklenmiş bir *kule*'den ibarettir.

Yapı, yatay ve dikey boyutta maksimum ve çok yönlü hareket potansiyeli üzerine kurulmuştur. Strüktür diyagonal akslar üzerinde çalışarak maksimum açıklıkları ve hareket imkanını verir; biçim ise her zaman dikey ve yataylığın uç noktada karşıt kullanımıyla, mekanın üç boyutunu bütün potansiyeli ile yaşatır. Bunun sağladığı hareketlilikle zaman unsuru da bu mimaride bir boyut olarak yaşanmaktadır [251].

Yapının tasarımında etkili olan kriterlerden biri de yapıyı geniş iç mekanların rahatsız edici boyutlarından kurtarma çabası içinde "*insan ölçeğine*" uygun hale getirme çabasıdır. Yapı, dış mekanda bulunduğu yerin ölçeği ile bütünleşmektedir.

Güzer'in [249] belirttiği gibi; bu anlamda ana yaklaşım aksında çevre apartmanlarının yüksekliğini referans alan yapı, içine girildiğinde kesit olanaklarının kullanılması ile yapı türünün gerektirdiği büyüklük, yükseklik ve iç hacim değerlerini yakalıyor. Gene sokak cephesinde algısı kısmen engellenen kulenin ölçeğinin yakın çevrede belirleyici olmamasına özen gösteriliyor. Botanik parkı ile fiziksel geçiş ilişkisi kurulmasa bile kesit olanakları içinde yapının ulaştığı dış mekan elemanları (teraslar), yapının bu teraslara yönelik geçirgenliği yapıya kentle park arasında bir "giriş kapısı" niteliği kazandırıyor... Böyle bakıldığında, Atakule'yi oturmuş bir tipolojinin salt inşai ve teknolojik olarak geliştirilmiş bir örneği olmanın ötesinde "yerel" girdiler içinde mimarlığa da söylem kazandırmaya yönelik bir deneme olarak görmek olası.

Yapıda yerel, kültürel, tarihsel unsurlar sezilebilmekte, ancak popüler anlamda yapıştırma, ekleme vb. yöntemlerle binaya katılmamaktadır. Yerel unsurlar; yalnızca çevre ölçeğinde yani yapının konumlandığı yakın çevre ile sınırlı tutulmamış, Türk mimarlık geleneğinin zaman ötesi unsurlarını "elle tutulamayan unsurlarını" [250] yakalama çabası içinde, tarihten gelen köklü bağlarla bütünleşecek biçimde ele alınıp yorumlanmıştır.

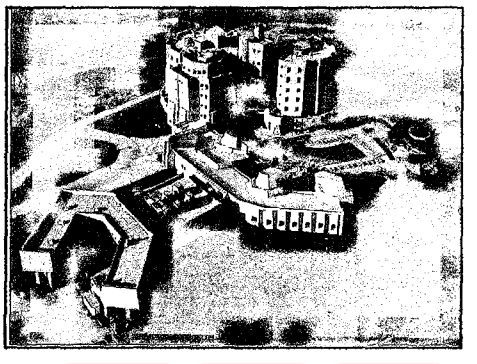
Bu değerlerin başında "insan ölçeği" gelmektedir. Yapının elle tutulur gözle görülür geçmiş mimarlık değerleri ile bütünleşmesi ise kulenin konsolunda, bir "taç kapı"nın yorumunda, bir "han tipolojisinin" çağdaş gereksinimleri, yeni malzeme olanakları ve yeni teknolojileri kullanarak yeni bir bina tipolojisi ile bütünleştirilmesinde karşımıza çıkmaktadır.

Kendi binasında Türk Mimarlık geleneğinin yeni bir yorumu bulunduğunu, kültürel, semiotik değerleri kullandığını belirten Buluç, Atakule'nin iç mekanını ve girişini asla kopya olmayan ama ciddi yorumlar içeren bir kültür yorumu ile bütünleştirdiğini belirtmektedir [252]. "Selçuklu portalinin civarında taşlar vardı, bugün ayna camlar var...Bir yapının hangi tarihte yapıldığı belli olmalı" [250].

Atakule'de, malzemeden kültürel dizgelerinin kullanımına kadar anlam zenginliği yaratan kullanımlar, yapının bir parçası olacak biçimde ona eklenerek, yeni bir yaşamı tarifleyen "mekan" ile bütünleşmektedirler.

2.4.1.20. Kapadokya Robinson Lodge

Kapadokya Robinson Lodge Oteli, Ürgüp-Göreme Vadisi'nde, Robinson Club işletmesinin turizm amacı ile hizmet veren bir tesisi olarak, Tuncay Çavdar tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 130. Kapadokya Robinson Lodge, 1987-89 [38].

Yapı, *post-modern* dönemde çoksesli atmosferin yarattığı meşruiyet zemini içinde ön plana çıkan bireysel tavırların bir örneğidir.

Çalışmalarını "*Doğuya özgü görme tarzı*" olarak tanımladığı felsefi, kuramsal bir temele oturtan Çavdar için, Göreme'deki otel, bu anlayışının bir çeşidini oluşturan "*Doğaya özgü görme tarzı*" nın örneğidir: "Doğu görüş tarzının, doğudan batıya, batıdan doğuya uzantıları arasında ilişki kurabilmek doğa ile diyalogunu yakalayabilmek için yaptığımız çalışmalara, Göreme'deki Robinson Kapadokya Oteli örnek verilebilir. Uçhisar'ın doğa harikası kalesinden, Bruegel'in Babil Kuleleri'ne uzanan halklara mal olmuş doğa insan ilişkisi doğaya özgü görüş tarzının evrensel boyutunu irdelemeye yönelik bir başlangıç olmaya çalışmaktadır" [25].

Tasarımcının yöntemi, toplumsal bellekte yer etmiş pek çok imgenin, çağrışımlar yaratarak, anlamın bir özelliği olan iletişim kuracak biçimde kullanılmasına dayanmaktadır. Tasarımın özgünlüğü ise, anlamlı şekillerin oluşturduğu dile ses getiren mimarın anlatım tarzındaki değişiklikle sağlanmaktadır.

Binanın tasarımında belirtildiği üzere iki temel imgeye referans verilmektedir; bunlardan bir tanesi *Bruegel'in Babil Kulesi* imgesi diğeri ise *Uçhisar Kalesi*'dir. Bu örnekte tasarım kaynakları tarihten, mitolojiye ve doğaya kadar pek çok farklı anlamın tüketildiği bir zenginlik içindedir.

Tüketilen diğer anlamlar ise, peribacalarından, taç kapı yorumlarına, çadır strüktürlerine, yöresel malzeme kullanımına, üçgen alınlık, sütün düzenleri gibi antik mimariye, çok parçalılık, modern estetik ve diğer tasarımcıların ürünlerinden yararlanmaya, sarmal kule formunun kullanımı gibi İslami kaynaklara kadar çok ve sınıflaması güç bir çeşitlilik sergilemektedir.

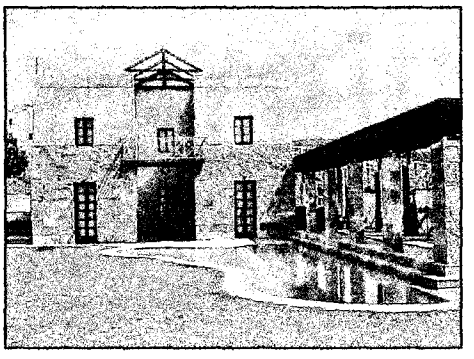
Çavdar için kaleme aldığı yazıda Kuban [253], Kapadokya Robinson Lodge Otel'ini şöyle yorumlamaktadır: "Çavdar, Üçhisar, Ortahisar gibi doğal oluşumları yansıtmaya çalışan merkezi, yüksek bir kale biçimiyle işe başlamış. Ve çevresine, yine doğal oluşumlardan esinlenen genel servis alanları ulamış. Her yerde çadırı bir süs olarak kullanıyor...Üçhisar'ın hatta uzak Erciyes'in siluetleriyle bir akrabalık kurmaya çalışmış. Yerel renkleri yineliyor. Bu yapıda işlev, iç mekan düzenleri sıradan bir mimari eleştirinin yerine oturduğu nitelikler taşıyor".

Balamir [254] ise bu otele ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Bruegel'in Babil tasviri Göreme'ye otel olurken, iç mekan bir atriumla sentezleniyor, duvarlar Kapadokya freskleriyle bezeli, plan kurgusu ise Modern kompozisyon anlayışının arkatiplerinden çok uzak değil. Doğulu görme tarzıyla kurulan bağdan haberi olmayan için Kapadokya'da örneğin Bofill'i...bulmak olası".

Öte yandan, mitoloji ve tarihin derinliklerinden süzülerek toplumsal bellekte yer etmiş anıları yakalama düşüncesi, tasarımın bütünlüğünde imgelerin kendi varlıklarını ortaya koyacak biçimde bütüne eklenmeleri ile sağlanmıştır.

2.4.1.21. Günay Çital Evi

Günay Çital Evi, Bodrum'da bir yazlık-kışlık ev olarak, Han Tümertekin tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 131. Günay Çital Evi, 1990-93 [255].

Kısaca "*Ç Evi*" olarak adlandırılan yapı, Türkiye'de *post-modernizmin* çoğulcu ve çoksesli atmosferinin karakterize ettiği yapı üretimin bol, üretilen söylemin ise az olduğu bir ortamda, "söyleyecek bir söz" ü olan bir ürün olarak farklılaşmaktadır. Yapı, tatil ile özdeş bir yörede, koruma yasalarının, imar kanun ve yönetmeliklerinin tüm tasarım kararlarına etki ettiği Bodrum'da tasarlanmıştır.

Yapının söylemine ilişkin olarak tasarımcısının yorumu şöyledir: "Bodrum'da bugün hakim bir gelenekselci mimarlık eğilimi var. Fakat, gelenekle ilişki kurmadan en kısa yol seçilmiş durumda: "Eski biçimlerin yeniden üretim yolu". Dolayısıyla, Bodrum mimarlar için tehlikeli bir yer. "Ç Evi" bu kıyı kentinin tehlikeli atmosferinde bir küçük kurtuluş umudu gibi düşünüldü. Kurtuluşun kendisi değil belki ama umudu" [255].

Sayın [256], "Ç Evi"ni; "Kendisi için var olabilen ve bulunduğu ortama ait olabilen bir yapı, olarak nitelendirmektedir. Köksal [257] ise aynı yapıya ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Hazır reçetelerin uzağında durmaya çalışan bir yapı...En büyük başarısı da, Bodrum gibi yerellik reçetesini kolayca sunan bir bağlamı dışarıda tutmayı becerebilmesi, postmodernist çözümleri de hazır kalıplara dönüştürerek yinelemeyi seçmiyor...Modernizm sonrasının taşıdığı "sentaks" olanaklarını mimarlığın hizmetine sunuyor ama, sözlüğünü oluşturmak yerine, mimarlığın kollektif belleğinin taşıdığı morfolojiye yöneliyor".

Yapı aracılığı ile mimar "*yerelliği*" temel sorun olarak görmekle birlikte [255], "*yerel ama anonim olmayanın*" peşinden gitmektedir. Yapı, plan, kesit ve görünüşler açısından

ele alındığında ise yöredeki "Sakız Tipi Ev" tipolojisine uygun düşmekte ancak bütünde anıtsal etkisi olan ve hatta Botta vari biçim diline sahip bir yerelliği temsil etmektedir.

Mimar yerel mimari ile kurulan ilişkiyi şöyle tariflemektedir: "Öncelikle yerel mimari biçimlere teslim olmayı reddettik. Bu ilişkiyi yöredeki mekan ve malzeme türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanarak sağlamayı doğru bulduk...Yöre ve iklimin zorunlu kıldığı kapalı, yarı açık ve açık mekan kurgusu için zemin kat, iç avlu ve kolonadı kullandık. Katlanır doğramalar açıldığında zemin katın uzantısına dönüşen avluyu sürekli gölgede kalacak şekilde konumlandırdık. Buradan eve dağılacak serin hava ile doğal iklimlendirmeyi amaçladık. Yapılaşmadaki genel geometrik düzene aykırı bir su birikintisi gibi tasarlanan havuzun yanında yer alan kolonadı zemin katın bir diğer uzantısı olarak ele aldık. Gündelik yaşamın burada geçmesini olanaklı kılacak boyutlarda tasarladığımız bu yarı açık mekanı mutfak ve bahçe ocağı ile başlayıp, havuza inen basamakla bitirdik. İç-dış ayrımını zayıflatmak amacıyla zemin kat ve yer kaplamalarını, uzantısındaki yarı açık ve açık mekanlarda da sürdürdük. Yörede duvar kaplaması olarak yaygın biçimde kullanılan kayrak taşını, kesme taş tekniğiyle uygulayarak yapının tasarlanmışlık boyutunu güçlendirmeyi amaçladık" [258].

Yapıyı yöredeki bir örnek prizmatik kütlelerden oluşan 'öteki' lerin mimarisinden farklı kılan yönü; "yerelliğin" yorumlanışı kadar, yaratılan mekanların sunduğu görsel zenginlikten kaynaklanmaktadır. Dışarıdan bakıldığında kapalı bir kutuyu anımsatan yapıda, farklı malzeme kullanılarak hem mekansal ve katlar arasındaki ayrım belirginleştirilmekte hem de bütünleştirilmektedir. Öte yandan açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan parçalı kütle, bütündeki anıtsal etkiyi iç mekanlarda yaratılan boşlukla akışkanlaştırarak, ana kütleye yarı açık bir mekan niteliği ve saydamlık kazandırmaktadır.

2.4.1.22. Şefik Gül Villası

Şefik Gül Villası, Ankara-Oran'daki müstakil bir arsa üzerinde, Merih Karaarslan tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 132. Şefik Gül Villası, 1991-92 [259].

Kullanıcının kimliği ile anılan "Şefik Gül Villası", Türk Mimarlık pratiğinde ve literatüründe, *post-modern* tüketim kültürünün *bireye* ve *bireyselliğe* verdiği önem doğrultusunda, bireyin istek ve özlemlerini, beğenilerini yansıtmaya yönelik kültürel atmosferi karakterize eden bir gösterge ve mimarın kullanıcı ya da post-modern toplumdaki adı ile "müşteri" ile kurduğu diyalog açısından da dönemin ruhunu yansıtan bir ürün ortaya koymaktadır.

Mimari çalışmalarını, uluslararası akımların izinde binlerce yıllık Anadolu kültürünün yarattığı zenginliğin ülke kimliğini oluşturmaya yönelik, "*Anadolu kültürlerinin çağdaş yorumunu*" yapmak olarak niteleyen mimar [23], bu yapıda; müşterinin beklentileri, istek ve özlemleri, estetik tercihleri ile kendi yaklaşımı arasında, *katılımcı bir tasarım* örneği olarak uzlaşma zemini aradığını ve tasarımın bunu yansıttığını vurgulamaktadır.

"Yaşamın içindeki karmaşa, çelişki, farklı kültürlerin üst üste binmesi, bir taraftan gelenekler, bir taraftan çağdaş özlemler, bunun yarattığı dinamizm...demokratik bir ülkede çok seslilik, çok farklı yaklaşımlar ve bütün bunların yarattığı zenginliğin ülke mimarlığının kimliğini oluşturması söz konusu...bir de binaların kendi kimliği var. Her binanın kendi içeriği, kendi kullanıcıları, o zaman, o anki zaman bütün bunların yansımasıyla oluşması gerekiyor. Ve her binanın bundan kaynaklanan bir kimliğinin olması gerekiyor. Bizim çalışmalarımızda bu önemli bir husus" [260].

Şefik Bey, Elazığ'da doğup büyümüş, aralarında inşaat firması da olan şirketler grubunun sahibi, geleneklerine bağlı ve aile yapısı güçlü, otoriter bir kişilik, kendi evi konusunda özlemleri ve düşünceleri olan çağdaşlığa ve yeniliğe açık, düşüncelerini

savunmada inatçı ve titiz, süsü seven, yalınlık ve sadelik yerine çokluk beklentisi olan bir müşteri profili çizmektedir [259].

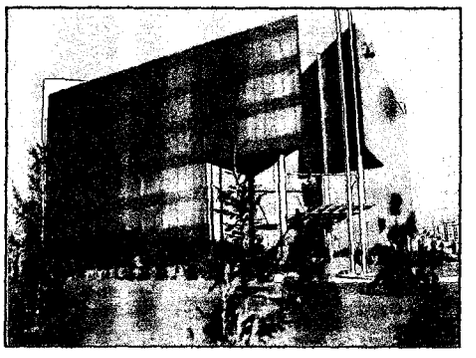
Villa, ince uzun bir parsel üzerinde, Şefik bey ve oğlu için yaptırılan iki ayrı ev tasarlamak suretiyle, çok parçalı bir düzen içinde; dekonstrüktivist kurgusu, tarihten, gelenekten, modern estetikten tüketilen biçimsel ve mekansal öğeleriyle, çevresindeki oluşumlardan farklı ama Ankara'nın geleneksel dokusu ile bütünleşen, "kendini ön plana çıkaran" bir yapıdır.

Karaarslan'a [259], [260] göre ev; bir orta avlu etrafında, Anadolu, Ankara evlerinde çok görülen hayat etrafında kurgulanmaktadır: "Buraya yönelik cumbalar söz konusudur ve yine Orta Anadolu'da çok sık rastlanan kale duvarından taşmış evler temasıyla ilişkiler kurulmaktadır. Ve yine bir tek konut yerine, sanki konutlardan oluşuyormuş gibi bir imaj tercih edilmiştir...Eski Ankara evlerinde var olan bu anlayış, ilk kez bir yeni Ankara evinde yeniden kullanılmış oldu. Duvar, renkli cumbalar ve sütun kalıntıları yine Kaleiçi eski Ankara evlerine göndermelerdir. Avlu teması, içe dönük karakteriyle çevredeki kimi yüksek ve düzensiz yapılardan etkilenilmemesini, yol gürültüsünden korunabilmeyi ve yaşantının mahremiyetini sağlama potansiyelini getirmiştir. Bunun etrafındaki iki ev ise istenilen hem ayrı hem de birlikte yaşantıyı sağlayabilmektedir. İç mekan, kademeli ve üst nivolu bir salon ve bunları bağlayan, yarım katlarda kullanım alanları oluşturan bir merdivenle oluşmaktadır. Camlı konik veranda yeni bir öğe olarak iç mekan ile dış mekan sürekliliğini ve ilişkisini kurmaktadır...sistemin dekonstrüktif kurgusu çokluk ve çeşitliliğe zemin hazırlamakta, böylece çelişkili beklenti ve beğenilerin varlığını içinde barındırabilen bir tasarım olanağı doğmaktadır".

Yine Karaarslan'ın sözleri ile müşterinin beklentileri ile mimarın yaklaşımı arasındaki uzlaşmaya şu şekilde varılabilmiştir: "Parçalanmalar, farklı koordinat sistemleri, renk, malzeme, form çeşitlilikleri, geleneksel formların parçalanıp yeniden üretilmeleri, iç mekanlardaki tavan ve zemin kademelenmeleri üzerinde fikir birliği sağlayabildik. Süs ve dekoratif öğeler ise asıl çatışma alanını oluşturdu. Taş söveleri, kafesleri, benimseyebilmem kolay olmadı. Bunları da biraz ironik biçimde kullanarak bütüne dahil edebildim" [259].

2.4.1.23. Doğan Medya Center

Doğan Medya Center, Hayati ve Murat Tabanlıoğlu tarafından tasarlanmış ve 4. Ulusal Mimarlık Sergisinde birincilik ödülüne layık görülmüştür.

Şekil 133. Doğan Medya Center, 1992-93 [261].

Fatih Sultan Mehmet ve Vatan Caddelerinden gelen E5 ve E6 TEM yollarının kesişme noktasında yer alan ve Doğan Grubuna ait olan yapı, Türkiye'de Bab-ı Ali'nin yeni gelişmeleri yer bakımından karşılayamamasından ötürü kent dışına taşan ve Tercüman Gazetesi ile ilk örnekleri görülmeye başlayan anıtsal simgesel nitelikli gazete yapılarının, giderek 80'lerde medya ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin sonucunda *medya center'* lara (gazete, radyo, TV) dönüşen önemli örneklerindendir.

Biçimlendirme açısından yapı, *modern estetiğin*; geometrik saflaştırmaya dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile esnek planlama anlayışının, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı biçim dilini yansıtmaktadır. Ayrıca; üçgen ve dikdörtgen formlardan kurulu parçalı bütünlüğü içinde ön plana çıkan "*ticari simgeselliği*" ile yapı, *post-modern* kuramlarla da bütünleşmektedir.

Yapı yerine getirmesi gereken işlev tanımına uygunluğun yanında söylem kaygısı olan bir eserdir. Tasarımcıların [262] ifadesi ile: Bulunduğu çevrenin çarpık kentleşmesine karşı, binayı park hissi veren "*yeşil bir kuşak*", -40.000 m^2 arazide 27. 617 m^2 inşaat alanı-, içine oturtarak geri çekmek tasarımın "concept"ini belirlemektedir.

Aynı yeşil alan anlayışı iç mekanlara da taşınmış ve Atrium'da bütün ofis katlarının baktığı bir yeşil bahçe yaratılmıştır. Bu şekilde bahçe ve ofis katları arasında transparanlık yaratılmış ve böylece gün ışığının değişik noktalardan içeriye girmesi sağlanmıştır [261].

Yapı, bir medya kuruluşuna hizmet vermek amacı ile tasarlandığı için her türlü yayın için düşüncenin üretildiği ve bunların baskı ve döküm işlerinin yapıldığı bir *merkez* niteliğindedir. Yapı *yayın*'ı oluşturan fikir ve kol işçilerinin görev kapsamlarına göre ayrım gösteren, endüstriyel faaliyet, büro ve yönetim birimlerinden ibarettir.

Tasarımcıların [261] ifadesi ile ana girişin bulunduğu, sivri (üçgen) bölümde -8 katlı- ofisler, personele hizmet veren alakart restoran, bar, çok amaçlı salon, berber, patisseri, banka, arşiv, fitness center ve kapalı yüzme havuzu, dikdörtgen bölümde ise baskı işleri, kağıt stoğu ve esas üretim yer almaktadır. Avlu ile baskı holü arasında projelendirilmiş cam sayesinde -atrium- baskı aletlerinin bulunduğu pre-press bölümü ve ofis katları arasında şeffaflık sağlanmış, binaya bir bütünlük kazandırılmıştır. Bu konseptin beraberinde getirdiği ses izolasyonu problemi üzerinde hassasiyetle durulmuş, oluşturulan ikinci kapılar ve kullanılan özel cam ile gürültünün ofis bölümüne gelişi engellenmiştir.

Giriş holünden itibaren gazetenin kalbi olan basım bölümü ve oradaki faaliyet, bu atrium vasıtasıyla algılanabilmekte, ayrıca yönetim bölümünün ilk iki katından basım bölümü izlenebilmekte, yararlı bir görsel ilişki kurulabilmektedir [263].

Yapının üçgen bölümü ışınsal çelik konstrüksiyonlu saydam bir saçakla örtülmüş ve formun sivriliği ile "*gazetecinin kaleminin sivriliği*"mecazi olarak ifade edilmiştir.

Bürolar; açık büro sisteminde esnek bir planlama ile gerektiğinde yerleşim düzenleri değişebilecek büro mobilyaları kullanılarak, düzenlenmişlerdir. Büro katlarında döşeme yerden 50 cm yükseltilerek klima, bilgisayar ve telefon bağlantılarını sağlayan teknik alt yapı, yangın vb. durumlar için alınan önlemler bu yükselti içinde çözümlenmiştir; tavanlarda, güvenlik kameraları, aydınlatma ve duman dedektörleri yerleştirilecek biçimde asma tavan kullanılmıştır. Bu bölümün dış cepheleri ısı, güneş enerjisi ve gürültüye karşı korunum sağlayan camlarla kaplanmıştır. Yapım sistemi betonarmedir.

Asansör, merdiven, ıslak hacimler, tesisat hacimleri vb. servisler, bir çekirdek içinde üçgen bölüme eklenmiş olarak endüstriyel faaliyetin yürütüldüğü bölüme paralel bir aks üzerinde yerleştirilmiştir. Yapının endüstriyel bölümüne atriumun bir bölümünden çelik bir merdivenle geçilmektedir. Bu bloğun taşıyıcı sistemi betonarme, tüm çatısı uzay kafestir [261].

Yapının, çağdaş malzeme ve yüksek teknoloji kullanılarak 8 ay gibi kısa bir sürede projelendirilmiş, inşa edilmiş ve hizmete açılmış olması da önemli özelliklerinden biridir.

2.4.1.24. Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Yapısı

Yalova'da bulunan *Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Yapısı*, Gökhan Avcıoğlu tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 134. Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Yapısı, 1996-99 [264].

90'lı yılların ikinci yarısında inşa edilen yapı bir yönüyle; *Late-modern* arayışlar içinde "teknoloji" ağırlıklı bir söylemle yeni malzeme ve teknolojilerden yararlanan akıllı, ekonomik, ekolojik binalar tasarlama anlayışının bir örneğidir. Diğer yönüyle de; binayı geniş cam yüzeylerin etkin kullanımı ile bulunduğu ortamda cisimsizleştirip, bağlamı içinde yok eden, saydamlık, hafiflik, yeniden üretilebilme, dönüştürülebilme vb. kavramlar üzerine inşa edilen *minimalist*" yönelimli bir söylemsel arka plana sahiptir.

Tasarımcının bir başka binası için –Yalova Elyaf Fabrikası Yönetim Yapısı- kaleme aldığı yazıda teknoloji kadar sanattaki gelişmeler ve yeni bakış açılarından da söz

edilmektedir: "Dan Graham, Dan Flawin, Donald Judd, Robert Morris, Richard Wilson gibi sanatçıların işlerinde rastladığımız *kırılma, yansıma, yok olma etkisi, illüzyon yaratan elemanlar* ile çalışmaları bize yeni ifade tarzları için kapılar açmaktadır" [265].

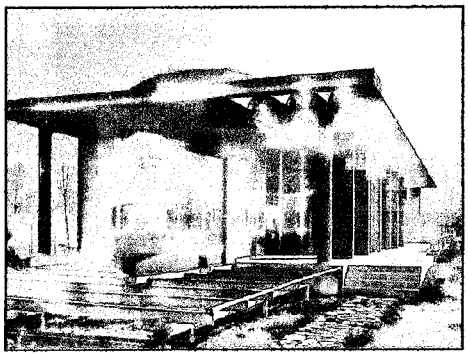
Yeni cephe sistemleri üreten bir firmanın fabrika yönetim yapısı olarak projelendirilen toplantı, seminer, eğitim, sergi ve büro mekanlarından oluşan yapı, tasarımcının [264] ifadesi ile. "Mevcut prefabrik bir üretim alanıyla onun önüne takılan yönetim yapısını "*yanılsama*" etkisiyle farklı algılatma deneyidir. Üretim alanı cephesi yansıtıcı bir yüzeyle oluşturulmuş; daha az bir alanı kullanan yönetim yapısının ön cephe profilleri iki yönde uzatılarak değişik noktalardan arka cepheye ve yere bağlanmıştır. Her iki cephede de ekonomik cephe sistemlerinden biri olarak seçilen yatay çizgili kompozisyon, yukarıya doğru daralarak perspektifte bir yükselme yaratmaktadır. Cam ve bağlantı elemanlarının değişen hava koşulları ve ışıkla farklı algılar oluşturması, öndeki işlek şehirlerarası yolda hareket eden araçların yol kotundan da aşağıya inmiş cepheler üstünde kayan görüntülerinin yansıma ve kırılmaları gece ve gündüz farklı etkiler yaratmaktadır. Hem mevcut bir yapının önünde hem de sanki tek başınaymış gibi tasarlanan yapı, her iki durumu da farklı zamanlarda yaşamaktadır".

Yapı, çelik ve camdan oluşan konstrüksiyonu ile dış mekanda hacimden çok hacmi kuşatan bir görünüm sunarken, iç mekanda işlevsel kurgudaki netlik, sadelik ve esnek planlama anlayışı ile dış cephenin yanıltıcı-yansıtıcı etkisine karşıt bir söylemle "okunabilirlik" niteliği taşımaktadır.

Bu yapıda malzeme ve yeni gelişen cephe sistemleri teknolojileri, strüktür, kurgu ve cephe ilişkilerine yeni boyutlar kazandırmakta ve "teknolojist" söylemi olumlamaktadır; Malzemelerin ekonomik büyüklükleri, oranlar üstüne yeni seçenekler sunmakta, sökülüp değiştirilebilir cephe ve güneş kontrol sistemi mimaride neyin kalıcı neyin geçici olduğunun yeniden tartışılmasına yol açmaktadır. Strüktür ise tasarımcının [261] ifadesi ile: "10x30 m boyutlarında 25 cm'lik ardgerilimli döşeme ve bunu taşıyan 16 cm'lik çok ince çelik çevre kolonlarından oluşmaktadır. Bu cephenin parçalarındaki incelikle aynıdır".

2.4.1.25. Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisleri

Sosyal Tesis Binası, Denizli-Kurtköy Mevkii'nde Pamukkale Tenis Kulübü'nün kulüp lokali işlevini üstlenen bölümünü oluşturacak biçimde, Arda İnceoğlu ve Deniz Aslan tarafından tasarlanmıştır.

Şekil 135. Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisi, 1998-99 [266].

Yapı; "*minimalist*" söylemin en az ile en çoğu yakalama, yapı tektoniğini vurgulama ve detaylandırmadaki incelikleri yansıtmada başarılı bir örneğini sunmanın yanı sıra, düzlem dilinin ön plana çıktığı, kullanılan malzemelerin doğasına sadık kalınarak, yüzeylerde doku, renk vb. farklılıkların vurgulandığı bir yapı olarak da ayrıcalıklıdır. Öte yandan; dış mekanın keskin hatlarla bitirilişine karşın iç mekanlarda kapalı mekanlar yaratmak yerine, birbirine "akan" mekanlar ile süreklilik sağlanmış olması, esneklik, sadelik ve işlevsel kurguda netlik arayan biçimlendirme ilkeleri ile *modernist* söylemin yeniden vurgulanışı dikkate değerdir. Soyut geometrisi içinde anlamsal olarak zenginleştirilmiş anıtsal görünümüyle de yapı, *post-modern* arayışlarla bütünleşmektedir.

Sosyal tesislere hizmet veren yapı, iki aşamada gerçekleştirilen bir projenin ikinci aşamasını oluşturmaktadır. 1994'te projelendirilen tesisin, ilk aşamasında spor tesislerinin yapımına öncelik verilmiştir.

Projenin ikinci aşaması, bu çalışmada ele alınacak olan lokanta, mutfak ve servis alanlarından oluşan, "Kulüp lokali" nin inşasıdır. Projenin ilk aşamasında "*yataylık*" hakim kılınarak projelendirilen bina, yönetimdeki değişiklikten kaynaklı olarak yeniden projelendirilmiştir.

Tasarımcıların [266] ifadesi ile, uzak planda Honaz Dağı, yakın planda "kavak" dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt olarak, yine aynı "yataylık" duygusunu ön plana alan, tümüyle brüt beton bir yapının mevcut kavak dizisine dik ve ilk aşama kapalı spor tesislerine bakışıklı olarak konumlandırılması kararlaştırılmıştır. İkinci aşama sosyal tesisin dışarıya taşan ve bir anlamda hafifletici bir öğe olarak da ele alınan bar yapısı, tümüyle montaja yönelmiş teknolojik kurgusuyla bu çatışmanın bir denge unsuru olarak kurgulanmıştır.

Pamukkale Tenis Kulübü, soyut geometrisi içinde "*yer ile diyalog*" kurma anlayışını "*karşıtlıklar*" üzerine inşa eden bir anlayışı sergilemektedir. Karşıtlıklar; hem doğa ile kurulan diyalog açısından hem de yapı kompleksinin kendi içindeki ve bina içindeki düzenlemeleri kapsayacak biçimde yaratılmıştır. Spor tesislerinin içe dönük taş yapısının aksine sosyal tesisler binasında; duvarlar, çatı, kolonlar ve zemin arasındaki ilişkiler, birbirlerine eklenerek bir bütünü oluşturmaya yönelik olarak değil, strüktürel formun her bileşen ve öğesi ile kendi ifadesini yaratan, yatay ve düşey hatlarının karşıtlığında aranmıştır.

2.4.2. Analiz Tablolarının Strüktürünün Kurulması

Örneklerin belirlenmesinden sonraki adım, *analiz tablolarının oluşturulması* aşamasıdır.

Analiz tabloları iki aşamalı olarak oluşturulmuştur.

1. aşama: Bu aşama her örnek için "Bilgi Sayfası"[13] nın oluşturulması aşamasıdır. Her örnek için bir bilgi sayfası düzenlenmiştir. Bilgi sayfaları, tablolar aracılığı ile oluşturulmuştur. Tablolar üç düşey sütundan ve üç yatay satırdan oluşmaktadır.

Tablolar, üç düşey sütündan oluşmaktadır:

[13] Bilgi sayfasına örnek teşkil eden tablo, Tablo 12'de gösterilmektedir.

-*Birinci sütunda*; örneğe ilişkin fotoğraflar yer almaktadır. Fotoğrafların tablo içindeki dizilişi, genelden özeledir. Yani ilk fotoğraf, binanın bütün kütlesini gösterir nitelikte, diğerleri ise binaya ilişkin detayları barındıran görsel özellikte fotoğraflardır.

-*İkinci sütun*; örneğe ilişkin grafik anlatımlara ayrılmıştır. Bu satırda, örneklerin (ulaşılabilen) plan, kesit ve görünüşlerine ait mimari çizimler yer almaktadır.

-*Üçüncü sütunda*; kavramsal ayrıştırma yer almaktadır. Bu sütün kendi içinde; "Diğer Kavramlar ve "Üretilmiş Kavramlar" olmak üzere iki alt sütuna ayrılmıştır. "Diğer Kavramlar" başlığı altında, her örneğin, mimari formu oluşturan yaklaşımlarla eşleşmeyen -varsa- kendi içsel kavramlarının tespiti yer almaktadır. "Üretilen Kavramlar" başlığı altında, mimari formu oluşturan yaklaşımlar altında üretilen 36 adet kavram yer almaktadır. Her örnek, -form oluşturucu yaklaşımlar altında üretilen-, ilişkili olduğu kavramlarla eşleştirilmek için **(*)** işareti ile belirtilmiş ve **kalınlaştırılarak** belirginleştirilmiştir.

Tablolar, üç yatay satırdan oluşmaktadır:

-*Birinci satırda;* Her örneğin "adı" yer almaktadır.

-*İkinci satırda;* sütunlara ait: "Fotoğraflar", "Çizimler", ve "Kavramlar" başlıkları yer almaktadır.

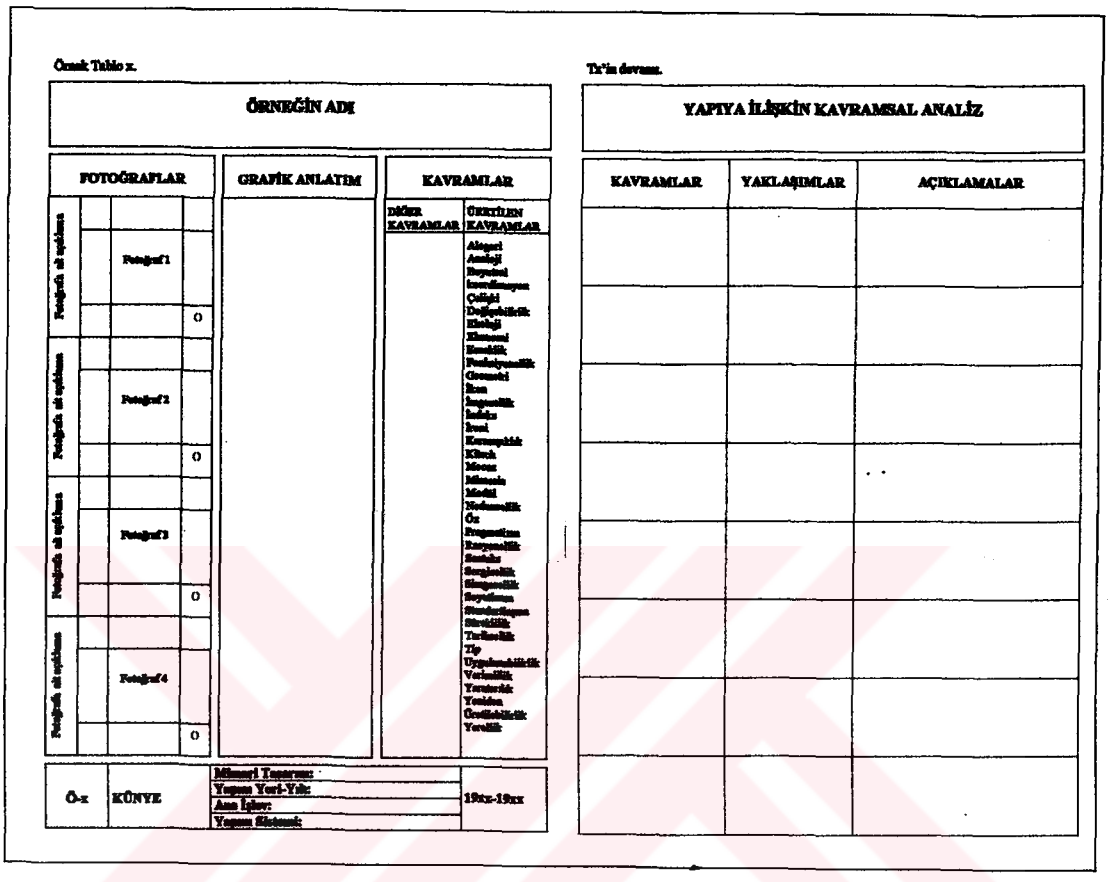
-*Üçüncü satır;* kendi içinde beş satıra ayrılmıştır. Bu satırda "künye bilgileri"[14] yer almaktadır. Söz konusu satırlarda sırasıyla; yapının mimarı ya da mimarları, yapım yılı-yapım yeri, kullanım amacı, yapım sistemi belirtilmektedir.

2. aşama; her bir örnek için belirlenen kavramların, mimari formu oluşturan yaklaşımlar ışığında "açıklanması" aşamasıdır. Kavramların açıklanması, açıklamalı metinlere dayalıdır.

[14] Künye bilgilerinin elde edilmesinde, Mimarlık Yıllığı 1: Türkiye'de Mimarlık 2000" adlı antolojiden yararlanılmıştır.

1. ve 2. aşamalara ilişkin örnek tablolar, Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 12. Örnek tablolar

Bu çalışmada göstermek yerine, kavramlar aracılığı ile mimari formun anlatım olanaklarına başvurmak yoluna gidilmiştir. Formun metne dayalı eleştirel çözümlemesinde (analiz) başvurulan yöntem *yorumlama*'dır.

Mimarinin yorumlanmasında, değerlendirilmesinde amaç, programdan kaynaklı işlevsel amaçların yanında onu vareden diğer unsurların neler olduğu üzerinde düşünmektir. Bir başka deyişle onun anlatım olanaklarının neler olabileceğine açıklık getirmektir.

Mimari eleştiri, bir üst-dil olarak mimarinin kendi nesnesini, yorumlama, açıklama ve değerlendirmede önem taşımaktadır. Ancak, mimar, okur (kullanıcı ya da yorumcu) ve eleştirmen arasında bir dil birliği sağlamak amacı ile eleştiri dilinin bir uzlaşma zeminine oturtulması gereklidir. Bir başka deyişle nesnel ölçütlerin belirlenmesi gerekir. Ancak

mimarlıkta eleştiri ve değerlendirme, kendi doğasından kaynaklı olarak "*subjektif-öznel*" ve "*objektif-nesnel*" nitelikler taşımaktadır.

Sağdıç [267], bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Mimari eleştiri hem konusu hem de doğası gereği nesneldir ve nesnel olmak zorundadır. Eleştirinin doğası gereği, nesnel olduğu kadar da özneldir. Eleştirenin duygu, düşünce görüşlerini yansıtır. Eleştiren kişi ve eleştirilen şey (kişi ya da nesne) arasındaki bağlamsal diyalektik, eleştirinin öznelliğini belirtir. Bu bağlamda eleştiri, eleştiren kişinin dünya görüşünden, ideolojisinden ve değerler diyalektiğinden soyutlanamaz.

Bu çalışmanın yöntemi; mimari formu oluşturan yaklaşımların kavramsallaştırılmasına ve üretilen kavramların -form oluşturucu yaklaşımlar açısından- metne dayalı açıklamasına dayalıdır. Kavramlar, "nesnellik" niteliği taşırlar. Ancak kavramların nesnel niteliği, onlarla seçili bir nesneyi tanımlamaya, açıklamaya, yorumlamaya ya da değerlendirmeye çalışan eleştirmen açısından, söz konusu kişinin öznel niteliklerinden dolayı, "öznellik" niteliği taşır.

Bu nedenle bu çalışmada kavramlara dayalı yorumlar, kavramların kendi doğasından kaynaklı "nesnellik" ve araştırmacının kendi doğası ve bilgi birikiminden dolayı "öznellik" niteliği taşımaktadır ve eleştiriye açıktır.

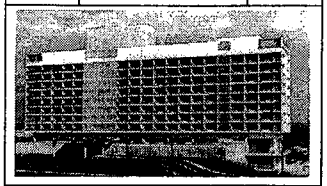
2.4.3. Kavramsal Analiz

Tablo 13. İstanbul Hilton Oteli'nin kavramsal analizi

İSTANBUL HİLTON OTELİ

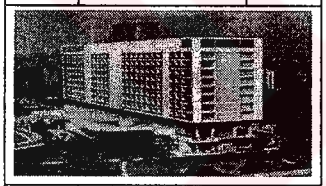
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

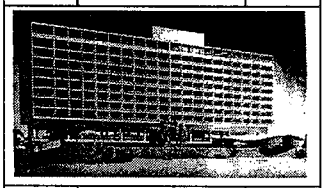
[39]

Genel görünüm

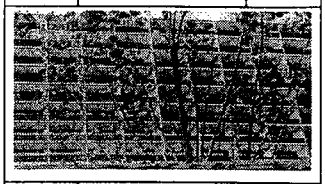
[218]

Genel görünüm (mak. foto)

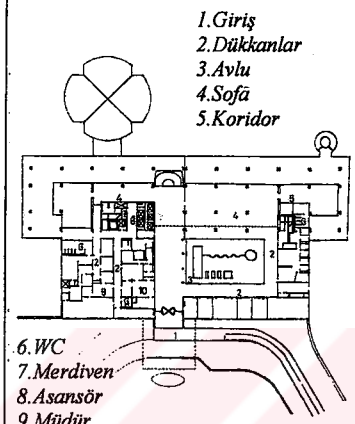
[218]

Pencere ve balkon detayı

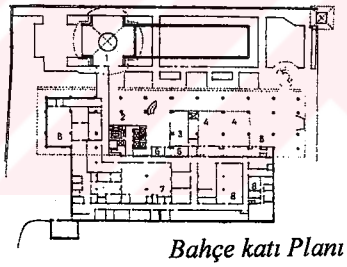

[11]

GRAFİK ANLATIM

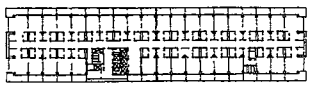

Zemin Kat Planı

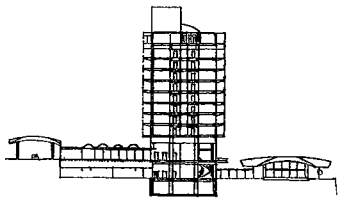

Bahçe katı Planı

1.Yemek Pavyonu *5.Danslı Restoran*
2.Sofa *6.WC*
3.Bar *7.Mutfak*
4.Özel yemek Salonu *8.Depolar*

Yatak Katı Planı

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Pürizm**	***Alegori**
***Serbest planlama**	***Analoji**
***Statü göstergesi**	***Boyutsal koordinasyon**
***Süsten arınmışlık**	Çelişki
***Teknik yetkinlik**	***Değişebilirlik**
	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatik**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-1	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** SOM&S.H. Eldem	**1950-1960**
		Yapım Yeri-Yılı: İstanbul, 1952-55	
		Ana İşlev: Otel	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına dayalı planlama ve soyut geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının, Klasik Osmanlı Mimarlığına ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin bir göstergesi olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınarak, Amerikan yaşam tarzının göstergesi olan lüks, konfor vb. unsurların bina aracılığı ile çağrıştırılması anlamında, analojik olarak alegori içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemeleri var eden biçim dillerini çağrıştırması anlamında, sentaktik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, liberal ekonomiye geçişin, Amerikan sermaye ve işbirliğinin, Amerikan yaşam tarzının lüks, konfor, ve yapım teknolojisi alanında teknik mükemmellik fikrinin, çok katlı otel imgesinin çağrıştırılması anlamında, alegoriler içermektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın; beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, teras çatı uygulaması, çatıda heykelsi öğelerin kullanılması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve planlamada giriş aksına göre arkadaki dikdörtgen kütlenin sekiz katlı otel bloğuna öndeki dikdörtgen bloğun ise (zeminden itibaren üç katta oturma, yemek salonları, idare ve servis işlevlerine hizmet verecek biçimde) ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine anlayışına dayalı olarak biçimlendirilmesi ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin şadırvan, sofa, bir avlu etrafında sıralanmış arkadlı ve kubbeli dükkanlardan oluşan mekansal düzenlemeleri kullanmak anlamında, tipolojik olarak analoji içermektedir.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak; beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin balkon kutuları ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, dikdörtgenler prizması biçimindeki modüler plan ve cephe düzeni, işlevsel planlama, teras katında servis çekirdeğinin heykelsi bir biçimde belirginleştirilmiş olması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras çatı uygulaması gibi üslup özelliklerinin devralınması ayrıca; Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin şadırvan, sofa, bir avlu etrafında sıralanmış arkadlı ve kubbeli dükkanlardan oluşan mekansal düzenlemelerin benzerlikler yolu ile devralınmış olması anlamında, analojiktir.
	Sentaktik	Yapı, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, rasyonel estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlerin kuruluş esasının devralınması anlamında, sentaktik olarak analoji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel, mekansal düzenlemelerin benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, ikonik olarak analoji niteliği taşımaktadır.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması yararlılık ölçütü olduğundan, yapı, çağrışım düzeyinde boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Sentaktik	Yapıda, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya detaydan bütüne boyutsal koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler plan şemasının zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının sağladığı yararlılık, yapıya pragmatik anlamda değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısında, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf-yalın geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre düzenlenmiş olması; büyüklük, yer ve işlev açısından planlamaya esneklik getirmekte ve zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verme anlamında, değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler plan şemasının, öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde aynı form düzeni içinde, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, biçim dilinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun; modüler bir aks sistemine göre organize edilmiş olması, gerektiğinde açılıp kapanabilir sürgülü kapılar aracılığı ile mekanların büyüyüp küçülmesi ve farklı işlevlere yanıt verecek mekansal düzenlemelere olanak sağlama, zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verme potansiyeline sahip olması, yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin farklı işlevsl ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki olası işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yararlılığı anlamında, fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist estetiğin; farklı işlevsel grupları bir araya getirerek birleştirme, aynı form düzeni içinde esnek planlama ile zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya dayalı biçim diline sahip olması, yapıya fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'nın biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış olması, planlamada farklı çözümlere olanak sağlama açısından, fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'nın biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapı, her işleve yanıt vereceği düşünülen prizmanın; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlaması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde yan yana getirilmiş rasyonel-geometrik iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu, çağrışım düzeyinde yapıya geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna göre biçimlendirildiğinden, analojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu içinde modüler bir aks sistemine göre organize edilmiş olması, geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabul edilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığına ilişkin sofa, şadırvan, bedesten vb. rasyonel-geometrik biçim dillerine sahip mekansal düzenlemelerin çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak devralınması anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonunu (yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle), planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı kurgusunu ve Klasik Osmanlı Mimarisi'nin avlu, şadırvan, sofa v.b mekansal düzenlemelerinin kalıplaşmış imajına dayalı biçim dillerini çağrıştırmak anlamında, tipolojik olarak ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerin, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, analojik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan geometri esaslı kütle ve mekan kurgusu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin; beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin balkon kutuları ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, dikdörtgenler prizması biçimindeki modüler plan ve cephe düzeni, işlevsel planlama, teras katında servis çekirdeğinin heykelsi bir biçimde belirginleştirilmiş olması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras çatı uygulaması ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait şadırvan, sofa, bir avlu etrafında sıralanmış arkadlı ve kubbeli dükkanlardan oluşan mekansal düzenlemelerin, çağrışımsal, iletişimsel bir göstergesi olarak, Amerikan yaşam tarzını ve teknik mükemmellik fikrini çağrıştıran bir gösterge olarak ve çok katlı bina yapım teknolojisinin ilk örneği olma nitelikleri ile ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait tipolojik referanslı biçim dillerinin, yeniden üretim yolu ile devralınması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerin, bezerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde yeniden üretilmesi anlamında imgeseldir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı, iki dikdörtgen prizmanın yan yana getirilmesi ile oluşan kütle formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerin, imgesel aidiyetlerinin yeniden üretim yolu ile kullanılması anlamında, ikonik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın; işlevsellik, rasyonellik ve yarara yönelik olarak soyut geometrik form düzeni içinde zaman içindeki değişmeleri kapsayacak serbest plan anlayışı ve betonarme strüktür sistemini yansıtan kütle-mekan organizasyonu ile indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçimsel ve mekansal modellerin kullanımını anlamında, tipolojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yoluyla rasyonel-pürist anlayışının ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel geometrik form kompozisyonu ve cephe estetiğinde rasyonel-pürist anlayışı çağrıştıran değişmez zihinsel imgelere sahip olmak anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak Amerikan yaşam tarzının göstergesi olan; lüks, konfor gibi unsurların, rasyonel estetiğin biçim dili aracılığı ile tasarıma yansıtılması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının rasyonel-geometrik formlardan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, yan anlam düzeyinde rasyonel-pürist estetiği çağrıştırması, sentaktik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel pürist estetiğin biçim dilini, Amerikan yaşam tarzının ikonik bir göstergesi olacak biçimde kullanmak anlamında mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonuna, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı kurgusuna ve Klasik Osmanlı Mimarisi'nin avlu, şadırvan, sofa v.b mekansal düzenlemelerine öykünmek anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı mimarisine ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerinin benzerlikler kurularak devralınması anlamında mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerin, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde yeniden üretilmesi anlamında mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan, yapı çağrışım düzeyinde, pragmatik anlamda modülerlik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin devralınması anlamında, tipolojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olarak devralınması anlamında, modülerlik niteliğine sahiptir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine sahip plan şemasından kaynaklı esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanması nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel estetiğin biçim dilinden kaynaklı olarak sahip olduğu kütle-mekan kompozisyonu, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan kütle ve mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapı, uluslararası (rasyonel-pürist) ve tarihsel (Klasik Osmanlı) biçim dillerini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile simgesel, iletişimsel bir gösterge olarak, nedenselik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında yararlılık niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapıda, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı ile farklı işlevsel ve mekansal gerekliliklerin ayırtedilerek gruplanması, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen geometrik biçim diline ve davranışçı ve pragmatik planlama anlayışına göre biçimlendirildiğinden, yararlılık niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının, iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, planlamada serbest planlama ile esneklik, değişebilirlik, boyutsal-modüler koordinasyon sağlama, standartların oluşturulması açısından yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin geometrik form düzeninin ve serbest plan ilkesinin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olarak devralınması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, pragmatik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, form öncelikli bir anlayışla rasyonel estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen rasyonel-pürist form kompozisyonlarına dayalı olarak yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle formu, tipolojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran yan anlam yükü ile rasyonalist anlayışı temsil eder.
	Sentaktik	Yapının yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan formunun, bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, yapı bütününe planlama açısından esneklik, yapım açısından kolaylık getirmekte ve standartların oluşması anlamında rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı rasyonel-geometrik formlara dayalı biçim dili ile rasyonel-pürist anlayışı yansıtan ikonik bir gösterge olarak, rasyonalisttir.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlerin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlerin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, analojik olarak sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, geometrik form düzeni içinde, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, sentaks içerir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenleri söz dizimi kurallarının, çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kopozisyonunun, işlevsel planlama anlayışının ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait sofa, şadırvan, avlu, arkadlı dükkanlar gibi mekansal düzenlemelerinin kalıplaşmış imajlarını yansıtmak anlamında, simgeseldir.
	Analojik	Yapı rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, simgeseldir

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle ve mekan kompozisyonu ile sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetik ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemeleri yansıtan gösterge niteliği ve iç mekanlarda çini kullanımı ile simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapı, Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait mekansal düzenlemelere (sofa, şadırvan, avlu) yalınlaştırmalar yolu ile başvurmak anlamında, tipolojik olarak soyutlama içermektedir.
	Analojik	Yapı, Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin, yalınlaştırılarak kullanılması anlamında, soyutlama içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin soyut geometrik birincil formlarına dayalı biçimlendirme anlayışının ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerinin benzerlikler kurularak, yalınlaştırmalar yolu ile kullanılması anlamında, soyutlama içermektedir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının modüler ve boyutsal koordinasyona sahip kütle-mekan kompozisyonunun yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlama anlamında, çağrışımsal yan anlam düzeyinde yapıya, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizma) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizma) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, analojik olarak standartlık niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizma), ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması ile, ikonik anlamda standartlık niteliği kazanmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin devralınması anlamında, tipolojik olarak biçimsel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik biçim dilinin devralınması ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin kullanılması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetik ve Klasik Osmanlı Mimarisi'ne ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerini yansıtan gösterge niteliği ile, geçmiş ile kurulan tarihsel bağ anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'nın biçimsel ve mekansal düzenlemelerine öykünmek anlamında, tipolojik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınarak rasyonel estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'nın biçimsel ve mekansal düzenlemelerine öykünmek anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline öykünmek ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na özgü biçimsel ve mekansal düzenlemelerin devralınması anlamında, ikonik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiği karakterize eden prizmanın değişmez imgesine başvurmak; planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına bağlı kalmak ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait şadırvan, arkadlı kubbeli sıra dükkanlar, sofa vb. düzenlemelere başvurmak anlamında, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde rasyonel estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmiş olması, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin geometri esaslı kurgusunun değişmez imajına başvurularak üretildiğinden, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ilişkin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, yeniden üretilmeye imkan sağlayan prizmanın, uygulamaya yönelik olarak yapılabilirliğinin yararlılığı anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen ve yeniden üretilmeye uygun prizmanın değişmez zihinsel imajına dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesi aracılığı ile biçimlendirildiğinden, çağrışım düzeyinde uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 13'ün devamı

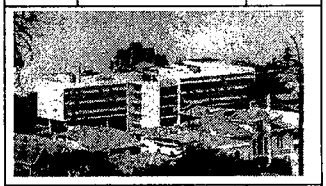
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
UYGULANABİLİRLİK	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine dayalı olarak düzenlenmiş kural tabanlı bir sisteme sahip olması ile, söz konusu sistemin yeniden üretilmeye elverişli oluşu anlamında uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesini çağrıştırmak anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçim dillerinin kalıplaşmış değişmez imajına başvurmak anlamında, tipolojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı benzerliklerin devralınarak, rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçim dillerini kullanmak anlamında, analojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı benzerlikler kurularak, çağrışımlar uyandıracak biçimde rasyonel-pürist estetiğin ve Klasik Osmanlı Mimarlığı'na ait biçim dillerinin devralınması anlamında, ikonik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 14. Büyükada Anadolu Kulübü Binası'nın kavramsal analizi

BÜYÜKADA ANADOLU KULÜBÜ

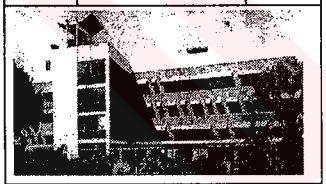
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

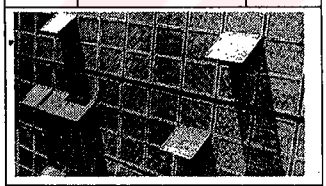
[12]

Batı cephesinden görünüm

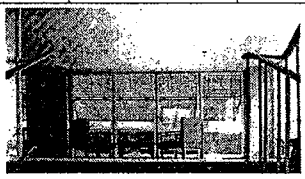
[12]

Cepheden ayrıntı

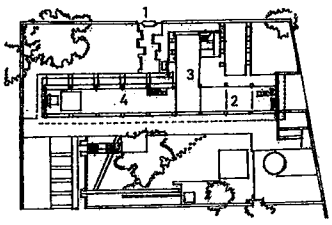
[11]

Sofa ve kafes detayı

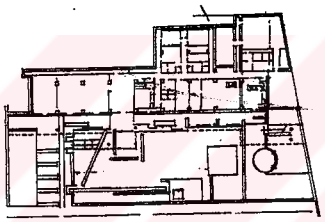
[12]

GRAFİK ANLATIM

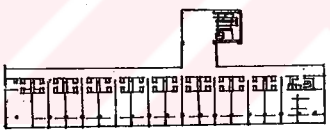

1.Giriş
2.Yemek Salonu
3.Bar
4.İstirahat Salonu

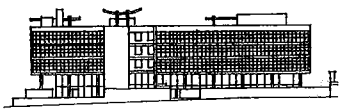
Zemin Kat Planı

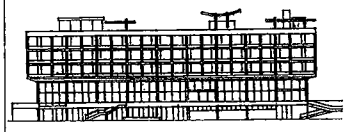
Bodrum Kat Planı

Yatak Katı Planı

Ön Cephe

Arka Cephe

Yan Cephe

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Pürizm**	***Alegori**
***Serbest planlama**	***Analoji**
***Süsten arınmışlık**	***Boyutsal koordinasyon**
	Çelişki
	***Değişebilirlik**
	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatik**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-2	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** T. Cansever-A. Hancı	**1950-1960**
		Yapım Yeri-Yılı: İstanbul/Büyükada, 1953-55	
		Ana İşlev: Kulüp	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına dayalı planlama ve soyut geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının göstergesi olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı analojik olarak, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen süsten arınmış, öz'e indirgenmiş soyut geometrik formlarla tasarlama anlayışını yansıtan bir gösterge olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yatay konumdaki iki dikdörtgen prizmadan kurulu plan ve kütle kompozisyonunun, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştırması anlamında, sentaktik olarak alegori içermektedir.
	İkonik	Yapı, teknik yetkinlik, sadelik, süsten arınmışlık, fonksiyonel olma, birincil geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonu ile, rasyonel-pürist estetiğinin biçim dilini çağrıştırma anlamında, ikonik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının biçim dilini yansıtan tipolojik özellikleri ile (beyaz rengi, sade süsten arınmış yatay prizmatik kütlesi, beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktür sistemin akslarını dışlaştıran modüler cephe bölümlenmesi, bölümlerin kafes ve balkon kutuları ile kaplanması, teras çatı uygulaması, çatıda Corbusier ve Niemeyer vari plastik, eğrisel hatlı öğeler kullanma, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, planlamada birbirine dik iki dikdörtgen prizmadan birinin servis çekirdeği diğerinin ise otel kütlesine hizmet veren ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi anlayışını öngören davranışçı ve pragmatik planlama anlayışının kabulü) analoji içermektedir.
	Sentaktik	Yapının birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, rasyonel estetiğin biçimsel ve mekansal özelliklerine göre kurgulanması, sentaktik olarak analoji niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, Le Corbusier ve Oscar Niemeyer'in etkisinde rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak; planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda her işleve yanıt vereceği düşünülen yatay konumdaki geometrik prizmanın kullanılması, cephelerde süsten arınmış saf geometrik prizmanın betonarme karkas strüktürün akslarının dışlaştırılması ile oluşan modüler cephe bölümlerinin doğuya bakan yatak katlarında balkon kutuları, batıya bakanların ise güneşten koruyucu kafeslerle kaplanması, çatıda eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, teras katı uygulaması gibi üslup özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında analojiler içermektedir.
	İkonik	Yapı, Le Corbusier ve Oscar Niemeyer'in etkisinde rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin benzerlikler yolu ile, çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak, ikonik anlamda analojiler içermektedir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin, yapım üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan, yapı çağrışım düzeyinde, boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması açısından, detaydan bütüne boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olarak devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının modüler plan şemasının, zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde; zemin katta girişler ve istirahat salonları, bodrum katta oyun salonu, bar, mutfak ve diğer servis kısımları, üst katlarda ise yatak katları olacak biçimde, farklı işlevsel gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine paralel iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun büyüklük, yer ve işlev açısından planlamaya esneklik kazandırması, zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilme anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının, modüler plan şemasının, öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde farklı işlevsel gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modüler plan şemasının, zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilmesi, sentaktik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yararlılığı anlamında, fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapının rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde, planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ve zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilen esneklikte bir plan çözümüne sahip olması, tipolojik olarak fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin ikonik bir göstergesi olarak kazandığı simge değeri açısından kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış olması, planlamada farklı çözümlere olanak sağlama açısından, fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapı, her işleve yanıt vereceği düşünülen prizmanın; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlaması anlamında, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde birbirine paralel konumda rasyonel geometrik iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu, çağrışım düzeyinde ve tipolojik anlamda yapıya, geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna göre biçimlendirildiğinden, analojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu içinde modüler bir aks sistemine göre organize edilmiş olması, geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabul edilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna göre biçimlendirildiğinden, çağrışımsal iletişimsel bir gösterge olarak, geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonunu (birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle), planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı plan kurgusunu çağrıştırmak anlamında, tipolojik olarak ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kütle, mekan ve cephe düzeninde, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınmış olması, analojik anlamda ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Sentaktik	Yapının, birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Le Corbusier ve Niemeyer'in etkisinde rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel-geometrik formlara dayalı tasarlama, cephe düzeninde betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin balkon kutuları ve kafesler ile kaplanması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras çatı uygulaması, teras katında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, servis çekirdeğinin vurgulanmış olması gibi üslup özelliklerinin kullanılması anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ilişkin tipolojik özelliklerin (kütle, mekan, cephe) yeniden üretim yolu ile devralınması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile, çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin, benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, ikonik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın; işlevsellik, rasyonellik ve yarara yönelik olarak soyut geometrik form düzeni içinde zaman içindeki değişmeleri kapsayacak serbest plan anlayışı ve betonarme strüktür sistemini yansıtan kütle-mekan organizasyonu ile indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçimsel ve mekansal modellerinin kullanımını anlamında, tipolojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yoluyla rasyonel-pürist anlayışının biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, planlamada davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı ile ayrıntlandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi anlayışını, kütle oluşumunda rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonunu ile (birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle), cephe düzeninde betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin balkon kutuları ve kafesler ile kaplanması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras çatı uygulaması, teras katında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, servis çekirdeğinin vurgulanmış olması gibi rasyonel-pürist estetiği çağrıştıran değişmez zihinsel imajlara sahip olduğundan, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel geometrik form kompozisyonu ve cephe estetiğinde rasyonel-pürist anlayışı yansıtan biçimlendirme ilkeleri açısından, benzetmeler yoluyla çağrışımsal yan anlamlar üretme anlamında, analojik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, ızgara düzeninde modüler bir planlama anlayışı ile rasyonel-geometrik formlardan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, rasyonel-pürist estetiği çağrıştırması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	İkonik	Yapı, planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel geometrik form kompozisyonu ve cephe estetiğinde rasyonel-pürist anlayışı yansıtan biçimlendirme ilkeleri açısından, çağrışımsal yan anlamlar üretme anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonuna, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı mekan kurgusuna öykünmek anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile, çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı birbirine yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin, benzerlikler kurarak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan yapı, çağrışım düzeyinde ve pragmatik anlamda modülerlik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak modülerlik niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, birbirine paralel konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması açısından modülerlik niteliğine sahiptir.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olarak devralınması anlamında, modülerlik niteliğine sahiptir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine sahip plan şemasından kaynaklı olarak; esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanmış olması yapıya, nedensellik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının rasyonel estetiğin biçim dilinden kaynaklı olarak sahip olduğu kütle-mekan kompozisyonu, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan kütle ve mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile simgesel, iletişimsel bir gösterge olarak, nedenselik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, yararlılık niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen geometrik biçim diline, davranışçı ve pragmatik planlama anlayışına göre biçimlendirildiğinden, yararlılık niteliğine sahiptir.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, serbest planlama ile esneklik, değişebilirlik, boyutsal-modüler koordinasyon sağlanmış ve standartların oluşturuluş olması, yapı bütününe yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, yan anlam düzeyinde rasyonel estetiğin biçim dilinin devralınması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, pragmatik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, form öncelikli bir anlayışla rasyonel estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen rasyonel-pürist form kompozisyonuna dayalı olarak birbirine paralel iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle formu, tipolojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine paralel iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, yapı bütününe planlama açısından esneklik, yapım açısından kolaylık getirmekte ve standartların oluşması anlamında rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınarak rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran yan anlam yükü ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştırma anlamında, rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal düzenlerin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerini yansıtan söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapının birbirine paralel iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin söz dizimi kurallarının, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan organizasyonunun ve işlevsel planlama anlayışının kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran, anlamsal, iletişimsel bir gösterge olarak, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine paralel iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın; planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel-geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının, cephe düzeninde kolon akslarının vurgulanması, akslar arasındaki bölümlerin balkon kutuları ve güneşten koruyucu kafesler ile kaplanması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras katında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, servis çekirdeğinin çatıda, cephede ve planda vurgulanmış olması gibi üslup özelliklerinin, kullanılması anlamında, simgeseldir.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal koordinasyona sahip kütle-mekan kompozisyonunun yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlama anlamında, çağrışımsal yan anlam düzeyinde yapıya, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (dikdörtgenler prizması) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, analojik olarak standartlık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine dik iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (dikdörtgenler prizması), ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olmasıyla ikonik anlamda standartlık niteliği kazanmaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin devralınması anlamında, tipolojik olarak biçimsel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik biçim dilinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan gösterge niteliği ile, geçmiş ile kurulan tarihsel bağ anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin değişmez zihinsel imajlarına dayalı tipolojik özelliklerinin öncülleri ile bağ kurarak devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ilişkin özelliklerin devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait anlatımsal, iletişimsel öğelerin devralınması anlamında, öncülleri ile bağ kurma anlamında tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiği karakterize eden prizmanın değişmez imgesine başvurmak; planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına bağlı kalmak anlamında, tipolojik olarak tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde rasyonel estetiğin biçim dilinin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmiş olması, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geometri esaslı kurgusunun değişmez imajına başvurularak üretildiğinden, sentaktik anlamda tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim dilini yansıtan biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, yeniden üretilmeye imkan sağlayan prizmanın, uygulamaya yönelik olarak yapılabilirliğinin yararlılığı anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 14'ün devamı

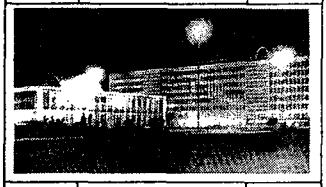
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
UYGULANABİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen ve yeniden üretilmeye uygun prizmanın değişmez zihinsel imajına dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesi aracılığı ile biçimlendirildiğinden, çağrışım düzeyinde uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine dayalı olarak düzenlenmiş kural tabanlı bir sisteme sahip olması ile, söz konusu sistemin yeniden üretilmeye elverişli oluşu anlamında uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesini çağrıştırmak anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış değişmez imajına başvurmak anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı benzerliklerin devralınarak, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline başvurmak anlamında, analojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının birbirine paralel iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin devralınması anlamında, ikonik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 15. İstanbul Belediye Sarayı Binası'nın kavramsal analizi

İSTANBUL BELEDİYE SARAYI

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

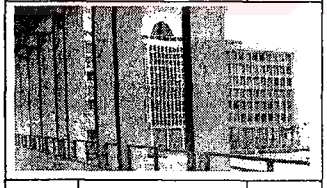
[220]

Geçitten detay

[220]

Merasim salonundan bakış

[220]

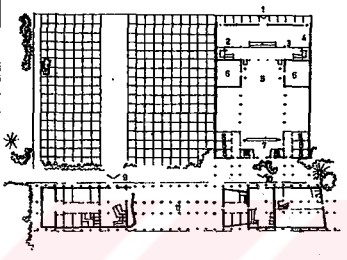
Girişte vitray çalışması

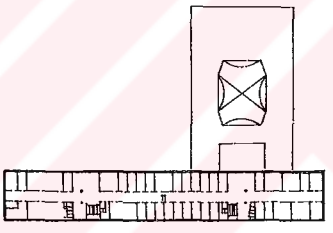
[220]

GRAFİK ANLATIM

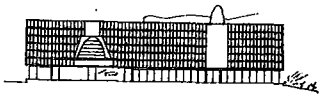
1.Makam Girişi
2.Müraccat
3.Giriş Holü
4.Vestiyer
5.Merasim ve kabul Salonu
6.Kabul S.
7.Büfe
8.Yedek O.
9.Esas Giriş
10.Tali Giriş
11.Büro Bloğu

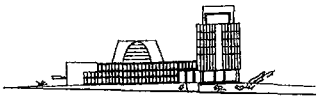
Zemin Kat Planı

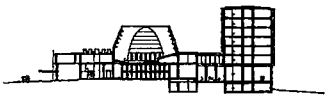
Birinci kat Planı

Ön Cephe

Yan Cephe

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Pürizm**	***Alegori**
***Serbest planlama**	***Analoji**
***Süsten arınmışlık**	***Boyutsal koordinasyon**
***Tarihsizleş-tirme**	Çelişki
	***Değişebilirlik**
	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatik**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-3	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Nevzat Erol	**1950-1960**
		Yapım Yeri-Yılı: İstanbul, 1953-60	
		Ana İşlev: Belediye Sarayı	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına dayalı planlama ve soyut geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının göstergesi olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı analojik olarak, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen süsten arınmış, öz'e indirgenmiş soyut geometrik formlarla tasarlama anlayışını yansıtan bir gösterge olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yatay konumdaki iki dikdörtgen prizmadan kurulu plan ve kütle kompozisyonunun, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile sentaktik olarak alegori içermektedir.
	İkonik	Yapı, teknik yetkinlik, sadelik, süsten arınmışlık, fonksiyonel olma, birincil geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonu ile, rasyonel–pürist estetiğinin biçim dilini çağrıştırma anlamında, ikonik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın; beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasındaki bölümlerin metal ya da cam ile örtülerek saydamlık ve hafiflik sağlanması, teras çatı uygulaması, çatıda parabolik ve eğrisel hatlı öğelerin kullanılması ile kütlelerin katı geometrisini yumuşatma ve cephelerin monotonluğunu giderme çabası, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, planlamada ise birbirlerine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütlelerden yol aksına göre dik konumdaki kütlenin merasim bloğu olarak yola paralel olarak yerleştirilen 11 katlı arkadaki bloğun ise büro hizmetlerine ayrılması, servis çekirdeğinin planda ve kütlede etkili kılınmasına dayalı ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi ve giriş fuayesinin bulunduğu katta açık plan şemasının uygulanmış olması ile tipolojik anlamda analoji içermektedir.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, Le Corbusier ve Oscar Niemeyer'in etkisinde rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda her işleve yanıt vereceği düşünülen yatay konumdaki geometrik prizmanın kullanılması, cephe düzeninde betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin metal ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras çatı uygulaması, teras katında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, servis çekirdeğinin çatıda heykelsi öğeler ile cephede farklı cephe düzenleri ile (kolon akslarının sıklaştırılması yolu ile) belirginleştirilmesi planda ise ayrı bir mekansal düzenleme içinde kurgulanmış olması gibi üslup özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojiler içermektedir.
	Sentaktik	Yapının birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, rasyonel estetiğin biçimsel ve mekansal özelliklerinin kuruluş esasına göre kurgulanması, benzerliklerin devralınması anlamında, sentaktik olarak analoji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Le Corbusier ve Oscar Niemeyer'in etkisinde rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin benzerlikler yolu ile, çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak, ikonik anlamda analojiler içermektedir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin, yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması yararlılık ölçütü olduğundan yapı, çağrışım düzeyinde, boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Sentaktik	Yapıda, birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya detaydan bütüne boyutsal eşgüdüm sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler plan şemasının zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde pragmatik anlamda değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışına dayalı olarak, giriş fuayesinin bulunduğu kattaki açık plan düzenlemesi ile farklı fonksiyonlara hizmet edebilecek potansiyele sahip olma anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden esnek planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, büyüklük, yer ve işlev açısından planlamaya esneklik sağlamakta ve zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilme anlamında, değişebilirlik niteliğikazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden esnek planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip saf geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler plan şemasının, öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışına dayalı olarak, giriş fuayesinin bulunduğu kattaki açık plan düzenlemesi ile farklı fonksiyonlara hizmet edebilecek bir çözüme sahip olduğundan, tipolojik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, büyüklük, yer ve işlev açısından değişikliklere olanak tanımakta ve zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilme anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yararlılığı anlamında, fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapının rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde, planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ve zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilen esneklikte bir plan çözümüne sahip olması, tipolojik anlamda fonksiyoneldir.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin ikonik bir göstergesi olarak kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış olması, planlamada farklı çözümlere olanak sağlama anlamında, fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin Türkiye'deki ilk yerli örneği olarak kazandığı simge değeri açısından kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapı, her işleve yanıt vereceği düşünülen prizmanın işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlaması anlamında, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde birbirine dik konumda rasyonel geometrik iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu, tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, yan anlam düzeyinde rasyonel estetiğin biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu içinde modüler bir aks sistemine göre organize edilmiş olması, geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabul edilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna göre biçimlendirildiğinden, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonunu (birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle), planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı plan kurgusunu çağrıştırmak anlamında, tipolojik olarak ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kütle, mekan ve cephe düzeninde, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, analojik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel-geometrik formlara dayalı tasarlama, cephe düzeninde betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin metal ve cam ile kaplanması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras çatı uygulaması, teras katında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, servis çekirdeğinin çatıda, cephede ve planda vurgulanmış olması gibi üslup özelliklerinin, kullanılması anlamında ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ilişkin tipolojik özelliklerin (kütle, mekan, cephe düzeninde) yeniden üretim yolu ile devralınması anlamında, imgeseldir.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile, çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin, benzerlikler kurarak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, ikonik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının işlevsellik, rasyonellik ve yarara yönelik olarak; soyut geometrik form düzeni içinde zaman içindeki değişmeleri kapsayacak serbest plan anlayışı ve betonarme strüktür sistemini yansıtan kütle-mekan organizasyonu ile indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçimsel ve mekansal modellerinin kullanımını anlamında, tipolojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yoluyla rasyonel-pürist anlayışının biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonuna, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı mekan kurgusuna öykünmek anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında, mimesis içermektedir.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin, benzerlikler kurarak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması yararlılık ölçütü olduğundan yapı, çağrışım düzeyinde, pragmatik anlamda modülerlik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin çağrışımlar kurarak benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tipolojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapıda, birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya detaydan bütüne boyutsal eşgüdüm sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, analojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine sahip plan şemasından kaynaklı esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanması nedenseldir.
	Tipolojik	Yapının rasyonel estetiğin biçim dilinden kaynaklı olarak sahip olduğu kütle-mekan kompozisyonu, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan kütle ve mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzenindeki plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile simgesel, iletişimsel bir gösterge olarak, nedenselik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında yararlılık niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapıda, tipolojik anlamda rasyonel-pürist estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı ile farklı işlevsel ve mekansal gerekliliklerin ayırtedilerek gruplanması, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen saf geometrik biçim düzenleri içinde davranışçı ve pragmatik bir anlayışla serbest plan ilkesi uyarınca oluşturulan mekan kompozisyonunun benzerlikler yolu ile devralınmasının yararlılığı anlamında, analojik anlamda pragmatizm niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, planlamada serbest planlama ile esneklik, değişebilirlik, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlama ve standartların oluşturulması açısından, yapı bütününe yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen saf geometrik form düzeni içinde, davranışçı ve pragmatik bir anlayışla serbest plan ilkesinin, yararcı bir amaçla devralınmasının göstergesi olarak, pragmatizm kavramını çağrıştırmaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, pragmatik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Tipolojik	Yapının, form öncelikli bir anlayışla rasyonel estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen rasyonel-pürist form kompozisyonuna dayalı olarak birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle formu, tipolojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınarak rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerini ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran yan anlam yükü ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	Sentaktik	Yapının, birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, yapı bütününe planlama açısından esneklik, yapım açısından kolaylık getirmekte ve standartların oluşması anlamında rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilinin ikonik bir göstergesi olarak, rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal düzenlerin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerini yansıtan söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapının birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerine ilişkin söz dizimi kurallarının, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan organizasyonunun ve işlevsel planlama anlayışının kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran, anlamsal, iletişimsel bir gösterge olarak, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine dik konumda iki dikdörtgen prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı, Le Corbusier ve Niemeyer'in etkisinde rasyonel-pürist anlayışın; planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel-geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının, cephe düzeninde kolon akslarının vurgulanması, akslar arasındaki bölümlerin metal ve cam ile kaplanması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, teras katında eğrisel ve parabolik öğeler kullanma, servis çekirdeğinin çatıda, cephede ve planda vurgulanmış olması gibi üslup özelliklerinin, kullanılması anlamında, simgesellidir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının modüler ve boyutsal koordinasyona sahip kütle-mekan kompozisyonunun yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlama anlamında, çağrışımsal yan anlam düzeyinde yapıya, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (birbirine dik iki prizma) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (birbirine dik iki prizma) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, analojik olarak standartlık niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Sentaktik	Yapının, birbirine dik iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (birbirine dik iki prizma), ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olmasıyla, ikonik anlamda standartlık niteliği kazanmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin devralınması anlamında, tipolojik olarak biçimsel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik biçim dilinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, birbirine dik iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan gösterge niteliği ile geçmiş ile kurulan tarihsel bağ anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin değişmez zihinsel imajına dayalı tipolojik özelliklerinin öncülleri ile bağ kurarak devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ilişkin özelliklerin devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait anlatımsal, iletişimsel öğelerin devralınarak öncülleri ile bağ kurma anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiği karakterize eden prizmanın, değişmez imgesine başvurmak; planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına bağlı kalmak anlamında, tipolojik olarak tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde rasyonel estetiğin biçim dilinin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmiş olması, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geometri esaslı kurgusunun değişmez imajına başvurularak üretildiğinden, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim dilini yansıtan biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, yeniden üretilmeye imkan sağlayan prizmanın, uygulamaya yönelik olarak yapılabilirliğinin yararlılığı anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen ve yeniden üretilmeye uygun prizmanın değişmez zihinsel imajına dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesi aracılığı ile biçimlendirildiğinden, çağrışım düzeyinde uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun kural tabanlı bir sisteme sahip olması ile söz konusu sistemin yeniden üretilmeye elverişli oluşu anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesini çağrıştırmak anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 15'in devamı

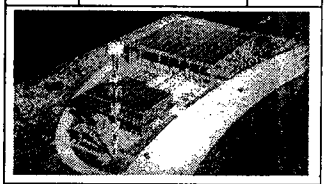
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış değişmez imajına başvurmak anlamında, tipolojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı benzerliklerin devralınarak, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline başvurmak anlamında, analojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının birbirine dik iki dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin devralınması anlamında, ikonik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16. Brüksel Uluslararası Sergisi Türk Pavyonu Binası'nın kavramsal analizi

BRÜKSEL ULUSLARARASI SERGİSİ TÜRK PAVYONU

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm (mak. foto)

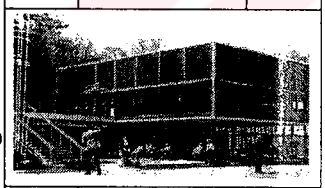
[221]

Genel görünüm

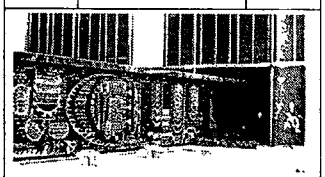
[1]

Kahve bölümünden görünüm

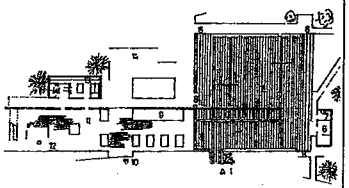
[11]

Duvardan ayrıntı

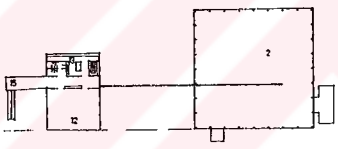
[221]

GRAFİK ANLATIM

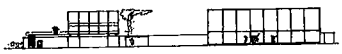

Zemin Kat Planı

1.Sergi ve çarşı girişi
2.Sergi Salonu
3.Dükkanlar
4.Çarşı Kısmı
5.Müracaat
6.Büro
7.WC
8.Çıkış
9.Havuz
10.Sergi Çıkışı
11.Kahve
12.Lokanta
13.Servis
14.Açıkta Sergileme
15.Galeri

Lokanta Katı Planı

Ön Cephe

Arka Cephe

Sağ Yan Cephe

Sol Yan Cephe

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Pürizm**	***Alegori**
***Serbest planlama**	***Analoji**
***Statü göstergesi**	***Boyutsal koordinasyon**
***Süsten arınmışlık**	Çelişki
***Teknik yetkinliik**	***Değişebilirlik**
***Total mekan**	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-4	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** İzgi, Türkmen, Şensoy, Türegün	**1950-1960**
		Yapım Yeri-Yılı: Brüksel, 1958	
		Ana İşlev: Fuar Binası	
		Yapım Sistemi: ÇK	

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına dayalı planlama ve soyut geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının göstergesi olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı analojik olarak, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen süsten arınmış, öz'e indirgenmiş soyut geometrik formlarla tasarlama anlayışını yansıtan bir gösterge olarak, alegori niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yatay konumda (birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen) rasyonel geometrik iki prizmadan kurulu plan ve kütle kompozisyonunun, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile sentaktik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "insan ve ona yapılan hizmetler" temasının, rasyonel-pürist estetiğinin biçim dilinin teknik yetkinlik, sadelik, süsten arınmışlık, fonksiyonel olma, total mekan, serbest planlama, modüler plan ve cephe düzeni, birincil geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonu, binayı bir platform üzerinde yükseltme-, diğer sanat kollarını da - dekoratif pano, anıtsal-simgesel metal kule- kapsayacak biçimde kullanılması anlamında, ikonik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapıda, rasyonel-pürist anlayışın; cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin (demontabl olarak) kullanılarak saydamlık ve hafiflik sağlanması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi, modüler cephe ve plan düzeni, planlamada (birbirlerine bir dekoratif duvar ile bağlanan yatay konumdaki biri kare diğeri dikdörtgen) iki geometrik prizmadan büyük olanın sergi salonu diğerinin ise restoran-kahve olmak üzere ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi anlayışına göre düzenlenmesi, açık plan şemasının (sergi salonu kahve ve lokanta bölümlerinde) uygulanmış olması, binanın bir platform üzerinde yükseltilmiş olması gibi karakteristik özelliklerinin devralınması, tipolojik anlamda yapıya analoji niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak; planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama, kütle oluşumunda her işleve yanıt vereceği düşünülen yatay konumdaki geometrik prizmanın kullanılması, cephe düzeninde modüler cephe bölünmesi, bölümlerin metal ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, zemin katın pilotiler ve bir platform üzerinde yükseltilmesi gibi üslup özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojiler içermektedir.
	Sentaktik	Yapıda yatay konumda (birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen) rasyonel geometrik iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, rasyonel estetiğin biçimsel ve mekansal özelliklerinin kuruluş esasına göre kurgulanması, benzerliklerin devralınması anlamında, sentaktik olarak analoji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak, ikonik anlamda analojiler içermektedir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan yapı, çağrışım düzeyinde, boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Sentaktik	Yapı yatay konumda iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması açısından, detaydan bütüne boyutsal eşgüdüme sahiptir.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler plan şemasının zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde pragmatik anlamda değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf-yalın geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda (birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen) rasyonel geometrik iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun büyüklük, yer ve işlev açısından planlamaya esneklik kazandırması, zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilme anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler plan şemasının, öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde esneklik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde aynı form düzeni içinde farklı işlevsel gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, planlamada serbest planlama ile rasyonel geometrik iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun büyüklük, yer ve işlev açısından zaman içindeki olası ihtiyaçlara cevap verebilmesi, sentaktik olarak yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikonik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yararlılığı anlamında, fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapının rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde, planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte bir plan çözümüne sahip olması, tipolojik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin ikonik bir göstergesi olarak kazandığı simge değeri açısından kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Sentaktik	Yapının rasyonel geometrik form düzeni içinde (yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen prizmalar) ızgara düzeninde bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış olması yapımda kolaylık, planlamada farklı çözümlere olanak sağlama açısından, fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin ikonik bir göstergesi olarak kazandığı simge değeri açısından kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapı, her işleve yanıt vereceği düşünülen prizmanın işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlaması anlamında, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen rasyonel geometrik iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu, tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna göre biçimlendirildiğinden, analojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen rasyonel geometrik iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu içinde modüler bir aks sistemine göre organize edilmiş olması, geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabul edilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna göre biçimlendirildiğinden, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonunu, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı plan kurgusunu çağrıştırmak anlamında, tipolojik olarak ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kütle, mekan ve cephe düzeninde, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı modüler kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı rasyonel-pürist estetiği çağrıştıran gösterge niteliği, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel-geometrik formlara dayalı tasarlama, cephe düzeninde modüler cephe bölünmesi, bölümlerin metal ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, zemin katın pilotiler ve bir platform üzerinde yükseltilmesi gibi üslup özelliklerini yansıtmak anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ilişkin tipolojik özelliklerin (kütle, mekan, cephe) yeniden üretim yolu ile devralınması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle formu, kural tabanlı geometrik bir sistemin yeniden üretimi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin, benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının; işlevsellik, rasyonellik ve yarara yönelik olarak soyut geometrik form düzeni içinde esnek planlamaya gidilmesi, cam ve çelik strüktür sisteminin yapıya saydamlık ve hafiflik sağlaması anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçimsel ve mekansal modellerinin kullanımını anlamında, tipolojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yoluyla rasyonel-pürist anlayışının biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "insan ve ona yapılan hizmetler" temasının, rasyonel-pürist anlayışının biçim dili ile yansıtılması ve "metal kule"nin yatay konumdaki yapıya düşey denge kazandırarak onu uzaktan anlaşılır kılması anlamında, ikonik olarak indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak planlamada davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı ile ayrıntlandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi anlayışını, kütle oluşumunda rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonunu ile (yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizma), cephe düzeninde modüler cephe bölünmesi, bölümlerin metal ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, zemin katın pilotiler ve bir platform üzerinde yükseltilmesi gibi rasyonel-pürist estetiği çağrıştıran değişmez zihinsel imajlara sahip olması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel geometrik form kompozisyonu ve cephe estetiğinde rasyonel-pürist anlayışı yansıtan biçimlendirme ilkeleri açısından, benzetmeler yoluyla çağrışımsal yan anlamlar üretme anlamında, analojik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Sentaktik	Yapının rasyonel-geometrik formlardan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, yan anlam düzeyinde rasyonel-pürist estetiği çağrıştırması, yapıya sentaktik olarak mecaz niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel geometrik form kompozisyonu ve cephe estetiğinde rasyonel-pürist anlayışı yansıtan biçimlendirme ilkeleri açısından, çağrışımsal yan anlamlar üretme anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan kompozisyonuna, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı mekan kurgusuna öykünmek anlamında, mimesis niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan formu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin, benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan, yapı çağrışım düzeyinde, modülerlik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak modülerlik niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Sentaktik	Yapı, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması açısından, modülerlik niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olarak devralınması anlamında, modülerlik niteliğine sahiptir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine sahip plan şemasından kaynaklı esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanması nedenseldir.
	Tipolojik	Yapının rasyonel estetiğin biçim dilinden kaynaklı olarak sahip olduğu kütle-mekan kompozisyonu, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan kütle ve mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzenindeki plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapı, "insan ve ona yapılan hizmetler" temasının, rasyonel-pürist anlayışının biçim dili ile yansıtılması ve "metal kule"nin yatay konumdaki yapıya düşey denge kazandırarak onu uzaktan anlaşılır kılması anlamında, nedensellik niteliğine sahiptir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; cam, çelik strüktür strüktür sisteminin sağladığı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, yararlılık niteliğine sahiptir.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Tipolojik	Yapıda, tipolojik anlamda rasyonel-pürist estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı ile farklı işlevsel ve mekansal gerekliliklerin ayırtedilerek gruplanması, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen saf geometrik biçim düzenleri içinde davranışçı ve pragmatik bir anlayışla serbest plan ilkesi uyarınca oluşturulan mekan kompozisyonunun benzerlikler yolu ile devralınmasının yararlılığı anlamında, analojik anlamda pragmatizm niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan formunun prefabrike sistemle demontabl olarak bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması; yapımda kolaylık, planlamada serbest planlama ile esneklik, değişebilirlik, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlama ve standartların oluşturulması açısından, yapı bütününe yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen saf geometrik form düzeni içinde, davranışçı ve pragmatik bir anlayışla serbest plan ilkesi uyarınca demontabl olarak prefabrike olarak oluşturulan mekan kompozisyonunun, yararcı bir amaçla devralınmasının göstergesi olarak, pragmatizm kavramını çağrıştırmaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; cam, çelik strüktür sisteminin sağladığı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, form öncelikli bir anlayışla rasyonel estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen rasyonel-pürist form kompozisyonuna dayalı olarak yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle formu, tipolojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştırma anlamında, rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, yapı bütününe planlama açısından esneklik, yapım açısından kolaylık getirmekte ve standartların oluşması anlamında, rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve birincil geometrik formlara dayalı biçim dilinin ikonik bir göstergesi olarak, rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal düzenlerin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerini yansıtan söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, kural tabanlı geometrik bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerine ilişkin söz dizimi kurallarının, çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak rasyonel-pürist estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı kütle ve mekan organizasyonunun ve işlevsel planlama anlayışının kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran, anlamsal, iletişimsel bir gösterge olarak, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın; planlamada davranışçı ve pragmatik, kütle oluşumunda rasyonel-geometrik formlara dayalı biçimlendirme anlayışının, cephe düzeninde modüler cephe bölünmesi, bölümlerin metal ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, zemin katın pilotiler üzerinde yükseltilmesi gibi üslup özelliklerinin kullanılması anlamında ve yapının yataylığını dengeleyen anıtsal-simgesel nitelikli metal kulesi ile simgeseldir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının modüler ve boyutsal koordinasyona sahip kütle-mekan kompozisyonunun yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yapım üretim ve planlamada kolaylık sağlama anlamında, çağrışımsal yan anlam düzeyinde yapıya, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (biri kare diğeri dikdörtgen prefabrike sistemle üretilmiş demontabl iki prizma) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, yapı bütününe standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizma) ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, analojik olarak standartlık niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Sentaktik	Yapının, yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun, bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe sentaktik anlamda, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel geometrik form düzeninde (yatay konumda birbirlerine bir duvar elemanı ile bağlanan biri kare diğeri dikdörtgen iki prizma), ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olmasıyla, ikonik anlamda standartlık niteliği kazanmaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin devralınması anlamında, biçimsel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik biçim dilinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında yapıya sentaktik olarak süreklilik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan gösterge niteliği ile, geçmiş ile kurulan tarihsel bağ anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin değişmez zihinsel imajlarına dayalı özelliklerinin öncülleri ile bağ kurarak devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ilişkin özelliklerin devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin anlatımsal, iletişimsel öğelerin devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiği karakterize eden prizmanın değişmez imgesine başvurmak, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi esasına bağlı kalmak, cephe düzeninde modüler cephe bölünmesi ve bölümlerin arasının cam ve çelik ile kaplanması, zemin katın pilotiler ve bir platform üzerinde yükseltilmiş olması anlamında, tipolojik olarak tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde rasyonel estetiğin biçim dilinin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmiş olması, tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geometri esaslı kurgusunun değişmez imajına başvurularak üretildiğinden, sentaktik anlamda tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, yeniden üretilmeye imkan sağlayan prizmanın yapılabilirliğini anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen ve yeniden üretilmeye uygun prizmanın değişmez zihinsel imajına dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesi aracılığı ile biçimlendirildiğinden, çağrışım düzeyinde uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometrik bir kompozisyon içinde çalışması bilinen cam ve çelik gibi malzemelerin rasyonel teknolojisinin kullanılmasının sağladığı yapım kolaylığı açısından, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarınına ilişkin olarak her yerde üretilebilecek ve uygulanabilecek olan prizmanın değişmez imgesini çağrıştırmak anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 16'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış değişmez imajına başvurmak anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınarak rasyonel-pürist estetiğin biçim diline başvurmak anlamında, analojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının yatay konumda biri kare diğeri dikdörtgen iki prizmadan oluşan kütle ve mekan formunun, bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış olması, yapıya sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde rasyonel-pürist estetiğin biçim dilinin devralınması anlamında, ikonik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 17. Karatepe Açıkhava Müzesi Binası'nın kavramsal analizi

KARATEPE AÇIKHAVA MÜZESİ

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

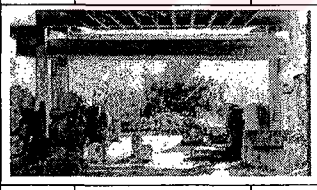
[223]

Genel görünüm

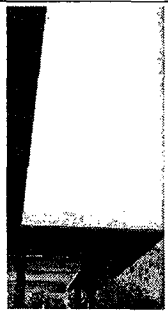
[224]

Sergileme mekanından ayrıntı

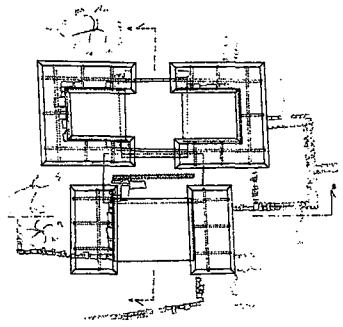
[224]

Saçak detayı

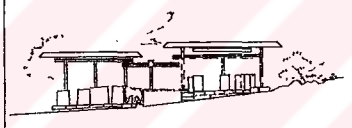

[224]

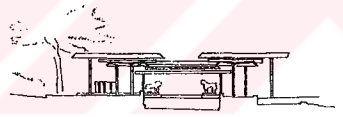
GRAFİK ANLATIM

Saçakların Planı

A-A Kesiti

B-B Kesiti

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Koruma**	***Alegori**
***Mimari dürüstlük**	***Analoji**
***Işığın etkisi**	Boyutsal koordinasyon
***Organik**	Çelişki
***Tarihsel süreklilik**	Değişebilirlik
	***Ekoloji**
	***Ekonomi**
	*Esneklik
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	*Modül
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	Standartlaşma
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	Tip
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-5	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Turgut Cansever	**1950-1960**
		Yapım Yeri-Yılı: Karatepe/Adana, 1957-61	
		Ana İşlev: Müze	
		Yapım Sistemi: BYS + ÇK	

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Analojik	Yapıda sergilenen eserleri doğa koşullarının dış etkilerinden korumak için geliştirilen saçakların, duvar yönlerindeki farklılaşmanın devamlılık sağlamak amacı ile tarihi duvar akslarının izini takip ederek planlanması, analojik anlamda alegori içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, sentaktik anlamda mevcut duvar aksının devam ettirildiği plan kompozisyonu ile alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rejyonal sentaksın ve Brütalist anlayışının; malzemenin doğasına sadakat ve mimari dürüstlük gibi biçimlendirme ilkelerinin devralınarak yer'e özel bir çözüme gidilmiş olması anlamında, alegori içermektedir.
ANALOJİ	Analojik	Yapının tasarımında; hem mevcut eserleri koruma amacı taşıyan hem de sergileme işlevinde yer yer boşaltmalar yapılarak ışığın tinsel etkisini kuvvetlendiren saçaklar aracılığı ile mevcut imgeyle (tarihi duvar aksı) dolaylı benzetmeler kurulmuş, planlamada ise tarihi duvar aksının düzeni takip edilerek görsel analojilere başvurulmuştur.
	Sentaktik	Yapı, varolan bir ölçü/oran sisteminin (tarihi duvar aksı) devralınması yolu ile planlandığından, sentaktik anlamda analoji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımında, saçakların yön ve yer tespitinin mevcut tarihi duvar kalıntılarına göre belirlenmiş olması, mevcut göstergenin yeniden üretimi anlamında analojiktir.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapının form esaslı olarak değil, bilgi kaynaklı olarak (mevcut tarihi dokunun izini takip ederek) evrensel teknikleri (betonarme iskelet, yer yer cam-çelik-ahşap örtü ile şeffaflaştırılmış betonarme saçaklar), rasyonel bir anlayışla birleştirmek sureti ile tasarlanmış olması, pragmatik anlamda ekoloji niteliği taşımaktadır.
EKONOMİ	Pragmatik	Yapıda kullanılan malzemelerin; beton, cam, çelik ve ahşap, doğal dokusu ve renginde kullanılması ile bakım maliyetinin azaltılmış olması, pragmatik anlamda yapıya ekonomiklik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, amacına uygunluk niteliği taşıması (sergileme ve koruma amacı) ve saçakların biçimlenişinden kaynaklı kot farklılığından yararlanarak saçaklarda toplanan suyu tasfiye etmek anlamında yararlılık niteliğine sahip olduğundan, fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, mevcut duvar aksının devam ettirilmesi ile biçimlendirilen saçakların, hem amaca uygunluk niteliği taşıması hem de mevcut imgeye öykünme yolu ile sembolik, çağrışımsal işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, sentaktik anlamda mevcut duvar aksının devam ettirilmesine dayalı plan çözümüne göre biçimlendirilmesi, sergileme açısından amaçlara uygunluk niteliği taşıdığından fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren, mevcut yapay çevrenin imgesinden kaynaklı ikon değeri, sembolik, çağrışımsal, kültürel işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Analojik	Yapının tasarlanmasında etkili olan mevcut tarihi duvar kalıntılarının, dik açıyı yadsıyan ancak geometrik bir biçimlendirmeye esas teşkil eden dokusu, benzerliğin devralınması anlamında analojiktir.
	Sentaktik	Yapının tasarlanmasında, mevcut tarihi duvar kalıntılarına dayalı geometrik bir ölçü/oran sisteminin kabulü, sentaktik anlamda yapıya geometri niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının tasarlanmasında etkili olan mevcut tarihi duvar kalıntılarının, geometrik bir biçimlenmeye esas teşkil eden dokusu, varolan sistemin yeniden üretilmesi nedeniyle ikonik bir değer taşımaktadır.
İMGESELLİK	Pragmatik	Yapı, işlevsel gerekliliklerden kaynaklı olarak, tarihi duvar kalıntılarının mevcut imgesinin yeniden üretimi yoluyla oluşturulan plan şeması ile imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, benzerlikler kurularak mevcut duvar aksının yeniden üretilmesi, yapıya analojik anlamda imgesellik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Sentaktik	Yapının tasarlanmasında mevcut tarihi duvar kalıntılarına dayalı bir ölçü/oran sisteminin kabulü, sentaktik olarak varolan imgenin yeniden üretilmesi anlamında imgeseldir.
	İkonik	Yapıda, mevcut duvar aksını yeniden üretmeye dayalı plan şeması, ikonik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapının, işlevsel gerekliliklerden kaynaklı olarak, tarihi duvar aksını izleyen plan şeması, pragmatik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, duvar yönlerinin ziyaretçiyi yönlendirmesine dayalı olarak duvar yönlerinin farklılaştırıldığı plan şeması, mevcut duvar aksını çağrıştırma işaret etme anlamında, analojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, mevcut duvar aksının sözdizimi kurallarının takip edilmesine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, duvar yönlerinin ziyaretçiyi yönlendirmesine dayalı duvar yönlerinin farklılaştırıldığı plan şeması, mevcut duvar aksını çağrıştırma, işaret etme anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Analojik	Yapıda rejyonal sentaksı ve Brütalist anlayışı çağrıştıran biçimlendirme ilkelerinin yanı sıra varolan bir sentaksı yeniden üretmek (tarihi duvar kalıntıları), saçaklar aracılığı ile koruma düşüncesini imgeleştirmek, ışığın kontrol edilmesi ile yaratılan tinsel etki, yapıya mecazi anlamlar kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının plan şemasının ölçü/oran sisteminin, mevcut tarih duvar aksının ölçü/oran sistemini çağrıştırması, sentaktik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, mevcut duvar aksının devam ettirilmesi ile oluşturulan saçak biçimlenişi ile rejyonal sentaksın yer'e özgü, çevrede süreklilik sağlayan anlayışını çağrıştırma ve malzemenin doğasına ve topografyaya uygunluk açısından Brütalist anlayışının biçim dilini çağrıştırma anlamında, ikonik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Analojik	Yapı, soyut (koruma, tarihsel süreklilik) ve somut imgelerden (tarihi duvar kalıntıları) hareketle, dolaylı ve dolaysız benzetmeler kurularak tasarlandığından mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapıda, varolan tarihi duvar aksından hareketle ve ona öykünmek yoluyla planı oluşturmak, saçakların yön ve yer tespitini yapmak, sentaktik açıdan mimesis içermektedir.
	İkonik	Tarihi duvar aksının, tarihsel süreçte kazandığı ikon değeri yapı aracılığı ile, mimesis yoluyla çağrışımsal, iletişimsel yan anlamlarla yüklenmiş olarak yeniden üretilmektedir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, arazinin mevcut topoğrafyasına uyma kaygısı sonucunda saçaklarda meydana gelen kademelenmeden, suyun tahliye edilmesi esnasında yararlanma ve saçakların brüt beton olarak bırakılmasının bakım masraflarını azaltma amacı taşıması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, koruma ve sergileme amacı ile saçaklar inşa etme anlayışını yansıtan duvar yönlerindeki farklılaşmanın, mevcut tarihi duvar aksının takip edilmesine dayalı oluşu açısından, analojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, plan şemasının ölçü/oran sisteminin, mevcut tarihi duvar aksının ölçü/oran sistemine dayalı oluşu, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rejyonal ve brütalist anlayışların etkisi ile yapıyı bulunduğu yerin topoğrafyasına uygun olacak biçimde zemine oturtmak, malzemenin doğal doku ve renginde bırakılmasının yanında; koruma ve sergileme amacı ile saçaklar inşa etme anlayışını yansıtan duvar yönlerindeki farklılaşmanın mevcut tarihi duvar aksının takip edilmesine dayalı oluşu ve ışığı işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanmak amacı ile saçakları yer yer bütünü ile kapatmak ya da açmak anlayışına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, nedenseldir.
ÖZ	Analojik	Yapı, tarihi duvar aksının ölçü/oran sisteminin devralınması anlamında, analojik olarak öz niteliği taşımaktadır.

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	İkonik	Yapı tarihi duvar aksının izni takip etmeye dayalı plan çözümü ile, mevcut imgenin ölçü/oran sisteminin devralınması anlamında, ikonik olarak öz niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, yer'e özgü bir çözümle topografyaya uygun olacak biçimde düşeyde kotlanarak; planlamada mevcut duvar aksını takip ederek izleyicilere sergilenen eserleri duvar yönlerindeki farklılaştırmalar ile dolaşımda kolaylık sağlayarak (amaca uygun bir biçimde) izletme/okutma, suyun tasfiyesinde saçakların kotlamalarından yararlanma anlamında, pragmatik olarak yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının tasarımında, mevcut eserleri yerinde sergileme ve koruma amacının yönlendirici olması ve çözümün mevcut duvar aksının izini takip etmeye dayalı oluşunda yararlılık esastır.
	Sentaktik	Yapının, mevcut tarihi duvar aksına göre biçimlendirilen mekan organizasyonunun, izleyicilere sergilenen eserleri izletme/okutmada kolaylık sağlaması, sentaktik anlamda yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının mevcut tarihi duvar aksının kuruluş esasına uygun olarak inşa edilmesi ile kazandığı gösterge niteliği, yan anlam düzeyinde yarı-açık bir mekan niteliğinde sergileme ve koruma amacını taşıyan yapıya sergilenen eserleri izletme/okutmada kolaylık sağlama açısından, yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapının biçimlendiilmesinde, form kaynaklı bir çözümün yerine amaca uygun bir tasarlamaya gidilmesi, pragmatik olarak akla uygun en iyi çözümün tercih edilmesi anlamında rasyoneldir.
	Analojik	Yapının tasarımında mevcut eserleri, yerinde sergileme ve koruma amacının yönlendirici olması ve çözüme mevcut duvar aksını takip edilerek varılması, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, mevcut tarihi duvar aksının söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilen mekan organizasyonunun, izleyicilere sergilenen eserleri izletme/okutmada kolaylık sağlaması, rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	İkonik	Yapının mevcut tarihi duvar aksının kuruluş esasına uygun olarak inşa edilmesi ile kazandığı gösterge niteliği, yan anlam düzeyinde yarı-açık bir mekan niteliğinde sergileme ve koruma amacını taşıyan yapıya sergilenen eserleri izletme/okutmada kolaylık sağladığından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile mevcut tarihi duvar aksının ölçü ve oranlarından hareket edilerek biçimlendirildiğinden, varolan sözdizimi kurallarının benimsenmesi anlamında sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapının tasarımında, mevcut tarihi duvar aksının ölçü ve oranlarından hareket edilerek biçimin oluşturulması, varolan sözdizimi kurallarının benimsenmesi anlamında sentaksa sahiptir.
	İkonik	Yapı, mevcut tarihi duvar aksının ölçü ve oran sistemine göre biçimlendirildiğinden, varolan sözdizimi kurallarını çağrıştırma anlamında, sentaksa sahiptir.
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı, rejyonal sentaksı ve Brütalist anlayışı çağrıştıran biçimlendirme ilkelerinin yanı sıra varolan bir sentaksı yeniden üretmek (tarihi duvar kalıntıları), saçaklar aracılığı ile koruma düşüncesini simgeleştirmek, ışığın kontrol edilmesi ile yaratılan tinsellik bağlamında simgeseldir.
	Sentaktik	Yapının plan şemasının ölçü/oran sisteminin, mevcut tarihi duvar aksının ölçü/oran sistemini çağrıştırması, sentaktik anlamda simgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	İçinde barındırdığı eserleri koruma işlevini üstlenen yapı, mevcut eserleri bulundukları doğal ortamlarında sergileyerek koruma anlayışını simgeleştirmektedir.
SOYUTLAMA	Analojik	Yapı, tarihi duvar aksının plandaki duvar yönlerini belirlemek üzere devralınması anlamında, soyutlama niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, tarihi duvar aksının izni takip etmeye dayalı plan çözümü ile, mevcut imgenin ölçü/oran sisteminin devralınması anlamında soyutlama niteliği taşımaktadır.

Tablo 17'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Pragmatik	Yapı, mevcut duvar akslarının devam ettirilmesine dayalı plan altenatifi ile, mevcut doğal ve tarihsel değerlerde kalıcılık sağlama anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak, mevcut duvar aksının devam ettirilmesi açısından tarihsel yapay çevre ile topografyaya uyum açısından ise doğal çevre ile bütünleşme anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, tarihi duvar aksının belirlediği plan kompozisyonu ile varolan bir sentaktik bütüne uyum anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, mevcut duvar aksının devam ettirilmesi açısından tarihsel yapay çevre ile topografyaya uyum açısından ise doğal çevre ile bütünleşme anlamında çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Analojik	Yapıda tarihi duvar kalıntılarının aksının planlama ve biçimlendirmedeki yönlendiriciliği, yapıya tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının tasarımında, mevcut tarihi duvar aksının ölçü ve oranlarından hareket edilerek biçimin oluşturulması, varolan sözdizimi kurallarının takip edilmesi anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde etkili olan tarihi duvar kalıntılarının tarihsel süreçte edindiği ikonik değer, öncülü ile çağrışımsal yananlamlara dayalı benzerlikler kurarak tasarlanan yapıya, tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
YARATICILIK	Analojik	Varolan sözdizimi kurallarından hareketle kurgulanan yapıda, edinilen izlenimlerin soyut/somut imgelere dayalı benzerlikler yoluyla ifadeye dönüştürülmesinde yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak, tarihi duvar aksının izini takip eden plan alternatifine yönelmek anlamında, mevcut imgenin yeniden üretimine dayalıdır.

Tablo 17'nin devamı

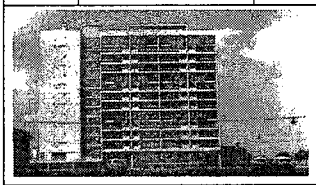
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Sentaktik	Yapının tasarımında, tarihi duvar aksının etkili olduğu plan alternatifine gidilmiş olması, mevcut imgenin sentaktik olarak yeniden üretimidir.
	İkonik	Yapı ikonik olarak, rejyonal sentaksın ve Brütalist anlayışın biçimsel özelliklerinin tekrar edilmesi anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLİK	Pragmatik	Yapının, çevresel verileri göz önünde bulundurarak yer'e özgü bir çözüm alternatifine göre biçimlendirilmiş olması, yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının, topoğrafya ile bütünlük sağlamak için zemine kademelendirilerek oturtulmuş plan şeması, yer'e özgü nitelikleri yansıtma anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, doğa ile diyalog kurma ve tarihi çevrede süreklilik sağlama amacı ile yer'e özel bir çözüme gidilmiş olması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 18. Hukukçular Sitesi Binası'nın kavramsal analizi

HUKUKÇULAR SİTESİ

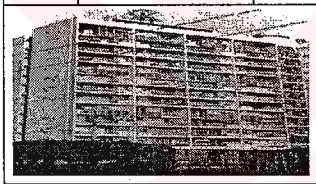
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

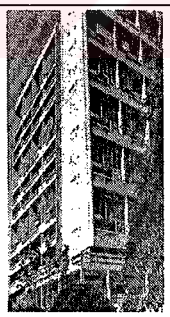
[225]

Genel görünüm

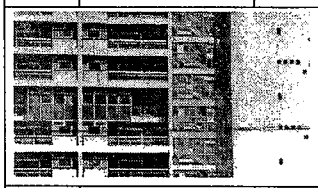
[11]

Cepheden ayrıntı

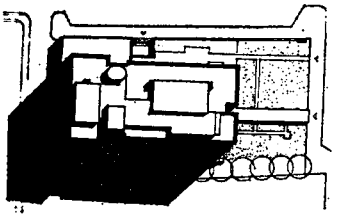
[225]

Cepheden ayrıntı

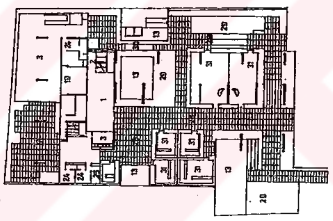
[225]

GRAFİK ANLATIM

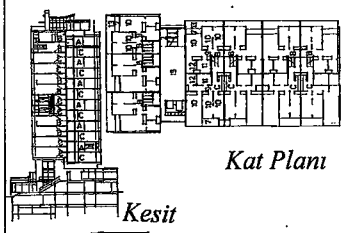
Vaziyet Planı

1.Hol
2.Merdiven
3.Asansör
4.Hol
5.Yemek
6.Salon
7.Teras
8.Mutfak
9.Hol
10.Yatak od.
11.Banyo
12.Duş
13.Boşluk
14.Depo
15.Çamaşırlık
16.Kulüp

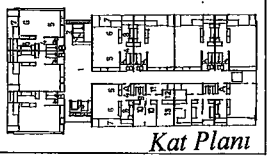
Zemin Kat Planı

17.Bar
18.Oyun nişi
19.Ofis-mutfak
20.Mağaza asma kat
21. tesisat galerisi
22.Toplantı salonu
23.Gençlik kulübü
24. WC
25.Gardrop
26.Çocuk bahçesi
27.Otopark
28.Pasaj
29.Bahçe
30.Köprü
31.Mağaza

Kat Planı

Kesit

Kat Planı

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Pürizm**	***Alegori**
***Serbest planlama**	***Analoji**
***Süsten arınmışlık**	***Boyutsal koordinasyon**
	Çelişki
	***Değişebilirlik**
	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-6	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** H. Baysal, M. Birsel **Yapım Yeri-Yılı:** İstanbul, 1960-66 **Ana İşlev:** Konut **Yapım Sistemi:** BYS	**1960-1970**

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapıda, öncülü olan Marsilya Konut Bloğunun morfolojik özelliklerinin kullanımı, serbest planlama ile farklı çözümler üretme, özel ve kamusal alanların birbirinden ayırt edilmesi ve bir üsluba ait biçimsel ve mekansal özelliklerin kullanılması ile tipolojik anlamda alegoriler üretilmiştir.
	Analojik	Yapıda, tek bir bütün içinde konut, ticaret, sosyal aktiviteleri bünyesinde barındıran toplumsal bir ülkünün ifadesi gibi yeni bir kent tipolojisine örnek teşkil edecek Marsilya Konut Bloğuna ait morfolojik özelliklerin kullanılması ve rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran küte, mekan ve form organizasyonuna gidilmesi ile alegoriler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, yatay konumdaki dikdörtgen prizmaların yan yana getirildiği plan çözümüne dayalı olarak çözümlendiğinden, kural tabanlı bir sistemin rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştırması anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, tek bir bütün içinde farklı aktiviteleri barındıracak biçimde yeni bir toplum idealini simgeleştirmesi, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkelerinin kabulü ile ikonik anlamda alegoriler yaratılmıştır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapıda, öncülü olan Marsilya Konut Bloğunda olduğu gibi yeni bir kent tipolojisine örnek teşkil edecek iç sokak, çatı bahçesi, pilotiler gibi morfolojik özelliklerin kullanımı, serbest planlama ile farklı çözümler üretme, özel ve kamusal alanların birbirinden ayırt edilmesi ve rasyonel estetiğin biçimlendirme esaslarının etkin olması (beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin balkon kutuları ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, geometrik formlara dayalı modüler plan ve cephe düzeni, işlevsel planlama, teras katında eğrisel biçimlerden oluşan plastik öğeler kullanma), benzerliğin devralınması anlamında tipolojik olarak analojiktir.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapıda, somut imgeler (rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkeleri) yanında soyut kavramlardan (yeni bir toplum ve kent yaratma ülküsü) yararlanılmış olması, dolaylı ve dolaysız benzetmeler kurularak biçimin oluşturulması anlamında analojiktir.
	Sentaktik	Yapının, birbirlerine biri servis işlevlerine hizmet veren yan yana getirilmiş üç dikdörtgen prizmadan oluşan plan ve kütle organizasyonunun, rasyonel estetiğin geometri esaslı biçimsel ve mekansal özelliklerinin kuruluş esasına göre kurgulanması, benzerliklerin devralınması anlamında, sentaktik olarak analoji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda somut imgeler (üslup özellikleri) ve soyut kavramlara (yeni bir toplum ve kent ideali) ait çağrışımsal yan anlamların canlandırılması ile biçimin oluşturulması, ikonik anlamda anolojiktir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlamasının yapıya kazandırdığı boyutsal koordinasyon niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler kurularak devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal koordinasyon niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, belli bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya detaydan bütüne boyutsal eşgüdüm sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler plan şemasının farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının yapıya kazandırdığı değişebilirlik niteliği, yararlılık ölçütüdür.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	Tipolojik	Marsilya Konut Bloğu plan şemasının birlik içinde çeşitlilik, değişkenlik sağlayan çözümlere olanak sağlaması, ondan hareketle türetilen plan şemasının da değişikliklere imkan verecek biçimde esneklik kazanması, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile bilinen bir tipin kalıplaşmış imajına başvurmak ve ondan hareketle türetilen plan şemasının değişikliklere imkan verecek esneklikte olması anlamında, analojik olarak değişebilirlik niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olması, plan ve cephe düzeyinde değişikliklere olanak sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, saf ve yalın geometrik formlara dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler planlama ile farklı kullanım (gerek kat kullanımlarında m^2 arttırmak ve eksiltmek yoluyla konut büyüklüklerini değiştirme, aynı m^2 de farklı plan çözümlerine imkan verme gerekse de mekanlara farklı işlevler verebilme açısından) ve büyüklüklere imkan sağlaması, planlamada serbestlik ve davranışçı olmak anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip, geometrik formlara dayalı biçim dilinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olması, plan ve cephe düzeyinde değişebilirlik sağladığından esneklik niteliği taşımaktadır.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki olası işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak; betonarme yapım sisteminin sağladığı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yararlılığı anlamında, pragmatik olarak fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapının öncülünden hareketle biçimlendirilen plan ve cephe kurgusu, tip çözümün farklı işlevleri karşılama (konut, ticaret, sosyal aktiviteler) ve değişikliklere olanak sağlaması açısından tipolojik anlamda fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin ikonik bir göstergesi olarak kazandığı simge değeri açısından kültürel, sembolik işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olması, planlama ve cephe düzeninde farklı çözümlere olanak tanımakta, yapıya değiştirilebilirlik, esneklik gibi nitelikler kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının rasyonel-pürist estetiğin ikonik bir göstergesi olarak kazandığı simge değeri sembolik, kültürel işlevlerin karşılanması açısından, ikonik anlamda fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapı, her işleve yanıt vereceği düşünülen prizmanın; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlaması gibi yararcı amaçları olması açısından, çağrışım düzeyinde geometri niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının dikdörtgenler prizması biçiminde geometrik bir forma ve modüler bir aks sistemine sahip bir tip çözüme dayalı oluşu, yapıya tipolojik anlamda geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik birincil formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan kompozisyonuna sahip olduğundan, analojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Sentaktik	Yapının dikdörtgenler prizması biçiminde geometrik bir forma ve modüler bir aks sistemine sahip olması geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabulü anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının öncülünü olduğu kadar rasyonel estetiğin kitle kompozisyonunu çağrıştıran dikdörtgenler prizması biçiminde geometrik bir forma sahip olması, yapıya çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği kazandırmaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapının bir bina tipolojisinin (Marsilya Konut Bloğu) kalıplaşmış imajına dayalı olarak tasarlanmış olması, tip'in kazandığı ikon değeri açısından tipolojik anlamda ikoniktir.
	Analojik	Yapı, soyut ve somut imgeler aracılığı ile öncülüne benzetilerek onu çağrıştıran anlam yüküne sahip olduğundan ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı modüler kütle ve mekan kompozisyonu ile kazandığı rasyonel-pürist estetiği çağrıştıran gösterge niteliği, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının gösteren (yapının kendisi) ve gösterilen (Marsilya Konut Bloğu ve onu biçimlendiren üslup özellikleri) arasındaki çağrışımsal anlam, ikonik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, mevcut bir tipolojinin (Marsilya Konut Bloğu)yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, tipolojik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkelerine dayalı somut imgeler yanında, yeni bir toplum ve kent yaratma ülküsü gibi soyut kavramlara dayalı olarak biçimin oluşturulması, edinilmiş bir imgenin yeniden üretilmesi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı plan ve cephe kurgusunun kural tabanlı geometrik bir sistemin yeniden üretimine dayalı oluşu nedeni ile imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	İkonik	Yapıda (gösteren), soyut ve somut imgelere dayalı olarak üretilmiş bir bina tipolojisinin (Marsilya Konut Bloğu) yeniden üretimi, gösterilenin taşıdığı ikon değeri açısından imgeseldir.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışının; işlevsellik, rasyonellik ve yarara yönelik olarak soyut geometrik form düzeni içinde zaman içindeki değişimleri kapsayacak serbest plan anlayışı ve betonarme strüktür sistemini yansıtan kütle-mekan organizasyonu ile indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajına dayalı olarak tasarlanmış olması nedeni ile tipolojik anlamda indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yoluyla Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajına dayalı olarak tasarlanmış olması nedeni ile indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajına dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, mevcut bir tipolojinin sentaksı kullanılarak biçimlendirildiğinden, imgenin çağrışımlar (Marsilya Konut Bloğu) yoluyla yeniden üretilmesi anlamında mecazi anlamlar taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, öncülünden hareketle rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkelerine dayalı somut imgeler yanında, yeni bir toplum ve kent yaratma ülküsü gibi soyut kavramlara dayalı olarak biçimin oluşturulması, dolaylı ve dolaysız benzetimler kurarak çağrışımsal yan anlamlar üretme anlamında mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, rasyonel-geometrik formlardan oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun yan anlam düzeyinde rasyonel-pürist estetiği çağrıştırması, sentaktik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	İkonik	Yapı, çağrıştırdığı şeyle arasında soyut-somut imgelerin kullanımına bağlı benzerlikler taşıdığından, ikonik değere sahip imgenin yeniden üretimi anlamında, mecazi anlamlar taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapıda, Marsilya Konut Bloğu'nun farklı kullanıcı ihtiyaçlarına cevap veren (dubleks-yarı-dubleks ve normal daireler) ve farklı işlevsel kategorileri (sosyal tesisler, ticaret, konut) bünyesinde toplayan çözüm önerisi, farklı işlev kategorilerinin ve farklı tip çözümlerin üretilmesinde, var olan bir sentaksın biçim dilinin devralınması anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapının öncülüne ait soyut ve somut imgeler aracılığı ile tasarlanması, benzerini yapma anlamında mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı birbirlerine biri servis işlevlerine hizmet veren yan yana getirilmiş üç dikdörtgen prizmadan oluşan plan ve kütle organizasyonu, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimi anlamında mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapının, öncülüne referansla kazandığı ikonik değer, benzerliğin öykünmeye dayalı olması anlamında mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması yararlılık ölçütü olduğundan yapı, çağrışım düzeyinde ve pragmatik anlamda modülerlik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin değişmez imajına başvurma anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tipolojik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının tasarlanmasında kural tabanlı bir sistemin kabulü edilerek, bir modül'e göre tasarlamaya gidilmiş olması yapıya, modülerlik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının, ızgara-aks sistemine sahip plan şemasından kaynaklı esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanması, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajını yansıtan kütle ve mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapı, Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajını çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile simgesel, iletişimsel bir gösterge olarak, nedenselik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, betonarme yapım sisteminin sağladığı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında yararlılık niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapıda bilinen bir tip çözüme dayalı olarak farklı tip çözümlerin üretilmiş olması (dubleks, yarı, dubleks, normal), planlamada davranışçı bir anlayışla serbest planlama yapılması, sirkülasyon kayıplarının en aza indirgenmesi, yapıyı modüler bir aks sistemine göre tasarlamak suretiyle esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlama ve standartların oluşturulması, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin, rasyonel biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Sentaktik	Yapının belli bir modül esas alınarak tasarlanmış olması; modüler sistemin tekrar ediciliği, farklı tip çözümler üretmeye olanak sağlaması, planlamada serbest bir planlama ile esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlama ve standartların oluşturulması açısından yararlılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin her işleve yanıt vereceği düşünülen saf geometrik biçim dilinin ve pragmatik bir anlayışla serbest plan ilkesine uygun olarak biçimlendirilen mekan kompozisyonunun ikonik bir göstergesi olarak, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, betonarme yapım sisteminin sağladığı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi nitelikleri taşımak anlamında, pragmatik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, form öncelikli bir anlayışla rasyonel estetiğinin her işleve yanıt vereceği düşünülen rasyonel-pürist formlarına dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, tip çözümün rasyonelliği anlamında, rasyoneldir.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınarak rasyonel-pürist estetiğin teknik yetkinlik, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve geometrik biçim dilini çağrıştıran yan anlam yükü ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	Sentaktik	Yapıyı; modüler bir aks sistemine göre tasarlamak suretiyle esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlama ve standartların oluşturulması, planlama ve yapımda rasyonellik sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin teknik yetkinlik, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin ve geometrik biçim dilinin ikonik bir göstergesi olarak, rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal düzenlerin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerini yansıtan söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sistemine dayalı olarak, kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarını takip etmesi dolayısıyla sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme ilkelerine ilişkin söz dizimi kurallarının, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, sentaks içermektedir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarlanmasında form öncelikli bir anlayışla bilinen bir tip'in (Marsilya Konut Bloğu ve rasyonel estetiğin biçim diline uygun olacak biçimde) kalıplaşmış imajına başvurulması, tipolojik olarak simgeseldir.
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı, gösteren (form) ve gösterilen (dönemin biçimlendirme anlayışı ve Marsilya Konut Bloğu imgesi) arasında kurulan çağrışıma dayalı benzerlikler açısından, analojik anlamda simgeseldir.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş üç dikdörtgen prizmadan oluşan plan ve kütle organizasyonu ile kazandığı gösterge niteliği, sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı öncülünü çağrıştırmakla kazandığı iletişimsel işlev ve rasyonel estetiğin biçim dilinin bir göstergesi olması anlamında, ikonik olarak simgeseldir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının modüler ve boyutsal koordinasyona sahip olmasının yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, çağrışımsal yan anlam düzeyinde yapıya, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının bir modül aks sistemine göre tasarlanmasıyla üretilen tip çözümler (dubleks, yarı-dubleks, normal), standartlık niteliği taşımaktadırlar.

Tablo 18'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Analojik	Yapının, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel-geometrik form düzeninde, ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olması, analojik anlamda standartlık niteliği taşımaktadır
	Sentaktik	Yapıda kural tabanlı bir sistemin kabul edilerek, bir birim modül'e göre tasarlama etkinliğinin gerçekleştirilmesi, tasarıma standart bir nitelik kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak rasyonel-geometrik form düzeninde, ızgara sistemine göre modüler plan ve cephe kurgusuna sahip olmasıyla, ikonik anlamda standartlık niteliği taşımaktadır
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilinin devralınması anlamında, tipolojik olarak biçimsel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin soyut geometrik biçim dilinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, yan yana getirilmiş üç dikdörtgenden oluşan kütle ve mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini yansıtan gösterge niteliği ile geçmiş ile kurulan tarihsel bağ anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapının Marsilya konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajına dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, mevcut bina tipolojisinin tarihselliği açısından, tarihsellik taşımaktadır.
	Analojik	Yapı; yeniden üretilmiş görünüm (yapı), ve benzerliğin devralınan şeyin (Marsilya Konut Bloğu) tarihselliği anlamında, analojik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 18'in devamı

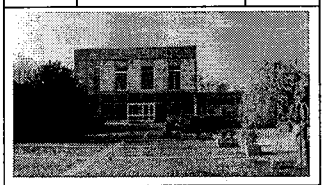
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Sentaktik	Yapının bilinen bir yapı tipinin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, sentaktik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Marsilya Konut Bloğu'ndan hareketle tasarlanan yapı, öncülünün tarihsel niteliği açısından, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı; Marsilya Konut Bloğu'nun üslupsal özelliklerinin kullanılması ile tip çözüme gidilmiş olması anlamında, tipolojiktir.
	Analojik	Yapının tasarlanmasında, mevcut bir plan tipolojisinin benzerliklere dayalı olarak yeniden üretilmiş olması, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Bilinen bir tipin kalıplaşmış imajına başvurulması ile binanın kazandığı ikonik değer tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, Marsilya Konut Bloğu'nun, değişmez zihinsel imajının yeniden üretilmeye elverişli olması anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine dayalı olarak düzenlenmiş kural tabanlı bir sisteme sahip olmasının yeniden üretilmeye elverişli oluşu anlamında uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRİK	Tipolojik	Yapıda; Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajına başvurmak yolu ile biçimi oluşturmak, tipolojik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve mevcut bir bina tipolojisinin kalıplaşmış imajına başvurmak yoluyla biçimlendirildiğinden, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül aks sistemine dayalı olarak kural tabanlı bir sisteme göre planlanmış olması, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, rasyonel estetiğin ve Marsilya Konut Bloğu'nun kalıplaşmış imajına başvurmak yolu ile biçimlendirilmesi, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 19. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Binası'nın kavramsal analizi

ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

Genel görünüm (arkacephe)

Fakülte kütüphanesi

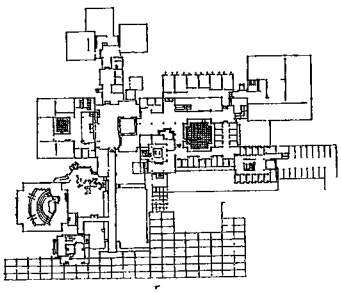
[268]

İç mekandan ayrıntı

[268]

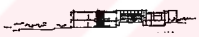
GRAFİK ANLATIM

Zemin Kat Planı

Görünüş-Kesit

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Akan mekanlar**	***Analoji**
***Doğa ile diyalog**	Boyutsal koordinasyon
***İç-dış bütünlüğü**	Çelişki
***Kutuyu parçalama**	Değişebilirlik
	***Ekoloji**
	Ekonomi
	Esneklik
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	Modül
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	Standartlaşma
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-7	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Altuğ- Behruz Çinici	**1960-1970**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1961-64	
		Ana İşlev: Eğitim-Fakülte Binası	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının planlanmasında "çok parçalı plan tipolojisi" nin biçimlendirme esaslarına uygun bir plan çözümüne gidilmesi, yapıya tipolojik anlamda alegori niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, biçimlendiren unsurları (üslup özellikleri (brütalist, organik, rejyonalist ve anıtsal mimari anlayışlar), Japon gelenekleri, içinde yaşamaktan zevk duyulan mekan, tepe üzerinde yayılma, Ortaçağ kent imgesi, saray ve vapur imgeleri) çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile alegori niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bilinen bir tipolojinin (çok parçalı plan tipolojisi) söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösterme anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, biçimlendiren unsurları; (üslup özellikleri, Japon gelenekleri, içinde yaşamaktan zevk duyulan mekan, tepe üzerinde yayılma, Ortaçağ kent imgesi, saray, vapur) niteleyen gösterge niteliği ile ikonik anlamda alegoriktir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin; avlular ve holler etrafında organize edilen kare ve türevi geometrik formlar aracılığı ile tasarlama anlayışının, değişmez imajına başvurma anlamında, tipolojik olarak analojiktir.
	Analojik	Yapının tasarımında üslup özelliklerinin yanında; tepe üzerine yayılma (doğa ile bütünleşme), ortaçağ kent imgesi (hem siluet hem de plan düzenlemesinde üstü örtülü sokalar oluşturmak, ışığın mistik etkisi -pencere boyut ve oranlarındaki oynamalar ve çatıdaki aydınlatmalar aracılığı ile-, iç-dış ilişkilerinin zenginliği, yüksek hacimler, kotlar arasındaki organik geçişler), vapur, saray (özellikle arka cepheden bakıldığında yapı, içinde yaşmaktan zevk duyulan bir dünya izlenimi vermektedir), Japon kültüründen etkilenmeler (iç ve dış mekanlar arasındaki organik ilişkiler ve bahçe ile kurulan görsel ve işlevsel bütünlük) gibi pek çok soyut ve somut imgenin benzerlikler yoluyla devralınması, analoji içermektedir.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Sentaktik	Yapının bilinen bir tipin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi, kural tabanlı bir sistemin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, analoji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin zihinsel aidiyetlerinin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, ikonik olarak analojiler yoluyla üretilmiştir.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapının, topografyaya yayılma ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayacak organik bir çözüme ulaşma anlayışına göre planlanması, pragmatik anlamda ekoloji niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, "çok parçalı plan tipolojisi" ne göre, yapıyı yatayda çevre ile diyalog kuracak biçimde avlular ve holler etrafında organize edilen kare ve türevi formlar aracılığı ile tasarlayarak, topografyaya yayılma ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayacak organik bir çözüme ulaşma anlayışına dayalı oluşu, tipolojik anlamda ekoloji niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıyı; topoğrafyaya uymak kaygısı ile tepe üzerinde yayılmış bir siluete sahip olacak şekilde tasarlamak, çevre ile kurulan görsel bütünlük, Japon kültürünün doğa ile yaşama ve doğaya açılma anlayışına dayalı iç-dış mekan bütünleşmesi, organik mimarlığın düşeyde kodlamalar yatayda eğriye uyum, kutunun parçalanması, akan mekanlar, varoluş koşulları ile uyum gibi özelliklerine dayalı analojiler, ekolojik nitelikler taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, "çok parçalı plan tipolojisi" nin geometri esaslı söz dizimi kurallarına uygun plan ve kütle kompozisyonu, yataylık sağlayarak ve düşeyde kodlamalarla araziye uyma ve doğa ile diyalog kurma açısından, sentaktik anlamda ekoloji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, biçimlendirmeye etki eden soyut ve somut imgeler; doğa ile diyalog kurma, onunla bütünleşme ideali, aracılığı ile kazandığı ikon değeri, ekoloji niteliği taşımaktadır.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, topografyaya yayılma ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayacak bir çözüm önerisine gitme, iç-dış ilişkilerinin zenginliği, içte kot farklarıyla elde edilen mekansal kalite, koridor yerine sergi alanlarının dolaşım alanı olarak kullanılmış olması, kapalı sokaklarda (koridor) malzeme farklılığı ile elde edilen zemin dokuları, pencere boyut ve oranlarındaki oynamalarla ve çatıdan aydınlatma ile kullanılan değişen öğelerle sağlanan ışık kalitesi ile, pragmatik anlamda fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapıyı; "çok parçalı plan tipolojisi"ne göre avlular ve holler etrafında organize edilen kare ve türevi formlar aracılığı ile tasarlayarak topografyaya yayılma ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayacak organik bir çözüme varma amacı, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, ilham veren mekanlar yaratmak amacı ile esin kaynaklarına; üslüpsal özellikler (brütalist, rejyonalist, organik mimari), Japon gelenekleri, tepe üzerinde yayılma, ışığın mistik etkisi, çok parçalı plan tipolojisi, vapur, saray, ortaçağ kentleri, dayalı olarak içinde yaşanmaktan zevk duyulan bir mekan yaratma anlamında, analojik olarak fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının, "çok parçalı plan tipolojisi" nin geometri esaslı söz dizimi kurallarına uygun plan ve kütle kompozisyonu (yapıyı kare ve türevi formlar içinde gruplandırılmış işlevsel bölümlere ayırma, yapıyı düşeyde kodlamalarla araziye uydurarak doğa ile diyalog kurma), fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin taşıdığı ikonik değer açısından, sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevleri karşılama anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin avlular ve holler etrafında organize edilen kare ve türevi geometrik formlar aracılığı ile tasarlama anlayışına göre planlandığından, tipolojik anlamda geometriktir.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile çok parçalı plan tipolojisinin kare ve türevi geometrik formlara dayalı biçim diline uygun olarak geometri esaslı kütle, mekan ve plan kompozisyonuna sahip olduğundan, analojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin kare formların bir araya getirilmesine dayalı sözdizimi kurallarına uygun olarak biçimlendirildiğinden, geometri esaslı bir sistemin kabul edilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile çok parçalı plan tipolojisinin kare ve türevi geometrik formlara dayalı biçim diline uygun olarak biçimlendirildiğinden, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, "çok parçalı plan tipolojisinin" tipleşmiş imajına sahip olduğundan, ikonik bir değer taşımaktadır.
	Analojik	Yapıyı oluşturan imgesel aidiyetlerin; tepe üzerinde yayılma, çok parçalı plan tipolojisi, vapur, saray, üslüpsal özellikler (brütalist, rejyonalist, organik mimari), Japon gelenekleri, doğa ile diyalog, akan mekanlar, ışığın mistik etkisi, benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi, yapıya analojik anlamda ikon değeri kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin geometri esaslı biçim dilinin taşıdığı çağrışımsal, iletişimsel değer açısından, ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı oluşturan soyut ve somut imgeler, çağrışımsal, iletişimsel açıdan, ikonik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, "çok parçalı plan tipolojisinin" mevcut imgesinin, işlevsel ve mekansal benzerlikler yolu ile yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda imgeseldir.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Analojik	Yapı; tepenin üzerine yayılma, doğa ile diyalog, akan mekanlar, ışığın mistik etkisi, Japon kültüründen etkiler, biçim dillerinin üslup özellikleri, Ortaçağ kentleri, vapur, saray, çok parçalı plan tipolojisi gibi soyut ve somut imgelerin benzerlikler yolu ile yeniden üretimi anlamında, analojik olarak imgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin geometri esaslı biçim dilinin yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, soyut ve somut imgelerin zihinsel aidiyetlerinin çağrışımlar ve benzerlikler aracılığı ile yeniden üretimine dayalı ikonik değeri, imgeselik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, tepe üzerinde yayılarak topografya ile bütünleşen plan çözümü ve bulunduğu yeri tanımlayan yer'e özgü niteliği ile pragmatik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, "çok parçalı plan tipolojisini" nin biçim dilini yansıtan plan kompozisyonu ile tipolojik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, plan şemasında çok parçalı plan tipolojisinin biçim dilini yansıtma, kütle kompozisyonunda; tepe üzerinde yayılma, doğa ile diyalog kurma, ortaçağ kentleri ve Japon kültüründen alıntılar yapma, saray, vapur gibi imgelerin mecazi anlamlarına başvurma anlamında, analojik olarak indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin geometri esaslı örgütlenme şemasını tekrar eden plan şeması ile, indeks niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı, biçimlendirmede etkili soyut ve somut imgelerin zihinsel aidiyetlerini yansıtan, kütle-mekan kompozisyonu ile ikonik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin; doğa ile diyalog kurma, topografyaya uyma, formun özgürleştirilmesi, bütünün parçalanması gibi çağrışım meydana getiren yan anlamları açısından, mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Analojik	Yapı, soyut ve somut imgelerin; ilham veren mekanlar, yapının ders niteliği taşıması, koridor yerine sergi holleri tasarlama, doğa ile diyalog, üslupsal, felsefi kültürel biçimlendiriciler, çok parçalı plan tipolojisi, vapur, saray, Ortaçağ kentleri, çağrışımsal yan anlamlarının benzerlikler yoluyla üretimine dayalı olduğundan, analojik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı çok parçalı plan tipolojisinin doğa ile diyalog kurma, topografyaya uyma, formun özgürleştirilmesi, bütünün parçalanması gibi yan anlam oluşturan özelliklerinin çağrıştırılması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin çağrışımsal, iletişimsel yan anlamlarının taşıdığı gösterge niteliği açısından, ikonik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı "çok parçalı plan tipolojisi" nin mevcut imgesinin değişmez imajına başvurma anlamında, bir taklit benzeti olarak mimesis niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak imgesel aidiyetlerin; tepe üzerine yayılma, doğa ile diyalog, akan mekanlar, Japon kültüründen etkiler, biçim dillerinin üslup özellikleri, Ortaçağ kentleri, vapur, saray imgesi, öykünme yolu ile yeniden üretimine dayalı olduğundan, analojik anlamda mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı "çok parçalı plan tipolojisi"nin mevcut imgesinin değişmez imajına dayalı plan şeması ile öncülüne öykünme, taklit etme anlamında mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin, öykünme yolu ile çağrışımlar oluşturacak biçimde benzerlikler kurularak yeniden üretimine dayalı olduğundan, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, bulunduğu yere özel bir çözüm önerisine sahip, tepe üzerinde yayılan biçim dili ile pragmatik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Tipolojik	Yapının, çok parçalı plan tipolojisine (koridor ve avlular etrafında organize edilen kare formların yatayda araziye yayılarak, düşeyde kodlamalar ile topoğrafya ile bütünleşmesi) göre tasarlanan plan kompozisyonu, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, plan şemasında çok parçalı plan tipolojisinin biçim dilini yansıtma, kütle kompozisyonunda; tepe üzerinde yayılma, doğa ile diyalog kurma, ortaçağ kentleri ve Japon kültüründen alıntılar yapma, saray, vapur gibi imgelerin mecazi anlamlarına başvurma yolu ile biçimlendirildiğinden, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kare formlardan oluşan plan şemasının, çok parçalı plan tippolojisinin örgütlenme şemasını yansıtması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, soyut ve somut imgelerin biçimsel, imgesel aidiyetlerine başvurmak yolu ile biçimlendirilmesi, nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Analojik	Yapıda, tepenin üzerine yayılma, doğa ile diyalog kurma, akan mekanlar, pencere boyut ve oranlarındaki oynamalar ve çatıdaki aydınlatmalar aracılığı ile ışığın tinsel boyutunu yakalama gibi analojiler öz' e ilişkindir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapının, topografyaya yayılma ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayacak organik bir çözüme ulaşma anlayışına dayalı oluşu, pragmatik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapının, topografyaya yayılma ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayacak organik bir çözüme ulaşma anlayışına dayalı oluşu, pragmatik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, çok parçalı plan tipolojisinin, kuruluş esasını oluşturan kare ve türevi gibi rasyonel geometrik form ve biçimlere göre tasarlanmış olması, rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Analojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin örgütlenme mantığının; rasyonel-geometrik form ve biçimlere dayalı, benzerlikler yoluyla üretimine dayandığından, analojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin, rasyonel-geometrik form ve biçimlere dayalı örgütlenme mantığının, devralınması ile tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemin kabulü anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin, rasyonel-geometrik form ve biçimlere dayalı mevcut imgesinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin, rasyonel-geometrik form ve biçimlere dayalı sözdizimi kurallarına göre planlandığından, tipolojik anlamda sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, kural tabanlı bir sistemin (çok parçalı plan tipolojisi) sözdizimi kurallarına göre planlandığından, sentaktik anlamda sentaksa sahiptir.
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapıyı, biçimlendiren unsurların (soyut ve somut imgeler) yeni bir sentez oluşturacak biçimde kullanılmış olmasında, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisi imgesinin kazandığı sembolik, iletişimsel, çağrışımsal değer açısından simgeseldir.
	Analojik	Yapı, biçimi oluşturan soyut (tepenin üzerine yayılma, doğa ile diyalog, akan mekanlar, Japon kültüründen etkiler, biçim dillerinin üslup özellikleri) ve somut imgelerle (Ortaçağ kentleri vapur, saray imgesi) kurulan görsel, mekansal, işlevsel, felsefi ve kuramsal benzerliklerin çağrıştırdıkları anlam değeri açısından, simgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin değişmez imajına dayalı olarak bilinen bir tip çözümün söz dizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda simgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 19'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SOYUTLAMA	İkonik	Yapıyı, biçimlendiren imgelerin (çok parçalı plan tipolojisi, felsefi ve üslupsal biçimlendiriciler, tekil imgeler), anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda simgeseldir.
	Analojik	Yapıda, tepenin üzerine yayılma, doğa ile diyalog, akan mekanlar, pencere boyut ve oranlarındaki oynamalar ve çatıdaki aydınlatmalar aracılığı ile vurgulanan ışığın mistik etkisi, anıtsallık gibi öze ilişkin analojik soyutlamalar mevcuttur.
SÜREKLİLİK	Pragmatik	Yapı, iç ve dış bütünlüğünün yaratılmasına dayalı çözüm önerisi ile mekansal olarak süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin değişmez imajına dayalı plan çözümüne dayalı olarak biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, çok parçalı plan tipolojisinin söz dizimi esaslarına dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin zaman içinde kazandığı tarihsel nitelikten dolayı, söz konusu tip çözümüne dayalı biçimlendirmeye gidilmiş olması nedeniyle tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıyı biçimlendiren unsurların; üslup özellikleri (Brütalist, organik, rejyonalist ve anıtsal mimari) ve Ortaçağ kent imgesi, tarihsel niteliği, benzerliğin devralınması ile zihinde canlanan çağrışımsal anlamlar açısından, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin zamanla kazandığı değişmez imajın tarihselliği ve ondan hareketle tasarlanmış olma özelliği ile tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımında biçimlendiren unsurların tarihsel süreçte kazandığı ikonik değer, çağrışımsal yan anlamların üretimi açısından tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 19'un devamı

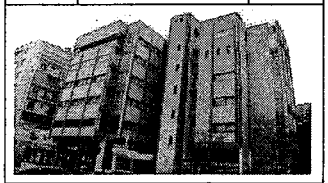
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	Tipolojik	Yapı, "çok parçalı plan tipolojisinin" değişmez imgesine dayalı olarak tasarlandığından, varolan bir tip'in kuruluş esasına dayalı olmak anlamında tipolojiktir.
	Analojik	Yapı, varolan bir tip'in (çok parçalı plan tipolojisi) kuruluş esasına bağlı benzerliklerin devralınması anlamında analojik olarak tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapının kural tabanlı (çok parçalı plan tipolojisi) bir tipolojinin örgütlenme mantığına göre biçimlendirilmiş olması, sentaktik anlamda tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapının, varolan bir tip'in (çok parçalı plan tipolojisi) kalıplaşmış imajına dayalı olarak üretilmiş olması, ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Analojik	Yapıyı, biçimlendiren unsurların (soyut ve somut imgeler) yeni bir sentez oluşturacak biçimde kendine özgü bir söylemle kullanılmış olmasında yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, "çok parçalı plan tipolojisinin" değişmez imgesine dayalı olarak, varolan bir tip çözüme göre biçimlendirildiğinden, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, biçimlendiren imgelerin (üslup özellikleri, Ortaçağ kentleri, vapur, saray gibi görsel imgeler, Japon gelenekleri, doğa ile diyalog, akan mekanlar, ışığın mistik etkisi), yeniden üretimine dayalı olarak tasarlandığından analojik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının kural tabanlı (çok parçalı plan tipolojisi) bir tipolojinin örgütlenme mantığına göre biçimlendirilmiş olması, tip'in yeniden üretimi anlamında sentaktiktir.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin, çağrışımlar yoluyla yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, ikoniktir.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, topoğrafyaya uyma kaygısı ile yapıyı düşeyde kodlanarak yatayda eğriye uyum sağlayacak biçimde zemin ile ilişkilendirme anlamında, pragmatik olarak yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 20. Anadolu Kulübü Merkez Binası'nın kavramsal analizi

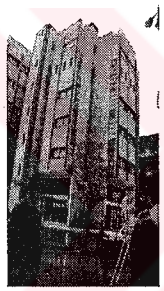
ANADOLU KULÜBÜ MERKEZ BİNASI

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

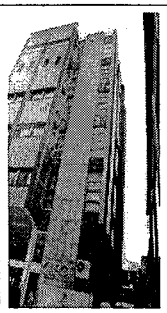
Genel görünüm

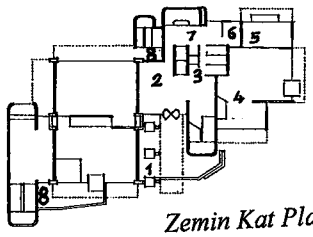
Genel görünüm

Cepheden ayrıntı

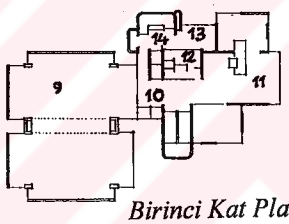

GRAFİK ANLATIM

Zemin Kat Planı

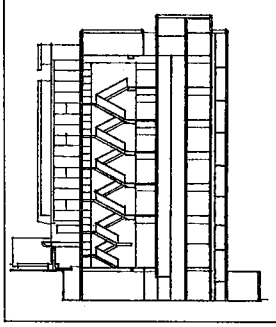
1.Klüp girişi
2.Müracaat
3.Vestiyer
4.Banka
5.Müdür od.
6.Ambar m.od
7.Klüp servis girişi
8.Tiyatro servis girişi
9.Çok amaçlı salon
10.Telefon kabinleri
11.Aperarif salonu
12.WC-lavabo
13.Ofis
14.Servis

Birinci Kat Planı

Ön Cephe

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Dinamizm**	***Alegori**
***Formun özgürleşmesi**	***Analoji**
***İçin dışa yansıtılması**	Boyutsal koordinasyon
***Mimari dürüstlük**	Çelişki
***Parçalı kütle**	***Değişebilirlik**
***Sorumluluk**	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	*İndeks
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	Modül
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatik**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	Standartlaşma
	***Süreklilik**
	Tarihsellik
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-8	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Ertür Yener	**1960-1970**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1963-66	
		Ana İşlev: Klüp	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilini yansıtan tipolojik özelliklerin, bina aracılığı çağrıştırılması anlamında alegori içermektedir.
	Analojik	Yapının kütle ve plan organizasyonunu biçimlendiren ilkelerin, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde Brütalist anlayışı çağrıştırması, alegori içermektedir.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı biçim dilinin bir ölçü-oran-aks sistemine göre tasarlanmış olması, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösterme açısından, alegori içermektedir.
	İkonik	Yapı, kütle ve plan organizasyonunu biçimlendiren ilkeler açısından, Brütalist anlayışın bir göstergesidir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilini yansıtan tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analoji içermektedir.
	Analojik	Yapının kütle ve plan organizasyonunda; işlevsel ve teknik birimlerin birbirinden ayrılarak bağımsız birimlerin cephelere yansıtılması (merdiven kovasının ayrı bir birim halinde cepheden dışarı taşırılması, planda farklı etkinliklere hizmet eden mekanların ayrı kitleler halinde çözümlenerek cephede vurgulanması), parçalı kütle gibi, Brütalist anlayışı yansıtan biçimlendirme ilkelerinin benzerlikler yolu ile devralınmış olması, analojiktir.
	İkonik	Yapı, bir fikri gösteren (Brütalist anlayışın biçimlendirme ilkeleri) bir gösterge olmasından kaynaklı olarak, ikonik anlamda analojiktir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının plan şemasının, zaman içinde olabilecek işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının sağladığı yararlılık, yapıya değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının plan çözümünde farklı işlevsel gereksinimleri karşılayacak biçimde esneklik, büyüme, değişebilirlik gibi niteliklerin oluşturulan aks sistemi aracılığı ile sağlanmış olması, sentaktik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının, öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının plan çözümünde farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya olanak sağlayan bir aks sisteminin oluşturulması, sentaktik anlamda yapıya, esneklik niteliği kazandırmaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki olası işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının plan ve kütle organizasyonunun herhangi bir disipline bağlı olmadan planlamada davranışçı bir tutumla esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik gibi yararlılık ölçütlerini barındırması ve farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılaması, fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçimlendirme esaslarının devralınarak; planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla yapı içi ve planını herhangi bir disipline bağlı kalmaksızın düzenleme, hizmet eden ve edilen mekanları birbirinden ayırt etme açısından, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir aks sistemine göre planlanması, esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik gibi nitelikleri sağlaması ve bu sayede farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısından, sentaktik olarak yapıya fonksiyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist biçimlendirme anlayışının, biçimsel ve mekansal özelliklerini çağrıştıran ikonik değeri ile simgesel işleve sahiptir.
GEOMETRİ	Sentaktik	Yapının bir aks sistemine göre, düzgün geometrik biçimlere dayalı plan kompozisyonuna ve cephe düzenine sahip olması, kural tabanlı bir sistemle biçimlendirmeye gidilmiş olması anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışı karakterize eden tipolojik özelliklerin değişmez imajına sahip gösterge niteliği ile ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Brütalist anlayışının üslup özelliklerinin; işlevsel ve teknik birimlerin birbirinden ayrılarak bağımsız birimlerin cephelere yansıtılması, merdiven kovasının ayrı bir birim halinde cepheden dışarı taşırılması, planda farklı etkinliklere hizmet eden mekanların ayrı kitleler halinde çözümlenerek cephede vurgulanması, parçalı kütle gibi devralınması anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir ölçü-oran aks sistemine göre tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemin sahip olduğu gösterge niteliği anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikon değerine sahiptir.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, Brütalist analyışın tipolojik özelliklerinin yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Brütalist biçimlendirme anlayışını çağrıştıran benzerliklerin (işlevsel ve teknik birimlerin birbirinden ayrılarak bağımsız birimlerin cephelere yansıtılması) devralınması yolu ile analojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir ölçü-oran-aks sistemine göre tasarlandığından, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran biçimlendiren unsurların, işaretler semboller aracılığı ile kazandığı ikonik değer anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki değişimleri karşılayacak serbest plan şemasına ve işlevsel ve teknik birimlerin birbirlerinden ayrılarak cepheye yansıtılmasına dayalı Brütalist ilkeler uyarınca, indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile tipolojik anlamda, indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde Brütalist anlayışın biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, bir ölçü-oran aks sistemine göre tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemi çağrıştırmak anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, ikonik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışı çağrıştıran biçimlendirme ilkeleri ile, tipolojik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile soyut/somut imgelerinin çağrışımsal yan anlamlarının bir üslup (Brütalist) özelliği taşıması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış plan kompozisyonu ile, çağrışımlar yolu ile kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, soyut/somut imgelerin tasarıma yansıtılmasında, bir üslup özelliğini çağrıştıran benzerlikler, yapıya mecaz niteliği kazandırmaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışa ait biçimlendirme ilkelerinin değişmez imajına dayalı özelliklerin, öykünme ve esinlenme yolu ile somut biçime yansıtılması anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapıda, görsel ve biçimsel taklidin ötesinde, bir üsluba ait biçimlendirme ilkelerinin (işlevsel ve teknik birimlerin birbirinden ayrılarak bağımsız birimlerin cephelere yansıtılması) benzerlikler yoluyla canlandırılması, analojik anlamda yapıya mimesis niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Sentaktik	Yapı, bir ölçü-oran-aks sistemine göre tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesine öykünmek anlamında mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapıda, Brütalist anlayışı yansıtan biçimlendirme ilkelerinin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması mimesis içermektedir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının, esnek plan şemasından kaynaklı olarak zaman içindeki olası işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama potansiyeline sahip olması, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, Brütalist anlayışın biçim dilinden kaynaklı olarak sahip olduğu kütle-mekan kompozisyonu, nedensellik niteliği taşımaktadır
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile Brütalist anlayışın biçim dilini yansıtan kütle ve mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir ölçü-oran aks sistemine göre geometri esaslı plan şemasından kaynaklı olarak, zaman içindeki değişiklikleri karşılayacak esneklikte olması, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışı çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile simgesel, iletişimsel bir gösterge olarak, nedenselik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Tipolojik	Yapının, Brütalist anlayışın (değişen biçim karşılığı olarak değişmeyen içerik) biçimlendirme ilkelerine göre tasarlanması, öz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının benzerlikler yolu ile Brütalist anlayışın biçimlendirme esaslarını yansıtan somut varlığı, kavramsal öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilini benzerlikler yolu ile çağrıştıran gösterge niteliği ile kavramsal öz'e ilişkin anlatımsal içeriğe sahiptir.

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak anlamında, yararlılık niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, herhangi bir disipline bağlı kalmaksızın, Brütalist anlayışın; planlamada davranışçı ve esnek planlama anlayışına dayalı biçim dili ile, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, Brütalist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak planlamada davranışçı ve esnek bir tutumla tasarlamaya gidilmiş olması, yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir aks sistemine göre planlanarak; esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik gibi nitelikleri ve farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılaması, yapıya sentaktik anlamda yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak planlamada davranışçı ve esnek bir tutumla tasarlamaya gidilmiş olmasının ikonik bir göstergesi olarak, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak anlamında, pragmatik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışın amaca uygun çözümleme, yapının çevreye ve topluma karşı sorumlu olması gibi biçimlendirme esaslarının kural tabanlı bir sistemin sağladığı esneklik, değişebilirlik gibi nitelikler ile karşılanması anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Brütalist anlayışın amaca uygun çözümleme, yapının çevreye ve topluma karşı sorumlu olması gibi biçimlendirme esaslarının devralınmasının akla uygunluğu anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir aks sistemine göre planlanması; esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik gibi nitelikleri sağlamak anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 20'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim dilinin ikonik bir göstergesi olarak; amaca uygun çözümleme, yapının çevreye ve topluma karşı sorumlu olması gibi biçimlendirme ilkelerini karşılama anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Sentaktik	Yapının; esneklik, değişebilirlik, büyüyebilirlik gibi nitelikleri ve farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya imkan sağlayan bir aks sistemine dayalı olarak, kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarına göre tasarlanmış olması, sentaktiktir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışı; merdiven kovasının ayrı bir birim halinde cepheden dışarı taşırılması, planda farklı etkinliklere hizmet eden mekanların ayrı kitleler halinde çözümlenerek cephede vurgulanması, parçalı kütle, yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile simgeseldir.
	Analojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçimlendirme esaslarının benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir ölçü-oran aks sistemine göre tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemin sahip olduğu gösterge niteliği anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçimlendirme esaslarını çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile simgeseldir.
TİP	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışın; işlevsel ve teknik birimlerin birbirinden ayrılarak bağımsız birimlerin cepheye yansıtılması (merdiven kovasının ayrı bir birim halinde cepheden dışarı taşırılması, planda farklı etkinliklere hizmet eden mekanların ayrı kitleler halinde çözümlenerek cephede vurgulanması), parçalı kütle, değişmez imajına sahip olduğundan, tipolojik anlamda tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim diline ait biçimlendirme esaslarının benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik anlamda tipolojiktir.

Tablo 20'nin devamı

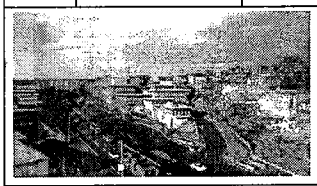
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim diline ait biçimlendirme esaslarının çağrışımsal, iletişimsel göstergesi olarak, ikonik anlamda tip niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim diline ait özelliklerin değişmez imajına sahip olmak anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim diline ait imgesel ve kavramsal aidiyetlerin kullanılması anlamında, yeniden üretilmiş bir görünümdür.
	Sentaktik	Yapı, bir öçlü-oran-aks istemine göre planlandığından, kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesinin devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist anlayışın biçim diline ait özelliklerin değişmez imajına sahip çağrışım değeri ile yeniden üretilmiş bir görünümdür.

Tablo 21. Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binası'nın kavramsal analizi

ZEYREK SOSYAL SİGORTALAR KURUMU

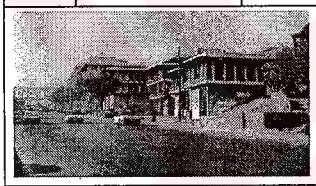
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

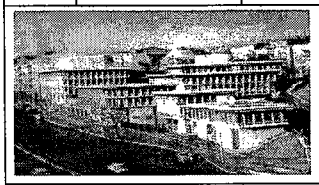
[230]

Genel görünüm

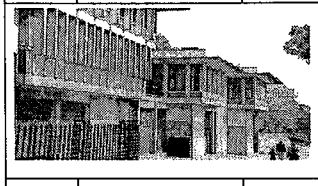
[11]

Genel görünüm

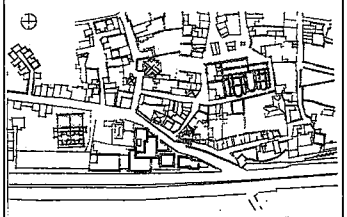
[97]

Cepheden ayrıntı

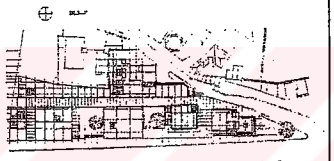

[11]

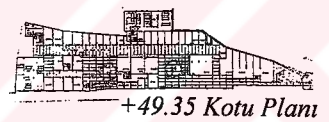
GRAFİK ANLATIM

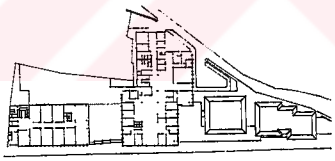
Vaziyet Planı

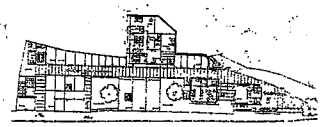
Birinci Kat Planı

+49.35 Kotu Planı

+60 Kotu Planı

52.87 Kotu Planı

Kesit

Kentsel Görünüş

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***İçiçelik**	***Alegori**
***Parçalı bütün**	***Analoji**
	***Boyutsal koordinasyon**
	Çelişki
	***Değişebilirlik**
	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-9	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Sedat Hakkı Eldem	**1960-1970**
		Yapım Yeri-Yılı: İstanbul, 1963-70	
		Ana İşlev: Sosyal sigortalar tesisleri	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının tasarımında modernist estetiğin ölçü, oran, biçimlendirme ilkelerinin, geleneksel dilin ve tarihsel referansların biçimsel ve mekansal sentaksının yapı aracılığı ile çağrıştırılması alegori içermektedir.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile modern estetiğin, geleneksel ve tarihsel söylemlerin biçimsel ve mekansal sentaksını çağrıştıran kütle ve mekan kompozisyonu ile alegori niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun modern estetiğin geometrik saflaştırmaya dayalı biçim dilini yansıtması anlamında, sentaktik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin, geleneksel ve tarihsel söylemlerin biçimsel ve mekansal sentaksının, ikonik benzerlikler yoluyla çağrıştırılması anlamında alegori niteliği taşımaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapının plan şemasında; modern estetiğin modüler plan şemasının ve Osmanlı Külliyelerinin pek çok farklı işlevi bir araya toplayan avlulu mekan geleneğinin, kapalı çarşılar ve antik dönem stoalarının mekansal etkisinin devralınmasının yanında cephelerde modern estetiğin rasyonel ilkeleri ile geleneksel dilin pencere düzenleri, geniş saçaklar, üst katın alt kat üzerine taşması, zemin katın dışa kapalılığı gibi biçimsel özelliklerin devralınması tipolojik anlamda analojiktir.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile modern estetiğin, geleneksel ve tarihsel söylemlerin biçimsel ve mekansal sentaksına başvurmak yolu ile tasarlandığından, analojiler içermektedir.
	Sentaktik	Planlamada belli bir modül aksının esas alınarak kural tabanlı bir sistemin kabulü, sentaktik anlamda analojiktir.
	İkonik	Yapının plan ver kütle biçimlenişinde tarihsel ve evrensel biçim dillerinin biçimsel ve mekansal özelliklerine dayalı düzenlemelerin, çağrışımlar uyandıracak biçimde benzerlikler yolu ile devralınması, analojiktir.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin, yapı eleman, bileşen, öğe ve malzemeleri arasında boyutsal koordinasyona imkan vermesi, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Sentaktik	Yapının, belli bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya detaydan bütüne boyutsal eşgüdüm sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapıda, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışının, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri ve değişimleri karşılamaya olanak sağlaması, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılaması açısından, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, zaman içindeki olası değişiklikleri karşılayabilecek biçimde bir modül-aks sistemine göre planlandığından, sentaktik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya dayalı tasarım dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
EKONOMİ	Pragmatik	Yapı, modüler plan şemasının yanı sıra modüler birimlerden oluşan cephe kompozisyonunun, kolay uygulanabilirliği açısından, ekonomiktir.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olmasının mekanların düzenlenmesinde sağladığı esneklik, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin esnek planlama anlayışına uygun olacak biçimde, bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şeması ile, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olması, sentaktik anlamda yapı bütününe esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapının, esnek bir plan şemasına sahip olması ile zemin katta avlulu ve kolonadlı bir çözüme gidilerek hem binalar arasında hem de sokak ile yapı arasında geçiş kolaylığı sağlanmış olması ayrıca cephelerde geleneksel pencere düzenlerinin -modüler bir düzende betonarme yapım teknolojisinin imkanları ile- tekrar edilmesi ile yapım ve üretimde kolaylık ve standartlık sağlanması ve modüler cephe düzeninin yapıyı olduğundan küçük algılatması işlevseldir.
	Tipolojik	Yapının plan şemasında; rasyonel estetiğin modüler plan şemasının ve Osmanlı Külliyelerinin pek çok farklı işlevi bir araya toplayan avlulu mekan geleneğinin, kapalı çarşılar ve antik dönem stoalarının mekansal etkisinin devralınmasının yanında cephelerde modern estetiğin rasyonel ilkeleri ile geleneksel dilin biçimsel özelliklerinin çağrıştırdığı sembolik, kültürel işlevler, tipolojik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Analojik	Yapı, benzerlikler kurarak çağrışımlar uyandıracak biçimde modern, geleneksel ve tarihsel biçim dillerinin devralınması yolu ile biçimin kazandığı sembolik, kültürel, çağrışımsal işlev açısından, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olması, teknik pragmatik işlevlerin karşılanması açısından yapıya, sentaktik anlamda işlevsellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapıda, geçmiş ve yakın geçmişe ait toplumsal bellekte yer etmiş imgelerin kullanımı, sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevlerin karşılanması anlamında, yapıya fonksiyonellik niteliği kazandırmaktadır.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının tasarımında, geometrinin ilke ve kurallarına bağlı kalınarak bir modül-aks sistemine göre düzenleme yapılmış olması ve geometri esaslı bilinen bir tip'in (modüler planlama, avlulu mekan ve çarşı tipolojisi; Osmanlı ve antikçağ) tekrar edilmesi, yapıya tipolojik anlamda geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının plan şemasında, benzerliklerin devralınması yolu ile belli bir modül aksına göre bilinen bir tip'in (avlulu plan ve çarşı tipolojisi) tekrar edilmesi, cephelerde ise modülerliğin devam ettirilmesi, analojik anlamda yapıya geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının plan şemasında, belli bir modül aksına göre bilinen bir tip'in (avlulu plan ve çarşı tipolojisi) tekrar edilmesi, cephelerde ise modülerliğin devam ettirilmesi yapıya, geometri niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapıda, geometrinin ilke ve esaslarını takip eden avlulu plan tipolojisinin kalıplaşmış imajına uygun bir düzenlemeye gidilmiş olması, ikonik anlamda yapıya geometri niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Tipolojik	Yapıda; avlulu plan şemasının, çarşı tipolojisi ve modüler planlama anlayışı ile modernist ilkelerin ve rasyonel bir tutumun benimsenmesi, tipolojik anlamda yapıya ikon değeri kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı; gerek plan (modüler ve avlulu plan şeması, kapalı çarşı ve antik dönem stoalarının mekansal düzeni) ve gerek cephe düzeni açısından; yerel (geleneksel kentsel dokunun içiçe karakteri, birbirinden bağımsız bağımlı birimlerin çatı biçimlenişi, pencere düzenleri, kat bölümleri, üst katların zemin üzerinde taşırılması, zemin katın dışa kapalılığı) ve evrensel (betonarme iskelet, modüler cephe düzeni) söylemlerle kurulan benzerlikler anlamında ikoniktir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş olması, kural tabanlı bir sistemin taşıdığı gösterge niteliği açısından, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının plan ve cephe kurgusunda, tasarımı yönlendiren unsurların (yerel-evrensel) çağrışıma dayalı yan anlamlarla yüklenmiş olması, ikonik anlamda ikon değerine sahiptir.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımını yönlendiren tarihsel, yerel ve evrensel biçim dillerine ait tipolojik özelliklerin değişmez imajına dayalı çözüme gitme, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının plan ve cephe kurgusunu biçimlendiren tarihsel, yerel ve evrensel söylemlerin, çağrışımsal yan anlamlarla yüklü biçim dillerinin yeniden üretim yolu ile devralınması, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, kural tabanlı geometrik bir sistemin yeniden üretimi anlamında, imgeseldir.
	İkonik	Yapının plan ve cephe kurgusunu biçimlendiren tarihsel, yerel ve evrensel söylemlerin çağrışımsal yan anlamlarla yüklü biçim dillerinin yeniden üretim yolu ile devralınması, imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
INDEKS	Pragmatik	Yapıda, modern estetiğin işlevsel olma, rasyonellik, esneklik ve zaman içindeki değişmeleri kapsayacak serbest plan ilkesinin devralınması, indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının kütle-mekan kompozisyonunun tasarım dili, Zeyrek geleneksel dokusunun tipolojik ve morfolojik özelliklerini (geleneksel mahalle oluşumunun dar sokalar çevresinde küçük parçalardan oluşan dokusunu avlular etrafında sokaklar, geçitler oluşturarak parçalı bir bütünlük sergileyecek biçimde kullanılması, geleneksel biçim dilinin pencere düzenlerini, çatı imgesini yansıtan saçak detayını, üst katın zemin üstüne taşması gibi biçimsel özellikleri) çağrıştırma anlamında, indeks değerine sahiptir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile Zeyrek geleneksel dokusunun tipolojik ve morfolojik özelliklerini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile indeks değerine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermesi, sentaktik anlamda yapıya indeks niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının kütle kompozisyonunun, mevcut tarihi çeverenin tipolojik ve morfolojik özelliklerini yansıtması, yapıya ikonik anlamda indeks değeri kazandırmaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapının kütle-mekan kompozisyonunu biçimlendiren; yerel (avlulu mekan geleneği, çarşı tipolojisi, pencere ve saçak biçimlenişi, zemin katın kapalılığı ve üst katların zemin üstüne çıkma yapması) ve evrensel (modüler plan ve cephe düzeni) ilkeler, tipolojik anlamda yapıya mecazi anlamlar kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özellikler ile çağrışıma dayalı benzerlikler kurularak, analojik anlamda mecazlar üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu, yan anlam düzeyinde kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, mecaz değeri taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özellikler ile, bilinen kodlar yeni bir sentaktik bütün içinde bilindik veya yeni kodlara dönüştürülerek, ikonik anlamda mecazlar üretilmiştir.
MİMESİS	Tipolojik	Yapıda, bilinen tiplerin ve geleneksel biçim dillerine ait sentaktik esasların, modern estetiğin biçimlendirme ilkelerinin soyutlamalar ve yorumlamalar ile yeniden üretilmesi, tipolojik anlamda mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapıda bilinen tiplerin (modüler planlama ve cephe düzeni, avlulu mekan geleneği, çarşı tipolojisi) ve geleneksel biçim dillerine ait sentaktik esasların (pencere ve saçak biçimlenişi, zemin katın kapalılığı ve üst katların zemin üstüne çıkma yapması) benzetme süreçleri aracılığı ile yeniden üretilmesi, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde, bilinen form ve biçimlerin toplumsal bellekte yer etmiş imgelerinin taşıdığı ikon değerinin öykünme yoluyla yeniden canlandırılması, ikonik anlamda mimeis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada sağladığı pratik avantajlar açısından, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin (planlamada bir modül-aks sistemine göre esnek planlanmış mekan kurgusu) devralınması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim diline referansla oluşturulmuş modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, modülerlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde bir modül aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya ölçü, oran ve büyüklük açısından modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini çağrıştıran çağrışım değeri ile yan anlam düzeyinde modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şemasından kaynaklı olarak esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanmış olması, yapıya, pragmatik anlamda nedensellik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, avlulu plan şeması geleneğinin sürdürülmesinden kaynaklı iç mekan, tipolojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile Zeyrek geleneksel dokusunun tipolojik ve morfolojik özelliklerini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile nedensellik niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapının, mevcut tarihi çeverenin tipolojik ve morfolojik özelliklerini çağrıştıran kütle kompozisyonunu, ikonik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Tipolojik	Yapının plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu mekan geleneğinin, tarihsel çarşı ve stoa düzenlerinin imgesel aidiyetlerinin soyutlamalar yoluyla kullanılması öz'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile planlamada, avlulu mekan geleneğinin, tarihsel çarşı ve stoa düzenlerinin imgesel aidiyetlerinin soyutlamalar yoluyla devralınması anlamında, öz niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	İkonik	Yapıda avlulu mekan geleneğinin, tarihsel çarşı ve stoa düzenlerinin imgesel aidiyetlerinin soyutlamalar yoluyla çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, öz niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapıda; esnek planlama ile zemin katta avlulu ve kolonadlı bir çözüme gidilerek hem binalar arasında hem de sokak ile yapı arasında geçiş kolaylığı sağlanmış olması ayrıca cephelerde geleneksel pencere düzenlerinin (modüler bir düzende betonarme yapım teknolojisinin imkanları ile) tekrar edilmesi ile yapım ve üretimde kolaylık ve standartlık sağlanması; modüler cephe düzeninin yapıyı olduğundan küçük algılatması, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel teknolojinin planlamada dolambaçsız sonuca gitmeye dayalı esnek planlama anlayışının sağladığı yararlar açısından, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek planlamaya dayalı plan şemasının değişmez zihinsel imgesine başvurmak anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrinin ilke ve kurallarına bağlı kalınarak modüler plan şemasının sağladığı olanaklar çerçevesinde, zaman içindeki (işlev, büyüklük) değişiklikleri karşılayacak esneklik, değişebilirlik, büyüyebilme niteliklerine sahip olması, yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim diline öykünen tasarım kararları ile yararlı olanın devralınması anlamında kazandığı çağrışımsal değer açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapıda, modüler plan şemasının zemin katta avlulu ve kolonadlı bir çözüme gidilerek geçiş kolaylığı sağlaması ayrıca cephelerde geleneksel pencere düzenlerinin tekrar edilmesi ile yapım ve üretimde kolaylık ve standartlık sağlanması, modüler cephe düzeninin yapıyı olduğundan küçük algılatması rasyoneldir.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Tipolojik	Binanın cephelerinde rasyonel-pürist estetiğin modüler cephe düzeni ve geleneksel mimarinin rasyonel biçimlendirme anlayışına denk düşen düzenlemenin yanı sıra, plan formunun modüler bir aks sitemine göre geometrinin kurallarına uygun biçimde tasarlanmış olması, yapının bütününe rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçimlendirme esaslarına ve geleneksel ve tarihsel söylemlerin rasyonel form düzenlerine uygun olacak biçimde bir modül-aks sistemine göre kural tabanlı bir sistemin sağladığı imkanlar çerçevesinde üretildiğinden, analojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül aksına göre planlanmış olması; yapımda kolaylık, verimlilik, esneklik sağladığından, sentaktik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, form seçiminde ve planlamada bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olmanın çağrıştırdığı yan anlamlar açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı; yerel, tarihsel ve modern estetiğin biçim dilinin biçimsel ve mekansal düzenlerinin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile yerel, tarihsel ve modern estetiğin biçimlendirme ilkelerini yansıtan söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sistemine dayalı olarak, kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarını takip etmesi dolayısıyla sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, yerel, tarihsel ve modern estetiğin biçimlendirme ilkelerine ilişkin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Tipolojik	Yapıda; yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özelliklere ilişkin izlenimlerin, soyutlamalar ve yorumlamalar aracılığı ifadeye dönüşmesi, sezgiseldir.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapının tasarımında, yerel geleneksel dillerin (avlulu mekan geleneği, çarşı tipolojisi, pencere ve saçak biçimlenişi, zemin katın kapalılığı ve üst katların zemin üstüne çıkma yapması) ve modern estetiğin rasyonel estetiğine ait izlenimlerin bütünleştirilerek benzetme süreçleri ile ifadeye dönüşmesi, sezgiseldir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel (külliye tipolojisi, çarşı tipolojisi, geleneksel dokunun biçimlendirme ilkeleri; pencere ve saçak biçimlenişi, zemin katın kapalılığı ve üst katların zemin üstüne çıkma yapması) ve evrensel (modüler plan ve cephe düzeni) biçim dillerine ait görsel ve mekansal özellikler, çağrışımsal yan anlamlarla yüklendiklerinden, simgeseldirler.
	Analojik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özellikler, öncülleri ile çağrışıma dayalı benzerlikler kurma anlamında, simgeseldirler.
	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş olması, kural tabanlı bir sistemin taşıdığı gösterge niteliği açısından, sentaktik anlamda simge değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özelliklerin, öncülleri ile işaretlere ve görsel anlatımlara dayalı çağrışımlar uyandırmaları, ikonik anlamda simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapının plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu mekan geleneğinin, tarihsel çarşı ve stoa düzenlerinin imgesel aidiyetlerinin tipolojik öz'üne ulaşma, soyutlama niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, planlamada avlulu mekan geleneğinin, tarihsel çarşı ve stoa düzenlerinin imgesel aidiyetlerinin öz'üne ulaşma anlamında, soyutlama niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, avlulu mekan geleneğinin, tarihsel çarşı ve stoa düzenlerinin imgesel aidiyetlerinin öz'ünü yansıtma anlamında, soyutlama niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin değişmez zihinsel imajına dayalı modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin devralınması ile modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir modül aks sitemine göre planlandığından, söz konusu sistemin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler eşgüdüm açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, modern estetiği çağrıştıran bir gösterge olması nedeni ile yan anlam düzeyinde standartlık niteliği taşımaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapının cephe düzeninde ve kitle oranlarında, varolan çevre değerlerinin (arka plandaki geleneksel kent dokusu ve yeni yerleşmeler) korunması, yapıya tipolojik anlamda süreklilik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının cephe düzeninde ve kitle oranlarında, varolan çevre değerleri ile benzerlikler yoluyla süreklilik sağlanmış olması, çevrede görsel süreklilik ve dil birliği sağlamaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının cephe düzeninde ve kitle oranlarında çevre ile bütünleşmesi aidiyet hissi yaratmakta, cephelerin geleneksel dokunun özelliklerini anımsatan çağrışımsal yan anlamlarla yüklenmiş olması ikonik anlamda yapıya çevresel süreklilik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özelliklerin kullanımı, tipolojik anlamda yapıya tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının cephe biçimlenişini etkileyen çevresel değerlerdeki süreklilik eğilimi, çevre bütünlüğünü sağladığı gibi, benzerliğin devralınması anlamında yapıya tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bilinen bir yapı tipinin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, ödünç alınan bina tipolojisinin tarihselliği açısından, sentaktik anlamda yapıya tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özelliklerin, toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandırması, ikonik anlamda yapıya tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapıda, yerel (külliye tipolojisi, çarşı tipolojisi, geleneksel dokunun biçimlendirme ilkeleri; pencere ve saçak biçimlenişi, zemin katın kapalılığı ve üst katların zemin üstüne çıkma yapması) ve evrensel (modüler plan ve cephe düzeni) biçim dillerine ait özelliklerin kullanımı, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapıda, yerel ve evrensel biçim dillerine ait özelliklerin kullanımı, benzerliğin devralınması anlamında tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapıda, yerel ve evrensel biçim dillerine ait özelliklerin kullanımı, tipolojik özelliklerin kazandığı ikon değeri açsından tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, tarihi ve geleneksel tipolojilerden hareketle, betonarme yapım teknolojisinin olanaklarından yararlanarak, bilinenin yeni kullanımlarına varmak anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerinin yeni bir sentaktik bütün içinde bir araya getirilerek yeni bir senteze vardırılması anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
UYGULANABİLİRLİK	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun kural tabanlı bir sisteme sahip olması ile, söz konusu sistemin yeniden üretilmeye elverişli oluşu anlamında, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapıda, yerel (külliye tipolojisi, çarşı tipolojisi, geleneksel dokunun biçimlendirme ilkeleri; pencere ve saçak biçimlenişi, zemin katın kapalılığı ve üst katların zemin üstüne çıkma yapması) ve evrensel (modüler plan ve cephe düzeni) biçim dillerine ait özellikler, yaratıcı bir biçimde yeniden kurgulanmıştır.
	Analojik	Yapıda, toplumsal bellekte yer etmiş biçimsel ve mekansal düzenlemelerin, benzetme süreçleri aracılığı ile yeni bir bütünlüğe kavuşturularak çevresel sürekliliğin sağlanması, analojik anlamda yaratıcılık içermektedir.
	İkonik	Yapının bütünlüğünde, yerel ve evrensel biçim dillerine ait görsel ve mekansal özelliklerin, yeni bir sentaks içinde yeni bir koda dönüştürülmüş olması, yaratıcılık içermektedir.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapıda yerel (külliye tipolojisi, çarşı tipolojisi, geleneksel dokunun biçimlendirme ilkeleri) ve evrensel (modüler plan ve cephe düzeni) biçim dillerinin biçimsel ve mekansal düzenlemelerin tipolojik özellikleri, yeniden üretilmektedir.
	Analojik	Yapıda yerel ve evrensel biçim dillerine ait biçimsel ve mekansal özellikler, çağrışımlara dayalı benzerlikler kurularak yeniden üretilmektedir.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül aksına göre kural tabanlı bir sisteme uygun olarak planlanmış olması, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda yerel ve evrensel biçim dillerine ait biçimsel ve mekansal özelliklerin taşıdığı ikon değeri, toplumsal bellekte yer etmiş anıların canlandırılması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 21'in devamı

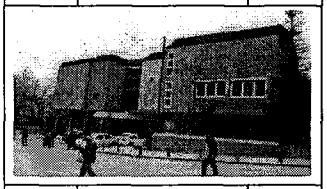
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YERELLİK	Tipolojik	Yapı, bulunduğu geleneksel çevrenin tipolojik ve morfolojik özelliklerinin (geleneksel mahalle oluşumunun dar sokalar çevresinde küçük parçalardan oluşan dokusunu avlular etrafında sokaklar, geçitler oluşturarak parçalı bir bütünlük sergileyecek biçimde kullanılması, geleneksel biçim dilinin pencere düzenlerini, çatı imgesini yansıtan saçak detayı, üst katın zemin üstüne taşması), devralınması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurarak çağrışımlar uyandıracak biçimde, mevcut geleneksel dokunun biçimlendirme esaslarının devralınması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çağrışımlar uyandıracak biçimde geleneksel dokunun tipolojik ve morfolojik özelliklerini yapı aracılığı yeni bir sentaktik esas üzerinde soyutlamalar ve yorumlamalar yoluyla yeni bir kod'a dönüştürme anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 22. Türk Tarih Kurumu Binası'nın kavramsal analizi

TÜRK TARİH KURUMU

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

Genel görünüm

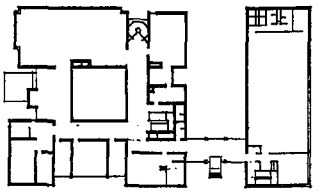
Cepheden ayrıntı (kalebürçları)

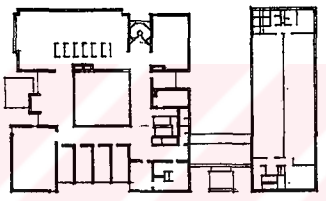
Orta avludan görünüm (kafesler, tepe ışıklıkları)

GRAFİK ANLATIM

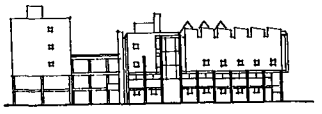
Birinci Kat Planı

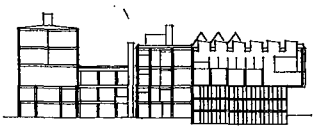
İkinci Kat Planı

Cephe

Cephe

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Bütünlük**	***Analoji**
***Dışa kapalılık**	***Boyutsal koordinasyon**
***Korumacılık**	Çelişki
***Merkezilik**	***Değişebilirlik**
***Toplayıcılık**	Ekoloji
***Yan yanalık**	Ekonomi
***Yükselme**	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatik**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-10	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** T. Cansever, E. Yener	**1960-1970**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1966	
		Ana İşlev: Tarih araştırmaları merkezi	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapıya merkez niteliğini kazandıran galerilerin baktığı orta mekanın, antik çağlardan günümüze değin gelen avlulu plan şemasını çağrıştırması, alegoridir.
	Analojik	Yapının gerek plan gerekse cephe kurgusu biçimlendirici ilkeler açısından, merkeziyetçilik, toplayıcılık, korumacılık, dışa kapalılık, anıtsallık, süreklilik, yerellik ve evrensellik kavramlarını ifade etmektedir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış geometri esaslı plan kompozisyonunun kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermesi anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının içindeki değerleri koruyan kale etkisini güçlendirmek amacı ile biçimsel benzerlikler yoluyla, yan cephe duvarında Ankara Kalesi imajının vurgulanması alegoridir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapının antik çağlardan günümüze değin gelen avlulu plan şemasına göre planlanmış olması, tipolojik anlamda analojiktir.
	Analojik	Yapının tasarımında; tarihsel, geleneksel ve evrensel biçim dillerinin biçimlendirme esaslarının benzerlikler yolu ile devralınmasının yanı sıra merkeziyetçilik, toplayıcılık, korumacılık, dışa kapalılık, anıtsallık, süreklilik, yerellik ve evrensellik vb. soyut kavramlar aracılığı ile biçimin oluşturulması, analoji içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, planlamada belli bir modül aksının esas alınarak geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabulü ile, sentaktik olarak analojiler yolu ile biçimlendirilmiştir.
	İkonik	Cephede kale etkisini güçlendiren burçlar, pencerelerde geleneksel kafes örgüsü ve Ankara taşının simgesel kullanımı yoluyla tarihsel ve geleneksel biçimlerin kullanılması, ikonik anlamda benzerliğin devralınmasıdır.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin, yapı eleman, bileşen, öğe ve malzemeleri arasında boyutsal koordinasyona imkan vermesi, yararlılık ölçüttüdür.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Sentaktik	Yapının, belli bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya detaydan bütüne boyutsal eşgüdüm sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapıda, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışının, serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri ve değişimleri karşılamaya olanak sağlaması, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, zaman içindeki olası değişiklikleri karşılayabilecek biçimde bir modül-aks sistemine göre planlandığından, sentaktik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya dayalı tasarım dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olmasının mekanların düzenlenmesinde sağladığı esneklik, yararlılık ölçüttüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin esnek planlama anlayışına uygun olacak biçimde bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şeması ile tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı modern estetiğin, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olması, sentaktik olarak yapı bütününe esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üsluba çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, serbest planlama ile zaman içindeki değişiklikleri karşılayan esnek bir plan şemasına sahip olmanın sağladığı pratik avantajlardan dolayı, pragmatik anlamda işlevsellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının avlulu mekan geleneği esasına göre tasarlanmış olması, çağrıştırdığı sembolik, kültürel işlevler açısından fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapının, gerek soyut kavramlar gerekse somut imgeler aracılığı ile kurduğu tarihsel, kültürel, kavramsal benzerlikler, sembolik, kültürel işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül aksına göre tasarlanmış olması teknik, pragmatik işlevlerin karşılanması açısından yapıya fonksiyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının tasarlanmasında, toplumsal bellekte yer etmiş imgelerin kullanımı ile sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevlerin karşılanması, ikonik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının plan şemasının temelini teşkil eden avlulu merkezi mekan geleneği, kare formundaki geometrik biçimi ile tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının plan şemasının temelini teşkil eden avlulu mekan geleneğinin geometri esaslı biçim dilinin devralınması, yan anlam düzeyinde yapıya geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının plan şemasının belli bir modül aksına göre kare ve türevlerine dayalı geometrik formlara göre tasarlanmış olması, sentaktik olarak geometriktir.
	İkonik	Yapı, kare formundaki avlulu plan çözümünün, avlulu merkezi mekan geleneğinin geometri esaslı biçim dilini çağrıştırması anlamında, geometri niteliği kazanmaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapının, bilinen bir tip'in (avlulu plan şeması) kalıplaşmış imajına başvurularak tasarlanmış olması, tipolojik anlamda yapıya ikon değeri kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının gerek planlanmasında (avlulu plan şeması) gerekse cephelerin ele alınışında, yerel (kale imajı, kafes pencereler, Ankara taşı) ve evrensel (betonarme iskelet, alüminyum doğrama) söylemlerle kurulan benzerlikler, ikoniktir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olması, kural tabanlı bir sistemin taşıdığı gösterge niteliği açısından, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının plan ve cephe kurgusunda tasarımı yönlendiren unsurların (yerel-evrensel) çağrışıma dayalı yan anlamlarla yüklenmiş olması, ikonik anlamda ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımını yönlendiren avlulu mekan geleneğinin, değişmez imajına dayalı çözüme gitme, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının tasarımında yönlendirici ilkeler olan soyut kavramlar (toplayıcılık, merkeziyetçilik, korunma vb) ile somut imgelerin (yerel ve evrensel biçim dillerine ait) benzerlikler yolu ile yeniden üretimi, yapıya imgesellik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sistemine göre kural tabanlı geometrik bir sistemin yeniden üretimi ile planlandığından, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımında, soyut kavramlar (toplayıcılık, merkeziyetçilik, korunma vb) ile somut imgeleri (antikçağlardan günümüze değin kullanıla gelen avlulu mekan tipolojisi, geleneksel dilin kafes örgülü pencere düzenleri, Ankara taşı kaplı cepheler, Ankara Kalesi imajını çağrıştıran tarihsel referanslı cephe düzeni vb.) biçimsel aidiyetlerinin benzerlikler yolu ile yeniden üretimi, imgeseldir.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin işlevsel olma, rasyonellik, esneklik ve zaman içindeki değişmeleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş serbest plan ilkesinin biçimsel sonucu olarak, indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, avlulu mekan geleneğinin, dış cephe kaplamasında Ankara taşı kullanımının yöreye özgü nitelikleri çağrıştırma ve modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtma anlamında, belirti niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı; toplayıcılık, merkeziyetçilik, korunma vb. soyut kavramlar ile yöresel, tarihsel ve modern estetiğin biçim dillerini çağrışımlar yoluyla gösteren kütle-mekan kompozisyonu ile belirti niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermesi, sentaktik anlamda yapıya indeks niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	İkonik	Yapı, soyut kavramlar (toplayıcılık, merkeziyetçilik, korunma vb.) ve somut biçimsel imgeleri (avlulu mekan tipolojisi, geleneksel dilin kafes örgülü pencere düzenleri, Ankara taşı kaplı cepheler, Ankara Kalesi imajını çağrıştıran tarihsel referanslı cephe düzeni vb.) çağrıştıran gösterge niteliği ile indeks niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, planlamada avlulu mekan geleneğinin kullanılmasıyla geçmiş ve yakınçağ biçim dilleri, binanın pilotiler üzerinde yükseltilmiş olması ile modern mimarlığın biçimlendirme ilkeleri ile benzerliklere sahip olduğundan, çağrışımsal mecazi anlamlara sahiptir.
	Analojik	Yapıda, tasarımını yönlendiren ve biçimlendiren yerel, evrensel ve tarihsel biçim dillerinin yanı sıra toplayıcılık, merkeziyetçilik, korumacılık vb kavramların imgesel aidiyetlerinin bina aracılığı ile çağrıştırılması mecaz niteliği taşır.
	Sentaktik	Yapıda, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun, yan anlam düzeyinde modern estetiği çağrıştırması, sentaktik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren ve biçimlendiren kavramlar ve somut biçimsel özellikler, bilinen kodları yeni bir sentaks içinde bilindik veya yeni kodlara dönüştürerek açık ve örtük anlam yükleri ile yüklendiklerinden, mecaz niteliği taşımaktadırlar.
MİMESİS	Tipolojik	Yapıda, bilinen tiplerin (avlulu mekan tipolojisi ve pilotiler) öykünme yoluyla yeniden üretilmesi, tipolojik anlamda mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, bilinen form ve biçimlerin (avlulu mekan tipolojisi ve pilotiler, kafes pencereler, kale burçları vb.) toplumsal bellekte yer etmiş imgelerinin ve kavramsal arayışların, benzerlikler kurularak üretilmesi, analojik anlamda mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, mimesis içermektedir.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde, bilinen form ve biçimlerin (avlulu mekan tipolojisi ve pilotiler, kafes pencereler, kale burçları vb.) toplumsal bellekte yer etmiş imgelerinin taşıdığı ikon değerinin öykünme yoluyla yeniden üretilmesi, mimeis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada sağladığı pratik avantajlar açısından, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak modül niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması açısından, analojik anlamda modülerlik niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül aks sistemine göre planlanmış olması, yapıya ölçü, oran ve büyüklükler açısından modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olacak biçimde devralınması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şemasından kaynaklı olarak esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanmış olmasından dolayı, yapı pragmatik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, avlulu plan şeması geleneğinin sürdürülmesinden kaynaklı iç mekan, tipolojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, bilinen form ve biçimlerin (avlulu mekan tipolojisi ve pilotiler, kafes pencereler, kale burçları vb.) ve soyut kavramların (toplayıcılık, merkeziyetçilik, korunma vb.) imgesel aidiyetlerini çağrıştıran biçimsel sonuç, nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından, nedenseldir.
	İkonik	Yapının, toplumsal bellekte yer etmiş anıları çağrıştıran soyut ve somut imgelerin kullanımı ile kazandığı çağrışım değeri, nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Analojik	Yapıda, plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu plan şeması önerisi, benzerlikler kurularak soyutlamalar yoluyla imgesel aidiyetin özünü vurgulamaya ilişkindir.
	İkonik	Yapı, plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu plan şeması önerisinin, soyutlamalar yoluyla çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında öz niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte bir plan çözümüne sahip olduğundan, pragmatik anlamda yararlılık niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarına dayalı olarak planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte bir plan çözümüne sahip olduğundan, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek planlama anlayışına dayalı plan şemasının değişmez zihinsel imajlarına başvurmak anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrinin ilke ve kurallarına bağlı kalınarak modüler plan şemasının sağladığı olanaklar çerçevesinde, zaman içindeki -işlev, büyüklük- değişiklikleri karşılayacak esneklik, değişebilirlik, büyüyebilme niteliklerine sahip olacak biçimde kurgulanmış olması, yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim diline öykünen tasarım kararları ile yararlı olanın devralınması dolayısıyla kazandığı çağrışımsal değer açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, modüler cephe ve plan şemasının işlevsel ve mekansal gereksinimlere iyi yanıt vermesi anlamında, pragmatik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, kare formundaki bir orta avlu etrafında biçimlendirilmiş olması ve tasarımın tümünde kare ve türevlerinin kullanımı ile rasyonel-pürist bir karakter taşıdığından, rasyonalizm anlayışını çağrıştırmaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak yerel, evrensel ve tarihsel söylemlerin biçim dilini rasyonel-pürist bir karakter taşıyacak biçimde yeni bir sentaks üzerinde yeni bir koda dönüştürdüğünden, rasyonalizm anlayışını çağrıştırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül aksına göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, verimlilik, esneklik sağladığından, sentaktik olarak rasyoneldir.
	İkonik	Yapı, form seçiminde ve planlamada bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olmanın çağrıştırdığı yan anlamlar düzeyinde, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapıda, yerel, tarihsel ve modern estetiğin biçim dillerinin biçimsel ve mekansal düzenlerinin söz dizimi kurallarının devralınması, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile yerel, tarihsel ve modern estetiğin biçimlendirme ilkelerini yansıtan söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sistemine dayalı olarak, kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarını takip etmesi dolayısıyla sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, yerel, tarihsel ve modern estetiğin biçim dilinin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaks içermektedir.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımında, bilinen tiplerin (avlulu mekan tipolojisi ve pilotiler) kalıplaşmış imajına başvurulması, tip'in simgeselliği açısından, tipolojik anlamda simgeseldir.
	Analojik	Yapının tasarımında yönlendirici kavramların (toplayıcılık, korumacılık vb) ve biçimsel özelliklerin (kale imajı, kafes pencereler vb), öncülleri ile çağrışımlara dayalı benzerlikler kurması, analojik anlamda simgeseldir.
	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş olması, kural tabanlı bir sistemin taşıdığı gösterge niteliği açısından, sentaktik anlamda simge değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımında yönlendirici olan kavramlar ve biçimsel özelliklerin, işaretlere ve görsel anlamlara dayalı çağrışımlar uyandırmaları, ikonik anlamda simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapının plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu plan geleneğine ait imgesel öz'e, soyutlama yoluyla ulaşılmıştır.
	Analojik	Yapıda, plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu plan şeması çözüm önerisi, benzerlikler kurularak, imgesel aidiyetin özünü vurgulamaya ilişkin soyutlamalar içermektedir.
	İkonik	Yapının plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu plan şeması çözüm önerisi, öz'ü vurgulama anlamında soyutlama içermektedir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına dayalı modüler plan ve cephe düzeninin, yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon açısından standartlık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Sentaktik	Yapı, bir modül aks sitemine göre planlandığından, söz konusu sistemin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler eşgüdüm kavramları uyarınca ve standart nitelikli alüminyum pencereleri ile sentaktik anlamda standartlık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, modern estetiği çağrıştıran bir gösterge olarak, yan anlam düzeyinde standartlık niteliği taşımaktadır.
SÜREKLİLİK	Pragmatik	Yapı, yöresel bir malzeme olan Ankara taşının cephe kaplama malzemesi olarak mevcut kaynakların etkili kullanımı uyarınca kullanılması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Cephe kaplamalarında çevre bütünlüğünü koruyan Ankara taşı uygulaması, çevresel sürekliliğin tipolojik olarak devamlılığını sağlamaktadır.
	Analojik	Yapının dış cephesinde gerek taş kaplama gerek anıtsallığın devamı ile benzerliğin devralınarak, çevresel değerlerde koruma sağlanmış olması, süreklilik sağlamaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Binanın çevre bütünlüğünü koruyan cephe kaplamalarının yanında, dışa kapalı izlenimini vurgulayan masif duvarlar, küçük ölçekli yapının, çevredeki anıtsal ölçekli yapılar yanındaki ölçek problemini ortadan kaldırdığı gibi, anıtsallığın sürekliliğini de sağlamaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapıda, antik ve yakın geçmişe ait biçim dillerinin kullanımı, tipolojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının cephe biçimlenişini etkileyen çevresel değerlerdeki süreklilik eğilimi, çevre bütünlüğünü sağladığı gibi, benzerliğin devralınması anlamında yapıya, analojik olarak tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Sentaktik	Yapının bilinen bir yapı tipinin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, ödünç alınan bina tipolojisinin tarihselliği açısından, sentaktik anlamda yapıya, tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Antik ve yakın geçmişe ait form ve biçimlerin (avlulu plan, pilotiler, kale imajı vb.) kullanımı ile toplumsal bellekte yer etmiş anılarının canlandırılması, ikonik anlamda yapıya tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
TİP	Tipolojik	Antik çağlardan günümüze kadar kullanıla gelen avlulu plan tipolojisi ve modern mimarlığın pitotili cephe düzenine ilişkin biçimsel ve mekansal özelliklerin kullanılması ile yapı, tipolojik anlamda tip çözümler üretmektedir.
	Analojik	Yapı, avlulu plan tipolojisi ve modern mimarlığın pitotili cephe düzenine ilişkin biçimsel ve mekansal özelliklerin kullanılması, analojik olarak tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, antik çağlardan günümüze kadar kullanıla gelen avlulu plan tipolojisi ve modern mimarlığın pitotili cephe düzenine ilişkin biçimsel ve mekansal özelliklerin devralınması ile ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapının plan şemasının ana kurgusunu oluşturan avlulu plan şeması, işlevsel açıdan bir merkez (dağılma, toplanma, buluşma vb.) olma niteliği ile öncülleri ile benzerlik gösterirken, yeni bir sentaktik esas üzerinde, felsefi kaygılar ile (toplayıcılık, merkeziyetçilik, tepe ışıklandırılması ile ışığın kazandığı tinsel etki vb) yaratıcı bir biçimde yeniden kurgulanmıştır.
	Analojik	Bellekte önceden yer etmiş biçimsel ve mekansal düzenlemelerin (avlulu plan, pilotiler, kafes pencereler), benzetme süreçleri aracılığı ile yeni bir bütünlüğe kavuşturulması ve kavramların imgesel aidiyetlerinin aranmaya çalışılması ile yapı, analojik anlamda yaratıcılık içermektedir.
	İkonik	Bilineni yeni bir sentaks içinde yaratıcı bir biçimde ele almak ve kavramların imgesel aidiyetlerinin keşfedilmeye çalışılması ile yapı, ikonik anlamda yaratıcılık içermektedir.

Tablo 22'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapının tasarımını yönlendiren, avlulu mekan geleneğinin değişmez imajına dayalı çözüme gitme, söz konusu imajın tekrar edilebilirliği anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının tasarımında yönlendirici ilkeler olan soyut kavramlar (toplayıcılık, merkeziyetçilik, korunma vb.) ile somut imgelerin (yerel ve evrensel biçim dillerine ait) biçimsel aidiyetlerinin benzerlikler yolu ile biçime dönüştürülmesi, yapıya yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül aksına göre planlanmış olması, yapıya yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapıda yerel ve evrensel biçim dillerine ait biçimsel ve mekansal özelliklerin taşıdığı ikon değeri, toplumsal bellekte yer etmiş anıların canlandırılması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLLİK	Tipolojik	Yapıda, yöresel bir malzeme olan Ankara taşının dış cephe malzemesi olarak kullanılması ve avluya bakan galeri katlarındaki kafes örgülü pencere düzenleri geleneksel dilin biçim sentaksını çağrıştırma anlamında, tipolojik olarak yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde geleneksel dilin kafes örgülü pencere düzenlerine öykünme ve cepheleri Ankara taşı kaplama anlamında, analojik olarak yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çağrışımlar uyandıracak biçimde geleneksel dilin kafes örgülü pencere düzenlerini ve Ankara taşını dış cephe malzemesi olarak kullanılma anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 23. Sedat Gürel Evi'nin kavramsal analizi

SEDAT GÜREL EVİ

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

[234]

Genel görünüm

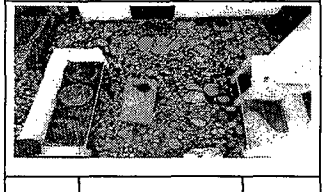
[234]

Yemek-yaşama bölümü

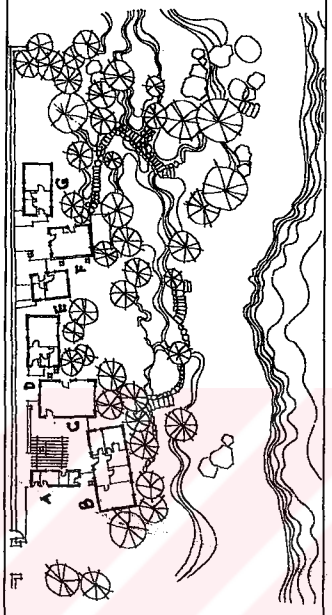
[233]

Ocaklı avlu

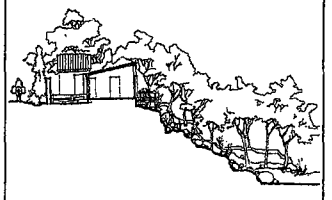
[233]

GRAFİK ANLATIM

Plan

A.İki aileye hizmet eden servis birimi (ortak servis bloğu)
B.Uyuma eylemlerini içeren birim (C ile birlikte kız kardeşinin konutu)
C.Yaşama, yemek hazırlama birimi
D.Aile büyüklerinin yatak birimi (Aile büyüklerinin uyuma birimi)
E.Konuk yatak birimi (F ve G ile birlikte mimarın konutu)
F.Yaşama, yemek hazırlama ve yemek yeme birimi
G.Aile uyuma birimi

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Doğa ile bütünleşme**	***Alegori**
***Hümanizm**	***Analoji**
***Parçalı bütün**	Boyutsal koordinasyon
***Sadelik**	Çelişki
***Şiirsellik**	Değişebilirlik
	***Ekoloji**
	***Ekonomi**
	Esneklik
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	Modül
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	Standartlaşma
	***Süreklilik**
	Tarihsellik
	*Tip
	***Uygulanabilirlik**
	***Verimlilik**
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-11	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Sedat Gürel	**1970-1980**
		Yapım Yeri-Yılı: Çanakkale, 1970	
		Ana İşlev: Konut	
		Yapım Sistemi: YYS	

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik ve rejyonal sentaksa ilişkin biçim dillerini ve bir köy atmosferi yaratma düşüncesini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile tipolojik anlamda alegoriktir.
	Analojik	Yapı bütününde, organik işlevselciliğin -çevre verilerinin dikkate alınması, insana, doğaya, çevreye saygı- ve rejyonal sentaksın -çevre ve insana saygı, yöresel ve çevresel değerlerle bütünleşme- biçim dillerine ilişkin özgün çözümler ve bir "köy atmosferi yaratma" düşüncesi ile alegoriler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı parçalı bütünlüğü ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını yansıtma anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütününde, biçim dillerinin -organik işlevsellik ve rejyonal sentaks- yanı sıra doğal ve kültürel çevreye uyumlu bir mekan organizasyonu sağlamak ve bir köy atmosferi içinde tatil geçirtmek imgeleri aracılığı ile doğa ve hümanizm alegorileri üretilmiştir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik ve rejyonal sentaksa ilişkin biçim dillerinin yanı sıra bir köy imgesini çağrıştıran biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınmış olması anlamında, tipolojik olarak analojiktir.
	Analojik	Yapı bütünü, doğa ve hümanizmin ilk sırayı aldığı, kendiliğinden gelişen organik dokusu içindeki bir köy atmosferinin çağrışımsal imgesinin, benzerliğin devralınması yoluyla yeniden üretimine dayalı olduğundan, analoji içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle ve mekan kompozisyonu ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, analojiler barındırmaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü, ikonik anlamda bir köy atmosferi imgesinin yeniden üretilmesi anlayışına göre biçimlendirilmenin yanında detaylarda da –baca biçimi, küçük pencere açıklıkları, yöresel ve doğal malzeme kullanımı, ahşap tavanlar, kiremit çatılar, beyaz kireç badana- yöre mimarisi ile biçimsel benzerlikler göstermektedir.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapı bütünü, yapay çevrenin ihtiyaçlarını karşılamak için doğal çevreden hareketle; birimleri rüzgar, güneş ve topografya verilerini göz önünde bulundurarak yerleştirme ve yerel çözümleri dikkate alarak (doğal malzeme kullanımı, kiremit çatılar, kireç badana) doğaya en az müdahale ile (bitki örtüsüne dokunulmadan tasarlama) insana ve doğaya saygı esasına göre ekonomik, akıllı ve rasyonel bir şekilde biçimlendirildiğinden, pragmatik anlamda ekoloji niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, yöresel çevresel değerlere uygunluk (köy atmosferi yaratma düşüncesi), organik ve rejyonal sentaks'a ilişkin biçim dillerinin çevreyle bütünleşme, insana ve doğaya saygı esaslarına göre tipolojik anlamda ekoloji niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, doğaya öykünme yolu ile yönlenme, yerleştirme açısından, eğriye ve topografyaya uyum sağlamakta, yerel çözümlerin tekrarı ile de çevresel-yöresel değerlerde süreklilik sağlamaktadır.
EKONOMİ	Pragmatik	Yapıda, doğal malzeme kullanımı, yerleşimde güneş, rüzgar vb. faktörlerin dikkate alınması sayesinde akıllı, rasyonel ve ekonomik bir çözüme ulaşılması, yapı bütününe pragmatik anlamda ekonomi niteliği kazandırmaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışa sahip olmak; yerleşim kararlarını netleştirmek için bir yıl süre ile rüzgar ve güneş durumunun gözlenmiş olması, bağımsız birimlerin eğriye ve doğa koşullarına uygun olması ve kaynakların ekonomik ve akıllıca kullanımı açısından fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapı, geleneksel bir köy atmosferi imgesinin tipolojik özelliklerinin değişmez imgesine dayalı biçim dili ile sembolik, kültürel işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, doğadan ve yapay çevreden esinlenme yolu ile biçimlendirildiğinden, sembolik, kültürel işlevlerin karşılanması açısından fonksiyoneldir.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı yedi üniteden kurulu parçalı bütünlüğü içinde, rasyonel bir dille basit plan çözümlerinin temel ihtiyaçları karşılamaya elverişli olması anlamında, sentaktik olarak fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü, geleneksel bir köy atmosferin imgesinin yerel özelliklerinin yapı aracılığı ile çağrıştırılması açısından bir işaret, simge değerine sahip olduğundan, ikonik anlamda fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama, ekonomik olma v.b. niteliklerden dolayı, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, yan anlam düzeyinde yöresel ve bölgesel mimarinin kübik formlardan oluşan yerleşim dokusunu çağrıştırmak anlamında, tipolojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütününü oluşturan bağımsız birimler, formları itibari ile yöresel ve bölgesel mimarinin kübik etkili biçimlendirme ilkeleri ile çağrışımsal düzeyde benzerlikler taşıdığından, geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kuruluş esası açısından geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin bağımsız birimlerin plan ve kütle organizasyonunda tercih edilmiş olması anlamında, geometri niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı bütününü oluşturan bağımsız birimlerin rasyonel-geometrik form ve biçimleri; çağrışım düzeyinde işaret, simge değerine sahip olduklarından, ikonik anlamda geometri niteliği taşımaktadırlar.
İKON	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yerel unsurların (köy imgesi) biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerini çağrıştıran gösterge niteliği ile tipolojik anlamda ikon değerine sahiptir.
	Analojik	Yapı bütünü, organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yerel özellikler olmak üzere biçim dillerine ilişkin özelliklerin yapı aracılığı ile çağrıştırılması anlamında, analojik olarak ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı parçalı bütünlüğünün, kural tabanlı bir sistemi çağrıştırması, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı; ekonomikliğin, akılcılığın, rasyonel ve davranışçı tutumun bir göstergesi olarak; organik işlevsellik, rejyonal sentaks, yerel biçim dilleri gibi biçim dillerinin; işlevsel ve mekansal bir öğe olarak yapı bütününe eklenen "duvar" öğesinin (parçalı kitlelerin hareketliliğini belirginleştiren ve onları dengeleyen) çağrışımsal iletişimsel işlevleri açısından, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Pragmatik	Yapı, rasyonel bir şekilde mevcut kaynakların etkili kullanımını yansıtan doğal ve yapay çevreyle uyumlu görünümü ile pragmatik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik ve rejyonal sentaks'a ilişkin biçim dillerinin ve köy atmosferi yaratma düşüncesinin yeniden üretilmiş bir görünümü olarak, tipolojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, organik işlevsellik ve rejyonal sentaks'a ilişkin biçim dillerinin ve geleneksel bir köy atmosferi imgesinin, yeniden üretilmiş bir görünümü olarak, imgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı parçalı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretilmiş görünümü olma niteliği ile, sentaktik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı; örtük ve açık anlamlar açısından soyut (ekonomikliğin, akılcılığın, rasyonel ve davranışçı tutumun bir göstergesi olarak) ve somut imgelerin (organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yerel biçim dillerinin göstergesi olarak) yeniden üretimi anlamında, ve duvar öğesinin işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kendi imgesini üretmesi anlamında, ikoniktir.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini taşımanın yanı sıra doğal ve yapay çevre ile uyumlu yapılaşmanın bir göstergesi olacak biçimde, indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapı; organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel özelliklerin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin göstergesi olacak biçimde, tipolojik anlamda indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı; organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel özelliklerin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin göstergesi olacak biçimde, analojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarını yansıtan geometri esaslı parçalı bütünlüğü ile indeks niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı, köy atmosferi imgesinin ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini çağrıştırması; organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel özelliklerin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin göstergesi olacak biçimde, ikonik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel özelliklerin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin göstergesi olacak biçimde, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, yararlı olanın işlevselliğinin pragmatik bir tavırla ifade edilmesi anlamında; bağımsız birimlerin geleneksel bir köy atmosferini çağrıştıracak biçimde organize edilmesi, doğayla bütünleşme ve doğada tatil yapma kavramlarının benzerlikler yolu ile, somutlaştırılması anlamında mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı parçalı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran sentaktik kuruluşu ile, mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü soyut ve somut imgelerin ikonik anlamlarının çağrışımsal yan anlamları düzeyinde yorumlanışı açısından, ikonik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel özelliklerin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin yeniden üretimi anlamında, mimesis içermektedir.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Analojik	Yapı bütünü, doğal (eğriye uyum, rüzgar ve güneş kontrolü) ve yapay çevre (yerel özellikler; çatı biçimleri, form ve biçimlendirme esasları, doğal malzeme kullanımı) ile bütünleşme ve iç içe yaşama anlayışına uygun olacak biçimde, biçimlendirildiğinden, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı parçalı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin öykünme yolu ile yeniden üretimine dayalı olduğundan, sentaktik anlamda mimesis niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü, biçimlendiren unsurların, bir işaret, simge olarak sahip oldukları anlamların, esinlenme yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde yeniden üretimine dayalı olduğundan, mimesis içermektedir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının doğal çevre içinde topoğrafyaya uyarak ve güneş, rüzgar vb. faktörleri göz önünde bulundurarak yerleştirilmiş parçalı birimleri, pragmatik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadırlar.
	Tipolojik	Yapı, organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel özelliklerin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin biçimsel-görsel sonucu olarak nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, köy atmosferi imgesinin mevcut verileri dikkate alan doğa ile uyumlu atmosferinin etki gücünü yaratmak anlamında, analojik olarak nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bütünü; yapım kolaylığı sağlayan, işlevsellik, rasyonellik, ekonomik olma gibi yarar bileşenlerine sahip geometrik kurgusu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, köy atmosferi imgesinin sembolik ve yarara yönelik işlevlerini çağrıştırma anlamında, nedensllik niteliğine sahiptir.
ÖZ	Tipolojik	Yapı bütününde, geleneksel bir köy atmosferini çağrıştıran kavramsal özelliklerin (bağımsız birimlerin birlik içinde çeşitlilik sağlayacak biçimde bütün içinde yer alışları), kullanımı öz'e ilişkindir.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	Analojik	Yapı bütününde, geleneksel bir köy atmosferini çağrıştıran kavramsal özelliklerin (bağımsız birimlerin birlik içinde çeşitlilik sağlayacak biçimde bütün içinde yer alışları), kullanımı öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı bütününde, geleneksel bir köy atmosferi imgesi ile kurulan ikonik benzerliğe, öz'e ilişkin soyutlamalarla ulaşılmıştır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı bütünü, planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla, yerleşim kararlarının netleştirilmesi, rüzgar ve güneş durumunun bir yıllık gözlemler neticesinde tespit edilerek birimlerin konumlarının belirlenmesi), rasyonel, ekonomik, ekolojik ve akılcı bir çözüme gidilmesi anlamında, pragmatiktir.
	Tipolojik	Yapı bütünü; geleneksel bir köy atmosferi imgesinin; ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini taşıması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, geleneksel bir köy atmosferi imgesinin; ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini taşıması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde; amaca uygun olarak ihtiyaçlara cevap verecek rasyonellikte tasarlandığından, sentaktik olarak pragmatizm niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü, geleneksel bir köy atmosferi imgesinin; ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini taşıması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONALİZM	Pragmatik	Yapı bütünü, planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla; yerleşim kararlarının netleştirilmesi, rüzgar ve güneş durumunun bir yıllık gözlemler neticesinde tespit edilerek birimlerin konumlarının belirlenmesi gibi kararlara dayalı olarak biçimlendirildiğinden, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı; geleneksel bir köy atmosferi imgesinin; ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini taşıması anlamında, rasyoneldir.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONALİZM	Analojik	Yapı bütünü, benzerlikler kurularak doğa ile bütünleşme ve geleneksel bir köy atmosferinin yaratılması anlamında, mevcut çevre verilerinin etkili ve ekonomik kullanımı açısından, analojik anlamda rasyoneldir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, amaca uygun nitelikte, ihtiyaçlara cevap verecek biçimde tasarlandığından, sentaktik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, geleneksel bir köy atmosferi imgesinin; ekonomik olma, rasyonellik, işlevsellik vb. yarar ölçütlerini taşıması anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı; organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yöresel biçim dillerinin biçimsel, mekansal ve kuramsal düzeydeki özelliklerinin devralınması anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, biçimlendiren unsurların (organik işlevsellik, rejyonal sentaks, yerel diller) söz dizimi esasları uyarınca, analojik anlamda sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda sentaksa sahiptir.
	İkonik	Yapı bütünü soyut/somut imgelerin iletişimsel/çağrışımsal yan anlamlarının ikonik niteliklerinden kaynaklı olarak sentaksa sahiptir.
SEZGİSELLİK	Tipolojik	Yapı, biçimlendiren unsurların; (organik işlevsellik ve rejyonal sentaksın biçimlendirme ilkeleri, geleneksel bir köy atmosferinin yaratılması) yeni bir duyuşla ifade kazanması açısından, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, biçimlendiren unsurların; organik işlevsellik ve rejyonal sentaksın biçimlendirme ilkeleri, geleneksel bir köy atmosferinin canlandırılması, pragmatik yararlılığın, akılcı ve ekonomikliğin, rasyonelliğin ele alınışında, yeni bir duyuşla öz'e ilişkin soyutlamalarla ifade kazanması açısından, sezgisellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, geleneksel bir köy atmosferinin ve biçim dillerinin (organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yerel diller) göstergesi olarak, tipolojik anlamda simgeseldir.
	Analojik	Yapı bütünü, geleneksel bir köy atmosferinin ve biçim dillerinin (organik işlevsellik, rejyonal sentaks ve yerel diller) göstergesi olarak, analojik anlamda simgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı parçalı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, sentaktik anlamda simge değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren soyut ve somut imgelerin (geleneksel bir köy atmosferi, doğada yaşama ve tatil yapma, biçim dillerinin açık ve örtük anlamları), yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapı bütününde, geleneksel bir köy atmosferini çağrıştıran kavramsal özelliklerin (bağımsız birimlerin birlik içinde çeşitlilik sağlayacak biçimde bütün içinde yer alışları), öz'e ilişkin kullanımı, soyutlamalara dayalıdır.
	Analojik	Yapı bütününü, geleneksel bir köy atmosferini biçimlendiren unsurların (bağımsız birimlerin bütün içinde yer alışları; birlik içinde çeşitlilik sağlayacak biçimde), öz'e ilişkin soyutlamalarla ele alınışı açısından, analojiktir.
	İkonik	Yapı bütünü, ikonik benzerlik açısından geleneksel bir köy atmosferi imgesinin öz'e ilişkin soyutlamalarla yeniden üretimine dayalıdır.
SÜREKLİLİK	Pragmatik	Yapı bütününde, yapay çevrenin ihtiyaçlarını karşılamak için doğal çevreden hareketle (birimleri rüzgar, güneş ve topografya verilerini göz önünde bulundurarak yerleştirme) ve yerel çözümleri dikkate alarak (doğal malzeme kullanımı, kiremit çatılar, kireç badana) doğaya en az müdahale ile (bitki örtüsüne dokunulmadan tasarlama) insana ve doğaya saygı esasına göre ekonomik, akıllı ve rasyonel bir anlayışla yaşanabilir bir çevre yaratılması, pragmatik anlamda süreklilik niteliğine sahiptir.

Tablo 23'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı bütününde; yerel çözümlerin tekrarı ile çevresel-yöresel değerlerde süreklilik sağlamaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, doğaya esinlenme yolu ile yönlenme, yerleştirme açısından eğriye ve topografyaya uyum sağlamakta, yerel çözümlerin tekrarı ile de çevresel-yöresel değerlerde süreklilik sağlamaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü, geleneksel bir köy atmosferinin yaratılması ve yaşatılması anlamında, çevresel ve yöresel değerlerde ikonik anlamda devamlılık sağladığından, sürdürülebilirlik niteliği taşımaktadır.
UYGULANABİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, bir yıllık gözlemler sonucunda rüzgar, güneş ve arazinin topografik yapısı göz önünde bulundurularak rasyonel-geometrik form düzeni içinde, doğal malzemelerin akılcı ve ekonomik kullanımına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı, kural tabanlı bir sistemin yapımda kolaylık sağlaması açısından, sentaktik olarak uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
VERİMLİLİK	Pragmatik	Yapıda, doğal malzeme kullanımı, yerleşimde güneş, rüzgar vb. faktörlerin dikkate alınması sayesinde akıllı, rasyonel ve ekonomik bir çözüme ulaşılması ve yapı bütününde mevcut imkanların verimliliği artıracak biçimde kullanılması, yapıya verimlilik sağlamaktadır.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapı, biçimlendiren unsurların yeni bir duyuşla ifade kazanması açısından, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, biçimlendiren unsurların (organik işlevsellik ve rejyonal sentaksın biçimlendirme ilkeleri, geleneksel bir köy atmosferinin canlandırılması), biçimin ifadeye dönüşmesinde şiirsel bir anlatıma sahip olması açısından, yaratıcılık niteliğine sahiptir.

Tablo 23'ün devamı

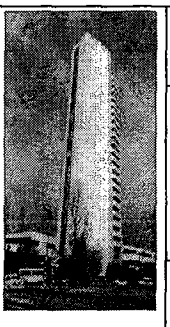
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	İkonik	Yapı, geleneksel bir köy atmosferi imgesinin, yüksek bir seziş gücü ve şiirsel bir anlatımla yeniden üretimi anlamında, yaratıcılık niteliğine sahiptir.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, biçimlendiren unsurların, imgesel ve kavramsal aidiyetlerinin devralınması yolu ile tasarlanan kütle-mekan kompozisyonu ile yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, biçimlendiren unsurların; organik işlevsellik ve rejyonal sentaksın biçimlendirme ilkeleri, geleneksel bir köy atmosferinin; pragmatik yararlılık, akılcılık, ekonomiklik, rasyonellik açısından yeniden üretilmiş bir görünümdür.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı parçalı bütünlüğü ile, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre tasarlandığından, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı soyut ve somut imgelerin çağrışımsal, anlamsal simge değerlerinin kullanılması açısından, yeniden üretilmiş bir görünümdür.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, yöresel malzeme, yapım ve mimariye uygun olarak ve yer'e ilişkin özellikleri göz önünde bulundurarak tasarlandığandan, pragmatik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır
	Tipolojik	Yapı, bir köy atmosferinin imgesel ve kavramsal aidiyetlerini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile tipolojik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü, kendiliğinden gelişen organik dokusu içindeki bir köy atmosferinin çağrışımsal imgesinin, benzerliğin devralınması yoluyla yeniden üretimine dayalı olduğundan, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bütünü, ikonik anlamda bir köy atmosferi imgesinin yeniden üretilmesi anlayışına göre biçimlendirilmenin yanında detaylarda da (baca biçimi, küçük pencere açıklıkları, yöresel ve doğal malzeme kullanımı, ahşap tavanlar, kiremit çatılar, beyaz kireç badana) yöre mimarisi ile biçimsel benzerlikler göstermesinden kaynaklı olarak, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 24. İş Bankası Genel Müdürlük Binası'nın kavramsal analizi

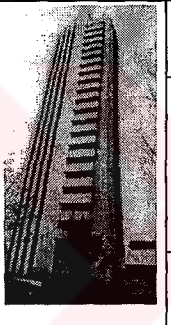
İŞ BANKASI GENEL MÜDÜRLÜK BİNASI

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

Genel görünüm

Genel görünüm

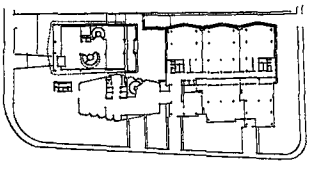

Merdivenden ayrıntı

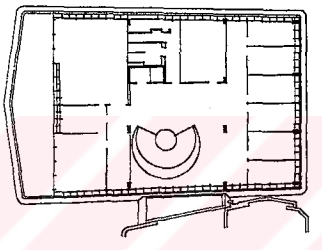

[236]

GRAFİK ANLATIM

Zemin Kat Planı

B Blok Planı

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Heykelsi kütle**	***Analoji**
***İrrasyonel**	Boyutsal koordinasyon
***Prestij sağlama**	Çelişki
***Statü göstergesi**	Değişebilirlik
***Tek defaya özgülük**	***Ekoloji**
	Ekonomi
	Esneklik
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	Modül
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	Sentaks
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	Standartlaşma
	Süreklilik
	Tarihsellik
	Tip
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-12	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** A. Böke-M.Y. Sargın	**1970-1980**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1970-77	
		Ana İşlev: Banka	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 24'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Analojik	Yapı, Ekspresyonist anlayışın biçimlendirme ilkelerini çağrıştıran tek defaya özgü, heykelsi, anıtsal görünümü ile alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, tek defaya özgü, anıtsal, heykelsi görünümü ile Ekspresyonist anlayışı çağrıştırma, prestij sağlama, mali gücü gösterme, ileri teknolojinin vurgulanması gibi gelişmişlik düzeyini simgeleyen yan anlamlar ile, alegoriler oluşturmaktadır.
ANALOJİ	Analojik	Yapıda, tek defaya özgülük, anıtsallık, plastisite ve heykelsi görünüm gibi Ekspresyonist anlayışın biçim özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması, analojiktir.
	İkonik	Yapı, Ekspresyonist biçimlendirme anlayışının çağrışımsal, iletişimsel bir göstergesi olarak, ikonik anlamda analojiktir.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapı, dış çevre koşullarından kaynaklı olarak içe dönük planlamaya sahip olma anlamında, pragmatik olarak ekoloji niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, dış çevre koşullarını dikkate alan çözüm önerisine gidilmiş olması ve dış cephenin brüt beton yüzeyinin sağladığı pratik avantajlar açısından, pragmatik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, bir statü göstergesi olarak, prestij sağlama, mali gücü gösterme, ileri teknolojinin vurgulanması gibi çağrışımsal yan anlamlar oluşturma ve sembolik, iletişimsel işlevleri karşılama açısından, ikonik anlamda fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Sentaktik	Yapı bütünü, (çok katlı anıtsal simgesel görünümlü kütle hariç), ızgara düzeninde bir sistemle planlamaya gidilmesi anlamında, geometrinin bağlayıcılığını yansıtmaktadır.
İKON	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile Ekspresyonist anlayışı çağrıştırma anlamında, analojik olarak ikon niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Ekspresyonist anlayışın, tek defaya özgü, anıtsal, plastik etkisi güçlü biçim özelliklerinin göstergesi olarak, ikonik bir değer taşımaktadır.

Tablo 24'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Analojik	Yapı, soyut kavramsal çağrışımlarla Ekspresyonist anlayışın biçim diline ait ilkelerin yansıtılması anlamında, analojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, tek defaya özgü, anıtsal, heykelsi görünümü ile yaratıcı bir biçimde kendi imgesini oluşturmakla, imgesellik niteliği kazanmaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, dış çevre koşullarının forma olan etkisini gösterme anlamında belirti niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Ekspresyonist anlayışın biçim dilini çağrıştıran (tek defaya özgülük, anıtsallık, plastisite ve heykelsi görünüm) biçimsel özellikleri göstermek anlamında, belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Ekspresyonist anlayışın biçim dilini lüks, konfor ve mali gücü yanıtacak biçimde kullanma anlamında, ikonik olarak belirti niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Analojik	Yapının tasarımında, Ekspresyonist anlayışın biçimlendirme ilkelerine bağlı kalarak tek defaya özgülük, anıtsallık, simgesellik gibi üslupsal yan anlamlar üretilmesi mecazdır.
	İkonik	Yapı, bir üslubun ikonik göstergesi olmanın yanında, mali gücü yansıtma, prestij sağlama, gelişmişlik düzeyi, ileri yapım teknolojisi gibi yan anlamlar üretme anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Analojik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran unsurların (tek defaya özgülük, anıtsallık, plastisite ve heykelsi görünüm), benzerliklerin devralınması yoluyla yeniden üretimine dayalı olduğundan, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran unsurların çağrışımsal yan anlamlarının benzerlikler kurularak, öykünme yolu ile kazanılması anlamında, mimesis içermektedir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapıda, dış çevre koşullarının olumsuz etkilerinden korunma amaçlı kütle formunun dışa kapalı içe dönük karakteri, pragmatik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 24'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile Ekspresyonist anlayışın biçim dilini çağrıştıran (tek defaya özgülük, anıtsallık, plastisite ve heykelsi görünüm) kütle formu ile analojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Ekspresyonist anlayışın biçim dilini lüks, konfor ve mali gücü simgeleyecek biçimde biçimlendirilen kütle formu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, dış çevre koşullarını dikkate alarak, dışa kapalı içe dönük bir anlayışla biçimlendirmeye gidilmiş olması anlamında, pragmatik olarak yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapının, iklim koşullarının (sert soğuk ve güneşe karşı) etkilerine karşı içe dönük bir planlama ile tasarlanmış olması, pragmatik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapı, Ekspresyonist anlayışa ilişkin biçimsel özellikleri çağrıştırmakla birlikte tek defaya özgü, özgün ve bireysel tavrı ile, tasarımcıların yaratıcılık alanındaki sezgiselliğini yansıtmaktadır.
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı, Ekspresyonist (tek defaya özgülük, anıtsallık, plastisite ve heykelsi görünüm) anlayışın bir göstergesi olarak, analojik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran biçimsel benzerliklerin yanında, zenginliği, gücü, gelişmişlik düzeyini yansıtan özgün biçimi ve ileri yapım teknolojisi ile anıtsallığın, tek defaya özgülüğün, yaratıcılığın ve prestijin simgesidir.
TARİHSELLİK	Analojik	Yapı, Ekspresyonist anlayışının biçimlendirme ilkelerine başvurularak tasarlandığından, mevcut bir dilin tekrar edilmesi anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Ekspresyonist anlayışının biçimlendirme ilkelerine başvurularak tasarlandığından, mevcut bir dilin tekrar edilmesi anlamında, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.

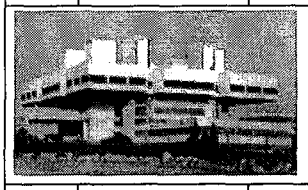
Tablo 24'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	Analojik	Yapı, Ekspresyonist anlayışa ilişkin biçimsel özellikleri çağrıştırmakla birlikte tek defaya özgü, özgün ve bireysel tavrı ile, sanatsal sezgiyi yaratıcılıkla birleştiren, özgün ve yaratıcı bir eserdir.
	İkonik	Yapı, Ekspresyonist biçim dilini tek defaya özgü, plastik etkisi güçlü, kendi imgesini yaratan bir binaya yansıtma ve çağrışımlar uyandırma anlamında, ikonik olarak yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Analojik	Yapı, bir üsluba ilişkin biçimsel özelliklerin kullanılması anlamında, analojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı, çağrışımlar kurarak bir üsluba ilişkin biçimsel özellikleri yansıtma anlamında, soyut düşüncenin somut biçime dönüşmesi açısından, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 25. Tercüman Gazetesi Binası'nın kavramsal analizi

TERCÜMAN GAZETESİ

FOTOĞRAFLAR

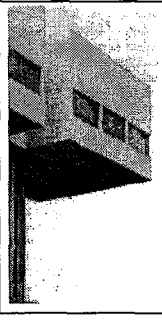
[237]

[237]

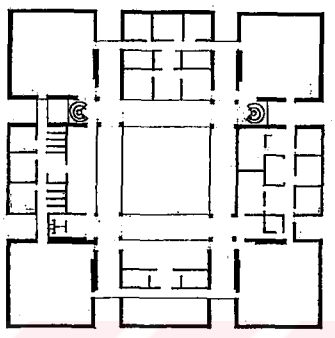

[237]

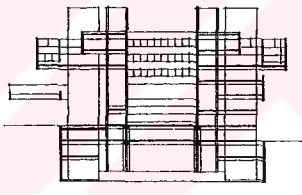

[237]

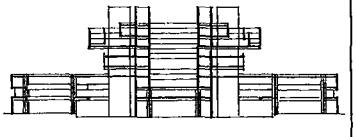
GRAFİK ANLATIM

Normal Kat Planı

Enine Kesit

Boyuna Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Akan mekanlar**	***Alegori**
***Anıtsallık**	***Analoji**
***İç-dış bütünlüğü**	***Boyutsal koordinasyon**
***Doğal ışık kullanımı**	Çelişki
***Hafiflik**	***Değişebilirlik**
***Kütle parçalama**	Ekoloji
***Ölçek şaşırtması**	***Ekonomi**
***Prestij sağlama**	***Esneklik**
***Statü göstergesi**	***Fonksiyonellik**
***Yataylık-düşeylik**	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-13	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** G. Çilingiroğlu-M. Tunca	**1970-1980**
		Yapım Yeri-Yılı: İstanbul, 1972-74	
		Ana İşlev: Gazete-Medya tesisi	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 25'in devamı.

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, Brütalist estetiğe ve çok parçalı plan tipolojisine dayalı kütle mekan kompozisyonu ile çağrışımsal yan anlamlar düzeyinde alegori içermektedir.
	Analojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçim dillerine referansla biçimlendirildiğinden, çağrıma dayalı yan anlamlar düzeyinde, alegori niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı simetri esaslarına bağlı kalınarak, çok parçalı plan tipolojisinin örgütlenme şemasını çağrıştıran plan organizasyonu ile, sentaktik anlamda alegori içermektedir.
	İkonik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçim dillerine dayalı referansların yanında ölçek farklılığı (dış mekanda parçalı kütlenin yarattığı hafiflik ile yapının olduğundan küçük görünmesi), anıtsallık (simetrik kütlenin yatayda ve düşeyde ayrıntılandırılarak hareketlendirilmesi ile kazandığı güçlü plastik etki) ve ticari simgesellik gibi örtük çağrışımlarla, ikonik anlamda alegoriler üretilmektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, Brütalist estetiğin işlevsel ve mekansal birimlerin ayrılarak (hizmet eden ve edilen mekanlar) cephede söz konusu farklılıkların vurgulanması ve "çok parçalı plan şeması" nın bir avlu etrafında kare modüllerden oluşan plan şemasının oluşturduğu kompozisyona dayalı çözüm önerisi ile, analoji içermektedir.
	Analojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan tipolojisinin biçimlendirme ilkelerinin, benzerlikler yoluyla devralınması analojiktir.
	Sentaktik	Yapıda, çok parçalı plan tipolojisinin geometri esaslı örgütlenme şemasının, yapı aracılığı ile yeni bir sentaktik esas üzerinde plan düzleminde kullanılmış olması, sentaktik anlamda analoji içermektedir.
	İkonik	Yapı, üslup özelliklerinin zihinsel aidiyetlerinin kazandığı ikonik değer açısından, ikonik anlamda analojiler yoluyla üretilmiştir.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapı eleman, bileşen, öğe ve malzemeleri arasında boyutsal koordinasyona imkan vermesi, yararlılık ölçütüdür.
	Sentaktik	Yapının 15x15 m'lik modüllere dayalı olarak biçimlendirilmesi kütle, yüzey ve mekan organizasyonunda şekil ve büyüklük açısından, sentaktik anlamda yapı bütününe, boyutsal koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, 15x15 m'lik kare modüllere dayalı olarak esnek bir planlama ile biçimlendirilmiş olması, işlevsel ve mekansal değişikliklere olanak tanıma anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, 15x15 m'lik kare modüllere dayalı olarak kural tabanlı bir sisteme göre planlanmış olması, yapıya esnek planlama ile değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
EKONOMİ	Pragmatik	Yapının kare modüllerden oluşan plan şemasının, ışığın binanın içine doğrudan ve dolaylı girmesine olanak tanıyacak biçimde organize edilmiş olması, yapıya doğal aydınlatma ve ekonomik kazanç sağlamaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının 15x15 m'lik modüler birimlerle serbest planlama ile biçimlendirilmiş olması, farklı mekansal ve işlevsel kullanımlara olanak sağladığından, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapının 15x15 m'lik kare modüllere dayalı olarak kural tabanlı bir sisteme göre planlanmış olması, yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, ışığın binanın içine doğrudan ve dolaylı girmesine olanak tanıyacak biçimde organize edilmiş plan şeması ile, pragmatik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, Brütalist estetiğin işlevsel ve mekansal birimlerin ayrıntılandırılarak cephede vurgulanması ve çok parçalı plan tipolojisinden hareketle, bir avlu etrafında karenin çeşitli büyüklüklerde bir araya getirilmesi ile oluşturulan plan şemasının sağladığı esneklik,değişebilirlik, niteliklerinden dolayı fonksiyoneldir.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Analojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme ilkelerine dayalı olarak tasarlanmış ve üretilmiş olmasının yararlılığı anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının kare modüllerden oluşan plan şemasının, planlamada esneklik, değişebilirlik, büyüme potansiyeline sahip olacak biçimde kurgulanmış olması ve doğal ışığın yapı içine direk ve dolaylı yollardan girmesine olanak sağlaması, fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, biçimlendiren unsurların; Brütalist estetik ve çok parçalı plan şeması, yanı sıra anıtsal görünümü ile simgesel, iletişimsel işlevlerin karşılanması açısından, fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinden hareketle kare modüllere dayalı olarak biçimlendirilen plan organizasyonu ile tipolojik anlamda geometri içermektedir.
	Analojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin rasyonel geometrik bir formun kitlesel ve mekansal parçalanmasına dayalı organizasyon biçiminin devralınması yolu ile kare modüllere dayalı olarak biçimlendirildiğinden, analojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kural tabanlı bir sistemin kabulüne dayalı olarak biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çok parçalı plan şemasının, kare modüllere dayalı olarak yeniden üretilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan şemasının, tipleşmiş imajına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Analojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin ve brütalist estetiğin biçim dillerine referansla biçimlendirildiğinden, mevcut imgenin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çok parçalı plan şemasının ve Brütalist estetiğin biçim dillerine ait çağrışımsal anlamlar yanında, "ticari simgeselliğin", güçlü plastik etkisi ile "anıtsallığın" , algı ölçeğinde ışık-gölge oyunları ile ölçek farklılığı yaratan ve işlevsel olarak ekonomik kazanç sağlayan "doğal ışığın" imgesi olarak, ikonik anlamlar taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan şemasının tipleşmiş imajının yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, çok parçalı plan şemasının ve Brütalist estetiğin biçim dillerinin söz dizimi esaslarının, benzerlikler yolu ile yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, analojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretimine dayalı olduğundan, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çok parçalı plan şemasının ve Brütalist estetiğin biçim dillerine ait mevcut imgelerin yanı sıra, kendi ürettiği imgelerin (ticari simge olma, anıtsal etki ve ışığın işlevsel ve mekansal kullanımı) çağrışımsal, iletişimsel anlamları açısından, ikonik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, aşırı hareketlendirilmiş kütlelerin sağladığı olanak dahilinde, doğal ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanımı; parçalı kütlelerin algıda küçülme yaratan etkisi anlamında belirti niteliği taşımaktadır.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan şemasının, tipleşmiş imajını yansıtan kare modüllerden kurulu kütle-mekan biçimlenişi ile tipolojik anlamda belirti niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile çok parçalı plan tipolojisinin ve Brütalist estetiğin biçim dillerini çağrıştıran kütle-mekan biçimlenişi ile indeks niteliği taşımakatdır.
	Sentaktik	Yapı, kare modüllerden oluşan parçalı kütelesinin geometri esaslı kural tabanlı bir sistemle çalışıldığını göstermesi anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çok parçalı plan şemasının ve Brütalist estetiğin biçim dillerini ticari simgesellik, anıtsallık ve ışık-gölge oyunları yaratacak biçimde kullanan parçalı bütünlüğü ile indeks niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapıda, işlevsel ve mekansal birimlerin ayrıntılandırılarak cephede söz konusu farklılıkların vurgulanması ile Brütalist estetiğin; rasyonel geometrik bir form olan karenin kitlesel ve mekansal parçalanmasına dayalı düzenlemeye gidilmiş olması ile de çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarının çağrıştırılması, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarının çağrışımlar yolu ile benzerliklere dayalı olarak yeniden üretilmiş olması ile analojik anlamda mecazlar üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, çok parçalı plan tipolojisini çağrıştıran sentaktik kuruluşu ile mecaz niteliği taşımaktadır
	İkonik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarının ve ticari simgesellik, anıtsallık, ışığın mekansal ve işlevsel kullanımı gibi kavramsal aidiyetlerin örtük çağrışımları ile mecazlar üretilmiştir.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına dayalı olarak esinlenme yolu ile benzerlikler, çağrışımlar kurularak tasarlandığından, analojik anlamda mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı sistemlere öykünme anlamında, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına, ticari simgesellik, anıtsallık, ışığın mekansal ve işlevsel kullanımı gibi örtük anlamlara sahip imgelerin benzerlikler, çağrışımlar yaratacak biçimde kullanımına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapı, 15x15 m'lik kare modüllere dayalı plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada sağladığı pratik avantajlar açısından, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, 15x15 m'lik kare modüllere dayalı olarak biçimlendirilmesi, sentaktik anlamda yapıya modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinin aşırı hareketlendirilmesinden kaynaklı olarak ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak ele alınışı ve parçalı kütlenin dış mekanda algısal olarak yapıya kazandırdığı küçülme açısından, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, çok parçalı plan tipolojisinden kaynaklı parçalı bütünlüğü ile tipolojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "çok parçalı plan şeması" nın devralınmasından kaynaklı olarak yapının parçalı bir görünüme sahip olması ve Brütalist estetiğe dayalı işlevsel ve mekansal birimlerin ayrılarak cephede vurgulanması anlayışını yansıtan biçim dili ile nedenseldir.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Sentaktik	Yapının, kare modüllerden oluşan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasında karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapıda, çok parçalı plan tipolojisinin kütle bütününe kazandırdığı anıtsallık ve plastisite, nedensellik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, ışığın binanın içine doğrudan ve dolaylı girmesine olanak tanıyacak biçimde organize edilmiş plan şeması ile, pragmatik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, çok parçalı plan tipolojisinin biçimlendirme esaslarına göre üretilmiş olması, ışığın mekansal ve işlevsel kullanımı açısından, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, ışığın binanın içine doğrudan ve dolaylı girmesine olanak tanıyacak biçimde organize edilmiş plan şeması ile pragmatik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına göre üretilmiş olması, kare formunun rasyonel-geometrik biçiminden dolayı, tipolojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının, benzerliğin devralınması yoluyla çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına göre üretilmiş olması, analojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına göre biçimlendirilmiş olması, söz konusu sistemin taşıdığı ikonik değer açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının sözdizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda sentaks içermektedir.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Analojik	Yapı, Brütlist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının sözdizimi kurallarına göre benzerliğin devralınması yoluyla üretildiğinden, sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, kural tabanlı bir sistemin (çok parçalı plan tipolojisi) söz dizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, sentaksa sahiptir.
	İkonik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının sözdizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, söz konusu anlayışların taşıdıkları çağrışımsal, iletişimsel değer açısından sentaksa sahiptir.
SEZGİSELLİK	Tipolojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin yeni bir duyuşla, giderek anıtsallığa varan bir biçimlendirme ile yeni olana aktarılması, tipolojik anlamda sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin yeni bir duyuşla, giderek anıtsallığa varan bir prestij binasına dönüşmesi, benzerliğin devralınarak biçimin ifadeye dönüşmesinde, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının yanı sıra, ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanımı ve yapının güçlü plastik etkisi ile anıtsallığa varan bir prestij binası olarak taşıdığı simge değerinin yaratılmasında, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımında, tipolojik anlamda biçimlendirici unsurlar olan Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının kullanılmış olması, simgeseldir.
	Analojik	Benzerliklerin devralınması yolu ile (Brütalist estetik ve çok parçalı plan şeması) yapının kazandığı çağrışımsal değer, simgeseldir.
	Sentaktik	Yapıda, kural tabanlı bir sistemin kabulü ile söz strüktür sisteminin anlatımı (15x15 m'lik modüler konsollarla yatayda kendini taşıyan ve düşeyde 8 çift kuleye asılan sistem), sentaktik anlamda simge değeri taşımaktadır.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	İkonik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının yanı sıra, ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanımında, yapının güçlü plastik etkisi ile anıtsallığa varan bir prestij binası olarak taşıdığı ticari simge değeri, ikonik anlamda simge değeri taşımaktadır.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Sentaktik	Yapının, 15x15 m'lik kare modüllere dayalı olarak biçimlendirilmesi, sentaktik anlamda yapıya, standartlık niteliği kazandırmaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının değişmez imajına dayalı çözüm önerisi ile süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Brütalist estetiğe ve çok parçalı plan şemasına özgü biçimlendirme esaslarının biçimlendirmeyi etkilemesi anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçim dillerinin taşıdıkları ikon değerinin, çağrışımsal yan anlamlarla yeniden üretilmiş olması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapının, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına göre üretilmiş olması, tipolojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının biçimlendirme esaslarına göre benzerliğin devralınması yoluyla üretildiğinden, analojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, çok parçalı plan tipolojisinden hareketle kare modüllerden kurulu plan şeması, kural tabanlı bir sistemin kabulüne dayalı olarak biçimlendirilmeye gidilmiş olması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	İkonik	Yapıyı biçimlendiren unsurların, yeni bir sentaktik esas üzerinde, anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapının, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının kalıplaşmış imajına dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının kalıplaşmış imajının benzerlikler yoluyla yeniden üretimine dayalı olduğundan, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şeması imgesinin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları oluşturacak biçimde iletişim sağlaması, ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin yeni bir duyuşla, giderek anıtsallığa varan bir biçimlendirme ile yeni olana aktarılması, tipolojik anlamda yaratıcılık içermektedir.
	Analojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin yeni bir duyuşla, giderek anıtsallığa varan bir prestij binasına dönüşmesinde, yaratıcılık esastır.
	İkonik	Yapıda Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının yanı sıra, ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanımında, yapının güçlü plastik etkisi ile anıtsallığa varan bir prestij binası olarak taşıdığı simge değerinin yaratılmasında, yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin yeniden üretim yolu ile devralınmış olması, yapıya yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin benzerlikler yoluyla devralınması, yapıya yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 25'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Sentaktik	Yapının, çok parçalı plan şemasının kare modüllere dayalı kullanımı, söz konusu şemanın tekrar edilebilirliği anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, Brütalist estetiğin ve çok parçalı plan şemasının ilkelerinin çağrıştırdıkları anlamsal, iletişimsel değer, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 28. Türk Dil Kurumu Binası'nın kavramsal analizi

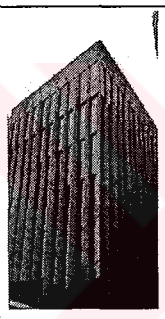
TÜRK DİL KURUMU

FOTOĞRAFLAR

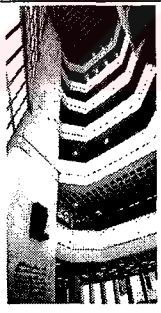
Genel görünüm

Cepheden ayrıntı

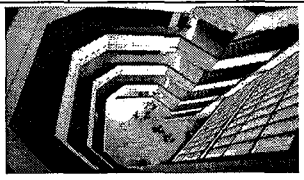

İç boşluktan görünüm

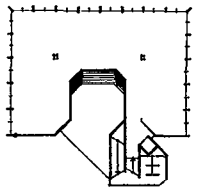
[238]

İç boşluktan görünüm

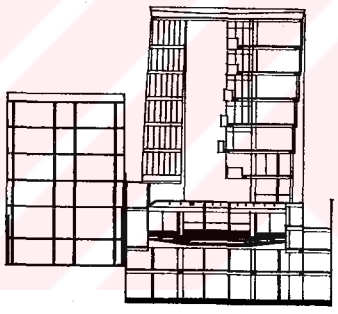

[238]

GRAFİK ANLATIM

Kat Planı

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Kolektif bilinç oluşturma**	***Analoji**
	***Boyutsal koordinasyon**
***Organik İşlevsellik**	Çelişki
	***Değişebilirlik**
	***Ekoloji**
***Parça-bütün ilişkisi**	***Ekonomi**
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-14	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Cengiz Bektaş	**1970-1980**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara,1972-78	
		Ana işlev: Kamu Binası	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapıda, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkeleri ile yerel-tarihsel biçim dillerinin "avlulu mekan tipolojisi" ne ait tipolojik çağrışımlarla alegoriler üretilmiştir.
	Analojik	Yapının tasarımında, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkelerinin yanında, anıtsal, organik ve brütalist biçimlendirme anlayışlarının, halk yapı sanatının ve orta mekanın kolektif bilinci oluşturmaya yönelik örtük çağrışımlar ile alegoriler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sistemine dayalı olarak tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemin kuruluş esasını çağrıştırma anlamında, alegori niteliği taşımaktadır
	İkonik	Yapıda, modern ile yerel biçim dillerinin çağrışımsal iletişimsel bir göstergesi olarak, ikoik anlamda alegoriler üretilmektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapıda, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkeleri ile yerel, tarihsel biçim dillerinin "avlulu mekan tipolojisi"ne ait benzerliklerin devralınması, tipolojik anlamda analojiktir.
	Analojik	Yapının tasarımında, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkelerinin (beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin oluşturduğu prizmatik kitle, aks sisteminin cephede vurgulanması), halk yapı sanatının dış cephede birbiri üzerine kayan pencere kayıtları ile Ankara evlerinin bindirmeli cumba biçiminin yeniden üretimi, içteki orta mekanın ve merdivenin bütüne uyumlu özerk varlığı, orta mekanın biçim açısından U sofalı ev tipolojisi ve avlulu mekan geleneğine gönderme yapması, anıtsal (servis çekirdeği ve merdiven evinin yer aldığı orta mekanın heykelsi görünümü), organik (içten dışa planlama, doğaya, insana, çevreye saygı), brütalist (servis çekirdeğinin ve merdiven kovasının kitleden kopartılarak, kendilerini ifade edecek biçimde bütüne eklenmeleri, malzemenin olduğu gibi kullanımı, amaca uygunluk), ve orta mekanın kolektif bilincin simgesi olmasına dayalı felsefi, üslupsal, kültürel bütünlüklerin esin kaynağı olacak biçimde devralınması, analojiktir.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine dayalı olarak tasarlanmış olması, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, analojiler barındırmaktadır.
	İkonik	Yapı, biçimi oluşturan soyut ve somut imgelerin örtük anlamlar aracılığı çağrıştırdıkları ikonik değer açısından, ikonik anlamda analojiler yoluyla üretilmiştir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapı eleman, bileşen, öğe ve malzemeleri arasında boyutsal koordinasyona imkan vermesi, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Sentaktik	Yapı bütününde modüler bir aks sistemine göre planlama yapılmış olması, sentaktik anlamda yapı bütününe boyutsal koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, işlevsel ve mekansal değişikliklere olanak sağlama açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama anlayışı çerçevesinde, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması dolayısıyla zaman içindeki farklı kullanımlara cevap verebilecek biçimde, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin zaman içindeki olası değişiklikleri karşılayabilecek esnek planlama anlayışına göre tasarlandığından, analojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	Sentaktik	Yapı bütününde modüler bir aks sistemine göre planlama yapılmış olması, zaman içindeki değişikliklere ve farklı işlevsel ve mekansal çözümlere olanak tanıma anlamında, sentaktik olarak değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim dilini çağrıştıran esnek planlama ile çağrışımsal, iletişimsel anlamda, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapının doğa koşullarının sert etkilerine maruz kalan batı cephesi, yapıyı bir orta mekana baktırmak suretiyle engellenmiş, böylece doğa koşullarını dikkate alan bir çözüme gidilmiş olması ile yapı, ekoloji niteliği kazanmıştır.
EKONOMİ	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış ve betonarme olarak inşa edilmiş olması yapım kolaylığı sağlama ve brüt beton dış yüzeylerin bakım ve onarım kolaylığı sağlaması, ekonomiye ilişkindir.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler ve serbest plan şemasına uygun olacak biçimde tasarlanan plan şemasının esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlaması anlamında, ekonomi bileşenine sahiptir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile modern estetiğin modüler ve serbest plan şemasına uygun plan çözümü ile, esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlama anlamında, ekonomi bileşenine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sitemine göre inşa edilmiş olması farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya yönelik esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlama anlamında, ekonomi bileşenine sahiptir.
	İkonik	Yaı, çağrışım düzeyinde, modern estetiğin modüler ve serbest plan şemasına uygun plan çözümü ile, esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlaması anlamında ekonomi bileşenne sahiptir.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olmasının mekanların düzenlenmesinde sağladığı esneklik, yararlılık ölçütüdür.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama anlayışı çerçevesinde, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilecek biçimde planlandığından, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama anlayışı çerçevesinde, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilecek biçimde planlandığından, analojik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapı bütününe farklı kullanımlara cevap verecek biçimde esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması farklı kullanımlara olanak sağladığı gibi, yapının cephesinin sert batı rüzgarı etkilerine açık olması dolayısıyla bir orta mekan etrafında tasarlanmış olması, işlevseldir.
	Tipolojik	Yapıda, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkeleri ile avlulu mekan geleneğinin bir devamı olacak biçimde tasarlanan orta mekanın U biçimli formu, doğa koşullarına karşı koruma sağladığından, tipolojik anlamda işlevseldir.
	Analojik	Yapı, soyut (orta mekanın kolektif bilinci oluşturması) ve somut imgelerle (üslup özellikleri; rasyonel, anıtsal, brütalist, organik biçim dilleri ile halk yapı sanatına özgü biçimlendirme esasları) kurulan benzerliklerin taşıdığı sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevler açısından, fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimlere cevap verecek nitelikte esneklik, değişebilirlik, büyüme potansiyeline sahip olduğundan, sentaktik anlamda fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin taşıdığı ikonik değer açısından sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevleri karşılama anlamında, fonksiyoneldir.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, çağrışım düzeyinde, modern estetiğin prizmatik kitleli biçim dilini yansıtacak biçimde geometrik bir form kompozisyonuna sahip olduğundan, geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile modern estetiğin prizmatik kitleli biçim dilini yansıtacak biçimde geometrik bir form kompozisyonuna sahip olduğundan, geometri niteliği taşımaktadır
	Sentaktik	Yapı, plan düzleminde kare ve ona belli bir açı ile takılan irrasyonel forma sahip sirkülasyon çekirdeğinin oluşturduğu bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin kabulüne dayalı olarak biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda geometri içermektedir.
	İkonik	Yapı, çağrışım düzeyinde, modern estetiğin prizmatik kitleli biçim dilini yansıtacak biçimde geometrik bir form kompozisyonuna sahip olduğundan, ikonik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler bir aks sitemine dayalı planlama anlayışı ile tarihsel ve geleneksel biçim dillerinin avlulu plan tipolojisinin tipleşmiş imajına sahip olduğundan, tipolojik anlamda ikoniktir.
	Analojik	Yapıyı biçimlendiren, soyut (orta mekanın kolektif bilinci oluşturması) ve somut imgelerin (üslup özellikleri; rasyonel, anıtsal, brütalist, organik biçim dilleri ile halk yapı sanatına özgü biçimlendirme esaslarının) yeniden üretim yolu ile kazandığı ikonik değer, benzerliğin devralınması anlamında analojiktir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgeler, çağrışımsal, iletişimsel açıdan ikonik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler bir aks sitemine dayalı modüler planlama anlayışı ile cephe kurgusuna ve avlulu plan tipolojisi imgesinin, işlevsel ve mekansal benzerlikler yoluyla yeniden üretimine dayalı olarak tasarlandığından, tipolojik anlamda imgeseldir.
	Analojik	Yapı, soyut (orta mekanın kolektif bilinci oluşturması) ve somut imgeler (üslup özellikleri; rasyonel, anıtsal, brütalist, organik biçim dilleri ile halk yapı sanatına özgü biçimlendirme esasları) aracılığı ile çağrışımlar oluşturacak biçimde tasarlandığından, analojik olarak imgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretilmiş görünümü olma niteliği ile, sentaktik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı oluşturan soyut ve somut imgeler, çağrışımsal, iletişimsel açıdan ikonik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı modern estetiğin işlevsel olma, rasyonellik, zaman içindeki değişmeleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş serbest plan ilkesinin biçimsel sonucu olarak ve yapıyı dış etkilerden korumak amacı ile yaratılan bir orta mekan etrafında biçimlendirmek anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, modern estetiğin biçimlendirme ilkeleri ile avlulu mekan geleneğinin bir devamı olacak biçimde tasarlanan orta mekanın U biçimli formu, belirti niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, soyut (orta mekanın kolektif bilinci oluşturması) ve somut imgeler; üslup özellikleri; rasyonel, anıtsal, brütalist, organik biçim dilleri ile halk yapı sanatına özgü biçimlendirme esaslarını yansıtma anlamında, belirti niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgeler çağrışımsal, iletişimsel açıdan belirti niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapıda, tipolojik anlamda, (gösteren) rasyonel estetiğin modüler planlama anlayışı ile cephe kurgusuna ve avlulu plan tipolojisine uygun (gösterilen), mecazlar üretilmiştir.
	Analojik	Yapıda, orta mekan ile yaratılan boşluk; kollektif bilincin, ortak inanışların ve birlikteliğin simgesi gibi yan anlamlar oluşturmakta ayrıca; üslup özellikleri (brütalist, rejyonalist, organik, anıtsal) ile halk yapı sanatının biçimlendirme ilkelerinin metaforik anlamlarının çağrışımlar oluşturacak biçimde kullanımı, mecaz değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir modül aks sistemi dayalı geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran sentaktik kuruluşu ile mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin çağrışımsal, iletişimsel yan anlamlarının kazandığı ikon değerinin yeniden üretilmesi anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler bir aks sitemine dayalı modüler planlama anlayışı ile cephe kurgusuna ve avlulu plan tipolojisi imgesinin yeni tasarıma esin kaynağı olması anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapıda, kolektif bilinç oluşturma, birliktelik gibi anlamsal arayışlar ile halk yapı sanatının biçimlendirme esaslarının aynı idealde bütünleştirilmesi, üslup özelliklerinin tekrarlanması, benzerliklerin devralınması anlamında mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül aks sistemine dayalı geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı sistemlere öykünme anlamında, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin sahip olduğu ikon değerinin, öykünme yolu ile devralınması anlamında, ikonik anlamda mimesis içermektedir.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada sağladığı pratik avantajlar açısından çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler cephe düzeni ile Ankara evlerinde görülen bindirmeli cumba motifinin, dış cephe biçimlenmesinde etkili kılınışı ile modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Ankara evlerinin bindirmeli cumba motifinin, rasyonel estetiğin modüler cephe düzeni ile çağrıştırılmış olması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, sentaktik anlamda yapıya modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler cephe düzeninin, dış cephe biçimlenmesinde Ankara evlerinde görülen bindirmeli cumba motifini çağrıştıracak biçimde kullanılması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şemasından kaynaklı olarak; esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanması ile dış çevre koşullarının zararlı etkilerden korumak amacıyla yaratılan orta mekan, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, avlulu plan tipolojisine göre biçimlendirilen iç mekan, tipolojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, bilinen form ve biçimlerin (avlulu mekan geleneği), üslup özelliklerinin yanı sıra soyut felsefi kavramların (kolektif bilinç oluşturma, birliktelikvb.) imgesel aidiyetlerini çağrıştıran biçimsel sonuç, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	İkonik	Yapının, toplumsal bellekte ye etmiş anıları çağrıştıran soyut ve somut imgelerin kullanımı ile kazandığı çağrışım değeri, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının tasarımında, tarihsel ve geleneksel halk yapı sanatının orta avlulu plan şemasın işlevsel ve mekansal anlamına ilişkin felsefi boyuttaki arayışlar, tipolojik anlamda öz'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının tasarımında üslup düzeyindeki arayışların yanında, orta mekana kolektif, birleştirici yan anlamlar yükleyerek kavramsal öze ulaşmak, analojiktir.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde, soyut ve somut imgelerin çağrıştırdıkları anlam açısından kazandıkları ikonik değerin, öz'e ilişkin soyutlamalarla yeniden üretilmesi ikoniktir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapının, sert batı rüzgarı etkilerine açık olması dolayısıyla bir orta mekan etrafında tasarlanmış olması, betonarme yapım teknolojisinin rasyonel teknolojisinden yararlanılması, yapıya pragmatik anlamda yararlılık sağlamaktadır.
	Tipolojik	Yapının, modern estetiğin modüler aks sistemine göre planlanmış olması, planlamada esneklik, değişebilirlik sağlamakta ayrıca yapım kolaylığı ve ekonomik kazanç sağladığından yararlılık içermektedir.
	Analojik	Yapının plan şemasının benzerlikler yolu ile modern estetiğin modüler aks sistemine göre organize edilmiş olması, analojik anlamda yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanması, mekansal ve işlevsel ihtiyaçların karşılanması, yapım kolaylığı ve maliyet açısından yararlılık sağlamaktadır.
	İkonik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanması, söz konusu sistemin çağrıştırdığı (ekonomik olma, esneklik, değişebilirlik vb.) nitelikler açısından yararlılık içermektedir.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapının ana cadde üzerindeki cephesinin sert batı rüzgarı etkilerine açık olması dolayısıyla bir orta mekan etrafında tasarlanmış olması, yapı bütününe rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Tipolojik	Yapının modüler bir aks sistemine göre modern estetiğin biçimlendirme esaslarına göre tasarlanmış ve inşa edilmiş olması, tipolojik anlamda yapıya rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapının benzerlikler yolu ile modüler bir aks sistemine göre modern estetiğin biçimlendirme esaslarına göre tasarlanmış ve inşa edilmiş olması, analojik anlamda yapıya rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre, rasyonel-geometrik form ve biçimlere göre biçimlendirilmiş olması, sentaktik anlamda yapıya rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre modern estetiğin form ve biçimlerine göre biçimlendirilmiş olması, söz konusu sistemin taşıdığı ikonik değer açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkeleri yanında tarihsel, geleneksel biçim dillerinin orta avlulu mekan tipolojisinin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaksa sahiptir.
	Analojik	Yapı bütünü, biçimlendiren unsurların (rasyonel, anıtsal, brütalist, organik biçim dilleri ile halk yapı sanatına özgü biçimlendirme esasları) söz dizimi esasları uyarınca, analojik anlamda sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda sentaksa sahiptir.
	İkonik	Yapı bütünü, soyut/somut imgelerin iletişimsel/çağrışımsal yan anlamlarının ikonik niteliklerinden kaynaklı olarak sentaksa sahiptir.
SEZGİSELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımında, biçimlendirici unsurlardan biri olan avlulu mekan geleneğinin yeni bir duyuşla, öze ilişkin soyutlamalarla yinelenmiş olmasında, sezgisellik esastır.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SEZGİSELLİK	Analojik	Geleneksel ve tarihsel biçim dillerinin, avlulu mekan geleneği imgesinin işlevsel, mekansal ve felsefi düzeyde (kendisi için varolmanın önkoşulu olarak bütüne uyum sağlama, ortaklık, kolektif bilinç yaratma), yeni bir duyuşla öze ilişkin soyutlamalarla ele alınıp yorumlanmasında, sezgisellik esastır.
	İkonik	Yapının tasarımını biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde, çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılmasında, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının tasarımında tipolojik açıdan, rasyonel estetiğin biçimlendirme ilkeleri ile geleneksel halk yapı sanatının avlulu mekan geleneğinin kullanılışı, simgeseldir.
	Analojik	Yapıda orta mekan ile yaratılan boşluk; kolektif bilincin, ortak inanışların ve birlikteliğin simgesi gibi yan anlamlar oluşturmakta ayrıca; üslup özellikleri (brütalist, rejyonalist, organik, anıtsal) ile halk yapı sanatının biçimlendirme ilkelerinin soyut ve somut imgelerinin kullanımı ile yapının kazandığı çağrışımsal değer, benzerliğin devralınması anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir aks sistemine göre tasarlanmış olması, söz konusu sistemin rasyonel estetiğin modüler şemasını ve kural tabanlı sistemleri çağrıştıran gösterge niteliği ile, simgeseldir.
	İkonik	Yapının tasarımını biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapının orta mekan boşluğu, avlulu mekan tipolojisinin öz'e ilişkin soyutlamalarla yeniden üretimine dayalıdır.
	Analojik	Yapıda, orta mekana kolektif birleştirici yan anlamlar yüklenerek, kavramsal öze soyutlamalarla ulaşılmıştır.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde, soyut ve somut imgelerin çağrıştırdıkları anlam açısından kazandıkları ikonik değerin, soyutlamalarla yeniden üretilmesi ikoniktir.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler cephe düzeni ile Ankara evlerinde görülen bindirmeli cumba motifinin, dış cephe biçimlenmesinde etkili kılınışı ile standartlık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Ankara evlerinde görülen bindirmeli cumba motifinin, dış cephe biçimlenmesinde, rasyonel estetiğin modüler cephe düzeni ile çağrıştırılmış olması anlamında, standartlık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sisteminin grid düzenine göre tasarlanıp inşa edilmiş olması, yapıya sentaktiktik anlamda standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler cephe düzeninin, dış cephe biçimlenmesinde Ankara evlerinde görülen bindirmeli cumba motifini çağrıştıracak biçimde kullanılması anlamında, standartlık niteliği taşımaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçimlendirme esaslarının, tarihsel ve geleneksel içim dillerinin orta avlulu mekan geleneğinin değişmez imajına dayalı çözüm önerisi ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı; rasyonel, anıtsal, brütalist, organik biçim dilleri ile halk yapı sanatına özgü biçimlendirme esaslarının biçimlendirmeyi etkilemesi anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, üslupsal ve yerel biçim dillerinin taşıdıkları ikon değerinin, çağrışımsal yan anlamlarla yeniden üretilmiş olması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.

Tablo 26'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapının, rasyonel estetiğin biçimlendirme esaslarına dayalı ve geleneksel halk yapı sanatının avlulu mekan geleneğinin kalıplaşmış imajına göre biçimlendirilmiş olması, tipolojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, üslup özellikleri (brütalist, rejyonalist, organik, anıtsal) ve halk yapı sanatının biçimlendirme özelliklerinin benzerlikler yoluyla devralınmasına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, analojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir ölçü-aks sisteminin zamanla bilindik bir koda dönüşerek kazandığı gösterge niteliği ile tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımını biçimlendiren tarihten alınan soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapının, rasyonel estetiğin biçimlendirme esaslarına ve geleneksel halk yapı sanatının avlulu mekan geleneğinin kalıplaşmış imajına göre biçimlendirilmiş olması, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve halk yapı sanatının biçimlendirme ilkelerinin benzerlikler yoluyla devralınması anlamında, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapının tasarımında, tarihten alınan tipolojilerin (rasyonel estetiğin biçimlendirme esasları, halk yapı sanatının orta avlulu mekan geleneği) değişmez zihinsel imgesinin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak biçimde iletişim sağlaması, ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapının tasarımında biçimlendirici unsurlardan biri olan, avlulu mekan geleneğinin yeni bir duyuşla, öze ilişkin soyutlamalarla yinelenmiş olmasında, yaratıcılık esastır.
	Analojik	Yapıda, Geleneksel ve tarihsel biçim dillerinin ve felsefi düzeydeki arayışların (bütüne uyum sağlama, ortaklık, kolektif bilinç yaratma), yeni bir duyuşla öze ilişkin soyutlamalarla ele alınıp yorumlanmasında, yaratıcılık esastır.

Tablo 26'nın devamı

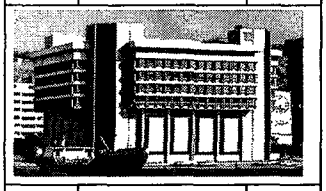
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	İkonik	Yapının tasarımını biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılmasında, yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapının tasarımında, avlulu mekan geleneğinin ve rasyonel estetiğin modüler sistemine dayalı tip çözümlemesinin yeniden üretim yolu ile kullanılması, tipolojiktir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, üslup özellikleri (brütalist, rejyonalist, organik, anıtsal) ile halk yapı sanatının biçimlendirme ilkelerinin soyut ve somut imgelerinin yeniden üretim yolu ile kullanılması, analojiktir.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış ve biçimlendirilmiş olması, söz konusu sistemin yeniden üretilebilirliği açısından sentaktiktir.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin çağrıştırdıkları anlamsal, iletişimsel değerin yeniden üretim yolu ile biçimlendirilmesine dayalı olduğundan, ikoniktir.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, çevresel şartları dikkate alarak yer'e özgü bir plan alternatifine ve kütle kompozisyonuna sahip olduğundan, pragmatik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, tarihsel ve geleneksel halk yapı sanatının orta avlulu mekan tipolojisinin değişmez imajına dayalı plan çözümü ile, tipolojik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Ankara evlerinde görülen bindirmeli cumba motifinin dış cephe biçimlenmesinde geriye çekilen pencere düzenleri ile çağrıştırılmış olması; tarihsel ve geleneksel halk yapı sanatının orta avlulu mekan tipolojilerine referansla biçimlendirilen iç mekan organizasyonu ile, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, avlulu mekan tipolojisinin ve Ankara evlerinin biçim özelliklerinin yapının kütle ve mekan organizasyonunu yönlendirecek biçimde çağrışımsal yan anlamlar üreterek kullanılması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 27. İzmir Merkez Bankası Binası'nın kavramsal analizi

İZMİR MERKEZ BANKASI

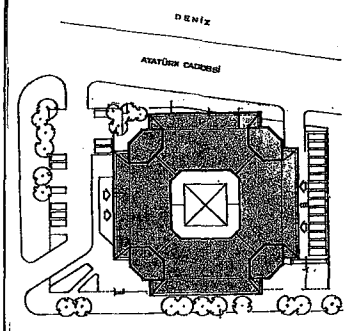
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

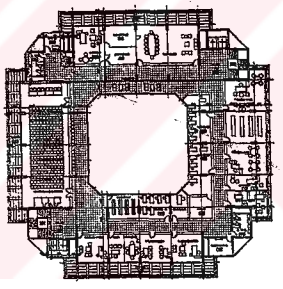

[239]

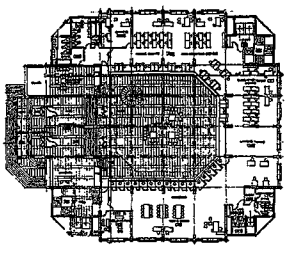
GRAFİK ANLATIM

Vaziyet Planı

Zemin Kat Planı

Kat Planı

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Prestij sağlama**	***Analoji**
***Statü göstergesi**	***Boyutsal koordinasyon**
***Serbest planlama**	Çelişki
***Temsiliyet**	***Değişebilirlik**
	***Ekoloji**
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modul**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	Soyutlama
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-15	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** E.Elmas, E. Yener, Z. Gülçur	**1970-1980**
		Yapım Yeri-Yılı: İzmir, 1975-83	
		Ana işlev: Banka	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda rasyonel estetiğin; geometrik bir form düzeni içinde, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların, zaman içindeki olası değişikliklere cevap verebilecek esnek planlamaya dayalı plan çözümü ile alegori içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel değerlerin ışığında ve günün gerektirdikleri doğrultusunda ele alıp yeniden yorumlamaya dayalı biçim dili ile alegori içermektedir.
	Sentaktik	Yapının, kare tabanlı geometrik form düzeni içinde, bir modül-aks sistemine dayalı olarak planlanmış olması, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştırma anlamında, sentaktik olarak alegori içermektedir.
	İkonik	Yapı, "devleti temsil eden bir kuruluş olma özelliği" ile, rasyonel-pürsit estetiğin biçim dilini geleneksel değerlerin ışığında günün gereklerine dayalı olarak yorumlayan anlayışı çağrıştırması dolayısıyla alegoriktir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümünün değişmez imajına dayalı çözüm önerisi ile analoji içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümünün devralınması; malzeme seçiminde ve planlamada yerel iklim koşullarıyla tutarlı yaygın kullanımlara başvurma ve güneş kontrolü için olduğu kadar İzmir yapılarının benzer elemanı olan ahşap store'ları pencerelerde kullanma anlayışı çerçevesinde, analojiler yoluyla üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine dayalı olarak tasarlanmış olması, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, analojiler barındırmaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	İkonik	Yapı, devletin gücünü temsil eden anıtsal etkili, kütle kompozisyonunun, rasyonel estetiğin biçim dilini geleneksel değerlerin ışığında yorumlayan ikonik bir göstergesi olarak, analojiler yoluyla üretilmiştir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan, yapı çağrışım düzeyinde boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Sentaktik	Yapı bütününde modüler bir aks sistemine göre planlamaya gidilmiş olması, sentaktik anlamda yapıya boyutsal koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler plan şemasının zaman içinde işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	Sentaktik	Yapı bütününde, modüler bir aks sistemine göre planlama yapılmış olması, zaman içindeki değişikliklere ve farklı işlevsel ve mekansal çözümlere olanak tanıma anlamında, sentaktik olarak değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya dayalı tasarım dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapının pencerelerinde, güneş kontrolü sağlamak amacı ile İzmir ve çevresinde sıklıkla kullanılan ahşap store'lar, çevre ve iklim koşullarına uygunluk açısından, ekoloji niteliği taşımaktadırlar.
EKONOMİ	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış ve betonarme olarak inşa edilmiş olması; yapım kolaylığı sağlama ve brüt beton dış yüzeylerin bakım ve onarım kolaylığı sağlaması, ekonomiye ilişkindir.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler ve serbest plan şemasına uygun olacak biçimde tasarlanan plan şemasının esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlaması anlamında, ekonomi bileşenine sahiptir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile modern estetiğin modüler ve serbest plan şemasına uygun plan çözümü ile, esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlaması anlamında, ekonomi bileşenine sahiptir.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sitemine göre inşa edilmiş olması, farklı işlevsel ve meaknsal gereksinimleri karşılamaya yönelik esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlama anlamında ekonomi bileşenine sahiptir.
	İkonik	Yaı, çağrışım düzeyinde, modern estetiğin modüler ve serbest plan şemasına uygun plan çözümü ile esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağlama anlamında, ekonomi bileşenine sahiptir.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler plan şemasının, öz değişmeden planlamada esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayabilme potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya çağrışım düzeyinde esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama anlayışına uygun olacak biçimde bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şeması ile tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı rasyonel estetiğin, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapı bütününe farklı kullanımlara cevap verecek biçimde esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı; eğimli çatısı, küçük pencere açıklıkları ve pencerelerde güneş kontrolü sağlamak amacı ile kullanılan ahşap storlar aracılığı ile iklim şartlarına uygunluk açısından, fonksiyoneldir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupları geometrik form düzeni içinde esnek planlama ile bir araya getiren plan çözümünün, kullanım amaçlarına uygun rasyonel bir çözüm olması açısından, tipolojik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel değerlerin ışığında ve günün gerektirdikleri doğrultusunda ele alıp yeniden yorumlayan görüşü çağrıştıran gösterge niteliği ile sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevler açısından fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimlere cevap verecek nitelikte esneklik, değişebilirlik, büyüme potansiyeline sahip olduğundan, sentaktik anlamda fonksiyoneldir.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	İkonik	Yapı, devleti temsil eden bir kuruluş olma niteliği ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, günün gerekleri ve geleneksel öğelerle birleştiren ikonik bir gösterge olarak, sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevleri karşılama anlamında fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme esaslarına uygun olacak biçimde, kare tabanlı geometrik bir form düzeni içinde rasyonel bir çözüme gidilmiş olması anlamında, tipolojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim diline uygun kare tabanlı geometrik form düzeni ile, analojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı, kural tabanlı bir sistemle biçimlendirmeye gidilmiş olması anlamında, sentaktik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran kare tabanlı çözüm önerisi ile, anlamsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümü ile geleneksel dilin pencere düzenleri, ahşap kafes, çatı biçimlenişi gibi biçim özelliklerinin aynı form kompozisyonu içinde bir araya getirildiği kütle-mekan düzeni ile, çağrışımsal iletişimsel bir gösterge olarak ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel estetiğin ve geleneksel dilin biçim sentaksını çağrıştıran gösterge niteliği ile, analojik anlamda ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Sentaktik	Yapının kare tabanlı geometri esaslı form kompozisyonu ile kazandığı rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümü; geleneksel dilin pencere düzenleri, kafes detayı, saçak biçimlenişi ve "devletin gücünü temsil eden" anıtsal etkili kütle mekan kompozisyonu ile çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, rasynel-pürist estetiğin ve geleneksel dilin tipolojik özelliklerinin, yeniden üretim yolu ile devralınması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, geleneksel dilin biçimsel ve rasyonel-pürist estetiğin biçimsel ve mekansal özelliklerinin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kare tabanlı geometri esaslı form kompozisyonu ile kural tabanlı geometrik bir sistemin yeniden üretimi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, geleneksel dilin biçimsel ve rasyonel-pürist estetiğin biçimsel ve mekansal özelliklerinin benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı modern estetiğin işlevsel olma, rasyonellik, zaman içindeki değişmeleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş serbest plan ilkesinin kat kullanımlarında esneklik yaratacak biçimde kullanılması ve güneş kırıcıların, yapıyı güneşin istenmeyen etkilerinden koruma amaçlı yerleştirilmiş olması anlamında, pragmatik olarak indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin kütle-mekan kompozisyonu ve sertbest plan ilkesi uyarınca katlardaki kullanım alanlarının zaman içindeki değişikliklere uyum sağlayacak biçimde eseklik, değişebilirlik vb. nitelikleri taşıması anlamında, belirti niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yoluyla modern estetiğin biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonunun yanısıra "devleti temsil eden bir yapı" olarak, indeks niteliğine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak rasyonel estetiğin biçim dilini ve geleneksel dilin biçim sentaksını çağrıştıran değişmez zihinsel imajlara sahip olması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümü (geleneksel dilin pencere düzenleri, kafes detayı, saçak biçimlenişi), biçim sentaksının benzerlikler yolu ile çağrışımsal yan anlamlar üreterek devralınması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kare tabanlı geometri esaslı bütünlüğü içinde, rasyonel-pürist estetiği çağrıştıran sentaktik kuruluşu ile, mecaz niteliği taşımaktadır
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümü; geleneksel dilin (pencere düzenleri, kafes detayı, saçak biçimlenişi) biçim sentaksının benzerlikler yolu ile çağrışımsal yan anlamlar üreterek devralınması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Sentaktik	Yapı, kare tabanlı geometri esaslı bütünlüğü içinde, rasyonel-pürist estetiği çağrıştıran sentaktik kurguşu ile, mecaz niteliği taşımaktadır
	İkonik	Yapı, devleti temsil eden bir kuruluş olma niteliği ile rasyonel–pürist estetiğin biçim dilini, günün gerekleri ve geleneksel öğelerle birleştiren ikonik bir gösterge olarak, çağrışımsal yan anlamlar üretme anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel dilin biçimlendirme esaslarına dayalı olarak esinlenme yolu ile benzerlikler kurularak tasarlandığından, tipolojik anlamda mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel dilin biçimlendirme esaslarına dayalı olarak esinlenme yolu ile benzerlikler, çağrışımlar kurularak tasarlandığından, analojik anlamda mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, kare tabanlı geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı sistemlere öykünme anlamında, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel dilin biçimlendirme esaslarına ilişkin imgelerin benzerlikler, çağrışımlar yaratacak biçimde kullanılmasıyla biçimlendirildiğinden, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada sağladığı pratik avantajlar açısından, çağrışım düzeyinde yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin modüler cephe düzeninin, geleneksel mimarinin pencere düzenleri ile yeniden yorumlanarak, modüler plan ve cephe düzenine sahip olması ile modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel mimarinin biçim düzenleri ile ele alan anlayışın, ızgara sistemden kaynaklı modüler plan ve cephe düzenine sahip olması ile modülerlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Sentaktik	Yapı bütününde ızgara düzeninde modüler bir aks sistemine göre planlama yapılmış olması, sentaktik anlamda yapıya modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel mimarinin biçim düzenleri ile ele alan anlayışın ikonik bir göstergesi olarak, modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapının ızgara-aks sistemine sahip plan şemasından kaynaklı esneklik, büyüyebilme, değişebilme potansiyeline sahip olması ve yapı bütününde standartlık, boyutsal ve modüler koordinasyon sağlanması ile güneşten korunma amacı ile pencerelere ahşap storlar yerleştirilmesi nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin kütle-mekan kompozisyonu ve serbest plan ilkesi uyarınca katlardaki kullanım alanlarının zaman içindeki değişikliklere uyum sağlayacak biçimde eseklik, değişebilirlik vb. nitelikleri taşıması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, modern estetiğin biçimlendirme ilkelerinin çevresel şartlara uygunluk niteliğini taşıyacak biçimde dönüşüme uğratılmış ve devleti temsil eder nitelikte anıtsal bir biçimlendirmeye gidecek biçimde kullanılması, analojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapı, "devleti temsil eden bir yapı" olmaktan kaynaklı olrak kazandığı temsiliyet duygusu yüksek, anıtsal görünümlü kütle kompozisyonu ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı eğimli çatısı, küçük pencere açıklıkları ve pencerelerde güneş kontrolü sağlamak amacı ile kullanılan ahşap storlar aracılığı ile çevre ve iklim şartlarına uygunluk açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupları geometrik form düzeni içinde esnek planlama ile bir araya getiren plan çözümünün, kullanım amaçlarına uygun rasyonel bir çözüm olması açısından, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin esnek planlama anlayışı ve geleneksel dilin pencere düzenlerinin enerji tasarrufu sağlayacak biçimde devralınması anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimlere cevap verecek nitelikte esneklik, değişebilirlik, büyüme potansiyeline sahip olduğundan, yararlılık niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanması, söz konusu sistemin çağrıştırdığı ekonomik olma, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler açısından yararlılık içermektedir.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı eğimli çatısı, küçük pencere açıklıkları ve pencerelerde güneş kontrolü sağlamak amacı ile kullanılan ahşap storlar aracılığı ile çevre ve iklim şartlarına uygunluk açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel grupları geometrik form düzeni içinde esnek planlama ile bir araya getiren plan çözümünün, amaca uygunluk niteliğinden kaynaklı olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile rasyonel estetiğin biçim dilini çağrıştıran kütle mekan organizasyonu ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	Sentaktik	Yapının modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimlere cevap verecek nitelikte esneklik, değişebilirlik, büyüme potansiyeline sahip olduğundan, yapıya rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim dilini çağrıştıran kütle mekan organizasyonu ile anlamsal, iletişimsel bir gösterge olarak rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geleneksel biçim diline ait sentaktik esaslar çerçevesinde yenilenen biçim dilinin, söz dizimi kurallarının takip edilmesi anlamında, sentaks içermektedir.
	Analojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geleneksel biçim diline ait sözdizimi kurallarına göre benzerliğin devralınması yoluyla üretildiğinden, sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, kare formundaki geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda sentaksa sahiptir.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin geleneksel biçim diline ait sözdizimi kurallarına göre biçimlendirildiğinden, söz konusu anlayışın taşıdığı çağrışımsal, iletişimsel değer açısından sentaksa sahiptir.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda rasyonel estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümü ile geleneksel dilin pencere düzenleri, ahşap kafes, çatı biçimlenişi gibi biçim özelliklerinin aynı form kompozisyonu içinde bir araya getirildiği kütle-mekan düzeni ile, çağrışımsal iletişimsel bir gösterge olarak simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile rasyonel estetiğin ve geleneksel dilin biçim sentaksını çağrıştıran gösterge niteliği ile, analojik anlamda simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının kare tabanlı geometri esaslı form kompozisyonu ile kazandığı rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği, sentaktik anlamda simgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin, geleneksel dilin göstergesi olmanın yanı sıra, "devletin gücünü temsil eden" anıtsal etkili kütle mekan kompozisyonu ile çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak simge değerine sahiptir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel mimarinin pencere düzenleri, çatı biçimlenişi, ahşap kafesleri ile yeniden yorumlayarak ele alan anlayışın, ızgara sistemden kaynaklı modüler plan ve cephe düzenine sahip olması ile standartlık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının, benzerlikler yolu ile rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel mimarinin biçim düzenleri ile ele alan anlayışın, ızgara sistemden kaynaklı modüler plan ve cephe düzenine sahip olması ile standartlık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bütününde ızgara düzeninde modüler bir aks sistemine göre planlama yapılmış olması, sentaktik anlamda yapıya standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini, geleneksel mimarinin biçim düzenleri ile ele alan anlayışın ikonik bir göstergesi olarak, standartlık niteliği taşımaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçim sentaksının değişmez imajına dayalı çözüm önerisi ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçimlendirme esaslarının biçimlendirmeyi etkilemesi anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sistemin mevcut imgesinin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.

Tablo 27'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçim dillerinin taşıdıkları ikon değerinin, çağrışımsal yan anlamlarla yeniden üretilmesi anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapının, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçimlendirme esaslarına göre üretilmiş olması, tipolojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçimlendirme esaslarına göre, benzerliğin devralınması yoluyla üretildiğinden, analojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kare forma dayalı geometri esaslı plan şemasının, kural tabanlı bir sistemin kabulüne dayalı olarak biçimlendirilmeye gidilmiş olması nedeniyle tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren unsurların, yeni bir sentaktik esas üzerinde, anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapının, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin kalıplaşmış imajına dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin kalıplaşmış imajının benzerlikler yoluyla yeniden üretimine dayalı olduğundan, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapının tasarımını yönlendiren rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları oluşturacak biçimde iletişim sağlaması, ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapıda, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçimlendirme ilkelerinin yeniden üretim yolu ile devralınmış olması, yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 27'nin devamı

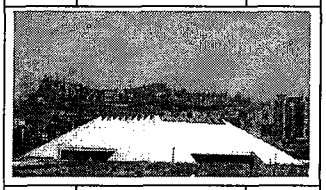
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçimlendirme ilkelerinin benzerlikler yoluyla devralınması ile yapı, yeniden üretilebilirlik niteliği kazanmaktadır.
	Sentaktik	Yapının, kare forma dayalı geometri esaslı plan şemasının, tekrar edilebilirliği, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, rasyonel estetiğin ve geleneksel söylemlerin biçimlendirme ilkelerinin çağrıştırdıkları anlamsal, iletişimsel değerin benzerlikler yoluyla devralınması ile yeniden üretilebilirlik niteliği kazanmaktadır.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, malzeme seçiminde, planlamada ve cephe düzeninde yer'e özgü nitelikler taşıdığından, pragmatik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, malzeme seçiminde ve planlamada yerel iklim koşullarına uygunluk niteliği yanında cephe düzeninde çatı biçimlenişi, pencere düzenleri ve pencerelerde güneşten korunum sağlayan ahşap storlar aracılığı ile kafes-pencere düzeneklerini çağrıştıran biçim diliyle, yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerliklerin devralınması yolu ile geleneksel mimarinin pencere düzenlerini, çatı biçimlenişini ve ahşap kafeslerini çağrıştırma anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, geleneksel mimarinin (pencere düzenleri, çatı biçimlenişi, ahşap kafesler), çağrışımsal yan anlamlar üreterek kullanılması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 28. Atatürk Kültür Merkezi Binası'nın kavramsal analizi

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

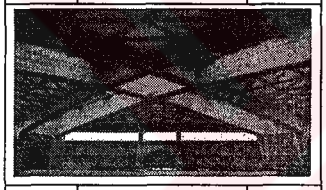
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

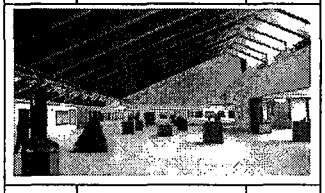
[243]

İç mekandan ayrıntı

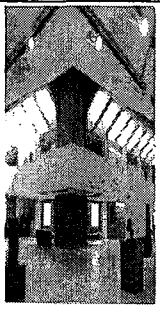
[243]

Sergileme holünden ayrıntı

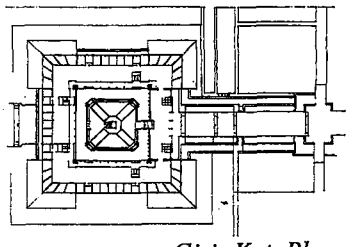
[243]

Sergileme holünden ayrıntı

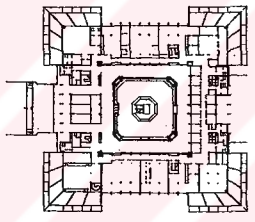

[243]

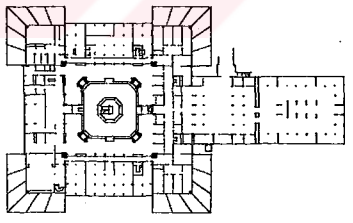
GRAFİK ANLATIM

Giriş Katı Planı

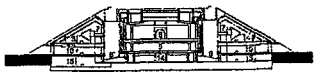
Servis Giriş Katı

Park Giriş Katı

Boyuna Kesit

Enine Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Doğal ışık**	***Analoji**
***Prestij sağlama**	***Boyutsal koordinasyon**
***Sadelik**	Çelişki
***Yükselme**	Değişebilirlik
***Tek bir idealde buluşma**	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-16	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Filiz-Coşkun Erkal	**1980-1990**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1981-87	
		Ana İşlev: Müze	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının kare tabanlı kesik piramit formunun, tarihin çeşitli dönemlerinde anıt-mezar olarak tipleşmiş biçimde kullanılmış olmasından dolayı akılda kalıcılığı ve kare formunun Türk Mimarlığındaki tipolojik, sembolik, kültürel çağrışımları ile tipolojik anlamda alegoriler üretilmiştir.
	Analojik	Yapı piramidal formu ile çağrıştırdığı anıtsal-simgesel, törensel etkinin yanında, Atatürk'ün kişiliğini ve devrimlerini simgeleyen yukarı doğru yükselme ve tek bir idealde bütünleşme, taşıyıcıların yükselen uzantıları ile Ankara Kalesi imgesini çağrıştırma, yapının düzlük bir alanda bir ovada yükselen tepe gibi bulunduğu yeri çağrıştıran ve ondan hareketle üretilmiş bir forma sahip olması ile, analojik anlamda alegoriler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı kesik piramit formu sayesinde kazandığı tarihin çok eski zamanlarından beri kullanıla gelen bir form olarak akılda kalıcı, anıtsal-simgesel törensel etkisi, çağrışım düzeyinde yapıya, alegori niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının kare tabanlı piramit formu sayesinde geçmişi anımsatan simgesel, statik, ağır etkili, akılda kalıcı bir imaja sahip oluşu, Atatürk'ün kişiliğini ve devrimlerini vurgulayan tek bir noktada bütünleşme, Ankara Kalesi'nin Burçlarının piramidin eğik yüzeylerinin bitişini oluşturması, yine yapının düz bir alanda yükselen bir tepe gibi bulunduğu yeri çağrıştıran anlamsal, simgesel yönü, ikonik anlamda alegori niteliği taşımaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapının kare tabanlı kesik piramit formunun, tarihin çeşitli dönemlerinde anıt-mezar olarak kullanılan bir tipolojiye sahip olması, kare formunun Klasik Türk mimarlığı içinde zamanla değişmez bir imaja sahip bir imge oluşu, yapının plan şemasının çağdaş müze anlayışını yansıtan mekan organizasyonu (ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında gelişme gösteren düzenleme), benzerliklerin devralınması anlamında analojiktir.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapının, işlevsel olarak diğer müze binalarının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında gelişme gösteren mekansal biçimlenişine uygun olarak tasarlanmış olmasının yanı sıra formu sayesinde kazandığı anıtsal ve simgesel etki, tarihe tanıklık etmiş çeşitli dönemlerdeki piramit formlarını çağrıştırmakta, yapının bulunduğu yere ait olduğu izlenimini veren Ankara Kalesi Burçları'nın yapının taşıyıcılarının yükselen uzantılarında kullanılması ve Orta Anadolu düzlüklerinin yumuşak eğrilerini anımsatan düzlük alanda yükselme imgesi, analojiler barındırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kare tabanlı kesik piramit formunun, geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabulü ile benzerlikler kurularak tasarlanması dolayısıyla, sentaktik anlamda analojiler barındırmaktadır.
	İkonik	Yapının, kare tabanlı piramit formu sayesinde geçmişi anımsatan bir imgeye sahip oluşu, Atatürk'ün kişiliğini ve devrimlerini vurgulayan tek bir noktada bütünleşme, Ankara Kalesi'nin Burçlarının piramidin eğik yüzeylerinin bitişini oluşturması, yine yapının düz bir alanda yükselen bir tepe gibi bulunduğu yeri çağrıştıran bir gösterge oluşu, ikonik anlamda analoji içermektedir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Sentaktik	Yapının, kare tabanlı kesik piramit formuna dayalı olarak bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, yapı bütününe sentaktik anlamda boyutsal koordinasyon sağlamaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapıda, ana mekanı sarıp sergileme işlevi gören sanat galerilerinin planda oluşturduğu süreklilik, mekanların düzenlenmesinde ve sergilenecek objelerin türleri yönünden sergilemede esneklik sağladığından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının kural tabanlı bir sistemin kabulüne dayalı olarak bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş kare tabanlı kesik piramit formu, sebest planlamaya olanak sağladığından, yapı sentaktik anlamda, esneklik niteliği taşımaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Pragmatizm	Yapıda, iç mekanda geçilmesi gereken 42 m'lik açıklığın, strüktür sistemin olanaklarını zorlanarak özgün arayışlarla, ("Cumhuriyet Devri Müzesi" ne görsel katkı sağlayacak biçimde) geçilmesi, avlulardan içeri alınan "doğal ışık" ile aydınlatma masraflarının azaltılması, pragmatik anlamda yapıyı fonksiyonel kılmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonu karşılamakta ayrıca, piramit formunun kalıplaşmış imajının sağladığı sembolik, kültürel işlevler açısından yapıdan beklenen bir simge, işaret olarak bulunduğu yeri tanımlama işlevine de uygun düşmektedir.
	Analojik	Yapı; simgesel anlam yüklü piramit formu, Ankara Kalesi'nin burçlarını stilize eden taşıyıcıların düşey uzantıları, tepe imgesi, Atatürk'ün çağdaş kişiliğini ve ilkelerini simgeleyen yükselerek birliğe ulaşma idealine dayalı biçimsel belirleyicileri ile sembolik, kültürel işlevlerin karşılanması anlamında fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapı bilinen geometrik bir formun, aks sistemine göre düzenlenmiş plan şemasından kaynaklı olarak mekansal ve işlevsel kullanımda kazandığı esneklik, boyutsal koordinasyon vb. anlamında, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı biçimlendiren soyut/ somut imgelerin taşıdıkları çağrışımsal iletişimsel anlamların, kültürel sembolik işlevleri karşılaması anlamında, fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapıda, tarihin eski dönelerinden beri kullanılan kesik piramit formunun değişmez imajına dayalı form kompozisyonu, öncüllerini çağrıştırma anlamında yapıya, tipolojik olarak geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapıda tarihin eski dönelerinden beri kullanılan kesik piramit formunun (mastaba), benzerlikler yoluyla yeniden üretilerek kullanılmış olması yapıya, analojik anlamda geometri niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Sentaktik	Yapının geometrik formunun bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş olması, kural tabanlı bir sistemin kabul edilmesi anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Tarihin eski dönelerinden beri kullanılan kesik piramit formunun, öncüllerini çağrıştıran bir gösterge olması yapıya, çağrışım düzeyinde ve ikonik anlamda geometri niteliği kazandırmaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapının, kare tabanlı kesik piramit form kompozisyonu içinde, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonu dayalı plan şeması ile kazandığı çağrışımsal değer, tipolojik anlamda yapıya, ikon değeri kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı; soyut (Atatürk ilkelerinin ve devrimlerini yansıtma anlamında yükselerek tek bir idealde bütünleşme ülküsü) ve somut imgelerin (bulunduğu yeri tanımlayan bir gösterge olarak piramit formu sayesinde kazandığı simge-anıt değeri, Anadolu düzlüklerinde yükselen tepe imgesi, Ankara Kalesi Burçlarını stilize eden taşıyıcıların düşey uzantıları) işaretsel, simgesel anlamlarının benzerlikler kurularak yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bilinen bir formun (kare tabanlı kesik piramit) geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin kabul edilmiş olması dolayısıyla ve söz konusu formun çağrışımsal yan anlamlarından kaynaklı olarak kazandığı iletişimsel değer anlamında, ikon niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, işlevini yansıtan bir gösterge olarak, bilinen kural tabanlı geometrik bir formun (piramit formu) tekrar edilmesi anlamında, Atatürk ilke ve devrimlerini çağrıştıran bir gösterge ve bulunduğu yer'e özgü bir anıt-simge olarak, Ankara kalesi Burçlarının ve düzlükte yükselen ova imgesinin devralınması anlamında ikoniktir.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Pragmatik	Yapı, bilinen bir yapım sisteminin olanaklarını yeni bir duyuşla 42 m'lik bir açıklık geçmeye olanak sağlayacak şekilde yararcı amaçlar ile kullanmak anlamında, pragmatik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı kare tabanlı kesik piramit form kompozisyonunun, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonu dayalı plan şeması ile değişmez zihinsel imajlara sahip olmak anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, soyut (Atatürk ilkelerini ve devrimlerini yansıtma anlamında yükselerek tek bir idealde bütünleşme ülküsü, bulunduğu yeri tanımlayan bir gösterge olarak simge-anıt değeri) ve somut (piramit formu, Ankara Kalesi Burçları, düzlükte yükselen tepe) imgelerin çağrışımlar uyandırarak ve biçimsel benzerlikler kurularak, yeniden üretimine dayalı olduğundan, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı kare tabanlı kesik piramit formu ile geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin yeniden üretilmiş görünümü olarak, imgeseldir.
	İkonik	Yapı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin çağrışımsal, iletişimsel anlamlarının taşıdıkları gösterge niteliği ile yeniden üretilmiş bir görünüm olarak imgesellik niteliğine sahiptir.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, kesik piramit formunun iç mekana yönelik sergileme işlevlerine uygun olması dolayısıyla kazandığı yararlılık niteliği anlamında indekse sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonu dayalı plan şemasına uygun bir plan çözümüne sahip olduğundan, indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Atatürk ilkelerini ve devrimlerini, (yükselerek tek bir idealde bütünleşme) yansıtma, bulunduğu yeri tanımlayan bir simge-anıt olma ve piramit formunun Orta Anadolu düzlüklerinde yükselen tepeler ile Ankara Kalesi Burçlarını yansıtması anlamında, indeks niteliğine sahiptir.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kesik piramit formundaki kütle kompozisyonunun, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermesi anlamında indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, kesik piramit formunun Atatürk'ün kişiliğini yansıtıcı ve devrimlerini geleceğe aktarmaya yönelik "yükselerek bir noktada bütünleşme" anlayışını çağrıştıran, simgesel, anıtsal yan anlamlara sahip olması nedeniyle indeks niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapı kare tabanlı kesik piramit formu ile çağdaş müze anlayışının plan şemasını çağrıştıran yan anlamlarla yüklendiğinden, tipolojik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, piramidal formunun çağrışımsal yan anlamları ile anıtsal simgesel bir değer taşımakta, yapının ana girişinde 300 m'den başlayan "alle" bu anıtsal, simgesel, törensel etkiyi arttırmakta; Atatürk'ün kişiliğini ve Devrimlerini simgeleyen yukarı doğru yükselme ve tek bir idealde bütünleşme, taşıyıcıların yükselen uzantıları ile Ankara Kalesi imgesini çağrıştırma, yapının düzlük bir alanda bir ovada yükselen tepe gibi bulunduğu yeri çağrıştıran anlamları, mecazidir.
	İkonik	Yapının kare tabanlı kesit piramit formu, biçimlendiren soyut ve somut imgelerin – piramit formu, tepe imgesi, Ankara kalesi burçları, Atatürk'ün devrimlerini ve kişiliğini simgeleyen yükselme ve tek bir idealde birleşme gibi kavramsal arayışlar- taşıdıkları çağrışımsal, iletişimsel anlamlar açısından yapıya mecazi yan anlamlar kazandırmaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapının kare tabanlı kesik piramit formunun, tarihsel süreçte kullanılan bir formun, tipolojik ve kültürel referanslarının devralınması yoluyla ve yapının çağdaş müze anlayışının gerektirdiği biçimde ana sergileme mekanını yapının odak noktasına yerleştirerek diğer birimleri onun etrafında organize etmeye dayalı mekan organizasyonuna referansla biçimlendirilmiş olması, mimesis içermektedir.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Analojik	Yapının formu itibari ile tarihsel kullanımdaki öncüllerini çağrıştırması, çağdaş müze anlayışının mekan organizasyonunu tekrar eden düzenlenmesi, Atatürk Devrimlerini ifade edecek biçimde yükselerek birliğe ulaşma, Ankara Kalesi Burçları'na atıfla biçimlendirilen taşıyıcı sistemin yükselen uzantıları, Anadolu'nun düzlüklerinde yükselen küçük tepeciklere öykünme yolu ile biçimlendirilmiş form organizasyonu, benzerliklerin devralınması anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının formu itibari ile kural tabanlı rasyonel-geometrik bir forma dayalı olarak biçimlendirilmesi, sentaktik anlamda mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapının, soyut ve somut imgelerin ikonik anlamlarının benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde esinlenme yolu ile devralınması, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
MODÜL	Sentaktik	Yapının bilinen geometrik bir formun (kare piramit) bir modül aks sistemine göre düzenlenmiş olması, kural tabanlı bir sistemin kabulü dolayısıyla yapıya, modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, piramit formunun iç mekana dönük sergileme işlevlerine iyi yanıt vermesi ve yapıyı algı ölçeğinde olduğundan küçük göstermeyi sağlaması anlamında, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı açısından, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının tasarımında, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonu dayalı plan şemasına uygun bir çözüme gidilmiş olması, tipolojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, piramit formunun çağrışımsal yan anlamlarından (yükselerek bir noktada birleşme, akılda kalıcılık, anıtsallık) hareketle, Atatürk'ün kişiliğini yansıtıcı ve ilkelerini geleceğe taşıyan simgesel, anıtsal nitelikli yapı yapma amacı ile formun oluşturulması açısından nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Sentaktik	Yapının geometri esaslı ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından nedenseldir.
	İkonik	Yapıda, Atatürk'ün kişiliğini yansıtıcı ve ilkelerini geleceğe taşıyan simgesel, anıtsal nitelikli yapı yapma amacı ile, piramit formunun yükselerek bir noktada birleşme, akılda kalıcılık, anıtsallık gibi çağrışımsal yan anlamlarını kullanmak yoluna gidilmiş olması, ikonik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Tipolojik	Yapının, çağdaş müze anlayışının mekan organizasyonunu tekrar eden düzenlemesi, değişen biçim karşılığı olarak değişmeyen içerik anlamında, öz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının formu itibari ile çağdaş müze anlayışının mekan organizasyonunu tekrar eden düzenlemesi, Atatürk Devrimlerini ifade edecek biçimde yükselerek birliğe ulaşma, düzlükte yükselme gibi kavramsal arayışlar, öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde soyut ve somut imgelerin çağrıştırdıkları anlam açısından kazandıkları ikonik değerin, öz'e ilişkin soyutlamalarla yeniden üretilmesi ikoniktir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapının formundan kaynaklı olarak iç mekanda geçilmesi gereken 42 m'lik açıklığın, strüktürel sistemin olanaklarının zorlanarak özgün arayışlarla geçilmesi ve avlulardan içeri alınan "doğal ışık" ile aydınlatma masraflarının azaltılması, pragmatik anlamda yararlılık içermektedir.
	Tipolojik	Yapı piramidal formunun (çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonu dayalı plan şemasına uygunluk anlamında), sergileme işlevlerine iyi yanıt vermesinden dolayı, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Analojik	Yapı piramidal formu sayesinde iç mekana dönük sergileme işlevlerine iyi yanıt vermekte, piramidin dış yüzeyinde dışa açılmalarla hem kütlenin ağır masif etkisi hafifletilmekte ve yapı algı ölçeğinde küçülmekte hem de dışa bağlantılar girişler aracılığı ile kurulmaktadır; ayrıca yapının formu sayesinde kazandığı anıtsal simgesel etki, kendinden beklenen simgesel, kültürel işlevleri karşılama, bulunduğu yer'e ilişkin bir simge olma anlayışını ve Atatürk Devrimlerinin amacını yansıtma açısından, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapının modüler bir planlama ile biçimlendirilmiş olması, yapı bütününde boyutsal koordinasyon, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik sağlamakta ayrıca iç mekandaki renk sentaksının sergilenen objeyi açığa çıkarak biçimde beyaz ve siyah tonlarından oluşması ile yapı, sentaktik anlamda yararlılık niteliği kazanmaktadır.
	İkonik	Yapı soyut ve somut imgelerin taşıdıkları anlam yükünün yararlı olanı çağrıştırması anlamında, ikonik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapının iç mekanındaki 42 m'lik açıklığının, strüktürel sistemin olanakları dahilinde geçilmesi, yapıya rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modüler bir aks sistemine göre tasarlanan bilinen bir formun -kare piramit- kullanımı ile çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonuna dayalı örgütlenme şemasına iyi yanıt verme anlamında, rasyoneldir.
	Analojik	Yapının piramidal formu, yapıya anıtsal-simgesel değer kazandırma ve Atatürk Devrimlerinin amacını yansıtma bakımından iyi bir çözüm önerisi olma, iç mekana dönük sergileme işlevlerine iyi yanıt verme, piramidin dış yüzeyinde dışa açılmalarla kütlenin ağır masif etkisi hafifletme ve yapıyı algı ölçeğinde küçültme anlamında, rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Sentaktik	Yapının, rasyonel geometrik kare tabanlı kesik piramit formunun plan organizasyonunun, ızgara sistemle düzenlenmiş olarak modüler planlamaya sahip oluşu, yapım ve üretimde kolaylık, yapı bütününde boyutsal koordinasyon, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik sağlamakta ve yapıya rasyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin taşıdıkları anlam yükünün pragmatik yararlılık gösterecek biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapının, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonuna dayalı söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, tipolojik anlamda sentaks içermektedir.
	Analojik	Yapının kural tabanlı bilinen bir formun (kare piramit) söz dizimi kurallarına göre, biçim sentaksının devralınması yoluyla tasarlanmış ve üretilmiş olması, sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapının kural tabanlı bilinen bir formun (kare piramit) söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, sentaktik anlamda sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapının kural tabanlı bilinen bir formun (kare piramit) söz dizimi kurallarına göre, biçim sentaksının devralınması yoluyla çağrışımsal, simgesel yan anlamların üretilmesi yoluyla biçimlendirilmesi sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Pragmatik	Yapının piramidal formunun orta mekan boşluğunda yer alan "Cumhuriyet Devri Müzesi" nin üstündeki 42 m'lik açıklığın, bilinen yapı sistemi ve malzeme olanaklarının bilinmedik yeni bir biçimde kullanılmasına dayalı olarak geçilmesi, sezgisellik içermektedir.
	Tipolojik	Yapı bilinen bir formu (kare piramit) bilinmedik bir biçimde, çağdaş müze anlayışının mekansal ve işlevsel gerekliliklerini yerine getirecek biçimde yeni bir duyuşla senteze ulaştırma anlamında, tipolojik olarak sezgisellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapının formuyla tarihsel kullanımdaki öncüllerine benzerlik yolu ile kazandığı anıt-simge değerinin yaratılmasında, çağdaş müze anlayışının mekan organizasyonuna yanıt vermede ve Atatürk Devrimlerini ifade edecek biçimde (yükselerek birliğe ulaşma, yükselme) kavramsal öz'e ilişkin soyutlamalarla biçimlendirmeye gidilmiş olması, sezgiseldir.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılmasında, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonuna dayalı söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması ile kazandığı çağrışımsal iletişimsel gösterge niteliği, yapıya simgesellik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı, işlevini yansıtan bir gösterge olmanın yanı sıra soyut (Atatürk ilkelerini ve devrimlerini yansıtma anlamında yükselerek tek bir idealde birleşme, bulunduğu yeri tanımlayan bir gösterge olarak simge-anıt değeri) ve somut imgelerin (piramit formu, Ankara Kalesi Burçları, düzlükte yükselen tepe) işaretsel, simgesel anlamlarının, benzerlikler kurularak yeniden üretimine dayalı olduğundan, analojik anlamda simgeseldir.
	Sentaktik	Yapının kural tabanlı bilinen bir formun (kare piramit) yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, söz konusu formun işaret, simge değeri açısından, sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı işlevini yansıtan bir gösterge olmanın yanı sıra, tarihsel kullanıma dayalı piramit formu ve Klasik Türk Mimarlığı'nda sıkça kullanılarak tipleşmiş olan kare formu, yapıyı 300 m'lik mesafede gösteren anıtsal, simgesel törensel etkili "alle", düz alanda yükselen tepe imgesi, Ankara Kalesi Burçlarını çağrıştıran taşıyıcıların yükselen uzantıları vb. imgelerin kullanılması ile, ikonik anlamda simgeseldir.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SOYUTLAMA	Analojik	Yapı, Atatürk Devrimlerini ifade eden yükselerek birliğe ulaşma, düzlükte yükselme gibi kavramsal öz'e ilişkin soyutlamaların yanında, Ankara kalesi burçlarının stilize yorumu ve düzlükte yükselen tepe imgesinin yeni bir sentaktik bütüne aktarılmasında, soyutlamaya dayalıdır.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde, soyut ve somut imgelerin çağrıştırdıkları anlam açısından kazandıkları ikonik değerin yeniden üretilmesinde, soyutlama esastır.
STANDARTLAŞMA	Sentaktik	Yapının, kare tabanlı kesik piramit formuna dayalı olarak bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, yapı bütününe sentaktik anlamda standart bir nitelik sağlamaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, kara tabanlı kesik piramit formu ile, çağdaş müze anlayışının ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında çevrelenen mekan organizasyonuna dayalı söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması ile, tipolojik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde tipolojik anlamda çağdaş müze imajını yansıtan mekan organizasyonu ile kütle oluşumunda ise kare tabanlı kesik piramit formuyla kazandığı çağrışımsal, iletişimsel değer yanında, Ankara Kalesi Burçları'na atıfla biçimlendirilen taşıyıcı sistemin yükselen uzantıları ile tarihsel süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kare tabanlı kesik piramit formu ile, geometri esaslı kural tabanlı bir sistemin söz dizimi esaslarına göre biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, biçimlendiren soyut ve somut imgeler aracılığı kazandığı çağrışımsal, iletişimsel değer açısından, ikonik anlamda tipolojik, kavramsal ve tarihsel süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, öncüllerini çağrıştıran (çağdaş müze anlayışını temsil eden mekan organizasyonu) tipolojik özellikleri ile, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 28'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Analojik	Yapının kare tabanlı piramit formunun geçmişi anımsatan bir imge oluşu, girişte; yapının önemini arttırmak amaçlı tasarlanan simgesel, törensel etkili "alle" ve Ankara Kalesi'nin Burçlarının piramidin eğik yüzeylerinin bitişini oluşturması, yapıya analojik anlamda tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı, statik etkili, simetrik, kare tabanlı kesik piramit formuna dayalı olarak bilinen bir formun çağrışımsal, iletişimsel anlamlarını çağrıştıran gösterge niteliği ile tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren tarihten alınan imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, öncüllerini çağrıştıran (çağdaş müze anlayışını temsil eden mekan organizasyonu)tipolojik özellikleri ile tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı benzerlikler yoluyla, öncüllerini çağrıştıran biçimsel ve mekansal özellikleri ile tipolojik referanslara sahiptir.
	İkonik	Yapı, çağdaş müze anlayışını temsil eden mekan organizasyonunun, değişmez zihinsel imgesinin yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak biçimde kullanılması ile tipolojik referanslar içermektedir.
YARATICILIK	Pragmatik	Yapının piramidal formunun orta mekan boşluğunda yer alan "Cumhuriyet Devri Müzesi" nin üstündeki 42 m'lik açıklığın, bilinen yapı sistemi ve malzeme olanaklarının bilinmedik yeni bir biçimde kullanılmasına dayalı olarak geçilmesi, yaratıcılık içermektedir.
	Tipolojik	Yapı bilinen bir formu (kare piramit) bilinmedik bir biçimde, çağdaş müze anlayışının mekansal ve işlevsel gerekliliklerini yerine getirecek biçimde yeni bir duyuşla senteze ulaştırma anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılmasında, yaratıcılık esastır.

Tablo 28'in devamı

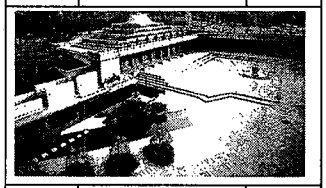
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	Analojik	Yapının formu itibari ile tarihsel kullanımdaki öncüllerine benzerlik yolu ile kazandığı anıt-simge değerinin yaratılmasında, çağdaş müze anlayışının mekan organizasyonuna söz konusu form düzeni içinde yanıt vermede ve Atatürk Devrimlerini ifade edecek biçimde (yükselerek birliğe ulaşma, yükselme) kavramsal öz'e ilişkin soyutlamalarla biçimlendirmeye gidilmiş olmasında, yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapının, çağdaş müze anlayışını temsil eden mekan organizasyonunun değişmez zihinsel imgesinin yeni bir sentaktik esas üzerinde, anlam çağrışımları uyandırarak biçimde kullanılması, tipolojik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde başvurulan, çağdaş müze anlayışını temsil eden mekan organizasyonunun değişmez zihinsel imgesinin yeni bir sentaktik esas üzerinde, anlam çağrışımları uyandırarak biçimde kullanılması, kare tabanlı piramit formu, binaya gelişte yapının önemini arttırmak amaçlı tasarlanan simgesel, törensel etkili "alle", Ankara Kalesi Burçları ve düzlükte yükselen tepe imgesi gibi biçimsel referanslar, yeniden üretilmiş görünümlerdir.
	Sentaktik	Yapıda, bilinen rasyonel geometrik bir form olan kare piramit formunun, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandıracak biçimde kullanılması, sentaktik anlamda kural tabanlı bir sistemin yeniden üretilmesidir.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgeler, benzerlikler yoluyla yeniden üretilmiş görünümlerdir.
YERELLİK	Analojik	Yapı, düzlükte yükselen tepe ve Ankara Kalesi imgesinin görsel-biçimsel özelliklerinin yer'e özgü nitelikleri çağrıştıracak biçimde kullanılması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, düzlükte yükselen tepe ve Ankara Kalesi imgesinin görsel-biçimsel özelliklerinin çağrışımsal yan anlamlarının yer'e özgü bir nitelik taşıması anlamında, ikonik olarak yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 29. TBMM Camisi'nin kavramsal analizi

TBMM CAMİİ

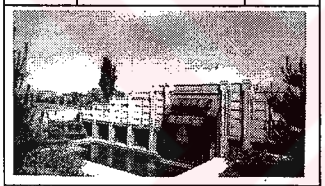
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

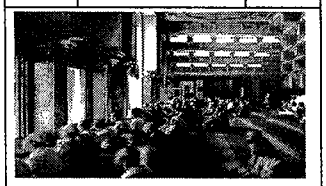
[244]

Kıble duvarından görünüm

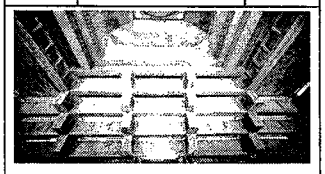
[245]

İç mekandan görünüm

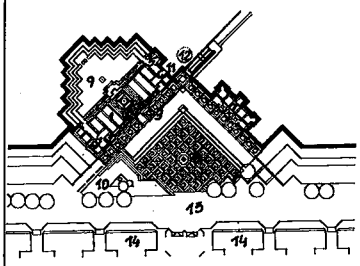
[245]

İç mekandan ayrıntı

[245]

GRAFİK ANLATIM

Plan

1.Ana ibadet salonu
2.Kadınlar bölümü
3.Revak
4.Kaskatlı bahçeye giden yol
5.İmam od.
6.Abdestlik
7.Kütüphane
8.Şadırvan
9.Şelale havuzu
10.Nilüfer havuzu
11.Minare platformu
12.Kavak ağacı
13.Yaya yolu
14.Halkla ilişkiler binası

Kesit

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Cennete açılma**	***Alegori**
***Doğa ile kucaklaşma**	***Analoji**
***Doğal ışık**	***Boyutsal koordinasyon**
***Gömülme**	Çelişki
***Geçiş mekanı yaratmak**	***Değişebilirlik**
***Mütevazılık**	***Ekoloji**
***Tinsellik**	Ekonomi
***Yataylık**	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-17	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Behruz-Can Çinici	**1980-1990**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1985-89	
		Ana İşlev: İbadethane-camii	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, yalnızca bir ibadethane olarak değil aynı zamanda kültürel ve sosyal içerikli bir merkez olarak "külliye" tipolojisinden hareketle tasarlandığından ve erken devir Osmanlı ve Selçuklu camilerinde merkezi kubbeli plan şeması yerine "yatay" lığın hakim kılındığı bir planlama ile gözleri gökyüzüne çevirmemeye dayalı İslami anlayışının temsil edilebilmesi anlamında, alegori içermektedir.
	Analojik	Yapıda; yer aldığı konumdaki mevcut tepenin "piramidal durumu" ndan hareketle caminin basamaklı piramit formundaki biçimlenişini oluşturmak, yapıyı topografyanın doğal eğrisi içinde kaybolup gidercesine "gömmek", minarenin dikeyliğini vurgulamak için üst üste bindirilmiş balkonları ve "kavak" ağacını sembolik bir öğe olarak kullanmak, ibadet mekanının (Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinden hareketle) dikdörtgen planı ile tanrının her yerde olduğu hissini vererek "yataylık" etkisini hakim kılmak böylece "yüceltmeden ziyade mütevazilik yaratmak", kıble duvarının şeffaflığı ile doğa ile bütünleşen ve cennete açılan bir "geçiş mekanı" yaratmak, külliye benzetmesi ile sosyal ve kültürel içerikli bir "merkez" yaratmak anlamında, alegoriktir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı sentaktik bütünlüğü içinde kural tabanlı bir sistemle çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, meclis kompleksi içinde, laik cumhuriyetin parlamentosu tarafından finanse edilen ve aynı zamanda çağdaş, nitelikli, fonksiyonel ve güzel olabilmenin simgesi olmak; külliye benzetmesiyle sosyal ve kültürel içerikli bir "merkez" oluşturmak anlamında, alegoriler barındırmaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, "külliye" benzetmesi ile sosyal ve kültürel içerikli bir merkez oluşturmak ve Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere başvurmak anlamında, analojiler yoluyla biçimlendirilmiştir.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, cami ve külliye tipolojilerine ait biçimsel ve mekansal düzenlemelerin yanında, alandaki mevcut tepenin, çatı biçimlenişine olan etkisi; "yataylık", "gömülme", "cennete açılma" ve "doğa ile kucaklaşma" kavramlarının benzerlikler yolu ile imgeye dönüştürülmesi; çağrışımlar yolu ile camilerde minarenin dikeyliğini vurgulayan fonksiyonel öğeyi, kavak ağacı ve üst üste bindirilmiş balkon benzetmeleri ile sembolik bir öğeye dönüştürmek; soyutlamalar yolu ile tarihsel biçim ve öğelere (kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap), atıf yapmak anlamında analojiler barındırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı sentaktik bütünlüğü içinde benzerlikler yolu ile kural tabanlı bir sistemle çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, analojiler yolu ile biçimlendirilmiştir.
	İkonik	Yapı, ikonik benzetmeler yolu ile tarihsel referansların (kolonlu revak, sembolik mihrap önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu), simgesel anlamlarının yeni biçime, anlamsal, iletişimsel değer katacak biçimde dönüştürülmesi, külliye ve camii tipolojilerinin değişmez zihinsel imajlara sahip imgesinin devralınması anlamında, analojiler barındırmaktadır.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Sentaktik	Yapının bir modül aks şemasına göre ızgara düzeninde planlanması, yapı bileşen ve öğelerinin modüler birimlerden oluşması nedeni ile de yapı bütününde, boyutsal koordinasyon sağlamaktadır.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, işlevsel ve mekansal değişikliklere olanak sağlama açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül aks şemasına göre ızgara düzeninde planlanması, zaman içindeki olası değişiklikler karşısında öz değişmeden alternatif çözümler üretmeyi kolaylaştırmaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	İkonik	Yapı, kıble duvarı, mihrap, minare gibi cami plan tipolojisini oluşturan biçimsel ve mekansal öğelerin; şeffaf kıble duvarı ve minber, minare yerine minare platformu, minarenin düşeyliğini sembolize eden "kavak" ağacı gibi anlam kaymaları açısından, değişebilirlik niteliği taşır.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapı doğa ile bütünleşme ve ona öykünerek biçim alma anlamlarında çevresel sürekliliğin sağlanması ve yapının piramidal çatı biçimlenişi ile, boşluklardan içeriye doğal ışık almaya olanak sağlayan çözüm önerisi ile, pragmatik anlamda ekolojiktir.
	Analojik	Yapı, "doğa ile bütünleşme, "doğa içinde kaybolma" gibi felsefi soyut düşüncelerin doğaya saygı, onu koruma, birlikte yaşama ve bütünleşme anlayışlarını kapsadığından, tepenin piramidal formuna öykünmek, kıble duvarını saydamlaştırarak doğa ile görsel ve tinsel manada bütünleşmek anlamlarında, ekolojiktir.
	İkonik	Yapı doğa ile bütünleşme ve ona öykünerek biçim alma anlamlarında, doğaya uyumun, doğayla kaynaşmanın imgesi olarak, ikonik anlamda ekoloji kavramını içermektedir.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olmasının mekanların düzenlenmesinde sağladığı esneklik, yararlılık ölçütüdür.
	Sentaktik	Yapının bir modül aks şemasına göre ızgara düzeninde planlanması, zaman içindeki olası değişiklikler karşısında öz değişmeden esnek çözümler üretmeye olanak sağladığından, yapı sentaktik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapının piramidal çatı biçimlenişi, piramidi oluşturan boşluklardan içeriye "doğal ışık" almaya olanak sağlama ve aydınlatma açısından mekana ferahlık ve tinsellik kazandırmakta ayrıca form çözümlemesi ile yaratılan "akustik" etki, mikrofon kullanmadan sesin yankılanmasına olanak sağladığından, pragmatik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Tipolojik	Yapının, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camilerine referansla biçimlendirilen ana ibadet salonunun lineer dokusunun, imama doğru yönelerek ibadete en uygun çözüme imkan vermesi; yapının külliye tipolojisinden hareketle sosyal ve kültürel işlevlerin karşılandığı bir merkez olarak ele alınışı, tipolojik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, tepenin piramidal konumundan harekele biçimlendirilerek doğa ile bütünleşen kütle formu, tipolojik referanslı benzerliklerin fonksiyonel olarak doğru çözümler olması ve ikonik benzerliklerin sembolik, kültürel işlevlerin karşılanmasına yardımcı olması açısından fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının bir modül aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapımda kolaylık, yapı bütününde boyutsal koordinasyon ve zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek esneklik sağladığından, sentaktik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çağdaşlığın ve yeni bir camii imgesinin oluşturulması açısından; doğa ile kucaklaşma, doğa içinde kaybolma ve birlikte yaşamanın göstergesi olarak, İslam inanışında Allah'ın her yerde olduğunu vurgulayan yatay süreklilik sağlayarak ve camii imgesini çağrıştıran sembolik elemanların kullanılmasıyla sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı, külliye tipolojisinden hareketle geometrik bir kompozisyona sahip olmak ve diğer hacimlerin olduğu gibi ana ibadet mekanının Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii'lerinin tipolojik özelliklerinden yararlanılarak dikdörtgen bir form içinde çözümlenmiş olması nedeniyle geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, külliye ve camii tipolojilerinin geometrik formlara dayalı biçim düzenlerinin devralınması yolu ile dolaylı olarak; çatıyı biçimlendiren tepenin piramidal formunun soyutlamalar yolu ile geometrik bir forma dönüştürülmesi anlamında ise görsel analojiler yolu ile geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	Sentaktik	Yapının belli bir ızgara-aks istemine göre planlanmış olması ve geometrik form ve biçimlerden oluşan işlevsel ve mekansal birimlerin (üçgen bir ön avlu, dikdörtgen bir ibadet salonu ile kitaplık, üçgen bir bahçe), bu düzen içinde bir araya getirilmesi, sentaktik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı ikonik benzerlikler yolu ile, binanın çatı şekillenmesini biçimlendiren geometrik formun tepenin pramidal formunu çağrıştırması, kompozisyonun mekansal ve tipolojik ilişkiler bakımından külliye ve cami tipolojilerini anımsatan geometri esaslı biçim düzeni açısından, geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak "külliye" benzetmesi, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere başvurmak anlamında gösterge niteliği taşıdığından, ikon değerine sahiptir.
	Analojik	Yapı, külliye, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojisinin biçimsel ve mekansal düzenlerini çağrıştıran bir gösterge olarak, kavak ağacının minareyi sembolize etmesi, tarihsel biçim ve öğelerin (kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap), ikonik benzerliklerinin devralınması anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, bir modül aks istemine göre geometrik form ve biçimlere dayalı mekan kurgusu ve plan şemasının, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretim yolu ile kazandığı çağrışımsal anlam, açısından, ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, külliye ve erken dönemli camii tipolojilerinin, camiyi sembolize eden biçim ve elemanların çağrıştırdıkları (kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap) ve ürettikleri anlamlar açısından, ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, "külliye" imgesinin devralınması ile Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak imgelere başvurmak anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, külliye ve camii tipolojisinin biçimsel ve mekansal düzenlerini çağrıştıran gösterge niteliğiyle, tarihsel biçim ve öğelerin kullanımı (kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap), "yataylık", "gömülme", "cennete açılma" ve "doğa ile kucaklaşma" kavramlarının imgeye dönüştürülmesi anlamında, imgeseldir.
	Sentaktik	Yapıda, bir modül aks istemine göre geometrik form ve biçimlere dayalı mekan kurgusu ve plan şemasının kural tabanlı bir sistemin kabulü ile yeniden üretimi, imgeseldir.
	İkonik	Yapı, külliye plan şemasının, erken dönemli camii tipolojilerinin, kavak ağacının minareyi sembolize eden çağrışımsal değeri açısından, camiyi sembolize eden biçim ve elemanların çağrıştırdıkları anlamlar açısından, ikonik anlamda imgeseldir.
INDEKS	Tipolojik	Yapının, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin plan şemasına başvurmak yolu ile tasarlanması, yaratılmak istenen "yataylık" temasını çağrıştırma anlamında, indeks içermektedir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde, kavak ağacının minarenin dikeyliğini vurgulayacak biçimde, nedenli ve niyetli iletişim amaçlı bir gösterge olması dolayısıyla, indeks içermektedir.
	Sentaktik	Yapının geometrik form ve biçimlere dayalı mekan kurgusu ve plan şemasının, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretim yolu ile kazandığı çağrışımsal anlam, indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, kavak ağacının minarenin yerine geçerek onun "dikeyliğini" vurgulamak amacı ile çağrıştırdığı şey ile kendisi arasında karşılıklı bir ilişki barındıran iletişim amaçlı, nedenli bir gösterge oluşu, indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Analojik	Yapı, "camii" yi, "mescid" gibi ele almak; yapı kompleksini "külliye" olarak ele almak; yataylığı vurgulamak için Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerine başvurmak; camiyi sembolize eden biçim ve elemanların çağrıştırdıkları (kolonlu revak, sembolik mihrap önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap) anlamlar; çatı biçiminin tepeyi çağrıştırması; minare platformunun minareyi çağrıştırması, kavak ağacının minarenin kendisini ve dikeyliğini sembolize etmesi; "yataylık", "gömülme", "cennete açılma" ve "doğa ile kucaklaşma" kavramlarının çağrışımsal değerinin aranması anlamında, mecazidir.
	Tipolojik	Yapıda, tipolojik olarak, bir "merkez" oluşturmak adına meydan-kitaplık ve ibadet bölümlerinden oluşan yapı kompleksini "külliye" niteliğinde ele almak; Tanrının her yerde olduğunu anlatmak için ibadet bölümünü, lineer bir aks üzerinde Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii'lerindeki plan tipolojisine uygun olacak biçimde tasarlamak açısından, mecazlar üretilmektedir.
	Sentaktik	Yapıda, bir "külliye" yi anımsatacak biçimde geometrik form ve biçimlerin bir ızgara-aks sistemine göre organize edilerek biçimlendirilmiş olması, sentaktik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, ikonik benzerlikler yolu ile biçimlendirmeye yardımcı soyut ve somut imgelerin –gömülme, yataylık, piramit formu, camii tipolojileri, külliye tipolojisi, kolonlu revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu, kavak ağacı-, çağrıştırdıkları ve ürettikleri anlamlar açısından mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, külliye plan tipolojisinin ve erken devir Osmanlı ve Selçuklu camii tipolojilerinin biçimsel benzerliklerinin, devralınması anlamında mimesis içermektedir.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile külliye imgesinin, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojisinin yeniden üretilmesi, tarihsel biçim ve öğelerin soyutlamalar yolu ile kullanımı (kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap), doğaya öykünen bir tavır ile tepenin piramidal formunun çatı formunu oluşturması tersi olacak biçimde kavak ağacının minareyi çağrıştırması, "yataylık", "gömülme", "cennete açılma" ve "doğa ile kucaklaşma" kavramlarının öz'e ilişkin yorumlamalarla ve soyutlamalarla ifade edilmesi anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı geometrik formlardan kurulu bir plan şemasına sahip kural tabanlı bir sisteminin (külliye) yeniden üretilmesi anlamında, sentaktik olarak mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, soyutlamalar yolu ile tarihsel referansların kullanımı, kavak ağacının minareyi çağrıştıracak biçimde kullanılması, külliye ve cami tipolojisi imgelerinin kullanılması anlamlarında, mimesis içermektedir.
MODÜL	Sentaktik	Yapının bir modül aks şemasına göre planlanmış olması, yapı bütününe boyutsal ve modüler koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapıda, kademelendirillerek oluşturulan piramidal çatıdan içeriye alınan "doğal ışığın" mekana kazandırdığı refahlık ve tinsel etki ve formun akustik etkisi sayesinde sesin mikrofon kullanmaya gerek olmadan yankılanması, pragmatik anlamda, nedenseldir.
	Tipolojik	Yapıda, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin plan şemasının değişmez zihinsel imgesine uygun bir planlamaya gidilmiş olması ile yaratılan "yatay" etki, tipolojik anlamında nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı; kavramsal, tipolojik ve morfolojik özelliklerin, yapıyı hem bulunduğu yer ile diyalog kurmaya imkan verecek biçimde hem de uzak çağrışımlarla toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandıracak biçimde kullanılması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Sentaktik	Yapının ızgara düzeninde kurgulanan plan şemasından kaynaklı olarak kazandığı standartlık, modüler ve boyutsal koordinasyon, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntı niteliği açısından, nedenseldir.
	İkonik	Yapı; kavramsal, tipolojik ve morfolojik özelliklerin, yapıyı hem bulunduğu yer ile diyalog kurmaya imkan verecek biçimde hem de uzak çağrışımlarla toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandıracak biçimde iletişim amaçlı bir gösterge olacak biçimde kullanmak anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Tipolojik	Yapıda İslam inanışında Tanrı'nın her yerde olduğu inancını pekiştirmek amacı ile erken devir Osmanlı ve Selçuklu Cami tipolojilerinin yatay etkisinin, lineer bir aks oluşturan ibadet mekanında vurgulanması, öz'e ilişkindir.
	Analojik	Yapıda, camii imgesinin, tarihsel ve biçimsel öğelere ilişkin benzerliklerin kullanılmış olmasının yanı sıra; "yataylık" (lineer bir planlama ile), "gömülme" (yapıyı tepenin doğal eğrisine uyacak biçimde kademelendirerek alçaltma), "doğa ile bütünleşme" (doğa içinde kaybolma ve kıble duvarının saydamlaştırılarak doğa ile görsel ve tinsel bir bağ kurulması), "cennete açılma" (kıble duvarının saydamlaştırılması ile cennet bahçelerine diğer dünyaya ait imgeye ulaşma) gibi kavramsal arayışların biçimsel olarak ifade edilmesi, öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapıda kavak ağacının minarenin dikeyliğini sembolize eden çağrışım değeri, ve tarihsel referansların (kolonlu revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu) soyutlamalar yolu ile kullanımı öz'e ilişkindir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapının piramidal çatı biçimlenişi ile, piramidi oluşturan boşluklardan içeriye "doğal ışık" girmesi, aydınlatma açısından mekana ferahlık, tinsellik sağlamakta, ayrıca form çözümlemesi ile yaratılan "akustik" etki, mikrofon kullanmadan sesin yankılanmasına olanak sağladığından, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Tipolojik	Yapının ibadete en iyi çözüm sağlayan ve yataylık hissini kuvvetlendiren tipolojik referanslı plan çözümü, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, kavramsal ve biçimsel arayışlar çerçevesinde; "gömülme" temasının ele alınışı ile doğa ile bütünleşmek, "yataylık" etkisinin yaratılması ile Allah'ın her yerde olduğu inancını kuvvetlendirmek, şeffaf minber ve kıble duvarı ile doğaya ve cennete açılan bir "geçiş mekanı" yaratmak, külliye plan tipolojisine referansla "merkez "yaratma amacını gerçeğe dönüştürmek anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bütününü oluşturan bölümlerin geometrik formlara dayalı olarak biçimlendirmesi ve bütünün bir modül aks şemasına göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe boyutsal koordinasyon, standart bir nitelik kazandırarak yararlılık sağlamaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapının piramidal çatı biçimlenişi ile, piramidi oluşturan boşluklardan içeriye "doğal ışık" almaya olanak sağlaması aydınlatma açısından mekana ferahlık, tinsellik ve ekonomik kazanç sağlamakta ayrıca form çözümlemesi ile yaratılan "akustik" etki, mikrofon kullanmadan sesin yankılanmasına olanak sağladığından, yapıya rasyonel bir nitelik kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının ibadete en iyi çözüm sağlayan ve yataylık hissini kuvvetlendiren tipolojik referanslı plan çözümü, akla yatkın en makul çözümün yaratılması anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül aks şemasına göre ızgara düzeninde planlanmış olması, yapı bütününe boyutsal koordinasyon, standart bir nitelik kazandırmakta ve bütünü oluşturan bölümlerin geometrik formlara dayalı biçimlendirmesi, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, külliye ve camii tipolojilerinin değişmez imgelere dayalı söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, tipolojik anlamda sentaks niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Analojik	Yapı, külliye ve camii tipolojilerinin değişmez imgelere dayalı söz dizimi kurallarının, benzerlikler yolu ile tekrar edilmesi anlamında, tipolojik anlamda sentaks niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir modül aks şemasına göre ızgara düzeninde geometrik formlara dayalı olarak kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, külliye ve camii tipolojilerinin değişmez imgelere dayalı söz dizimi kurallarının, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, tipolojik anlamda sentaks niteliği taşımaktadır.
SEZGİSELLİK	Tipolojik	Yapı, İslam düşüncesinde, Tanrı'nın her yerde olduğu inancını yansıtmak amacı ile "yatay" lığı vurgulayacak biçimde lineer bir doğrultuda gelişen Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin yeniden ifade edilişi anlamında, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, mevcut tipolojilere, biçimsel ve mekansal düzenlemelere ait izlenimlerin ifadeye dönüşünde olduğu gibi; doğaya ait izlenimlerin (tepenin piramidal biçimlenişinden hareketle çatıyı biçimlendirmek, doğa ile bütünleşmek adına kıble duvarını saydamlaştırmak, gömülerek doğa ile bütünleşmek), "yataylık", "geçiş mekanı yaratmak" gibi felsefi yorumların ifadeye dönüşümünde, analojik anlamda sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, külliye, camii gibi mekansal düzenlemelerin, minare yerine kavak ağacı kullanmak gibi mecazi anlamların yaratılmasında, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, "külliye" benzetmesi ile sosyal ve kültürel içerikli bir merkez oluşturmak, İslam inanışında Tanrı'nın her yerde olduğu inancını pekiştiren "yatay" lığı vurgulamak amacı ile lineer bir aks oluşturan ibadet mekanının biçimlendirilmesinde Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere başvurmak anlamında, simgeseldir.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile külliye imgesini, Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojisinin biçimsel ve mekansal düzenlerini çağrıştıran bir gösterge, kavak ağacının minareyi sembolize etmesi, tarihsel biçim ve öğelerin kullanımı –kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap-, "yataylık", "gömülme", "cennete açılma" ve "doğa ile kucaklaşma" kavramlarının imgeye dönüştürülmesi anlamında, simgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül aks istemine göre geometrik form ve biçimlere dayalı mekan kurgusu ve plan şemasının, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretim yolu ile kazandığı çağrışımsal anlam açısından, simgeseldir.
	İkonik	Yapı, külliye plan şemasının, erken dönemli camii tipolojilerinin, kavak ağacının minareyi sembolize eden çağrışımsal değeri açısından, camiyi sembolize eden biçim ve elemanların çağrıştırdıkları (kolonlu revak, sembolik mihrap önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap) ve ürettikleri anlamlar açısından, simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapıda İslam inanışında Tanrı'nın her yerde olduğu inancını pekiştiren "yatay" lığı vurgulamak amacı ile lineer bir aks oluşturan ibadet mekanının Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerine referans vermesi öz'e ilişkin soyutlamalar içermektedir.
	Analojik	Yapıda camii imgesinin ve ikonik öğelerin soyutlamalar yolu ile yeniden üretilmiş olmasının yanı sıra; "yataylık", "gömülme", "doğa ile bütünleşme", "cennete açılma" gibi kavramların içeriklerinin biçimsel olarak ifade edilmesi, yalınlaştırma ve öz'e ulaşma anlamında, soyutlamalar barındırmaktadır.
	İkonik	Yapıda; külliye, camii gibi mekansal düzenlemelerin, tarihsel ve biçimsel referansların (kolonlu revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu) kullanımında soyutlamalar esastır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Sentaktik	Yapı, bütünü meydana getiren parçaların bir modül aks sistemine göre planlanmış olması, cephelerde standart nitelikli brüt beton blokların kullanılmasından kaynaklı olarak, standartlık niteliği taşımaktadır.
SÜREKLİLİK	Pragmatik	Yapı, "gömülme" temasının işlenmesi ile çevre değerleri ile bütünleşme kaygısı olan bir bina görünümünde olduğundan, çevresel değerlerin korunması ve devamlılığın sağlanması anlamında, pragmatik olarak süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, bir merkez yaratmak amacı ile "külliye" tipolojisinin devralınması, İslam inancında Tanrının her yerde olduğu hissini yansıtan "yataylık" etkisinin hakim kılındığı Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin devralınması, cami tipolojilerinden hareketle devralınan son cemaat yeri, revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu gibi biçimsel ve mekansal düzenlemelerin devralınması yolu ile tarihsel süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, kavramsal arayışlar ve tarihsel referanslı biçimsel ve mekansal düzenlemelerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, çevresel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, külliye tipolojisine referansla biçimlendirilen parçalı bütünlüğü ile kural tabanlı bir sistemle tasarlanmış olduğundan, sentaktik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut felsefi kavramlar yanında tarihsel biçim düzenlerine ait biçimsel ve mekansal öğelerin (öncülleri ile kurdukları çağrışımsal, iletişimsel bağ açısından) devralınması ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, "külliye" ve Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere başvurmak anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, "külliye" ve Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere başvurmak anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "külliye" ve cami tipolojilerinin ve tarihsel referanslı biçim öğelerin (kolonlu revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu) kullanılması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "külliye" ve cami tipolojilerinin ve tarihsel referanslı biçim öğelerin (kolonlu revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu), benzerlikler yolu ile kullanılması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, bir merkez yaratmak amacı ile "külliye" tipolojisinin devralınması, "yataylık" etkisinin hakim kılındığı Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin devralınması, son cemaat yeri, revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu gibi tipolojik özelliklerin devralınması anlamında, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapıda, sosyal ve kültürel içerikli bir merkez oluşturmak amaçlı bir "külliye" imajı yaratmak ve Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere, tipolojik benzerlikler yolu ile ulaşılmıştır.
	İkonik	Yapıda, sosyal ve kültürel içerikli bir merkez oluşturmak amacı ile "külliye" tasarlamak; Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojilerinin mekansal etkisini uyandıracak düzenlemelere başvurmak, tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapı, sezgisellikle İslam düşüncesinde Tanrının her yerde olduğu ve gözlerin gökyüzüne çevrilmemesi gerektiği inancını yansıtmak amacı ile "yatay" lığı vurgulayacak biçimde lineer bir doğrultuda gelişen Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii tipolojisine öykünme anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	Analojik	Yapı, mevcut tipolojilere, biçimsel ve mekansal düzenlemelere ait izlenimlerin ifadeye dönüşünde olduğu gibi; doğaya ait izlenimlerin (tepenin piramidal biçimlenişinden hareketle çatıyı biçimlendirmek, doğa ile bütünleşmek adına kıble duvarını saydamlaştırmak, gömülerek doğa ile bütünleşmek), "yataylık", "geçiş mekanı yaratmak" gibi felsefi yorumların ve kavramların görselleştirilmesinde, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, tarihsel referanslı; kolonlu revak, mihrap önü kubbesi, kubbe kasnağı, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu gibi biçimsel, külliye ve camii gibi mekansal düzenlemelerin, minare yerine kavak ağacı kullanmak gibi mecazi anlamların benzerlikler yolu ile sezgiye dayalı olarak yaratılmasında, yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak "külliye" plan şemasının ve Selçuklu ve erken devir Osmanlı Camii imgesinin devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, analojik olarak külliye ve cami tipolojilerinin, tarihsel referanslı alıntıların (kolonlu revak, sembolik mihrab önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, minare platformu, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap) kullanımında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir modül aks istemine göre geometrik form ve biçimlere dayalı mekan kurgusu ve plan şeması, kural tabanlı bir sistemin kabulü ile yeniden üretimine dayalıdır.
	İkonik	Yapı, ikonik benzetmeler yolu ile soyutlamalar yaparak, tarihsel referansların (kolonlu revak, sembolik mihrap önü kubbesi, kubbenin oturduğu kasnağın biçimlenişi, mukarnasların kullanımı, şeffaf mihrap, minare platformu), simgesel anlamlarının yeni biçime, anlamsal, iletişimsel değer katacak biçimde dönüştürülmesi ve külliye, camii tipolojilerinin değişmez zihinsel imajlara sahip imgesinin devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 29'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YERELLİK	Analojik	Yapı, inşa edildiği alanda mevcut bulunan tepenin piramidal durumundan kaynaklı olarak biçimlendirilmiş çatısı ile, yer'e özgü bir çözüm önerisine sahip olduğundan, analojik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, bulunduğu yerin topoğrafik özellikleri ile kurulan öznel benzerliklerin yer'e özgü nitelikleri çağrıştırması anlamında, ikonik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 30. Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Binası'nın kavramsal analizi

MİLLİ REASÜRANS T.A.Ş. KOMPLEKSİ

FOTOĞRAFLAR

Teşvikiye Caddesinden görünüm

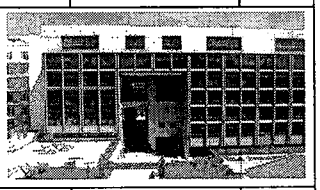
[247]

Eyvan boşluğundan görünümü

[247]

İş hanından Reasürans Bloğunun görünümü

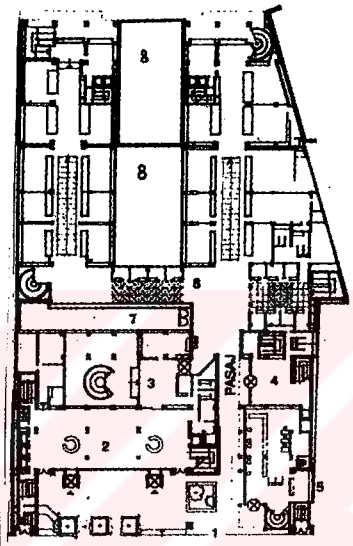
[247]

Zemin kattaki çarşıdan görünüm

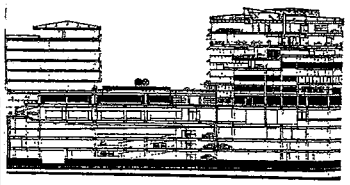
[247]

ÇİZİMLER

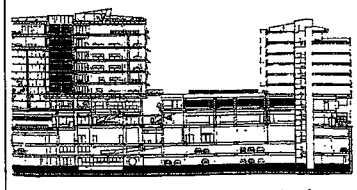

Zemin Kat Planı

1.Eyvan
2Giriş holü
3.Fuaye
4.Sosyal tesisler girişi
5.Banka
6.Çarşı
7.Çatı bahçesi
8.Komşu bina

Kesit

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Arka cephe**	***Alegori**
***Armoni-kontrast**	***Analoji**
***Boşluk**	***Boyutsal koordinasyon**
***Doğal ışık**	Çelişki
***Hafiflik**	***Değişebilirlik**
***Huzur**	Ekoloji
***Pasaj**	Ekonomi
***Sadelik**	***Esneklik**
***Semt merkezi**	***Fonksiyonellik**
***Yataylık**	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-18	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Sevinç-Şandor Hadi	**1980-1990**
		Yapım Yeri-Yılı: İstanbul, 1985-1993	
		Ana İşlev: Sigorta Hizmetleri	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının Teşvikiye Caddesi cephesine bakan yüzünde yaratılan boşluğun "eyvan" ve "taç kapı" tipolojilerine referansla oluşturulması, ayrıca; yapının bitişiğindeki Maçka Palasın yatay akslarının yapının gabarisine ve doluluk-boşluk oranlarına etki etmesi, tipolojik anlamda alegoriktir.
	Analojik	Yapıda, soyut (işlevsel ve mekansal bir öğe olarak boşluk yaratmak ve bu boşluğu doğal ışık ile aydınlatmak; tarihi çevrede süreklilik yaratan çağdaş bir kentsel öğe tasarlamak ve onu bir prestij yapısı olacak biçimde simgesel anlamlarla donatmak; yapıyı bulunduğu ortama zıtlık yoluyla bütünleştirmek ve bunu sadelik ve huzur kavramları eşliğinde çağdaş bir anlatımla sağlamak; parçalı bir bütünlük sergileyen yapıyı avlular, pasajlar, eyvanlar, kahveler oluşturacak biçimde bir "semt" gibi kentsel bir öğe olarak tasarlamak) ve somut imgelerle (Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgileri, Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısı), analojik anlamda alegoriler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine göre tasarlanan plan kompozisyonu, kural tabanlı bir sistemle çalışıldığını gösteren çağrışımsal niteliği ile alegoriktir.
	İkonik	Yapı, tarihi çevrede süreklilik yaratan çağdaş bir kentsel öğe tasarlamak ve onu bir prestij yapısı olacak biçimde simgesel anlamlarla donatmak, Eyvan tipolojisinin ve tarihi Maçka Palas'ın yatay hatlarındaki sürekliliğin devam ettirilmesi ile alegoriler içermektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesine bakan cephesinde yaratılan boşluğun "eyvan" ve "taç kapı" tipolojilerine referansla biçimlendirilmiş olması ve yine aynı cephede yapının bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin devam ettirilerek yatay etkinin devralınması anlamında, tipolojik anlamda analojiktir.
	Sentaktik	Yapı, kural tabanlı bir sitemle çalışıldığının göstergesi olacak biçimde bir modül-aks sitemine dayalı plan şeması ile, analojiler yoluyla biçimlendirilmiştir.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı bütünü; boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri ve Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini biçimsel benzerlikler kurarak ve çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak suretiyle somut imgelere dayalı olarak biçimlendirildiğinden, analojiler yolu ile üretilmiştir.
	İkonik	Yapı, taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimlerin ikonik anlamlarının ve Maçka Palas'ın tipolojik özelliklerinin çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, analojiler yoluyla biçimlendirilmiştir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapıyı oluşturan farklı işlevsel ve mekansl birimlerin, ızgara düzenine göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik ve boyutsal koordinasyon sağladığından, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapı bütününde, bütün içinde farklı fonksiyonlara hizmet veren birimlerin, mekansal olarak ızgara düzenine göre biçimlendirilmiş olması, yapıya tasarım ve uygulamada esneklik, değişebilirlik ve boyutsal koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapıyı oluşturan farklı işlevsel ve mekansal birimlerin, ızgara düzenine göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik sağladığından, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapıda, bütün içinde farklı fonksiyonlara hizmet veren birimlerin, mekansal olarak ızgara düzenine göre biçimlendirilmiş olması yapıya tasarım ve uygulamada esneklik, boyutsal koordinasyon ve zaman içindeki değişikliklere cevap verebilecek nitelikte değişebilirlik niteliği kazandırmaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	İkonik	Yapı, "taç kapı" imgesinin ve "eyvan" tipolojisinin saran, koruyan, sarmalayan etkisinin, öz aynı kalmak koşulu ile değişen biçim karşılığı olarak kazandığı yeni anlam yükleri açısından, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapı bütününün farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak biçimde ızgara düzeninde esnek olarak planlanması, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Izgara sistemle tasarlanan yapı bütünü, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak biçimde, sentaktik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapıda, strüktür sistemin olanaklarının zorlanması ile Teşvikiye Caddesi'nde yer alan bölümün geri çekilmesi ile yaratılan mekansal etki, hem yapının ve sokağın doğal ışıktan yararlanma oranını arttırmakta hem de mekansal olarak genişlik ve algıda derinlik yarattığı için yapıya, pragmatik anlamda fonksiyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapının Teşvikiye Caddesi cephesinde "eyvan" tipolojisine referansla yaratılan boşluk algıda derinlik, sokak ve yapı ölçeğinde genişlik ve doğal ışıktan yararlanma imkanı sağlamakta, ayrıca; Maçka Palas'ın yatay akslarının yapının gabarisine ve doluluk-boşluk oranlarına etkisi ile hem sokak ölçeğinde tarihsel süreklilik sağlanmakta hem de çağrışımsal, kültürel, sembolik işlevler karşılanmaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü boşluk tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri ve Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini biçimsel benzerlikler kurarak ve çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak anlamında taşıdığı sembolik, kültürel çağrışımsal işlevler açısından işlevseldir.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Sentaktik	Yapıyı oluşturan birimlerin kendi içlerinde, ızgara düzenine göre esnek bir planlama ile planlanmış olması, yapı bütününe esneklik, değişebilirlik ve boyutsal koordinasyon sağladığı için, sentaktik anlamda fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimlerin simgesel anlamlarının ve Maçka Palas'ın tipolojik özelliklerinin çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevlerin karşılanması açısından fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı, benzerlikler yoluyla devralınan değişmez zihinsel imajlara sahip imgelerin (taç kapı, eyvan, Maçka Palas) rasyonel-geometrik form ve biçimleri dolayısıyla tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yoluyla devralınan imgelerin (taç kapı, eyvan, Maçka Palas) rasyonel-geometrik form ve biçimleri dolayısıyla analojik anlamda geometri içermektedir.
	Sentaktik	Yapı bütünü, kural tabanlı bir sisteme göre ızgara sistemle planlandığından, sentaktik anlamda geometri içermektedir.
	İkonik	Yapı, taç kapı, eyvan ve Maçka Palas'ın geometrik form ve biçimlerinin çağrıştırdığı anlamsal, iletişimsel değer açısından ikonik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesi üzerinde yer alan cephesinde yaratılan boşluğun "eyvan" tipolojisine referans vermesi, yine aynı cephede bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın yatay akslarının devam ettirilmesine dayalı biçim özellikleri ile ikon değeri taşımaktadır.
	Analojik	Yapı bütünü; boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak suretiyle somut imgelere dayalı benzerliklere sahip olduğundan ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Sentaktik	Yapı, ızgara sistemle oluşturulmuş modüler plan şeması ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösteren çağrışımsal değer açısından, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, taç kapı, eyvan ve Maçka Palas imgelerinin benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeni bir sentaks üzerinde kullanılmasına bağlı olarak kazandığı gösterge niteliği ile ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı Teşvikiye Caddesi üzerinde yer alan cephesinde yaratılan boşluk ile "eyvan" tipolojisi ve Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin taç kapı formunun mevcut imgelerine başvurma ayrıca aynı cephede yapının bitişiğinde yer alan tarihi Maçka Palas'ın kontur çizgilerinin devam ettirilmesine dayalı biçim dili ile, tipolojik anlamda imgeseldir.
	Analojik	Yapı bütünü; boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri ve Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini biçimsel benzerlikler kurarak ve çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak suretiyle somut imgelere dayalı benzerliklere sahip olduğundan, analojik anlamda imgeseldir.
	Sentaktik	Yapı bütünü, kural tabanlı bir sistemin kabulüne dayalı olarak planlandığından, söz konusu sistemin yeniden üretimi anlamında, sentaktik olarak imgeseldir.
	İkonik	Yapı taç kapı, eyvan ve Maçka Palas gibi biçimlendiren imgelerin, taşıdıkları çağrışımsal, iletişimsel değer açısından, ikonik anlamda imgeseldir.
INDEKS	Pragmatik	Yapı, Teşvikiye Caddesi üzerinde yaratılan boşluğun, algıda derinlik yaratarak kentsel mekanda genişleme etkisi uyandırması anlamında, pragmatik olarak indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
INDEKS	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesi'ne bakan cephesinin hemen bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın, yatay kontur çizgilerinin devam ettirilmesine dayalı cephe düzeni ile tipolojik anlamda indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile Teşvikiye Caddesi'ne bakan cephesinin hemen bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın yatay kontur çizgilerinin devam ettirilmesine dayalı cephe düzeni ile analojik anlamda indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Teşvikiye Caddesi'ne bakan cephesinin hemen bitişindeki tarihi Maçka Palas'ın yatay kontur çizgilerinin devamı olacak biçimde tasarlanmış olması nedeni ile, ikonik anlamda indeks niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapının, Teşvikiye Caddesi üzerinde yer alan cephesinde yaratılan boşluğun "eyvan" tipolojisini çağrıştırması, yine aynı cephede yapının bitişiğinde yer alan tarihi Maçka Palas'ın mevcut imgesine ait biçimlendirme esaslarının sahip olduğu çağrışımsal değer, tipolojik anlamda yapıya mecaz niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı bütününde; boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri ve Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini biçimsel benzerlikler kurarak ve çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak suretiyle somut imgelere dayalı mecazlar üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, plan şemasının bir modül-aks sistemine göre kurgulanmış olması ile kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösteren çağrışımsal yan anlam yükü ile mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, biçimlendiren unsurların çağrışımsal, iletişimsel yan anlamlarının kazandığı ikon değerinin yeniden üretilmesi anlamında mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesi'ne bakan cephesinde yaratılan boşluk ile "eyvan" tipolojisine referansla, bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin devam ettirilmesi açısından ise esinlenme yolu ile biçimlendirildiğinden, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı bütünü, boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri ve Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini biçimsel benzerlikler kurarak ve çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak suretiyle somut imgelere referansla oluşturulduğundan mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı bütünü, ızgara sisteme göre planlandığından, söz konusu sistemin taşıdığı ikonik değer açısından mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimlerin ve Maçka Palas'ın tipolojik özelliklerinin çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının ızgara düzeninde modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik vb. nitelikleri sağladığından yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapının, ızgara düzeninde modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması ve modüler cephe kaplamaları, sentaktik anlamda yapıya modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapıda, Teşvikiye Caddesi üzerinde yaratılan boşluğun yarattığı algıda derinlik ve kentsel mekanda genişleme duygusu ve söz konusu boşluktan içeriye doğal ışık alınması, pragmatik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının Teşvikiye Caddesi'ne bakan cephesinin bitişikteki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin devam ettirilmesi ile tasarlanması kentsel çevrede bütünleşme hissinin yaratılması ve eyvan tipolojisinden hareketle yaratılan boşluğun korunmuşluk etkisi doğurması, nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Analojik	Yapı bütünü; boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri çağrışımlar uyandıracak biçimde devralmak suretiyle somut imgelere dayalı olarak biçimlendirildiğinden, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, ızgara sistemle oluşturulmuş modüler plan şeması ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösteren çağrışımsal değeri açısından, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, taç kapı, eyvan ve Maçka Palas imgelerinin benzerlikler kurularak çağrışımlar yolu ile yeni bir sentaks üzerinde kullanılmasına bağlı olarak kazandığı gösterge niteliği ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Tipolojik	Yapının Teşvikiye Caddesi üzerindeki cephesinde yaratılan boşluğun, Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısının insanı saran, koruyan etkisine referansla biçimlendirilmiş olması öz'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı bütünü, boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık gibi biçimsel arayışlar açısından kavramsal öz'e ilişkindir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, Teşvikiye Caddesi ve Emlak Caddesi arasındaki geçişi sağlayan pasaj ve Teşvikiye Caddesi üzerinde yapıyı geri çekmek suretiyle yaratılan boşluk ile hem doğal ışıktan yararlanma imkanı hem de algıda derinlik, ve kentsel ölçekte genişlik sağlayarak, pragmatik anlamda yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, Teşvikiye Caddesi üzerinde "eyvan" tipolojisine referansla yaratılan boşluk ile algıda derinlik ve sokak ölçeğinde genişleme sağlanmış olması, doğal ışıktan yararlanma imkanının arttırılmış ve tarihi Maçka Palas'ın yatay hatlarının devam ettirilmesiyle sokak ölçeğinde süreklilik sağlanmış olması, yapıya yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınan soyut ve somut imgelerin yapıya kazandırdığı rasyonel nitelikten dolayı, analojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bütünü, bir modül-aks sistemine dayalı plan şeması ile zaman içindeki olası değişikliklere cevap verebilecek esneklikte bir çözüme gidilmiş olması, değişikliklere imkan tanıma ve yapı bütününde modüler ve boyutsal eşgüdüm sağlanmış olması açısından, sentaktik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapıda iki caddeyi birbirine bağlayan bir pasaj yapılması, Teşvikiye Caddesi üzerinde açılan boşluk ile hem doğal ışıktan yararlanma imkanı hem de algıda derinlik ve sokak ölçeğinde genişlik sağlanması; yapı bütününü oluşturan birimlerin ızgara düzeninde planlanmış olmasının sağladığı esneklik, değişebilirlik vb. niteliklerin yapıya kazandırdığı rasyonel nitelik, yararlılık taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, Teşvikiye Caddesi üzerinde "eyvan" tipolojisine referansla yaratılan boşluk ile algıda derinlik sağlanmış olması, doğal ışıktan yararlanma imkanının arttırılmış ve sokak ölçeğinde genişleme sağlanmış olması, yine aynı cephede yapının bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın yatay hatlarının devam ettirilmesiyle sokak ölçeğinde süreklilik sağlanmış olması, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınan soyut ve somut imgelerin, yapıya kazandırdığı yararcı amaçlar açısından, analojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bütününü oluşturan birimlerin ızgara düzeninde bir modül-aks sistemine dayalı olarak planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik vb. kriterleri sağladığından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Cadeesi üzerindeki cephesinin, hemen bitişindeki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerin devam ettirilmesinde dayalı biçim dili ile sentaks içermektedir.
	Analojik	Yapı, Teşvikiye Cadeesi üzerindeki cephesinin, bitişindeki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerine ilişkin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapının belli bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarının kabulü anlamında sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, Teşvikiye Cadeesi üzerindeki cephesinin, bitişindeki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerine ilişkin söz dizimi kurallarının devralınması anlamında sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Pragmatik	Yapının Teşvikiye Caddesi üzerindeki bölümünde bir boşluk yaratma düşüncesinden hareketle binanın içe çekilerek doğal ışıktan yararlanmaya imkan sağlamasının ve algıda derinlik ile sokak ölçeğinde genişlik yaratmasının pragmatik yararı, sezgi gücüne dayalıdır.
	Tipolojik	Yapıda eyvan tipolojisinin ve Maçka Palas'ın yatay hatlarındaki sürekliliğin, öz'e ilişkin soyutlamalarla ve yeni bir duyuşla ele alınmasında, sezgisellik esastır.
	Analojik	Yapıda soyut ve somut imgelerin benzerlikler yolu ile öz'e ilişkin soyutlamalarla kullanılmasında, sezgisellik esastır.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde kullanılan soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılmasında, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapının Teşvikiye Caddesi'ne bakan yüzünde Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgileri ile Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısına ilişkin göndermeler, öncüllerinin taşıdığı simge değeri açısından, tipolojik anlamda simgeseldir.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı bütünü; boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, simge değeri olan bir prestij yapısı tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek ve taç kapı, eyvan gibi tarihsel biçimleri ve Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin kullanımı ile yapının kazandığı çağrışımsal değer açısından, simgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, ızgara sistemle oluşturulmuş modüler plan şeması ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösteren çağrışımsal değer açısından, sentaktik anlamda simge değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapının tasarımını biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde, anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesi üzerinde yaratılan boşluğun, Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısının insanı saran, koruyan etkisinin devralınmasına ilişkin soyutlamalar barındırması açısından; yine bu cadde üzerindeki ön yüzün, yapının bitişiğinde yer alan tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesi ile biçimlendirilmeye gidilmiş olmasından kaynaklı soyutlamalar içermektedir.
	Analojik	Yapı bütünü, boşluk tasarlamak, semt merkezi tasarlamak, yatay aksların devam ettirilmesi ile tarihi çevrede süreklilik sağlamak, sadelik, huzur, zıtlık ve çağdaşlık kavramlarını biçimsel olarak ifade etmek gibi soyut ve somut imgelerin öz'üne ilişkin soyutlamalarla biçimlendirilmiştir.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak yeni bir sentaktik bütün içinde kurgulanmış olmasında, soyutlama esastır.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği yararlılık ölçütüdür.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Sentaktik	Yapının, ızgara düzeninde modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması modüler ve boyusal eşgüdüm sağlamakta, ayrıca; cephelerde kullanılan granit kaplama malzemeleri ile yapı bütününde görsel bütünlük ve standartlık sağlanmıştır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesi üzerindeki önyüzün yapının bitişiğinde yer alan tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesi ile oluşturulan cephe kompozisyonu ve eyvan, taç kapı gibi tipleşmiş imajlara sahip biçimsel ve mekansal düzenlemelere başvurularak tasarlandığından, tarihsel süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Teşvikiye Caddesi'ne bakan yüzünün bitişiğindeki yer alan tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesi ile oluşturulan cephe kompozisyonu ve tarihsel referanslı biçimsel ve mekansal düzenlemelerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, çevresel ve tarihsel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, ızgara düzeninde bir modül-aks sitemine göre tasarlandığından, kural tabanlı bir sistemin kullanılmış olması anlamında, sentaktik olarak süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Teşvikiye Caddesi'ne bakan yüzünün bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesi ile oluşturulan cephe kompozisyonu yanında, tarihsel biçim düzenlerine ait biçimsel ve mekansal öğelerin (öncülleri ile kurdukları çağrışımsal, iletişimsel bağ) devralınması ile, ikonik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapıda, Teşvikiye Caddesi üzerinde yaratılan boşluğun Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısının biçimsel benzerlikler yoluyla devralınmasına dayalı olması ve yine bu cephe de, bitişikteki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesi ile biçimlendirmeye gidilmiş olması, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 30'un devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	Analojik	Yapının Teşvikiye Caddesi'ne bakan yüzü; Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin devam ettirilmesi ve Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısının biçimsel benzerlikler yoluyla devralınmasına dayalı olarak biçimlendirildiğinden, analojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, tarihi form ve biçimlerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları yaratacak biçimde kullanılması, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapının Teşvikiye Caddesi üzerinde yaratılan boşluk ile Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısına, yapının bitişiğinde yer alan tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesine dayalı olarak biçimlendirilmesi, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapıda tipolojik referanslı form ve biçimlerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandıracak biçimde kullanılması, ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının, Teşvikiye Caddesi üzerinde yaratılan boşluk ile Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin eyvanı ve taç kapısına ve yapının bitişiğinde yer alan tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerinin yatay hatlarının devam ettirilmesine dayalı olarak biçimlendirilmiş olması, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Pragmatik	Yapının Teşvikiye Caddesi üzerindeki bölümünde bir boşluk yaratma düşüncesinden hareketle binanın içe çekilerek doğal ışıktan yararlanmaya imkan sağlaması ve algıda derinlik ile sokak ölçeğinde genişlik yaratılmasında, yaratıcılık esastır.
	Tipolojik	Yapıda eyvan tipolojisinin ve Maçka Palas'ın yatay hatlarındaki sürekliliğin, öz'e ilişkin soyutlamalarla ve yeni bir duyuşla ele alınmasında, yaratıcılık esastır.
	Analojik	Yapıda soyut ve somut imgelerin benzerlikler yolu ile öz'e ilişkin soyutlamalarla kullanılmasında, yaratıcılık esastır.

Tablo 30'un devamı

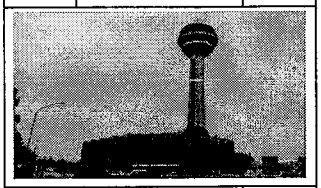
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde kullanılan soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılmasında, yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapıda, eyvan tipolojisinin ve Maçka Palas'ın yatay hatlarındaki sürekliliğin, öz'e ilişkin soyutlamalarla kullanılması, tipolojik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, benzerliklerin devralınmasına dayalı olarak kullanılması, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir modül aks istemine göre geometrik form ve biçimlere dayalı mekan kurgusu ve plan şeması, kural tabanlı bir sistemin kabulü ile yeniden üretimine dayalıdır.
	İkonik	Yapı, ikonik benzetmeler yolu ile soyutlamalar yaparak, tarihsel referansların değişmez zihinsel imajlara sahip imgesinin devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, hem çevresel değerlerde süreklilik sağlayan biçim dili ile hem de bulunduğu yer'in ölçeği ile bütünleşen kütle mekan kompozisyonu ile yerellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, Teşvikiye Caddesine bakan cephesinin, hemen yanıbaşındaki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini takip eden kütle kompozisyonu ile hem bulunduğu çevre ile bütünleşme hem de yanındaki yapının tipolojik özelliklerini çağrıştırma anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile Teşvikiye Caddesine bakan cephesinin, hemen yanıbaşındaki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini çağrıştıran kütle kompozisyonu ile yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Teşvikiye Caddesine bakan cephesinin, hemen yanıbaşındaki tarihi Maçka Palas'ın silme ve kontur çizgilerini çağrıştıran kütle kompozisyonu ile yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 31. Atakule'nin kavramsal analizi

ATAKULE

FOTOĞRAFLAR

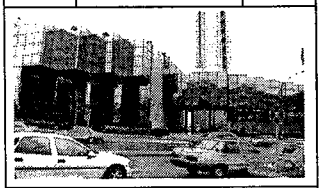
Genel görünüm

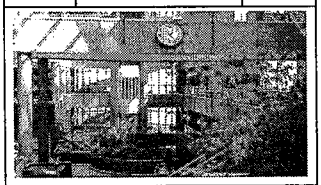
Genel görünüm

Cepheden ayrıntı

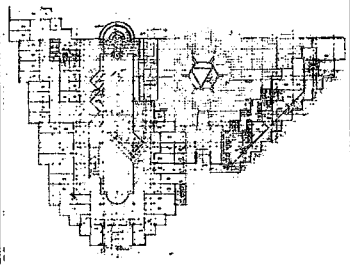

İç mekandan görünüm

[252]

GRAFİK ANLATIM

Zemin Kat Planı

Kesit

Ön Cephe

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Ayna etkisi**	***Analoji**
***Bütünleşme**	***Boyutsal koordinasyon**
***Cisimsizleş-tirme**	Çelişki
***Dinamizm**	***Değişebilirlik**
***İnsan ölçeği**	Ekoloji
***Özgünlük**	Ekonomi
***Özgürlük**	***Esneklik**
***Prestij sağlama**	***Fonksiyonellik**
***Saydamlık**	***Geometri**
***Simbiosis**	***İkon**
***Yansıtma**	***İmgesellik**
***Zamansallık**	***İndeks**
	***İroni**
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonallik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-19	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Ragıp Buluç	**1980-1990**
		Yapım Yeri-Yılı: Ankara, 1986-89	
		Ana İşlev: Alışveriş merkezi	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı dışa kapalı, içe dönük mekan organizasyonu ile tüketim değerlerini ön planda tutan bir bina tipolojisinin (alışveriş merkezi) göstergesi olmak ve geleneksel han tipolojisi gibi mekansal düzenleri çağrıştırmak anlamında alegori içermektedir.
	Analojik	Yapıda, "alışveriş merkezi" ve geleneksel "han tipolojisi" gibi tipolojik referanslar; taç kapı, kulenin konsolunu biçimlendiren unsurlar gibi tarihsel-biçimsel referanslar; insan ölçeğinden hareketle biçimlendirilen mekanlar; çevre gabarilerini dikkate eden dış mekan etkisi; yeni bir yaşam tarzının vurgulanması; kent için (çağdaş malzeme olanaklarının kullanıldığı gelişmişlik, çağdaşlık ve teknolojik düzeyin yansıtıldığı) bir simge yaratmak, gibi somut ve soyut anlamda alegoriler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapının bir modül aks sistemine göre kural tabanlı bir sistemle çalışıldığını gösteren plan ve kütle kompozisyonu, yapıya sentaktik anlamda alegori niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, "yeni bir yaşam biçiminin", zenginliğin, lüks, konfor ve gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi, kent için bir simge, mekan organizasyonu ile bir bina tipolojisinin ve tarihi referansları ile bir "han"ın modern yaşamdaki görünümü, camdan inşa edilmiş taç kapısı ile geçmiş ve bugüne ait değerlerin bir potada eritildiği ikonik bir gösterge olarak ilginç görsel, mekansal ve düşünsel alegoriler üretmektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, işlevsel olarak "alışveriş merkezi" tipolojisinin içe dönük atmosferini yaratan mekansal etkisi ve geleneksel "han" tipolojilerinin bir orta avlu etrafında gelişen mekansal gereksinimleri karşılamaya yönelik biçimlendirme anlayışının, benzerlikler kurularak yeniden üretim yolu ile biçimlendirilmesine dayalı olarak tasarlandığından, tipolojik anlamda analojiler barındırmaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapının tasarımında; tüketim toplumu değerlerini karşılamaya yönelik bir bina tipolojisinin yaşam tarzını yansıtan mekan düzenlemesine başvurmak, geleneksel Türk Mimarlığının insan ölçeğini ön planda tutan mekan organizasyonuna ve biçimlendirme anlayışına sadık kalarak çevre ölçeğinde ve bina ölçeğinde insani boyutların aranması, geleneksel ve tarihsel kültür birikimin ayna-cam kaplı bir taç kapıya, han tipolojisinin mekansal düzenlemelerine ve kule konsoluna yansıması analojiktir.
	İkonik	Yapı, biçimi oluşturan soyut (lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak) ve somut imgelerin (alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve ögeler) örtük anlamlar aracılığı ile çağrıştırdıkları değerler açısından, ikonik anlamda analojiler barındırmaktadır.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapıyı oluşturan farklı işlevsel ve mekansl birimlerin, ızgara düzenine göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik ve boyutsal koordinasyon sağladığından, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapının, bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması detaydan bütüne yapıya, boyutsal koordinasyon niteliği kazandırmaktadır.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapıyı oluşturan farklı işlevsel ve mekansal birimlerin, ızgara düzenine göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik sağladığından, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, bir modül-aks sitemine göre kurgulanan esnek bir planlamaya sahip düzenleme ile büyüklük, yer ve işlev açısından farklı kullanımlara olanak sağladığından, sentaktik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	İkonik	Yapıda, taç kapı ve tonoz örtünün, değişen biçim karşılığı olarak cam kaplanarak soyutlamalar yoluyla yeniden üretilmiş görünümleri, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapı bütününün bir modül-aks sistemine göre serbest planlamaya imkan verecek nitelikte olması yapıya, pragmatik anlamda esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, zaman içindeki değişikliklere cevap verebilme anlamında, sentaktik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, cadde üzerinde yer alan bölümü ile, bulunduğu çevrenin yükseltisini referans alan gabarisi, Botanik Parkı'na açılan bölümde ise kodlanarak araziye yerleşen konumu, aynı cephenin park ile bütünleşecek biçimde saydamlaştırılmış olması ile dış ve iç mekanlar arasında geçirgenlik yaratılmış olması, strüktür sisteminin maksimum açıklık geçmeye olanak sağlayacak diyagonal aks sistemine sahip olması anlamında, pragmatik olarak fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, alışveriş merkezi tipolojisine ve han tipolojisine referansla karşılaması gereken işlevleri programın ön gördüğü biçimde yerine getiren bir planlama ile biçimlendirildiğinden, tipolojik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, karşılaması gereken işlevleri programın ön gördüğü biçimde yerine getiren bir planlama ile alışveriş merkezi ve han tipolojisine referansla biçimlendirilmesi yanında, biçimsel olarak sembolik, kültürel bir imge olarak kendinden beklenen simgesel değeri gerek yeni malzeme ve yeni teknolojilerinin kullanımı gerekse de kültürel ve çevresel değerleri öz'e ilişkin soyutlamalarla yorumlayışı açısından analojik anlamda fonksiyoneldir.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre geometri esaslı bir biçimlendirme ile planlanmış olması, detaydan bütüne yapıya boyutsal koordinasyon, standartlık vb. nitelikleri kazandırdığından ve planlamada kolaylık sağladığından, sentaktik anlamda fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, soyut ve somut imgelerin taşıdığı ikon değeri açısından sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevleri karşılayan bir simge işaret oluşu nedeni ile ikonik anlamda fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı geleneksel han tipolojisi imgesinin gerek mekansal gerekse biçimsel özelliklerinin kullanılması ve söz konusu tipolojinin geometrik niteliğinden kaynaklı olarak, tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, geometri niteliği taşıyan han tipolojisine referansla biçimlendirildiğinden, yan anlam, düzeyinde geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, atrium'u örten ve girişi tanımlayan ana arteri belirginleştiren cam tonoz örtüsü ve bu örtünün iki yanında ona yer yer ekleme ve boşaltmalarla eklenen rasyonel-geometrik biçimlerden oluşan plan şeması ile hem kütle hem de plan ölçeğinde, sentaktik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı form düzenini biçimlendiren han tipolojisinin, çağrıştırdığı anlamsal iletişimsel değer açısından, ikonik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi gibi işlevsel ve mekansal tipolojilerin, çağrışımsal, iletişimsel bir göstergesi olarak, tipolojik anlamda ikon değerine sahiptir.
	Analojik	Yapı; kenti simgeleyen bir yapı tasarlamak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak; alışveriş merkezi ve han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve öğelerin çağrıştırdıkları işaret, simge değeri açısından, ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Sentaktik	Yapı, kitle ve mekan organizasyonunda geometrik form ve biçimlere göre tasarlanmış bir bina oluşu ve kural tabanlı bir sistemin modül-aks sisteminde dayalı bir işaret olarak, ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak ve alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve öğelerin çağrıştırdıkları örtük anlamlar ile, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Pragmatik	Yapı, bir ızgara-aks sistemini diyagonal akslar oluşturacak biçimde ele almak, yeni malzeme ve teknolojileri alışık olunmayan yeni kullanımlara öncülük edecek biçimde kullanmak anlamında, imgesellik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, alışveriş merkezi imgesi ve han tipolojisi imgesinin yeniden üretim yolu ile kullanılması anlamında, tipolojik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı soyut (lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak) ve somut imgelerin (alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve ögeler) benzerliklerin devralınması yolu ile yeniden üretime dayalı olarak biçimlendirildiğinden, analojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometrik form ve biçimlere göre tasarlanmış bir bina oluşu ve kural tabanlı bir sistemin modül-aks sistemini yansıtan gösterge niteliği ile, sentaktik anlamda imgeseldir.
	İkonik	Yapı, biçimlendiren unsurların yeniden üretim yolu ile (alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve öğeler) öncülleri ile kurdukları bağ açısından, ikonik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, ızgara-aks sistemini diyagonal akslar oluşturacak biçimde ele almak, yeni malzeme ve teknolojileri alışık olunmayan yeni kullanımlara öncülük edecek biçimde kullanmak anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, han tipolojisinin, tüketim toplumunun özlemlerini beklentilerini gideren yeni bir yaşam tarzının işlevsel ve mekansal gereksinimlerini karşılamak üzere kullanılması anlamında, indeks niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, tarihsel, çevresel ve işlevsel nedenlerden kaynaklı benzerliklerin, çevre ile bütünleşme, yeni bir yaşamı tarifleme, bir simge yaratma, yaşanılan çağın bilincinde olmak gibi düşünsel alt yapıyı kurması anlamında indekse sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, kitle ve mekan organizasyonunda geometrik form ve biçimlere göre tasarlanmış bir bina oluşu ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını gösteren indeksiyal bir göstergedir.
	İkonik	Yapı, Ankara kentini simgeleyen, yeni bir yaşamı tarifleyen bir imge ve yapıyı bulunduğu yerle bütünleştiren dış mekan biçimlenişi ile ikonik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
İRONİ	İkonik	Yapı, dış cephe kaplamasında ayna-cam kullanımının yarattığı çevresel ve mekansal etki ile kendi varlığını alanda yok sayan, çevresini ise çarpıtılmış bir biçimde yansıtan biçimlenişi ile, çarpık kent imgesinin yansıtılması açısından ironik bir söylemi vurgulamaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, yeni bir yaşam tarzının ve alışveriş merkezi tipolojisinin; geleneksel referanslı avlulu (atrium) bir plan şeması ile çözüme kavuşturulduğu kütle-mekan kompozisyonu ile tipolojik olarak mecazi anlamlara sahiptir.
	Analojik	Yapıda, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak, han tipolojisinden ve alışveriş merkezi tipolojilerinden hareketle formu biçimlendirmek, tarihsel biçim ve elemanları yeni malzeme ve teknoloji olanakları çerçevesinde yeni bir bağlam içinde kullanmak gibi metaforik anlamların çağrışımlar yaratacak biçimde kullanımı, mecaz değeri taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Sentaktik	Yapı, han tipolojisi imgesinin geometrik mekan kurgusunun, yeni malzeme olanakları ve yeni teknolojiler aracılığı ile bir modül-aks sistemine göre yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, çağrışımsal yan anlamlar düzeyinde mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak, han tipolojisinden ve alışveriş merkezi tipolojilerinden hareketle formu biçimlendirmek, tarihsel biçim ve elemanları yeni malzeme ve teknoloji olanakları çerçevesinde yeni bir bağlam içinde kullanmak gibi metaforik anlamların çağrışımlar yaratacak biçimde kullanımı mecaz değeri taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, yeni bir yaşam tarzının imgesi olan alışveriş merkezi tipolojisi ve avlulu (atrium) plan şemasına dayanan geleneksel referanslı imgenin, öz'e ilişkin soyutlamalarla yeni tasarıma esin kaynağı olması anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapıda lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak, alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve öğelerin somut ve soyut özelliklerinin, esinlenme yolu ile taklit edilmesi, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, form açısından han tipoloji imgesinin, çağrışımlar yolu ile yeni malzeme olanakları ve yeni teknolojiler aracılığıyla yeniden üretimine dayalı olarak biçimlendirildiğinden, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, biçimlendiren imgelerin soyut ve somut özelliklerinin öykünme-taklit yolu ile devralınmasına dayalı olduğundan, ikonik anlamda mimesis içermektedir.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Pragmatik	Yapının, ızgara düzeninde modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, yapımda kolaylık, işlevsel ve mekansal birimlerin yerleştirilmesinde esneklik, değişebilirlik vb. nitelikleri sağladığından yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması; detaydan bütüne, plandan-cephe organizasyonuna (modüler ayna-cam uygulaması) varıncaya kadar, yapıya modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, ızgara-aks sisteminin diyagonal akslar oluşturacak biçimde ele alınması ile maksimum açıklıkların geçilmesi, bilinen tipolojilerin (han tipolojisi) ve yeni bina tipolojilerinin (alışveriş merkezi) mekansal ve işlevsel gereksinimleri karşılamak üzere kullanılması anlamında, pragmatik olarak nedensellik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, bilinen tipolojilerin (han tipolojisi) ve yeni bina tipolojilerinin (alışveriş merkezi) mekansal ve işlevsel gereksinimlerini karşılamak üzere, değişmez zihinsel imajına başvurmak anlamında, nedensellik niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, tarihsel, çevresel ve işlevsel nedenlerden kaynaklı benzerliklerin, çevre ile bütünleşme, yeni bir yaşamı tarifleme, bir simge yaratma, yaşanılan çağın bilincinde olmak gibi yan anlamlara sahip olması anlamında, nedensellik niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, diyagonal akslardan oluşan bir strüktür sistemine sahip olmakla kazandığı boyutsal ve modüler koordinasyon, esneklik, değişebilirlik, standartlık niteliklerine sahip olmak anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının, Ankara kentini simgeleyen, yeni bir yaşamı tarifleyen bir imge ve yapıyı bulunduğu yerle bütünleştiren dış mekan biçimlenişi ile bir vurgu noktası oluşu, nedenseldir.
ÖZ	Tipolojik	Yapıda, avlulu (atrium) plan şemasının, alışveriş merkezi ve han tipolojilerinden kaynaklı soyutlamalarla biçimlendirilmiş olması, öz'e ilişkindir.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	Analojik	Yapı, han tipolojisi gibi tipolojik referanslı soyutlamalara, insani ölçeğin yakalanması gibi geleneksel mimarinin öz'üne ilişkin referanslara, tarihsel biçimlerin (taç kapı, konsol bindirmeleri) örtük çağrışımlarla canlandırılmasına dayalı soyutlamalara dayalı olarak biçimlendirildiğinden, öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde soyutlamalarla yeni sentaktik bütüne aktarılması, öz'e ilişkindir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, yeni malzeme ve yeni teknolojilerinin (ayna-cam uygulaması, kesilemeyen camlar) denenmemişi denemek ve alışılmışı alışılmadık biçimde kullanmak biçiminde zorlanması açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı içe dönük eylemleri barındıran bir bina tipolojisinin, işlevsel ve mekansal gereksinimlerine iyi yanıt veren "han tipolojisinin" çağdaş bir dille ele alınışına dayalı form kompozisyonu ile yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı işlevine uygunluk açısından programın ön gördüğü tipolojiye ve han tipolojisine referansla biçimlendirilmenin pragmatik yararları yanında dış mekanda bulunduğu yerin ölçeği ile bütünleşen biçim dili ile analojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olmanın getirdiği modülerlik, boyutsal koordinasyon vb. kriterleri taşıması açısından da pragmatiktir.
	İkonik	Yapının, kent için Ankara için bir vurgu noktası, simgesel nitelikli bir yapı olması, ikonik anlamda yapıya yararlılık niteliği kazandırmaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, yeni malzeme ve yeni teknolojilerinin (ayna-cam uygulaması, kesilemeyen camlar) denenmemişi denemek ve alışılmışı alışılmadık biçimde kullanmak biçiminde zorlanması açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Tipolojik	Yapının alışveriş merkezi tipolojilerine ve han tipolojisinin mekan organizasyonuna dayalı olarak biçimlendirilmesi, işleve ve akla uygunluk açısından rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olmanın getirdiği modülerlik, boyutsal koordinasyon vb. kriterleri taşıması açısından, sentaktik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapının kural tabanlı bilinen bir yapı tipolojisinin (han tipolojisi) söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, tipolojik anlamda sentaks içermektedir.
	Analojik	Yapının kural tabanlı bilinen bir yapı tipolojisinin (han tipolojisi) söz dizimi kurallarının, biçim sentaksının devralınması yolu ile biçimlendirilmesi, analojik anlamda sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sitemine dayalı olarak geometrik yasa ve kurallara uygun kütle-mekan kompozisyonu, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına uygunluk anlamında, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapının kural tabanlı bilinen bir yapı tipolojisinin (han tipolojisi) söz dizimi kurallarına göre, biçim sentaksının devralınarak çağrışımsal, simgesel yan anlamların üretilmesi yoluyla biçimlendirilmesi, ikonik anlamda sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapının formu itibari ile çağdaş (alışveriş merkezi tipolojisi) ve tarihsel (han tipolojisi) öncülleri ile kurduğu çağrışıma dayalı benzerliklerin yanı sıra, insan ölçeğinin yakalanması gibi geleneksel mimarinin öz'üne ilişkin referanslara ve tarihsel biçimlerle (taç kapı, konsol bindirmeleri) örtük anlam çağrışımlarına varılmasında sezgisellik esastır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren unsurların yeni bir sentaktik esas üzerinde, anlam çağrışımları uyandıracak biçimde kullanılmasında, sezgisellik esastır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, hem programından kaynaklı olarak alışveriş merkezi tipolojisinin hem de geleneksel han tipolojisi imgesinin simgesel niteliklerinden dolayı, tipolojik anlamda simgeseldir.
	Analojik	Yapı; soyut (lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak) ve somut imgelerin (alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve öğeler) çağrıştırdıkları işaret, simge değeri açısından, analojik anlamda simgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, kitle ve mekan organizasyonunda geometrik form ve biçimlere göre tasarlanmış bir bina oluşu ve kural tabanlı bir sistemin modül-aks sisteminde dayalı bir göstergesi olarak, simgeseldir.
	İkonik	Yapı, lüks, konfor, zenginlik, çağdaşlık ve teknolojinin geldiği seviyeyi gösteren bir simge yaratmak, yeni bir yaşam biçimi tariflemek, insan ölçeğinden hareketle bina ve çevre ölçeğinde tasarım yapmak, alışveriş merkezi tipolojisi, han tipolojisi, taç kapı, konsol bindirmeleri gibi geleneksel biçim ve öğelerin örtük anlamlar aracılığı ile çağrıştırdıkları benzerlikler açısından, ikonik anlamda simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapı, yeni bir yaşam tarzının imgesi olan alışveriş merkezi tipolojisi ve geleneksel han tipolojisine referansla çağdaş bir anlayışla biçimlendirilen avlulu plan şemasına dayanan çözüm önerisi ile biçimsel ve kavramsal öz'e ilişkin soyutlamalar içermektedir.
	Analojik	Yapı, han tipolojisi gibi tipolojik referanslı soyutlamaların yanı sıra, insan ölçeğinin yakalanması gibi geleneksel mimarinin öz'üne ilişkin referanslara ve tarihsel biçimlere (taç kapı, konsol bindirmeleri) ilişkin göndermeler açısından, soyutlamalar içermektedir.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SOYUTLAMA	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, benzerlikler kurarak ve çağrışımlar uyandıracak biçimde öz'e ilişkin soyutlamalarla kullanılması, ikoniktir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre planlanmış olması, detaydan bütüne, plandan-cephe organizasyonuna (modüler ayna-cam uygulaması) kadar, yapıya standartlık niteliği kazandırmaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, alışveriş merkezi ve geleneksel-tarihsel referanslı han tipolojilerine dayalı plan şeması ile tipolojik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, alışveriş merkezi ve geleneksel-tarihsel referanslı han tipolojilerine dayalı plan şeması ile tarihsel anlamda, çevre ölçeğinden hareketle belirlenen gabarisi ile çevresel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, ızgara düzeninde bir modül-aks sitemine göre planlanmış bütünlüğü ile kural tabanlı bir sistemle tasarlanmış olduğundan, sentaktik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, alışveriş merkezi ve geleneksel-tarihsel referanslı han tipolojisinin tarihsel biçim düzenlerine ait biçimsel ve mekansal öğelerin (öncülleri ile kurdukları çağrışımsal, iletişimsel bağ açısından) devralınması ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapının alışveriş merkezi tipolojisi ve han tipolojisi imgesine göre biçimlendirilmiş olması, tipolojik anlamda yapıya tarihsellik niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapı benzerliklerin devralınarak biçimlendirmede alışveriş merkezi tipolojisi ve han tipolojisi imgesine referansla oluşturulduğundan, analojik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	İkonik	Yapı, biçimlendiren unsurların tarihten alınan imgelerinin, yeni bir sentaktik esas üzerinde, çağrışımlar kurarak iletişim sağlaması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının alışveriş merkezi tipolojisi ve han tipolojisi imgesine göre biçimlendirilmiş olması, tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı benzerliklerin devralınarak biçimlendirmede alışveriş merkezi tipolojisi ve han tipolojisi imgesine referansla oluşturulduğundan, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı biçimlendiren unsurların tipolojik imgelerinin yeni bir sentaktik esas üzerinde, çağrışımlar kurarak iletişim sağlaması yoluyla biçimlendirildiğinden, ikonik anlamda tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapının formu itibari ile çağdaş (alışveriş merkezi tipolojisi) ve tarihsel (han tipolojisi) öncülleri ile kurduğu görsel, simgesel ve iletişimsel bağın kurulmasında, yaratıcılık esastır.
	Analojik	Yapı; tarihsel, çevresel ve işlevsel nedenlerden kaynaklı benzerliklerin; "elle tutulamayan unsurları" yaratacak biçimde yeni bir sentaktik bütünüe vardırılması anlamında, tipolojik olarak yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren unsurların yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandıracak biçimde kullanılmasında, yaratıcılık esastır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı formu itibari ile alışveriş merkezi ve tarihsel han tipolojisilerinin yeniden üretimi yoluyla biçimlendirilmiştir.
	Analojik	Yapı, çağdaş (alışveriş merkezi tipolojisi) ve tarihsel (han tipolojisi) öncüllerinin bilinen imgelerini kullanmak, insan ölçeğinin yakalanması gibi geleneksel mimarinin öz'üne ilişkin referanslara, tarihsel biçimlerin (taç kapı, konsol bindirmeleri) örtük çağrışımlarla kullanımına dayalı biçim dili ile, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 31'in devamı

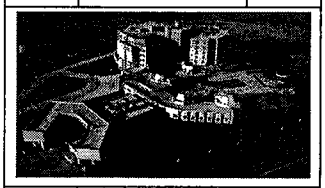
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Sentaktik	Yapıda, kural tabanlı bilinen bir yapı tipolojisinin –han tipolojisi- yeni bir sentaktik esas üzerinde kullanılmış olması, yapıya sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapıda, soyut ve somut imgelerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, ikonik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, bulunduğu çevre ile uyumlu kütleselliği ile yer'e özgü bir çözüme sahip olduğundan, pragmatik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, dış mekanda bulunduğu yerin ölçeği ile bütünleşen kitlesel etkisi ile çevresel değerlerde süreklilik sağlayarak yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Ankara için bir simge yapı olma özelliği yanında, dış mekanda bulunduğu yerin ölçeği ile bütünleşen kitlesel etkisi ile çevresel değerlerde süreklilik sağlayarak yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 32. Kapadokya Robinson Lodge Oteli'nin kavramsal analizi

KAPADOKYA ROBINSON LODGE

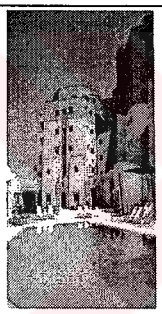
FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

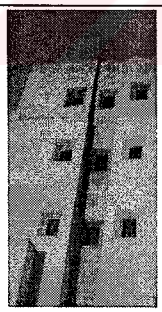
[38]

Sarmal kule

[25]

Cepheden ayrıntı

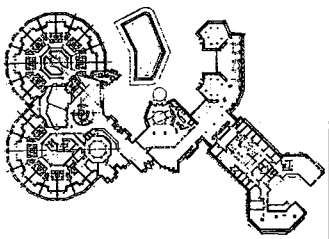
[25]

İç mekandan görünüm

[25]

GRAFİK ANLATIM

Zemin Kat Planı

1.Resepsiyon	*11.Dükkan*
2.Giriş holü	*12.İç dans pisti*
3.Sekreter	*13.Bar*
4.Avlu	*14.Dış dans pisti*
5.Müdür	*15.Büfe alanı*
6.İdare	*16.Restoran*
7.Tur düz.	*17.Mutfak*
8.Toplantı sal.	*18.Per.kafeterya*
9.Depo	*19.Kiler*
10.WC	*20.Havuz*

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Bütünlük**	***Analoji**
***Çok anlamlılık**	Boyutsal koordinasyon
***Çok parçalılık**	***Çelişki**
***Doğaya özgü görme tarzı**	***Değişebilirlik**
***Fantezinin üretimi**	***Ekoloji**
***Mitoloji**	Ekonomi
***Şiirsellik**	Esneklik
***Yüzeylerin çoğaltılması**	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	***Karmaşıklık**
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	Modül
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	Standartlaşma
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	Tip
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-20	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Tuncay Çavdar	**1980-1990**
		Yapım Yeri-Yılı: Göreme, 1987-89	
		Ana İşlev: Konaklama Tesisi-Otel	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Analojik	Yapıda, eğlenceye dönük fantezi üreten, oyuna dönük, eğlenceli, tiyatral mekanlar yaratarak toplumun özlemlerini giderme amaçlı otel kütlesi aracılığı ile "doğaya özgü görme tarzının" evrensel boyutlarını ön plana çıkaran bir bütünlüğe varmak; çok parçalı bir düzenleme ile soyut kavramsal, felsefi, mitolojik, kültürel ve üslupsal özellikler yanında tarihsel, yerel biçim dillerini ve doğaya özgü düzenlemeleri çağrıştırmak , alegoriktir.
	Sentaktik	Yapının kütle formu, modern estetiğin arkatipal imajlarına ters düşmeyecek biçimde geometrik form ve biçimlerin çok parçalı düzenler halinde birbirine eklenmesi ile oluşturulmuş ve böylelikle mekansal anlamda, sentaktik olarak alegoriler üretilmiştir.
	İkonik	Yapıda biçimlendiren imgelerin çağrıştırdıkları anlamların bir fikri göstermesi (eğlenceye dönük turizm mimarisinin masalsı görünümler yaratan, fanteziyi üreten, düşsel ve oyuncu atmosferi içinde, tiyatro dekoru gibi izleyici ile bütünleşen çok sayıda imgeden oluşan parçalı bütün) anlamında, alegoriler üretilmiştir.
ANALOJİ	Analojik	Yapının çok parçalı plan kurgusu modern estetiği yansıtmasının yanı sıra, mitolojik kaynaklara yönelme (Bruegel'in Babil Kulesi imgesi), Samarra'daki Ulu Cami'nin sarmal minaresi, üçgen alınlık, sütün düzenleri gibi antikiteye ait biçim öğeleri, taç kapı imgesi, yöresel malzeme kullanımı, yöreye özgü doğal oluşumlarla kurulan metaforik benzerlikler (peribacaları, Üçhisar Kalesi, peribacalarında rüzgar aşındırmaları sonucunda oluşan renk farklılığının yöreye özgü kırmızı-sarı taş kaplama ile dış cephelerde kullanılması) ve çadır strüktürler gibi biçim düzenler ile kurulan görsel, iletişimsel bağ ile analojiler üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapıda, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı plan kurgusunun (üzerine çeşitli imgeler yapıştırılmış iç içe geçmiş kesik koniler, ekleme ve çıkarmalarla türetilmiş kare, dikdörtgen, çokgen formlar), dış cephe kaplamasında yöresel malzemenin ve yöredeki doğal oluşumların yarattığı renk sentaksının kullanılması, analojiktir.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	İkonik	Yapıda bir bakış, bir görme tarzının uzantıları içinde "doğuya özgü görme tarzının" bir örneği olmanın yanı sıra tarihten, mitolojiden ve doğal oluşumlardan edinilmiş imgelerin, ikonik benzerlikler yolu ile zihinde çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması analojiktir.
ÇELİŞKİ	Analojik	Yapıda, anlam belirsizliği ya da çok anlamlılık yaratacak biçimde farklı tarihi devirlere ait imge ve şekillerin; İslami referanslar (Samarra Ulu Cami Minaresi), antikiteye ait sütün düzenleri, üçgen alınlıklar, Selçuklu-Osmanlı devirlerine ait biçimsel öğeler (taç kapı), modern estetiğin biçimlendirme kuramlarının, yerel (yöresel malzeme kullanımı), doğal (peribacaları ve Uçhisar kalesi imgesi, doğal oluşumların renk sentaksı) ve mitolojik (Bruegel'in Babil kulesi) unsurların yan yana getirilmiş biçimsel, mekansal, imgesel aidiyetleri, alışılmışı alışılmadık biçimde kullanmaya dayalı benzerlikler (Babil Kulesini ya da Uçhisar'ı otel kütlesine dönüştürmek, minareyi sarmal kuleye döndürmek, peribacalarını restoran ve sosyal amaçlı mekanlara dönüştürerek yeniden işlevlendirmek), çok parçalı bütün (farklı geometrik form ve biçimleri hem kendi imgesel aidiyetlerini ortaya koyacak biçimde hem de daha büyük bir bütünün parçası olacak biçimde organize etmek) gibi benzerliklerin devralınması, çelişki içermektedir.
	Sentaktik	Yapıda, yöresel taşın dış cephe kaplaması olarak, peribacalarında doğal aşındırmalar sonucunda oluşan renk farklılığını yaratacak şekilde kullanılması; modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı plan kurgusunun (iç içe geçmiş kesik koniler, ekleme ve çıkarmalarla türetilmiş kare, dikdörtgen, çokgen formlar), sentaktik esaslarının bir arada kullanımı, çelişiktir.
	İkonik	Yapı bütünü karşıtlıkların biraradalığı, yan yana getirilmiş biçimsel ve mekansal düzenler, parçalı bütünsellik, bilineni alışılmışın dışında kullanmak, anlam belirsizliği ya da çok anlamlılık yaratacak imge / imgelerin bir araya getirilmesi anlamında, ikonik anlamda çelişki barındırmaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	İlonik	Yapı, yöredeki doğal oluşumlarda rüzgar aşındırması sonucu oluşan renk farklılığının, yöresel malzeme kullanılarak kesme taş tekniğinde cephe kaplama malzemesi olacak biçimde kullanılması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapı, yöresel malzeme olanaklarının cephe kaplaması olacak biçimde kullanılması ile çevresel süreklilik sağlanması anlamında, pragmatik olarak ekoloji niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, yöresel malzemenin cephe kaplaması olacak biçimde kullanılması ve kütle formu ile yörenin doğal oluşumları ile (Uçhisar Kalesi, peribacaları) benzerlikler kurulması açısından, çevresel ve kültürel değerlerde süreklilik sağlama anlamında, ekolojiktir.
	Sentaktik	Yapı, yöredeki doğal oluşumlarda rüzgar aşındırmaları ile oluşan renk farklılığının, devam ettirilmesiyle çevresel değerlerde süreklilik sağlanmış olması anlamında, sentaktik olarak ekoloji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, yöredeki doğal malzemenin renk farklılığını çağrıştıracak biçimde cephe kaplaması olarak kullanılması ve doğal oluşumların (Uçhisar Kalesi, peribacaları) biçimsel ve görsel etkisinin kütle formuna yansıtılması ile çevresel değerlerde süreklilik sağlanmış olması anlamında, ekolojiktir.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, yöresel malzeme kullanımı ile çevre ölçeğinde bütünleşme sağlanması açısından, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı programdan kaynaklı işlevsel gerekliliği yansıtmanın (eğlenceye dönük, şaşırtıcı, şoke eden, tiyatro dekoru gibi izleyiciye sunulan bin bir çeşit görünümlerle oyun niteliği olan, hayali, düşsel ve fantezinin yeniden üretimi ile kullanıcılara bulundukları ülkeyi/yöreyi anımsatan bir atmosfer yaratmak) yanı sıra tarihi, yerel, mitolojik, doğal unsurlara ilişkin benzerliklerin devralınması yolu ile toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandırmayı amaçlayan bir tasarım yöntemi ile kurgulandığından, anlama ilişkin talebin karşılanması anlamında fonksiyoneldir.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Sentaktik	Yapının, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı plan kurgusunun, çok parçalı geometrik düzenlerin parçalı bütünselliği içinde farklı işlevsel ve mekansal aktivitelerin karşılanmasına imkan vermesi fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapıda programdan kaynaklı işlevsel gerekliliği yansıtmasının yanı sıra tarihten, mitolojiden ve doğal oluşumlardan edinilmiş imgelerin, ikonik benzerlikler yolu ile kullanılması, sembolik, çağrışımsal işlevlerin karşılanması açısından, ikonik anlamda fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Analojik	Yapının, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı biçimlendirme esaslarının yapı aracılığı ile parçalı bütünlük sergileyen bir mekan organizasyonuna dönüştürülmesi, analojik anlamda yapıya geometri niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı biçimlendirme esaslarının yapı aracılığı ile parçalı bütünlük sergileyen bir mekan organizasyonuna dönüştürülmesi, yapıya sentaktik anlamda geometri niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapının, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı biçimlendirme esaslarının, çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması, yapıya ikonik anlamda geometri niteliği kazandırmaktadır.
İKON	Analojik	Yapı, doğaya özgü görme tarzının bir örneği olmanın yanında programdan kaynaklı olarak eğlence sektörüne hizmet veren bir yapının imgesi olarak, modern estetiğin mekan organizasyonunun, Bruegel'in Babil Kulesi imgesi, Samarra Ulu Caminin minaresi, üçgen alınlık, sütün düzenleri gibi antikiteye ait biçim öğeleri, taç kapı imgesi, cephe kaplamalarında yöreye özgü malzeme kullanımı, yöreye özgü oluşumların (peribacaları, Üçhisar Kalesi), peribacalarında rüzgar aşındırmaları sonucunda oluşan renk farklılığının yöreye özgü kırmızı-sarı taş kaplama ile dış cephelerde kullanılması, çadır strüktürler gibi strüktürel analojiler aracılığı ile ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı parçalı bütünlük sergileyen mekan organizasyonunun, dış cephe kaplamasında yöredeki doğal oluşumların yarattığı renk sentaksının, yöresel taşın malzeme rengini farklılaştırarak çağrışımlar yaratacak biçimde kullanılması anlamında, sentaktik olarak ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, turizm mimarisinin masalsı görünümler yaratan, fanteziyi üreten, tiyatro dekoru gibi izleyici ile bütünleşen bir atmosferin yaratılmış imgesi olmanın yanı sıra modern görünümler, kentsel oluşumlar, tarihi, yerel ve mitolojik unsurlar ile kurulan benzerlikler açısından, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Pragmatik	Yapı, yöreye özgü mevcut bir imgenin (yöresel taş), yararcı amaçlar doğrultusunda (çevresel ve görsel süreklilik) yapı aracılığı ile yeniden kullanımı açısından, pragmatik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, eğlence sektörüne hizmet veren bir yapının imgesi olmanın yanı sıra modern estetiğin mekan organizasyonunun, Bruegel'in Babil Kulesi imgesi, Samarra Ulu Caminin minaresi, üçgen alınlık, sütün düzenleri gibi antikiteye ait biçim öğeleri, taç kapı imgesi, cephe kaplamalarında yöreye özgü malzeme kullanımı, yöreye özgü oluşumların (peribacaları, Üçhisar Kalesi), peribacalarında rüzgar aşındırmaları sonucunda oluşan renk farklılığının dış cephelerde kullanılması, çadır strüktürler gibi strüktürel analojiler ile yeniden üretilmiş görünümler sunmaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı mekan organizasyonunun, dış cephe kaplamasında yöresel malzemenin ve yöredeki doğal oluşumların yarattığı renk sentaksının yeniden üretimi dolayısıyla, sentaktik anlamda imgeseldir.
	İkonik	Yapı programdan kaynaklı yeniden üretilmiş bir görünüm olmanın (eğlenceye yönelik bir bina tipolojisi) yanı sıra modern görünümler, kentsel oluşumlar, tarihi, yerel ve mitolojik unsurlar ile kurulan benzerlikler açısından, imgeseldir.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, cephe kaplama malzemesinin yöresel malzemenin yeni ve alışık olunmayan bir biçimde kullanımını göstermek anlamında, belirti (indeks) niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometrik form ve biçimlere dayalı kütle-mekan kompozisyonunun kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermesi, dış cephe kaplamasında ise yöresel malzemenin ve yöredeki doğal oluşumların yarattığı renk sentaksının vurgulanmış olması anlamında, indeks niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, doğaya özgü görme tarzının bir örneği olmanın yanında programdan kaynaklı olarak eğlence sektörüne hizmet veren bir yapının imgesi olarak, modern estetiğin mekan organizasyonunun, Bruegel'in Babil Kulesi imgesi, Samarra Ulu Caminin minaresi, üçgen alınlık, sütün düzenleri gibi antikiteye ait biçim öğeleri, taç kapı imgesi, cephe kaplamalarında yöreye özgü malzeme kullanımı, yöreye özgü oluşumların; peribacaları, Üçhisar Kalesi, peribacalarında rüzgar aşındırmaları sonucunda oluşan renk farklılığının yöreye özgü kırmızı-sarı taş kaplama ile dış cephelerde kullanılması ve çadır strüktürler gibi strüktürel analojilerin kullanılması anlamında, belirti niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı, "Doğaya özgü görme tarzının", turizm mimarisinin masalsı görünümler yaratan, fanteziyi üreten, tiyatro dekoru gibi izleyici ile bütünleşen atmosferinin yaratılmış imgesi olmanın yanı sıra modern görünümler, kentsel oluşumlar, tarihi, yerel ve mitolojik unsurlar ile kurulan benzerlikler açısından, indeks niteliği taşımaktadır.
KARMAŞIKLIK	Analojik	Yapı pek çok farklı işlevsel ve mekansal aktiviteyi bünyesinde barındırıyor olmasından kaynaklı karmaşıklığın yanı sıra; mitolojik, tarihi, yerel, doğal, modern ve kentsel görünümlerin bir araya getirilerek zor bütüne ulaşılması, eski ve yeniyi aynı anda bir arada kullanma anlamında, karmaşıklık niteliği taşımaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
KARMAŞIKLIK	Sentaktik	Yapıda, modern estetiğin geometrik form ve biçimlere dayalı plan kurgusunun çok amaçlı, çok işlevli bir düzende birbirine eklenmesi, mekan içinde mekanlar yaratılması, ara mekanlar, artık mekanlar, egemen mekanlar yaratılması yolu ile zor bütüne ulaşılması anlamında karmaşıklık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, programın gerektirdiği karmaşıklığın yanı sıra, mekan ve öğelerinin aynı anda çeşitli biçimde okunuyor ve kullanılıyor olması, yenilikçi ve eskil olanın biraradalığı, nesneler içinde nesneler, mekanlar içinde mekanlar yaratan düzenlemeler, biçimsel çarpıtmalar, çok anlamlılık ve anlam belirsizliği yaratarak bir araya getirilmiş görünümler gibi unsurları çağrıştıran gösterge niteliği ile, karmaşıklık niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Analojik	Yapı; felsefi, kuramsal bir fikrin "doğaya özgü görme tarzı"nın yaratılmış görünümü olmanın yanında, programdan kaynaklı olarak eğlenceye dönük bir atmosfer yaratan bina tipolojisinin imgesi olmanın, modern estetik, tarihsel İslami referanslar (Samarra Ulu Cami Minaresi), antikiteye (sütün düzenleri, üçgen alınlıklar) ve Selçuklu-Osmanlı devirlerine ait biçimsel öğeler (taç kapı), yerel (yöresel malzeme), mitolojik (Bruegel'in Babil kulesi) ve doğal oluşumlara (Uçhisar, peribacaları) ait biçimsel, mekansal ve görsel özelliklerden yola çıkılarak üretilmiş, ikincil mecazlar barındırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı bir renk sentaksı geliştirmek (dış cephe kaplamasında yöresel malzemenin ve yöredeki doğal oluşumların yarattığı dokusal etkinin kullanımı ile), modern estetiğin plan kurgusunu çok parçalı bir bütünlük içinde yeniden yorumlamak ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerini devralmaya yönelik, sentaktik mecazlar barındırmaktadır.
	İkonik	Yapı; "doğaya özgü görme tarzı"nın yaratılmış görünümü olmanın yanında, programdan kaynaklı eğlenceye dönük bir bina tipolojisinin imgesi olarak ve modern görünümler, kentsel oluşumlar, tarihi, yerel ve mitolojik unsurlar ile kurulan benzerlikler açısından, mecazidir.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Analojik	Yapı; doğaya özgü görme tarzının bir örneği olmanın yanında, eğlenceye dönük işlevsel bir gereksinimi karşılayan turizm tesislerinin fantezi üreten alışılmadık bir atmosfer yaratma ve hoşça vakit geçirmeye dayalı biçimlendirme anlayışını, modern estetiği, yerel, tarihsel, mitolojik ve doğal oluşumlara ait imge ve şekilleri kullanmak anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı bir renk sentaksı geliştirmek (dış cephe kaplamasında yöresel malzemenin ve yöredeki doğal oluşumların yarattığı dokusal etkinin kullanımı yolu ile, çok parçalı bir düzenleme içinde modern estetiğin plan kurgusunu çağrıştırmak ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerini devralmaya yönelik yeniden üretilmiş görünümler ile mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı felsefi, kuramsal boyutta bir fikrin devralınmasının yanı sıra tarihsel, yerel, doğal, mitolojik, kentsel ve bu güne özgü biçim dillerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, mimesis içermektedir.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, dış cephelerde kullanılan kaplama malzemesinin, yerel unsurların devam ettirilmesini çağrıştırması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, doğaya özgü görme tarzının gereği olarak yöredeki oluşumlarla -Uçhisar kalesi, peribacaları- görsel iletişimsel bağ kurmak, ayrıca; yöresel malzeme kullanımı, peribacalarında rüzgar aşındırması sonucunda oluşan renk farklılıklarının cepheye yansıtılması ile doğa ile diyalog kurulması; tarihsel, mitolojik ve doğal oluşumlara ilişkin referansların bütün içinde kendi varlıklarını ortaya koyacak biçimde kullanılması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yöresel malzemenin ve yöredeki doğal oluşumların yarattığı renk sentaksının devralınması sonucunda çevresel ve görsel düzeyde süreklilik sağlanmış olması anlamında, sentaktik olarak nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	İkonik	Yapı, "Doğaya özgü görme tarzının", turizm mimarisinin masalsı görünümler yaratan, fanteziyi üreten, tiyatro dekoru gibi izleyici ile bütünleşen bir atmosfer yaratma düşüncesine dayalı olarak; doğal, tarihsel ve mitolojik kaynaklardan yararlanmaya yönelik biçim dili ile, nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Analojik	Yapı, modern estetiğin mekan kurgusunu çok parçalı bir biçim düzeni içinde yeniden ele almak, doğadan kaynaklı (Uçhisar kalesi, Peribacaları), referansları soyutlayarak otel kütlesi aracılığı ile yeni bir sentaktik bütüne eklemek anlamında, öz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, doğadan kaynaklı (Uçhisar kalesi, Peribacaları), referansları soyutlayarak otel kütlesi aracılığı ile yeni bir sentaktik bütüne eklemek anlamında öz niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, yöresel malzeme olanaklarının cephe kaplaması olarak alışılmışın dışında bir kullanımla, üretim ve biçim olanaklarının keşfedilmesi anlamında, yararlılığa sahiptir.
SENTAKS	Analojik	Yapı, çok parçalı bütünlüğü içinde modern estetiğin planlama esaslarına uygunluk açısından, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bir renk sentaksı geliştirmek, çok parçalı bütünlüğü içinde modern estetiğin planlama ilkelerine uygun çözüme gitme ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerinin sözdizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, çok parçalı bütünlüğü içinde modern estetiğin planlama esaslarına çağrıştıran gösterge niteliği ile, sentaksa sahiptir.
SEZGİSELLİK	Pragmatik	Yapı, yöresel malzeme olanaklarının cephe kaplaması olarak, üretim ve biçim olanaklarının keşfedilmesi anlamında, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı programın gerektirdiği ulaşılması zor bütüne; felsefi, kuramsal, üslupsal etkilerden ve tarihi, yerel, mitolojik ve doğal kaynaklardan yararlanmak sureti ile farklı esin kaynaklarına başvurarak ve benzerlikler kurarak varma anlamında, sezgisellik barındırmaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SEZGİSELLİK	Sentaktik	Yapı bir renk sentaksı geliştirmek ve modern estetiğin plan kurgusunu ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerini devralmaya yönelik biçim dili ile, sentaktik anlamda sezgisellik içermektedir.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin bir bütüne varacak biçimde yeni bir duyuşla bir araya getirilişinde, sezgisellik esastır.
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı doğuya özgü görme tarzının bir örneği olmanın yanında eğlence sektörüne hizmet veren bir yapının imgesi olarak, modern estetiğin çok parçalı mekan organizasyonunun, Bruegel'in Babil Kulesi imgesi, Samarra Ulu Caminin minaresi, üçgen alınlık, sütün düzenleri gibi antikiteye ait biçim ögeleri, taç kapı imgesi, cephe kaplamalarında yöreye özgü malzeme kullanımı, yöreye özgü oluşumların; peribacaları, Üçhisar Kalesi, peribacalarında rüzgar aşındırmaları sonucunda oluşan renk farklılığının yöreye özgü kırmızı-sarı taş kaplama ile dış cephelerde kullanılması, çadır strüktürler gibi strüktürel analojiler açısından, simgeseldir.
	Sentaktik	Yapı bir renk sentaksı geliştirmek, modern estetiğin çok parçalı plan kurgusunu ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerini devralmaya yönelik anlamsal, biçimsel çağrışımlar kurmak açısından, simgeseldir.
	İkonik	Yapı toplumsal bellekte yer almış pek çok imgenin, çağrışımlar yaratarak, anlamın bir özelliği olan iletişim kuracak biçimde kullanılması anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.
SOYUTLAMA	Analojik	Yapı, doğadan kaynaklı (Uçhisar kalesi, Peribacaları), referansları soyutlayarak otel kütlesi aracılığı ile yeni bir sentaktik bütüne varmak anlamında, soyutlama niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, doğadan kaynaklı (Uçhisar kalesi, Peribacaları), referansları soyutlayarak otel kütlesi aracılığı ile yeni bir sentaktik bütüne, anlamsal çağrışımlar uyandıracak biçimde eklemek anlamında, ikonik olarak soyutlama niteliği taşımaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Pragmatik	Yapıda, mevcut kaynakların etkili kullanılması ile yöresel malzeme olanaklarından yararlanma anlamında, çevresel ve görsel değerlerde süreklilik sağlanmıştır.
	Analojik	Yapı, yöresel malzeme olanaklarından yararlanma, yöredeki doğal oluşumlara öykünme (Uçhisar Kalesi, peribacaları), tarihi biçimsel ve mekansal düzenlemelerin (üçgen alınlık, sütun düzenleri, taç kapı, sarmal kule), üslupsal etkilerin (modern estetik), kentsel oluşumların (çok parçalılık) imgesel aidiyetlerinin devralınması anlamında, tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının kütle formunun, geometrik form ve biçimlerin çok parçalı düzenler halinde birbirine eklenmesi ile oluşturulmuş parçalı bütünlüğü, kural tabanlı sistemlerle çalışma anlamında, yapıya süreklilik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, çevresel ve tarihsel verilerin ikonik anlamlarının çağrışımlar yolu ile benzerlikler kurularak yeni bir sentaktik bütün içinde birleştirilmesine dayalı form kompozisyonu ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Analojik	Yapı, tarihten alınma biçimsel öğelerin, antik (üçgen alınlık, sütun düzenleri), Selçuklu-Osmanlı (taç kapı), İslami (sarmal kule), felsefi (doğaya özgü görme tarzı), üslupsal (modern estetik, kentsel görünümler), yerel (yöresel malzeme kullanımı) ve mitolojik (Babil kulesi) unsurların benzerlikler yoluyla devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin çok parçalı plan kurgusunu ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerini devralmaya yönelik anlamsal, biçimsel çağrışımlar açısından, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren tarihten ödünç alınan soyut ve somut imgelerin, yeni bir sentaktik esas üzerinde anlam çağrışımları uyandırarak iletişim sağlaması, ikonik anlamda tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 32'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YARATICILIK	Pragmatik	Yapı, yöresel malzeme olanaklarının cephe kaplaması olarak üretim ve biçim olanaklarının keşfedilmesi anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, programın gerektirdiği ulaşılması zor bütüne; felsefi, kuramsal, üslupsal etkilerin, tarihi, yerel, mitolojik ve doğal kaynaklardan yararlanmak sureti ile farklı esin kaynaklarına başvurarak ve benzerlikler kurarak varma anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı bir renk sentaksı geliştirmek, modern estetiğin plan kurgusunu ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenleriniyeni bir sentaks üzerinde anlam çağrışımları uyandıracak biçimde bütünleştirmek anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıyı biçimlendiren soyut ve somut imgelerin, kendi imgesel varlıklarını koruyarak yeni bir sentaktik bütün içinde anlam çağrışımları uyandıracak biçimde yeni bir duyuşla bir araya getirilmeleri, ikonik olarak yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Analojik	Yapı; toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandıran tarihten alınma biçim dillerinin antik (üçgen alınlık, sütun düzenleri), Selçuklu-Osmanlı (taç kapı), islami (sarmal kule), felsefi (doğaya özgü görme tarzı), üslupsal (modern estetik), kentsel görünümler, yerel (yöresel malzeme kullanımı) ve mitolojik (Babil kulesi) unsurların benzerlikler yolu ile yeniden üretimine dayalıdır.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin çok parçalı plan kurgusunun ve kentsel görünümlerin çok parçalı biçim düzenlerinin devralınması anlamında, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, soyut ve somut imgelerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, ikonik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 32'nin devamı

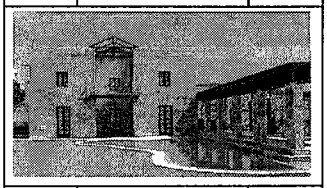
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, yöresel malzemenin cephe kaplama malzemesi olarak kullanımı ile yer'e özgü bir nitelik taşıdığından, pragmatik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, yöresel malzeme kullanımı, Uçhisar Kalesi, peribacaları gibi doğal oluşumlara ilişkin biçimsel özelliklerin devralınması ile oluşturulmuş kütle formu ile çevresel değerlerde süreklilik sağlayarak yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, yöresel malzeme ve yöresel-doğal oluşumlara dayalı form kompozisyonu ile çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 33. Günay Çital Evi'nin kavramsal analizi

GÜNAY ÇİTAL EVİ

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

[255]

Kolonad ve havuz

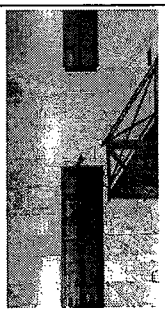
[255]

İç avludan bakış

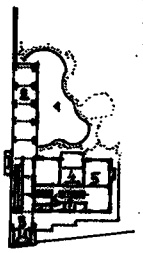
[255]

Cepheden ayrıntı

[255]

GRAFİK ANLATIM

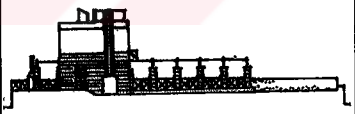

1.Havuz
2.Kolonad
3.Ocak
4.Giriş holü (avlu)
5.Salon
6.Mutfak
7.WC
8.Galeri boşluğu
9.Balkon
10.Banyo
11.Yatak odası

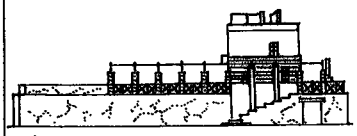
Zemin Kat Planı

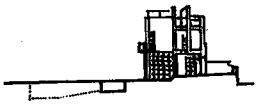
Birinci Kat Planı

Yan Cephe

Yan Cephe

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Anıtsallık**	***Alegori**
***Akışkanlık**	***Analoji**
***Boşluk tasarlama**	***Boyutsal koordinasyon**
***Parçalı bütünlük**	Çelişki
***Saydamlık**	***Değişebilirlik**
	Ekoloji
	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	Sezgisellik
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	Tarihsellik
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	Verimlilik
	Yaratıcılık
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-21	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Han Tümertekin	**1990-2000**
		Yapım Yeri-Yılı: Bodrum, 1990-93	
		Ana İşlev: Konut	
		Yapım Sistemi: BYS	

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı, kütle-mekan kompozisyonu ile Bodrum yöresine ait olan "Sakız Tipi Ev" tipolojisini çağrıştırmak anlamında kazandığı simgesel anlam ile, alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, tasarlayanı belli olan "yerellik" teması üzerine inşa edilen; mekan ve malzeme türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanmak yolu ile anlamsal, iletişimsel çağrışımlar uyandırarak toplumsal belleğe yönelik biçim kaygısı ile analojik anlamda alegori içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, dikdörtgen formundaki kütle formu ile, geometri esaslı kural tabanlı sistemleri çağrıştırma anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, tasarlayanı belli olan "yerelliği" temel sorun olarak gören bir yapı yapma eyleminin göstergesi olarak, alegori içermektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, Bodrum yöresine ait olan "Sakız Tipi Ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan organizasyonunun benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tipolojik anlamda, analoji içermektedir.
	Analojik	Yapı, yörenin geleneksel dokusunun açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan biçim diline, kolonadı ve iç avluyu kullanarak öykünmek, yöresel bir malzeme olan "kayrak taşı" kesme taş tekniğinde kullanarak çağrışımlar uyandırmak, "yerellik" temasını malzeme ve mekan türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanarak yorumlamak anlamında, analojiler barındırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı gerek plan gerek kütle biçimlenişinde, "Sakız türü ev" tipolojisinin geometrik kurgusundan hareketle biçimlendirilmiş olduğundan, sentaktik olarak analojiktir.
	İkonik	Yapı, ikonik bir gösterge olarak geleneksel dilin biçim dilini olduğu gibi tekrarlamak yerine, yeni bir söylem ve dil geliştirmek amacı ile mevcut mekansal, biçimsel ve tipolojik imgeleri çağrışımlar yolu ile kullanmak anlamında, analojiler barındırmaktadır.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Sentaktik	Yapı dikdörtgen formu ile modüler bir sisteme göre planlanmış ve boyutlandırılmış olduğundan, sentaktik anlamda boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapı, katlanabilir doğramalar açıldığında zemin katın uzantısına dönüşen avlunun, ihtiyaca göre büyüyebilen esnek bir planlamaya sahip olması nedeni ile zaman içindeki değişikliklere cevap verebilme anlamında, pragmatik olarak değişebilirlik niteliği taşımaktadır
	Sentaktik	Yapı, dikdörtgen formunda geometrik biçim düzeni içinde modüler bir aks sistemine dayalı olarak planlandığından, zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek esneklikte, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, yöresel bir malzeme olan "kayrak taşı" nın özü değişmeden kesme taş tekniğinde biçimsel bir dönüşümle kullanılması, ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapı, katlanabilir doğramalar açıldığında zemin katın uzantısına dönüşen avlunun, ihtiyaca göre büyüyebilme, değişebilme niteliklerine sahip olması anlamında, pragmatik olarak esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı geometrik bir biçim düzeni içinde modüler bir aks sistemine dayalı olarak planlandığından, zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek nitelikte, esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, avluyu zemin katın uzantısına dönüşebilir nitelikte hem ayrı bir mekansal birim olarak ele almak hem de diğer mekanlarla bütünleştirmek, avluyu her zaman gölgeli kılacak biçimde biçimlendirmek yolu ile doğal havalandırmayı sağlamak, malzeme seçiminde yöresel olanaklardan yararlanmak anlamında, pragmatik olarak işlevsellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapıda, "Sakız tipi ev" imgesinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan organizasyonunun, yörenin iklim koşullarına uygun bir çözüm önerisi olarak yeni olana (yapıya) aksettirilmesi, işlevseldir.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Analojik	Yapı, yörenin geleneksel dokusu ile dil birliği sağlama, kolektif bilince yönelme anlamında, kültürel, sembolik, çağrışımsal işlevlerin karşılanması açısından, işlevseldir.
	Sentaktik	Yapı dikdörtgen formundaki geometrik biçim düzeni içinde, modüler bir aks sistemine dayalı olarak zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek nitelikte planlandığından, sentaktik olarak işlevsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, yörenin geleneksel dokusu ile dil birliği sağlama, kolektif bilince yönelme anlamında, kültürel, sembolik, çağrışımsal işlevlerin karşılanması açısından, ikonik anlamda işlevseldir.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin dikdörtgen planlı mekan organizasyonunun ve dikdörtgenler prizması biçimindeki kütle biçimlenişinin etkisi ile dikdörtgen bir form içinde çözümlendiğinden, tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin dikdörtgen formunun, benzerlikler kurularak devralınması anlamında, analojik olarak geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı dikdörtgen formundaki geometrik biçim düzeni içinde, modüler bir aks sistemine dayalı olarak kural tabanlı bir sisteme göre biçimlendirildiğinden, sentaktik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin dikdörtgen planlı mekan organizasyonunun ve dikdörtgenler prizması biçimindeki kütle biçimlenişinin, benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan organizasyonunun benzerlikler yolu ile (kolonad, avlu, zemin kat kurgusu), çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında gösterge niteliği kazandığından, tipolojik anlamda ikon değerine sahiptir.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Analojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin yerellik temasını pekiştirmek amacı ile benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında (kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi mekansal düzenlemeler ile havuz, ocak, gölgelikler, balkon gibi biçimsel öğeler, kayrak taşının yöresel niteliği), ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı gerek plan gerek kütle biçimlenişinde, "Sakız türü ev" tipolojisinin geometrik kurgusundan hareketle biçimlendirilmiş bir gösterge olarak, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinin mekansal ve biçimsel özelliklerini (kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi mekansal düzenlemeler ile havuz, ocak, gölgelikler, balkon gibi biçimsel ögeler-kayrak taşı gibi yöresel malzeme) çağrıştıran bir gösterge olarak, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Pragmatik	Yapı, doğal iklimlendirmeyi sağlayan iç mekandaki boşluğun, "Sakız türü ev" imgesinden hareketle biçimlendirilmesi ve dış cephede kullanılan yöresel bir malzeme olan kayrak taşının bilindik imajını yeni bir koda dönüştürerek kullanmak anlamında, pragmatik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak, "Sakız türü ev" tipolojisinin yerellik temasını vurgulamak amacı ile benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile "Sakız türü ev" imgesinin, mekanları ve malzemeyi alışılmışın dışında kullanarak, yapının tasarlanmışlık boyutunu ön plana çıkararak yapıyı anonimlikten kurtaracak biçimde kullanılması anlamında, analojik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı gerek plan gerek kütle biçimlenişinde, "Sakız türü ev" tipolojisinin geometrik kurgusundan hareketle biçimlendirilmiş bir gösterge olarak, sentaktik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	İkonik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinin mekansal ve biçimsel özelliklerini (kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi mekansal düzenlemeler ile havuz, ocak, gölgelikler, balkon gibi biçimsel ögeler) kayrak taşı gibi yöresel malzeme- çağrıştıran bir gösterge olarak, imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı, doğal iklimlendirmeyi sağlayan iç mekandaki boşluğun, "Sakız türü ev" imgesinden hareketle tasarlanmış olması, ana kütleye yarı açık bir mekan niteliği ve saydamlık kazandırması ve dış cephede kaplama malzemesi olarak kullanılan kayrak taşının yöresel çağrışımlar uyandırması anlamında, indeks niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi işlevsel ve mekansal birimlerin, "Sakız tipi ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan organizasyonunu göstermesi anlamında, tipolojik anlamda indeks niteliğine sahiptir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile "Sakız türü ev" imgesinin, mekanları ve malzemeyi alışılmışın dışında kullanarak, yapının tasarlanmışlık boyutunu ön plana çıkararak kullanılması anlamında, indeks niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı,geometrik kütle-mekan kompozisyonunun, "Sakız türü ev" tipolojisinin plan şemasını çağrıştırması anlamında, belirti niteliğine sahiptir.
	İkonik	Yapı, tasarlanmışlık boyutu ön planda tutulmak kaydı ile "Sakız türü ev" tipolojisinin biçimsel ve mekansal özelliklerinin soyutlamalar ve yorumlamalar aracılığı yeni bir sentaktik bütün içinde kurgulanması anlamında, belirti niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yap, "yerelliği" ön planda tutan ve bu amaçla "Sakız tipi ev" tipolojisinin biçimsel ve mekansal özelliklerinin çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanıma dayalı olarak, tipolojik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Analojik	Yapı, biçimsel benzerlikler yolu ile "Sakız türü ev" tipolojisi aracılığı ile "yerellik" temasını çağrıştıran bir gösterge olarak; (iç avluyu hem kendi içinde bütünlüğü olan mekansal bir öğe hem de zeminle bütünleşebilen bir öğe olarak ele almak; kolonadı yarı-açık bir mekan tanımlayacak biçimde bir uçta mutfak ve baca ile diğer uçta havuz ile ilişkilendirmek; duvarı malzeme farklılıkları ile mekansal ayrımların belirginleştirildiği bir mekan öğesi olarak ele almak; malzemeyi Kayrak taşının kesme taş tekniğinde kullanımı ile alışılmışın dışında bir kullanımla ele alıp yorumlamak) mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı gerek plan gerek kütle biçimlenişinde, "Sakız türü ev" tipolojisinin geometrik kurgusundan hareketle biçimlendirilmiş çağrışımsal göstergesi olarak, sentaktik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinin mekansal ve biçimsel özelliklerini (kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi mekansal düzenlemeler ile havuz, ocak, gölgelikler, balkon gibi biçimsel öğeler, kayrak taşı gibi yöresel malzeme) çağrıştıran bir gösterge olarak, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinin, taklitten uzak yeniden yorumuna ilişkin olarak esinlenme yolu ile tasarlandığından, tipolojik anlamda mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler kurularak "Sakız türü ev" tipolojisinin mekansal ve biçimsel özelliklerini (malzeme ve mekan türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanmak) anlamında, esinlenme yolu ile biçimlendirildiğinden, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı gerek plan gerek kütle biçimlenişinde, "Sakız türü ev" tipolojisinin geometrik kurgusundan hareketle biçimlendirilmiş yeni bir görünüm olarak, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinin mekansal ve biçimsel özelliklerinin ikonik benzerlikler yolu ile esinlenme ve yorumlamaya dayanarak, çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, mimesis içermektedir.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinden hareketle yaratılan iç mekandaki boşluğun hem sürekli gölgede kalmayı sağlayıcı hem de doğal havalandırmaya imkan vermesi anlamında ve dış cephede kaplama malzemesi olarak kullanılan kayrak taşının yöreselliği çağrıştırması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, "Sakız tipi ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan organizasyonunun değişmez imgesine başvurmak yolu ile biçimlendirilen kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi işlevsel ve mekansal birimleri, tipolojik olarak nedenseldirler.
	Analojik	Yapı, "Sakız türü ev" imgesine ilişkin benzerliklerin, yapının tasarlanmışlık boyutunu ön plana çıkaracak kullanılması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu, Sakız türü ev tipolojisinin dikdörtgen planlı prizmatik formunu çağrıştırması anlamında, sentaktik olarak nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, tasarlanmışlık boyutu ön planda tutulmak kaydı ile "Sakız türü ev" tipolojisinin biçimsel ve mekansal özelliklerinin soyutlamalar ve yorumlamalar aracılığı yeni bir sentaktik bütün içinde kurgulanması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
MODÜL	Pragmatik	Yapının geometrik dikdörtgen bir form düzeni içinde, modüler bir sisteme göre, esnek kullanımlara olanak verecek biçimde planlanmış olması, yapıya pragmatik anlamda modülerlik niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapı geometrik dikdörtgen bir form içinde, modüler bir sisteme göre planlanmış ve boyutlandırılmış olduğundan, sentaktik anlamda modülerlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	Tipolojik	Yapıda, "Sakız tipi ev" tipolojisinin işlevsel ve yörenin iklimsel koşullarından kaynaklı biçimlendirme esaslarını (açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan), içeriğe sadık kalınarak malzeme kullanımımdaki farklılıklar ve mekanlara ilişkin yorumlamalar ile, zemin katta kapalı mekan etkisi, iç avlu'da ve kolonad'da yarı açık mekan etkisi, havuz ile açık mekan etkisi yaratacak şekilde biçime dönüştürmek, öz'e ilişkindir.
	Analojik	Yapıda, tasarlayanı belli olan "yerelliği"; "Sakız türü ev" tipolojisinin mekan ve malzeme türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanmak yolu ile biçime aksettirmek, analojik anlamda öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapıda, "Sakız tipi ev" tipolojisinin işlevsel ve yörenin iklimsel koşullarından kaynaklı biçimlendirme esaslarını, mekan ve malzeme türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanmak yolu ile soyutlamalar aracılığı ile biçime aksettirmek, öz'e ilişkindir.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, avluyu zemin katın uzantısına dönüşebilir nitelikte hem ayrı bir mekansal birim olarak ele almak hem de diğer mekanlarla bütünleştirmek, avluyu her zaman gölgeli kılacak biçimde biçimlendirmek yolu ile doğal havalandırmayı sağlamak ve malzeme seçiminde yöresel olanaklardan yararlanmak anlamında, pragmatik olarak yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin yörenin iklim koşullarına uygun, mekansal ve biçimsel özeliklerinin devralınması anlamında, tipolojik anlamda pragmatik yararlılığa sahiptir.
	Sentaktik	Yapı geometrik bir biçim düzeni içinde modüler bir aks sistemine dayalı olarak zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek nitelikte planlandığından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı avluyu; esnek bir planlama ile davranışçı bir biçimde bütün içinde konumlandırmak, avluyu her zaman gölgeli kılarak doğal havalandırmayı sağlamak ve malzeme seçiminde yöresel olanaklardan yararlanmak anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin yörenin iklim koşullarına uygun, deneyim ve gözlemler sonucunda oluşturulmuş mekansal ve biçimsel özeliklerinin devralınarak, akla yatkın en makul çözümün yaratılması anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrik bir biçim düzeni içinde modüler bir aks sistemine dayalı olarak zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek nitelikte planlanması, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin değişmez imgelere dayalı sözdizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin değişmez imgelere dayalı sözdizimi kurallarının, benzerlikler yolu ile tekrar edilmesi anlamında, tipolojik olarak sentaks niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrik bir biçim düzeni içinde modüler bir aks sistemine dayalı olarak, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmiş olması, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin değişmez imgelere dayalı sözdizimi kurallarının, benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde tekrar edilmesi anlamında, tipolojik anlamda sentaks niteliği taşımaktadır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan organizasyonunun benzerlikler yolu ile (iç avlu, kolonad, zemin kat kurgusuna dönüştürülerek) çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında gösterge niteliği kazandığından, simgeseldir.
	Analojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin yerellik temasını pekiştirmek amacı ile benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında (kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi mekansal düzenlemeler ile havuz, ocak, gölgelikler, balkon gibi biçimsel öğeler, kayrak taşının yöresel niteliği), simgeseldir.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Sentaktik	Yapı gerek plan gerek kütle biçimlenişinde, "Sakız türü ev" tipolojisinin geometrik kurgusundan hareketle biçimlendirilmiş gösterge niteliği ile, sentaktik anlamda simgeseldir.
	İkonik	Yapı, "Sakız türü ev" tipolojisinin mekansal ve biçimsel özelliklerini -kolonad, avlu, zemin kat kurgusu gibi mekansal düzenlemeler ile havuz, ocak, gölgelikler, balkon gibi biçimsel öğeler- kayrak taşı gibi yöresel malzeme- çağrıştıran bir gösterge olarak, simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapıda, "Sakız tipi ev" tipolojisinin işlevsel ve yörenin iklimsel koşullarından kaynaklı biçimlendirme esaslarının, içeriğe sadık kalınarak malzeme kullanımımdaki farklılıklar ve mekanlara ilişkin yorumlamalar ile, zemin katta kapalı mekan etkisi, iç avlu ve kolonad ile yarı açık mekan etkisi, havuz ile açık mekan etkisi yaratacak şekilde biçime dönüştürülmesinde, soyutlama esastır.
	Analojik	Yapı tasarlayanı belli olan "yerelliği"; "Sakız türü ev" tipolojisinin mekan ve malzeme türlerini farklı bağlam ve biçimlerde kullanmak yolu ile biçime aksettirmek anlamında, soyutlama niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, "Sakız tipi ev" tipolojisinin işlevsel ve mekansal etkisinin, alışılmışı alışılmadık bir biçimde kullanmaya dayalı tasarım kararı ile, soyutlama içermektedir.
STANDARTLAŞMA	Sentaktik	Yapının geometrik bir dikdörtgen form içinde modüler bir sisteme göre planlanmış olması, yapıya sentaktik anlamda standartlık niteliği kazandırmaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, Bodrum yöresine ait ev tipolojilerinden biri olan "Sakız tipi ev" lerin biçimsel ve mekansal özelliklerinin "tasarlanmışlık" boyutu ön plana çıkarılarak, değişmez zihinsel imajlarına başvurmak anlamında, tipolojik olarak süreklilik niteliği taşımaktadır.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Analojik	Yapı, Bodrum yöresine ait "Sakız tipi ev" tipolojisinin değişmez zihinsel imajlarına başvurmak ve yöresel bir malzeme olan kayrak taşını farklı bir kullanım tekniği ile cephe kaplama malzemesi olarak kullanmak anlamında çevresel ve kültürel değerlerde devamlılık sağlayan bir tasarım diline sahip olduğundan, analojik olarak süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir modül aks sistemine göre dikdörtgen bir form düzeni içindeki mekan kurgusu ve plan şeması, kural tabanlı bir sistemin kabulü esasına dayandığından, sentaktik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, toplumsal bellekte yer etmiş anıları imgeler aracılığı ile çağrıştıran biçim dili ile, çevresel ve kültürel değerlerde devamlılık sağladığından, ikonik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin (açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan, iki katlı, düz çatılı dikdörtgen bir kütle, dikdörtgenin uzun boyutunun ortasında girişi ve bu girişin her iki yanında birer odası bulunan, girişin üstüne gelecek biçimde üst katta "ayazlık" adı verilen bir balkonu ve girişi örten ayaklar üzerinde yükseltilmiş bir sundurması bulunan, dış mekanda ocak, su havuzu, açıkta oturma ve yemek yeme yeri, gölgelik gibi mekansal öğelere sahip kayrak taşı kullanılarak oluşturulmuş ev tipolojisi) değişmez imajının kullanılması anlamında, tipolojik olarak tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin, değişmez zihinsel imajının benzerlikler yolu ile kullanılması anlamında, analojik olarak tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin, değişmez zihinsel imajının benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması anlamında, ikonik olarak tip'e ilişkindir.

Tablo 33'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
UYGULANABİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan kurgusunun, koruma imar yönetmeliklerine uygunluğu açısından, uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin açık, yarı açık ve kapalı mekanlardan oluşan mekan kurgusunun soyutlamalar ve yorumlamalar yolu ile devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin, değişmez zihinsel imajına dayalı kütle mekan kompozisyonu ile, analojik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, bir modül aks sistemine göre dikdörtgen bir form içindeki mekan kurgusu ve plan şeması, kural tabanlı bir sistemin kabulü ile yeniden üretime dayalıdır.
	İkonik	Yapı, Sakız türü ev tipolojisine ait değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dili ile, ikonik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşır.
YERELLİK	Pragmatik	Yapı, yerel mimari çözümlerin gerek plan gerekse dış kütle formuna olan etkisi açısından yer'e özgü bir nitelik taşıdığından pragmatik anlamda yerellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin değişmez zihinsel imajına sahip imgesinin tekrarlanması ve yöresel malzeme kullanılması anlamında, tipolojik olarak yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, esinlenme yolu ile "Sakız tipi ev" tipolojisine ait biçimsel ve mekansal özelliklerinin ve yöresel malzeme kullanımının toplumsal bellekte bir yere ait olan ortak imajı çağrıştırması açısından, yerellik niteliği taşır.
	İkonik	Yapı, "Sakız tipi ev" tipolojisinin biçim dilinin, toplumsal bellekte bir yere ait olan ortak imajı çağrıştırması açısından, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 34. Şefik Gül Villası'nın kavramsal analizi

ŞEFİK GÜL VİLLASI

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

[259]

Genel görünüm

[259]

İç avludan görünüm

[259]

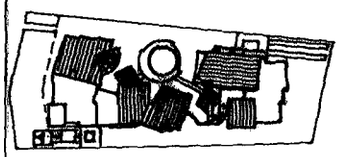
Girişten ayrıntı

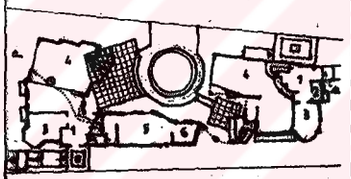
[259]

GRAFİK ANLATIM

1.Giriş holü
2.WC
3.Mutfak
4.Salon
5.Yatak odası
6.Banyo
7.Galeri

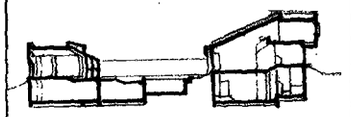
Vaziyet Planı

Zemin Kat Planı

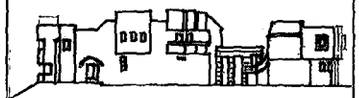
Birinci Kat Planı

Kesit

Sol Yan Cephe

Sağ Yan Cephe

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Bireysellik**	***Alegori**
***Çeşitlilik**	***Analoji**
***Çok seslilik**	Boyutsal koordinasyon
***Dinamizm**	***Çelişki**
***Farklılık**	Değişebilirlik
***Kimlik edindirme**	Ekoloji
	Ekonomi
***Mahremiyet**	Esneklik
***Yan yanalık**	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	***İroni**
	***Karmaşıklık**
	***Kitsch**
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	Modül
	***Nedensellik**
	***Öz**
	Pragmatizm
	Rasyonellik
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Süreklilik**
	Standartlaşma
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-22	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Merih Karaarslan **Yapım Yeri-Yılı:** Ankara, 1991-92 **Ana İşlev :** Konut **Yapım Sistemi:** BYS	**1990-2000**

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapı uluslararası akımların (dekostrüktif, postmodern, modern) biçimlendirme esaslarını ve Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun biçimsel ve mekansal özelliklerinin değişmez zihinsel imajına başvurma anlamında, alegoriktir.
	Analojik	Yapı; demokrasi kavramının çok kültürlü, çok parçalı düzenlere karşılık gelen çokseslilliği, mahremiyet, birlikte yaşama, çağdaş yaşamın karmaşık ve çelişkinliği, yapının kendi kimliğini kullanıcı ve mimarın kimliğini yansıtması, çağdaşlık ve geleneksellik, farklı olanı vurgulama ve ön plana çıkarma, geleneksel ve uluslararası biçim dillerini yansıtma anlayışını, "Anadolu'nun çağdaş yorumuna" dayalı bireysel tavır içinde aramaya dayalı biçim dili ile, alegoriktir.
	Sentaktik	Yapının mekan kurgusunun, dekonstrüktif, modern ve postmodern biçim dillerinin söz dizimi kurallarını çağrıştıracak biçimde düzenlenmiş olması, alegoriktir.
	İkonik	Yapı tüketim kültürü değerlerini, bu kültürel atmosferi karakterize eden müşteri profili ve mimar kimliğini yansıtma, uluslararası akımların, geleneksel biçim dillerini yansıtan imge ve şekillerin çağrıştırdıkları anlamları "Anadolu'nun çağdaş yorumuna" dayalı bireysel tavır içinde aramak anlamında, alegoriktir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapıda, dekonstrüktif, postmodern, modern başta olmak üzere ithal biçim dillerine, geleneksel biçim dillerinin biçimsel ve mekansal modellerini çağrıştırma (Ankara Kaleiçi oluşumu ve Kaleiçin'deki sur ve evler, bir avlu etrafında biçimlenen parçalı bütün), geleneksel kültürün mahremiyet kavramının içe dönük plan organizasyonunu kullanma, bütünü oluşturan iki ayrı konutu hem birlikte hem ayrı kullanımlara olanak tanıyacak biçimde çok parçalı bir bütün içinde kaynaştırarak geleneksel dokunun birlik içinde çeşitlilik arz eden görünümlerini çağrıştırma anlamında, tipolojik olarak analojiler yoluyla üretilmiştir.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, dekonstrüktif (farklı koordinat sistemleri, geometrik sistemin parçalanması, çok parçalı düzenlemeler), postmodern (farklı kültürlerin üst üste binmesi, tarihsel, geleneksel ve çağdaş biçim dillerine ait imge ve şekillerin, mekansal modellemelerin mecazi, ironik, anlatımlarla, ekleme ve nazireler yapmak yolu ile kullanımı, bireye ve bireyselliğe verilen önem doğrultusunda yapının kullanıcı kimliğini yansıtması), modern (geometrik biçim düzenleri ve geometrik saflaştırmalar) başta olmak üzere ithal biçim dillerine öykünme, eski kentsel görünümlerin imgesini yeniden canlandıran geleneksel biçim dillerinin biçimsel ve mekansal modellerini yansıtma; çağdaş yaşamın karmaşıklık ve çelişkilerini, demokrasi kavramı çerçevesinde çokseslilik ve çeşitlilik sağlayacak biçimde çok katmanlı, çok kültürlü, çok parçalı düzenlemelerle yansıtma; mimarın ve bireyin bireyselliklerini (kullanıcının farklı ve kendini ön plana çıkarma isteği, geleneklerine bağlı feodal yapısı, sadelik yerine çokluk beklentisi), mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumunu yapmaya ilişkin mimari tavrı" nı vurgulayan unsurları ve anlayış farklılıklarını (kullanıcının süslü, albenisi olan çarpıcı görünümleri talep eden beğenisini taş söve ve kafesleri ironik bir biçimde kullanarak yerine getirme), uzlaştıkları yönleri (birlikte ama ayrı yaşamaya imkan veren parçalı görünümler, geleneksel kültüre ait imge ve şekiller, mekansal modellemeler, renk, malzeme, form çeşitlilikleri, birbirlerini farklı akslarla kesen koordinat sistemleri aracılığı ile) biçime yansıtma anlamında analojiktir.
	İkonik	Yapı, uluslararası üslupların biçim dilleri (dekonstrüktif, modern ve postmodern), Ankara Kaleiçi'nin geleneksel evler ve sur içinde evler imgesinin içe dönük avlulu plan şemasına öykünme, geleneksel ve tarihsel biçim öğelerini kullanma yolu ile geçmiş ile anlamsal, iletişimse bağ kurma anlamında, alegoriktir.
	Sentaktik	Yapının, rasyonel ve irrasyonel formlardan oluşan parçalı bütünlüğü ile geometri esaslı kural tabanlı bir sitemle tasarlanmış olması, benzerliklerin devralınması anlamında analojiktir.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÇELİŞKİ	Analojik	Yapıda karşıt biçim dillerinin bir aradalığı (modern, postmodern, dekonstrüktif ve geleneksel biçim dilleri), anlam belirsizliği ya da çok anlamlılık yaratacak biçimde imge ve imgelerin üst üste bindirilmesi, yan yana getirilmesi, strüktürel ve mekansal öğeler, doluluk-boşluklar, eklenmiş ve yapıştırılmış değişik referanslı öğeler (ütün, cumba, söve, kafesler, kemer, üçgen alınlık) düzeni değişikliğe uğratan koordinat sistemleri, birbirini farklı açılarla kesen çarpıtılmış geometrik biçimlerden kurulu parçalı bütünlük gibi kavramsal öz'e ilişkin benzerliklerin devralınması, çelişki içermektedir.
	Sentaktik	Yapıda, dekonstrüktif, modern ve postmodern biçim dillerinin, söz dizimi kurallarının üst üste bindirilmesi, yan yana getirilmesi yolu ile parçalı bir bütünlük yaratılması, sentaktik anlamda çelişki içermektedir.
	İkonik	Yapı bütünü, karşıtlıkların biraradalığı, yan yana getirilmiş biçimsel ve mekansal düzenler, parçalı bütün, bilineni alışılmışın dışında kullanmak, anlam belirsizliği ya da çok anlamlılık yaratacak imge / imgelerin bir araya getirilmesi anlamında, çelişki barındırmaktadır.
FONKSİYONELLİK	Tipolojik	Yapı, uluslararası akımların (ekostrüktif, postmodern, modern) içimlendirme esaslarının devralınması anlamında ve Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun avlulu, içe dönük, mahremiyeti sağlayan, bir arada ve ayrı yaşama imkanı tanıyan çok parçalı bütünlüğünün yeniden üretilmiş imgesinin sembolik, kültürel işlevleri karşılaması anlamında,fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, programdan kaynaklı işlevsel gerekliliği yansıtmanın yanı sıra (iki ayrı kullanıcıya hizmet eden konut grubu) toplum belleğinde yer etmiş farklı kültürel katmanlara ait imge ve şekillerin, mekansal modellerin öykünme yolu ile yeniden kurgulanarak geçmiş ile bağ kurmayı sağlaması, anlama ilişkin talebin karşılanması açısından fonksiyoneldir.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Sentaktik	Yapının dekonstrüktif plan kurgusunun, çokluk ve çeşitliliğe zemin hazırlayarak farklı beklenti ve beğenileri karşılaması, sentaktik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, Anadolu kültürlerine ait imge ve şekillerin, mekansal modellerin, uluslararası biçim dilleri ile aynı potada eriterek kültürel, sembolik, çağrışımsal işlevleri karşılaması, yapıya ikonik anlamda fonksiyonellik niteliği kazandırmaktadır.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı; modern estetiğin geometrik saflaştırma anlayışının, dekonstrüktif anlayışın geometrik düzenin kırılması parçalanıp bozguna uğratılması yolu ile yerinden edilmesi, ekleme ve çıkarmalar ile deformasyon sağlanması ve post-modern anlayışın üzerine simge, semboller takılmış geometrik kurgusunun devralınması ile geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, modern estetiğin, dekonstrüktif anlayışın geometrik form ve biçimlere dayalı parçalı bütünlük sergileyen mekan organizasyonunun, çağrışımlar uyandıracak biçimde benzerlikler yolu ile devralınması, geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı modern estetiğin, dekonstrüktif anlayışın, geometrik form ve biçimlerin ekleme ve çıkarmalar ile farklı koordinat sistemleri kullanılarak büküp bozulması, yerinden edilmesi ile kullanılması anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, modern estetiğin, dekonstrüktif anlayışın geometrik form ve biçimlere dayalı parçalı bütünlük sergileyen mekan organizasyonunun, çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması, yapıya ikonik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı tipolojik olarak, Türk Evi mekan kurgusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan plan şemasının (Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu), uluslararası biçim dillerinin (dekostrüktif, post-modern, modern) biçimlendirme esaslarının bir göstergesi olarak ikon değeri taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Analojik	Yapı, mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumu"na dayalı yaklaşımının bir göstergesi olarak; uluslararası (dekostrüktif, post-modern, modern) ve yerel (Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu) biçimsel ve mekansal modellerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin ve dekonstrüktif anlayışın, geometrik form ve biçimlerin ekleme ve çıkarmalar ile farklı koordinat sistemleri kullanılarak büküp bozulmasıyla yerinden edilmesi anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, fonksiyonu ile özdeş ikonik bir gösterge olmanın yanı sıra, uluslararası (dekostrüktif, post-modern, modern) ve yerel (Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu) biçimlendirme esaslarının biçimsel ve mekansal modellemeleri ile benzerlikler kurularak üretildiğinden, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak mevcut imgelerin (uluslararası, yerel), parçalı bir bütün oluşturacak biçimde yeniden üretilmesi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı iki ayrı aileye hizmet veren, parçalı bir bütün oluşturacak biçimde yerel, evrensel biçim dilleri ile üretilen konut imgesinin, mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumu" olarak tanımladığı tasarım yaklaşımının, kullanıcının kendi bireyselliğini ön plana çıkaran farklı olma isteğinin yansıması olarak, tüketim toplumu değerlerinin yeniden üretilmiş bir görünümü olarak, mevcut mimari biçim ve mekansal görünümlere ait imge ve şekillerin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerine ait söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik esas üzerinde üretilmiş olması anlamında, imgeseldir.
	İkonik	Yapı, konut imgesinin yeniden üretilmiş bir görünümü olmanın yanı sıra, soyut ve somut imgelerle kurulan öznel benzetimler açısından, ikonik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapının, içe dönük mahremiyeti sağlayan plan şemasının, Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu ile Anadolu evlerindeki "hayat" mekanını göstermesi, indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, içe dönük, mahremiyeti sağlayan plan şemasının, Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu ile Anadolu evlerindeki "hayat" mekanını göstermesi; dekostrüktif, post-modern, modern anlayışların biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile belirti niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapıda, farklı koordinat sistemleri, ekleme-boşaltma-dönüştürme gibi işlemlere tabi tutulmuş geometrik form ve biçimler ile düzenlemeye gidilmiş olması, geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu ile Anadolu evlerindeki "hayat" mekanının, dekostrüktif, post-modern, modern biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu, mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumu"na dayalı tasarım yaklaşımını göstergesi, indeks niteliği taşımaktadır.
İRONİ	İkonik	Yapı, kullanıcının kendi biçimsel tercihleri ile mimarın kendi tasarım yönteminin uzlaşmayan yönlerinin abartılı bir biçimde, söveler, kafesler kullanmak yolu ile hiciv edilmesi anlamında, ironik bir söylemle üretilmiştir.
KARMAŞIKLIK	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda Ankara Kaleiçi kent dokusunun surlar ve evlerden oluşan içe dönük, mahremiyeti sağlayan, parçalı bütünlük anlayışının, uluslararası biçim dillerinin sağladığı imkanlar ölçüsünde çapraz ve eğik hatlar, ekleme-çıkarma-dönüştürme yolu ile değişime uğratılmış geometrik form ve biçimlerin farklı koordinat sistemleri yaratılarak birbirini kesmesi, büküp bozulması, yerinden edilmesi anlamında çok anlamlı, çok katmanlı, çok mekanlı, çok parçalı zor bir bütüne varılması anlamında, karmaşıklık niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
KARMAŞIKLIK	Analojik	Yapıda; karşıt biçim dillerinin bir aradalığı (modern, postmodern, dekonstrüktif ve geleneksel biçim dilleri), düzeni değişikliğe uğratan koordinat sistemleri, birbirini farklı açılarla kesen çarpıtılmış geometrik biçimlerden kurulu parçalı bütünlük, eski (sütünlar, cumba, söve, kafesler, kemer, üçgen alınlık), ve yeniyi (uluslararası biçim dillerinin biçimlendirme esasları) çok katmanlı, çok mekanlı, çok anlamlı zor bir bütüne ulaşacak biçimde bir arada kullanma, karmaşıklık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapıda, dekonstrüktif, modern ve postmodern biçim dillerinin söz dizimi kurallarının üst üste bindirilmesi, yan yana getirilmesi yolu ile parçalı bir bütünlük yaratılması, sentaktik anlamda karmaşıklık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı farklı üslup ve biçim dillerine ait biçimsel ve mekansal öğelerin aynı anda ve çeşitli biçimde okunuyor olması, yeni ve eskinin bir aradalığı, çok katmanlı, çok mekanlı, çok parçalı bir bütünün anlam belirsizliği ya da çok anlamlılık yaratacak imge / imgelerin bir araya getirilmesi yolu ile üretilmesi anlamında, karmaşıklık niteliği taşımaktadır.
KİTSCH	Tipolojik	Yapı, tipolojik anlamda Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının mevcut imgesinin etki ve gücünü, uluslararası biçim dillerinin kitle ve mekan organizasyonu esaslarına uydurarak yeniden üretilmiş bir görünüme dönüştürmek anlamında kitsch'tir.
	Analojik	Yapı, hazır imgelerin (sütün, cumba, söve, kafesler, kemer, üçgen alınlık gibi biçimsel öğeler ve avlu, sur içinde evler gibi kentsel ve mekansal modeller) görünüşteki etki gücü kullanılarak anılardaki izlenimleri canlandıran benzerliklerin devralması anlamında, kitsch'tir.
	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerine ait söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik bütünde, üst üste bindirilmek, yan yana getirilmek yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, kitsch niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
KİTSCH	İkonik	Yapı, beklenen etkiyi yaratmasından şüphe duyulmayan gücü ve etkisi defalarca denenmiş hazır imgelerin, görünüşteki etki gücünü kullanarak anılardaki izlenimleri canlandırmak amacı ile müşterinin özlemlerini ve tüketim toplumu değerlerini yansıtmak anlamında, kitsch'tir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, çağrışımlar uyandıracak biçimde Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının, uluslararası biçim dillerinin mekan kompozisyonları ile bütünleştirilmesi anlamında, mecazidir.
	Analojik	Yapı, Anadolu'nun çağdaş yorumu imgesinin bir örneği olarak (uluslararası akımların izinde Anadolu kültürlerinin katmanlaşmış birikimine dayalı özgün yorumlara varmak), kullanıcı ve mimarın biçim tercihlerinin ve dönemin yansıtıcısı olarak (bireyin ve bireyselliğin ön plana çıkarıldığı tüketim toplumu değerleri hem bireyi hem de mimarı özgürleştirmekte, farklılık ve ön planda olma isteğini karşılamaktadır), yaşamın karmaşık ve çelişkinliğini (heterojen kültür yapısı) demokrasi kavramının çokseslilliği ve çeşitliliğini (parçalı bir bütün, farklı kültürlerin üst üste bindirilmesi, yan yana getirilmesi) yansıtan bir gösterge olarak soyut mecazlar; Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunu yansıtan bir avlu etrafında organize edilmiş, içe dönük, mahremiyeti sağlayan cumbalı, söveli, kafesli parçalı bir bütünün yaratılması, dış mekanda Kaleiçinde sur ve evlerden oluşan duvar ve duvar üstüne taşma yapan cumbalar, kale duvarları ve tarihsel biçim ögeleri gibi, görsel somut mecazlar aracılığı ile üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerinin söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik esas üzerinde, soyutlamalar, farklı koordinat sistemleri, ekleme-boşaltma-dönüştürme yolu ile deforme edilmiş geometrik form ve biçimler aracılığı ile üretimine dayalı olduğundan, mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	İkonik	Yapı soyut ve somut imgelerin çağrışımsal, iletişimsel yan anlamlarının ikonik benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının esinlenme yolu ile yeniden üretimi anlamında, mimesis niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Anadolu'nun çağdaş yorumu imgesinin, kullanıcı ve mimarın biçim tercihlerinin ve dönemin egemen zevkinin, yaşamın karmaşık ve çelişkinliğinin, demokrasi kavramı çerçevesinde farklı kültürel katmanlara ilişkin mekansal, biçimsel imge ve şekillere başvurmak yolu ile yan yana getirilerek, üst üste bindirilerek çok parçalı bir bütün oluşturacak biçimde öykünme yolu ile ifade edilmesi; Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının esinlenme, ekleme, nazire yapmak yolu ile taklit edilmesi anlamında mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerine ait söz dizimi kurallarının, soyutlamalar, farklı koordinat sistemleri, ekleme-boşaltma-dönüştürme gibi işlemlere tabi tutulmuş geometrik form ve biçimler aracılığı ile devralınması anlamında, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, biçimlendirmede rol oynayan soyut ve somut imgelerin öykünme yolu ile taklit edilmesi anlamında, mimesis içermektedir.
NEDENSELLİK	Tipolojik	Yapının, Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu ile Anadolu evlerindeki "hayat" mekanından kaynaklı olarak kazandığı içe dönük mahremiyeti sağlayan plan şeması, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapının, Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu ile Anadolu evlerindeki "hayat" mekanından kaynaklı olarak kazandığı içe dönük, mahremiyeti sağlayan plan şeması ve dekostrüktif, post-modern, modern anlayışların biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonu nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Sentaktik	Yapının farklı koordinat sistmleri, ekleme-boşaltma-dönüştürme gibi işlemlere tabi tutulmuş geometrik form ve biçimlerden oluşan plan şeması, geometrinin bağlayıcılığını yansıtmak anlamında, nedenseldir.
	İkonik	Yapı, Ankara ve Anadolu evlerindeki "hayat" mekanından kaynaklı içe dönük, mahremiyeti sağlayan plan şeması ve dekostrüktif, post-modern, modern anlayışların biçim dillerini yansıtan kütle-mekan kompozisyonunun, mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumu"na dayalı tasarım yaklaşımını ve müşterinin istek ve özlemlerini yansıtması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının benzerlikler kurularak soyutlamalar yolu ile yeni sentaktik bütüne eklenmesi anlamında, öz'e ilişkindir.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, bir avlu etrafında organize edilen parçalı birimlerden oluşan geleneksel konut anlayışının içe dönük, mahremiyeti sağlayan biçim sentaksının, benzerlikler yolu ile soyutlamalar yapılarak yeniden üretilmesi, öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesinde, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan sur ve evler temasının, ikonik benzerlikler yolu ile yeniden üretimi öz'e ilişkindir.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının söz dizimi kurallarının yeniden üretilmesi anlamında, sentaksa sahiptir.
	Analojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerine ait söz dizimi kurallarının, soyutlamalar, farklı koordinat sistemleri, ekleme-boşaltma-dönüştürme gibi işlemlere tabi tutulmuş geometrik form ve biçimler aracılığı ile üretilmesi anlamında, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının söz dizimi kurallarının ikonik benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında sentaks niteliği taşımaktadır.
SEZGİSELLİK	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının, evrensel biçim dilleri ile "Anadolu'nun çağdaş yorumu" anlayışına uygun olarak bir araya getirilmesi açısından, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "Anadolu'nun çağdaş yorumu" anlayışının, kullanıcı ve mimarın biçim tercihlerinin ve dönemin egemen zevkinin, yaşamın karmaşık ve çelişkinliğinin, demokrasi kavramı çerçevesinde farklı kültürel katmanlara ilişkin mekansal, biçimsel imge ve şekillere başvurmak yolu ile çok parçalı bir bütün oluşturacak biçimde bir araya getirilmesi anlamında, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, biçimi oluşturan soyut ve somut, yerel ve evrensel, imgesel, biçimsel, kavramsal aidiyetlerin, yeni bir sentaktik bütün içinde bilindik bir kod'a dönüştürülmesi anlamında, ikonik olarak sezgisellik niteliği taşımaktadır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, Türk Evi mekan kurgusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan plan şemasının (Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu, uluslararası biçim dillerinin (dekostrüktif, postmodern, modern) biçimlendirme esaslarını çağrıştıran gösterge niteliği ile, tipolojik anlamda simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerine ait söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik esas üzerinde üretilmiş görünümü olarak, sentaktik anlamda simgeseldir.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Analojik	Yapı, iki ayrı aileye hizmet veren, parçalı bir bütün oluşturacak biçimde yerel, evrensel ve başka tasarımcıları ürünlerine benzetmek yolu ile üretilen konut imgesinin, mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumu" olarak tanımladığı tasarım yaklaşımı imgesinin, kullanıcının kendi bireyselliğini ön plana çıkaran farklı olma isteğinin yansıması olarak, tüketim toplumu değerlerinin yeniden üretilmiş bir görünümü olarak, mevcut mimari biçim ve mekansal görünümlere ait imge ve şekillerin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerinin, biçimsel ve mekansal modellemeler yolu ile benzerlikler kurularak üretilmesi anlamında, ikonik olarak simgeseldir.
SOYUTLAMA	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının, yeni sentaktik bütüne eklenmesi anlamında, öz'e ilişkin soyutlamalar barındırmaktadır.
	Analojik	Yapının biçimlendirilmesinde, bir avlu etrafında organize edilen parçalı birimlerden oluşan geleneksel konut anlayışının içe dönük, mahremiyeti sağlayan biçim sentaksının, benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi, öz'e ilişkin soyutlamalara dayalıdır.
	İkonik	Yapının biçimlendirilmesine öncülük eden, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan sur ve evler temasının, ikonik benzerlikler yolu ile yeniden üretimi, öz'e ilişkin soyutlamalar içermektedir.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, Türk Evi mekan kurgusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan plan şemasının (Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusu) ve uluslararası biçim dillerinin (dekostrüktif, postmodern, modern), değişmez zihinsel imajlarına dayalı özelliklerin devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Analojik	Yapı, parçalı bir bütün oluşturacak biçimde yerel, evrensel ve başka tasarımcıları ürünlerine benzetmek yolu ile üretilen konut imgesinin, mimarın "Anadolu'nun çağdaş yorumu" olarak tanımladığı tasarım yaklaşımı imgesinin, kullanıcının kendi bireyselliğini ön plana çıkaran farklı olma isteğinin yansıması olarak, tüketim toplumu değerlerinin yeniden üretilmiş bir görünümü olarak, mevcut mimari biçim ve mekansal görünümlere ait imge ve şekillerin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır
	Sentaktik	Yapı, yerel, evrensel ve başka tasarımcıların ürünlerine ait söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik esas üzerinde bir araya getirilmiş mekan kompozisyonuna sahip olduğundan, sentaktik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, Türk Evi mekan kurgusunun, Ankara Kaleiçi'nin sur ve evlerden oluşan dokusunun, evrensel biçim dillerinin, tasarımcının "Anadolu'nun çağdaş yorumu" olarak tanımladığı tasarım yaklaşımı uyarınca devralınması anlamında, çevresel ve kültürel değerlerde süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, tipolojik olarak Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun, sur ve evler temasının yeniden üretimi yolu ile biçimlendirildiğinden, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yerel, evrensel ve başka tasarımcıların ürünlerine ait söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik esas üzerinde üretilmesi anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan sur ve evler temasının, geleneksel dilin biçim ve mekansal modellerin kullanımı (avlulu mekan modeli, cumba, kafes, söve) ve tarihsel öğe ve motiflerin (kale duvarları, dorik sütun, üçgen alınlık, kemerler) kullanımı ile biçimlendirildiğinden, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	İkonik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu ve sur içinde evler imgesinin, benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusunun içe dönük, mahremiyeti sağlayan, avlulu evlerden oluşan dokusunun çok parçalı bir düzen içinde bindirmeli cumbalar, ahşap kafesli pencereler, taş söveler eklenerek yeniden üretimi ile sur ve evler temasının (Kaleiçi'nde sur duvarları üzerinde çıkma yapan cumbalar) değişmez zihinsel imajının devralınması anlamında tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu ve sur içinde evler imgesinin, benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu ve sur içinde evler imgesinin, ikonik benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu imgesinin, sur ve evler temasının; evrensel biçim dilleri ile yeni bir sentaktik bütün içinde "Anadolu'nun çağdaş yorumu" anlayışına uygun olarak bir araya getirilmesi açısından, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, Anadolu'nun çağdaş yorumu anlayışının, kullanıcı ve mimarın biçim tercihlerinin ve dönemin egemen zevkinin, yaşamın karmaşık ve çelişkinliğinin, demokrasi kavramı çerçevesinde farklı kültürel katmanlara ilişkin mekansal, biçimsel imge ve şekillere başvurmak yolu ile çok parçalı bir bütün oluşturacak biçimde bir araya getirilmesi anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, biçimi oluşturan soyut ve somut, yerel ve evrensel, imgesel, biçimsel, kavramsal aidiyetlerin, yeni bir sentaktik bütün içinde bilindik bir kod'a dönüştürülmesi anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu ve sur içinde evler imgesinin, benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 34'ün devamı

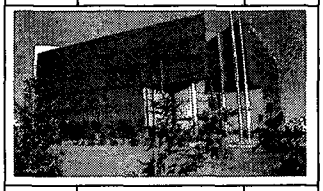
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Analojik	Yapı, yerel (Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu ve sur içinde evler imgesinin) ve uluslar arası biçim dillerinin (dekonstrüktif, modern, postmodern), tarihsel geleneksel biçimsel ve mekansal modellemelerinin (avlu oluşumları, geleneksel evler dokusu, sur içinde evler, cumba, kale, kemer, kafes, söve, dorik sütun, üçgen alınlık) benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, yerel ve evrensel biçim dillerine ait söz dizimi kurallarının yeni bir sentaktik esas üzerinde kurgulanması anlamında, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, soyut ve somut imgelerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde kullanılması, ikonik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLİK	Tipolojik	Yapı, geleneksel mimarinin, biçimsel ve mekansal modellemelerine ait (Ankara Kaleiçi geleneksel kent dokusu imgesinin; avlu oluşumları, geleneksel evler dokusu, sur öğeleri ile bütünleştirilerek) tipolojik özelliklerin devralınması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı; geleneksel biçim dilinin, biçimsel ve mekansal modellemelerine ait tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, geleneksel biçim dilinin toplumsal bellekte yer etmiş imge ve şekiller yolu ile canlandırılmasıyla yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 35. Doğan Medya Center'ın kavramsal analizi

DOĞAN MEDYA CENTER

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

[261]

Girişten detay

[261]

İç avludan görünüm

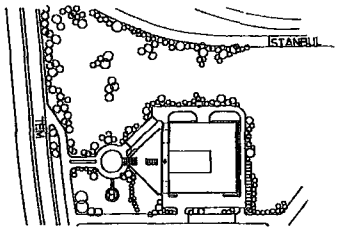
[262]

İç mekandan ayrıntı

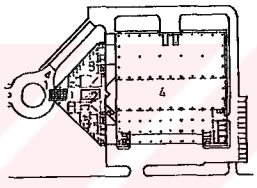

[262]

GARFİK ANLATIM

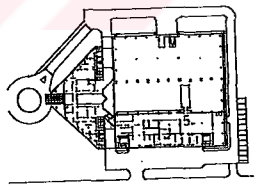

Vaziyet Planı

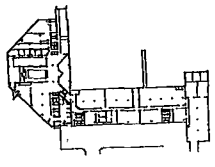

Zemin Kat Planı

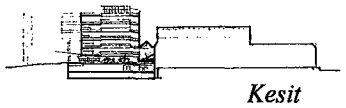
1.Giriş
2.Atrium
3.Yönetim+Büro
4.Ana baskı

Birinci Kat Planı

Birinci Bodrum Kat

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Akan mekanlar**	***Alegori**
***Bütünlük**	***Analoji**
***Çağdaşlık**	***Boyutsal koordinasyon**
***Doğal ışık**	Çelişki
***Geçirgenlik**	***Değişebilirlik**
***Hafiflik**	***Ekoloji**
***Prestij sağlama**	Ekonomi
***Pürizm**	***Esneklik**
***Saydamlık**	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-23	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Murat-Hayati. Tabanlıoğlu **Yapım Yeri-Yılı:** İstanbul, 1992-93 **Ana İşlev :** Medya plaza **Yapım Sistemi:** BYS + ÇK	**1990-2000**

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtması, tipolojik anlamda alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtmanın yanı sıra ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun gazetecinin kaleminin sivriliğini sembolize etmesi; bir medya center olarak kullanım amacına uygun nitelikte "yayın" kavramını oluşturan düşünce ve kol birliğini sembolize eden yapının iki ayrı geometrik forma sahip yönetim+büro ve endüstriyel faaliyet bölümlerinden oluşması, görsel bütünlüğü bozmadan camlar aracılığı ile ses izolasyonu sağlayarak kütleleri birbirlerine bağlama fikri, alegoriktir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun modern estetiğin geometrik saflaştırmaya dayalı biçim dilini yansıtması anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çarpık kentleşmeye karşı alanda içe çekilerek yaratılan "yeşil kuşak" imgesine dayalı kavram üretimi; biçimlendirmede ise modern estetiğin biçim dilini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonu ile taşıdığı anlamsal, iletişimsel değer açısından, alegori niteliği taşımaktadır.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı biçim dilinin (üçgen ve dikdörtgen formların biraraya getirildiği çözüm önerisi) devralınması yolu ile geometrik saflaştırmaya gidilerek tasarlanmış kütle-mekan kompozisyonu; betonarme yapım sisteminin olanaklarının, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin (saydamlık ve hafiflik yaratacak biçimde) kullanılması; planlamada esnek planlama anlayışının geçerli kılınışı ve ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı çözüm önerisi ile, analojiler yolu ile üretilmiştir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, geometrik form kompozisyonu ile modern estetiğin biçim diline referans verme anlamında, iki ayrı geometrik forma sahip yönetim+büro ve endüstriyel faaliyet bölümlerinin "yayın" kavramını oluşturan düşünce ve kol birliğini sembolize eden birlikteliği anlamında ve ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun gazetecilerin kaleminin sivriliğini sembolize eden soyut kavramsal arayışlara dayalı biçim dili ile, analojiler yolu ile üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, üçgen ve dikdörtgen rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, sentaktik olarak analojiler yoluyla üretilmiştir.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonunun, soyut kavramsal arayışların benzetme süreçleri aracılığı ile imgeleştirilmesi anlamında, ikonik anlamda analojiler yoluyla üretilmiştir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapı eleman, bileşen, öğe ve malzemeleri arasında boyutsal koordinasyona imkan vermesi yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin devralınması anlamında, tipolojik olarak boyutsal eşgüdüme sahiptir.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, modüler bir aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olduğundan, sentaktik anlamda boyutsal koordinasyona sahiptir.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, işlevsel ve mekansal değişikliklere olanak sağlama açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde aynı form düzeni içinde, serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama açısından, tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modüler bir aks sistemi göre esnek bir planlama ile açık büro sistemine göre gerektiğinde farklı kullanımlara olanak sağlayan esnek mobilyalar aracılığı ile düzenlenmiş olduğundan, sentaktik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya dayalı tasarım dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapının dış cephesinin ısı, güneş ve gürültüye karşı korunum sağlayan özel üretim camlar ile kaplanması, betonarme olarak inşa edilmiş olması, iç ve dış çevrede yaratılan yeşil zonlar ile doğa ile diyalog kurularak bütünlük sağlanmış olması, ekolojiktir.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olmasının mekanların düzenlenmesinde sağladığı esneklik, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin esnek planlama anlayışına uygun olacak biçimde bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şeması ile tipolojik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ESNEKLİK	Analojik	Yapı, modern estetiğin davranışçı ve pragmatik planlama anlayışı çerçevesinde, aynı form düzeni içinde serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılama ilkesinin devralınması anlamında, esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modüler bir aks sistemi içinde esnek bir planlama ile açık büro sistemine göre, gerektiğinde farklı kullanımlara olanak sağlayan esnek mobilyalar aracılığı ile organize edilmiş mekansal düzenlemeye sahip olduğundan, sentaktik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üsluba çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, iç ve dış çevrede yaratılan yeşil zonlar ile doğa ile diyalog kurularak bütünlük sağlanmış olması, aynı anlayışın iç mekanda yaratılan avlu ile devam ettirilmesi, söz konusu avlunun iç mekana sağladığı şeffaflık ile "doğal ışık" tan yararlanmak, dış cephede ısı, güneş ve gürültüye karşı özel üretilmiş camlar ile izolasyon sağlamak anlamında, pragmatik olarak işlevseldir.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarına dayalı olarak planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte bir plan çözümüne sahip olduğundan, tipolojik anlamda fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "yayın" kavramının kavramsal içeriğinin mecazlar, benzetmeler yapılarak biçime uyarlanması ve böylece simgesel, çağrışımsal işlevlerin karşılanması anlamında fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun bir modül-aks sistemine göre tasarlanmış olması, planlamada esneklik sağlamakta; işlevsel birimlerin hem net bir şekilde birbirlerinden ayrılmalarını hem de birbirlerine eklenmelerini kolaylaştırmaktadır.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	İkonik	Yapı, işlevini yansıtan anıtsal- simgesel nitelikli bir gösterge olarak; sembolik, çağrışımsal işlevlerin karşılanması anlamında, fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı biçim dilinin geometrik saflaştırmaya gidilerek, üçgen ve dikdörtgen formlardan oluşan kütle-mekan kompozisyonu ile yeniden üretilmiş olması anlamında, geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı biçim diline uygun olacak biçimde geometri esaslı kütle-mekan ve plan organizasyonuna sahip olduğundan, analojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı rasyonel-geometrik üçgen ve dikdörtgen formlardan oluşan parçalı bütünlüğü ile, geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin geometri esaslı kütle, mekan ve plan organizasyonuna sahip olduğundan, çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunu, esnek planlamaya dayalı çözüme gitme anlayışını, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile, ikon değerine sahiptir.
	Analojik	Yapı, yönetim+büro bölümünün üçgen formunun sivri ucu ile "gazetecinin kaleminin sivriliğini" çağrıştıran ikonik bir gösterge olmanın yanı sıra "yayın" kavramının kavramsal içeriğini oluşturan unsurların (düşünce ve kol birliğini sembolize eden iki ayrı geometrik forma dönüştürülerek sembolize etmek) sembolize edilerek biçime dönüştürülmesi anlamında ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile modern estetiği çağrıştırmanın yanı sıra, kural tabanlı sistemler ile çalışıldığının göstergesi olacak biçimde ikon değerine sahiptir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	İkonik	Yapının çarpık kentleşmeye karşı alanda içe çekilerek park hissi veren "yeşil kuşak" içine yerleştirilmiş bir görünüme sahip olacak biçimde tasarlanmasına dayalı kavram üretimi, aynı ideali iç mekanda da bir iç bahçe ve atrium tasarlayarak tekrarlama, ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun "gazetecilerin kaleminin sivriliğini" sembolize etmesi anlamında, ikonik olarak ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin kütle-mekan kompozisyonuna ilişkin değişmez çağrışımsal imajlara sahip yeniden üretilmiş görünümü ile, tipolojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun, gazetecilerin kaleminin sivriliğini sembolize etmesi; bir medya center olarak kullanım amacına uygun nitelikte "yayın" kavramını oluşturan düşünce ve kol birliğini sembolize eden yapının iki ayrı geometrik forma sahip yönetim+büro ve endüstriyel faaliyet bölümlerinin birlikteliği ve aynı ideali yansıtan bütünlüğünü sembolize etmek anlamında, imgeseldir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sistemin yeniden üretilmiş görünümü olmak anlamında, sentaktik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı çarpık kentleşmeye karşı alanda içe çekilerek park hissi veren "yeşil kuşak" içine yerleştirme, aynı ideali iç mekanda da bir iç bahçe ve atrium tasarlayarak tekrarlama, ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun gazetecilerin kaleminin sivriliğini sembolize etmesi anlamında, imgeseldir.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı modern estetiğin işlevsel olma, rasyonellik, zaman içindeki değişmeleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş serbest plan ilkesinin kat kullanımlarında esneklik yaratacak biçimde kullanılması ve yapının, içinde ve dış çevresinde yaratılan yeşil zonlar ile doğa ile diyalog kurulmasına dayalı bir biçimlendirmeye gidilmiş olması anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini (geometrik form düzeni, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi, esnek planlama) yansıtma anlamında, tipolojik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, yönetim+büro bölümünün üçgen formunun sivri ucunun, "gazetecinin kaleminin sivriliğini"; iki ayrı geometrik formdan oluşan kütlenin, "yayın" kavramının kavramsal içeriğini oluşturan unsurları (düşünce ve kol birliği) sembolize etmesi anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, sentaktik olarak indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapının alandaki konumlanışın, "park içinde yeşil kuşak" oluşturma idealinin çarpık kentleşmeye karşı bir tavra işaret etmesi, ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun "gazetecilerin kaleminin sivriliğini" göstermesi ve iki ayrı geometrik formdan oluşan kütlenin, "yayın" kavramının kavramsal içeriğini oluşturan unsurları sembolize etmesi, indeks niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin kütle-mekan kompozisyonuna ilişkin değişmez çağrışımsal imajlara sahip olmak anlamında (rasyonel geometrik form düzeni, planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla esnek planlamaya dayalı çözüme gitme, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi, modüler cephe bölünmesi ile yaratılan saydamlık ve hafiflik) mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı "yayın" kavramını çağrıştıran zihinsel imgelerin (fikir ve kol birliği) binanın biçimlendirilmesindeki etkisi; giriş aksını belirleyen yönetim ve büro bölümlerine hizmet veren üçgen şeklindeki geometrik formun sivri ucunun, gazetecilerin kaleminin sivriliğini çağrıştırması, mecazidir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MECAZ	Sentaktik	Yapının geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun, yan anlam düzeyinde modern estetiği çağrıştırması, mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, giriş aksını belirleyen yönetim ve büro bölümlerine hizmet veren üçgen şeklindeki geometrik formun sivri ucunu, gazetecilerin kaleminin sivriliğine benzetmek anlamında, ikonik olarak mecazi nitelikler taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin (rasyonel geometrik form düzeni, planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla esnek planlamaya dayalı çözüme gitme, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi, modüler cephe bölünmesi ile yaratılan saydamlık ve hafiflik) yeni sentaktik bütüne yansıtılması anlamında, mimesis içermektedir
	Analojik	Yapı, "yayın" kavramının kavramsal içeriğinin benzerlikler kurularak, çağrışımlar yolu ile imgeleştirilmesi; gazetecilerin kaleminin sivriliği çağrıştırmak için üçgen formunun yan anlam dizgelerine başvurma anlamında, mimesis yolu ile üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sisteme başvurmak yolu ile biçimlendirilmiş olması, mimesis niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, giriş aksını belirleyen yönetim ve büro bölümlerine hizmet veren bölümün üçgen formunun, gazetecilerin kaleminin sivriliğini çağrıştırması anlamında, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması, yararlılık ölçütü olduğundan, yapı çağrışım düzeyinde, modülerlik niteliğine sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, rasyonel estetiğin biçim diline ait biçimsel ve mekansal özelliklerin devralınması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, modülerdir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MODÜL	Sentaktik	Yapı rasyonel-geometrik üçgen ve dikdörtgen formlarından oluşan parçalı bütünlüğü içinde, bir modül aks sistemine göre tasarlandığından, sentaktik anlamda modülerlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anlamsal iletişimsel bir gösterge olacak biçimde devralınması anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapıda, modern estetiğin işlevsel olma, rasyonellik, zaman içindeki değişmeleri kapsayacak biçimde düzenlenmiş serbest plan ilkesinin kat kullanımlarında esneklik yaratacak biçimde kullanılması ve yapının, içinde ve dış çevresinde yaratılan yeşil zonlar ile doğa ile diyalog kurulması, nedenseldir.
	Tipolojik	Yapının, modern estetiğin biçim dilinden kaynaklı olarak; geometrik form düzeni içinde ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi ve esnek planlamaya dayalı mekan organizasyonuna sahip olması, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, yönetim+büro bölümünün üçgen formunun sivri ucunun, "gazetecinin kaleminin sivriliğini"; iki ayrı geometrik formdan oluşan kütlenin, "yayın" kavramının kavramsal içeriğini oluşturan unsurları (düşünce ve kol birliği) sembolize etmesi anlamında, nedensellik niteliğine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, nedenseldir.
	İkonik	Yapının alandaki konumlanışın, "park içinde yeşil kuşak" oluşturma idealinin çarpık kentleşmeye karşı bir tavra işaret etmesi, ana giriş aksının üçgen formunun sivri ucunun "gazetecilerin kaleminin sivriliğini" göstermesi ve iki ayrı geometrik formdan oluşan kütlenin, "yayın" kavramını çağrıştırması nedenseldir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ÖZ	Analojik	Yapı, "yayın" kavramını çağrıştıran zihinsel imgelerin (fikir ve kol birliği) binanın biçimlendirilmesindeki etkisi (farklı işlevsel ve mekansal gereksinimlere hizmet veren bölümlerin arada yaratılan ve cam ile kaplanılan mekan aracılığı ile birleştirilerek görsel anlamda geçirgenlik sağlanmış olması); giriş aksını belirleyen yönetim ve büro bölümlerine hizmet veren üçgen şeklindeki geometrik formun sivri ucunun, "gazetecilerin kaleminin sivriliği" sembolize etmesine ilişkin kavramsal mecazlar ile öz niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, doğal ışıktan yararlanmaya olanak sağlayan form seçimi ve mekan kurgusu, farklı gereksinimleri karşılayan esnek çözümler, malzeme ve teknolojiden yararlanma anlamında rasyonel bir tutumun izlenmesi ve hizmet eden ve edilen mekanların ayrımı açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarına dayalı olarak planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışla farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esneklikte bir plan çözümüne sahip olduğundan, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek planlama anlayışına dayalı plan şemasının değişmez zihinsel imajlarına başvurmak anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-geometrik formlara dayalı mekan kurgusunun, esnek bir planlamaya sahip olması anlamında, sentaktik olarak yararlılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim diline öykünen tasarım kararları ile yararlı olanın devralınması dolayısıyla kazandığı çağrışımsal değer açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, yönetim+büro kısmının yer aldığı üçgen bölümde, iç avluda yeşil bir bahçe oluşturarak katlar arasında görsel iletişim kurmak ve bu bölüm ile endüstriyel bölüm arasında yaratılan atrium aracılığı ile "doğal ışık" tan yararlanmak; dış cephe kaplamalarında ısı, güneş ve gürültüye karşı özel üretilmiş camlar kullanılmak; büro katlarında, teknik alt yapının yükseltilmiş zemin içine yerleştirilmesi ve asma tavan kullanılarak aydınlatma, güvenlik kameraları ve duman dedektörlerine yerleştirilme kolaylığı sağlanması; endüstriyel bölümde asma tavan yerine özel klima sistemleri kullanılması, çatının geniş açıklık geçmeye elverişli uzay kafes olması anlamında, rasyoneldir.
	Tipolojik	Yapı tipolojik olarak, modern estetiğin ayrıntılandırılmış işlevsel birimlerin birleştirilmesine dayalı (asansör, merdiven, ıslak hacimler, tesisat hacimleri vb. bir çekirdek içinde toplanarak üçgen bölüme bitişik ayrı bir bölümde çözümlenmiş olması, yönetim+büro+endüstriyel bölümlerin birleştirilmesi), zaman içindeki değişiklikleri karşılama potansiyeline sahip esnek planlama anlayışının devralınması anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı benzerlikler kurularak çağrışımlar uyandıracak biçimde, modern estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin, rasyonel-geometrik form düzeni içinde karşılanmış olması ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	Sentaktik	Yapı rasyonel-geometrik formlara dayalı mekan kurgusunun, farklı işlevsel birimlerden oluşan (yönetim+büro+endüstriyel bölüm) bütünün oluşturulmasına imkan sağlaması ve büro katlarında esnek planlama ile açık büro sisteminde düzenlemeye gidilmiş olması anlamında, rasyoneldir.
	İkonik	Yapı modern estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk, geometrik form düzeni gibi özelliklerini çağrıştıran gösterge niteliği ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim diline ilişkin söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu modern estetiğin biçim dilinin söz dizimi kurallarına göre tasarlanmış kütle-mekan kompozisyonu ile sentaks içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-geometrik formlardan oluşan mekan organizasyonu ile, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre tasarlanıp inşa edildiğinden, sentaks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme ilkelerine dayalı söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapı, "yayın" kavramının kavramsal içeriğini sembolize etmek amacı ile aynı ideali yansıtan tek bir kütle yerine bu idealde buluşan farklı işlevleri karşılayan bölümlerden kurulu parçalı bütünün bir atrium aracılığı ile içte ve dışta süreklilik sağlayarak görsel bütünlük oluşturması ve giriş bölümünün üçgen formunun sivri ucunun, "gazetecilerin kaleminin sivriliğini" sembolize etmesi anlamında, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunu, esnek planlamaya dayalı plan kurgusunu, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesine dayalı biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile simgeseldir.
	Analojik	Yapı, "yayın" kavramının kavramsal içeriğini oluşturan fikir ve kol birliği imgelerinin iki ayrı kütle içinde sembolize edilmesi ve yapının ana girişinin bulunduğu üçgen bölümünün sivri köşesinin "gazetecilerin kaleminin sivriliğini" çağrıştırma amacı taşıması anlamında, simgeseldir.
	İkonik	Yapı modern estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk, geometrik form düzeni gibi özelliklerini çağrıştıran gösterge niteliği ile rasyonalist anlayışı temsil eden simge değerine sahiptir.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini çağrıştıran gösterge niteliğinin yanı sıra yeni bir bina tipolojisine hizmet eden bir yapı (medya center) olmanın yanı sıra çarpık kentleşme olgusuna karşı "yeşil bir kuşak" oluşturma imgesinin, biçimsel olarak yapının ana girişinin bulunduğu üçgen bölümünün sivri köşesinin gazetecilerin kaleminin sivriliğini çağrıştırması anlamında, simgeseldir.
SOYUTLAMA	Analojik	Yapı, ana giriş aksını belirleyen yönetim ve büro bölümlerine hizmet veren üçgen şeklindeki geometrik formun sivri ucunun, "gazetecilerin kaleminin sivriliği" sembolize etmesine ilişkin kavramsal mecazlar ile öz'e ilişkin soyutlamalar içermektedir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına dayalı modüler plan ve cephe (cephelerde kullanılan özel üretim camlar ile) düzeninin, yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon nitelikleri açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin devralınması ile modüler plan ve cephe (cephelerde kullanılan özel üretim camlar iledüzeninin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon nitelikleri açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre kurgulanan plan şeması, yapı bütününe sentaktik anlamda standartlık niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, modern estetiği çağrıştıran bir gösterge olması nedeni ile yan anlam düzeyinde standartlık niteliği taşımaktadır.

Tablo 35'in devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, tipolojik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, analojik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, tipolojik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, analojik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin geometri esaslı kurgusunun devralınması yolu ile biçimlendirildiğinden, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, ikonik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
TİP	Tipolojik	Yapı, modern estetiği karakterize eden rasyonel geometrik formlar aracılığı ile tasarlamak, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi ve esnek planlamaya dayalı plan şeması ile bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin değişmez zihinsel imalarına başvurmak anlamında, tip çözüme dayalıdır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim diline referansla üretilmiş olduğundan, analojik anlamda tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin geometri esaslı kurgusunun değişmez imajına başvurularak üretildiğinden, sentaktik anlamda tip'e ilişkindir.

Tablo 35'in devamı

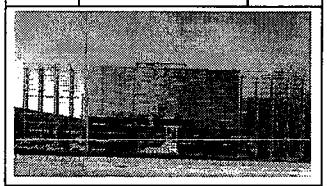
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini yansıtan biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Analojik	Yapı, "yayın" kavramının kavramsal içeriğini sembolize etmek amaçı ile aynı ideali yansıtan tek bir kütle yerine, bu idealde buluşan farklı işlevleri karşılayan bölümlerden kurulu parçalı bütünün bir atrium aracılığı ile içte ve dışta süreklilik sağlayarak görsel bütünlük oluşturulması anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dillerinin kalıplaşmış değişmez imajına başvurmak anlamında, tipolojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "yayın" kavramının yeniden üretilmiş bir görünümü olmanın yanı sıra, modern estetiğin biçim diline öykünen kütle-mekan kompozisyonu ile yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kütle ve mekan formunun bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde kurgulanmış rasyonel-geometrik iki ayrı form kullanılarak oluşturulması ile yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin çağrışımsal iletişimsel göstergesi olarak, ikonik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLİK	İkonik	Yapı, inşa edildiği alanda "çarpık kentleşmeye" karşı alanda geri çekilerek yeşil bir bant içinde yapıyı tasarlamak üzerine inşa edilmiş bir söylemle, karşıtlıklar yoluyla bulunduğu çevrenin özelliklerinden yola çıkılarak tasarlandığından, yerellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 36. Aksoy-technal Fabrika Yönetim Binası'nın kavramsal analizi

AKSOY-TECHNAL FABRİKA YÖNETİM BİNASI

FOTOĞRAFLAR

Ön cepheden görünüm

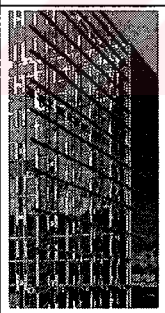
[264]

Ön cepheden ayrıntı

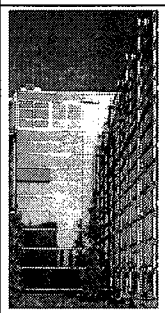
[264]

Ön cepheden ayrıntı

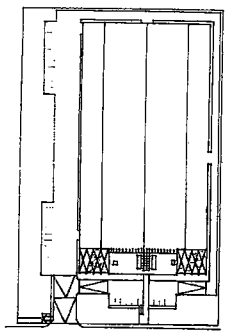
[264]

Yan cepheden görünüm

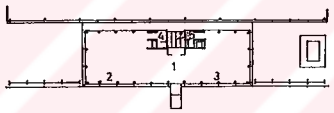

[264]

GRAFİK ANLATIM

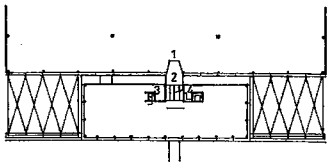
Vaziyet Planı

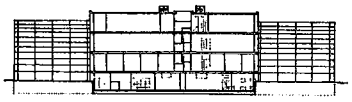
Zemin Kat Planı

1.Fabrika içi
2.Sahanlık
3.Bay WC
4.Bayan WC
5.Mutfak

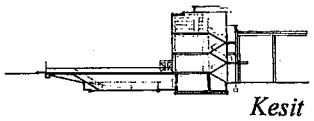
1.Giriş holü
2.Showroom ve toplantı bölümü
3.Açık ofis
4.Bay WC
5.Bayan WC

Birinci Kat Planı

Boyuna Kesit

Kesit

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Algıda çeşitlilik**	***Alegori**
***Belirsizleşme**	***Analoji**
***Cisimsizleştirme**	***Boyutsal koordinasyon**
***Farklı zamandalık**	Çelişki
***Hafiflik**	***Değişebilirlik**
***İlüzyon**	***Ekoloji**
***Kalıcılık-geçicilik**	***Ekonomi**
***Kırılma**	***Esneklik**
***Minimalizm**	***Fonksiyonellik**
***Saydamlık**	***Geometri**
***Teknoloji**	***İkon**
***Yansıma**	***İmgesellik**
***Yataylık**	***İndeks**
***Yükselme**	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	***Öz**
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	***Uygulanabilirlik**
	***Verimlilik**
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	Yerellik

Ö-24	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** Gökhan Avcıoğlu	**1990-2000**
		Yapım Yeri-Yılı: Yalova, 1996-99	
		Ana İşlev : Fabrika yönetim binası	
		Yapım Sistemi: AD + ÇK	

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtması, tipolojik anlamda alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, genel hatları bilinen bir formun göze yabancılaştırılmasına dayalı olarak "yanılsama" kavramını; yansıma, kırılma, yok olma, illüzyon yaratan elemanlar, cisimsizleştirme, yükselme gibi kavramsal arayışlar ile ifade etmek ve gelişen teknolojiler ve malzeme olanakları ile teknoloji"nin mimari söylemini üretmek anlamında, alegoriler üretmektedir.
	Sentaktik	Yapı, rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun modern estetiğin geometrik saflaştırmaya dayalı biçim dilini yansıtması anlamında, sentaktik olarak alegori niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, gelişen cephe sistemi teknolojileri ve yeni malzeme olanaklarının kullanılmasının, cephe sistemleri üreten bir fabrika yapısını ifade etmesi; yapı bütününde teknolojist ve minimalist (yapıyı bulunduğu ortamda geniş cam yüzeylerinin yarattığı yansıma ve kırılmalarla cisimsizleştirip bağlamından koparma) söylemlere ait biçimlendirme ilkelerine dayalı düzenlemelere gidilmiş olması, alegoriktir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin; cam ve çelik malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisinin saydamlık ve hafiflik yaratacak biçimde devralınması, strüktür sisteminin cepheye yansıtılmış olması, işlevsel kurguda netlik ve dolambaçsız sonuca gitme, planlamada esnek plan anlayışı, geometrik saflaştırmaya dayalı form kompozisyonu, yeniden üretilebilme özelliği olan malzeme ve strüktür sistemleri ile çalışma, modüler plan ve cephe düzeni gibi karakteristik özelliklerinin değişmez zihinsel imajlarına başvurma anlamında, tipolojik olarak analojiler yoluyla üretilmiştir.
	Sentaktik	Yapı, dikdörtgen formlu plan kompozisyonu ile geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışmak anlamında, sentaktik olarak analojiler yoluyla üretilmiştir.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Analojik	Yapı, mevcut prefabrik bir üretim alanıyla onun önüne takılan yönetim yapısını "yanılsama" ile farklı algılatma, cephelerin çelik profillerden oluşan yatay çizgili kompozisyonunu yukarıya doğru daraltarak görünüş aldatmacası ile "yükselme" etkisi yaratma, yapının cephelerini yansıtıcı geniş cam yüzeylerle kaplayarak ve çelik profilleri her iki yönde uzatarak yapıyı "cisimsileştirme", yapıyı bulunduğu ortamda "yok etme", "saydamlaştırma", kolonları binanın gerisine yerleştirmek ve asgari sınır çizgileri ile bütünde "hafiflik" etkisi yaratma, cephede kullanılan manuel ayarlı cephe sistemi ile ışığın geliş açılarını şaşırtma ve "kırılma" lar ile içte ve dışta sürprizli mekanlar yaratma, gibi soyut kavramsal arayışlar ile form oluşturma açısından analojiler yoluyla üretilmiştir.
	İkonik	Yapı, teknolojist söylemi ve minimalist söylemi üreten kavramsal içeriklerin öz'üne ilişkin ifadelerin yaratılması anlamında, çağrışımsal, iletişimsel ikonik bir gösterge olarak, analojiler yolu ile üretilmiştir.
BOYUTSAL KOORDİNASYON	Pragmatik	Yapının modüler plan ve cephe düzeninin yapım, üretim ve planlamada kolaylık sağlaması yararlılık ölçütü olduğundan, yapı, çağrışım düzeyinde boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin cam, çelik, alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisinin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, bir üsluba ilişkin özelliklerin çağrıştırılması anlamında, boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin cam, çelik, alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisinin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, bir üsluba ilişkin özelliklerin çağrıştırılması anlamında, analojik anlamda boyutsal koordinasyona sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, tercih edilen malzeme (çelik, cam ve alüminyum) ve cephe sisteminin kurguladığı strüktür sisteminin, yapı bütününe modülerlik, standartlık vb. kriterleri sağlaması anlamında, boyutsal koordinasyona sahiptir.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
BOYUTSAL KOORDİNASYON	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin cam, çelik, alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisinin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, bir üsluba ilişkin özelliklerin çağrıştırılması anlamında, boyutsal koordinasyona sahiptir.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapının, modüler bir aks sistemine göre planlanmış olması, işlevsel ve mekansal değişikliklere olanak sağlama açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin (esnek planlama) değişmez zihinsel imajlarına başvurma anlamında kazandığı çağrışım değeri ile değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının strüktür sistemi ve kullanılan malzemelerin, zaman içindeki değişikliklere cevap verecek biçimde söküp takılabilir oluşu, ve esnek çözümlere olanak sağlaması, değişebilirlik niteliği sağlamaktadır.
	İkonik	Yapı, cephelerdeki cam ve bağlantı elemanlarının değişen hava koşulları ve ışıkla farklı algılar oluşturması, ön taraftaki işlek karayolunda hareket eden araçların yol kotundan da aşağıya inmiş cepheler üstünde kayan görüntülerinin yansıma ve kırılmalarla gece ve gündüz değişen görüntüler oluşturması anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
EKOLOJİ	Pragmatik	Yapı, gerektiğinde sökülüp, değiştirilebilir ışığın durumuna göre manuel ayarlı bir cephe sistemi ile hem doğal havalandırma hem güneş kontrolü sağladığından, ekonomik, akıllı, enerji tasarruflu sistemlerle çalışılması anlamında, ekoloji niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, cephelerin yansıtıcı geniş cam yüzeylerle kaplayarak ve çelik profilleri her iki yönde uzatarak yapıyı bulunduğu ortamda "yok etme", cephede kullanılan manuel ayarlı cephe sistemi ile ışığın geliş açılarını şaşırtma ve "kırılma" lar ile enerji tasarruflu, ekonomik, yapı yapmanın göstergesi olarak, ekoloji niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
EKONOMİ	Pragmatik	Yapı, gerektiğinde sökülüp, değiştirilebilir ışığın durumuna göre manuel ayarlı bir cephe sistemi ile hem doğal havalandırma hem güneş kontrolu sağladığından, ekonomik, akıllı, enerji tasarruflu sistemlerle çalışılması anlamında, yararlılık içermektedir.
	Sentaktik	Yapının strüktür sistemi ve kullanılan malzemelerin zaman içindeki değişikliklere cevap verecek biçimde söküp takılabilir değiştirilebilir olması, ekonomik olma niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının modüler bir aks sistemine göre tasarlanmış olmasının mekanların düzenlenmesinde sağladığı esneklik, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin (planlamada davranışçı ve pragmatik bir tavırla esnek planlamaya olanak sağlaması) değişmez zihinsel imajlarına başvurma anlamında kazandığı çağrışım değeri ile esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, bir üsluba çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının, dikdörtgen bir form içinde 10x30 cm boyutlarda 25 cm'lik ardgerilimli döşeme ile 16 cm'lik çok ince çelik çevre kolonlardan kurulu strüktür sistemine göre işlevsel kurguda netlik sağlayan bir çözüme sahip olması; plan, cephe ve kütle biçimlendirmesinde yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapı, kullanılan malzemelerin ekonomik büyüklükleri, oranlar üzerine yeni seçenekler sunma, sökülüp değiştirilebilir cephe ve güneş kontrol sistemleri ile hem doğal havalandırma hem de güneş kontrolu sağlama anlamında, işlevseldir.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin planlamada davranışçı ve pragmatik bir tavırla esneklik sağlama,, yeni malzeme ve teknolojilerden yararlanmaya yönelik rasyonel tutumunun sağladığı yararlar açısından, fonksiyoneldir.
	Analojik	Yapı, gelişen teknolojiler ve malzeme olanakları ile "teknoloji"nin ve "yanılsama"nın mimari ifadesini üreten bir söylemi yansıma, kırılma, yok olma, illüzyon yaratan elemanlar, cisimsizleştirme, yükselme gibi kavramsal arayışlar ile ifade etmek anlamında, çağrışımsal, iletişimsel açıdan fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapıda kullanılan malzemelerin boyutsal koordinasyon, modülerlik ve standardizasyona olanak sağlayacak biçim ve büyüklükleri; geometrik kütle ve plan şemasının, yapıya planlamada esneklik, değişebilirlik sağlaması, fonksiyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, teknolojist ve minimalist söylemin kavramsal içeriklerini çağrıştıran gösterge niteliği ile sembolik, iletişimsel işlevlerin karşılanması anlamında fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun değişmez zihinsel imajına referansla biçimlendirilen dikdörtgen formundaki kütle kompozisyonu ile geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun değişmez zihinsel imajına referansla biçimlendirilen kütle ve mekan kompozisyonu ile geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının dikdörtgenler prizması şeklinde bir ön yapıya (fabrika yönetim binası) ve arkada dikdörtgen biçimli bir üretim alanına sahip olması, geometri niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
GEOMETRİ	İkonik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun, değişmez zihinsel imajına referansla biçimlendirilen kütle ve mekan kompozisyonu ile çağrışımsal, iletişimsel bir gösterge olarak geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun, planlamada esnek planlamaya dayalı çözüme gitme anlayışının, cam- çelik ve alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisinin cephe düzeninde saydamlık ve hafiflik yaratacak biçimde kullanılması, strüktür sisteminin cepheye yansıtılmış olması, işlevsel kurguda netlik ve dolambaçsız sonuca gitme, modüler plan ve cephe düzeni gibi karakteristik özelliklerin değişmez zihinsel imajlarına başvurma anlamında, ikon değerine sahiptir.
	Analojik	Yapı "yanılsama" ile farklı algılatmaya dayalı soyut kavramsal arayışların; yansıma, kırılma, yok olma, saydamlaştırma, yükselme, illüzyon yaratan elemanlar ile çağrışımsal, iletişimsel görsel özelliklerinin aranmış olması anlamında, ikon değerine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile modern estetiği çağrıştıran bir ikon olduğu kadar, kural tabanlı sistemler ile çalışıldığının göstergesi olacak biçimde ikon değerine sahiptir.
	İkonik	Yapı, gelişen cephe sistemi teknolojileri ve yeni malzeme olanaklarının kompozisyonunun bütününü etkileyen teknolojist söylemi ve yapıyı bulunduğu ortamda geniş cam yüzeylerinin yarattığı yansıma ve kırılmalarla cisimsizleştirip bağlamından koparan minimalist söylemi üreten kavramsal içeriklerin, biçimsel ifadelerinin çağrışımsal, iletişimsel anlamları açısından, ikonik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin kütle-mekan kompozisyonuna ilişkin değişmez çağrışımsal imajlara sahip yeniden üretilmiş görünümü ile, tipolojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İMGESELLİK	Analojik	Yapı, "yanılsama" kavramının çağrıştırdığı kavramsal bileşenler aracılığı ile biçime dönüştürülmesi anlamında, imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sistemin yeniden üretilmiş görünümü olmak anlamında, sentaktik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapıda, "teknolojist" söylemi ve "minimalist" söylemi üreten kavramsal içeriklerin öz'üne ilişkin ifadelerin çağrıştırılması ile yapı, ikonik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
İNDEKS	Pragmatik	Yapı modern estetiğin; işlevsel kurguda netlik, sadelik, esnek planlama ilkelerinin iç mekanda akışkanlık yaratacak biçimde kullanımı, doğal havalandırma ve güneş kontrolu sağlayan cephe ve güneş kontrol sistemlerinin sökülüp değiştirilebilir nitelikte olması anlamında, indeks niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapının, kütle-mekan organizasyonunun, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtması –rasyonel-geometrik form kompozisyonu, esnek planlama, işlevsel kurguda netlik, cam- çelik ve alüminyum malzeme kullanımının rasyonel teknolojisi, cephe düzeninde yaratılan saydamlık ve hafiflik, strüktür sisteminin cepheye yansıtılması-, yapıya tipolojik anlamda indeks niteliği kazandırmaktadır.
	Analojik	Yapıda, yukarıya doğru daralarak perspektifte yükselme hissi doğuran cephe profillerinin "yanılsama" kavramının zihinsel imajını çağrıştırması ve geniş cam yüzeylerin üzerlerine düşen görüntüyü yansıtmaları ile meydana gelen yanılsama etkisi, analojik anlamda indeks niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, teknolojist söylemin gelişen cephe sistemi ve malzeme olanaklarının kullanımına dayalı cephe kompozisyonu, minimalist söylemin; geniş cam yüzeylerin kullanımı ile yapıyı cisimzisleştirip, yansıma ve kırılmalarla hafiflik ve saydamlık yaratan etkisini çağrıştırma, iç mekanda modernist biçim dilini yansıtan plan şeması ile indeks niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı bütünlüğü içinde, kural tabanlı bir sistemi çağrıştıran gösterge niteliği ile, belirti niteliği taşımaktadır.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, kütle-mekan kompozisyonunun modern estetiğin biçim diline ilişkin değişmez çağrışımsal imajlara sahip olması anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, taşınan ve taşıyan değerleri değiştiren cephe sistemi teknolojileri ve malzeme olanaklarını, yapının mekan-kütle-plan kurgusuna temel teşkil edecek biçimde mecazi anlamda kullanmak; "yanılsama" kavramını, kavramı çağrıştıran yansıma, kırılma, yok olma, saydamlaştırma, yükselme, illüzyon yaratan elemanlar aracılığı ile biçimsel olarak ifade etmek, "minimalist" söylemi cisimsizleştirme, saydamlaştırma, yok olma, hafifletme, gibi kavramsal arayışlar çerçevesinde çağrışımlar yolu ile yansıtmak anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun, yan anlam düzeyinde modern estetiği çağrıştırması, sentaktik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "minimalist" söylemi çağrıştıran kavramsal içeriklerin (cisimsizleştirme, yok olma, hafifletme), çağrışımlar uyandıracak biçimde, biçime aksettirilmesi anlamında, ikonik olarak mecaz niteliği taşımaktadır.
MİMESİS	Tipolojik	Yapı modern estetiğin biçim dilinin; rasyonel geometrik form düzeni, planlamada davranışçı ve pragmatik bir tutumla esnek planlamaya dayalı çözüme gitme, cam-çelik ve alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknoloji, strüktür sisteminin cepheye yansıtılmış olması, modüler cephe bölünmesi ile yaratılan saydamlık ve hafiflik etkisinin esinlenme yolu ile yeni sentaktik bütüne yansıtılması anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, "yanılsama" kavramının; yansıma, kırılma, yok olma, illüzyon yaratan elemanlar gibi kavramsal bileşenlerinin kavramsal öz'ü çağrıştıracak biçimde kullanılması anlamında, mimesis içermektedir.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Sentaktik	Yapının, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile kural tabanlı bir sisteme başvurmak yolu ile biçimlendirilmiş olması, mimesis niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "minimalist" söylemi çağrıştıran imgesel aidiyetlerin (cisimsizleştirme, yok olma, hafifletme) esinlenme yolu ile taklit edilmesi anlamında, mimesis içermektedir.
MODÜL	Pragmatik	Yapı, planlamada bir modül-aks sistemine göre esnek planlanmış mekan kurgusu ve cephelerde standart boyutlu çelik profiller ve çelik kolonlardan oluşan strüktür sisteminin yararlılığı anlamında, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin modüler plan ve cephe düzeninin (planlamada bir modül-aks sistemine göre esnek planlanmış mekan kurgusu ve cephelerde standart boyutlu çelik profiller ve çelik kolonlardan oluşan strüktür sistemi) devralınması açısından, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim diline referansla oluşturulmuş modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, modülerlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, sökülüp takılabilir, değiştirilebilir ve tekrarlanabilir standart boyutlu çelik profiller ve çelik kolonlardan oluşan strüktür sisteminin sağladığı olanaklar dahilinde, sentaktik olarak modülerlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini çağrıştıran çağrışım değeri ile yan anlam düzeyinde modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin modüler plan şemasının sağladığı pratik avantajların iç mekanda akışkanlık yaratacak biçimde kullanımı, sökülüp değiştirilebilir cephe ve kontrol sistemlerinin doğal havalandırma ve güneş kontrolu sağlaması anlamında, pragmatik olarak nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Tipolojik	Yapıda, rasyonel-geometrik form kompozisyonu, esnek planlama, işlevsel kurguda netlik, esnek planlama, cam-çelik ve alüminyum malzeme kullanımının rasyonel teknolojisi, cephe düzeninde yaratılan saydamlık ve hafiflik, strüktür sisteminin cepheye yansıtılması gibi biçimsel özelliklerinin modernist söylemi çağrıştırması, tipolojik anlamda nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapıda, "yanılsama" kavramının zihinsel imajını çağrıştırmak amacı ile cephe profillerinin yukarıya doğru daralarak perspektifte yükselme hissi doğurması ve geniş cam yüzeylerin üzerlerine düşen görüntüyü yansıtmaları ile meydana gelen yanılsama etkisi, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının dikdörtgen planlı geometrik kurgusu, hem modern estetiğin biçim dilini yansıtma hem de kural tabanlı bir sistemle çalışıldığını gösterge anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, teknolojist söylemin gelişen cephe sistemi ve malzeme olanaklarının kullanımına dayalı cephe kompozisyonu, minimalist söylemin; geniş cam yüzeylerin kullanımı ile yapıyı cisimzisleştirip, yansıma ve kırılmalarla hafiflik ve saydamlık yaratan etkisini çağrıştırma, iç mekanda modernist biçim dilini yansıtan plan şeması ile nedensellik niteliği taşımaktadır.
ÖZ	Analojik	Yapı, "yanılsama" kavramının içeriğine ilişkin değişmeyen değerlerin yansıma, kırılma, yok olma ve illüzyon yaratan elemanlar (yükselme, saydamlaştırma vb) aracılığı ile biçime dönüştürülmesi anlamında, öz'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, "teknolojist" söylemin ve yapıyı bulunduğu ortamda geniş cam yüzeylerinin yarattığı yansıma ve kırılmalarla cisimsizleştirip bağlamından koparan "minimalist" söylemin biçime yansıtılması anlamında öz'e ilişkindir.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, materyallerin ve yeni gelişen cephe sistemi teknolojilerin forma olan etkisini anlaşılır kılma, planlamada davranışçı ve pragmatik bir tavırla sadelik, esneklik, işlevsel kurguda netlik sağlayan bir çözüme ulaşma, malzemenin ekonomik büyüklükleri, oranlar üzerine yeni seçenekler sunma, sökülüp değiştirilebilir cephe ve güneş kontrol sistemleri ile hem doğal havalandırma hem güneş kontrolu sağlama, oluşturulan çelik ve ardgerilimli sistem ile depreme dayanım sağlama açısından, pragmatik olarak yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin cam-çelik ve alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojinin sağladığı kolay yapılabilirlik, değiştirilebilirlik vb. özelliklerin yanı sıra planlamada dolambaçsız sonuca gitmeye dayalı esnek planlama anlayışının sağladığı yararlar açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek planlama anlayışına dayalı plan şemasının değişmez zihinsel imajlarına başvurmak anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, kullanılan strüktür sistemi ve malzemelerin boyutsal koordinasyon, modülerlik ve standardizasyona olanak sağlayacak biçim ve büyüklükleri ile yapı bütününe plan, cephe ve kütle organizasyonu açısından esneklik kazandırma, yapımda ve üretimde ekonomik kazanç ve kolay montaj imkanı sağlama açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim diline öykünen tasarım kararları ile yararlı olanın devralınması dolayısıyla kazandığı çağrışımsal değer açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, materyallerin ve yeni gelişen cephe sistemi teknolojilerin forma olan etkisini anlaşılır kılma, sökülüp değiştirilebilir cephe ve güneş kontrol sistemleri ile hem doğal havalandırma hem güneş kontrolu sağlama, oluşturulan çelik ve ardgerilimli sistem ile depreme dayanım sağlama açısından rasyonellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarının (zaman içindeki değişiklikleri karşılama potansiyeline sahip esnek planlama anlayışı, cam-çelik ve alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojinin sağladığı kolay yapılabilirlik, değiştirilebilirlik vb. özellikler) devralınması anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk gibi kavramsal bileşenlerinin, rasyonel-geometrik form düzeni içinde karşılanmış olması ile rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
	Sentaktik	Yapı, strüktür sistemi ve kullanılan malzemelerin yapı bütününe sağladığı esneklik, boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlık nitelikleri açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı modern estetiğin; teknik yetkinlik, fonksiyonel olma, sadelik, akla uygunluk, geometrik form düzeni gibi özelliklerini çağrıştıran gösterge niteliği ile, rasyonalist anlayışı temsil etmektedir.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına sahip söz dizimi kurallarının devralınması anlamında sentaks içermektedir.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu modern estetiğin biçim dilinin söz dizimi kurallarına göre tasarlanmış kütle-mekan kompozisyonu ile sentaks içerektedir.
	Sentaktik	Yapı kullanılan strüktür sistemi ve malzemelerin, geometri esaslı mekan kurgusunun kural tabanlı bir sisteme sahip olması anlamında, sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme ilkelerine dayalı söz dizimi kurallarının tekrar edilmesi anlamında, sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapı, "yanılsama" kavramının, biçimi farklı algılatmaya dayalı kavramsal aidiyetlerinin; yansıma, kırılma, yok olma, illüzyon yaratan elemanlar aracılığı ile biçime dönüşüm sürecinde yaratıcı bir duyuşa sahip olmak anlamında, sezgisellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun, esnek planlamaya dayalı çözüme gitme anlayışının, cam- çelik ve alüminyum malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisinin, cephe düzeninde yaratılan saydamlık ve hafiflik etkisinin, strüktür sisteminin cepheye yansıtılmış olması, işlevsel kurguda netlik ve dolambaçsız sonuca gitme, yeniden üretilebilme özelliği olan malzeme ve strüktür sistemleri ile çalışma, modüler plan ve cephe düzeni gibi karakteristik özelliklerin değişmez zihinsel imajlarına başvurmak anlamında, simgeseldir.
	Analojik	Yapı, "yanılsama" kavramını; yansıma, kırılma, yok olma, saydamlaştırma, yükselme, illüzyon yaratan elemanlar ile çağrıştıran gösterge niteliği ile analojik anlamda simge değerine sahiptir.
	Sentaktik	Yapı, geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile modern estetiğin biçimlendirme esaslarını çağrıştırdığı gibi kural tabanlı sistemler ile çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, simgeseldir.
	İkonik	Yapı "teknolojist" ve "minimalist" söylemi üreten kavramsal içeriklerin öz'üne ilişkin ifadelerin çağrıştırılması anlamında, ikonik anlamda simge değerine sahiptir.
SOYUTLAMA	Analojik	Yapı, "yanılsama" kavramının; yansıma, kırılma, yok olma, illüzyon yaratan elemanlar aracılığı ile biçime dönüştürülmesi anlamında, soyutlamalar içermektedir.
	İkonik	Yapı, "teknolojist" ve "minimalist" söylemi üreten kavramsal içeriklerin öz'üne ilişkin yalınlaştırmalara gidilmesi anlamında, soyutlamalar içermektedir.
STANDARTLAŞMA	Pragmatik	Yapının, modüler ve boyutsal eşgüdüme sahip plan ve cephe düzeninin yapıya kazandırdığı standartlık niteliği, yararlılık ölçütüdür.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına dayalı modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
STANDARTLAŞMA	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin devralınması ile modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı boyutsal ve modüler koordinasyon açısından, standartlık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, sökülüp takılabilir, değiştirilebilir ve tekrarlanabilir standart boyutlu çelik profiller ve çelik kolonlardan oluşan strüktür sisteminin sağladığı olanaklar dahilinde, sentaktik anlamda standardizasyona sahiptir.
	İkonik	Yapı, modüler plan ve cephe düzeninin yapı bütününe kazandırdığı eşgüdüm açısından, modern estetiği çağrıştıran bir gösterge olması nedeni ile yan anlam düzeyinde standartlık niteliği taşımaktadır.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, benzerlikler yolu ile modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile analojik anlamda süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının bir modül-aks sistemine göre ızgara düzeninde planlanmış olması, kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtan kütle-mekan kompozisyonu ile, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, tipolojik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, analojik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin geometri esaslı kurgusunun devralınması yolu ile biçimlendirildiğinden, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin kalıplaşmış imajına başvurmak anlamında, ikonik olarak tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TİP	Tipolojik	Yapı, modern estetiği karakterize eden rasyonel geometrik formlar aracılığı ile tasarlamak, planlamada ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi ve esnek planlamaya dayalı plan şeması ile bir üslubu çağrıştıran tipolojik özelliklerin değişmez zihinsel imalarına başvurmak anlamında, tip çözüme dayalıdır.
	Analojik	Yapı, modern estetiğin biçim diline referansla üretilmiş olduğundan, tip'e ilişkindir.
	Sentaktik	Yapı, modern estetiğin geometri esaslı kurgusunun değişmez imajına başvurularak üretildiğinden, sentaktik anlamda tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim dilini yansıtan biçimsel ve mekansal özelliklerin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, ikonik olarak tip'e ilişkindir.
UYGULANABİLİRLİK	Sentaktik	Yapı, standart boyutlu çelik profiller ve çelik kolonlardan oluşan strüktür sisteminin detaylarda azaltmaya gidilerek kolay monte edilebilir standart nitelikli elemanlara dayalı oluşu ile uygulanabilirlik niteliği taşımaktadır.
VERİMLİLİK	Pragmatik	Yapı, yapı bütününün detaydan-bütüne en iyi çözüm sağlayan bir sisteme dayalı olarak üretilmiş olması, kütle-mekan ve yüzey biçimlendirmesinde malzeme ve yeni gelişen teknolojilerin imkanlarından yaralanma anlamında, pragmatik olarak verimlilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı çelik profilli kolon ve kirişlerden oluşan cephe sistemi ve seçilen malzemelerin ekonomik boyutları ile standardizasyona gidilmesi, yapı bütününün kendinden beklenen performansa iyi yanıt vermesi anlamında, sentaktik olarak verimlilik niteliği taşımaktadır.
YARATICILIK	Analojik	Yapı, sezgiye dayalı olarak "yanılsama" kavramının, biçimi farklı algılatmaya dayalı kavramsal aidiyetlerinin; yansıma, kırılma, yok olma, illüzyon yaratan elemanlar aracılığı ile biçime dönüştürülmesinde, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 36'nın devamı

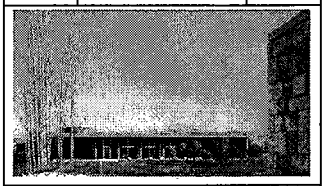
YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin değişmez imajına başvurmak anlamında, tipolojik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, analojik olarak, değişmeyen içerik (yanılsama kavramı) karşılığı olarak değişen biçim (yapı) anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, sökülüp değiştirilebilir yeniden üretilebilir, cephe sistemi ve malzeme kullanımına dayalı strüktür sistemi ve plan kurgusu açısından, sentaktik anlamda yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, "teknlojist" ve "minimalist" söylemlerin içeriklerine ilişkin kavramsal aidiyetlerin, biçim aracılığı ile çağrıştırılması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 37. Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisleri'nin kavramsal analizi

PAMUKKALE TENİS KULÜBÜ SOSYAL TESİSLERİ

FOTOĞRAFLAR

Genel görünüm

[266]

Genel görünüm

[266]

Cepheden ayrıntı

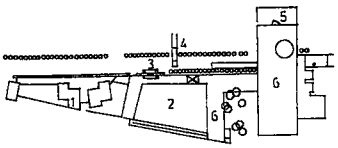
[266]

İç mekandan görünüm

[266]

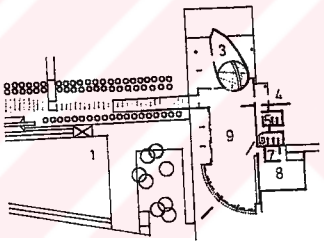
GRAFİK ANLATIM

Vaziyet Planı

1.Havuz
2.Giriş
3.Bar
4.Giriş
5.WC
6.WC
7.Depo
8.Mutfak
9.Lokanta

1.Kapalı spor tesisleri
2.Havuz
3.Havuz başı büfesi
4.Köprü
5.Teras
6.Sosyal tesis

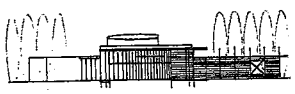
Plan

Doğu Cephesi

Batı Cephesi

Kuzey Cephesi

KAVRAMLAR

DİĞER KAVRAMLAR	ÜRETİLEN KAVRAMLAR
***Akan mekanlar**	***Alegori**
***Anıtsallık**	***Analoji**
***Düzlemsellik**	Boyutsal koordinasyon
***Karşıtlık**	Çelişki
***Minimalizm**	***Değişebilirlik**
***Tektonik anlam**	Ekoloji
***Yataylık**	Ekonomi
	***Esneklik**
	***Fonksiyonellik**
	***Geometri**
	***İkon**
	***İmgesellik**
	***İndeks**
	İroni
	Karmaşıklık
	Kitsch
	***Mecaz**
	***Mimesis**
	***Modül**
	***Nedensellik**
	Öz
	***Pragmatizm**
	***Rasyonellik**
	***Sentaks**
	***Sezgisellik**
	***Simgesellik**
	***Soyutlama**
	***Standartlaşma**
	***Süreklilik**
	***Tarihsellik**
	***Tip**
	Uygulanabilirlik
	Verimlilik
	***Yaratıcılık**
	***Yeniden Üretilebilirlik**
	***Yerellik**

Ö-25	**KÜNYE**	**Mimari Tasarım:** A. İnceoğlu-D. Aslan **Yapım Yeri-Yılı:** Pamukkale,1998-99 **Ana İşlev:** Kulüp lokali **Yapım Sistemi:** BYS	**1990-2000**

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ALEGORİ	Tipolojik	Yapının geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ve iç mekanlarda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlayan organik işlevselliği, minimalist ve modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtma anlamında, alegori niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, biçimlendirme açısından minimalist, modern ve post-modern biçim dillerini çağrıştırmanın yanı sıra, "yer" ile "karşıtlıklar" yolu ile diyalog kurmaya dayalı bir söylemle; uzak planda Honaz Dağı, yakın planda "kavak" dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt olarak, yapının kendi tektoniği ile sağladığı "yataylık" hissini kuvvetlendirecek şekilde biçimlendirildiğinden, alegori içermektedir.
	Sentaktik	Yapı, farklı geometrik biçim ve şekillere sahip parçalı bütünlüğü ile, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını vurgulayacak biçimde alegoriktir.
	İkonik	Yapı, biçimlendirmede minimalist söylemi, modern estetiğin rasyonel geometrik formlara dayalı biçim dilini, anlamsal olarak zenginleştirilmiş soyut geometrisi ile post-modern arayışlara karşılık gelme ve bulunduğu yeri karşıtlıklar üzerine kurgulanan bir söylemle çağrıştırma anlamında , ikonik anlamda alegori içermektedir.
ANALOJİ	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin ve minimalist söylemin, geometrik formlara dayalı, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlayan, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik esasına dayanan biçim dilinin, benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, analojiler içermektedir.
	Analojik	Yapı, post-modern, modern ve minimalist söylemin biçim dilini yansıtma ve yapı bütününde kavak ağaçları dizisine referansla "duvar-bina" oluşturan "yataylık" etkisinin devam ettirilmesi anlamında; soyut kavramsal arayışlar açısından ise "karşıtlık" temasını "yatay süreklilik" sağlayarak yansıtan bir söylemin mimari ifadesi olarak, analojiler içermektedir.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
ANALOJİ	Sentaktik	Yapı, geometrik formlardan oluşan parçalı bütünlüğü ile geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışmak anlamında, sentaktik olarak analojiler yoluyla üretilmiştir.
	İkonik	Yapı, bulunduğu yeri tanımlayan çağrışımsal değerinin yanı sıra modern estetiğin, "minimalist" söylemin ve post-modern arayışların biçim dilini, benzerlikler yolu ile çağrıştıran bir gösterge olarak, ikonik anlamda analojiler yolu ile üretilmiştir.
ÇELİŞKİ	Analojik	Yapı, "yer" ile "karşıtlıklar" yolu ile diyalog kurmaya dayalı bir söylemle; uzak planda Honaz Dağı, yakın planda "kavak" dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt olarak, yapının kendi tektoniği ile sağladığı "yataylık" hissini kuvvetlendirecek şekilde biçimlendirildiğinden, çelişki niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, çelişik olanın simgeselliğini yaratan bir söylemle, "yer" ile "karşıtlıklar" yolu ile diyalog kurmaya dayalı olarak uzak planda Honaz Dağı, yakın planda "kavak" dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt olarak, yapının kendi tektoniği ile sağladığı "yataylık" hissini kuvvetlendirecek şekilde biçimlendirildiğinden, çelişki niteliği taşımaktadır.
DEĞİŞEBİLİRLİK	Pragmatik	Yapı geometrik mekan kurgusu içinde, zaman içinde gerçekleşebilecek olası ihtiyaçları karşılama anlamında, değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin (planlamada davranışçı ve pragmatik bir tavırla esnek planlamaya olanak sağlama) değişmez zihinsel imajlarına başvurma anlamında kazandığı çağrışım değeri ile değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, bir üsluba çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı geometrik mekan kurgusu, zaman içinde gerçekleşebilecek olası ihtiyaçları karşılama anlamında, sentaktik olarak değişebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
DEĞİŞEBİLİRLİK	İkonik	Yapı, modern estetiğin serbest planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılamaya dayalı tasarım dilini çağrıştıran gösterge niteliği ile ikonik anlamda değişebilirlik niteliği taşımaktadır.
ESNEKLİK	Pragmatik	Yapının geometrik mekan kurgusunun, esnek bir planlama ile farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayama potansiyeline sahip olmasının sağladığı yararlılık, yapıya esneklik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin biçim dilinin (planlamada davranışçı ve pragmatik bir tavırla esnek planlamaya olanak sağlama) değişmez zihinsel imajlarına başvurma anlamında kazandığı çağrışım değeri ile esneklik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, bir üsluba çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrik mekan kurgusunun, zaman içinde gerçekleşebilecek olası değişiklikleri karşılayacak biçimde "akan mekanlar kavramına" uygun olarak planlanması, sentaktik anlamda esneklik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, bir üsluba çağrıştıran tipolojik özelliklerin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yan anlam düzeyinde esneklik niteliği taşımaktadır.
FONKSİYONELLİK	Pragmatik	Yapının geometrik bir form düzeninde, belirli bir aks sistemi içinde serbest plan şemasına uygun olacak biçimde tasarlanmış olmasının yapıya kazandırdığı, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler, pragmatik anlamda yapıya fonksiyonellik niteliği kazandırmaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin ve minimalist söylemin işlevsel kurguda esneklik, netlik sağlayan çözüme varma anlayışının, rasyonel-geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonunun sağladığı pragmatik yararlar açısından fonksiyoneldir.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
FONKSİYONELLİK	Analojik	Yapı, "karşıtlık" temasını "yatay süreklilik" sağlayarak yansıtan bir söylemi biçimsel olarak ifade etmek anlamında, çağrışımsal, iletişimsel açıdan fonksiyoneldir.
	Sentaktik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusunun yer yer boşaltma yer yer eklemeler yolu ile kütlenin yatay-düşey hareketliliğini dengeleyecek biçimde organize edilmesi ve iç mekanda esnek bir planlama ile birbirine akan mekanlar yaratma anlayışı, fonksiyoneldir.
	İkonik	Yapı, soyut geometrisi içinde kazandığı anıtsal-simgesel değeri ile bir prestij binası olarak takdim işlevini karşılama anlamında, fonksiyoneldir.
GEOMETRİ	Pragmatik	Yapının geometrik kütle ve mekan kurgusu; işlevsellik, rasyonel olma, yapım ve üretim kolaylığı sağlama v.b. niteliklerden dolayı yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin ve minimalist söylemin geometri esaslı biçim diline referansla biçimlendirilen parçalı bütünlüğü ile tipolojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, geometri esaslı biçimlendirme anlayışı ile öncü modernizmin minimalist söylemini ve modern estetiğin geometrik formlara dayalı biçim diline öykünen mimari ifadesi ile analojik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, birbirine paralel iki dikdörtgen düzlemin (yer ve tavan düzlemi), arasında yer yer eklemeler yer yer de boşaltmalar yolu ile biraraya getirilen geometrik formlardan (daire, elips, çeşitli büyüklükte dikdörtgen formlar ve çeyrek daire) kurulu kütle organizasyonu ile sentaktik anlamda geometri niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, soyut geometrisi içinde modern estetiğin ikonik bir göstergesi olarak, geometri niteliği taşımaktadır.
İKON	Tipolojik	Yapı, minimalist ve modern estetiğin biçim dilini yansıtan çağrışımsal, iletişimsel yan anlamlara sahip kütle-mekan kurgusu ile, tipolojik anlamda ikon değerine sahiptir.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İKON	Analojik	Yapı, post-modern, minimalist ve modern estetiğin biçim dilini yansıtma ve kavak dizilerinin yan yana gelerek yarattığı düzlem etkisinin "yataylık" teması ile çağrıştırılması anlamında, analojik olarak ikon değeri taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı mekan ve kütle kompozisyonunun, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretim yolu ile kazandığı çağrışım değeri, sentaktik anlamda ikon değeri taşımaktadır.
	İkonik	Yapı bulunduğu yeri tanımlayan çağrışım değerinin yanı sıra; minimalist söylemin, (kütle ve mekan biçimlendirmesinde sadelik, yalınlık, işlevsel ve tektonik netlik, akan mekanlar aracılığı esneklik ve süreklilik sağlayan biçim dili), soyut geometrisi içinde modern estetiğin ve anlamsal olarak zenginleştirilmiş soyut geometrisi ile post-modern biçim dilini yansıtma anlamında, ikon değeri taşımaktadır.
İMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin kütle-mekan kompozisyonuna ilişkin değişmez çağrışımsal imajlara sahip yeniden üretilmiş görünümü ile, tipolojik anlamda imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, "karşıtlık" kavramını, "yataylık" etkisini vurgulayarak, yatay-düşey elemanlar aracılığı ile çağrıştırma anlamında, analojik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı mekan ve kütle kompozisyonunun, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretim yolu ile kazandığı çağrışım değeri, sentaktik olarak imgeseldir.
	İkonik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin soyut geometrisine ilişkin özelliklerin çağrıştırılması anlamında, ikonik olarak imgesellik niteliği taşımaktadır.
INDEKS	Analojik	Yapının alandaki konumlanışı; uzak planda Honaz Dağı'nın yakın planda kavak dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt bir söylemle "yataylık" etkisini hakim kılacak şekilde biçimlendirildiğinden, indeks değerine sahiptir.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
İNDEKS	Tipolojik	Yapının, kütle-mekan organizasyonunun, modern estetiğin biçimlendirme esaslarını yansıtması (rasyonel-geometrik form kompozisyonu, esnek planlama, işlevsel kurguda netlik, strüktür sisteminin cepheye yansıtılması), yapıya tipolojik anlamda indeks niteliği kazandırmaktadır.
	Sentaktik	Yapının dikdörtgen bir prizmadan oluşan geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, indeks değerine sahiptir.
	İkonik	Yapı, alandaki konumundan kaynaklı "yataylık" etkisinin, uzak planda Honaz Dağı yakın planda kavak dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt bir söylemi çağrıştırması anlamında kazandığı belirti niteliği ile, ikonik anlamda indeks değerine sahiptir.
MECAZ	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez çağrışımsal imajlara sahip olmak anlamında, -geometrik form düzeni, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik- mecaz niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, anıtsal-simgesel görünümü ile post-modern'i, soyut geometrisi ile modern estetiği ve minimalist söylemin biçim dilini anımsatma; kavak ağaçlarının yan yana dizilerek oluşturduğu "yataylık" temasını vurgulayarak, doğadan kaynaklı düşey etkiye karşı "karşıtlıklar" yaratma anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrik kurgusunun, ana temayı vurgulayacak biçimde yatay-düşey düzlemler aracılığı ile "karşıtlıklar" yaratacak biçimde organize edilmiş olması, sentaktik anlamda mecaz niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, post-modern, modern ve minimalist söylemin biçim dilinin (soyut geometri, tektonik netlik, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda netlik, akan mekanlar aracılığı esneklik ve süreklilik sağlama), yataylık-düşeylik karşıtlığı yaratacak şekilde biçime aksettirilmesi anlamında, mecaz niteliği taşımaktadır.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
MİMESİS	Tipolojik	Yapı minimalist söylemin ve modern estetiğin biçim dilinin, (geometrik form düzeni, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik), esinlenme yolu ile yeni sentaktik bütüne yansıtılması anlamında, mimesis içermektedir.
	Analojik	Yapı, post-modernin, modern estetiğin ve minimalist söylemin biçim dillerine öykünme ve doğadan kaynaklı "düşeyliğe", yapının "yataylığı" ile cevap verme anlamında, mimesis içermektedir.
	Sentaktik	Yapının geometri esaslı mekan ve kütle kompozisyonunun, kural tabanlı bir sistemin yeniden üretime dayalı olması, mimesis içermektedir.
	İkonik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin soyut geometrisine ilişkin özelliklerin esinlenme yolu ile biçime aksettirilmesi anlamında, ikonik anlamda mimesis içermektedir.
MODÜL	Sentaktik	Yapıda, Lokanta işlevini üstlenen ana mekanın, bir modül aks sistemine dayalı olarak oluşturulmuş plan şeması, sentaktik anlamda modülerlik niteliği taşımaktadır.
NEDENSELLİK	Pragmatik	Yapı, modern estetiğin; strüktür sisteminin sağladığı olanaklardan yararlanmaya yönelik esnek planlama ve işlevsel kurguda netlik prensiplerine dayalı mekan organizasyonu ile yararcı amaçlara hizmet etme anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern ve minimalist söylemlerden kaynaklı olarak; kütle kompozisyonunda soyut geometrik form düzenine sahip olma, malzemenin doğasına sadakat, düzlem etkisi, planlamada akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik gibi yönlendirici ilkeleri yansıtma anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
NEDENSELLİK	Analojik	Yapının, minimalist, modern ve post-modern anlayışların biçim dilini yansıtan kütle-mekan organizasyonunun yanında yapının alandaki konumlanışı ile uzak planda Honaz Dağı'nın yakın planda kavak dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt bir söylemle "yataylık" etkisini hakim kılacak şekilde biçimlendirilmesi, nedensellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının dikdörtgen bir prizmadan oluşan geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu, kural tabanlı sistemlerle çalışıldığını göstermek anlamında, nedenseldir.
	İkonik	Yapı, alandaki konumundan kaynaklı "yataylık" etkisinin, uzak planda Honaz Dağı yakın planda kavak dizisinin oluşturduğu düşeyliğe karşıt bir söylemi çağrıştırması anlamında, nedensellik niteliği taşımaktadır.
PRAGMATİZM	Pragmatik	Yapı, geometrik bir form düzeninde, belirli bir aks sistemi içinde serbest plan şemasına uygun olacak biçimde tasarlanmış olmasının yapıya kazandırdığı, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin rasyonel teknolojinin planlamada dolambaçsız sonuca gitmeye dayalı esnek planlama anlayışının sağladığı yararlar açısından, tipolojik anlamda yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, farklı işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek planlama anlayışına dayalı plan şemasının değişmez zihinsel imajlarına başvurmak anlamında, yararlılık niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, Lokanta işlevini gören ana mekanın plan şemasının, zaman içinde gerçekleşebilecek olası ihtiyaçları karşılayacak esneklikte oluşu, yararlılık içermektedir.
	İkonik	Yapı, modern estetiğin biçim diline öykünen tasarım kararları kazandığı çağrışımsal değer açısından, yararlılık niteliği taşımaktadır.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
RASYONELLİK	Pragmatik	Yapı, geometrik form düzeninde, belirli bir aks sistemi içinde serbest plan şemasına uygun olacak biçimde tasarlanmış olmasının yapıya kazandırdığı, esneklik, değişebilirlik vb. nitelikler açısından, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin biçimlendirme esaslarının forma olan etkisinin -geometrik form düzeni, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik - devralınması anlamında, tipolojik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin tektonik netlik, kütle ve mekan biçimlendirmesinde sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda netlik, akan mekanlar aracılığı esneklik ve süreklilik sağlayan biçim dili ve modern estetiğin soyut geometrisinin biçimlendirme esaslarını yansıtan gösterge niteliği ile, ikonik anlamda rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının geometrik mekan kurgusunun, esneklik sağlayacak bir plan çözümüne sahip olması, zaman içindeki değişiklikleri karşılama anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin soyut geometrisine ilişkin rasyonel niteliklerin, gerek rasyonel-geometrik formlara dayalı form seçimi gerekse kütle ve mekan organizasyonları açısından sadelik, netlik, soyut simgesellik vb. ayırt edici özelliklerini yansıtmak anlamında, rasyonellik niteliği taşımaktadır.
SENTAKS	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına sahip söz dizimi kurallarının devralınması anlamında sentaks içermektedir.
	Analojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına sahip söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaks içermektedir.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SENTAKS	Sentaktik	Yapı geometri esaslı kütle ve mekan kompozisyonunun, kural tabanlı bir sistemin söz dizimi kurallarına göre biçimlendirilmesi anlamında, sentaktik olarak sentaks içermektedir.
	İkonik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlarına sahip söz dizimi kurallarının devralınması anlamında, sentaks içermektedir.
SEZGİSELLİK	Analojik	Yapı, doğa ile diyalog kurma ve ondan esin alarak, doğanın düşey etkisine, (Honaz Dağı ve kavak ağaçlarının dikeyliği) yaratılmış yataylıkla (yapının yatay sürekliliği) karşılık vererek zıtlık yolu ile uyum sağlama anlamında, sezgisellik niteliği taşımaktadır.
SİMGESELLİK	Tipolojik	Yapı, minimalist ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilini çağrıştırma anlamında (geometrik form düzeni, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik), simgeseldir.
	Analojik	Yapı, post-modern, minimalist ve modern estetiğin biçim dillerine öykünme ve bulunduğu yeri karşıtlıklar üzerine temellenen bir söylem ile çağrışımlar uyandıracak biçimde anımsatma anlamında kazandığı gösterge niteliği ile, simgesellik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, parçalı bütün oluşturacak biçimde bir araya getirilmiş geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonu ile modern estetiğin ve minimalist söylemin biçimlendirme esaslarını yansıttığı gibi, kural tabanlı sistemler ile çalışıldığının göstergesi olacak biçimde, simgeseldir.
	İkonik	Yapı bulunduğu yeri tanımlayan çağrışım değerinin yanı sıra; minimalist söylemin (kütle ve mekan biçimlendirmesinde sadelik, yalınlık, işlevsel ve tektonik netlik, akan mekanlar aracılığı esneklik ve süreklilik sağlayan biçim dili), soyut geometrisi içinde modern estetiğin, anlamsal olarak zenginleştirilmiş soyut geometrisi ile de post-modern biçim dilini yansıtma anlamında, simgeseldir.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
SOYUTLAMA	Analojik	Kavak dizilerinin yan yana gelerek oluşturduğu düzlem etkisinin, yapıda düzlemsel elemanlar aracılığı ile ifade edilmesi, analojik anlamda soyutlama içermektedir.
SÜREKLİLİK	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin (geometrik form düzeni, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik) benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, post-modern, minimalist ve modern estetiğin biçim dillerini yansıtmanın yanı sıra; kavak ağaçları dizisinin yarattığı yatay etkinin yapı aracılığı ile devam ettirilerek çevresel, kavramsal değerlerde devamlılık sağlanması anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapı, parçalı bütünlüğü içinde geometrik formlara dayalı kütle-mekan kompozisyonuyla kural tabanlı sistemler ile çalışma ve öncülleri ile bağ kurma anlamında süreklilik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, post-modern, minimalist ve modern estetiğin biçim dillerini yansıtmanın yanı sıra; kavak ağaçları dizisinin yarattığı yatay etkinin yapı aracılığı ile devam ettirilmesi anlamında, süreklilik niteliği taşımaktadır.
TARİHSELLİK	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin (geometrik form düzeni, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlama, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik), benzerlikler yolu ile devralınarak öncülleri ile bağ kurulması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tarihsellik niteliği taşımaktadır.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
TARİHSELLİK	İkonik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, tarihsellik niteliğine sahiptir.
TİP	Tipolojik	Yapı, modern estetiğin ve minimalist söylemin, geometrik formlara dayalı, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlayan, sadelik, yalınlık ve işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik esasına dayanan biçim dilinin değişmez zihinsel imajlarına dayalı form kompozisyonu ile tip'e ilişkindir.
	Analojik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, tip'e ilişkindir.
	İkonik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin benzerlikler yolu ile çağrışımlar uyandıracak biçimde devralınması anlamında, tip'e ilişkindir.
YARATICILIK	Analojik	Yapı, doğa ile diyalog kurma ve ondan esin alarak, doğanın düşey etkisine (Honaz Dağı ve kavak ağaçlarının dikeyliği), yaratılmış yataylıkla (yapının yatay sürekliliği) karşılık vererek zıtlık yolu ile uyum sağlama anlamında, yaratıcılık niteliği taşımaktadır.
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	Tipolojik	Yapı, minimalist söylemin ve modern estetiğin değişmez zihinsel imajlara dayalı biçim dilinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Analojik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin biçim dillerinin yeniden üretilmiş görünümü olmanın yanı sıra; yataylık-düşeylik ekseninde doğadan kaynaklı düşeyliğe "yataylık" ile cevap vermeye dayalı karşıtlık teması ile yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
	Sentaktik	Yapının kütle ve mekan organizasyonunun rasyonel-geometrik formlara dayalı olarak biçimlendirilmesi, sentaktik olarak yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.

Tablo 37'nin devamı

YAPIYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ANALİZ		
KAVRAMLAR	**YAKLAŞIMLAR**	**AÇIKLAMALAR**
YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	İkonik	Yapı, post-modernin, minimalist söylemin ve modern estetiğin soyut geometrisine ait biçimsel özelliklerin tekrar edilmesi anlamında, yeniden üretilebilirlik niteliği taşımaktadır.
YERELLİK	Analojik	Yapı, alandaki mevcut kavak ağacı dizisi ve Honaz Dağı'nın düşey etkisine karşıt olacak biçimde yataylık temasının yaratılarak yer ile karşıtlıklar üzerine diyalog kuruması anlamında yerellik niteliği taşımaktadır.
	İkonik	Yapı, yerin "düşey" etkisine karşı "yatay"lığı vurgulayarak yer ile karşıtlıklar üzerine diyalog kurma anlamında, yere özgüdür.

3. BULGULAR

Bu bölüm, yöntemin üçüncü ve son aşamasının oluşturan *değerlendirme* aşamasını içermektedir.

Bu çalışma kapsamında incelenen örneklerin değerlendirilmesi, iki aşamalıdır:

1. Örneklerin mimari formu oluşturan yaklaşımlara göre kavramsal analiz sonuçlarının değerlendirilmesi,
   a. Mimari formu oluşturan etmenlerin değerlendirilmesi,
2. Örneklerin form oluşturucu yaklaşımlar açısından değerlendirmesi;
   a. On'ar yıllık periyotların değerlendirilmesi,
   b. Elli yıllık periyodun değerlendirilmesi.

3.1. Mimari Formu Oluşturan Yaklaşımlara Göre Seçilen Örneklerin Kavramsal Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Seçilen örneklerin kavramsal analizi, her bir örnek için birden fazla tasarım yaklaşımının etkili olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle incelenen her örnek için, birden fazla tasarım yaklaşımının bağlayıcı olduğu görülmüştür.

Öte yandan mimari formu tasarım yaklaşımlarına göre kavramsal olarak analiz etmek, mimarın tasarım sürecinde çözmek zorunda olduğu ve tasarımı yönlendiren *bağlamlara* da açıklık getirmektedir. Söz konusu bağlamlar[15]; "*sosyal, yasal, teknik/teknolojik, işlevsel, ekolojik* ve *biçimsel*" etmenlerdir.

Bu çalışmada;

Sosyal etmenler; bir taraftan işveren, kullanıcı ve işletmecilerin gereksinimlerini karşılayan öte yandan ekonomik, kültürel, siyasi ve toplumsal dizgelere bağlı olarak değişebilen olguları kapsamaktadır.

---

[15] Mimari formun oluşmasında etkili olan bağlamlar, bölüm 1.2.1.2.1'de ayrıntılandırılmıştır.

Yasal etmenler; programdan ya da yasa ve yönetmeliklerden kaynaklı koşulları kapsamaktadır.

Teknolojik etmenler; teknik ve teknoloji bileşenlerini içine alacak biçimde, malzeme, strüktür ve konstrüksiyon açısından yapım ve üretim sürecine ilişkindir.

Ekolojik etmenler; yapay ve doğal çevreden kaynaklı bağlamsal özellikler ile rüzgar, güneş, yağmur gibi etkileri kapsamaktadır.

Biçimsel etmenler; tasarımcının öznel yorumuna bağlı olarak değişkenlik gösterebilen form yaratma eylemini kapsamaktadır.

Analiz işlemine tabi tutulan örnekler bu bileşenler içinde "biçim" açısından ele alındığında, farklı alt bileşenlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu alt bileşenler çalışma kapsamında; *üslupsal, bireysel, tematik ve anlamsal* anlayışlar olarak belirlenmiştir.

Bu anlayışlar, bir bakıma tasarımcının bireysel tutumu içinde değerlendirilebilecek olsalar bile, form yaratmadaki öncelikleri açısından ayrı ayrı ele alınabilirler.

.*Üslupsal anlayışlar:* Tasarımcının formu oluştururken, benimsediği mimari akım ve/veya akımların tasarıma yansıtılması çabasıdır. Bu yolla form oluşturulurken, bir üslup ya da stil'i karakterize eden ortak özelliklerin biçime yansıtıldığı görülmektedir.

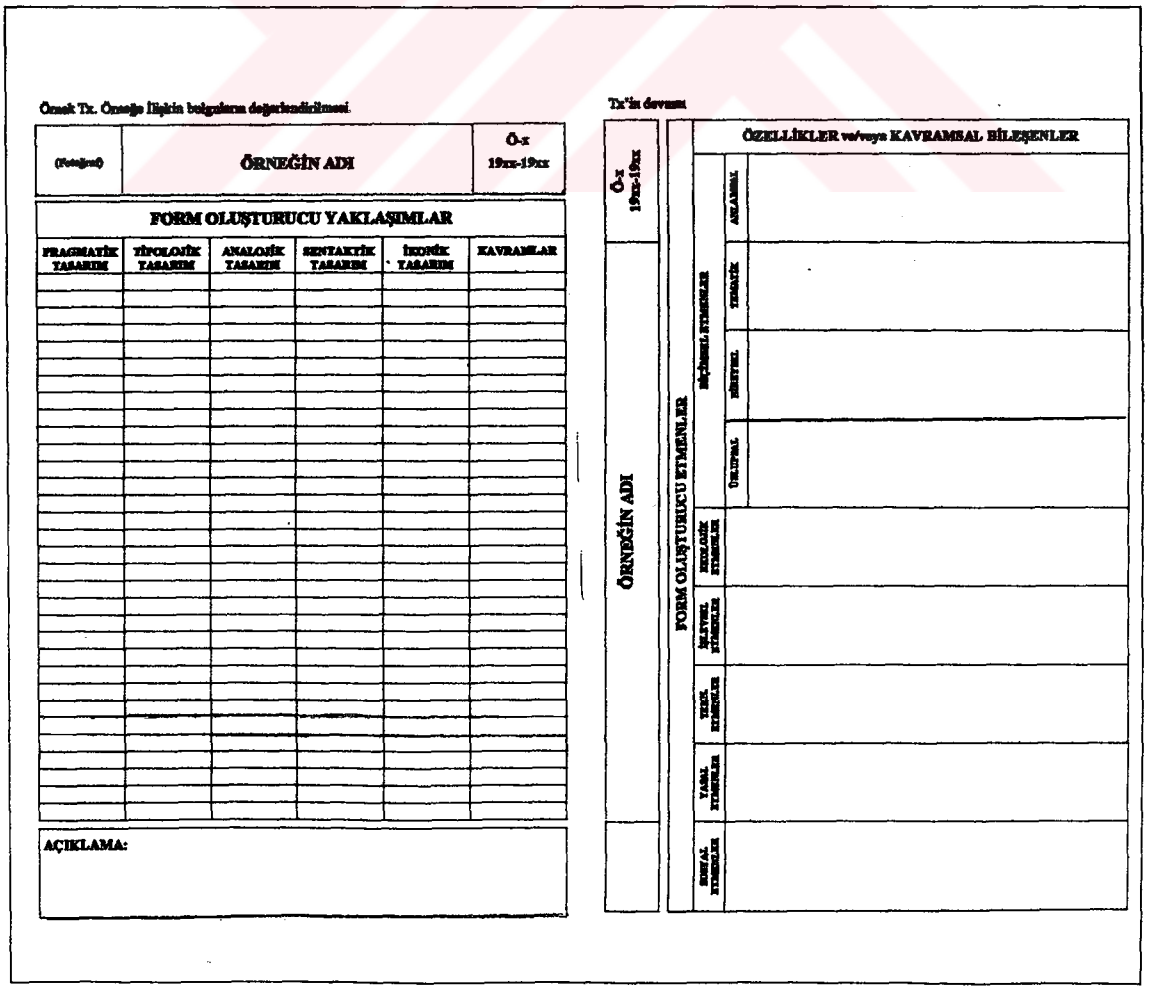
.*Bireysel anlayışlar:* Tasarımcının, tasarım etkinliği sırasında bireysel bir tavır geliştirmesine dayalıdır. Bireysel çabalar, tasarımcının herhangi bir üslubun etkisinde kalmaksızın kendi dünya görüşünü, kişisel özelliklerini, eğilimlerini ve tasarıma ilişkin kararlarını uygulamaya koyduğu, bir başka deyişle kendi vizyonunu yansıtan düşünce, kuram, kavram ya da anlayışları kapsamaktadır.

.*Tematik anlayışlar:* Tasarımcının, tasarım etkinliği sırasında, bir konu, kavram, etki ve /veya programdan kaynaklı bir tavır sergilemesine dayalıdır.

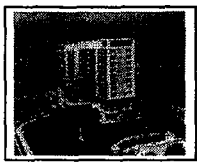
.Anlamsal anlayışlar: Tasarımcının, tasarım etkinliği sırasında, mesaj kaygısı olan simgesel yorum denemelerine başvurmasına dayalıdır. Toplumsal bellekteki anıları canlandıran çağrışımsal biçim aracılığı ile mimar; yapılı ve doğal çevre ile görsel ve iletişimsel, kullanıcı ve yorumlayıcılarla ise anlamsal, iletişimsel bağ kurmaktadır.

Bu çerçeve dahilinde mimari formun kavramsal analizi, hem onu form oluşturucu yaklaşımlar açısından hem de form oluşturucu etmenler açısından değerlendirmeye imkan vermektedir. Bu çalışma kapsamına dahil edilen örneklerin kavramsal analiz sonuçlarının değerlendirilmesi, *"tablolar"* aracılığı ile yapılmıştır. (Tablo 38) Tablolar iki aşamalı olarak düzenlenmiştir. *Birinci aşama* için oluşturulan tablolar; her bir örneğin form oluşturucu yaklaşımlara göre belirlenen kavramsal bileşenlerinin görsel özetini içermektedir. *İkinci aşama* ise örneklerin form oluşturucu etmenler açısından sınıflandırılmasını ve kavramsal bileşenlerinin belirlenmesini içermektedir.

Tablo 38. Örnek tablolar

Tablo 39. İHO Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	İSTANBUL HİLTON OTELİ	**Ö-1** **1950-1960**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Analoji
					Alegori
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Simgesellik
					Soyutlama
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Uygulanabilirlik
					Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve ikonik yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

	İSTANBUL HİLTON OTELİ	**Ö-1** **1950-1960**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Liberal ekonomi *.Özel sektörün devreye girişi* *.Sanayileşme* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Uluslararası sistemle bütünleşme* *.Yabancı sermaye akışı* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.Çok katlı yapım sistemine geçiş *.Endüstrileşme* *.Prefabrikasyon* *.Sanayileşme* *.Yeniden Üretilebilme* .Yeni malzeme olanakları	.Dönemin egemen zevkini yansıtan prestij amaçlı bir "otel" inşa etmek *.Evrensel değerleri yansıtma* *.Gelenekseli yorumlama* *.Prestij sağlama* *.Statü göstergesi*		.Rasyonel-pürist estetik *.Boyutsal Koordinasyon* *.Değişebilirlik* *.Esneklik* *.Fonksiyonellik* *.Geometri* *.Modülarizasyon* *.Pragmatizm* *.Pürizm* *.Rasyonalizm* *.Serbest planlama* *.Simgesellik* *.Standartlaşma* *.Süreklilik* *.Teknik yetkinlik* *.Tip çözümleme* *.Yeniden üretilebilirlik* .Klasik Osmanlı *.Çağrışımsal biçim* *.Simgesellik* *.Tarihsellik* *.Tip çözümleme*			.Rasyonel estetiğin biçim dilini lüks, konfor ve prestij sağlama aracı olarak kullanma *.Çağdaşlık* *.Evrensel değerleri yansıtma* *.Gelenekseli yorumlama* *.Prestij sağlama* *.Simgesellik* *.Statü göstergesi* *.Tarihsellik* *.Teknik yetkinlik* *.Tip çözümleme*	

Tablo 40. BAK'nün kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	BÜYÜKADA ANADOLU KLÜP	**Ö-2** **1950-1960**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Analoji
					Alegori
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					Indeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modul
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Simgesellik
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Uygulanabilirlik
					Y. üretilebilirlik

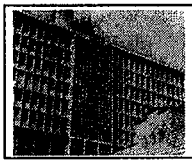
AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

Tablo 40'ın devamı

	BÜYÜKADA ANADOLU KLÜP	Ö-2 1950-1960

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER					ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER			
					BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER			
SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL
.Liberal ekonomi .*Özel sektörün devreye girişi* .*Sanayileşme* .*Tüketimin özendirilmesi* .*Uluslararası sistemle bütünleşme* .*Yabancı sermaye akışı* .Hızlı kentleşme .*Çeşitlilik* .*Dejenerasyon* .*Farklılık* .*Kalabalıklaşma* .*Kimlik arayışı* .*Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.Çok katlı yapım sistemine geçiş .*Endüstrileşme* .*Prefabrikasyon* .*Sanayileşme* .*Yeniden Üretilebilme* .Yeni malzeme olanakları	.Klüp işlevlerini karşılayan bir bina tasarlamak		.Rasyonel-pürist estetik .*Boyutsal Koordinasyon* .*Değişebilirlik* .*Esneklik* .*Fonksiyonellik* .*Geometri* .*Modülarizasyon* .*Pragmatizm* .*Pürizm* .*Rasyonalizm* .*Serbest planlama* .*Simgesellik* .*Standartlaşma* .*Süreklilik* .*Teknik yetkinlik* .*Tip çözümleme* .*Yeniden üretilebilirlik*			

Tablo 41. İBS'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	İSTANBUL BELEDİYE SARAYI	**Ö-3** **1950-1960**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Analoji
	■	■	■	■	Alegori
■	■	■	■	■	B. Koordinasyon
■	■	■	■	■	Değişebilirlik
■	■	■	■	■	Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
■	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
	■	■	■	■	İmgesellik
■	■	■	■	■	Indeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
■	■	■	■	■	Modul
■	■	■	■	■	Nedensellik
■	■	■	■	■	Pragmatizm
■	■	■	■	■	Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
	■	■	■	■	Simgesellik
■	■	■	■	■	Standartlaşma
	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■	■	■	Tarihsellik
	■	■		■	Tip
■	■	■	■	■	Uygulanabilirlik
	■	■	■	■	Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

İSTANBUL BELEDİYE SARAYI	Ö-3 1950-1960

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Liberal ekonomi *.Özel sektörün devreye girişi* *.Sanayileşme* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Uluslararası sistemle bütünleşme* *.Yabancı sermaye akışı* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.Çok katlı yapım sistemine geçiş *.Endüstrileşme* *.Prefabrikasyon* *.Sanayileşme* *.Yeniden Üretilebilme* .Yeni malzeme olanakları	.Belediye hizmetlerini (merasim, meclis odaları, bürolar) karşılayan bir bina tasarlamak		**.Rasyonel-pürist estetik** *.Boyutsal Koordinasyon* *.Değişebilirlik* *.Esneklik* *.Fonksiyonellik* *.Geometri* *.Modülarizasyon* *.Pragmatizm* *.Pürizm* *.Rasyonalizm* *.Serbest planlama* *.Simgesellik* *.Standartlaşma* *.Süreklilik* *.Teknik yetkinlik* *.Tip çözümleme* *.Yeniden üretilebilirlik*			.Rasyonel estetiğin biçim dilini statü sembolü olacak biçimde (yerel ölçekte ilk kez) kullanma *.Pürizm* *.Simgesellik* *.Teknik yetkinlik* *.Tip çözümleme* *.Yeniden üretilebilirlik*	

Tablo 42. BSTP'nun kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	BRÜKSEL ULUSLARARASI SERGİSİ TÜRK PAVYONU	**Ö-4** **1950-1960**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Analoji
					Alegori
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modul
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Simgesellik
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Uygulanabilirlik
					Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik*, *analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

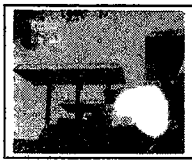
BRÜKSEL ULUSLARARASI SERGİSİ TÜRK PAVYONU

Ö-4
1950-1960

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberal ekonomi *.Özel sektörün devreye girişi* *.Sanayileşme* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Uluslararası sistemle bütünleşme* *.Yabancı sermaye akışı* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.Çok katlı yapım sistemine geçiş *.Endüstrileşme* *.Prefabrikasyon* *.Sanayileşme* *.Yeniden Üretilebilme* .Yeni malzeme olanakları			.Rasyonel-pürist estetik *.Boyutsal Koordinasyon* *.Değişebilirlik* *.Esneklik* *.Fonksiyonellik* *.Geometri* *.Modülarizasyon* *.Pragmatizm* *.Pürizm* *.Rasyonalizm* *.Serbest planlama* *.Simgesellik* *.Standartlaşma* *.Süreklilik* *.Teknik yetkinlik* *.Tip çözümleme* *.Yeniden üretilebilirlik*		.“İnsan ve ona yapılan hizmetler temasına” rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini kullanarak yanıt arama *.Çağdaşlık* *.Evrensel değerleri yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Pürizm* *.Statü göstergesi* *.Simgesellik* *.Teknik yetkinlik*	.“İnsan ve ona yapılan hizmetler temasına” rasyonel-pürist estetiğin biçim dilini kullanarak yanıt arama *.Çağdaşlık* *.Evrensel değerleri yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Pürizm* *.Statü göstergesi* *.Simgesellik* *.Teknik yetkinlik*	

Tablo 43. KAM'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	KARATEPE AÇIKHAVA MÜZESİ	**Ö-5** **1950-1960**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
		■	■	■	Analoji
		■	■	■	Alegori
■					Ekoloji
■					Ekonomi
■		■	■	■	Fonksiyonellik
		■	■	■	Geometri
■		■	■	■	İmgesellik
■		■	■	■	İndeks
		■	■	■	Mecaz
		■	■	■	Mimesis
■		■	■	■	Nedensellik
		■		■	Öz
■		■	■	■	Pragmatizm
■		■	■	■	Rasyonellik
		■	■	■	Sentaks
		■			Sezgisellik
		■	■	■	Simgesellik
		■	■		Soyutlama
■		■	■	■	Süreklilik
		■	■	■	Tarihsellik
		■			Yaratıcılık
		■	■	■	Y. üretilebilirlik
■		■		■	Yerellik

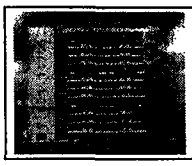
AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak, *analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* yönü olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

Tablo 43'ün devamı

	KARATEPE AÇIKHAVA MÜZESİ	Ö-5 1950-1960

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER					ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER			
					BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER			
SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL
.Liberal ekonomi .*Özel sektörün devreye girişi* .*Sanayileşme* .*Tüketimin özendirilmesi* .*Uluslararası sistemle bütünleşme* .*Yabancı sermaye akışı* .Hızlı kentleşme .*Çeşitlilik* .*Dejenerasyon* .*Farklılık* .*Kalabalıklaşma* .*Kimlik arayışı* .*Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Sergileme ve koruma amacı taşıyan yarı açık bir müze tasarlamak .*Aksiyel devamlılık* .*Koruma*	.Mevcut kalıntıları yerinde sergileme amacıyla yerin topografik özelliklerine bağlı düzenleme .*Organik*	. Rejyonal sentaks .*Organik* .*Koruma* .*Tarihsel süreklilik* .*Çevresel değerlere saygı* .Brütalizm .*Mimari dürüstlük* .*Amaca uygunluk* .*Sorumluluk* .*Ana fikri anlaşılır kalma*	.Saçakların tarihi duvar aksını izlemesine dayalı plan çözümü .Işığın amaca uygun nitelikte kullanımı .*Koruma* .*Tarihsel süreklilik* .*Işığın etkisi* .*Organik*	.Kalıntılar ile onlar arasındaki ilişkiyi kurmaya dayalı kompozisyon .*Koruma* .*Tarihsel süreklilik* .*Işığın etkisi* .*Organik*	.Tarihi duvar aksını devam ettirerek metindeki devamlılık ile tarihsel sürekliliik sağlamak .*Amaca uygun* .*Değer yansıtma* .*Simgesel* .*Tarihsel süreklilik* .*Yere bağlı*

Tablo 44. HS Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	HUKUKÇULAR SİTESİ	**Ö-6** **1960-1970**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Simgesellik
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Uygulanabilirlik
					Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

Tablo 44'ün devamı

HUKUKÇULAR SİTESİ	Ö-6 1960-1970

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Çoğulculuk çağı nitelemesi .*Çeşitlilik* .*Farklılık* .*Sanayileşme* .*Serbestlik* .*Taklitçilik* .*Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme .*Çeşitlilik* .*Dejenerasyon* .*Farklılık* .*Gecekondulaşma* .*Kalabalıklaşma* .*Kimlik arayışı* .*Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.Yapı üretiminde teknik alt yapının gelişimi .*Endüstrileşme* .*Prefabrikasyon* .*Sanayileşme* .*Yeniden Üretilebilme* .Yeni malzeme olanakları	.Tek bir bütün içinde (konut, ticaret, sosyal) farklı aktiviteleri bünyesinde barındıran "konut topluluğu" tasarlamak		.Rasyonel-pürist estetik .*Boyutsal Koordinasyon* .*Değişebilirlik* .*Esneklik* .*Fonksiyonellik* .*Geometri* .*Modülarizasyon* .*Pragmatizm* .*Pürizm* .*Rasyonalizm* .*Serbest planlama* .*Simgesellik* .*Standartlaşma* .*Süreklilik* .*Teknik yetkinlik* .*Tip çözümleme* .*Yeniden üretilebilirlik*			.Toplumsal bir ülkünün ifadesi olacak biçimde farklı işlev kategorilerini bir araya getiren yeni bir kent morfolojisine örnek teşkil etme .Plastik etki .Sosyalist ütopya	

Tablo 45. ODTÜM Bölümü'nün kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	ODTÜ MİMARLIK BÖLÜMÜ	**Ö-7** **1960-1970**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					Ekoloji
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* yaklaşıma göre biçimlendirildiğini ayrıca *tipolojik, sentaktik* ve *ikonik* yönleri olduğunu kısmen de **pragmatik** yönü olduğunu göstermektedir.

ODTÜ MİMARLIK BÖLÜMÜ

Ö-7
1960-1970

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.Brüt beton kullanımı .Buharlı merkezi ısıtma sistemi .Plexiglas kubbeler .Alüminyum doğrama .Standartlaşma	.Yapıyı bir ders niteliğinde ilham veren mekanlar yaratacak biçimde tasarlamak	.Tepe üzerinde yatayda eğriye uyarak düşeyde kodlanarak topografyaya uyma *.Doğaya uyum* *.Yataylık*	.Çok Parçalı Plan Tipolojisi *.Bütünü parçalama* *.Çok parçalılık* *.Geometri* *.Mondrian vari düzenleme* *.Formun özgürleşmesi* *.Yataylık* .Yeni Brütalizm *.İçin dışa yansıtılması* *.Mimari dürüstlük* *.Sorumluluk* .Yeni Rejyonalizm *.Çevre koruma* .Organik İşlevsellik *.Akan mekanlar* *.Araziye yayılma* *.Doğa ile bütünleşme* *.İç-dış bütünlüğü*	.Tepe üzerinde yayılma *.Yataylık* .Yapıyı saray gibi ele alma *.Çağrışımsal biçim* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Simgesellik* .Yapıyı vapura benzetme *.Çağrışımsal biçim* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Simgesellik* .İTÜ'deki tavan yüksekliklerine öykünme	.İham veren mekanlar tasarlama *.Doğa ile diyalog kurma* *.İç-dış bütünlüğü oluşturma* *.Işığın kullanımı* *.Kent mekanı modelleri yaratma* *.Mekan zenginliği yaratma* .Ortaçağ kent mekanlarına benzetme *.İç-dış mekan ilişkileri* *.Işığın mistik etkisi* *.Kentsel morfolojiler* *.Organiklik* *.Yükselme* . Japon etkisi *.Akan mekanlar* *.Araziye yayılma* *.Doğa ile bütünleşme* *.İç-dış bütünlüğü oluşturma* *.Organiklik*	.Yapıyı bir ders niteliğinde ilham veren mekanlar yaratacak biçimde tasarlama *.Anlamsal arayışlar* *.Çağrışımsal biçim* *.Doğa ile diyalog kurma* *.İç-dış bütünlüğü oluşturma* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Işığın kullanımı* *.Mekan zenginliği yaratma* *.Simgesellik*	

Tablo 46. AK Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	ANADOLU KULÜBÜ MERKEZ BİNASI	**Ö-8** **1960-1970**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Simgesellik
					Tip
					Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *sentaktik*, yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

	ANADOLU KULÜBÜ MERKEZ BİNASI	**Ö-8** **1960-1970**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Çoğulculuk çağı nitelemesi .*Çeşitlilik* .*Farklılık* .*Sanayileşme* .*Serbestlik* .*Taklitçilik* .*Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme .*Çeşitlilik* .*Dejenerasyon* .*Farklılık* .*Gecekondulaşma* .*Kalabalıklaşma* .*Kimlik arayışı* .*Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Anadolu Klübü için "merkez" teşkil edecek bir bina tasarlamak		.Yeni-Brütalizm .*Dinamizm* .*Fonksiyonellik* .*Formun özgürleşmesi* .*İçin dışa yansıtılması* .*Mimari dürüstlük* .*Parçalı kütle* .*Pragmatizm* .*Rasyonalizm* .*Sorumluluk*			

Tablo 47. ZSSK'nun kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	ZEYREK SOSYAL SİGORTALAR KURUMU	**Ö-9** **1960-1970**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Alegori
	■	■	■	■	Analoji
■	■	■	■	■	B. Koordinasyon
■	■	■	■	■	Değişebilirlik
■	■	■	■	■	Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
■	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
	■	■	■	■	İmgesellik
■	■	■	■	■	Indeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
■	■	■	■	■	Modül
■	■	■	■	■	Nedensellik
	■	■		■	Öz
■	■	■	■	■	Pragmatizm
■	■	■	■	■	Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
	■	■		■	Sezgisellik
	■	■	■	■	Simgesellik
	■	■		■	Soyutlama
■	■	■	■	■	Standartlaşma
	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■	■	■	Tarihsellik
	■	■		■	Tip
■	■		■		Uygulanabilirlik
	■	■		■	Yaratıcılık
	■	■	■	■	Y. üretilebilirlik
	■	■		■	Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini, ayrıca *analojik, ikonik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

ZEYREK SOSYAL SİGORTALAR KURUMU

Ö-9
1960-1970

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Sosyal Sigortalar Kurumuna hizmet eden "farklı işlevsel gereklilikleri karşılama"		.Modern estetik *.Boyutsal koordinasyon* *.Modularizasyon* *.Esneklik* *.Değişebilirlik* *.Fonksiyonellik* *.Pragmatizm* *.Pürizm* *.Rasyonalizm* *.Standartlaşma* .Rejyonal sentaks *.Bölgeselcilik* *.Çevre koruma* *.Süreklilik* *.Tarihsellik* *.Yerellik* .Brütalizm *.Ana fikri anlaşılır kalma* *.Mimari dürüstlük* *.Dinamizm* *.Fonksiyonellik* *.Formun özgürleşmesi* *.Parçalı kütle* *.Pragmatizm* *.Rasyonalizm* *.Sorumluluk*	.Mevcut geleneksel çevreden hareketle yeni bir kültürel senteze varma *.Anlamsal arayışlar* *.Bağlam* *.Çağrışımsal biçim* *.Çağı yansıtma* *.Çevre koruma* *.Kent mekanı modelleri* *.Parçalı bütün* *.Süreklilik* *.Tip çözümleme* *.Yerellik*	.Mevcut geleneksel çevreden hareketle yeni bir kültürel senteze varma *.Anlamsal arayışlar* *.Bağlam* *.Çağrışımsal biçim* *.Çağı yansıtma* *.Çevre koruma* *.Kent mekanı modelleri* *.Parçalı bütün* *.Süreklilik* *.Tip çözümleme* *.Yerellik*	.Tarihi çevrede süreklilik sağlama *.Anlamsal arayışlar* *.Bağlam* *.Çağrışımsal biçim* *.Çağı yansıtma* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Simgesellik* *.Süreklilik* *.Yerellik*	

Tablo 48. TTK Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	TÜRK TARİH KURUMU	**Ö-10** **1960-1970**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonalizm
					Sentaks
					Simgesellik
					Soyutlama
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın *tipolojik, analojik, ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

TÜRK TARİH KURUMU

Ö-10
1960-1970

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL BELİRLEYİCİLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberal ekonomi *.Özel sektörün devreye girişi* *.Sanayileşme* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Uluslararası sistemle bütünleşme* *.Yabancı sermaye akışı* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Tarih araştırmaları için bir merkez tasarlamak		.Modern estetik *.Boyutsal koordinasyon* *.Modularizasyon* *.Esneklik* *.Değişebilirlik* *.Fonksiyonellik* *.Pragmatizm* *.Pürizm* *.Rasyonalizm* *.Standartlaşma* .Rejyonal sentaks *.Bölgeselcilik* *.Çevre koruma* *.Süreklilik* *.Tarihsellik* *.Yerellik* .Brütalizm *.Ana fikri anlaşılır kalma* *.Mimari dürüstlük* *.Dinamizm* *.Fonksiyonellik* *.Formun özgürleşmesi* *.Parçalı kütle* *.Pragmatizm* *.Rasyonalizm* *.Sorumluluk*	.Anıtsal-simgesel bir etki yaratma .Fikir kıymetlerini koruyan bir bina tasarlama .Yerel ile evrenseli bütünleştirme .Çevreye ve topluma karşı sorumluk .Koruma ve açılmanın vurgulanması .Yan yana gelmenin meselesi .Alt ve üst yapı ilişkisi	.Tarih araştırmaları için bir merkez oluşturma *.Anıtsallık* *.Bütünlük* *.Dışa kapalılık* *.Koruma* *.Merkeziyetçilik* *.Parçalı kütle* *.Toplayıcılık* *.Simgesellik* *.Yan yanalık* *.Yükselme*	.Fikir kıymetlerini koruyan bir bina tasarlamak *.Anıtsallık* *.Dışa kapalılık* *.Koruma* *.Merkeziyetçilik* *.Simgesellik* *.Toplayıcılık* *.Yükselme*	

Tablo 49. SGE'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	SEDAT GÜREL EVİ	**Ö-11** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					Ekoloji
					Ekonomi
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Süreklilik
					Uygulanabilirlik
					Verimlilik
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* ve *tipolojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *ikonik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

	SEDAT GÜREL EVİ	**Ö-11** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Sosyo-politik gelişmeler *.1974 Kıbrıs Barış Harekatı* *.Petrol krizi* *.Gider dağılımında dengesizlik* .Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Üç ayrı aileye hizmet edecek bağımsız birimlerden oluşan konut topluluğu tasarlamak	.Arsa olanaklarının tespiti *.Çevresel şartlara uygunluk*	.Rejyonal sentaks *.Çevresel şartlara uygunluk* *.Çevreye ve insana karşı sorumluluk* *.Süreklilik* *.Yerellik* .Organik İşlevsellik *.Çevreye ve insana saygı* *.Doğal ve yapay çevreye uyum* *.Şiirsellik*	.Bireysel tavır *.Avlulu çözüm* *.Bölümlerin bütüne uyumlu özerkliği* *.Çevresel şartlara uygunluk* *.Çevreye, insana saygı ve sorumluluk* *.Duvarın plastik etkisi* *.Parçalı bütün* *.Sadelik* *.Süreklilik* *.Yerellik*	.Köy atmosferi yaratma *.Çevresel şartlara uygunluk* *.İnsan ölçeği* *.Organik* *.Parçalı bütün* *.Sadelik* *.Şiirsellik* *.Yererllik*		

Tablo 50. İGM Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	İŞ BANKASI GENEL MÜDÜRLÜK BİNASI	**Ö-12** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
		■		■	Alegori
		■		■	Analoji
■					Ekoloji
■				■	Fonksiyonellik
			■		Geometri
		■		■	İkon
		■		■	İmgesellik
■		■		■	İndeks
		■		■	Mecaz
		■		■	Mimesis
■		■		■	Nedensellik
■					Pragmatizm
■					Rasyonellik
		■			Sezgisellik
		■		■	Simgesellik
		■		■	Tarihsellik
		■		■	Yaratıcılık
		■		■	Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu da göstermektedir.

	İŞ BANKASI GENEL MÜDÜRLÜK BİNASI	**Ö-12** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Sosyo-politik gelişmeler *.1974 Kıbrıs Barış Harekatı* *.Petrol krizi* *.Gider dağılımında dengesizlik* .Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi		.İleri yapım teknolojisi *.Çok katlı kütle* *.Düşeylik*	.Anıtsal, simgesel etkisi olan bir prestij binası tasarlamak *.Anıtsallık* *.Heykelsi görünüm* *.Plastisisite* *.Prestij sağlama* *.Statü göstergesi*	.Dış çevre koşullarının bağlayıcılığı *.Dışa kapalılık*	.Ekspresyonist *.Anıtsallık* *.Heykelsi kütle* *.İrrasyonel* *.Plastisisite* *.Tek defaya özgülük*			.İleri teknolojinin vurgulanması *.Çok katlı kütle* *.Düşeylik* .Mali gücü yansıtma *.Anıtsallık* *.Heykelsi görünüm* *.Plastisisite* *.Tek defaya özgülük* .Prestij sağlama *.Anıtsallık* *.Heykelsi görünüm* *.Plastisisite* *.Tek defaya özgülük*	

Tablo 51. TGB'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	TERCÜMAN GAZETESİ	**Ö-13** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Ekonomi
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik* yaklaşıma göre biçimlendirildiğini ayrıca *analojik, ikonik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu gösternmektedir.

Tablo 51'in devamı

TERCÜMAN GAZETESİ							Ö-13 1970-1980
FORM OLUŞTURUCU ETMENLER							ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER		
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL
.Sosyo-politik gelişmeler *.1974 Kıbrıs Barış Harekatı* *.Petrol krizi* *.Gider dağılımında dengesizlik* .Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Ticari simgeselliği ön planda tutulan bir gazete tesisi tasarlamak *.Anıtsallık* *.Heykelsi görünüm* *.Plastisisite*		.Brütalist *.Amaca uygunluk* *.İşlevsel ve teknik mekanların ayırtedilmesi* .Çok parçalı plan tipolojisi *.Çok parçalılık* *.Geometri* *.Formun özgürleşmesi*	.İşlevsel ve teknik mekanların ayırtedilmesi *.Akan mekanlar* *.Anıtsallık* *.İç-dış bütünlüğü* *.Doğal ışık* *.Hafiflik* *.Kütle parçalama* *.Ölçek şaşırtması* *.Yataylık-düşeylik* .Ticari simgesellik *.Anıtsallık* *.Heykelsi görünüm* *.Plastisisite*		.Ticari simgesellik *.Anıtsallık* *.Heykelsi görünüm* *.Plastisisite*

Tablo 52. TDK Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	TÜRK DİL KURUMU	**Ö-14** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Ekoloji
					Ekonomi
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

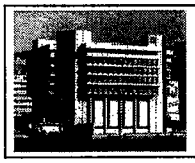
AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönü olduğunu olduğunu göstermektedir.

	TÜRK DİL KURUMU	**Ö-14** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

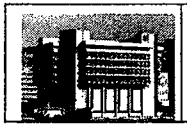
SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Sosyo-politik gelişmeler *.1974 Kıbrıs Barış Harekatı* *.Petrol krizi* *.Gider dağılımında dengesizlik* .Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi			.Türk Dil Kurumuna hizmet veren bir bina tasarlamak	.Dış çevre koşullarını dikkate alan çözüm önerisi *.Orta mekan yaratma*	.Modern estetik *.Modularizasyon* *.Ekonomi* *.Esneklik* *.Değişebilirlik* *.Fonksiyonellik* *.Geometri* *.Standartlaşma* .Brütalist *.Amaca uygunluk* *.İşlevsel ve teknik mekanların ayırtedilmesi* *.Mimari dürüstlük* .Geleneksel değerlerin yorumlanması *.Çevresel şartlara uygunluk* *.Öz'e ulaşma* *.Süreklilik* *.Yerellik* .Organik İşlevsellik *.İçten-dışa planlama* *.Çevreye ve insana saygı* .Anıtsal *.Plastisisite*	.Bireysel tavır *.Ekonomik* *.Esneklik* *.Gerecini en yakından seçme* *.İçten-dışa davranış* *.İç-dış uyumu* *.İnsana ve çevreye karşı sorumluluk* *.İşlevsellik* *.Kullanıcı katılımı* *.Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık* *.Olduğu gibi görünme* *.Yapısal açıklık* *.Yöredeki ileri yapım teknolojilerinden yararlanma* .Kolektif bilincin yaratılması *.Anıtsallık* *.Boşluk tasarlama* *.Plastisite*	.Kolektif bilincin yaratılması *.Anıtsallık* *.Boşluk tasarlama* *.Plastisite*	.Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık üzerine söylem üretme *.Amaca uygunluk* *.Anısal* *.Çağrışımsal biçim* *.İnsana ve çevreye karşı sorumluluk* *.Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık* *.Öz'e ulaşma* *.Süreklilik* *.Yerellik*	

Tablo 53. İMB Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	İZMİR MERKEZ BANKASI	**Ö-15** **1970-1980**

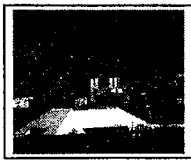
FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. Koordinasyon
					Değişebilirlik
					Ekoloji
					Ekonomi
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Simgesellik
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik, sentaktik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *pragmatik* yönü bulunduğunu göstermektedir.

	İZMİR MERKEZ BANKASI	**Ö-15** **1970-1980**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Sosyo-politik gelişmeler *.1974 Kıbrıs Barış Harekatı* *.Petrol krizi* *.Gider dağılımında dengesizlik* .Çoğulculuk çağı nitelemesi *.Çeşitlilik* *.Farklılık* *.Sanayileşme* *.Serbestlik* *.Taklitçilik* *.Tüketimin özendirilmesi* .Hızlı kentleşme *.Çeşitlilik* *.Dejenerasyon* *.Farklılık* *.Gecekondulaşma* *.Kalabalıklaşma* *.Kimlik arayışı* *.Taklitçilik* .Yeni bina programlarının devreye girişi	.İmar yönetmelikleri *.Eğimli çatı* *.Küçük pencere açıklıkları* *.Ucuz malzeme kullanımı* *.Doğal aydınlatma ve havalandırma*		.İhtiyaç programında belirtilen şartları yerine getiren ve "devleti temsil eden bir prestij yapısı tasarlamak" *.Anıtsallık* *Esnek planlama* *.Prestij Sağlama* *.Statü göstergesi* *.Temsiliyet*	.Dış çevre koşullarını dikkate alan çözüm önerisi *.Ahşap storlar* *.Doğal aydınlatma ve havalandırma* *.Küçük pencere açıklıkları*	.Rasyonel-pürist estetik *.Boyutsal koordinasyon* *.Modularizasyon* *.Esneklik* *.Değişebilirlik* *.Fonksiyonellik* *.Geometri* *.Standartlaşma* .Geleneksel değerlerin yorumlanması *.Çevresel şartlara uygunluk* *.Süreklilik* *.Yerellik*			.Devleti temsil eden bir yapı yapmak *.Anıtsallık* *.Prestij Sağlama* *.Statü göstergesi* *.Temsiliyet*	

Tablo 54. AKM'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	**Ö-16** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Alegori
	■	■	■	■	Analoji
			■		B. koordinasyon
■			■		Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
■	■	■	■	■	İmgesellik
■	■	■	■	■	İndeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
			■		Modül
■	■	■	■	■	Nedensellik
	■	■		■	Öz
■	■	■	■	■	Pragmatizm
■	■	■	■	■	Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
■	■	■		■	Sezgisellik
	■	■	■	■	Simgesellik
		■		■	Soyutlama
			■		Standartlaşma
	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■	■	■	Tarihsellik
	■	■		■	Tip
■	■	■		■	Yaratıcılık
	■	■	■	■	Y. üretilebilirlik
		■		■	Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* ve *ikonik* yaklaşıma göre biçimlendirildiğini ayrıca *tipolojik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

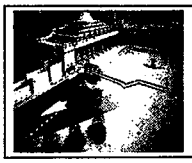
Ö-16
1980-90

Tablo 54'ün devamı

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberalleşme .*Tüketimin özendirilmesi* .*Yabancı sermaye akışı* .*Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme .*Çokseslilik* .*Çoğulculuk* .*Kimlik arayışı* .*Serbestlik* .*Yerellik* .Post-endüstriyel toplum .*Abartı* .*Bireysellik* .*Çeşitlilik* .*Eklektisizm* .*Farklı olma* .*Gündelik yaşam kültürü* .*Kimlik arayışı* .*Kitsch* .*Statü yansıtma* .*Prestij sağlama* .*Sembolizm* .*Serbestlik zemini* .*Tüketimin özendirilmesi* .*Yerellik*			.Anıtsal-anısal nitelikli çağdaş bir "müze" müze tasarlamak .*Akılda kalıcılık* .*Anıtsal* .*Anısal* .*Çağrışımsal* .*Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık* .*Çağdaş müze anlayışını yansıtma*		.Post-modern .*Anlamsal arayışlar* .*Anıtsallık* .*Ait olma* .*Bireysel tavır geliştirme* .*Biçimsel serbestlik* .*Çağrışımsal biçim* .*Eklektisizm* .*İmgesellik* .*İkonografi* .*İkonoloji* .*Kimlik edindirme* .*Prestij sağlama* .*Simgesellik* .*Tarihsellik* .*Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* .*Tip çözümlere başvurma* .*Yeniden üretilebilirlik*	."Ankara Kalesi" ve "düzlükte yükselen tepe" imgesi ile görsel-iletişimsel bağ kurma .*Anısal* .*Akılda kalıcı* .*Çağrışımsal biçim* .*İkonografi* .*İkonoloji* .*İmgesellik* .*Simgesellik* .Çağdaş müze anlayışını yansıtan plan çözümüne ulaşma ideali .*Esnek planlama* .*Sergilemede süreklilik* .*Tip çözüme gitme* .*Doğal ışık* .Piramit formu ile çözüme gitme .*Akılda kalıcı* .*Çağrışımsal biçim* .*Simgesel* .*Süreklilik* .*Törensel etki* .*Tarihsellik*	.Ankara Kenti için bir "simge" yapı inşa etmek .*Akılda kalıcılık* .*Anıtsallık* .*Anlamsal arayışlar* .*Prestij sağlama* .*Simgesellik* .Atatürk'ün ilkelerini ve devrimlerini yaşatacak ve geleceğe yansıtacak anıtsal-simgesel nitelikli bir yapı tasarlamak .*Yükselme* .*Tek bir idealde buluşma* .Anıtsal-anısal nitelikli çağdaş bir "müze" binası tasarlamak .*Akılda kalıcılık* .*Anıtsal* .*Anısal* .*Çağrışımsal* .*Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık*	.Ankara Kenti için bir "simge" yapı inşa etmek .*Akılda kalıcılık* .*Anıtsallık* .*Anlamsal arayışlar* .*Prestij sağlama* .*Simgesellik* .Atatürk'ün ilkelerini ve devrimlerini yaşatacak ve geleceğe yansıtacak anıtsal-simgesel nitelikli bir yapı tasarlamak .*Yükselme* .*Tek bir idealde buluşma* .Anıtsal-anısal nitelikli çağdaş bir "müze" tasarlamak .*Akılda kalıcılık* .*Anıtsal* .*Anısal* .*Çağrışımsal* .*Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık*	

Tablo 55. TBMMC'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	TBMM CAMİİ	**Ö-17** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Alegori
	■	■	■	■	Analoji
			■		B. koordinasyon
■			■	■	Değişebilirlik
■		■		■	Ekoloji
■			■		Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
	■	■	■	■	İmgesellik
	■	■	■	■	İndeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
			■		Modül
■	■	■	■	■	Nedensellik
	■	■		■	Öz
■	■	■	■		Pragmatizm
■	■		■		Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
	■	■		■	Sezgisellik
	■	■	■	■	Simgesellik
	■	■		■	Soyutlama
			■		Standartlaşma
■	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■		■	Tarihsellik
	■	■		■	Tip
	■	■		■	Yaratıcılık
	■	■		■	Y. üretilebilirlik
		■		■	Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik, ikonik* ve *tipolojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *pragmatik* yönleri olduğunu göstermektedir.

	TBMM CAMİİ	**Ö-17** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*			.Soyal ve kültürel içerikli bir merkez içinde "mescid" gibi ele alınmış bir "camii" tasarlamak	.Doğa ile bütünleşmeye dayalı çözüm üretme *.Piramidal biçim düzeni* *.Gömülme temasının işlenmesi* *.Doğa ile bütünleşmek için iç mekanda saydamlık yaratma* *.Doğal ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak fonksiyonel kullanımı*	.Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Anıtsallık* *.Ait olma* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Biçimsel serbestlik* *.Çağrışımsal biçim* *.Eklektisizm* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.Kimlik edindirme* *.Prestij sağlama* *.Simgesellik* *.Tarihsellik* *.Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* *.Tip çözümlere başvurma* *.Yeniden üretilebilirlik*	.Yeni bir anlayışla çağdaş bir "camii" tasarlamak .Camiyi "mescit" gibi ele almak .Sosyal ve kültürel içerikli bir "külliye" tasarlamak .Anlamsal ve Kavramsal arayışlar çerçevesinde yapıyı biçimlendirmek *.Cennete açılma* *.Doğa ile kucaklaşma* *.Doğal ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanımı* *.Geçiş mekanı yaratmak* *.Gömülme* *.Yataylık* *.Yüceltmeden ziyade mütevazılık*	.Yeni bir anlayışla çağdaş bir "camii" tasarlamak .Camiyi bir "mescid" gibi ele alıp, sosyal ve kültürel içerikli bir "külliye" içinde kurgulamak .Cennete açılma .Doğa ile kucaklaşma .Doğal ışığın işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanımı .Geçiş mekanı yaratmak .Gömülme .Yataylık .Yüceltmeden ziyade mütevazilik	.Yeni bir anlayışla çağdaş bir "camii" tasarlamak *.Anlamsal ve kavramsal arayışlar* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.Simgesellik* *.Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* *.Tip çözümlere başvurma*	

Tablo 56. MR T.A.Ş. Binası'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	MİLLİ REASÜRANS T.A.Ş. KOMPLEKSİ	**Ö-18** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Alegori
	■	■	■	■	Analoji
■			■		B. koordinasyon
■			■	■	Değişebilirlik
■			■		Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
	■	■	■	■	İmgesellik
■	■	■		■	İndeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
■			■		Modül
■	■	■	■	■	Nedensellik
	■	■			Öz
■	■	■	■		Pragmatizm
■	■	■	■		Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
■	■	■		■	Sezgisellik
	■	■	■	■	Simgesellik
	■	■		■	Soyutlama
■			■		Standartlaşma
	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■		■	Tarihsellik
	■	■		■	Tip
■	■	■		■	Yaratıcılık
	■	■	■	■	Y. üretilebilirlik
	■	■		■	Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* ve *tipolojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *ikonik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

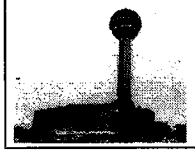
Tablo 56'nın devamı

	MİLLİ REASÜRANS T.A.Ş. KOMPLEKSİ	**Ö-18** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*		.Köprü taşıyıcı sistemi ile geniş açıklık geçmek	.Farklı işlevsel bölümlerden oluşan prestij sağlayıcı bir bina topluluğu tasarlamak *.Prestij sağlama* *.Simgesellik*	.Işığı mekansal ve işlevsel bir öğe olarak kullanmak *.Algıda derinlik* *.Boşluk yaratmak* *.Doğal aydınlatma* *.Sokak ölçeğinde genişleme*	.Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Anıtsallık* *.Ait olma* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Eklektisizm* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.Kimlik edindirme* *.Prestij sağlama* *.Simgesellik* *.Tarihsellik* *.Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* *.Tip çözümlere başvurma* *.Yeniden üretilebilirlik*	.Tarihi çevrede süreklilik sağlayan bir kentsel öğe tasarlamak *.Armoni-kontrast* *.Süreklilik* *.Tarihsellik* *.Yataylık* .Bir prestij binası tasarlamak *.Simgesellik* .Kavramsal arayışlar çerçevesinde yapıyı biçimlendirmek *.Arka cephe kavramını belirsizleştirmek* *.Boşluk tasarlamak* *.Doğal ışığı işlevsel ve mekansal bir öğe olarak kullanmak* *.Eyvan'ı pasaj olarak düşünmek* *.Huzur* *.Semt merkezi tasarlamak* *.Sadelik*	.Tarihi çevrede süreklilik sağlayan bir kentsel öğe tasarlamak *.Armoni-kontrast* *.Süreklilik* *.Tarihsellik* *.Yataylık*	.Tarihi çevrede süreklilik sağlayan bir kentsel öğe tasarlamak *.Armoni-kontrast* *.Süreklilik* *.Tarihsellik* *.Yataylık* .Bir prestij binası tasarlamak *.Prestij sağlama* *.Simgesellik*	

Tablo 57. AK'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	ATAKULE	**Ö-19** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. koordinasyon
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					İroni
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *tipolojik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

ATAKULE	Ö-19 1980-90

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*		.Yeni malzeme ve teknoloji olanaklarının denenmesi *.Cisimsizleştirme* *.Dinamizm* *.Hafiflik* *.Özgürlük* *.Saydamlık* *.Zamansallık*	.Yeni bir yaşam biçimini tarifleyen bir bina tipolojisine uygun çözümleme *.Prestij sağlama* *.Simgesellik*	.Dış mekanda kentsel ölçekle bütünleşme, iç mekanda kesit olanakları ile botanik parkına fiziksel geçiş sağlama *.Açılma* *.Bütünleşme* *.Geçiş mekanı yaratmak*	Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Anıtsallık* *.Bireysel tavır geliştirme* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İroni* *.Kimlik edindirme* *.Prestij sağlama* *.Simbiosis* *.Simgesellik* *.Tarihsellik* *.Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* *.Tip çözümlere başvurma* *.Yeniden üretilebilirlik* .Teknolojist söylem *.Cisimsizleştirme* *.Dinamizm* *.Hafiflik* *.Özgürlük* *Saydamlık* *.Zamansallık*	.Türk mimarlık geleneğinin çağdaş yorumu *.Anlamsal arayışlar* *.Bireysel tavır geliştirme* *.İmgesellik* *.İnsan ölçeği* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.Simbiosis* *.Simgesellik* *.Tarihsellik* *.Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* *.Tip çözümlere başvurma* *.Yeniden üretilebilirlik* .Kavramsal arayışlar *.Doğal çevreye açılma* *.Kentsel mekanla bütünleşme* *.Yansıtma*	.Doğal çevreye açılma *.Geçiş mekanı yaratmak* .Kentsel mekanla bütünleşme *.Kentsel ölçekle bütünleşmme* .Yansıtma *.Ayna etkisi* *Cisimsizleştirme* *.İroni* *.Saydamlık*	.Alışveriş merkezi tipolojisine ilk örnek olma .Ankara kenti için bir simge bina inşa etmek .Türk mimarlık geleneğinin çağdaş yorum olanaklarının denemesi .Yeni bir yaşamı tariflemek	

Tablo 58. KRL Oteli'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	KAPADOKYA ROBİNSON LODGE	**Ö-20** **1980-90**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
		■	■	■	Alegori
		■	■	■	Analoji
		■	■	■	Çelişki
				■	Değişebilirlik
■		■	■	■	Ekoloji
■		■	■	■	Fonksiyonellik
		■	■	■	Geometri
		■	■	■	İkon
■		■	■	■	İmgesellik
■		■	■	■	İndeks
		■	■	■	Karmaşıklık
		■	■	■	Mecaz
		■	■	■	Mimesis
		■	■	■	Modül
■		■	■	■	Nedensellik
		■		■	Öz
■					Pragmatizm
		■	■	■	Sentaks
■		■	■	■	Sezgisellik
		■	■	■	Simgesellik
		■		■	Soyutlama
■		■	■	■	Süreklilik
		■	■	■	Tarihsellik
■		■	■	■	Yaratıcılık
		■	■	■	Y. üretilebilirlik
■		■		■	Yerellik

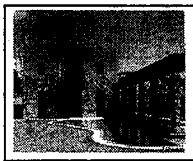
AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

KAPADOKYA ROBİNSON LODGE	Ö-20 1980-90

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*			.Turizm amaçlı eğlenceye dönük bir bina tasarlamak .Anlamsal arayışlar *.Eğlence* *.Fantezi üretme* *.İmgesellik* *.Masalsı görünümler* *.Oyun* *.Satış aldatmacası*	.Doğal çevrede süreklilik sağlama *.Çevresel ve görsel bütünlük* *.Yöresel malzeme kullanımı*	Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Ait olma* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Eğlence* *.Eklektisizm* *.Fantezinin üretimi* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.Kimlik edindirme* *.Mimesis* *.Oyun* *.Satış aldatmacası* *.Simbiosis* *.Simgesellik* *.Tarihsellik* *.Tarihsel ve çevresel değerlerde süreklilik* *.Yeniden üretilebilirlik* *.Yerellik*	.Doğaya özgü görme tarzına ilişkin bir bina tasarlamak *.Anlamsal arayışlar* *.Anıları canlandırma* *.Çelişki* *.Çevresel ve kültürel değerlerde süreklilik* *.Çok parçalılık* *.Fantezi üretme* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.Masalsı görünümler* *.Mimesis* *.Mitoloji* *.Karmaşıklık* *.Kültür birikiminin bilincinde çağdaşlık* *.Oyun* *.Tarihsellik* *.Tiyatral mekanlar tasarlama* *.Yerellik*	.Doğa ile diyalog kurma *.İmgesellik* *.Uçhisar kalesi* *.Peribacaları* *.Yerellik* *.Yöresel malzeme kullanımı* *.Doğal oluşumlara öykünme*	.Toplumsal belekteki anıları "imgeler" aracılığı ile canlandırma ve iletişim sağlama *.Anıları canlandırma* *.Çevresel ve kültürel değerlerde süreklilik* *.Fantezi üretme* *.İmgesellik* *.İkonografi* *.İkonolji* *.Masalsı görünümler* *.Mimesis* *.Mitoloji* *.Oyun* *.Tarihsellik* *.Yerellik*	

Tablo 59. GÇE'nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	GÜNAY ÇİTAL EVİ	**Ö-21** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Alegori
	■	■	■	■	Analoji
			■		B. koordinasyon
■			■	■	Değişebilirlik
■			■		Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
■	■	■	■	■	İmgesellik
■	■	■	■	■	İndeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
			■		Modül
■	■	■	■	■	Nedensellik
	■	■		■	Öz
■	■		■		Pragmatizm
■	■		■		Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
	■	■	■	■	Simgesellik
	■	■		■	Soyutlama
			■		Standartlaşma
	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■		■	Tip
	■				Uygulanabilirlik
	■	■	■	■	Y. üretilebilirlik
■	■	■		■	Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *tipolojik* ve *sentaktik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *ikonik* ve *analojik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

	GÜNAY ÇİTAL EVİ	**Ö-21** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*	.Koruma yasalarının, imar kanun ve yönetmeliklerin bağlayıcılığı *.Yerellik*		.Yazın kullanılacak bir konut tasarlamak	.Çevresel değerlerde süreklilik sağlama *.Doğal iklimlendirme* *.Yerellik* *.Yöresel malzeme kullanımı*	.Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Anıtsallık* *.Ait olma* *.Bağlam* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Çağrışımsal biçim* *.Çevresel değerlerde süreklilik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Kimlik edindirme* *.Simgesellik* *.Tip çözümlere başvurma* *.Yeniden üretilebilirlik* *.Yerellik*	.Tasarlanmışlığı belli olan "yerellik" üzerine söylem üretme *.Akışkanlık* *.Anıtsallık* *.Boşluk tasarlama* *.Çağrışımsal biçim* *.Değişebilirlik* *.Doğal iklimlendirme* *.Parçalı bütün* *.Saydamlık* *.Süreklilik* *.Tip çözümleme* *.Toplumsal bellek* *.Yeniden üretilebilirlik* *.Yerellik*	."Yerellik" üzerine söylem üretme *.Akışkanlık* *.Anıtsallık* *.Bağlam* *.Boşluk tasarlama* *.Çağrışımsal biçim* *.Değişebilirlik* *.Doğal iklimlendirme* *.Parçalı bütün* *.Saydamlık* *.Süreklilik* *.Tip çözümleme* *.Toplumsal bellek* *.Yeniden üretilebilirlik* *.Yerellik*	.Toplum belleğindeki anıları canlandırmaya yönelik "yerellik" arayışı *.Bağlam* *.Çağrışımsal biçim* *.Süreklilik* *.Tip çözümleme* *.Toplumsal bellek* *.Yeniden üretilebilirlik* *.Yerellik*	

Tablo 60. ŞGV'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	ŞEFİK GÜL VİLLASI	**Ö-22** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					Çelişki
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					İndeks
					İroni
					Karmaşıklık
					Kitsch
					Mecaz
					Mimesis
					Nedensellik
					Öz
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *tipolojik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu göstermektedir.

	ŞEFİK GÜL VİLLASI	**Ö-22** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER

SOSYAL ETMENLER	YASAL ETMENLER	TEKN. ETMENLER	İŞLEVSEL ETMENLER	EKOLOJİK ETMENLER	BİÇİMSEL ETMENLER				ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*			.Farklı kullanıcılara hizmet eden iki ayrı konut tasarlama *.Kimlik edindirme/bulma* *.Mahremiyet* *.Parçalı bütün* *.Prestij sağlama* *.Statü yansıtma*	.Çevresel değerlerde süreklilik sağlama *.Yerellik*	.Modern *.Geometrik saflaştırma* .Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Ait olma* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Çağrışımsal biçim* *.Çevresel değerlerde süreklilik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Kimlik edindirme* *.Simgesellik* *.Tip çözümlere başvurma* *.Yeniden üretilebilirlik* *.Yerellik* .Dekonstrüktivist *.Büküp bozma* *.Eskinin şoku* *.Geometrinin bozulması* *.Saptırma* *.Strüktürel yorum* *.Yerinden etme*	.Anadolu kültürlerinin çağdaş yorumu *.Anlamsal arayışlar* *.Çağrışımsal biçim* *.Çokseslilik* *.Demokrasi* *.Evrensellik/yerellik* *.Geometrik saflaştırma* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Katmanlaşma* *.Kimlik* *.Kolaj* *.Parçalı bütün* *.Pastij* *.Simgesellik* *.Tip çözümleme* *.Toplumsal bellek* *.Yeniden işlevlendirme* *.Yeniden üretilebilirlik*	.Anadolu kültürlerinin çağdaş yorumu *.Anlamsal arayışlar* *.Çağrışımsal biçim* *.Çokseslilik* *.Demokrasi* *.Evrensellik/yerellik* *.Geometrik saflaştırma* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Katmanlaşma* *.Kimlik* *.Kolaj* *.Parçalı bütün* *.Pastij* *.Simgesellik* *.Tip çözümleme* *.Toplumsal bellek* *.Yeniden işlevlendirme* *.Yeniden üretilebilirlik*	.Anadolu kültürlerinin çağdaş yorumu .Gündelik yaşamın mimariye yansıtılması *.Abartı* *.Anlamsal arayışlar* *.Bireysellik* *.Çağdaşlık* *.Çelişki* *.Çok seslilik* *.Dinamizm* *.Farklı olma* *.Karmaşıklık* *.Kimlik edindirme/bulma* *.Kitsch* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Statü yansıtma* *.Yerellik* .Katılmalı tasarım uygulaması *.Bireysellik* *.Demokrasi* *.Katılım* *.Uzlaşma*	

Tablo 61. DMC'ın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	DOĞAN MEDYA CENTER	**Ö-23** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
	■	■	■	■	Alegori
	■	■	■	■	Analoji
■	■	■	■	■	B. koordinasyon
■	■	■	■	■	Değişebilirlik
■					Ekoloji
■	■	■	■	■	Esneklik
■	■	■	■	■	Fonksiyonellik
	■	■	■	■	Geometri
	■	■	■	■	İkon
	■	■	■	■	İmgesellik
■	■	■	■	■	İndeks
	■	■	■	■	Mecaz
	■	■	■	■	Mimesis
■	■	■	■	■	Modül
■	■	■	■	■	Nedensellik
		■			Öz
■	■	■	■	■	Pragmatizm
■	■	■	■	■	Rasyonellik
	■	■	■	■	Sentaks
		■			Sezgisellik
	■	■	■	■	Simgesellik
		■			Soyutlama
■	■	■	■	■	Standartlaşma
	■	■	■	■	Süreklilik
	■	■	■	■	Tarihsellik
	■	■		■	Tip
		■			Yaratıcılık
	■	■	■	■	Y. üretilebilirlik
				■	Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* yaklaşıma göre biçimlendirildiğini ayrıca *tipolojik, ikonik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

	DOĞAN MEDYA CENTER	**Ö-23** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	BİREYSEL	TEMATİK	ANLAMSAL	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*			.Düşünce ve yayının üretildiği baskı ve dökümünün yapıldığı bir "merkez" tasarlamak	.Çarpık kentleşmeye karşı yapıyı "yeşil kuşak" içine alarak tasarlamak *.Alanda geri çekilme* *.Hafiflik* *.Saydamlık*	.Modern estetik *.Esnek planlama* *.Fonksiyonellik* *.Pragmatizm* *.Pürizm* *.Rasyonalizm* *.Teknik yetkinlik* .Post-modern *.Anlamsal arayışlar* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Çağrışımsal biçim* *.Çevresel değerlerde süreklilik* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Kimlik edindirme* *.Simgesellik* *.Yeniden üretilebilirlik*	.Söylem kaygısı olan bir prestij binası tasarlamak *.Prestij sağlama* *.Ticari simgesellik* .Çarpık kentleşmeye karşı yapıyı "yeşil kuşak" içine alarak tasarlamak *.Alanda geri çekilme* *.Hafiflik* *.Saydamlık* .Kavramlar ve mecazlar aracılığı ile tasarım yapmak *."Yayın" kavramının biçimsel yorumu* *."Gazetecinin kaleminin sivriliğini" yansıtma*	.Çarpık kentleşmeye karşı yapıyı "yeşil kuşak" içine alarak tasarlamak *.Alanda geri çekilme* *.Hafiflik* *.Saydamlık*	.Çarpık kentleşmeye karşı yapıyı "yeşil kuşak" içine alarak tasarlamak *.Anıtsal etki* *.Alanda geri çekilme* *.Hafiflik* *.Saydamlık* .Düşünce ve yayının üretildiği ve baskı ve dökümünün yapıldığı bir "merkez" tasarlamak .Kavramlar ve mecazlar aracılığı ile görsel, iletişimsel bağ kurmak *."Yayın" kavramının biçimsel yorumu* *."Gazetecinin kaleminin sivriliğini" yansıtma*	

Tablo 62. ATFB'nın kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	AKSOY-TECHNAL FABRİKA YÖN. BİNASI	**Ö-24** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					B. koordinasyon
					Değişebilirlik
					Ekoloji
					Ekonomi
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					Indeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Öz
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Standartlaşma
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Uygulanabilirlik
					Verimlilik
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirildiğini ayrıca *sentaktik* ve *tipolojik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* olduğunu göstermektedir.

AKSOY-TECHNAL FABRİKA YÖNETİM BİNASI	Ö-24 1990-2000

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çokseslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*		Teknolojist söylemin üretilmesi *.Akıllı* *.Değişebilirlik* *.Dönüşme* *.Ekoloji* *.Ekonomi*	.Yeni cephe sistemleri üreten bir firmanın fabrika yönetim yapısını inşa etmek	.Yapıyı bağlamından koparma *.Belirsizleştime* *.Cisimsizleştirme* *.Saydamlaştırma*	.Modern *.Değişebilirlik* *.Ekonomi* *.Esnek planlama* *.Hafiflik* *.Kamuflaj* *.Okunabilirlik* *.Sadelik* *.Saydamlık* *.Yeniden üretilebilirlik* .Teknolojist .Akıllı *.Değiştirilebilirlik* *.Dönüştürülebilirlik* *.Ekoloji* *.Ekonomi* .Minimalist *.Belirsizleştirme* *.Cisimsizleştirme* *.Dönüştürülebilirlik* *.Hafiflik* *.Saydamlık* *.Yeniden üretilebilirlik* .Sanattaki yeni gelişmeler *.İlüzyon* *.Kırılma* *.Yansıma* *.Yok olma*	.Yapıyı "yanılsama etkisi ile farklı algılatma deneyi *.Algıda çeşitlilik* *.Belirsizleştirme* *.Cisimsizleştirme* *.Farklı zamandalık* *.Hafiflik* *.İlüzyon* *.Kalıcılık-geçicilik* *.Kırılma* *.Minimalizm* *.Saydamlık* *.Teknoloji* *.Yansıma* *.Yataylık* *.Yükselme*	.Yapıyı "yanılsama etkisi ile farklı algılatma deneyi *.Algıda çeşitlilik* *.Belirsizleştirme* *.Cisimsizleştirme* *.Farklı zamandalık* *.Hafiflik* *.İlüzyon* *.Kalıcılık-geçicilik* *.Kırılma* *.Minimalizm* *.Saydamlık* *.Teknoloji* *.Yansıma* *.Yataylık* *.Yükselme*	.Kavramsal arayışlar *.Yanılsama*	

Tablo 63. PTKST' nin kavramsal analizine ait bulguların değerlendirilmesi

	PAMUKKALE TENİS KULÜBÜ SOSYAL TESİSLERİ	**Ö-25** **1990-2000**

FORM OLUŞTURUCU YAKLAŞIMLAR					
PRAGMATİK TASARIM	**TİPOLOJİK TASARIM**	**ANALOJİK TASARIM**	**SENTAKTİK TASARIM**	**İKONİK TASARIM**	**KAVRAMLAR**
					Alegori
					Analoji
					Çelişki
					Değişebilirlik
					Esneklik
					Fonksiyonellik
					Geometri
					İkon
					İmgesellik
					Indeks
					Mecaz
					Mimesis
					Modül
					Nedensellik
					Pragmatizm
					Rasyonellik
					Sentaks
					Sezgisellik
					Simgesellik
					Soyutlama
					Süreklilik
					Tarihsellik
					Tip
					Yaratıcılık
					Y. üretilebilirlik
					Yerellik

AÇIKLAMA: Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *analojik* yaklaşıma göre biçimlendirildiğini ayrıca *ikonik, tipolojik* ve *sentaktik* yönleri olduğunu kısmen de *pragmatik* yönü olduğunu göstermektedir.

PAMUKKALE TENİS KULÜBÜ SOSYAL TESİSLERİ	Ö-25 1990-2000

FORM OLUŞTURUCU ETMENLER									
SOSYAL ETMENLER	**YASAL ETMENLER**	**TEKN. ETMENLER**	**İŞLEVSEL ETMENLER**	**EKOLOJİK ETMENLER**	**BİÇİMSEL ETMENLER**				**ÖZELLİKLER ve/veya KAVRAMSAL BİLEŞENLER**
					ÜSLUPSAL	**BİREYSEL**	**TEMATİK**	**ANLAMSAL**	
.Liberalleşme *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yabancı sermaye akışı* *.Yeni bina programlarının devreye girişi* .Globalleşme *.Çoksesslilik* *.Çoğulculuk* *.Kimlik arayışı* *.Serbestlik* *.Yerellik* .Post-endüstriyel toplum *.Abartı* *.Bireysellik* *.Çeşitlilik* *.Eklektisizm* *.Farklı olma* *.Gündelik yaşam kültürü* *.Kimlik arayışı* *.Kitsch* *.Statü yansıtma* *.Prestij sağlama* *.Sembolizm* *.Serbestlik zemini* *.Tüketimin özendirilmesi* *.Yerellik*			.Lokanta, mutfak ve servis alanlarından oluşan "kulüp lokali" inşa etmek	.Yer ile karşıtlıklar üzerine kurgulanan bir söylemle diyalog kurma *.Çağrışımsal biçim* *.Düzlemsellik* *.Karşıtlık* *.Yataylık*	.Modern *.Değişebilirlik* *.Esnek planlama* *.Pürizm* *.Sadelik* *.Tektonik netlik* *.Yeniden üretilebilirlik* .Post-modern *.Anıtsallık* *.Anlamsal arayışlar* *.Bireysel tavır geliştirme* *.Çağrışımsal biçim* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Simgesellik* *.Yeniden üretilebilirlik* .Minimalist *.Bütünün parçalanması* *.Pürizm* *.Sadelik* *.Yalınlık* *.Tektonik netlik*	.Yer ile karşıtlıklar üzerine kurgulanan bir söylemle diyalog kurma *.Çağrışımsal biçim* *.Düzlemsellik* *.Karşıtlık* *.Yataylık*	.Yer ile karşıtlıklar üzerine kurgulanan bir söylemle diyalog kurma *.Çağrışımsal biçim* *.Düzlemsellik* *.Karşıtlık* *.Yataylık*	.Yapının soyut geometrisinin, yer ile karşıtlıklar kurmaya dayalı bir söylemle zenginleştirilmiş anlamsal değeri *.Anıtsallık* *.Anlamsal arayışlar* *.Çağrışımsal biçim* *.İkonografi* *.İkonoloji* *.İmgesellik* *.Simgesellik* *.Tektonik anlam*	

3.2. On Yıllık Periyodlara Göre Örneklerin Değerlendirmesi

Bu bölüm, on'ar yıllık periyotlardaki tasarım faaliyetlerinin form oluşturucu yaklaşımlar açısından değerlendirilmesini içermektedir. Ek Tablo 1'de, analiz işlemine tabi tutulan örneklerin form oluşturucu yaklaşımlar açısından kavramsal bileşenlerinin görsel özeti yer almaktadır.

3.2.1. 1950-1960 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

1950'li yıllar Türkiye'de hemen her alanda önemli değişimlerin yaşandığı, çok partili sisteme geçişle birlikte liberalleşme sürecinin başladığı yıllardır. Bu durumun mimariye yansıması ise ilk olarak, kapitalist sistemin ithal edildiği ülkenin mimarisinin devralınmasında görülmüştür. Dönem mimarlığını; Uluslararası Üslup anlayışının "rasyonel-pürist estetiği" karakterize etmektedir.

1950-60 aralığında incelenen ilk dört örnek; *İstanbul Hilton Oteli*, *Büyükada Anadolu Klüp*, *İstanbul Belediye Sarayı*, *Brüksel Uluslararası Sergisi Türk Pavyonu*, rasyonel-pürist anlayışın biçim dilini yansıtan kütle-mekan kompozisyonları ile ağırlıklı olarak *"tipolojik"*, *"analojik"* ve *"ikonik"* yaklaşımların bağlayıcılığını yansıtmaktadırlar. *"Pragmatik yaklaşımın"* incelenen örnekler açısından bağlayıcılığı ise dönem mimarlığının rasyonel ilkelerinin kullanımına ilişkindir. 1950-60 aralığında incelenen son örneği oluşturan *Karatepe Açıkhava Müzesi*'nde ise; rasyonel-pürist estetiğin biçimlendirme anlayışının geçersiz kılındığı ve yeni biçimlendirme anlayışlarının devreye girdiği görülmektedir. Söz konusu biçimlendirme anlayışları "Yeni Brütalizm" ve "Yeni Rejyonalizm"dir. *Karatepe Açıkhava Müzesi,* ağırlıklı olarak *"analojiler"* yolu ile biçimlendirilmiştir.

İstanbul Hilton Oteli, *Büyükada Anadolu Klüp*, *İstanbul Belediye Sarayı*, *Brüksel Uluslararası Sergisi Türk Pavyonu*, rasyonel estetiğin biçimlendirme esaslarına dayalı olarak beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanıldığı, katı geometrik yatay prizmatik kütlelerden oluşan form kompozisyonlarının çatıdaki parabolik ve eğrisel hatlarla hareketlendirildiği, planlamada davranışçı ve pragmatik bir anlayışın benimsendiği, kolon akslarının dışlaştırılarak cephe bölümlerinin cam ya da çelik örgü ile kapatıldığı, zeminin pilotiler üzerinde yükseltildiği form kompozisyonları ile, dil birliği

içindedirler. Bu örnekler içinde yalnızca birisi; *İstanbul Hilton Oteli'nde,* tarihsel biçim düzenlerine başvurulduğu şadırvan, avlu, arkad, sofa vb. düzenlemelere gidildiği görülmektedir. İncelenen örnekler form oluşturucu yaklaşımlar açısından ele alındığında, *tipolojik, analojik* ve *sentaktik* yolların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Rasyonel estetiğin biçim dilini yansıtan form kompozisyonu aynı zamanda yapıların *tipolojik* ve *analojik* yönlerini oluşturmaktadır. Rasyonel-pürist estetiğin üsluplaşmış biçim dilinin simgeleşmesi yapıların *ikonik* yönünü; rasyonel-geometrik formlara dayalı modüler plan ve cephe düzeni ise *sentaktik* yanını vurgulamaktadır. Yapıların *pragmatik* yönünü ise, zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yapım, üretim ve uygulamada sağladığı pratik avantajlar oluşturmaktadır.

.*Karatepe Açıkhava Müzesi, m*evcut tarihi duvar kalıntılarının plan şemasının aks sistemini belirlediği form kompozisyonu ile bir üslup özelliğini yansıtmaktan çok tasarımcının bireysel tutumunu *analojiler* yolu ile ortaya koyduğu, çevresel ve tarihsel verileri göz önünde bulunduran yer'e özgü bir çözüm önerisini yansıtmaktadır. Brütalist anlayışın ve rejyonal sentaksın biçim üzerindeki etkileri ise stilistik olmaktan çok ilke kararları düzeyindedir; malzemenin doğal doku ve renginde bırakılması, topografyaya uyum, amacı en iyi yansıtan plan çözümünün kabulü, çevresel değerlere saygı gibi. rejyonal ve brütalist anlayışların biçimlendirme ilkelerini yansıtan ve rasyonel-estetik ile kopma noktasını teşkil eden kütle-mekan kompozisyonu yapının *ikonik* yönünü, mevcut tarihi duvar kalıntılarının binanın duvar akslarının yön ve yer tespitinde kullanılmış olması ise yapının *sentaktik* yönünü vurgulamaktadır. Yapının *pragmatik* yönünü ise, yer'e özgü bir plan alternatifi ile topografyaya uyum sağlanmış olması ve malzemelerin en az bakım masrafı gerektirecek biçimde rasyonel kullanımı, oluşturmaktadır.

3.2.2. 1960-1970 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

1960'lı yıllar Türkiye'de; siyasal ve toplumsal alanda değişimlerin yaşandığı ve dönemin "çoğulculuk çağı" nitelemesi ile özdeş tutulduğu yıllardır.

1960-70 dönemi mimari açıdan; bir önceki on yılın genel eğilimini belirleyen rasyonel-pürist estetiğin etkilerinin sürmekle birlikte, farklı biçim dilleri ve bina programlarının devreye girdiği bir dönemi karakterize etmektedir.

Bu dönemde incelenen ilk örneği oluşturan *Hukukçular Sitesi*, rasyonel-pürist estetiğin bağlayıcılığını yansıtırken; *ODTÜ Mimarlık Bölümü*, 60'lı yılların yaygın planlama anlayışı olan "çok parçalı plan tipolojisi" esaslarına göre biçimlendirilmiştir. *Anadolu Kulübü Merkez Binası* ise yine 60'lı yılların egemen anlayışlarından biri olan Brütalizm'in biçimlendirme esaslarını yansıtmaktadır. Ancak yapı; Brütalizm'in etkisinde kalınarak biçimlendirilmekle birlikte tam anlamıyla bu anlayışı yansıtmamaktadır. Planlamada işlevsel ve teknik birimlerin ayrılığı net olarak vurgulanmamıştır. Bununla birlikte *ODTÜ Mimarlık Bölümü,* brüt beton kullanımı, iç-dış bütünlüğü ve organik işlevsellik özüne dayanan plan çözümü ile söz konusu anlayışın biçim dilini yansıtmaktadır. *Türk Tarih Kurumu* ve *Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binaları* ise brütalist biçimlendirme ilkelerinin geleneksel mimarlığın içinde bulunduğu savı ile çevre koruma özüne dayanan yeni rejyonalizm'in etkisinde biçimlendirilmişlerdir.

İncelenen örnekler, ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirilmişlerdir. Geometri esaslı kural tabanlı sistemlerle çalışılması yapıların *sentaktik* yönünü vurgularken; *pragmatik tasarım,* hem çevre verilerinden hareketle mevcut çevre ile diyalog kuran rasyonel bir tavır olarak hem de modern estetiğin rasyonel ilkelerinin tekrar edilmesi ile yapıların kazandığı yararlılık ölçütleri açısından geçerlidir.

.*Hukukçular Sitesi,* biçim dili açısından rasyonel-pürist estetiğin ve onun öncü isimlerinden Le Corbusier'in *Marsilya Toplu Konut Bloğu'na* ait biçimsel ve mekansal özelliklerin etkisinde kalınarak biçimlendirilmiştir. Yapı, rasyonel-pürist estetiğin; beton, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin kullanılması, betonarme karkas strüktürün cepheye yansıtılması, kolon aksları arasında kalan bölümlerin balkon kutuları ve cam ile kaplanarak saydamlık ve hafiflik sağlanmış olması, geometrik formlara dayalı modüler plan ve cephe düzeni, işlevsel planlama, teras katında eğrisel biçimlerden oluşan plastik öğeler kullanma ve ondan hareketle geliştirilen Marsilya Konut Bloğu'nun kütle ve mekan kompozisyonuna ilişkin biçimlendirme ilkelerinin; -iç sokak, çatı bahçesi, pilotiler gibi morfolojik özelliklerin kullanımı, serbest planlama ile farklı çözümler üretme, özel ve kamusal

alanların birbirinden ayırt edilmesi-, değişmez imajına dayalı biçim dili ile *tipolojiktir.* Tipolojik olanın *analojik* ve *ikonik* yönleri bulunması, söz konusu yaklaşımların da yapı üzerindeki bağlayıcılığını yansıtmaktadır. *Sentaktik* açıdan yapı, rasyonel-pürist estetiğin modüler plan ve cephe düzenine göre biçimlendirilen kütle ve mekan organizasyonu ile geometrinin bağlayıcılığını yansıtmaktadır. Yapının *pragmatik* yönünü ise, modern estetiğin rasyonel ilkelerinin; -zaman içindeki işlevsel ve mekansal gereksinimleri karşılayacak esnek bir plan şemasına ve strüktür sistemine sahip olmak, ızgara sistemden kaynaklı boyutsal ve modüler koordinasyon, standartlaşma gibi niteliklerin yapım, üretim ve uygulamada sağladığı avantajlar-, tekrar edilmesi ile yapının kazandığı yararlılık ölçütleri oluşturmaktadır.

.*ODTÜ Mimarlık Bölümü,* ağırlıklı olarak *analojik tasarıma* göre biçimlendirilmiştir. Tasarımcının kendi bireysel tutumunu yansıtan yapı; tepe üstünde yayılma (doğa ile bütünleşme), Japon kültüründen etkiler (iç ve dış mekanlar arasındaki organik ilişkiler ve bahçe ile kurulan görsel ve işlevsel bütünlük), Ortaçağ kentleri (hem siluet hem de plan düzenlemesinde üstü örtülü sokalar oluşturmak, ışığın mistik etkisi -pencere boyut ve oranlarındaki oynamalar ve çatıdaki aydınlatmalar aracılığı ile-, iç-dış ilişkilerinin zenginliği, yüksek hacimler, kotlar arasındaki organik geçişler), vapur (Kadıköy Vapuru), saray (içinde yaşamaktan zevk duyulan bir dünya) gibi üslupsal, felsefi ve tekil imgelere dayalı mecazlara başvurma anlamında *analojiktir.* Yapının, bir önceki dönemin katı geometrik formlarla çözüme varma anlayışının aksine; kare ve türevi formların avlular ve holler aracılığı ile birbirlerine bağlanarak yatayda eğriye uyum, düşeyde kodlamalar ile çözüme ulaştırıldığı "çok parçalı plan tipolojisinin" sözdizimi kurallarına dayalı olarak biçimlendirilmesi ise *tipolojik* ve *sentaktik* yaklaşımların bağlayıcılığını yansıtmaktadır. Yapı, çok parçalı plan tipolojisini çağrıştıran kütle-mekan kompozisyonunun yanı sıra felsefi, üslupsal, bireysel tavırların bütünleştirildiği biçim dili ile *ikonik,* düşeyde kodlanarak yatayda eğriye uyarak geliştirilen plan şeması, betonarme yapım sisteminin sağladığı yarar ve çevre ile görsel ve işlevsel bir bütünlük sağlayan organik çözüm önerisi ile de *pragmatiktir.*

.*Anadolu Kulübü Merkez Binası,* brütalist anlayışı yansıtmaktadır. Yapının form oluşturucu yaklaşımlara ilişkin kavramsal analizi; binanın ağırlıklı olarak *sentaktik* yaklaşıma göre biçimlendirildiğini göstermektedir. Binanın geometri esaslı küte-mekan

kompozisyonunun bir modül-aks sitemine göre organize edilmiş olması onun *sentaktik* yönünü oluşturmaktadır. Brütalist anlayışın; işlevsel ve teknik birimlerin birbirinden ayırtedilerek söz konusu farklılıkların cepheye yansıtılması yolu ile cephelerin hareketlendirilmesi, merdiven kovasının ayrı bir birim halinde cepheden dışarı taşırılması, planda farklı etkinliklere hizmet eden mekanların ayrı kitleler halinde çözümlenerek cephede vurgulanması ve parçalı kütle anlayışı, yapının *tipolojik* ve *analojik* yönünü vurgularken, yapının bir üslup özelliğini çağrıştırmakla kazandığı simgesel anlam onun *ikonik* yönünü oluşturmaktadır. Yapının *pragmatik* yönünü ise, brütalist anlayışın rasyonel ilkelerinin tekrar edilmesi -içten dışa planlama, planlamada davranışçı ve pragmatik plan şeması- ile yapının kazandığı yararlılık ölçütleri oluşturmaktadır.

.Farklı fonksiyonlara hizmet eden binalar topluluğu olan *Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binası,* tarihi Zeyrek semtinde mevcut geleneksel ve tarihsel dokunun tipolojik ve morfolojik özelliklerinin modern estetiğin ilkeleri doğrultusunda yeni bir kod'a dönüştürüldüğü biçim dili ile farklılaşmaktadır. Yapı, ağırlıklı olarak *tipolojiktir.* Yapı, modern estetiğin modüler plan şemasının, Osmanlı Külliyelerinin pek çok farklı işlevi bir araya getiren avlulu mekan geleneğinin, kapalı çarşılar ve antik dönem stoalarının mekansal etkisinin, cephelerde modern estetiğin ve geleneksel dilin pencere düzenleri, geniş saçaklar, üst katın alt kat üzerine taşması, zemin katın dışa kapalılığı gibi biçimsel özelliklerine dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile *tipolojik,* yerel ve evrensel biçim dillerinin benzerlikler yolu ile devralınmış olması ile de *analojiktir.* Yapı, bir modül-aks sistemine göre organize edilen geometri esaslı plan şeması ile *sentaktik,* bulunduğu geleneksel çevrenin biçim dilini, modern biçimlendirme esasları çerçevesinde tarihsel ve çevresel değerleri koruyarak yeni bir koda dönüştüren anlamsal, iletişimsel simge değeri ile de *ikoniktir.* Yapının *pragmatik* yönünü ise, esnek planlama ile zemin katta avlulu ve kolonadlı bir çözüme gidilerek hem binalar arasında hem de sokak ile yapı arasında geçiş kolaylığı sağlanmış olması ayrıca cephelerde geleneksel pencere düzenlerinin -modüler bir düzende betonarme yapım teknolojisinin imkanları ile- tekrar edilmesi ile yapım ve üretimde kolaylık ve standartlık sağlanması, modüler cephe düzeninin yapıyı olduğundan küçük algılatması, oluşturmaktadır.

.*Türk Tarih Kurumu Binası,* bulunduğu alanda, yerel ve bölgesel özelliklerin modern biçimlendirme ilkeleri ışığında yorumlanması esasına dayalı olarak biçimlendirilmiştir.

Yapı, ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yolların etkili kılınması ile biçimlendirilmiştir. Yapıyı; evrensel (modern estetik, yeni-rejyonalist söylem, yeni-brütalizm), tarihsel (avlulu plan tipolojisi, kale imajı) ve yerel (kafes pencereler, Ankara taşı) biçim dillerinin biçimsel ve mekansal düzenlemelerine başvurmak yolu ile tasarlamak onun *tipolojik*, yerel evrensel ve tarihsel söylemlerin biçimlendirme esaslarını devralmak ve yapının amacını yansıtan soyut kavramların (merkeziyetçilik, toplayıcılık, korumacılık, dışa kapalılık, anıtsallık, süreklilik, yerellik, evrensellik) imgesel aidiyetlerini benzerlikler yolu ile biçime dönüştürmek yapının *analojik* yönünü oluşturmaktadır. Yapı, ızgara sistemle kurgulanmış geometri esaslı plan çözümü ile *sentaktik*, yapının amacını anlaşılır kılan soyut kavramsal arayışların yanı sıra yakın ve uzak geçmişten ödünç alınan evrensel, yerel ve tarihsel biçim dillerine ait biçimsel ve mekansal özelliklerin yapıya kazandırdığı çağrışımsal yan anlamlar ve anıtsallık niteliği ile de *ikoniktir.* Yapının *pragmatik* yönünü ise, serbest planlama ile zaman içindeki değişiklikleri karşılayan esnek bir plan şemasına sahip olmak ve taş kaplı cephelerin yapıyı olduğundan büyük göstererek ona ağır anıtsal bir etki kazandıran algısal niteliği, oluşturmaktadır.

3.2.3. 1970-1980 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

1970-80 aralığında incelenen örnekler, bir önceki dönemi karakterize eden "çoğulculuk çağı" nitelemesinin devam ettiği dönemin ürünüdürler.

Bu dönem mimarlığı, biçim dillerindeki çeşitliliğin giderek bireysel tavırlara ve post-modern uygulamalara dönüştüğü tasarım tutumlarıyla özdeştir. Öte yandan 70'li yıllardaki ekonomik dar boğaz ve sosyo-politik olaylar çerçevesinde yapım ve üretimde, Bayındırlık Bakanlığı'nın ilke ve programlarının, imar yönetmelikleri ve ihtiyaç programlarının bağlayıcı hükümlerinin tasarımlara yansıdığı görülmektedir.

Bu dönemde incelenen ilk örneği oluşturan, *Sedat Gürel Evi* "rejyonal-sentaks" ve "organik işlevselcilik" özüne dayanan bir tavır sergilerken; *İş Bankası Genel Müdürlük Binası,* "ekspresyonist" anlayışı temsil etmektedir. *Tercüman Gazetesi Binası,* "brütalist" anlayışın ve "çok parçalı plan tipolojisinin"; *Türk Dil Kurumu Binası*, "rasyonel-pürist" estetiğin ve "geleneksel sentaksın" bağlayıcılığını yansıtmaktadır. *İzmir Merkez Bankası*

Binası ise "rasyonel-pürist" anlayışın ülke gerçekleri (Bayındırlık Bakanlığı'nca belirlenen ilkeler) ile yeniden ele alındığı bir biçim diline sahiptir.

1970-80 aralığında incelenen örnekler, modern estetiğin yanı sıra çok parçalı plan tipolojisinin, yeni-brütalizm ve yeni-rejyonalizm'in biçim dillerine öykünen form kompozisyonları ile *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımları etklili kılmaktadırlar. *Pragmatik tasarımın*, çevre verilerinden hareketle mevcut çevre ile diyalog kuran rasyonel tavrının ve modern estetiğin rasyonel ilkelerinin tekrar edilmesine dayalı yararcı amaçların, bu dönem mimarlığında etkili olduğu görülmektedir. İç mekan çözümlerinde gerek modern estetiğin gerekse diğer biçim dillerinin mekansal özelliklerine ilişkin göndermelerin, geometrinin bağlayıcılığını yansıtması, incelenen örneklerin *sentaktik* yanını oluşturmaktadır.

.Bu dönemde incelenen ilk örnek olan *Sedat Gürel Evi*, biçimlendirmede bireysel bir tavra işaret etmektedir. Üslup özellikleri açısından, "rejyonal-sentaks" ve "organik işlevselcilik" anlayışlarının hakim olduğu yapı, tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında kendiliğinden gelişen bir köy atmosferi yaratma düşüncesi ile *analojik* tasarım ağırlıklı bir form organizasyonuna sahip görünmektedir. Geometrinin bağlayıcılığını yansıtan, dikdörtgen formlu birimler yapının *sentaktik* yanını vurgularken, köy atmosferi imgesini çağrıştıran biçimsel öğeler; baca biçimi, küçük pencere açıklıkları, yöresel ve doğal malzeme kullanımı, ahşap tavanlar, kiremit çatılar, beyaz kireç badana, yapının *tipolojik* ve *ikonik* yönünü vurgulamaktadır. Birimleri rüzgar, güneş ve topoğrafya verilerini göz önünde bulundurarak ve bitki örtüsünü koruyarak yerleştirmek, yerel çözümleri dikkate almak ve mevcut kaynakları ekonomik, akıllı ve rasyonel bir biçimde kullanmak ise yapının *pragmatik* yönüne işaret etmektedir.

.*İş Bankası Genel Müdürlük Binası,* "ekspresyonist" anlayışın tek defaya özgü, heykelsi, anıtsal, plastik etkisi güçlü biçim dilini, bir prestij binasına dönüştüren tümel formu ile *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre oluşturulmuştur. Hizmet binalarının geometri esaslı plan kurgusu yapının *sentaktik* yanını vurgularken, dış çevre koşullarından kaynaklı olarak içe dönük planlama ve dış mekanda brüt beton kullanımı yapının *pragmatik* yönünü oluşturmaktadır.

.*Tercüman Gazetesi Binası,* "brütalist" anlayışın ve "çok parçalı plan tipolojisinin" biçimlendirme esaslarına bağlı kalınarak, kütlenin anıtsal ve güçlü bir plastik etki yaratmak amacı ile yatay ve düşey doğrultularda aşırı hareketlendirilerek parçalandığı bir biçim diline sahiptir. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında bu bina, brütalist anlayışın işlevsel birimlerin ayırtedilerek cepheye yansıtılması ilkesinin devralınmış olması ve kare modüllerden oluşan plan şemasının çok parçalı plan tipolojisinin biçimlendirme ilkelerine uygunluğu açısından *tipolojiktir.* "Brütalist" anlayışın biçimlendirme ve "çok parçalı plan tipolojisinin" sentaktik esaslarını yansıtan kütle-mekan organizasyonu yapının *analojik* ve *ikonik* yönlerini, kare modüllerden oluşan plan şeması yapının *sentaktik* yönünü oluşturmaktadır. Yapının *pragmatik* yönünü ise, plan şemasının ışığın binanın içine doğrudan ve dolaylı girmesine olanak tanıyacak biçimde organize edilmiş ve planlamada esneklik sağlanmış olması ile yatay ve düşey doğrultularda hareketlendirilmiş modüler birimlerden oluşan kütle kompozisyonunun algıda küçülme yaratan görsel etkisi oluşturmaktadır.

.*Türk Dil Kurumu Binası*; rasyonel-pürist estetiğin, "geleneksel sentaksın" biçimlendirme esaslarına göre yorumlanışına örnektir. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında, binanın ağırlıklı olarak *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara uygun bir form kompozisyonuna sahip olduğu görülmektedir. Batı'lı biçim dillerine ait tipolojik özelliklerin yanı sıra, iç mekanda tasarlanan boşluğun geleneksel dilin U Sofalı ev tipolojierinden hareketle biçimlendirilmiş olması yapının *tipolojik*, tipolojik benzerliklerin yanı sıra Ankara Evleri'nin bindirmeli cumba motifine göre biçimlendirilen dış cephe düzeni *analojik*, katılmalı tasarımın bir örneği olan yapının yerel ve evrensel biçim dillerini simgesel anlamlarla donatarak yeni bir sentaktik bütün içinde kaynaştıran kütle-mekan kompozisyonu ise onun *ikonik* yönünü oluşturmaktadır. Kural tabanlı bir sistemin bağlayıcılığını yansıtan ve bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş plan şeması yapının *sentaktik* yönünü, iç mekanda yaratılan boşluk aracılığı ile çevresel şartlara uygun bir çözüm önerisinin geliştirilmiş olması, betonarme yapım teknolojisinin sağladığı yapım kolaylığı ve brüt beton dış yüzeylerin bakım ve onarım masraflarını azaltması ve modern estetiğin; esneklik, değişebilirlik, işlevsel kurguda netlik, geometrik form düzeni gibi rasyonel ilkelerinin devralınması, yapının *pragmatik* yönünü oluşturmaktadır.

İzmir Merkez Bankası Binası da, *Türk Dil Kurumu Binası*'nda olduğu gibi "rasyonel-pürist" anlayışı yansıtmaktadır. Ayrıca bu binanın biçimlendirilmesinde, Bayındırlık Bakanlığı'nca belirlenen şartlara uygunluk da esas alınmıştır. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında binanın; *tipolojik, analojik, ikonik* ve *sentaktik* yönlerinin olduğu görülmektedir. Rasyonel-estetiğin esnek planlama ile ayrıntılandırılmış işlevsel grupların geometrik bir form düzeni içinde birleştirilmesine dayalı plan çözümü yapının tipolojik, tipolojik benzerliklerin yanı sıra malzeme seçiminde ve planlamada yerel iklim koşullarıyla tutarlı yaygın kullanımlara başvurma ve İzmir yapılarının benzer elemanı olan ahşap store'ları pencerelerde kullanma anlayışı yapının *analojik,* rasyonel-estetiğin ülke gerçekleri ile bütünleştirildiği tasarım dili ve devleti temsil eden bir yapı olma özelliği ile binanın kazandığı simgesel yorum olanakları ise yapının *ikonik* yönünü oluşturmaktadır. Yasa ve yönetmeliklerden kaynaklı çevresel şartları dikkate alan bağlayıcı hükümler ve modern estetiğin rasyonel ilkeleri; rasyonel geometrik form kompozisyonu, planlamada davranışçı ve pragmatik esnek plan şeması, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi, yapının *pragmatik* yönünü oluştururken; kare formunda ızgara sistemle organize edilmiş modüler plan ve cephe düzeni ise yapının *sentaktik* yönünü oluşturmaktadır.

3.2.4. 1980-1990 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Türkiye'de 80'li yıllar, ekonomik alandaki liberal yönelişlerin *tüketim kültürü* değerlerini beslediği ve *bireysellik* temalarının ön plana çıkarıldığı yıllardır. Bu durumun mimariye yansımasında ise; *kimlik bulma, prestij sağlama* ve *statü yansıtma* amacı ile *"sembolizm", "anıtsallık"* ve *"yerellik"* temalarının ön plana çıktığı görülmektedir.

1980-90 aralığında incelenen örneklerin; *Atatürk Kültür Merkezi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Camisi, Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi, Atakule, Kapadokya Robinson Lodge,* biçimlendirme açısından ortak yanı; post-modernin serbestlik zemini içinde meşruiyet kazanan bireysel tavır geliştirme olanaklarının değerlendirilmesi ve anlama yönelik talebi karşılamaya yönelik imgesel-biçimsel arayışlara yönelmedir.

İncelenen örnekler, anlama yönelik talebi karşılama amacı ile ağırlıklı olarak *ikonik, analojik* ve *tipolojik* yaklaşımlara göre biçimlendirilmişlerdir. Post-modern dönemde

anlama yönelik talebi karşılamaya yönelik olarak yapıların genelde dış kütle formu ile çağrışımsal, iletişimsel anlamları yakalamaya çalıştıkları, iç mekanda ise modern estetiğin planlama anlayışlarının egemen kılındığı görülmektedir. *Pragmatik* yaklaşımın, bilinenin bilinmedik yeni kullanımlarının araştırılmasına yönelik tavrı, bu dönem mimarlığında etkili olmuştur. Analiz işlemine tabi tutulan örnekler, bilinen yapım sistemleri ve malzeme olanaklarının bilinmedik, alışılmışın dışındaki kullanımlarına başvurmak açısından ilgi çekicidirler. İç mekan çözümlerinde gerek modern estetiğin gerekse tarihsel-geleneksel biçim dillerinin mekansal özelliklerine ilişkin göndermelerin geometrinin bağlayıcılığını yansıtması ise incelenen örneklerin *sentaktik* yönünü oluşturmaktadır.

Atatürk Kültür Merkezi, kentlerdeki imaj eksikliklerini ortadan kaldırmaya yönelik simge yapılar üretme politikaların mimari alana yansıması sonucu tasarlanmış ve üretilmiş bir yapıdır. Anlama duyulan talep ve çağrışımsal-iletişimsel biçim dillerinin imajinel anlamlarına başvurma eğilimini yansıtan yapı, tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında ağırlıklı olarak *analojik* ve *ikonik* yaklaşımların etkisindedir. Yapının çağdaş müzecilik anlayışını yansıtan plan şemasının yanı sıra Atatürk'ün kişiliğini ve devrimlerini çağrıştıran kavramsal arayışlar (yükselme, tek bir idealde buluşma) ile düzlükte yükselen tepe, Ankara Kalesi burçlarını sembolize eden taşıyıcıların yükselen uzantıları, kare tabanlı kesik piramit formunun çağrışımsal yan anlamlarına başvurma gibi biçimsel, imgesel yanı onun *analojik* yönünü, Atatürk'ün devrimlerini ve kişiliğini çağrıştıran ve bulunduğu kent için bir vurgu noktası teşkil eden anıtsal-simgesel yanı ise *ikonik* yönünü vurgulamaktadır. Piramit formu ile geometrik yasa ve kurallara uygunluk niteliği taşıyan yapı bu yönüyle *sentaktik,* çağdaş müze anlayışının; ana mekanı ortaya alan ve onun etrafında gelişme gösteren mekan organizasyonuna dayalı plan çözümü ve kare formunun Türk Mimalığı'ndaki mekansal etkisi ile *tipolojik,* betonarme yapım sisteminin 42 m'lik bir açıklığı geçecek biçimde tasarım olanaklarının araştırılması ve doğal ışık ile aydınlatma masraflarının azaltılması açısından da *pragmatiktir.*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Camisi, bireysel tavrın ön plana çıkarıldığı tasarım dili ile anlamsal, simgesel, çağrışımsal mesajlar taşımaktadır. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında bu yapı, ağırlıklı olarak *analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirilmiştir. Yapı, kültürel ve sosyal içerikli bir merkez olarak "külliye" tipolojisinden hareketle ve erken devir Osmanlı ve Selçuklu Cami'lerinde, merkezi kubbeli

plan şeması yerine, "yatay" lığın hakim kılındığı cami tipolojilerini esas alan kütle-mekan organizasyonu ile *tipolojik*, tipolojik göndermelerin ve alandaki mevcut tepenin piramidal formundan kaynaklı çatı biçimlenişinin yanı sıra kavramsal arayışlarla (yataylık, gömülme, cennete açılma, doğa ile kucaklaşma) biçimlendirmeye gidilmiş olması ile *analojik*, toplumsal bellekteki anıları soyut kavramlar ve imgeler aracılığı ile canlandırmaya yönelik anısal-simgesel yönü ile de *ikoniktir*. Yapının dikdörtgen formundaki geometrik plan şeması onun *sentaktik*, dış mekanda piramidal çatı biçimlenişi ile doğal çevreye uyum sağlanmış olması, iç mekanda piramidi oluşturan boşluklardan içeriye alınan ışığın aydınlatma olanağı sağlaması, mekana ferahlık ve tinsellik kazandırması, yaratılan "akustik" etkinin mikrofon kullanmadan sesin yankılanmasına imkan vermesi, gömülme teması ile yapının olduğundan küçük algılanması ise yapının *pragmatik* yanını oluşturmaktadır.

Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi, bulunduğu tarihi kentsel çevrenin biçim dilini devam ettirmeye dayalı bir anlayışı yansıtmaktadır. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında yapının ağırlıklı olarak *analojik* ve *tipolojik* yaklaşımların etkisinde olduğu görülmektedir. Yapı; mecazi ve kavramsal arayışlar (doğal ışık, sadelik, boşluk, semt merkezi tasarlamak, arka cephe kavramını belirsizleştirmek, eyvanı pasaj olarak düşünmek)ile biçimi oluşturmak ayrıca yer aldığı tarihi çevrenin biçim diline ve tarihsel tipolojilere öykünmek anlamında *analojik*, bitişiğindeki tarihi Maçka Palas'ın yatay etkisinin, silme ve kontur çizgilerinin devralınması, Teşvikiye Caddesi üzerindeki cephede yaratılan boşluğun Türkmenistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin "eyvan" ve "taç kapı'sından" hareketle biçimlendirilmiş olması ile de *tipolojiktir*. Yapı, ızgara sistemle bir modül-aks sitemine göre düzenlenmiş plan şeması ile *sentaktik*, tarihi çevrede görsel ve anlamsal süreklilik sağlayan çağdaş bir kentsel öğe tasarlamak ve onu bir prestij yapısı olacak biçimde simgesel anlamlarla donatmak açısından *ikonik*, strüktür sisteminin olanaklarının zorlanması ile yaratılan boşluğun yapı ve sokak açısından doğal aydınlatma sağlaması ve algıda derinlik etkisi uyandırması ile de *pragmatiktir*.

Atakule, AKM Binası'nda olduğu gibi kentlerdeki imaj eksikliğini ortadan kaldıran simge yapılar üretme anlayışının sonucunda üretilmiş bir yapıdır. Yapı, tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında ağırlıklı olarak *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre biçimlendirilmiştir. Yapı, kulesi ile Ankara için bir işaret-simge oluşu, yeni bir yaşamı

tarifleyen alışveriş merkezi tipolojisine ilk örnek oluşu ve tarihsel biçim dillerinin mekansal ve biçimsel özellikleri açısından *ikonik*, bulunduğu kentsel çevrenin ölçeğini referans alan gabarisi, alışveriş merkezi ve han tipolojilerine öykünen plan organizasyonu ve tarihsel biçimsel öğeler ile kurulan görsel, iletişimsel bağ açısından *analojiktir*. Yapı alışveriş merkezi programlarının içe dönük plan tipolojisinin yanı sıra tarihsel han tipolojisinin; bir avlu etrafında organize edilen mekanlara ilişkin biçimsel ve mekansal özelliklerine dayalı kütle-mekan kompozisyonu ile *tipolojik*, ızgara sistemle bir modül-aks sistemine göre düzenlenmiş mekan kurgusu ile *sentaktik*; çevre ile diyalog kurma, strüktür sisteminin olanaklarından maksimum açıklık geçecek biçimde yararlanma ve ayna-cam, kesilemeyen camlar gibi malzemelerin alışılmadık biçimde kullanımı ile *pragmatiktir*.

.*Kapadokya Robinson Lodge*, yapıldığı dönemde turizm teşvik politikalarının etkisiyle hız kazanan turizm sektörüne hizmet veren bir yapıdır. Turizm sektörünün eğlenceye dönük, fantezi üreten, düşsel ve oyuncu atmosferi içinde bu yapı, izleyicilere binbir çeşit tiyatro dekoru sunmaktadır. "Doğaya özgü görme tarzı" olarak adlandırılan bireysel bir tavrın sergilendiği yapı, ağırlıklı olarak *ikonik* ve *analojik* yaklaşımlara göre biçimlendirilmiştir. Yapı, yöreye özgü doğal oluşumların (Uçhisar Kalesi ve Peribacaları) biçimsel ve dokusal etkisine (renk sentaksı) dayalı biçim dili, modern estetiğin planlama anlayışının, kentsel görünümlerin çok parçalılığının, Gehry'nin farklı malzemeleri bir arada kullanma anlayışının, demokrasi kavramının çokseslilığinin, mitolojik (Bruegel'in Babil Kulesi), İslami (Sarmal kule formu), antik kaynakların (üçgen alınlık, sütun düzenleri) ve Selçuklu-Osmanlı taç kapılarına ilişkin biçimsel ve mekansal etkinin devralınması ile *analojik*, çevresel ve kültürel dizgeleri kullanmaya dayalı "doğaya özgü görme tarzını" yansıtan biçim dili ve toplumsal bellekteki anıları imgeler aracılığı ile canlandırarak yapı bütününe anlam kazandırmaya yönelik tavrı ile de *ikoniktir*. Yapı, çok parçalı geometrik formlardan oluşan plan şemasının yanısıra dış cephelerde doğaya özgü oluşumlardan hareketle geliştirilen renk sentaksı ile *sentaktik*, yöresel malzeme olanaklarının cephe kaplama malzemesi olarak alışılmadık bir biçimde kullanımı ile de *pragmatiktir*.

3.2.5. 1990-2000 Dönemi Mimarlığına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Türkiye'de 90'lı yıllar, bir önceki on yılın etkisiyle *popüler kültürün* egemenliğini sürdürdüğü yıllardır. Mimarlık açısından 90'ların ilk yarısı post-modern arayışlarla karakterize olurken, ikinci yarısından itibaren farklı biçimlendirme arayışlarının devreye girdiği görülmektedir.

1990-2000 aralığında incelenen örneklerden ilk ikisi; *Günay Çital Evi* ve *Şefik Gül Villası* post-modernin "yerel" özelliklere (anlam, sembolizm, kimlik, toplumsal bellek, farklı olanın ön plana çıkarılması gibi kavramsal arayışlarla) destek veren yönünü yansıtmaktadırlar. İncelenen diğer üç örneğin; *Doğan Medya Center, Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Binası* ve *Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisleri*'nin tasarım tutumlarındaki ortak yan ise; "modernin" ana ilkelerini koruyarak, kavramsal arayışlara dayalı bir dönüşüm içinde modern mimarlığın dilini geliştirmeye çalışmalarıdır.

İncelenen örneklerin ağırlıklı olarak *analojik* yaklaşıma göre biçimlendirildiği görülmektedir. Başlangıçta anlam ve sembolizme verilen önem doğrultusunda yerellik ve kimlik temalarının ön plana çıktığı uygulamalarda, giderek kavramlar aracılığı ile düşünme ve tasarım etkinliğinde bulunma anlayışının yaygınlık kazandığı görülmektedir. *Pragmatik* tasarımın yeni malzeme ve teknolojilerin kullanımını ve bilinenin alışılmadık yeni kullanımlarının araştırılmasını olumlayan tavrı, incelenen örnekler üzerinde etkili olmuştur. İç mekan çözümlemelerinde modern estetiğin ana ilkelerinin devralınması anlayışının giderek ana kütleyi de sarmalayan görsel özelliklere yansıması ile geometrik saflaştırmaya gidilmiş olması *tipolojik* ve *sentaktik* yaklaşımları etkili kılmıştır. *İkonik yaklaşım* açısından ise her örnek kendi söylemini üreten anlamsal, iletişimsel, çağrışımsal mesaj değerine sahiptir.

.Bu dönemde ilk örneği oluşturan *Günay Çital Evi,* "yerellik" üzerine söylem üreten tasarım dili ile ön plana çıkmaktadır. Yapı, Bodrum'da inşa edilmesinden kaynaklı olarak koruma imar plan ve yönetmeliklerine uygun olacak biçimde, mevcut tipolojilere referansla biçimlendirilmiştir. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında yapının, ağırlıklı olarak *tipolojik* ve *sentaktik* yaklaşımların etkisinde olduğu görülmektedir. Bodrum yöresine ait "Sakız tipi ev" tipolojisinin biçimsel (ayazlık, kayrak taşı, düz çatı,

kübik form, ocak, su havuzu, gölgelikler, sundurma) ve mekansal özelliklerinin (açık, yarı açık, kapalı mekan) değişmez zihinsel imajlarına başvurmak yapının *tipolojik,* dikdörtgen kütle formu ile geometri esaslı kural tabanlı bir sistemle çalışılmış olması *sentaktik* yönünü oluşturmaktadır. Yapı, geleneksel dilin biçimsel ve mekansal özelliklerinin biçimlendirmeye olan etkisi açısından *analojik,* geleneksel dili "tasarlanmışlığı" belli olacak biçimde farklılaştırarak, geçmiş ile anlamsal, iletişimsel bağ kuracak biçimde yeni bir kod'a dönüştürmek anlamında *ikonik,* iç mekanda doğal iklimlendirmeye imkan sağlayan çözüm önerisi ve dış mekanda yöresel bir malzeme olan kayrak taşı kesme taş tekniğinde alışılmadık bir biçimde kulanmak açısından da *pragmatiktir.*

Şefik Gül Villası, post-modernin bireye ve bireyselliğe verdiği önem doğrultusunda, kullanıcı ve mimarın kendi kimliklerini ve farklılaşan beğeni tercihlerini, yapı aracılığı ile ön plana çıkardıkları bir uygulamadır. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında yapının, ağırlıklı olarak *ikonik* ve *analojik* yaklaşımların etkisinde olduğu görülmektedir. Yapı, katılmalı tasarımın bir örneği olarak kullanıcının "farklı olma" isteğini ön plana çıkaran ve mimarın tasarım stratejisini yansıtan; yerel ve evrensel biçim dillerini aynı sentaktik bütün içinde yeni bir kod'a dönüştürerek bir araya getiren "Anadolu kültürlerinin çağdaş yorumu" na dayalı biçim dili ile *ikonik,* dekonstrüktif (farklı koordinat sistemleri, geometrik sistemin parçalanması, çok parçalı düzenlemeler), post-modern (farklı kültürlerin üst üste binmesi, tarihsel, geleneksel ve çağdaş biçim dillerine ait imge ve şekillerin, mekansal modellemelerin mecazi, ironik anlatımlarla, ekleme ve nazireler yapmak yolu ile kullanımı), bireye ve bireyselliğe verilen önem doğrultusunda yapının kullanıcı kimliğini yansıtması, modern (geometrik biçim düzenleri ve geometrik saflaştırmalar), biçim dillerine öykünen ve gündelik yaşam kültürünü yansıtan kavramsal arayışlara (demokrasi kavramının çok kültürlü çok parçalı düzenlere karşılık gelen çoksesliliği, mahremiyet, birlikte yaşama, çağdaş yaşamın karmaşık ve çelişkinliği, yapının kendi kimliğini kullanıcı ve mimarın kimliğini yansıtması, çağdaşlık ve geleneksellik, farklı olanı vurgulama ve ön plana çıkarma) dayalı olarak kurgulanan kütle-mekan kompozisyonu ile *analojiktir.* Ankara Kaleiçi'nin geleneksel evler ve sur içinde evler imgesinin içe dönük avlulu düzenlerinin değişmez zihinsel imajlarına başvurmak yapının *tipolojik,* rasyonel ve irrasyonel formlara dayalı plan şeması ise onun *sentaktik* yönünü vurgulamaktadır.

.Doğan Medya Center, medya ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin sonucunda giderek "medya center"lara dönüşen bina tipolojisinin önemli örneklerinden biri olarak, fonksiyonundan kaynaklı kullanım işlevinin yanı sıra anlamsal, iletişimsel bir işleve de sahiptir. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında bu yapının ağırlıklı olarak *analojik* yaklaşıma göre biçimlendirildiği görülmektedir. Yapı "yayın" kavramının kavramsal içeriğinin bina aracılığı ile aranması ve bina formunun "gazetecilerin kaleminin sivriliğini" sembolize eden mecazi yan anlam yüküyle donatılmış olması açısından *analojiktir.* Yapı, bulunduğu alanda "doğa ile diyalog kurma" anlayışını iç ve dış mekanda etkili kılan, böylelikle iç hacimlerde doğal ışıktan yararlanmaya olanak sağlayan çözüm önerisi, dış mekanda izolasyon sağlayan özel üretim cam kaplı cepheleri ve modern estetiğin (esneklik, değişebilirlik, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik, geometrik form düzeni) rasyonel ilkelerinin devralınması ile *pragmatik,* modern estetiğin biçim dilinin (rasyonel geometrik form kompozisyonu, planlamada davranışçı ve pragmatik esnek düzenleme anlayışı, ayrıntılandırılmış işlevsel grupların birleştirilmesi, cam ve çeliğin rasyonel teknolojisinin saydamlık ve hafiflik yaratacak biçimde kullanılması) değişmez imajlarına başvurmak anlamında *tipolojik,* geometri esaslı kütle-mekan kompozisyonunun, bir modül-aks istemine göre ızgara düzeninde organize edilmiş olması ile *sentaktik,* modern estetiğin biçim dilini düşünce ve yayının üretilip baskı ve dökümünün yapıldığı bir "merkez'e" dönüştürerek kullanmak ve "çarpık kentleşme'ye" karşı alanda geri çekilerek yaratılan "yeşil kuşak imgesine" dayalı söylem üretimi ile de *ikoniktir.*

.Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Binası, modernizmin öncü prensiplerini, sanattaki yeni arayışlar ile aynı potada kurgulayan bir söylemin ifadesidir. Yapı ağırlıklı olarak *analojik* ve *ikonik* yaklaşımlara göre biçimlendirilmiştir. Bilinen bir formun "yanılsama" ile göze yabancılaştırılması esasına dayanan biçim dili yapının *analojik,* gelişen cephe sistemi teknolojileri ve yeni malzeme olanaklarının etkili kıldığı "teknolojist" söylem ile yansıma ve kırılmalarla yapıyı cisimsizleştirerek bağlamından koparan "minimalist" söylem ise yapının *ikonik* yönünü oluşturmaktadır. Yapı, yeni teknoloji ve malzeme olanaklarının doğal iklimlendirme sağlayacak biçimde rasyonel kullanımı, kolay sökülüp değiştirilebilir oluşu ve strüktür sisteminin depreme dayanımı açısından *pragmatik,* modern estetiğin biçim dilinin (cam-çelik malzeme kullanımı, strüktür sisteminin cepheye yansıtılması, malzemelerin rasyonel kullanımı ile yaratılan saydamlık ve hafiflik etkisi, geometrik ve modüler kütle mekan kompozisyonu, esnek planlama) değişmez zihinsel

imajlarına başvurmak anlamında *tipolojik*, dikdörtgen formundaki geometri esaslı modüler plan düzeni ile de *sentaktiktir*.

.Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisleri, yer ile "karşıtlıklar" yoluyla diyalog kurmaya dayalı bir söylemle biçimlendirilmiştir. Tasarım yaklaşımları açısından ele alındığında bu bina ağırlıklı olarak *analojiktir*. Yapı, çağdaş akımların; minimalist, modern, postmodern, biçim diline öykünmenin yanı sıra uzak planda *Honaz Dağı*, yakın planda *kavak* dizisinin oluşturduğu "düşeyliğe" karşıt olarak, yapının kendi tektoniği ile sağladığı "yataylık" hissini kuvvetlendirecek şekilde biçimlendirilen kütle kompozisyonu ile *analojiktir*. Yapı, modern estetiğin ve minimalist söylemin; geometrik formlara dayalı, iç mekanda birbirine akan mekanlar ile esneklik ve süreklilik sağlayan, sadelik, yalınlık, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik esasına dayanan biçimlendirme ilkelerinin devralınması ile *tipolojik*, geometrik formlardan kurulu kütle kompozisyonu ile *sentaktik*, bulunduğu yeri karşıtlıklar üzerine kurgulanan bir söylemle tanımlayan "yataylık" etkisinin hakim kılındığı kütle-mekan kompozisyonu ve çağdaş biçim dillerinin çağrışımsal, iletişimsel anlamlarını yansıtan gösterge niteliği ile de *ikoniktir*. Yapının *pragmatik* yönünü ise modern estetiğin; esneklik, değişebilirlik, işlevsel kurguda ve tektonik yapıda netlik gibi yararlılık ölçütlerinin devralınması ile biçimlendirmeye gidilmiş olması, oluşturmaktadır.

3.3. Seçilen Örneklerin Form Oluşturucu Yaklaşımlara Göre Genel Değerlendirmesi

Bu bölüm, form oluşturucu yaklaşımların analiz işlemine dahil edilen örnekler açısından, elli yıllık periyottaki *değişen kullanımlarını* içermektedir.

İncelenen örnekler elli yıllık periyod açısından değerlendirildiğinde; en az başvurulan tasarım yaklaşımın "*pragmatik*" en çok başvurulanın ise "*analojik*" olduğu görülmüştür.

Tablo 64'de tasarım yaklaşımlarının, her bir örnek için ayrı ayrı ve dönemsel olarak kullanım yoğunlukları gösterilmiştir. Bu tabloda "1" ile "5" arasında değişen değerler yer almaktadır. En çok kullanılan tasarım yaklaşımı (1) ile eşleştirilmiş ve kullanım yoğunluğuna bağlı olarak diğer yaklaşımlar artan rakamlarla ifade edilmişlerdir. Kullanım açısından eşdeğer olan yaklaşımlar aynı rakamla eşleştirilmişlerdir.

Tablo 64. İncelenen örneklere göre tasarım yaklaşımlarının kullanım yoğunlukları

PERİYODİK DÖNEMLER	ÖRNEKLER	MİMARİ FORMU OLUŞTURAN YAKLAŞIMLAR				Örneklere İlişkin Genel Yaklaşım	On'ar yıllık Periyotlara Göre Genel Yaklaşım	Elli yıllık Periyoda Göre Genel Yaklaşım
		PRAGMATİK TASARIM (P)	TİPOLOJİK TASARIM (T)	ANALOJİK TASARIM (A)	SENTAKTİK TASARIM (S)	İKONİK TASARIM (İ)		
1950-1960	Hilton Oteli	3	1	1	2	1	T,A,İ	Tipolojik
	Anadolu Klüp	3	1	1	2	1	T,A,İ	
	Belediye Sarayı	3	1	1	2	1	T,A,İ	Analojik
	Türk Pavyonu	3	1	1	2	1	T,A,İ	
	Açıkhava Müzesi	4		1	3	2	A	İkonik
1960-1970	Hukukçular Sitesi	3	1	2	2	2	T	Tipolojik
	ODTÜ Mimarlık	4	2	1	2	3	A	
	Anadolu Klüp	3	2	2	1	2	S	
	Zeyrek SSK	4	1	2	3	2	T	
	Türk Tarih Kurumu	3	1	1	2	1	T,A,İ	
1970-1980	Sedat Gürel Evi	4	1	1	3	2	A, T	Tipolojik
	İş Bankası G.M.	3		2	4	1	İ	
	Terciman G.B.	4	1	2	3	2	T	
	Türk Dil Kurumu	3	1	1	2	1	T,A,İ	
	İ. Merkez Bankası	3	1	1	2	1	T,A,İ	
1980-1990	AKM	3	2	1	2	1	A,İ	İkonik
	TBMM Camii	4	2	1	3	1	A,İ	
	Milli Reasürans	4	1	1	3	2	T, A	
	Atakule	4	3	2	3	1	İ	
	Kapadokya R.L.	4		2	3	1	İ	
1990-2000	Günay Çital Evi	4	1	3	1	2	T, S	Analojik
	Şefik Gül Villası		3	2	4	1	İ	
	Doğan M. C.	5	3	1	4	2	A	
	Aksoy-techmal F.	5	4	1	3	2	A	
	Tenis Klübü S.T.	5	3	1	4	2	A	

ANALOJİK

3.3.1. Pragmatik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Pragmatik tasarım[16]*;* mevcut malzeme ve teknolojilerin bina formu en iyi şekilde çalışıncaya kadar deneme-yanılma ile bir araya getirildiği tasarım yaklaşımıdır.

İncelenen örnekler, tasarım yaklaşımları açısından değerlendirildiğinde, en az uygulama olanağı bulan yaklaşımın *pragmatik tasarım* olduğu görülmektedir. Bu durum, hem incelenen örneklerin kendi bağlamlarından, hem de pragmatik tasarımın tanımından ve tasarım sürecindeki kullanımından kaynaklıdır.

"P*ragmatik tasarım*" ın en temel bileşeni *"yararlılık"* bileşenidir. İncelenen örnekler *pragmatik tasarım'ın* farklı yönlerine ilişkin bileşenler açısından değerlendirildiğinde; "yararlılık" bileşeninin ön plana çıktığı görülmektedir. "Pragmatik tasarımda"*;* "yararlılık" bileşeninin*;* "*ekonomik*", "*ekolojik*", "*yapı ve üretime ilişkin yararlılık*", "*algıya dayalı yararlılık*" ve "*diğer yararlılık bişeşenleri*" olmak üzere farklı alt kategorilere ayrıldığı görülmektedir.

.*Ekonomik yararlılık;* elli yılık periyod açısından değerlendirilecek olursa *"malzemenin amaca uygunluk niteliği"* ile ön plana çıkmaktadır. Ekonomik yararlılık*; İşgücü ve nakliye*, *yatırım ve işletme maliyeti* ve *malzemenin*; erişebilirlik, amaçlara uygunluk, değiştirilebilme, nakliye, bakım ve onarım masrafları olmak üzere ekonomik yararlılık bileşenlerini içermektedir. İncelenen örnekler *ekonomik yararlılığın* "*malzemeye*" dayalı yönü açısından değerlendirildiğinde; *amaca uygunluk niteliği*; (incelenen tüm örnekler için geçerli), *değiştirilebilme;* (ATFYB), *bakım ve onarım masraflarına ilişkin;* (KAM, SGE, TBMMC, MR, ODTÜM, ATFYB, GÇE, TTK) boyutlar ile eşleşmektedirler.

.*Ekolojik yararlılık*; incelenen örnekler açısından değerlendirildiğinde, 50'li yılların sonlarından geçerli olmak üzere 60'lı yıllardan itibaren, doğal ve yapay çevreyi dikkate alan çözümlere duyulan ilginin artmasıyla önem kazanmıştır. Ekolojik yararlılık; doğa şartlarını, doğal ve yapay çevreyi, çevre ve insan ölçeğini dikkate alan yararlılıktır.

---

[16] Bakınız Ek Tablo 2

İncelenen örnekler ekolojik yararlılığın alt bileşenleri açısından değerlendirilecek olursa; *doğa şartlarını*; iklim; (SGE, GÇE, İMB), topoğrafya; (ODTÜM, SGE, TBMMC, KAM), bitki örtüsü; (SGE), çevresel şartlar; (SGE, İGM, TDK, KAM), *yapay çevreyi;* yöresel malzeme; (TTK, SGE, GÇE, İMB, KRL), yerel yapım; (SGE) ve yerel mimari; (SGE, ZSSK, İMB, GÇE, ŞGV) çözümleri ve *çevre ölçeğini*; binanın kendi ölçeği; (ODTÜM, ZSSK, TTK, SGE, TDK, AKM, TBMMC, AK, GÇE, PTKST), doğal çevrenin ölçeği; (ODTÜM, SGE, TBMMC, DMC, PTKST), yapay çevre ölçeği; (KAM, ZSSK, TTK, SGE, TDK, MR, AK, GÇE) ve insan ölçeğini; (ODTÜM, ZSSK, TTK, SGE, AKM, AK, PTKST) dikkate alan çözümler olarak gruplanabilmektedirler.

.*Yapı ve üretimine ilişkin yararlılık*; form, fonksiyon, mekan ve kontrüksiyona dayalı yararlılık boyutlarını içermektedir. İncelenen örnekler açısından değerlendirilecek olursa *form, mekan* ve *strüktür sisteminden* kaynaklı yararlılığın; betonarme yapım sisteminin ve onun cam, beton, çelik malzeme kullanımına dayalı rasyonel teknolojisine bağlı olduğu görülmektedir. İncelenen örneklerin hemen hepsinde rasyonel-geometrik form kompozisyonlarına ağırlık verildiği, esnek mekan sistemleri yaratılmaya çalışıldığı ve endüstrileşmenin gereği olarak yapı bütününde, modüler ve boyutsal eşgüdüm sağlandığı, ve standartlaşmaya gidildiği görülmektedir. *Form* açısından düşünüldüğünde yararlılık bileşeni; *rasyonel;* (İHO, BAK, İBS, BUTP, HS, SGE, TDK, İMB, AKM, TBMM, ATFYB, DMC, GÇE), *irrasyonel;* (KAM) ya da *karma* form kompozisyonuna sahip yapının, biçimi sayasinde kazandığı yararlılık etmenlerini kapsamaktadır. 50'li yılların sonlarından itibaren ise form yaratma etkinliğinin giderek; *problem çözmeye dayalı;* (GÇE, KAM, HS, ZSSK, TTK, SGE, İGM, TGB, TDK, İMB, AKM, AK, MR, ŞGV), *bina programından kaynaklı;* (TTK, TGM, İMB, AKM, AK, KRL, ŞGV, DMC), *yasa ve yönetmeliklerden kaynaklı;* (GÇE, İMB), *yer'den kaynaklı;* (SGE, GÇE, AK, AKM, MR, DMC, TBMMC, İMB, TDK, İGM, ZSSK, TTK, KAM, ODTÜM, KRL) ve *diğer kültürel, anlamsal* vb. biçimsel belirleyicileri esas alan yararlılık etmenlerini kapsadığı görülmektedir. Yapım ve üretime ilişkin yararlılık; *fonksiyon* (işlev) açısından; *binanın kullanım amacına uygunluğuna;* (TTK, TGM, İMB, AKM, AK, KRL, ŞGV, DMC) ilişkin yararlılık etmenlerini; *mekan* açısından; *mekansal sistemler*; esneklik ve değişebilirlik; (KAM, ODTÜM, İGM, KRL, ŞGV hariç tüm örnekler), süreklilik; (KAM, ODTÜM, SGE, İGM, KRL, ŞGV hariç tüm örnekler) ve *strüktürel sistemlerin;* modüler ve boyutsal koordinasyon, standartlaşma; (KAM, ODTÜM, AAK, İGM, KRL, ŞGV hariç tüm

örnekler) vb. yapıya kazandırdığı yarar bileşenlerine ilişkindir. *Konstrüksiyon* açısından ise strüktür, malzeme, akustik ve donatı teknolojilerine ilişkin boyutları içermektedir. İncelenen örnekler konstrüksiyona ilişkin yararlılık açısından incelenecek olursa; *strüktür*; geleneksel; (SGE), çağdaş; (İHO, BAK, İBS, KAM, HS, ODTÜM, AAK, ZSSK, TDK, İGM, TGB, TDK, İMB, AKM, TBMMC, MR, AK, KRL, GÇE, ŞGV, DMC, PTKST), prefabrik; (BUTP, MR, AK, DMC, ATFYB), *malzeme;* doğal taş;(SGE, KRL, GÇE, TTK), ahşap; (KAM, İMB, SGE, GÇE, PTKST), beton ve betonarme; (BUTP ve ATFYB hariç tüm örnekler), cam; (tüm örnekler), çelik; (KAM, BUTP, AK, MR, PTKST, DMC, ATFYB) vd., *akustik;* form; (TBMMC), strüktür; (TBMMC) ve *donatı teknolojilerine*; ısıtma; (İMB), havalandırma; (İMB, GÇE, ATFYB), aydınlatma; (TBMMC, TGB, ODTÜM, ATFYBTDK, AK, GÇE), güneş; (İHO, İBS, BAK, BUTP HS, KAM, SGE, TDK, İGM, İMB, GÇE, ATFYB) ve gürültü kontrolü; (SGE, İGM, TDK), izolasyon; (DMC), vb. ilişkin yararlılık etmenlerini kapsamaktadır.

Algıya dayalı yararlılık; yapıyı olduğundan büyük ya da küçük gösterme amacı ile; ölçek farklılıkları, kütle-mekan kompozisyonu ve malzeme kullanımı ile ilgili algısal nitelikleri kapsamaktadır. İncelenen örnekler açısından değerlendirildiğinde; *kütle-mekan kompozisyonu* ile form; (GÇE), mekan; (TTK), konstrüksiyon; (GÇE) açısından *yapıyı olduğundan büyük,* ya da; form; (ZSSK, TGB, AKM, TBMM, AK), mekan; (ZSSK), konstrüksiyon; (ZSSK, AKM, AK) açısından *küçük* gösterme amacını taşıyan çözümlere rastlanmıştır. Kütle-mekan kompozisyonuna ve malzemenin algısal niteliklerine bağlı olarak *ölçek farklılıkları* yaratarak da yapıyı olduğundan büyük yada küçük göstermek mümkündür. İncelenen örnekler açısından değerlendirildiğinde kütle-mekan kompozisyonuna dayalı *ölçek farklılıkları ile yapıyı olduğundan* büyük; (ATFYB) ve olduğundan küçük (TGB, KRL) gösteren çözümlerin mevcut olduğu görülmektedir. Öte yandan malzeme kullanımına bağlı olarak yapıyı olduğundan büyük (TTK, GÇE) ya da küçük göstermek (ZSSK) de mümkündür. *Algıya dayalı yararlılık, malzeme ve strüktür sisteminden kaynaklı algısal nitelikleri* de kapsamaktadır. İncelenen örnekler açısından ele alındığında, *malzemenin algısal nitelikleri*; şeffaflık; (İHO, İBS, BAK, BUTP, HS, ZSSK, AK, MR, DMC, ATFYB, TBMMC), parlaklık; (MR, AK, DMC, ATFYB), matlık; (KRL, GÇE), yansıma; (AK, DMC, ATFYB), kontrastlık; (MR, AK, DMC, ATFYB, PTKST), uyum; (KRL, GÇE, TTK) ve *strüktür sisteminin algısal nitelikleri*; hafiflik; (İHO, İBS, BAK, BUTP, HS, KAM, TGB, İMB, MR, AK, ATFYB) ve kütlesel etki; (ODTÜM, AAK,

TTK, İGM, TGB, İMB, AKM, TBMMC, KRL, GÇE, PTKST) ile eşleşmektedir. İncelenen örnekler açısından, *algıya dayalı diğer boyutlar ise*; derinlik; (MR, AK), daralma; (KRL, PTKST, TBMMC) ve *yükselme*; (KRL, ATFYB) özellikleri göstermektedir. Gelişen malzeme ve yapım teknolojilerine bağlı olarak, 80'li yıllardan itibaran, yeni malzemelerin algısal niteliklerinin form kompozsiyonlarına yansıtıldığı görülmektedir. Bu döneme gelinceye kadar betonarme yapım sisteminin ve onun cam, çelik, beton kullanımına bağlı teknolojisinin malzeme ve strüktür açısından; şeffaflık, hafiflik ve kütlesel etkiye dayalı algısal nitelikleri ön plana çıkardığı görülmektedir.

.*Diğer yararlılık bileşenleri*[17]*;* yapının uygulanabilirliğini; taşınan yük miktarını ve yapı ömrünü kapsamaktadır. Taşınan yük miktarını ve yapı ömrünü belirleyen ölçütlere bu çalışma kapsamında yer verilmemiştir. İncelenen örnekleri, *yapının uygulanabilirliği*; (İHO, BAK, İBS, BUTP, HS, ODTÜM, AAK, SGE, TDK, İMB, TBMMC, MR, GÇE, ATFYB, PTKST) açısından ise değerlendirmek mümkündür.

Pragmatik tasarım, diğer tasarım yaklaşımlarından; "*malzemenin forma olan etkisi*" açısından da ayrılmaktadır. Malzemenin mimari formun ortaya çıkış sürecindeki rölü; *strüktürel belirleyiciler* ve *mekan bölücüler* olmak üzere iki yönlüdür. İncelenen örnekler malzemenin forma olan etkisi açısından değerlendirilecek olursa; *strüktürel destekleyiciler*; kütle; (SGE, İGM, TGB, AKM, TBMMC, KRL, GÇE, DMC), plan; (KAM, ODTÜM, AAK, ZSSK, TTK, AK, MR, ATFYB), çerçeve konstrüksiyonlar; (İHO, BAK, İBS, BUTP, HS, TDK, İMB, PTKST), *mekan bölücüler;* kütle; (SGE, İGM, AKM, TBMMC, KRL, GÇE, DMC, PTKST), plan; (İHO, BAK, İBS, BUTP, KAM, HS, AAK, ODTÜM, ZSSK, TTK, TGB, TDK, İMB, MR, AK, ATFYB) ve kabuk konstrüksiyonlar, olmak üzere ayrıldıkları görülmektedir. "Malzemenin forma olan etkisi" elli yıllık periyod açısından değerlendirilecek olursa; *strüktürel destekleyiciler* açısından "çerçeve", *mekan bölücüler* açısından ise "plan konstrüksiyonu" na dayalı çözümlerin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

---

[17] İncelenen örnekler açısından bu bileşenlerle ilgili yeterli bilgi birikimi bulunmamaktadır.

Pragmatik tasarımın, mimari tasarım açısından bir diğer önemli özelliği de; *"mevcut malzeme ve yapım teknolojilerinin yeni kullanım olanaklarının araştırılması ile yeni malzeme ve teknolojilerden yararlanmadır"*. İncelenen örnekler; mevcut malzeme ve yapım teknolojilerinin yeni kullanım olanaklarının araştırılması açısından *malzeme* yönünden; (AKM, MR, AK, KRL, GÇE, DMC, ATFYB) ve *yapım teknolojisi* yönünden; (AKM, MR, AK, DMC, ATFYB) yeni çözümler üretmektedirler. *Yeni malzeme ve teknolojilerden yararlanmaya dayalı çözümler* ise DMC, ATFYB ile sınırlıdır. Öte yandan *pragmatik tasarımın* sözkonusu yönleri, 80'li yılardan itibaren uygulamalara yansımıştır.

3.3.2. Tipolojik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Tipolojik tasarım'ın en belirgin yönü; mimari formun değişmez zihinsel imgelere sahip bina formları aracılığı ile oluşturulmasıdır.

Bu çalışmada, mevcut tipolojilerden hareketle mimari formun oluşturulmasında "*geleneksel*", "*tarihsel*" ve "*çağdaş*" tipolojilerden yararlanıldığı görülmüştür.

Geleneksel tipolojiler; bir yer'e özgü ortak imajı yansıtan yerel mimari, yerel yapım, malzeme, iklim vb.'ye ilişkindir. Çalışmada, *geleneksel tipolojilerin;* ülke ölçeğinden; (İHO, TDK), bölge, yöre; (TTK, TDK, İMB, GÇE, ŞGV) ve yakın çevreyi (mahalle, semt vb); (ZSSK, MR) içine alacak biçimde gittikçe daralan ölçeklerde kullanımına rastlanmıştır. Söz konusu tipolojiler; kütle formundan, mekan modellerine, yüzey düzenlemesine, strüktür, yapı ve çevre ilişkilerine, yapım teknolojilerine kadar farklı ölçek ve düzeylerde etkilidir. *Tarihsel tipolojiler*; *"yerel-tarihsel"* ve *"uluslararası-tarihsel"* kaynaklara yönelme şeklinde görülmektedir. Yerel ölçekteki tarihsel uygulamalar; *Anadolu Uygarlıkları* (ZSSK, TTK) ve *Selçuklu-Osmanlı Dönemi* dini,askeri ve kamusal yapı tiplerine ilişkindir. İncelenen örnekler açısından ele alındığında, Selçuklu-Osmanlı Dönemi yapılarının biçimsel ve mekansal modellerine yönelik kullanımların ağırlıklı olduğu görülmektedir, (AK, TBMMC, AKM, ZSSK, TTK, İHO). Tarihsel tipolojiler içinde *uluslararası-tarihsel* anlayışlar; "İslami", "Batı'lı" ve bu medeniyetler haricindeki uygarlıkların tipolojilerine dayalı çözümlere başvuran örnekleri kapsamaktadır. Ancak yerel-tarihsel uygulamaların haricindeki tipolojik çözümler, genellenemeyecek kadar özel nitelikte ve birkaç örnek ile sınırlıdır, (ODTÜM, AKM, KRL, MR). *Çağdaş tipolojiler*; bu

çalışmada ağırlıklı olarak, "*rasyonel-pürist estetiğin*" üsluplaşmış biçim dilinin kütle, yüzey, konstrüksiyon ve mekan organizasyonu açısından tipolojik özelliklerini (İHO, BAK, İBS, BUTP, HS, İMB) içermektedir. Ayrıca "*çok parçalı plan tipolojisi'nin*" biçimlendirme esaslarına ilişkin kuralları takip eden örneklere de rastlanmıştır, (ODTÜM, TGB).

Tipolojik tasarım[18]'ın bir yönünü, mevcut tipolojilerden hareketle bina formunu meydana getirmek, diğer yönünü ise "tip üretmek" oluşturmaktadır. Tip üretmeye dayalı uygulamalar; "*imgesel tip*", "*kavramsal tip*" ve "*öz'e ilişkin tip*" üretimini kapsamaktadır.

Kavramsal tip üretimi; mimari akım ya da anlayışların felsefi kuramsal yönüne ilişkin olarak; "rasyonel-pürist" (İHO, BAK, İBS, BUTP, HS, İMB), "modern" (ATFYB, PTKST, DMC, TDK, ZSSK, TTK, AK), "*yeni-rejyonalist*" (ODTÜM, KAM, ZSSK, TDK,TTK, SGE, İMB, MR), "yeni-brütalist" (AAK, ODTÜM, KAM, ZSSK, TDK, TGB), "ekspresyonist"; (İGM), "organik işlevselcilik" (ODTÜM, AAK, SGE, ZSSK, TTK, TDK, TBMMC, AKM, AK, DMC, ATFYB, PTKST) "post-modern" (AKM, TBMMC, MR, AK, KRL, GÇE, ŞGV, DMC, PTKST), "dekonstrüktivist" (ŞGV), "late-modern" (DMC, ATFYB), ve "minimalist" (ATFYB, PTKST) söylemlere ilişkindir. *İmgesel tip* ise; tip üretiminin imge ve şekil olarak ele alındığı ve öz'e ilişkin soyutlama ve yorumlamaya gidilmediği örnekleri kapsamaktadır, (GÇE, KRL, İGM, SGE, ŞGV). Bu anlayışın özellikle 80'li yıllardan sonra yaygınlık kazandığı ve biçimlerin işlevlerinden bağımsız olarak anlam ürettikleri görüşü ile özellikle cephe düzeyinde etkili olduğu görülmüştür. Bu anlayış, tipolojik tasarımın anlamsal yönüne ilişkin bir yüzü oluştururken diğerini *öz'e ilişkin tip üretme* oluşturmaktadır, (ZSSK, TTK, TDK, GÇE, MR) Bu durumda anlam daha örtüktür ve okunması için bilgi birikimine ihtiyaç vardır.

İşlevsel tipolojilere ilişkin kullanımlar bu çalışma açısından; Hukukçular Sitesi (Marsilya Toplu Konut Bloğu'nun tipolojik ve morfolojik özellikleri), AKM (çağdaş müze anlayışını yansıtan plan tipolojisi), Atakule (alışveriş merkezi tipolojisini yansıtan düzenlemeler) ve Kapadokya Robinson Lodge Tatil Köyü (konaklama tesislerine ilişkin düzenlemeler) için geçerlidir.

[18] Bakınız Ek Tablo 3

Diğer tasarımcıların çalışmalarına dayalı tipolojilere; Büyükada Anadolu Klüp ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Niemeyer ve Corbusier vari çözümler, Kapadokya Robinson Lodge Tatil Köyü ve Şefik Gül Villası'nda Gehry vari kompozisyonlar ve Hukukçular Sitesi'de Marsilya Toplu Konut Bloğu'na ilişkin çözümlere gitme biçiminde rastlanmıştır.

Bu çalışmada, *bireysel tipolojilere* ilişkin kullanımlar; KRL (Doğuya özgü görme tarzı) ve ŞGV (Anadolu'nun çağdaş yorumu) ile sınırlıdır.

3.3.3. Analojik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Analojik tasarım[19], benzetme düzeneklerini işler hale getirerek soyut yada somut imgeler aracılığı ile tasarlamayı içermektedir. İncelenen örnekler, tasarım yaklaşımları açısından değerlendirildiğinde en çok uygulama olanağı bulan yaklaşımın, *analojik* olduğu görülmektedir. Bu durum *"analojik"* olanın *sentaktik, ikonik* ve *tipolojik* yönlerinin bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada analojik tasarımın kullanım olanakları; "somut-dolaysız biçimsel analojiler" ve "soyut-dolaylı-kavramsal analojiler" ile tasarlamayı içermektedir.

Çalışma kapsamına dahil edilen örnekler *"somut-dolaysız biçimsel analojiler"* açısından; "doğal formlara dayalı biçimsel (görsel) analojiler" (KRL, TBMMC), diğer sanat etkinliklerine öykünme anlamında "resim sanatına ilişkin benzetmeler" (KRL) ve "mimari analojiler'i" kapsamaktadır. *Mimari analojiler*; "diğer tasarım ürünlerine benzetme" (ATFYB hariç incelenen örnekler), "diğer tasarımcıların ürünlerine benzetme" (HS, KRL, ŞGV, BAK, İBS) ve tasarımcının daha önceki tasarım çalışmalarına dayalı olarak başvurduğu "bireysel analojileri" (ODTÜM, TDK, KRL, ŞGV) kapsamaktadır.

Soyut-dolaylı-kavramsal analojiler; "kavramsal modelleri" kapsamaktadır.

---

[19] Bakınız Ek Tablo 4

Kavramsal Analojiler; "programdan kaynaklı kavram üretmek" (TBMMC, TTK, AKM, ŞGV), "yer ile ilişkili kavram üretmek" (KRL, ŞGV, ODTÜM, GÇE, TBMMC, PTKST, MR, TDK, ZSSK, İMB, SGE, AKM, AK, DMC), "problem çözmeye dayalı kavram geliştirmek" (TTK, AK, DMC), "üslupsal ve felsefi kavramlar" (incelenen tüm örnekler ilişkili oldukları mimari akım ya da anlayışların söylemlerini yeniden üreten kavramsal bileşenlere sahiptir), olmak üzere farklı alt kategorileri kapsamaktadır.

Analojik tasarım açısından incelenen örnekler, *soyut* ve *somut* analojilerin "bütünleşik" olarak kullanıldığı durumları da içermektedir. Söz konusu analojiler; *"biyolojik", "mekanik", "matematiksel*[20]*", "gramatik modelleri", "mecaz"* ve *"öz'ler"*, gibi anlatımları kapsamaktadır.

Biyolojik analojiler; "organik analojiler" ve "biyomorfik analojiler" olmak üzere iki farklı kategoriyi kapsamaktadır. *Organik analojiler*; "kutunun parçalanması"; (KAM, ZSSK, TTK, AAK, ODTÜM, TGB), "içten-dışa davranış"; (ODTÜM, AAK, ZSSK, TTK, TDK, TBMMC, AKM, AK, DMC, ATFYB, PTKST), "serbest plan ilkelerini"; (İHO, İBS, BAK, BUTP, HS, AAK, ZSSK, TTK, TDK, İMB, AKM, TBMMC, MR, AK, GÇE, DMC, ATFYB, PTKST), "doğal çevreye uyum"; (KRL, TBMMC, KAM, ODTÜM, SGE, İGM, TDK, GÇE), "yapay çevreye uyum"; (AK, GÇE, ŞGV, İMB, SGE, AKM, MR, ZSSK, TTK, TDK), "insan"; (AK, SGE) ve "çevre"; (SGE, TBMMC, ODTÜM) başta olmak üzere "ölçek" kavramını içermektedir. *Biyomorfik analojiler* ise; "esneklik", "değişebilirlik", "süreklilik"; (KAM, İGM, ODTÜM, ŞGV, KRL hariç incelenen tüm örnekler) başta olmak üzere "dönüşebilme", "bölünme" ve "yeniden doğum"; (ATFYB) gibi biyolojik süreçleri kapsamaktadır.

Mekanik analojiler; "makine gibi görünmek" ve "makine gibi işlemek" olmak üzere iki farklı kategoriyi kapsamaktadır. *Makine gibi görünmek;* "ekonomi"; (ATFYB, SGE, TDK, İMB, TGB), "yararlılık"; (KRL, ŞGV hariç tüm örnekler), "standartlaşma" ve "modül"; (KAM, ODTÜM, AAK, İGM, KRL, ŞGV, PTKST hari incelenen örnekler)

---

[20] Matematiksel ve gramatik modeller'e dayalı analojiler, mimari formun tipolojik ve sentaktik yönlerine ilişkin olduklarından bu bölümde ele alınmamaktadır.

kavramlarını içermektedir. *Makine gibi işlemek* ise; "esneklik", "değişebilirlik", "dönüşebilirlik" gibi biyomorfik nitelikleri ve "yeniden üretilebilme", "hareket" ve "dinamizm"; (ATFYB) gibi bileşenleri içemektedir.

Mimari analojiler *mecaz, mimesis, alegori* ve *öz* kavramlarını ve bu kavramların biçimsel (somut) ve kavramsal (soyut) yönlerini de içermektedir. Bu çalışma açısından ele alındığında "*mecaz*" kullanımlarını; yan anlam oluşturucu işlemler olarak "*bir şeyi başka bir şey olarak düşünmek*" ve "*stilistik-üslupsal mecazi anlamlar üretmek*", şeklinde gruplandırmak mümkündür. *Bir şeyi başka bir şey olarak düşünmek;* hem "kavramsal"; (ATFYB, KRL, ŞGV, ODTÜM, TBMMC PTKST, MR, TDK, ZSSK, İMB, SGE, AKM, DMC) açıdan, hem de doğal ve yapay çevreye ilişkin fiziksel görsel özellikler ve diğer alanların olgu ve yasalarını dikkate alan soyut ve somut nitelikler; "mekan modelleri (alışılmışın alışılmadık kullanımları)"; (TBMMC, MR, TTK, ZSSK, AKM, AK, KRL, TDK), "başkalaşmış mekansal ve biçimsel kullanımlar"; (TBMMC, MR, KRL), "diğer sanat etkinliklerine dayalı mecazlar" (KRL, ATFYB) ve "doğal oluşumlara dayalı mecazlar; (KRL, TBMMC), açısından geçerlidir. *Stilistik-üslupsal* açıdan ise; incelenen örnekler (KAM hariç) kütle ve mekan kompozisyonları ile kendi mecazi anlamlarına sahiptirler.

Analojik tasarımda; "*mimesis* (taklit)" önemli bir yer tutmaktadır. İncelenen örnekler açısından ele alındığında *mimesis* kavramı, hem kavramsal hem de biçimsel yönden benzetme düzeneklerinin oluşturulmasında etkilidir. İncelenen örnekler; "kavramsal içeriklerin taklit edilmesi"; (ATFYB, TTK, PTKST, DMC, ŞGV, AKM, TBMMC, MR, KRL), "doğal ve/veya yapay biçimsel-görsel özelliklerin taklit edilmesi"; (KAM, HS, GÇE, ŞGV, KRL, ZSSK, TTK, SGE, AKM, TBMM, MR) ve "üslup özelliklerinin taklit edilmesi"; (İHO, İBS, BAK, BUTP, HS, ODTÜM, AAK, ZSSK, TTK, TDK, TGB, AKM, TBMMC, KRL, GÇE, ŞGV) açısından farklılıklar göstermektedirler.

Analojik tasarım'da soyutlanmış "*öz'ü*" kullanmak yolu ile tasarlamak da önem taşımaktadır. İncelenen örnekler açısından ele alındığında *öz* kavramı, hem "kavramsal" hem de "biçimsel" yönden benzetme düzeneklerinin oluşturulmasında etkilidir. İncelenen örnekler *kavramsal* olarak "üslup özelliklerine" (ODTÜM, AAK, İGM) ve "kavramsal öz'e ilişkin"; (PTKST, ATFYB; AK, DMC, ŞGV, GÇE, KRL, MR, TBMMC, AKM,

SGE, TTK, ZSSK, TDK, AAK, ODTÜM, KAM, İGM), *biçimsel* olarak ise "biçimsel ve mekansal tipolojilere ilişkin öz'leri"; (AK, ZSSK, TTK, TDK, TBMMC, GÇE, MR, AKM) kapsamaktadır.

3.3.4. Sentaktik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Sentaktik tasarım[21], kural tabanlı sistemlerle çalışıldığında söz konusu olmaktadır. İncelenen örnekler *sentaktik* açıdan değerlendirildiğinde; "geometrik modellerin" kullanımının ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Geometrik modeller; kütle ve plan formu açısından, "rasyonel, irrasyonel ve karma form" ları kapsamaktadır. Bu çalışmada incelenen örnekler -ağırlıklı olarak-, plan ve kütle formu açısından *rasyonel-geometrik* form kompozisyonlarına dayalı olarak tasarlanmışlardır. İncelenen örnekler; *plan formu* açısından "kare ve kareye dayalı düzenler"; (ODTÜM, ZSSK, TGB, AKM, İMB), "dikdörtgen ve dikdörtgenlerden kurulu düzenler"; (HS, İHO, BAK, İBS, SGE, TBMMC, GÇE, ATFYB), "kare ve dikdörtgen"; (BUTP, TTK), "dikdörtgen ve üçgen"; (DMC, AK) ve "diğer"; (AAK, MR, TDK) rasyonel ya da rasyonel ve irrasyonel formların bir arada kullanıldığı "karma"; (İGM, KRL, PTKST, ŞGV) kompozisyonları içermektedir. *Kütle formu* açısından ise başta "küp ve küplerden kurulu düzenler"; (ODTÜM, ZSSK; TGB, İMB), "küp ve dikdörtgen prizmadan oluşan düzenler"; (BUTP, TTK), "dikdörtgen prizma ve prizmalardan kurulu düzenler"; (HS, İHO, BAK, İBS, SGE, GÇE,ATFYB), "dikdörtgen ve üçgen prizmaya dayalı düzenler"; (DMC), "piramit"; (AKM, TBMMC) ve "diğer parçalı düzenler"; (AK, AAK, MR, TDK, KAM) olmak üzere *rasyonel* ya da *rasyonel ve irrasyonel* formların bir arada kullanıldığı "karma"; (İGM, KRL, PTKST, ŞGV) kompozisyonları içermektedir. Söz konusu form kompozisyonlarını kullanım açısından; "*parçalı form kompozisyonları*" ve tek bir formun bağlayıcılığı yansıtan "*tekil modeller*" olarak değerlendirmek de mümkündür. İncelenen örnekler plan ve kütle formu açısından *"rasyonel, irrasyonel ve karma form"* düzenlerine göre *"tekil ve parçalı düzenler"* açısından değerlendirilecek olursa; SGE, DMC, PTKST, KRL, AKM, MR, TTK, AK, TDK, TGB, ZSSK, AAK,

[21] Bakınız Ek Tablo 5

ODTÜM, HS, İHO, BAK, İBS, BUTP *plan formu açısından* "rasyonel-geometrik parçalı düzenlere" örnek teşkil etmekte; GÇE, ATFYB, TBMMC, AKM, İMB, TGB ise tek bir rasyonel geometrik formun bağlayıcılığını yansıtan "tekil modellere" örnek teşkil etmektedir. İGM, KRL, ŞGV *irrasyonel ve rasyonel formlardan* oluşan "karma düzenler" e örnek teşkil etmekte; KAM ise yalnızca *plan formu açısından* "irrasyonel parçalı düzenlere" örnek teşkil etmektedir. İncelenen örnekleri *plan formu açısından* "rasyonel, irrasyonel ve karma form" düzenlerine göre geometrik formun "asal"; (HS, İHO, BAK, İBS, BUTP, ODTÜM, TGB, ZSSK, SGE, DMC, TBMMC, AKM) olarak kullanıldığı form kompozisyonları ile ekleme, çıkarma, boşaltma gibi işlemlerle "değişime uğramış"; (PTKST, ŞGV, KRL, MR, AK, TDK, AAK, İMB) ve kütle formu açısından "asal", (SGE, DMC, PTKST, AKM, TGB, ODTÜM, BUTP, KAM) ve "değişime uğramış"; (ATFYB, KRL, MR, AK, TTK, TDK, ZSSK, AAK, HS, İHO, BAK, İBS, GÇE, TBMMC, ŞGV, İGM, PTKST) form kompozisyonları olarak da sınıflandırmak mümkündür.

Mimari formu *iki ya da üç boyutlu ızgara sistemler* aracılığı ile tasarlamak, sentaktik tasarımın bir diğer yönünü oluşturmaktadır. *İki boyutlu ızgara sistemler* kullanılarak tasarlanan örnekleri; AAK, TDK, TTK, AKM, TBMMC, MR, GÇE, DMC, ATFYB; *iki ve üç boyutlu ızgara sistemler* kullanılarak tasarlanan örnekleri ise; HS, İHO, BAK, İBS, BUTP, ZSSK, İMB oluşturmaktadır.

Sentaktik tasarım bir *modül*'ün tekrarına ya da katlarına dayalı olarak "matematiksel modeller" ile tasarlamayı da kapsamaktadır. Çalışma kapsamında; TGB, SGE, AAK, TDK, TTK, AKM, TBMMC, MR, GÇE, DMC, ATFYB, HS, İHO, BAK, İBS, BUTP, ZSSK, İMB, modül kullanılarak tasarlanan örnekleri oluşturmaktadır. Diğer *matematiksel modellerin* (altın oran, fibonacci serisi vb.) kullanımına bu çalışmada rastlanmamıştır.

Sentaktik tasarım, mimari formun dizimsel özelliklerine ilişkin olduğundan *bir renk sentaksı* geliştirmek ya da *farklı geometriler ve matematiksel modeller* üzerine araştırmalar yapmak, *insan ölçeğinden* (modulor vb.) ve *doğadan hareketle geliştirilen ölçü-oran sistemlerini* (logaritmik sarmal vb.) de kapsamaktadır. Çalışma kapsamında sentaktik tasarımın bu yönü, incelenen örnekler açısından; bir *renk sentaksı* geliştirmek yolu ile yalnızca KRL için geçerlidir. Sentaktik tasarımın diğer yönlerine ilişkin uygulamalara ise bu çalışma kapsamında rastlanmamıştır.

3.3.5. İkonik Tasarıma İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

İkonik tasarım, Broadbent'in form oluşturucu yaklaşımlarına (pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik), bu çalışma kapsamında ilave edilmiştir. Bunun temel nedeni, mimarlıkta anlam arayışlarına paralel olarak simge ve simgeselliğe verilen önemin artmış olmasıdır. İncelenen örnekler açısından değerlendirildiğinde, bu durumun Türk Mimarlık pratiğine yansımalarının 80'li yıllardan sonra yaygınlık kazandığı görülmektedir. Bu döneme kadar ikonik unsurlar, diğer tasarlama yaklaşımlarının içinde yer almaktadır ve özellikle *üslup özellikleri* ya da *tipolojiler* aracılığı ile biçimin oluşturulma sürecinde açığa çıkmaktadırlar.

İkonik tasarım[22]; ikon, indeks, simge olmak üzere bilindik ve kodlu bileşenlere sahip göstergelerin çağrışımsal iletişimsel yan anlamlarına başvurmak yolu ile "simgesel biçimin oluşturulmasını" ve "anlam üretmeyi" kapsamaktadır. *İkonik tasarım*, bu anlamda *imgeseldir*. Bir başka deyişle mevcut imgeler aracılığı ile tasarlamayı amaçlamaktadır. İkon bir binanın kendisi olabileceği gibi parça, eleman, öğe, format düzeyinde de olabilir. Ayrıca soyut sayısal strüktürler, işaret ve tabelalar vb. anlatım iletişim araçları da kendi ikonik yönlerine sahiptirler. Bu anlamda ikonik tasarımın uygulama olanağı, çok geniştir. İkonik tasarımda asıl amaç; *çağrışımsal biçimin yaratılmasıdır.*

Simgesel biçimin oluşturulması; doğadan, mimarlık alanından, diğer sanat alanlarından kültürel, tarihsel, yerel niteliklerin, düşünce, inanç ve değer sistemlerine dayalı bilindik kodlar aracılığı ile toplumsal bellekteki anıları canlandırma amacı taşımaktadır. *Mimarlık alanına ilişkin ikonik nitelikler*[23]; yerel, tarihsel ve uluslararası biçim dillerinin felsefi-kuramsal, üslupsal ve biçimsel özelliklerini kapsamaktadır. Mimarinin *yerel nitelikleri*; yöresel malzeme (SGE,KRL, GÇE), yapım teknolojileri (SGE), yerel mimari çözümler (ZSSK, SGE, TDK, İMB, ŞGV), kültürel gelenekler düşünce ve inanç sistemleri (SGE, TBMMC, MR, GÇE; ŞGV) ve doğal çevreye ilişkin doğal (TBMMC, KRL) ve yapay (KAM; SGE; İGM, TDK, İMB, GÇE, DMC) oluşumları kapsamaktadır. *Tarihsel nitelikleri* ise yerel ölçekteki tarihsel kullanımları (ZSSK, TTK, TBMMC, MR, AK),

[22] Bakınız Ek tablo 6
[23] Bu kategorizasyon tipolojik tasarıma ilişkin değerlendirmede yer almaktadır. (Bkz. Ek Tablo 3).

uluslararası ölçekteki (KAM ve SGE hariç incelenen tüm örnekler) tarihsel kullanımları ve mimarlık alanı dışındaki tarihsel kullanımları (KRL) kapsamaktadır. Mimarlık alanına ilişkin *tipolojik unsurlar* ise yerel ve uluslararası düzeydeki kavramsal, imgesel ve öz'e ilişkin tip üretmeyi kapsamaktadır, (Bkz. Ek Tablo 3). Ayrıca; doğaya (KAM, ODTÜM, TBMMC, KRL) ve diğer sanat alanlarına ilişkim ikonik yönlerin de (ATFYB) tasarımlara yansıtıldığı görülmüştür. Simgesel biçim aynı zamanda "*değer*" yansıtıcıdır. Sözkonusu değerler, sosyal (İHO, HS, SGE, TDK, AK, KRL, GÇE, ŞGV), kültürel (İHO, İGM, TGB, AKM, TBMMC, AK, KRL, GÇE, ŞGV), siyasal (İHO, TDK, AKM, TBMMC, AK, KRL, GÇE, ŞGV), ekolojik (KAM, ODTÜM, ZSSK, TTK, SGE, İGM, TDK, AKM, TBMMC, İMB, MR, AK, KRL, GÇE, ŞGV, DMC, ATFYB, PTKST), ekonomik (İHO, İGM, TGB, DMC), yasal (İMB, GÇE), teknolojik (İHO, KAK, İBS, BUTP, HS, ODTÜM, İGM, İMB, AKM, MR, AK, KRL, ATFYB) ve biçimsel etmenleri (incelenen tüm örnekler) kapsamaktadır.

Mimari ürün, tamamlandıktan sonra yeni okumalara ve yeni anlam vermelere açık hale gelmektedir. Bu anlamda ikonik tasarım, formun semantik yönüne açıklık kazandıran *anlam üretimi* ile de ilgilidir.

İkonik tasarım, *anlam* açısından değerlendirilecek olursa; "anlamı belirginleştirmek" ve "anlamı belirsizleştirmek" yolu ile anlam üretmenin söz konusu olduğu görülmektedir. Bu ise iki yola mümkündür. Birincisi *"gerçekliğin taklit edilmesi"* ikincisi ise "*gerçeklik yolu ile anlam üretmedir*".

Gerçeklik yolu ile anlam üretiminde; kavramlar (incelenen tüm örnekler) ve imgesel biçimler (incelenen tüm örnekler) aracılığı ile anlam üretilmektedir.

Anlamın, *gerçekliğin taklit edilmesi yolu ile* üretilmesi ise iki yolla mümkündür. *Anlamı belirginleştirmek* için "hatırlatmaya" dayalı olarak toplumsal bellekteki anıları canlandıran doğadan, doğal süreçlerden ve yapay çevreden imge ve şekillere başvurulmakta; *anlamı belirsizleştirmek* için ise imgenin bilinen anlamlarının yanında yeni anlam yüküyle donatılarak, "abartmaya" dayalı nitelikleri ön plana çıkartılmaktadır. *Hatırlatmaya dayalı anlam üretimi*; doğal oluşumlara (TBMM Camii, Kapadokya Robinson Lodge), doğal süreçlere (ATFYB) ve yapay çevreye ilişkin nitelikleri (KAM,

ZSSK, TTK, TDK, İMB, AKM, TBMMC, AK, GÇE, ŞGV, SGE, MR) kapsamaktadır. *Abartmaya dayalı anlam üretimi ise*; karmaşık ve çelişkilere dayalı ironik söylemler ile alışık olunmayan ölçek ve formları (KRL, ŞGV) ve kontrastları (KRL, ŞGV, ATFYB, PTKST, DMC, AK, TBMMC, MR, GÇE) içermektedir.

4. İRDELEME

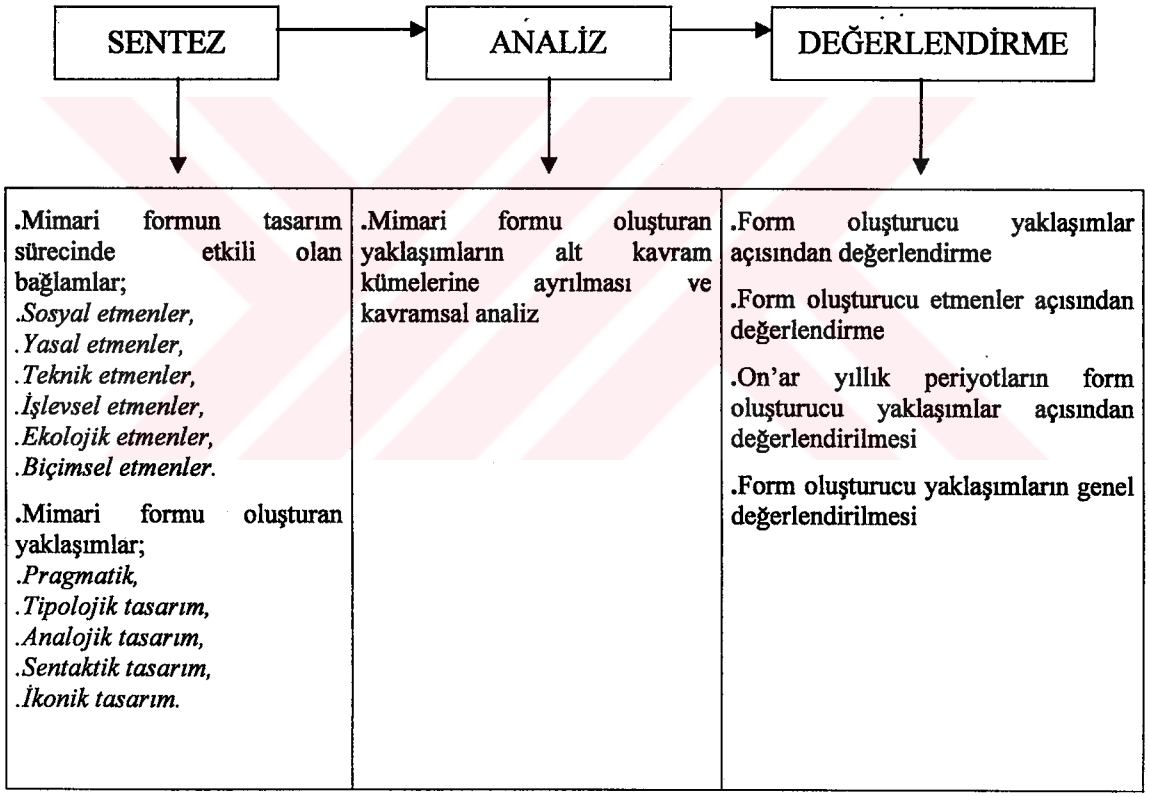
Çalışmanın buraya kadarki bölümünü;

.Mimari formun meydana geliş sürecinin açıklanması,

.Mimari formu oluşturan yaklaşımların alt kavram bileşenlerine ayrılması, analizi ve

.Değerlendirme, aşamaları oluşturmaktadır.

Kısaca yapılan çalışmaları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Çalışmanın bu bölümü ise, *göstergebilim* kaynaklı değerlendirmelere, yorumlara ve açıklamalara dayalıdır.

Mimari formu oluşturan yaklaşımları alt-kavramları ile birlikte, göstergebilim ilkeleri açısından yorumlama ve değerlendirmenin kapsamı, "*kavramlar*" ile sınırlı tutulmuştur.

Bu çalışmada göstergebilimin bulgu, kavram ve kategorilerine dayalı açıklamalara, analiz işlemi sırasında kavramların *birincil* ya da *düz anlamları* yanında kazandıkları *ikincil anlam* düzeylerine açıklık kazandırma, mimari formu oluşturan tasarım yaklaşımlarına ait alt kavram kümelerinin *gösteren* ve *gösterilen* niteliklerini belirtme ve *mimari anlam* açısından başvurulmaktadır.

"*Kavramlar dinamik hayatın içinde üretildikleri; değişik zaman dilimlerinde veya aynı zaman diliminde bile olsa değişik bilgi, kültür ve eğilime sahip insanlar tarafından farklı anlamlar yüklenerek kullanıldıkları için, sürekli değişime uğrar; evrilir, genişler, büyür, küçülür yahut kabuk değiştirirler*" [269].

Bu bağlamda kavramlar, "*düz anlamlara*" ve "*yan anlamlara*" sahiptirler. Mimari formu oluşturan yaklaşımlar açısından ele alındığında, *düz anlam* ve *yan anlam* kavramları, söz konusu tasarlama yaklaşımları altında gruplandırılan alt kavramların sınıflandırılmasında karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın analiz aşamasında, kavramların bilinen anlamlarının; pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik ve ikonik yollar açısından değişen anlam yükleri ile donatıldıkları ya da düz anlamlarının yanında çağrışımsal yan anlamlar kazandıkları görülmüştür. Örneğin; "Rasyonel-pürist" anlayışın ayırt edici kavramsal bileşenlerinden biri *esneklik* kavramıdır. *Esneklik* kavramı bu çalışma açısından ele alındığında düz anlam düzeyinde, "sentaktik tasarımın" alt kavramlarından biridir. Ancak *esneklik* kavramı, aynı zamanda rasyonel estetiğin kavramsal bileşenlerinden biridir. Bu anlamda mimari anlam konusunda taşıdığı çağrışımsal değer açısından "analojik", "tipolojik" ve "ikonik" yönleri bulunmaktadır. Öte yandan rasyonel estetiğin esnek plan anlayışının, planlamada sağladığı kolaylıklar onun "pragmatik" yanını ortaya koymaktadır.

Tablo 65'de, bu çalışma kapsamında form oluşturucu yaklaşımlar altında üretilen kavramlar (birincil anlam düzeyi) ve analiz işlemi sırasında söz konusu yaklaşımların kazandıkları ikincil kavramlar (çağrışımsal anlamlar) gösterilmektedir. Çalışmada üretilen 36 adet kavramın, ilgili olduğu form oluşturucu yaklaşımlar (pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik ve ikonik) açısından kazandığı yeni anlamsal içerikler, "sözlük" niteliğinde ele alınarak Ek Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 65. Form oluşturucu yaklaşımların (birincil ve ikincil) kavram bileşenleri

MİMARİ FORMU OLUŞTURAN YAKLAŞIMLAR													
PRAGMATİK TASARIM		TİPOLOJİK TASARIM		ANALOJİK TASARIM		SENTAKTİK TASARIM		İKONİK TASARIM		ÜRETİLEN KAVRAMLAR			
Birincil	**İkincil**	**Birincil**	**İkincil**	**Birincil**	**İkincil**	**Birincil**	**İkincil**	**Birincil**	**İkincil**				
Ekoloji Ekonomi Fonksiyonellik İndeks Nedensellik Pragmatizm Rasyonellik Sezgisellik Uygulanabilirlik Verimlilik Yaratıcılık	Değişebilirlik Esneklik Sezgisellik Süreklilik Yaratıcılık Yerellik	Analoji Fonksiyonellik İkon İmgesellik İndeks Mimesis Öz Pragmatizm Rasyonelik Sentaks Simgesellik Soyutlama Süreklilik Tarihsellik Tip Y. üretilebilirlik Yerellik	Alegori B.koordinasyon Değişebilirlik Ekoloji Ekonomi Esneklik Geometri Karmaşıklık Kitsch Mecaz Modül Pragmatizm Rasyonellik Sezgisellik Standartlaşma Uygulanabilirlik Yaratıcılık	Alegori Analoji İkon İmgesellik Mecaz Mimesis Öz Sezgisellik Soyutlama Yaratıcılık Y. üretilebilirlik	B.koordinasyon Çelişki Değişebilirlik Ekoloji Ekonomi Esneklik Fonksiyonellik Geometri İndeks İroni Karmaşıklık Kitsch Modül Pragmatizm Rasyonellik Sentaks Simgesellik Soyutlama Standartlaşma Sürekilik Tarihsellik Tip Yerellik	Analoji B.koordinasyon Değişebilirlik Esneklik Geometri İkon İmgesellik Mimesis Modül Pragmatizm Rasyonellik Sentaks Standartlaşma Y. üretilebilirlik	Alegori Çelişki Ekoloji Ekonomi Fonksiyonellik İndeks Karmaşıklık Kitsch Mecaz Sezgisellik Simgesellik Soyutlama Süreklilik Tarihsellik Tip Uygulanabilirlik Verimlilik Yaratıcılık	Alegori Analoji Çelişki Değişebilirlik İkon İmgesellik İndeks İroni Karmaşıklık Kitsch Mecaz Mimesis Öz Simgesellik Soyutlama Süreklilik Tarihsellik Tip Y. üretilebilirlik Yerellik	B.koordinasyon Ekoloji Ekonomi Esneklik Fonksiyonellik Geometri Modül Pragmatizm Rasyonellik Sentaks Sezgisellik Standartlaşma Yaratıcılık

Broadbent'in [5], *mimari anlam* konusunda tipolojik ve analojik yolların ayrıcalıklı olduğu görüşüne, çalışmanın daha önceki bölümlerinde değinilmişti. (Bölüm 1.2.1.2.2.5). Öte yandan ikonik tasarımın da; anlam üretme konusunda (anlamı belirginleştirmekten anlam belirsizliği yaratmaya kadar çeşitli düzeylerdeki anlam) ayrıcalıklı olduğuna yine aynı bölüm içerisinde değinilmektedir.

Bu çalışma açısından ele alındığında, mimari formun anlatım olanakları içerisinde *mimari anlam* konusu, *anlam üretiminden-anlam yıkımına* kadar çeşitli düzeylerde karşımıza çıkmaktadır. *Tipolojik* yolla tasarlama etkinliği, derin yapıdaki anlamın ortaya konması konusunda önem kazanırken, *analojiler* yolu ile biçimi oluşturma çabaları, toplumsal bellekteki anıları canlandırma yolunda çağrışımsal, iletişimsel mesajların üretilmesinde ayrıcalıklı bir konuma gelmektedir. *İkonik tasarım* ise; anlam üretiminden anlam yıkımına kadar anlamın çeşitli düzeylerdeki üretimini kapsamaktadır. İkonik yolla biçim ortaya konurken, gösterenin (ikon, indeks, simge) gösterilene (kavram, düşünce, içerik) bağlanma sürecinde toplumsal uzlaşmalara dayalı anlam vermelere başvurulduğu gibi, anlam belirsizliği yaratacak uygulamalarla göstergenin geleneksel anlamlarının dışında anlam vermelerin de yaygınlaştığı görülmüştür.

Bu çalışma kapsamında üretilen kavramların, mimari anlamın üretimi açısından ele alınışı Tablo 66'da görülmektedir.

Tablo 66. Anlam üreten kavramlar

ANLAM ÜRETEN KAVRAMLAR	
ANLAMI BELİRGİNLEŞTİREN KAVRAMLAR	**ANLAMI BELİRSİZLEŞTİREN KAVRAMLAR**
*Alegori (*çağrışımlar yolu ile*) *Analoji (*benzerlikler yolu ile*) *İkon *İndeks *Mecaz (*çağrışımlar yolu ile*) *Mimesis (*benzerlikler yolu ile*) *Öz (*derin yapıdaki anlam*) *Simge *Soyutlama (*derin yapıdaki anlam*) *Tip (*derin yapıdaki anlam*)	*Çelişki (*hem o hem bu*) *İroni (*alaycı, mizahi söylem*) *Karmaşıklık (*üst üste getirme*) *Kitsch (*kötü beğeni,kötü taklit*) *Soyutlama (*deformasyon*) *Yeniden üretilebilirlik (*taklit, benzeti*)

Bu çalışmada, göstergebilim açısından ele alınan son kavram ise "*gösterge*" kavramının kendisidir.

Gösterge kavramını Saussure'ün aksine ikiliklere göre değil üçlüklere göre sınıflayan C.H. Peirce'ın sınıflaması ile gösterge; *ikon*, *indeks* ve *simge* niteliklerinden oluşmaktadır.

İmge ise, duyu organlarının algıladığı bir nesnenin bilinçte yansıyan biçimi olarak, yeniden yaratılmış bir görünümdür. Tasarlama faaliyeti, yaratıcı ya da belleksel imgelem yolu ile biçimin ortaya koyulduğu, zihinsel bir etkinliktir. Toplumsal bellekteki anıları canlandırmaya dayalı belleksel imgelem faaliyetinde; *ikon*, *indeks* ve *simge*'lere başvururuz. İkon, indeks ve simge kavramları, kendi temellerinde gösterge niteliği taşıdıklarından zamanla birbirlerine dönüşme potansiyeline sahiptirler.

Çalışmada üretilen kavramların, gösteren ve gösterilenler kavramlar açısından ele alınışı Tablo 67'de görülmektedir.

Tablo 67. Çalışmada üretilen kavramların gösteren ve gösterilen nitelikleri

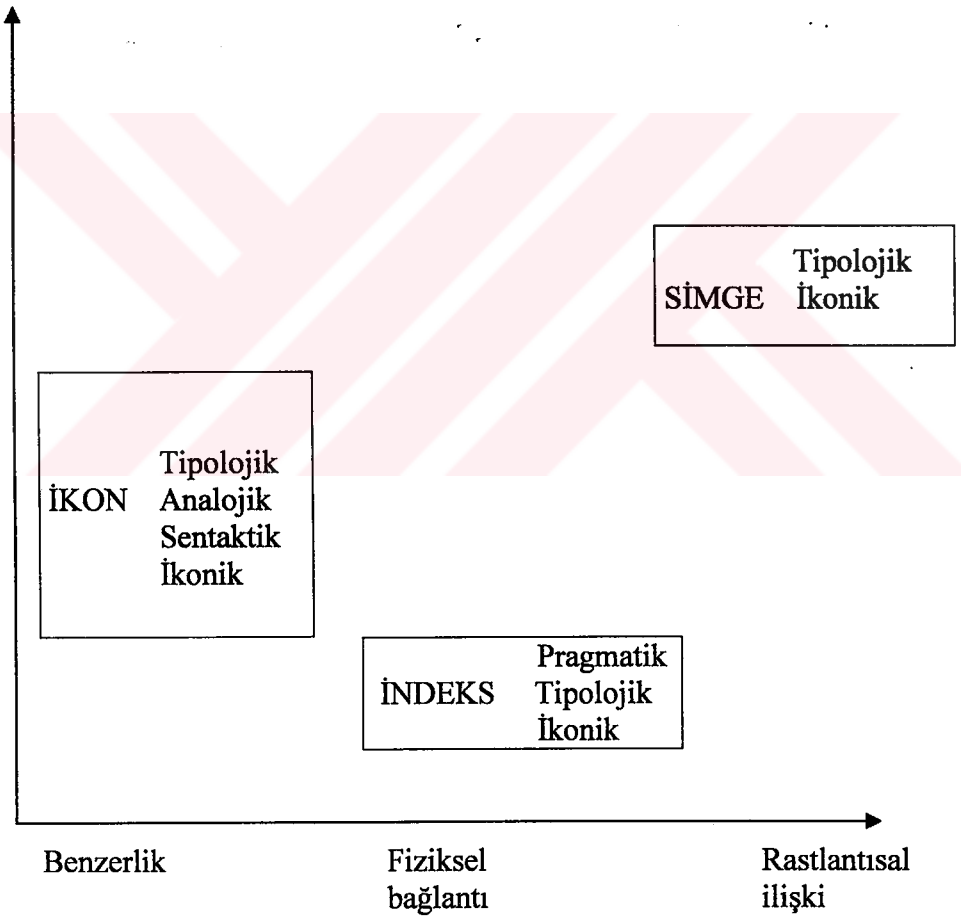
GÖSTEREN KAVRAMLAR		**GÖSTERİLEN KAVRAMLAR**	
İMGESELLİK	*İkon *İmge(sellik) *İndeks *Simge(sellik)	*Alegori *Analoji *Boyutsal koordinasyon *Çelişki *Değişebilirlik *Ekoloji *Ekonomi *Esneklik *Fonksiyonellik *Geometri *İroni *Karmaşıklık *Kitsch *Mecaz *Mimesis *Modül	*Nedensellik *Öz *Pragmatizm *Rasyonellik *Sentaks *Sezgisellik *Soyutlama *Standartlaşma *Süreklilik *Tarihsellik *Tip *Uygulanabilirlik *Verimlilik *Yaratıcılık *Yeniden üretilebilirlik *Yerellik

Çalışmanın analiz aşamasında, bir yapının söz konusu kavramların biri veya birkaçına ilişkin niteliklere sahip olduğu görülmüştür. Ancak *indeks* kavramına, -nesnesi ortadan

kalktığında ya da yorumlayan olmadığında gösterge niteliğini kaybedecek olması nedeni ile-, diğer iki kavrama kıyasla daha az rastlanmıştır.

İkon, indeks ve *simge* kavramlarını, form oluşturan yaklaşımlar (üst kavramlar) açısından ele alıp yorumlamak da mümkündür.

Broadbent'in [5] *benzerliklere* (ikon), *fiziksel bağlantılara* (indeks) ve *rastlantısal ilişkilere* (simge) dayalı olarak, söz konusu kavramları (*ikon*: kanonik, analojik; *indeks*: pragmatik; *simge*: tipolojik), kendi tasarım yaklaşımları ile eşleştirdiği uygulaması, bu çalışmada şu şekilde yorumlanmaktadır.

Ancak bu eşleştirmenin, örneklerin kavramsal olarak analiz edilmesi sırasında, çağrışımsal yan anlam düzeyinde birbirine geçen birbirine dönüşen nitelikte olduğu da görülmüştür. Yani "simge" kavramının yalnızca *tipolojik* ve *ikonik* olmadığı, *sentaktik* ve

analojik yönlerinin de bulunduğu; benzer biçimde "indeks" kavramının da, *sentaktik* ve *analojik* yönleri olduğu saptanmıştır.

Çalışmada, göstergebilim kaynaklı son değerlendirilme, Morris'in iletişim kuramında ortaya koyduğu "bilginin"; *dizim* (sentaks), *anlam* (semantik) ve *yarar* (pragmatik) boyutlarına ilişkin sınıflandırmasıdır. Öte yandan "yarar" boyutunun göstergenin birincil ve ikincil işlevleri olan düz teknik anlamların yanında çağrışımsal ikincil anlamları da kapsıyor oluşu, tüm tasarlama yaklaşımlarının *yarar boyutu* ile ilişkilendirilmesine neden olmuştur.

Form oluşturucu yaklaşımların mimarinin dizim, anlam ve yarar boyutları açısından ele alınışı Tablo 68'de gösterilmektedir.

Tablo 68. Mimari göstergenin dizim, anlam ve yarar boyutu

MİMARİ GÖSTERGE	MİMARİ FORMU OLUŞTURAN YAKLAŞIMLAR
YARARSAL (Pragmatik)	*Pragmatik (kullanıma dayalı amaçları karşılayan birincil işlevlere dayalı olarak mimari formu oluşturma) *Tipolojik (ikincil işlevleri karşılama) *Sentaktik (birincil ve ikincil işlevleri karşılama) *Analojik (ikincil işlevleri karşılama) *İkonik (ikincil işlevleri karşılama)
DİZİMSEL (Sentaktik)	*Tipolojik (dizimsel ilişkilere dayalı olarak mimari formu oluşturma) *Sentaktik (sözdizimi kurallarına dayalı olarak mimari formu oluşturma)
ANLAMSAL (Semantik)	*Tipolojik (çağrışıma dayalı benzerliklere sahip imgesel biçim aracılığı ile mimari formu oluşturma) *Analojik (benzerliklere dayalı çağrışımsal biçim aracılığı ile mimari formu oluşturma) *İkonik (bilindik kodların kullanımına dayalı olarak mimari formu oluşturma)

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amaçları;

.Mimari formun kavramsal analizine ilişkin bir yöntem geliştirmek,

.Geliştirilen yöntemi, Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı'nın 1950-2000 Dönemi tasarım etkinlikleri üzerinde uygulamak olarak belirlenmiştir.

Cumhuriyet Mimarlığı'nın son elli yıllık dönemi, bu çalışmanın "uygulama alanı" olarak belirlenmiştir. Söz konusu süreç önemli toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel olaylar açısından, *on'ar* yıllık periyotlarla tanımlanabilmektedir. Hemen her on yıldaki sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, sosyo-politik alanlardaki değişim ve dönüşümlere koşut gelişmeler, mimarlık alanında da görülmektedir. Öte yandan mimarlık alanındaki düşünce kuram ve akımların da bu değişimlerin yaşanmasındaki rolü yadsınamaz ve hatta çoğu zaman belirleyicidir. Bu anlamda çalışmada *elli yıllık periyod*; on'ar yıllık dönemlere ayrılarak her dönemin kendi sosyal, kültürel, ekonomik, politik olaylarının yanı sıra söz konusu dönemi karakterize eden stiller, akımlar ya da anlayışlar açısından değerlendirmeler yapılmıştır. Bu şekilde, *dönemsel olarak mimari ürünün tasarlama pratiğinin dökümünü yapmak* da mümkün olmuştur.

Cumhuriyet Mimarlığı'nın son elli yıllık dönemine damgasını vuran yaygın eğilim, anlayış ya da üsluplar, *Batı*'daki gelişmelere koşut ve onları taklit eder niteliktedir. Türk Mimarlığı açısından ele alındığında *yerellik/evrensellik* kutupları arasında salınıp duran ve çoğu kez "*kimlik*" arayışları ile karakterize edilen bu durumun kökleri de yine Batı'lı normlara, doktrinlere ve kuramlara dayanmaktadır.

Sosyal, yasal, ekonomik, ekolojik, teknolojik, kültürel vb. "bağlamlar" mimarın form kararını etkilemektedir. *Mimarın kendi öznel tercihleri* ise form kararlarını etkileyen bu etkenlerin yanında onun benimsediği *üslup* ya da *anlayışlara*, *dünya görüşüne*, *kişiliğine* bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Mimari form, tasarlama diye bilinen düşünsel etkinliğin sonuç ürünüdür. Mimar tasarlama aşamasında, form kararını etkileyen genel bağlamların yanında öznel tercihlerini de bu karara yansıtmaktadır.

Broadbent [3], [4], mimarın formu tasarlarken izlediği yolları; "*pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik*" olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada söz konusu form tasarlama ya da üretme yaklaşımlarına "*ikonik tasarım*" adı ile bir yenisi ilave edilmiştir.

Bu çalışmada söz konusu tasarlama yaklaşımları ya da yolları, *mimari formun analizi* (çözümlenmesi) açısından önem taşımaktadırlar. Söz konusu *yaklaşımlar*, mimarın üç boyutlu formu oluştururken izlediği *süreci* açıklamakta yeterli fakat onu yorumlarken kullandığımız *kavramları* açıklamakta yetersiz kalmaktadırlar. Bu nedenle bu çalışmada; söz konusu *yaklaşımlar*; *alt kavram kümelerine ayrılmış* ve *mimari form eleştirel metinler aracılığı ile kavramsal olarak analiz edilmiştir*. Böylece mimari formun *dizimsel* ve *yararsal* boyutlarının yanında, görünenin ardındaki *anlamsal-simgesel* yönüne ilişkin boyutlarının da açığa çıkartılması amaçlanmıştır.

Bu anlamda *çalışma*; mimari formun anlatım olanaklarından yararlanılarak, kavramlar aracılığı ile analizine dayalı bir "*yöntem*" önerisidir. Yöntem *kavramsallaştırmadır*.

Bu genel çerçeveden hareketle çalışmaya ilişkin *sonuçları* ve *öneriler*'i;

1. Tasarım yaklaşımları açısından,
2. Kavramlar açısından,
3. Yöntem açısından, değerlendirmek mümkündür.

1. Bu çalışmada, mimari formu oluşturan tasarım yaklaşımlarının, form yaratma sürecindeki kullanımları şu şekildedir:

.*Pragmatik tasarım;* mevcut malzeme ve teknolojilerin deneme yanılma yolu ile yapı formu en iyi biçimde çalışıncaya dek bir araya getirildiği tasarlama yoludur. Çalışma kapsamında pragmatik tasarım, "*yarar*" boyutu ile ön plana çıkmıştır. Yarar bileşeni kendi alt bileşenleri açısından ele alındığında; *ekonomik, ekolojik, yapı ve üretime ilişkin yararlılık, algıya dayalı yararlılık* boyutlarını kapsamaktadır. Analiz işlemine katılan

örnekler açısından söz konusu yarar bileşenleri içinde en bağlayıcı olan, *yapım ve üretime yönelik yarar* boyutudur. Pragmatik tasarımın, "*mevcut malzeme ve yapım teknolojilerinin yeni kullanım olanaklarının araştırılması*" ve "*yeni malzeme ve teknolojilerin kullanımını*" içeren boyutlarının, 80'li yıllardan sonra tasarım çalışmalarına yansıdığı görülmüştür. Pragmatik tasarım, analiz işlemine katılan örnekler açısından *en az uygulama* olanağı bulan tasarım yaklaşımıdır.

.*Tipolojik tasarım*; bilinen yapı form/formlarının kalıplaşmış imaj/imajlarına dayalı olarak tasarlamayı içermektedir. Çalışmada tipolojik tasarım, ağırlıklı olarak "*mevcut bina tipolojilerine başvurmak*" yolu ile *geleneksel, tarihsel* ve *çağdaş tipolojilerden* yararlanmak biçiminde uygulamalara yansımıştır. Tipolojik tasarımın, mevcut tipolojilerden hareketle "*tip üretmeyi*" kapsayan yönü ise *kavramsal, imgesel* ve öz'e ilişkin tip üretimini içermektedir. "*Kavramsal tip üretimi*" üslup, anlayış ya da bireysel tavırların kuramsal kavramsal bileşenlerini içermektedir ve incelenen örneklerin hemen hepsi için egemen anlayışı temsil etmektedir. "*İmgesel tip üretme*", 80'li yıllardan sonra yaygınlık kazanan bir eğilimdir. Genellikle cephelerde yoğunlaşan bir tavırla, mevcut tipolojilerin biçimsel imgesel yönüne ağırlık verilerek uygulamalara yansıtılmıştır. "*Öz'e ilişkin kategori*" ise, çalışma açısından değerlendirildiğinde en az rastlanan grubu oluşturmaktadır. Bu çalışmada, "*işlevsel tipolojiler*" ve "*bireysel tipolojiler*" geliştirmek yolu ile bina formunun oluşturulduğu uygulamalara da rastlanmıştır.

.*Analojik tasarım*; benzetme düzeneklerini işler hale getirerek soyut, somut ya da bütünleşik imgeler aracılığı ile tasarlamayı içermektedir. Analojik tasarım'ın en belirgin özellikleri "*sezgisellik*", "*yaratıcılık*" ve "*benzerliğin devralınması*" dır. Bu çalışmada analojik tasarımın öncü ve ayrıcalıklı bir yaklaşım olmasını sağlayan "sezgisellik" ve "yaratıcılık" boyutları, farklı olanı yaratma ya da yeni imgelerin doğmasında kullanılmamıştır. Analojik tasarımın bu çalışmaya yansıyan yönü, daha ziyade *benzerliklerin devralınması yolu ile* mimari formun oluşturulmasına dayalıdır. Bu durum; soyut, somut ya da bütünleşik imge/imgeler kullanılarak kurulan benzerliklerin, genellikle üslup özelliklerine ya da mevcut bina tipolojilerine referansla devralınmış olmasından kaynaklanmaktadır. Analojik tasarımın, "*soyut-dolaylı-kavramsal analojiler*" ve "*somut-dolaysız-biçimsel analojiler*" olmak üzere iki önemli yönü bulunmaktadır. Bu anlamda mecaz, mimesis, öz başta olmak üzere *kavramlar* aracılığı ile biçimi oluşturmayı da içeren

bir yaklaşımdır. Çalışma kapsamında analojik tasarımın görsel biçimsel analojilere dayalı *somut-biçimsel* yanının ve genellikle üslup özelliklerini çağrıştırmak ya da tipolojik ve ikonik benzerliklere başvurma eğilimin ağırlık kazandığı görülmüştür. Analojik tasarım, bu çalışmada incelenen örnekler açısından *en çok* başvurulan tasarlama yoludur.

.*Sentaktik tasarım*; oransal düzenlemelere başvurularak bina formunu oluşturma yoludur. *Kural tabanlı sistemlerle* çalışıldığında söz konusu olmaktadır. Bu anlamda bir "*renk sentaksı geliştirmek*" ya da "*mevcut bir ölçü-oran sistemi kullanmak*" ya da "*kendi ölçü-oran sistemini geliştirmek*" yolu ile mimari formun oluşturulduğu tasarım etkinliklerini kapsamaktadır. İncelenen örnekler açısından ele alındığında; *geometrik modellerin, iki ve üç boyutlu ızgara sistemler* ve *modül* uygulamalarının ağırlıklı olduğu görülmektedir. "*Yeni gelişen matematiksel ve geometrik sistemler*" ya da "*doğadan*" ya da "*insanın antropometrik ölçülerinden hareketle geliştirilen yöntem ve tekniklerin*" ise incelenen örnekler açısından geçerli olmadığı görülmüştür.

.*İkonik tasarım*; ikon, indeks, simge olmak üzere bilindik ve kodlu bileşenlere sahip göstergelerin çağrışımsal iletişimsel yan anlamlarına başvurmak yolu ile "*simgesel biçimin oluşturulmasını*" ve "*anlam üretmeyi*" kapsamaktadır. Simgesel biçimin ortaya konma sürecinde, "*toplumsal bellekte yer etmiş imge ve şekiller aracılığı ile biçimi oluşturmak*" esastır. *Anlam üretme* açısından ise "*anlamı belirginleştirmek*" ve "*anlamı belirsizleştirmek*" yoluna gidildiği görülmektedir. Anlam üretimi, her iki yönüyle de incelenen örneklere yansıtılmıştır. Bu tasarım etkinliği, ağırlıklı olarak 80'li yıllardan sonra uygulamalara yansımıştır. Bu döneme gelinceye kadar ikonik tasarımın uygulamalara yansıyan yönü, üslup özelliklerini çağrıştırmak ya da anlamsal, kavramsal arayışlar ile sınırlıdır. İkonik tasarımın 80'li yıllardan sonra diğer yaklaşımların ikonik yönünü oluşturan bir araç olmaktan çıkıp, kendi başına bir tasarlama yaklaşımı haline geldiği görülmektedir.

Çalışma sonuçlarına göre; incelenen örnekler tek bir tasarım yaklaşımına göre değil tersine farklı yolların aynı form tasarlama etkinliği içinde geçerli kılınışı ile biçimlendirilmişlerdir. Bu sonuç, Broadbent'i doğrulamaktadır. Tasarımlara yansıyan yönü ile *en çok* başvurulan tasarım yolu *analojik, en az* başvurulan ise *pragmatiktir*. *Sentaktik, tipolojik* ve *ikonik* yaklaşımlar ise pragmatik tasarıma oranla daha fazla analojik tasarıma

oranla daha az uygulama olanağı bulabilmişlerdir. Bu durum analojik olanın kapsayıcılığından kaynaklanmaktadır. Pragmatik tasarım ise kendi tanımından kaynaklı olarak form yaratma sürecinde daha az uygulama imkanı bulan bir yaklaşımdır. Öte yandan söz konusu yaklaşımlardan biri ya da ötekinin, hem dönemsel olarak hem de incelenen örnek açısından daha ön plana çıktığı da görülmektedir. Bu durum genelde mimari akım ya da anlayışlara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Mimari formu oluşturan tasarım yaklaşımları, yatay ve düşey eksende genişletilebilir. Çünkü mimarlığın gelişim sürecinde, değişimler kaçınılmazdır. Mimarlık toplumsal olaylardan etkilenmekte, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik belirleyicileri olabilmektedir. Her yapı kendi çağını yansıtır ve mimarlıkta ait olduğu dönemi simgeler, sembolize eder, adlandırır.

Globalleşme, çevre sorunları, gelişen teknolojiler ve yeni malzeme olanakları, düşünce ve sanat alanındaki gelişmeler de yeni tasarım yaklaşımlarının doğuşunda etkili olgulardır. Bu anlamda bu çalışmada "*bağlamlar*" ya da form oluşumunu etkileyen etmenler olarak tanımlanan söz konusu olguların, gelecekte de form kararlarını etkileyeceği gerçeği göz ardı edilemez.

2. *Kavramlar*, nesnellik niteliğine sahip yaratımlardır. Düşünceye dayalı olarak yaratılmışlardır. Nesnelerin ve olguların çeşitli yönlerini nitelemek ve göstermek yolu ile açıklama ve genelleme imkanı verirler. Her "kavram" bir *bilgidir*; bir *konusu*, *çerçevesi*, *sınırları*, *bileşenleri* vardır.

Mimarlık disiplini açısından *kavramlar*, hem *analiz* hem de *sentez* aşamalarında önemlidir. Bir başka deyişle hem onlar aracılığı ile *tasarlamaya* hem de onlar aracılığı ile *çözümlemeye* (analiz) imkan vermektedirler.

Mimari formu kavramlar aracılığı ile analiz etmek, mimari formun anlatım olanaklarının kavramlar aracılığı ile nesnel bir biçimde ortaya konmasını sağlamaktadır. *Mimari formu oluşturan yaklaşımlar*, kendi tanımları, sınırları, çerçeveleri ve bileşenleri ile kavramsal olarak tanımlanabilirler. Bir başka deyişle *her yaklaşım*, kendi adıyla anlam kazanan *bir bilgiye sahiptir* ve *kendisi bir kavramdır*. Söz konusu kavramlar (*pragmatik*,

tipolojik, analojik, sentaktik, ikonik), aynı zamanda mimarinin temel kavramları olan "dizim", "anlam" ve "yarar" boyutlarını içeren genel kavramlardır.

Mimari formun dizimsel, yararsal ve simgesel yorum ya da okunabilirliğine ilişkin değerlendirme, yorumlama ve açıklamaları, bu kavramlar aracılığı ile nesnel olarak yapmak mümkündür. Böylece, hem tasarım aşamasında form kararlarını etkileyen *bağlamları*, hem *tasarımcının kişisel tercihlerini*, hem de formun üretim aşamasından sonra kazandığı *simgesel anlamları* açıklamak, yorumlamak ve değerlendirmek mümkün olmaktadır.

Kavramsal olarak dizim, anlam ve yarar olmak üzere üç temel bileşeni ile tanımlanan *mimari formun*, form oluşturucu yaklaşımlar açısından ele alındığında *pragmatik, tipolojik, sentaktik, ikonik* ya da *analojik* yönleri olması da bu durumda kaçınılmazdır. Çünkü mimari formun kavramsal bileşenleri birbirlerini reddetmedikleri gibi, mimari formu oluşturan yaklaşımlar da birbirlerini reddetmezler. Birbirlerine geçen, birbirleriyle örtüşen ve birbirlerini tamamlayan özellikleri bulunmaktadır. *Mimari Form*, belli bir amaca yönelik olarak üretilmiş olması nedeni ile *pragmatik*, konstrüksiyon ve mekan organizasyonu açısından *sentaktik* ve forma yüklenen simgesel anlamlar açısından *tipolojik, analojik* ve *ikonik* yönlere sahiptir.

3. *Felsefenin ürettiği kavramlar*, dilsel kullanım sayesinde mimarinin kendi nesnesi konumunda olan *binaları analiz etmede kullanılabilirler*. Kavramlar binaların ortaya çıkışında etkili oldukları gibi binalarda ilişkili oldukları kavramlara açıklık getirir, onları niteler ve gösterirler.

Bu çalışmada, *mimari formu oluşturan tasarım yaklaşımlarının alt-kavram kümelerinin belirlenmesi ile mimari formun, metne dayalı olarak analizine bir başka deyişle yorumlanmasına çalışılmıştır*. Mimari formu oluşturan yaklaşımların alt kavram kümelerinin belirlenmesinde başvurulan *yöntem*, "kavramsallaştırmadır". *Kavramsallaştırmak anlam vermek, anlam vermek ise tanımlayabilmektir*.

"*Kavramlar*" zamanla anlam genişlemesi ya da anlam daralması ile anlam değişimlerine uğrayabilirler. Colquhoun'a [146] göre, dil hiçbir zaman kavramlarına tüm anlamlarını vermez; onlar, açık uçlu ve yeniden birleştirmeye hazır olarak beklerler.

Bu durumun çalışmaya yansıyan yönü, birincil ve ikincil işlevleri karşılayan "*düz anlam*" ve "*yan anlam*" kavramları ile netlik kazanmıştır. Bu nedenle, "değerlendirme" aşamasında, göstergebilim kaynaklı açıklama, yorumlama ve değerlendirmelere ihtiyaç duyulmuştur.

Bu ihtiyaç temelde, "analiz" aşamasında kavramların kazandıkları *ikincil kavramları* açıklama gereğinden doğmuştur. Diğer bir neden ise formun anlatım olanaklarının ortaya konma sürecinde, mimari formun simgesel yorum olanakları açısından *"anlam"* konusuna değinmenin kaçınılmazlığıdır.

Mimari formun dizimsel, anlamsal ve yararsal boyutlarını ele alan değerlendirme sürecinde, Morris'in göstergenin -dizimsel, anlamsal-yararsal- boyutlarını temel alan açıklamaları ile tasarım yaklaşımlarının eşleştirilmesine çalışılmıştır. Peirce'ın göstergeyi; ikon, indeks ve simge nitelikleri ile ele alan üçlemesi ise hem form oluşturucu yaklaşımlar (üst kavramlar) hem de alt kavramlar (üretilen kavramlar) açısından ayrı ayrı ele alınmıştır.

Böylelikle yöntemi, bir başka yöntemle test etme olanağı doğmuştur.

Bu çalışmanın pratik yararı, kendi nesnesini analiz edebilmesi için *mimarlığa, yatay* (pragmatik, tipolojik, analojik, sentaktik, ikonik) ve *düşey kesitte* (kavramlar aracılığı ile) *detaylı bir analiz, yorumlama ve değerlendirme imkanı veriyor olmasıdır*. Bir başka deyişle, formun soyut ifadesi olarak "anlamına" ilişkin boyutlar hakkında bilgi vericidir. Bu yöntem aracılığı ile formun, salt görünüm ve faydanın ötesinde kazandığı simgesel değer ve okunabilirliğinin önemine de dikkat çekilmektedir.

Ancak mimarlığı, tüm yönleriyle analiz etmenin, yorumlamanın ve değerlendirmenin bu yöntemle mümkün olduğu söylenemez. Özellikle yöntemin, kavramların imgesel aidiyetlerini ifade etmeye yarayan grafiksel, görsel anlatımlar yerine, metne dayalı eleştirel çözümlemeyi içeren sözlü anlatım olanaklarına dayalı oluşu, bir eksiklik olarak görülebilir.

Çünkü kavramlar ile çalışırken, bazen yalnızca göstermek yetmez anlatmak da gerekir. Öte yandan bu çalışmada "tablolar"; bilgiyi daha anlaşılır kılmak, genellemeler ve yorumlamalar yapmak açısından, önemli bir anlatım iletim aracı olarak kullanılmışlardır.

Bu çalışmanın sonraki aşamalarında ya da benzer çalışmalar açısından yöntemin bir sonraki adımında, *kavramların imgesel aidiyetlerinin belirlenmesi yoluyla* yöntemin hem eleştirel metinlere dayalı hem de görsel, grafiksel anlatımlarla desteklenmiş olarak, anlatım ve iletim olanaklarının zenginleştirilmesi önerilebilir.

Mimarinin sahip olduğu en güçlü anlatım; çizgisel, grafiksel ve diğer ikonik anlatım teknikleridir. Kavramlar aracılığı ile mimari ürünün sahip olduğu nitelikleri göstermek, anlatmak, adlandırmak ise *dilsel kullanım* ile mümkündür. Bu aynı zamanda "*mimari eleştiri*" açısından *zengin kavramlar repertuarının* oluşturulması için yararcı bir amaç taşımaktadır.

Eleştiri bir tür çözümlemedir [61]. *Mimari ürünün eleştirisi* bir anlamda o ürünün *tasarlama pratiğinin dökümü* olmalıdır: verilerden hareketle, nedensellik ilişkilerine, zamanın moda ve stillerine, mimarın tasarımcı kişiliğine, yapının sağladığı fayda ve kullanıcı tepkileri göz ardı edilmeden yapının iç ilişkilerine, morfolojisine ve biçim özelliklerine dayandırılmalıdır [168].

Bu anlamda *bu çalışma*; *mimari eleştiri açısından*, bir yöntem önerisi olarak değil fakat *bir deneme* niteliği taşımaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın, mimarinin dizim, anlam ve yarar boyutlarını kapsayan sistemli ve kapsamlı bir çalışma için, yönteme dönüşme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada "*kavramlar*", mimari formun analizinde başvurulan nesnel değerlendirme ölçütleridir. Mimarlık açısından *kavramlar* yalnızca bir *eleştiri analiz metodu* değil aynı zamanda *tasarımcının zihninde düşünce-kavram geliştirmek* amacı ile başvurulan yollardan biridir. Bu anlamda *bu çalışma*, mimarlık eğitiminde tasarım sürecinde izlenen bir "*model*" olma yönünde de bir iddia taşımaktadır. Bir başka deyişle bu çalışma ile mimarlık eğitiminde; *kavram üretme, kavram geliştirme* yönteminin bir

"model" olacak biçimde eğitim süreci içinde yerini alması gerektiği görüşü bir kez daha vurgulanmış olmaktadır.

Örgün, planlı ve amaçlı bir eğitim, mimarinin diğer düşünce ve davranış bilimleri olan *felsefe, sosyoloji, psikoloji* ve *antropoloji* gibi disiplinler ile olan ilişkilerinin kurulması ile mümkündür. Bu anlamda ülkemizde kavramsal mimarlık denemelerinin ya da düşününün felsefi boyutlarının eksik kalmasının nedenlerinden birinin, eğitim sistemi içinde bu alanlarla diyalogun yeterince kurulamayışından ve düşünmeye dayalı etkinliklere yeterince yer verilmeyişinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Anadolu gibi eşsiz bir coğrafyanın kendi kültürel alt yapısını açıklayacak bir kavramsal altlık henüz mevcut değildir. Mevcut değerlendirmeler, Batı'lı kuramcı ve mimarlarca belirlenen değerlendirme ölçütleri ile sınırlı tutulmaktadır.

Aksoy'un [61] belirttiği gibi: "Sanatçıyı, sanat yapıtını, sanat olayının izleyicisini ve bunların tümünü kapsayan toplumu göz önünde tutmayan bir kuram, eleştiri ya da bir tarihsel açıklama eksik ve yetersiz kalacaktır".

6. KAYNAKLAR

1. İzgi, U., Mimarlıkta Süreç:Kavramlar-İlişkiler, Birinci Basım, YEM Yayınları, İstanbul, 1999.

2. Usta, A., Anadolu Türk Mimarlığında Form Analizi, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1994.

3. Broadbent,G., Design in Architecture, David Fulton Publishers, London, 1973.

4. Broadbent,G., Design in Architecture, David Fulton Publishers, London, 1988.

5. Broadbent, G., Building Design as an Iconic Sign System, Signs Symbols and Architecture, John Wiley&Sons, New York, 1980.

6. Köklügiller, A., Atatürk'ün İlkeleri ve Düşünceleri, Birinci Basım, Kaya Yayınları, İstanbul, 1988.

7. Alsaç, Ü., Türkiye'deki Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi, K.T.Ü. Baskı Atölyesi, Trabzon, 1978.

8. Batur, A., Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 5, İletişim Yayınları, 1983, 1380-1424.

9. Yücel, A., Çağdaş Türk Mimarlık Sanatında Ulusallık ve Tarih Yorumu: Türkiye'de Sanatın Bugünü ve Yarını, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi I. Ulusal Sempozyumu, Ankara, 1985, Bildiriler Kitabı, 133-140.

10. Kortan, E., Türkiye'de Mimarlık Hareketleri ve Eleştirisi: 1950-1960, Ankara, 1971.

11. Sözen, M., Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Birinci Baskı, Ankara, 1984.

12. Anonim, Anadolu Kulübü Binası, Arkitekt, 295 (1959) 45-51.

13. Yücel, A., Pluralism Takes Command: The Turkish Architectural Scene Today, Modern Turkish Architecture, der: R. Holod ve A. Evin., University of Pennsylvania Press, 1986, 119-152.

14. Tanyeli, U., 1950'lerden Bu Yana Mimari Paradigmaların Değişimi ve Reel Mimarlık, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları-Tarih Vakfi, İstanbul, 1998, 235-254.

15. Kortan, E., Türkiye'de Mimarlık Hareketleri ve Eleştirisi: 1960-1970, Ankara, 1974.

16. Eldem, S.H., Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı, Mimarlık, 11-12 (1973) 5-11.

17. Ünügür, M., Ünlü, A., Türkiye'de Turizm Planlanmasında Uygulanan Yaklaşımlar, Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Nisan 1989, İstanbul, 352-360.

18. Battalgazi, A., Günümüz Türkiye'sinde Çağdaşlık Tartışmaları ve Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1989.

19. Yavuz, Y., Ankara'da Cumhuriyet Dönemi Mimarisi, Ankara Konuşmaları, Birinci Baskı, TMMOB Mimarlar Odası Şubesi Yayınları, Ankara, 1992, 96-107.

20. Anonim, Altuğ & Behruz Çinici: Çorum Binevler, der: A.T. Altıner, Çinici Mimarlık Ltd. Şti Yayını, İstanbul, 1996.

21. Anonim, Türk Mimarları 2000, Türk Serbest Mimarları Derneği Yayınları, Ankara, 1999.

22. Çağlar, N., Uludağ, Z., Dinç, P., 1980 Sonrası Türkiye'sinde İdeolojik, Toplumsal, Mimari Yapı Etkileşiminin Ankara Kenti Bağlamında İrdelenmesi, İdeoloji, Erk ve Mimarlık Sempozyumu, 1996, İzmir, Bildiriler Kitabı, 50-57.

23. Karaarslan, M., Anadolu'nun Çağdaş Yorumu, Tasarım, 19 (1991) 56-83.

24. Onat, E., Akımlar, Koşullar ve Mimarlığımız, Yapı, 99 (1990) 45-47.

25. Çavdar, T., Turizmin Hizmetindeki Dört Yapı, Tasarım, 7 (1990) 40-64.

26. Tanyeli, U., Kazmanoğlu, M., 1980'li Yılların Türk Mimarlık Dünyasına Bir Bakış, Mimarlık, 221, 2 (1986) 31-48.

27. Onur, Z., Sağlam, H., Cumhuriyet Türkiye'sinde Politikacının Mimar Kimliği, İdeoloji, Erk ve Mimarlık Sempozyumu, 1996, İzmir, Bildiriler Kitabı, 187-199.

28. Korkmaz, T., (Post) modern Sürek (li) (siz) lik, 70 Sonrası Mimarlık Tartışmaları, Birinci Baskı, Mimarlar Derneği Yayınları, Ankara, 1996.

29. Gieselmann, R., Mimaride Üslup Arayışı, Yapı, 85 (1988), 35-43.

30. Yıldırım, S., Modern ve Postmodernizmde Kent-Mimarlık İlişkisi, Mimarlık, 249 (1992) 25-28.

31. Gür, Ş.Ö., Yöre Mimarlığı, Mimarlık, 2 (1984) 3-5.

32. Gencer, A., Postmodern Mimarlık Endüstri Sonrası Toplumu İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 1988.

33. Özer, F., Çağdaş Mimaride Geçmişin Değerlendirilmesi, Tasarım, 7 (1990) 99-101.

34. Kortan, E., Türkiye'de Mimarlık Hareketleri (1980-88), Mimarlık, 3 (1989) 36-38.

35. Yücel, A., Son On Yılda Mimarlığımız, Mimarlık, 2 (1989), 30-31.

36. Güzer, A., Mimarlıkta Kitsch'in Sınırları, 70 Sonrası Mimarlık Tartışmaları, Birinci Basım, Mimarlar Derneği Yayınları, Ankara, 1996.

37. Cordan, Ö., Konaklama Tesislerinin Tasarımında Bölgesel Farklılıkların Analizi, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1995.

38. Anonim, Profil: Tuncay Çavdar, Arredamento Dekorasyon, 7-8 (1995) 56-79.

39. Kortan, E., 1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi, YemYayınları, İstanbul, 1997.

40. Güz, F.E., The Limits of Representation as Reflections in Architecture: A Case Study of Architecture in Turkey after the 1980's, Yüksek Lisans Tezi, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ankara, 1996.

41. Güzer, A., Derleyenin Sunuşu: 1970 Sonrasında Mimarlık, 70 Sonrası Mimarlık Tartışmaları, Birinci Baskı, Mimarlar Derneği Yayını, Ankara, 1996.

42. Yırtıcı, H., Modernizm'in Karanlık Yüzü, Arredamento Dekorasyon, 5 (1994), 106-111.

43. Akcan, E., Dekonstrüksiyon ve Mimarlık, 70 Sonrası Mimarlık Tartışmaları, Birinci Baskı, Mimarlar Derneği Yayını, Ankara, 1996.

44. Pamir, H., Türkiye Mimarlığında Yeni Arayışlar, Mimarlıkta Yeni Arayışlar: Genç Türk Mimarları, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, 101-103.

45. Tanyeli, U., Genç Türk Mimarları Seçkisi, Mimarlıkta Yeni Arayışlar: Genç Türk Mimarları, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, 107-108.

46. Balamir, A., Mimari Tiplemeler: Örgü, Yontu ve Kamuflaj Mimarileri, Mimarlık Yıllığı 1: Türkiye'de Mimarlık 2000, Birinci Basım, Koleksiyon Yayınları, İstanbul, 2000, 24-28.

47. Yamamoto, T., Altuğ, G.A., Mimarlık Yıllığı 1: Türkiye'de Mimarlık 2000, Birinci Basım, Koleksiyon Yayınları, İstanbul, 2000, 98-101.

48. Sayın, N., Irmak Lisesi, Mimarlıkta Yeni Arayışlar: Genç Türk Mimarları, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, 64-69.

49. Özkan, S., Yeni Üzerine, Mimarlıkta Yeni Arayışlar: Genç Türk Mimarları, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, 98-100.

50. Anonim, Türkçe Sözlük, Cilt 1, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992.

51. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 1, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

52. Ching, F.D.K., Architecture: Form, Space & Order, İkinci Basım, John Wiley&Sons, New York, 1996.

53. Wölfflin, H., Sanat Tarihinin Temel Kavramları, çev: H.Örs, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985.

54. Wrong, T., Principles of Two Dimensional Design, Van Nostrald Reinhold, New York, 1972.

55. Aksoy, Ö., Uyum Sürecinin Mimarlık Sistemi İçinde Örneklenmesi, K.T.Ü. Yayını, Trabzon, 1977.

56. Onat, E., Mimarlık, Form ve Geometri, Yem Yayınları, İstanbul, 1995.

57. Anonim, Mimarlık Üzerine On Kitap: Vitruvius, çev: Suna Güven, Birinci Basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1991.

58. Aydınlı, S., Mimarlıkta Estetik Değerler, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1993.

59. Ünügür, M., Bina Tasarımının Temel İlkeleri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Basım Atölyesi, İstanbul, 1989.

60. Ertürk, Z., Form Analizi Ders Notları, Magosa, 2001.

61. Aksoy, E., Mimarlıkta Tasarım Bilgisi, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, 1987.

62. Park, N.L., The Language of Architecture: A Contrubition to Architectural Theory, Mouton-The Haque-Paris, 1968.

63. Krier, R., Architectural Composition, Academy Editions, London, 1991.

64. Schulz, C.N., Intensions in Architecture, Universitat Sforlaget, Oslo, 1988.

65. Kortan, E., XX. Yüzyıl Mimarlığına Estetik Açıdan Bakış, Yaprak Kitabevi, Ankara, 1986.

66. Çinici, C., A Figurative Approach to Architecture, Yüksek Lisans Tezi, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ankara, 1988.

67. Özer, B., Mimaride Planimetrik Dizaynlamaya Sistematik Bir Yaklaşım Önerisi, Yorumlar:Kültür, Sanat Mimarlık, İkinci Basım, Yem Yayınevi, İstanbul, 1993.

68. Antoniades A.C., Poetics of Architecture: Theory of Deign, Van Nostrand Reinhold, New York, 1992.

69. Alkışer, Y., Bina ve Şehir Biçimlenmesinde Felsefe ve Kuram, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1992.

70. Brown, G.S., The Laws of Form, Allen and Unwin, London, 1969

71. Krier, R., Urban Space, Academy Editions, London, 1984.

72. Zevi, B., Mimariyi Görmeyi Öğrenmek, çev: Demir Divanlıoğlu, Birsen Yayınevi, İstanbul, 1990.

73. Evci, F., Arcan, E.F., Mimari Tasarıma Yaklaşım, Birinci Basım, 2K Yayınevi, İstanbul, 1992.

74. Ertürk, S., Mimari Mekanın Algılanması Üzerine Deneysel Bir Çalışma, K.T.Ü. Basımevi, Trabzon, 1984.

75. Tavşan, C., Mimari Formun Analizi İçin Bir Yöntem Araştırması: Çağdaş Mimarlık Akımlarına Bağlı Son Dönem Müze Binalarında Uygulanması, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2000.

76. Markus, T., Building & Power, Building Control in the Origin of Modern Building Types, London, New York: Routledge, 1993.

77. Bonta, J., Notes For a Theory of Meaning In Design, Signs Symbols and Architecture, John Wiley&Sons, New York, 1980.

78. Tanyeli, U., Tarih, Tasarım ve Mimarlıkta Geçmişten Yararlanma Üzerine Gözlemler, Mimarlık, 2 (1988) 61-64.

79. Anonim, Ragıp Buluç: Söyleşi, Tasarım, 9 (1989) 74-81.

80. Roth, M.R., Mimarlığın Öyküsü: Öğeleri, Tarihi ve Anlamı, çev: Ergün Akça, Birinci Basım, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2000.

81. Venturi, R., Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki, çev: Serpil Merzi Özaloğlu, Birinci Basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1991.

82. Jodidio, P., Richard Meier, Benedikt Taschen, Köln, 1995.

83. Porter, T., How Architects Visualize, Studio Vista, London, 1979.

84. Gür, Ş.Ö., Mimariyi Eleştirmek (2), Yapı, 195 (1998) 49-55.

85. Kandil, M., Tasarımda Tinsel Çözümleme Yaklaşımı, Mimarlık, 266 (1995) 17-19.

86. Özer, B., Kültür ve Uygarlık, Yorumlar: Kültür, Sanat Mimarlık, İkinci Basım, Yem Yayınevi, İstanbul, 1993.

87. Rapoport, A., The Meaning of Built Environment: A Non Verbal Communication Approach, University of Arizona Press, 1982.

88. Uraz, T.U., Tasarlama Düşünme Biçimlendirme, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1993.

89. Eco, U., Açık Yapıt, çev: Yakup Şahan, Kabalcı Yayınevi, İkinci Basım, İstanbul, 1992.

90. Rowe, G.P., Design Thinging, İkinci Basım, The MIT Press, Cambridge, 1987.

91. Aran, K., Barınaktan Öte: Anadolu Kır Yapıları, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayını, İstanbul, 2000.

92. İmamoğlu, V., Doğal Malzemeler ve Kullanımları: Kerpiç ve Taş, XXI, 7 (2001) 93-97.

93. Basetemür, S., Basetemür, B., Edward Cullinan Architects, XXI, 7 (2001) 84-88.

94. Savaş, A., Expo 2000 Hannover: İnsanlık, Doğa, Teknoloji, XXI, 3 (2000) 124-147.

95. Velde, H., Biçimler, der: U. Conrads, Birinci Basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1991.

96. Broadbent, G., The Deep Structures of Architecture, Signs Symbols and Architecture, John Wiley&Sons, New York, 1980.

97. Curtis, Jr. W., Modern Architecture since 1900, Third Edition, Phaidon Press Ltd., Singapore, 1999.

98. Ertürk, Z., Mimari Tasarlama: Süreçler, Görsel Modeller ve Teknikler Açısından Bir İnceleme, Doçentlik Tezi, K.T.Ü. Müh. Mim. Fak., Trabzon, 1981.

99. Alsaç, Ü., Türkiye Mimarlığının 20 Yılı: Kamburun Üstündeki Bıçak, Ege Mimarlık, 29, 1 (1999) 27-32.

100. Schulz, C.N., Architecture, Meaning and Place, Rizzoli Publications, New York, 1986.

101. Gür, Ş.Ö., Yazın Okunması Gereken Binalar, XXI, 3 (2000) 105.

102. Yücel, A., Mimarlıkta Biçim ve Mekanın Dilsel Yorumu Üzerine, Doçentlik Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1981.

103. Usta, G., Anadolu Osmanlı Mimarisinde Mekan Analizi, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1994.

104. Rossi, A., The Architecture of the City, The MIT Press, Massachusettes, 1989.

105. Anonim., Profil: Aldo Rossi, Arredamento Dekorasyon, 100-120.

106. Yamamoto, T., Bir Japon Mimar: Tado Ando, Yapı, 97 (11989) 50.

107. Cansever, T., Demir Turizm Kompleksi: Bodrum, Yapı, 88 (1988)42.

108. Özer, B., Plastik Sanatlarda Soyutlama ve Soyut Ekspresyonizm, Yorumlar: Kültür, Sanat Mimarlık, İkinci Basım, Yem Yayınevi, İstanbul, 1993.

109. Tractenberg, M., Hyman, I., Architecture: From Prehistory to Post-Modernism, Harry N. Abrams, The Netherlands, 1986.

110. Anonim., Frank Lloyd Wright, Benedikt Taschen, Köln, 1994.

111. Turuthan, T., Tasarlama Faaliyeti ve Tasarımcı Nitelikleri Üzerine Bir İnceleme, Doktora Tezi, K.T.Ü. Müh. Mim. Fak., Trabzon, 1987.

112. Birsel, C., Erkal, N., Büyük Projeler: Paris, XXI, 4 (2000) 117-135.

113. Attoe, W., Theory, Criticism, and History of Architecture, Introduction to Architecture, der: James C. Snyder & Anthony J. Catanese, 1979.

114. Venturi, R., Brown, S.T., Las Vegas'ın Öğrettikleri, çev: Serpil Merzi Özaloğlu, Birinci Basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1993.

115. Kuban, D., Mimarlık Kavramları: Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, Dördüncü Basım, Yem Yayınevi, İstanbul, 1992.

116. Akyürek, E., Ortaçağ'dan Yeniçağ'a Felsefe ve Sanat, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1994.

117. Erzen, J., Mimar Sinan: Estetik Bir Analiz, Birinci Basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1996.

118. Hasol, D., Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Üçüncü Basım, Yem Yayınevi, İstanbul, 1988.

119. Rasmussen, S.E., Yaşanan Mimari, çev: Ömer Erduman, Remzi Kitabevi, Birinci basım, İstanbul, 1994.

120. Abel, C., Architecture and Identity: Responses to Cultural and Technological Change, Second Edition, Architectural Press, 2000.

121. Jameson, F., Postmodernizm ya da Geç kapitalizmin Kültürel Mantığı, Postmodernizm, der: N. Zeka, Kıyı Yayınları, 1990.

122. Appignanesi R., Garratt, C., Postmodernizm: Yeni Başlayanlar İçin, çev: Doğan Şahiner, Birinci Basım, AD Yayıncılık, İstanbul, 1996.

123. Anonim., Contemporary American Architects, Taschen, 1993.

124. Anonim., Contemporary European Architects, Cilt 1, Taschen, 1994.

125. Schulz, C. N., Postmodernizmin İki Yüzü, Kuram, 1 (1993) 15.

126. Yücel, A., Çağdaş Mimarlık Çevre, Anlam ve Mimarlığımız Üzerine, Mimarlık, 11-12 (1982), 11-12.

127. Jencks, C.,The Architectural Sign, Signs, Symbols and Architecture, John Wiley&Sons, New York, 1980.

128. Rıfat, M., Göstergebilimin ABC'si, Simavi yayınları, İstanbul, 1992.

129. Taşkıran, H.İ., Yazı ve Mimari, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

130. Berger, J., Görme Biçimleri, çev: Yurdanur Salman, Altıncı Basım, Metis Yayınları, İstanbul, 1995.

131. Anonim., Architecture for the Future, Terrail, Paris, 1996.

132. Rowe, C., The Architecture of Good Intensions: Towards a Possible Retrospective", Academy Editions, London, 1994.

133. Colquhoun, A., Mimari Eleştiri Yazıları: Modern Mimarlık ve Tarihsel Oluş, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1990.

134. Panofsky, E., Gotik Mimarlık ve Skolastik Felsefe, çev: Engin Akyürek, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1995.

135. Özaloğlu, M.S., Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki, çev. Serpil Merzi Özaloğlu, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 1991.

136. Karaarslan, N., Karaarslan, M., Günday, M., Sürücüler Teras Evler Sitesi, Yapı, 107 (1990) 58.

137. Birkiye, Ş, Klassis Resort, Yapı, 91 (1989) 61.

138. Altuğ, T., Postmodern Dil Durumu, Felsefe Tartışmaları, 19. Kitap, Kent Basımevi, İstanbul, 1996, 5-18.

139. Göldeli, İ., Mimarlık ve Bir Üstdil: Eleştiri, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Mimarlık Bülteni, Trabzon, 1981, 51-65.

140. Schirmbeck, E., Idea Form and Architecture:Design Principles in Contemporary Architecture, Van Nostrald Reinhold Company, New York, 1986.

141. Şentürer, A., Mimaride Estetik Olgusu Üzerine Kavramsal Kurumsal Deneysel Bir İnceleme, Yapı, 139 (1993) 36-40.

142. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 2, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

143. Öztürk, K., Mimarlıkta Tasarım Sürecinde Cephelerin Estetik Ağırlıklı Sayısal Nesnel Değerlendirmesi İçin Bir Yöntem Araştırması, K.T.Ü. İnşaat ve Mimarlık Fakültesi, Karadeniz Matbaacılık, Trabzon, 1978.

144. Tuluk, Ö., Mekana Bağlı Strüktür Analizi: Osmanlı Dini Mimarisinde Örnekleme (15-17. yy), Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2000.

145. Clark, R.H., Pause, M., Precedents in Architecture, International Thomson Publishing, New York, 1996.

146. Colquhoun, A., Mimari Eleştiri Yazıları: Tarihsicilik ve Anlam Bilimin Sınırları, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1990.

147. Bindal, N., İtalya'da Rönesans ve Barok Devirleri Hacim ve Stil Analizleri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1990.

148. Eco, U., İşlev ve Gösterge: Göstergebilim Açısından Mimari, Göstergebilime Giriş, çev. Fatma Erkman, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1986.

149. Göldeli, İ., Mimarlık Göstergesi: Mimarlık Göstergesinde Düzanlam ve Yananlam, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1984.

150. Markuzon, V., Mimari Dilin Anlamsal Yoldan Açıklanması, Mimarlık, 11-12 (1982) 34-37.

151. Vardar, B., Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara,1980.

152. Facilla, F.W., Eleştirel Bir Araç Olarak Mimari Çözümleme, çev. U. Tanyeli, Yapı, 39 (1981) 24-28.

153. Vanlı, Ş, Arayış ve Uygulamanın Kırk Yılı: 70'li Yıllar, Arredamento Dekorasyon, 1999, 114-122.

154. Eco, U., Alımlama Estetiği, çev. S. Rifat, Düzlem Yayınları, İstanbul, 1991.

155. Anonim, Türkçe Sözlük, Beşinci Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1969.

156. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 3, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

157. Sözen, Ö., Felsefenin ABC'si, Kabalcı Yayınevi, İkinci Basım, İstanbul, 1992.

158. Deleuze, G., Guattari, F., Felsefe Nedir?, çev: T. Ilgaz, Dördüncü Basım, YKY Yayınları, İstanbul, 1996.

159. Rızatepe, H., Kavramlar: Konuları ve Gelişmeleri, Felsefe Tartışmaları, 19. Kitap, Kent Basımevi, İstanbul, 1996.

160. Gür, Ş., Mekan Örgütlenmesi, 1996.

161. Turgut, İ., Sanat Felsefesi, Üniversite Kitabevi, İzmir, 1993.

162. Gür, Ş., Mimarlıkta Temel Eğitim Dersi Uygulaması, Mimarlık, 293 (2000) 25-34.

163. Bay, F., Soyutlamacı Yaklaşımla Kavram Biçimlendirmeleri, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1996.

164. Harrison, C., Essays on Art and Language, Basil Blackwell Ltd, UK, 1991.

165. McGinty, T., Concepts in Architecture, Introduction to Architecture, der: James C. Snyder ve Anthony J. Catanese, 1979.

166. Sağdıç, B., Kavram-Fenomen Diyalektiği ve/veya Sözün Bittiği Yerde, Mimarlık&Dekorasyon, 4 (1991) 10.

167. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 5, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

168. Ulusu, T., Mimari Tasarımda Concept, Yapı, 107 (1990) 37-42.

169. Gökhan, Ç., Baytin, D., Standartlaşma ve Boyutsal Eşgüdüm, Mimarlık, 1 (1979) 72-79.

170. Özkan, S., A Categoric Structure for Theory of Architecture, Doktora Tezi, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ankara, 1980.

171. Meiss, P., Elements of Architecture: From Form to Place, Van Nostrald Reinhold, 1992.

172. Çimen, B., Geleceğin Konutu ve Mimarlık, Güney Marmara Mimarlık: Ekolojik Yapılar, 9 (2000) 13-19.

173. Faizi, M., Woolley, H., Tregenza, P., Built Environmnt and Sustainability: People's Use of Urban Parks in Tehran, Livenarch 2001, 4-7 July2001, Trabzon, Proceedings.

174. Çelebi, G., Aydın, B.A., Architectural Responsibilities Within the Context of Sustainability, Livenarch 2001, 4-7 July2001, Trabzon, Proceedings.

175. Sey, Y., Prefabrike Sistemlerde Ekonomik Etkinlik Sorunu, Yapı, 53 (1986) 45-47.

176. Tapan, M., Niçin Prefabrikasyon, Yapı, 82 (1988) 32.

177. Yürekli, F., Mimari Tasarımda Belirsizlik; Esneklik/Uyabilirlik İhtiyacının Kaynakları ve Çözümü Üzerine Bir Araştırma, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul, 1983.

178. Aksoy, E., Mimarlıkta Tasarım İletim ve Denetim, K.T.Ü. Yayınları, Gün Matbaası, İstanbul, 1975.

179. Gür, Ş., Toplumsal İlişki ve Tasarım, K.T.Ü. Yayınları, Trabzon, 1985.

180. Yılmaz, M., Trabzon-Ortahisar Geleneksel Konutlarında İşlevsel ve Mekansal Yapı Esnekliği Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1990.

181. Sözen, M., Tanyeli, U., Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.

182.Colquhoun, A., Mimari Eleştiri Yazıları: Teknolojinin Simgesel ve Sözel Yönleri, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfi Yayınları, İstanbul, 1990.

183. Wolfe, T., Bauhaus ve Sonrası, çev:Feyyaz Erpi, Birinci Basım, Mimarlar Derneği Yayını, Ankara, 1996.

184. Lang, J., Creating architectural Theory: The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, Van Nostrand Reinhold, New York, 1987.

185. Özek, V., Mimarlıkta Gösterge ve Simge Eşik Aşamasının Belirlenmesi, Doktora Tezi, K.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1980.

186. Erkman, F., Göstergebilime Giriş, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1986.

187. Kagan, M., Estetik ve Sanat Derşleri, çev: Aziz Çalışlar, İkinci Basım, İmge Kitabevi, İstanbul, 1993.

188. Ertürk, Z., Mimarlıkta Yaratıcılık, Yapı, 74 (1987) 25-27.

189. Anon, Longman: Büyük İngilizce-Türkçe Sözlük, Metro Kitap Yayın Pazarlama, İstanbul, 1993.

190. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 6, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

191. Anon, Türkçe Sözlük, Cilt 2, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992.

192. Gür, Ş.Ö., Eleştirel Yorumlarda Mimari Kavramlar-1, Yapı, 196 (1998b) 48-56.

193. Turani, A., Sanat Terimleri Sözlüğü, Altıncı Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.

194. Köksal, A., Zorunlu Çoğulluk, ATT Yayınları, İstanbul, 1994.

195. Öğüt, R.N., Kitsch Üzerine, 70 Sonrası Mimarlık Tartışmaları, Birinci Basım, Mimarlar Derneği Yayını, Ankara, 1996.

196. Tanyeli, U., Aslolan Kitsch'tir, Arredamento Dekorasyon, (1990) 103-108.

197. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 4, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

198. Anonim, Klassisizm: Mimesis, XXI, 9 (2001) 122123.

199. Hançerlioğlu, H., Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, Cilt 7, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

200. Kortan, E., Mimarlıkta Rasyonalizm, Yapı, 97 (1989) 41-49.

201. Özer, B., Fransız Devrimi ve Mimarisi, Yapı, 90 (1989) 33-48.

202. Karesmen, E., Yapımda Rasyonelleşme, Yapı, 93 (1989) 26-34.

203. Jencks, C., The Language of Post Modernism, Altıncı Basım, Academy Editions, London, 1991.

204. Kandil, M., G.W.F Hegel'den Mimarlığa İlişkin Seçmeler II, Mimarlık, 10 (1983) 38-39.

205. Aydınlı, S., Mimarlıkta Görsel Analiz, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 1992.

206. Dengiz, N., Yapım Alanında Standartlaşmanın Önemi, Yapı, 67 (1987) 40-41.

207. Gür, Ş.Ö., Eleştirel Yorumlarda Mimari Kavramlar-2, Yapı, 197 (1998) 65-80.

208. Özer, B., Mimarlık'ta Tarihsellik ve Geleneksellik Üzerine Bir Söyleşi, Yorumlar: Kültür, Sanat Mimarlık, İkinci Basım, Yem Yayınevi, İstanbul, 1993.

209. Altan, T.E., Historicism and Architecture a Conceptual Framework for Interpretations at Historicism in Contemporary Turkish and Western Architecture, Yüksek Lisans Tezi, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ankara, 1991.

210. Bentley, T., Takımınızın Yeteneklerini Geliştirmede Yaratıcılık: Creativity, çev: Onur Yıldırım, Hayat Yayınları, İstanbul, 1999.

211. May, R., Yaratma Cesareti, Metiş Yayınları, İstanbul, 1994.

212. Croce, B., İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

213. Şener, H., Turizm İçin Tasarlanmış Mimari Çevrelerde Yöresel Referanslar, Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, İstanbul, 1989, 304-312.

214. Antoniades A.C., Architecture and Allied Design: An Environmental Design Perspective, Kendall/Hunt pub. Co., Dubuque, Iowa, 1992.

215. Kahvecioğlu, L.K., Tatil Köylerinin Tasarım Süreci İçinde Belirlenen Amaçlara Bağlı Olarak Tasarım Konseptinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1989.

216. Asasoğlu, A., Çağdaş Türk Mimarlığı Kimlik Arayışı Sürecinde Eklektik Eğilimler, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1988.

217. Akcan, E., Mimarlığımızda Kimlik-Yer İlişkisi ve İçerik Sorunu, Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II: Kimlik-Meşruiyet-Etik, 1993, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, 113-118.

218. Anonim., Turistik Otel, Arkitekt, 243-244 (1952) 56-63.

219. Tapan, M., International Style: Liberalism in Architecture, Modern Turkish Architecture, Renata Holod&Ahmet Evin, University of Pennsylvania Press, 1986.

220. Anonim., Proje-Tatbikat: İstanbul Belediye Sarayı, Mimarlık, 1 (1965) 7-9.

221. Anonim, 1958 Brüksel Uluslararası Sergisi Türk Pavyonu, Arkitekt, 287 (1957) 63-68.

222. Anonim., Uluslararası Brüksel Türk Pavyonu, Mimarlık&Dekorasyon, 2 (1990) 21.

223. Cansever, T., Karetepe AçıkHava Müzesi, Mimarlık ve Sanat, 1 (1961) 28-29.

224. Cansever, T., Karetepe AçıkHava Müzesi, Tasarım, 30 (1992) 53-61.

225. Anonim., Hukukçular Sitesi, Arkitekt, 340 (1970), 158-160.

226. Anonim., Hukukçular Sitesi, Arkitekt, 305 (1961) 163-172.

227. Anonim., Hukukçular Sitesi, Mimarlık, 2 (1968) 157-159.

228. Anonim., ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık, 8 (1985) 38-40.

229. Anonim., Anadolu Kulübü Merkez Binası, Mimarlık, 3 (1972/) 28-32.

230. Anonim., Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu, Mimarlık, 1 (1986) 105-110.

231. Cansever, T., Türk Tarih Kurumu Binası, Mimarlık, 12 (1966) 25-27.

232. Cansever, T., Türk Tarih Kurumu Binası, Mimarlık, 2 (1968) 22-25.

233. Anonim., Çanakkale Dalyanköy Yöresinde Küçük Tatil Evleri, Arkitekt, 370, 2 (1978) 47.

234. Anonim., 1989 Ağa Han Ödülleri ve Sedat Gürel Evi, Arredamento Dekorasyon, 9 (1989) 34-35.

235. Üze, T., 1989 Ağa Han Mimari Ödülü: Küçük Evin Büyük Mimari Dersi, Tasarım, 9 (1989) 56-62.

236. Anonim., Türkiye İş Bankası Genel Müdürlük Binası, Arkitekt, 369, 1 (1978) 4-7.

237. Yücel, A., Tercüman Gazetesi Binası, Mimarlık, 4 (1985), 29-32.

238. Bektaş, C., Türk Dil Kurumu, 1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi, Yem Yayınevi, İstanbul, 1997, 48-51.

239. Yener, E., Merkez Bankası Binası, 1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi, YemYayınları, İstanbul, 1997, 202-205.

240. Erkal, Ç., Erkal, F., Atatürk Kültür Merkezi-Ankara, Mimarlık, 3 (1989) 46-48.

241. Güzer, A., Atatürk Kültür Merkezi, Mimarlık, 7 (1985) 32-35.

242. Özbay, H., Müze Kavramı ve Ankara Atatürk Kültür Merkezi, Mimarlık, 3 (1989) 82-84.

243. Erkal, Ç., Erkal, F., Atatürk Kültür Merkezi Müze-Sergi Kompleksi, Tasarım, 30 (1992) 48-51.

244. Çinici, B., TBMM Camii, Tasarım, 57 (1995) 97.

245. Anonim., Büyük Millet Meclisi Camisi, Tasarım, 9 (1990) 72-75.

246. Özgüner, O., TBMM Camii, Tasarım, 57 (1995) 100-101.

247. Kortan, E., Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi, 1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi, YemYayınları, İstanbul, 1997, 169-171.

248. Hadi, S., Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi, Tasarım, 49 (1994) 47-60.

249. Güzer, A., Fildişi Kuleden Atakule'ye Mitos, Tasarım, 9 (1989) 72-73.

250. Anonim., Söyleşi: Ragıp Buluç, Tasarım, 9 (1989) 74-82.

251. Erzen, J., Ragıp Buluç: Yapı ve Sanat, Tasarım, 9 (1989) 69-71.

252. Üstün, E., Onur, A.Z., Mimaride Anlam ve Sınırlı Örneklerle 1980 Sonrası Türk Mimarlığı, Mimar-Anlam-Beğeni, Yem Yayınevi, İstanbul, 1999.

253. Kuban, D., Tuncay Çavdar'ın Turistik Yapılarındaki Mimari İmgeler, Arredamento Dekorasyon, 72, 7-8 (1995) 69-70.

254. Balamir, A., Toplumsal Kamikazenin (yeni) Mimari Görüntüsü, Arredamento Dekorasyon, 72, 7-8 (1995), 63-67.

255. Tümertekin, H., Ç Evi ve Bodrum'da Mimarlığı Tartışmak, Arredamento Dekorasyon, 60 (1994) 48.

256. Sayın, N., Tasarlanmış Bir Yapı Üzerine, Arredamento Dekorasyon, 60 (1994) 54.

257. Köksal, A., Han Tümertekin'in Bodrum Evi Nedeniyle, Arredamento Dekorasyon, 60 (1994) 52-53.

258. Tümertekin, H., Bodrum Günay Çital Evi, Kimlik, Meşruiyet, Etik: Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II, 1993, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, 70-73.

259. Karaarslan, M., Şefik Gül Villası Üzerine, Yapı, 163 (1995) 93-94.

260. Karaarslan, M., Son Dört Yılın Çalışmaları, Kimlik, Meşruiyet, Etik: Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II, 1993, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, 147-154.

261. Kortan, E., Doğan Medya Center, 1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi, YemYayınları, İstanbul, 1997, 169-171.

262. Tabanlıoğlu, M., Doğan Medya Center, Tasarım, 49 (1994), 85-87.

263. Tekeli, D., Mimari Tasarım Ürünü Olarak Doğan Medya Center, Tasarım, 49 (1994), 90-92.

264. Avcıoğlu, G., Aksoy-Technal Fabrika Yönetim Binası, Mimarlık Yıllığı 1: Türkiye'de Mimarlık 2000, Koleksiyon Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 2000.

265. Avcıoğlu, G., Yönetim Yapısı, Mimarlıkta Yeni Arayışlar: Genç Türk Mimarları, Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi Yayınları, Ankara, 2000.

266. İnceoğlu, A., Aslan, D., Pamukkale Tenis Kulübü Sosyal Tesisleri, Mimarlık Yıllığı 1: Türkiye'de Mimarlık 2000, Koleksiyon Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 2000, 94-97.

267. Sağdıç, B., Öznellik ve Nesnellik Bağlamında Mimari Eleştiri, Mimarlık&Dekorasyon, 5 (1991) 35.

268. Anonim., Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Tasarım, 57 (1994) 35-57.

269. Demir, Ö., Acar, M., Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, 65, 1 (1997).

7. EKLER

Ekler bölümünde tablolar yer almaktadır. Bu bölümde yer alan tablolar sırasıyla şunlardır;

.Ek Tablo 1. Seçilen örneklerin kavrramsal analizi,

.Ek Tablo 2. Pragmatik tasarıma göre örneklerin değerlendirilmesi,

.Ek Tablo 3. Tipolojik tasarıma göre örneklerin değerlendirilmesi,

.Ek Tablo 4. Analojik tasarıma göre örneklerin değerlendirilmesi,

.Ek Tablo 5. Sentaktik tasarıma göre örneklerin değerlendirilmesi,

.Ek Tablo 6. İkonik tasarıma göre örneklerin değerlendirilmesi,

.Ek Tablo 7. Kavramların form oluşturucu yaklaşımlara göre açıklanması.

Ek Tablo 7. Kavramların form oluşturucu yaklaşımlara göre açıklanması

1	ALEGORİ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde, form kompozisyonunun değişmez zihinsel imgelere dayalı bir tip'i göstermesi.
	Analojik Tasarım	Benzerlikler yolu ile soyut ve/veya somut imge/imgelerin bir "fikri" göstermesi.
	Sentaktik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde, yapının kural tabanlı sistemlerle tasarlandığının gösterilmesi.
	İkonik Tasarım	Simgeselliği ön planda olan soyut ve/veya somut imge/imgelerin bir "fikri" göstermesi.

2	ANALOJİ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, değişmez zihinsel imgelere dayalı tipler aracılığı ile mimari formun oluşturulması.
	Analojik Tasarım	Benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, soyut ve /veya somut imgelerden yararlanmak yoluyla mimari formun oluşturulması.
	Sentaktik Tasarım	Benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, kural tabanlı sistemler aracılığı ile mimari formun oluşturulması.
	İkonik Tasarım	Benzetme düzeneklerini işler hale getirerek, soyut ve /veya somut imgelerin çağrışımsal anlamlarına başvurarak mimari formun oluşturulması.

3	BOYUTSAL KOORDİNASYON	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Boyutsal koordinasyona sahip yapı, bileşen, öğe, eleman ve malzemelerin kullanımı ile oluşturulan formun yararlığı.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin tipleşmiş değişmez imajını yansıtmak anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	İki ya da üç boyutlu ızgara sistemlerin kullanımı ile kütle, yüzey ve mekanlar arasındaki ilişkilerde şekil ve büyüklük açısından eşgüdüm sağlanması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavram.

4	ÇELİŞKİ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Analojik Tasarım**	Benzerliği devralınan şeyin, biçim ve anlam açısından karşıtlıklar yaratacak biçimde kullanılması.
	Sentaktik Tasarım	Karşıt sözdizimi kurallarının, aynı düzen içinde bir araya getirilmesi.
	İkonik Tasarım	Biçim ve öz arasındaki göreli bağımlılığın, anlam belirsizliği ve canlı bir gerilim yaratacak; mimari biçim, öğe ve elemanların farklı anlam değerlerine sahip olacak biçimde yan yana, üst üste getirilmesi yoluyla kullanımı.

Ek Tablo 7'nin devamı

5	DEĞİŞEBİLİRLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Bir yararlılık ölçütü olarak, zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek çözümler ile mimari formun oluşturulması.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin tipleşmiş değişmez imajını yansıtmak ve birlik içinde çeşitlilik, değişkenlik sağlayan çözümlere ulaşmak.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması ve öz aynı kalmak koşulu ile benzerliklerin farklı biçimsel sonuçlara varmayı sağlayacak biçimde kullanılması.
	Sentaktik Tasarım	Zaman içinde gelişen ihtiyaçlara bağlı olarak büyüklük, yer ve işlev açısından esnekliğe sahip sistemlerle, mimari formun oluşturulması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak; biçim ve içerik arasındaki ayrımın ortadan kalkması sonucu, biçimsel tercihlerin içeriklerinden bağımsız farklılaşması.

6	EKOLOJİ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Yararlılığı ön planda olmak koşulu ile doğayla uyumlu, ekonomik, rasyonel, enerji tasarruflu, akılcı vb. çözümlerle, mimari formun oluşturulması.
	Tipolojik Tasarım	Bulunduğu çevreye özgü, çevresel olanakları göz önünde bulunduran, akılcı, bilindik bir tip'in kullanımı ile yöresel devamlılığın sağlanması.
	Analojik Tasarım	Doğal ve yapay çevreye öykünme, onunla bütünleşme anlamında benzerlikler kurulması ve çevresel değerlerde süreklilik sağlama.
	Sentaktik Tasarım	Çevreye ilişkin sözdizimi kurallarının, yeni bir sentagmatik bütün içinde kurgulanması.
	İkonik Tasarım	Çevreye ilişkin imajların ikona dönüşerek araçsallaşması.

7	EKONOMİ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Yararlılık ölçütü olarak biçimde minimum bütçe ile maksimum verimin sağlanması.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde, bir üslup özelliğinin tipleşmiş değişmez imajını yansıtma.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	İki veya üç boyutlu gridlerin kullanımı ile kitlesel üretimde süreklilik sağlanması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavram.

Ek Tablo 7'nin devamı

8	ESNEKLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Bir yararlılık ölçütü olarak, zaman içindeki olası değişikliklere cevap verecek çözümler ile mimari formun oluşturulması.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin tipleşmiş değişmez imajını yansıtma.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	Zaman içinde gelişen ihtiyaçlara bağlı olarak büyüklük, yer ve işlev açısından değişme potansiyeline sahip sistemlerle, mimari formun oluşturulması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavramr.

9	FONKSİYONELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Detaydan-bütüne tüm sistemin amaca uygunluğu.
	Tipolojik Tasarım	Değişmez zihinsel bir imaja sahip olan işlevsel tipin, amaca uygunluğu.
	Analojik Tasarım	Soyut/somut-imge/imgelerin kullanımı ile sembolik, çağrışımsal işlevlerin karşılanması.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin amaca uygunluğu.
	İkonik Tasarım	Toplumsal bellekte yer etmiş imge/imgelerin kullanımı ile sembolik, kültürel, çağrışımsal işlevlerin karşılanması.

10	GEOMETRİ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Geometrik olan çözümün işlevsellik, rasyonel olma, uygulanabilirlik vb. yararlılık ölçütlerini taşıması.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak ve matematik ve / veya geometrik düzenlere dayalı bir tip'in kullanımı.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin ve varolan bir ölçü, oran, orantı ya da gridal (ızgara) düzenin benzerlik yoluyla devralınması.
	Sentaktik Tasarım	Tasarımın iki ya da üç boyutlu gridlere, modül vb. ölçü ve orantı sistemlerine dayalı bir düzene sahip olması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak; geometrik form ve biçimlerin, düzenlerin simgesel kullanımı.

Ek Tablo 7'nin devamı

11	İKON	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel imgelere dayalı bir tip'in, ikon haline gelmesi.
	Analojik Tasarım	Benzerliği devralınan şeyin sahip olduğu çağrışım değeri.
	Sentaktik Tasarım	İki ve /veya üç boyutlu modellerin sahip olduğu çağrışım değeri.
	İkonik Tasarım	Benzerliği devralınan şeyin sahip olduğu çağrışımsal, iletişimsel değer.

12	İMGESELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Edinilmiş imgelerden deneme-yanılma yoluyla yeni imgeler yaratma ve mevcutları geliştirme.
	Tipolojik Tasarım	Değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tip'in, yeniden üretilmesi.
	Analojik Tasarım	Benzetme süreçleri ile soyut ve/veya somut imge/imgelerin çağrışımlar uyandıracak biçimde yeniden üretilmesi.
	Sentaktik Tasarım	İki ya da üç boyutlu gridlere, modül vb. ölçü ve orantı sistemlerine dayalı bir sistemin, çağrışımsal değerinin yeniden üretilmesi.
	İkonik Tasarım	Çağrışımlar uyandıracak biçimde benzerlikler yolu ile bilinen soyut ve/veya somut imgelerin yeniden üretilmesi.

13	İNDEKS	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Mimari formun, işlevsel bir gerekliliği yerine getirmek amacı ile neden ile sonuç arasındaki karşılıklı bağıntıyı belirtmesi.
	Tipolojik Tasarım	Değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tipin, çağrışımsal değerinin haricinde kullanım ya da yarara yönelik bir belirti olması.
	Analojik Tasarım	Benzerliği devralınan şeyin (nesne ya da kavram) sembolik işlevinin yanında kullanım ya da yarara yönelik bir belirti olması.
	Sentaktik Tasarım	Bilinen sözdizimi esaslarına göre biçimlendirilen formun, kullanım ya da yarara yönelik bir belirti olması.
	İkonik Tasarım	Benzerliği devralınan şeyin (nesne ya da kavram) sembolik işlevinin kullanım ya da yarara yönelik bir belirti olması.

14	İRONİ	
M. f. o.y.	**İkonik Tasarım**	Bilindik form, şekil vb. nin bilinen anlamları ve kullanımları dışında yeni anlamlar yüklenerek ve yer yer bozguncu bir anlayış ile abartılı, alaycı kullanımı.

Ek Tablo 7'nin devamı

15	KARMAŞIKLIK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tip/tiplerin anlam belirsizliği ve/veya çok anlamlılık yaratacak biçimde kullanılması.
	Analojik Tasarım	Benzerliği devralınan imge/imgelerin anlam belirsizliği ve/veya çok anlamlılık yaratacak biçimde mimari bütünü oluşturması.
	Sentaktik Tasarım	Karşıt sözdizimi kurallarının aynı düzen içinde bir araya getirilmesi.
	İkonik Tasarım	Yalın olana karşı karma olanın öne çıkarıldığı, anlam belirsizliği yaratan; öge, eleman, mekan, düzen ve kompozisyonlar.

16	KİTSCH	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel bir imja sahip olan tip'in, imge/şekil olarak görünüşteki etki gücünü içeriğinden soyutlanmış bir biçimde yansıtmaya yönelik imajinel kullanımı.
	Analojik Tasarım	Beklenen etkiyi yaratmasından şüphe edilmeyen hazır imgelerin, görünüşteki etki gücünü kullanak meydana getirilmiş (sahte) benzeşimler.
	Sentaktik Tasarım	Sözdizimi kurallarının, imaj kaygısını ön plana çıkaracak biçimde biçim oluşturma etkinliğine yön vermesi.
	İkonik Tasarım	Biçim ve içerik arasındaki yabancılaşmanın göstergesi ve toplumsal beğeninin ifadesi.

17	MECAZ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Bilinen bir tip'e ilişkin somut ya da soyut özellikler aracılığı ile, çağrışıma dayalı benzerlikler kurma.
	Analojik Tasarım	Soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerle açık ve/veya örtük çağrışımlara dayalı benzerlikler kurma.
	Sentaktik Tasarım	Bilinen sözdizimi esaslarının yeni ve bilinmedik bir biçimde ve/veya yeni anlam vermelerle çağrışımsal yan anlam düzeyinde kullanımı.
	İkonik Tasarım	Soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerle açık ve/veya örtük çağrışımlara dayalı benzerlikler kurma.

18	MİMESİS	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel bir imaja sahip bilinen bir tip'e ilişkin özelliklerin taklit edilmesi.
	Analojik Tasarım	Soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerin biçimsel görsel özelliklerine ilişkin benzerliklerin taklit edilmesi.
	Sentaktik Tasarım	Bilinen sözdizimi esaslarının taklit edilmesi.
	İkonik Tasarım	Soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerin biçimsel görsel özelliklerine ilişkin benzerliklerin taklit edilmesi.

Ek Tablo 7'nin devamı

19	MODÜL	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Bir modül'ün tekrarına dayalı form oluşumunun sağladığı pratik avantajlar açısından yararlılığı.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram ve/veya bir ölçü/oran sistemine dayalı bir tip'in değişmez zihinsel imajını çağrıştırma.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram ve/veya bir ölçü/oran sistemine öykünme yolu ile mimari formun tasarlanmış olması.
	Sentaktik Tasarım	Bir ölü/oran sistemi aracılığı ile yapı bileşen, öğe ve elemanları arasında koordinasyon sağlanması ve yapım ettkinliğinin bir birim boyuta göre gerçekleştirilmesi.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavram ve/veya bir ölçü/oran sistemine öykünme yolu ile mimari formun tasarlanmış olmasıdır.

20	NEDENSELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Eldeki imkanlardan deneme-yanılma yoluyla yararlanılarak en gelişmiş sonuç biçime ulaşma.
	Tipolojik Tasarım	Değişmez zihinsel bir imgeye sahip olan bir tip'in kullanımı sonucunda tasarımın kazandığı tipolojik karakter..
	Analojik Tasarım	Soyut ve/veya somut, canlı ve/veya cansız imge/imgelerle kurulan benzerlikler sonucunda kazanılan çağrışımsal değer.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin sözdizimi esaslarına göre biçimlendirilen formun, geometrik, aritmetik, harmonik yasa ve kurallara uygun hale gelmesi.
	İkonik Tasarım	Toplumsal bellekte yer etmiş anıları çanlandıran soyut ve somut imgelerin kullanımı ile kazanılan çağrışım değeri..

21	ÖZ	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Bilinen bir tipin değişen görünüş karşıtı olarak değişmeyen niteliği.
	Analojik Tasarım	Soyut ve/veya somut imge/imgeleri vareden unsurların özsel niteliklerine öykünme.
	İkonik Tasarım	Soyut ve/veya somut imge/imgeleri vareden unsurların, toplumsal bellekte çağrışımlar uyandıran simgesel kullanılımı.

Ek Tablo 7'nin devamı

22	PRAGMATİZM	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Deneme-yanılma sonucu elde edilen formun temel işlevsel ihtiyaçları karşılamaya yönelik yararlılığı.
	Tipolojik Tasarım	Deneme-yanılma sonucu elde edilmiş çalışması bilinen bir formun tekrar edilmesinin yararlılığı ve bir üslubu çağrıştıran değişmez zihinsel imajı çağrıştırma anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin kabulünün sağladığı rasyonellik, ekonomiklik, verimlilik vb. niteliklerin yararlılığı.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavram.

23	RASYONELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Düşünce üretiminden, form seçimine ve yapım aşamasına kadar olan tüm aşamalarda, ihtiyaçlara cevap verecek en akılcı çözümün bulunması.
	Tipolojik Tasarım	Form seçiminde rasyonel-geometrik birincil formlara dayalı çözümlere başvurulması.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	İki veya üç boyutlu gridlerin kullanımı ile standartlaşan çözümün rasyonelliği.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavram.

24	SENTAKS	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel bir imaja sahip olan tip'in belli bir örgütlenme şeması ve/veya kurallar bütününe göre meydana getirilmiş olması.
	Analojik Tasarım	Tasarımcının zihninde düşünceleri başlatan imge ve/veya kavramın, sahip olduğu sentaktik esasların benzerlikler yolu ile devralınması sonucunda kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	Belli sözdizimi esaslarına göre oluşturulan kural tabanlı sistemlerle çalışma.
	İkonik Tasarım	Toplumdal bellekte yer etmiş çağrışımsal biçimin, sahip olduğu sentaktik esasların devralınması yoluyla kazanılmış ikincil kavram.

Ek Tablo 7'nin devamı

25	SEZGİSELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Bilinen malzeme ve/veya yapım teknolejilerinin bilinmedik yeni çözüm olanaklarının yaratıcı bir duyuşla keşfedilmesi.
	Tipolojik Tasarım	Bilinen bir tip'in yaratıcı bir duyuşla farklı ve özgün yeni bir sentaktik bütüne vardırılması.
	Analojik Tasarım	Bellekte önceden kazanılmış soyut ve/veya somut imgeleri, benzerlikler kurarak yaratıcı bir duyuşla yeni sentezlere vardırmak.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin sözdizimi esaslarının yaratıcı bir duyuşla yeni sentaktik bütünlere varcak, yeni sentakslar yaratacak biçimde ele alınması.
	İkonik Tasarım	Yaratıcı bir duyuşla bilinen kodlardan yeni ve bilinmedik kodlara, yeni sentakslara varma.

26	SİMGESELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel bir imgesi olan tip çözümün sahip olduğu çağrışım değeri.
	Analojik Tasarım	Benzerliği devralınan nesne ya da kavramın sahip olduğu çağrışımsal, iletişimsel değer.
	Sentaktik Tasarım	Mevcut bir oran/orantı sistemine uygun olrak tasarlanan formun, kazandığı çağrışımsal değer.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal biçimin anlamsal, iletişimsel, görsel özelliklerinin yeni bir sentagmatik bütüne aktarılması ile formun kazandığı çağrışım değeri.

27	SOYUTLAMA	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Değişmez zihinsel bir imgeye sahip olan bir tip'in özünü vurgulamaya yönelik basitleştirme/yalınlaştırma.
	Analojik Tasarım	Soyut ve/veya somut imge/imgelerle kurulan benzerlikleri vurgulamada özü yansıtıcı yalınlaştırmalar yapma.
	Sentaktik Tasarım	Bir ölçü/oran-orantı sisteminin iki ve/veya üç boyutlu modellemeler, görsel teknikler vb. aracılığı ile yalınlaştırılması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal biçimin anlamsal, iletişimsel, görsel özelliklerini vurgulayarak anlamı belirginleştirme ve/veya deformasyon, ironi, biçimsel çarpıtmalar vb. kullanımlar ile anlamı belirsizleştirmeye dayalı yalınlaştırmalar yapma.

Ek Tablo 7'nin devamı

28	STANDARTLAŞMA	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Standartlaşmanın sağladığı pratik avantajlar açısından yararlılığı.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınmasıyla kazanılmış ikincil kavram.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınmasıyla kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin kabulü ile oluşturulan formun; yapı bileşen, öğe ve elemanlar açısından kazandığı standart nitelik.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak yolu ile kazanılmış ikincil kavram.

29	SÜREKLİLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Mevcut olanakların en iyi şekilde kullanılması ile çevresel değerlerde devamlılık sağlanması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Tipolojik Tasarım	Değişmez zihinsel bir imaja sahip olan bir tipin yeniden üretilmesi ile kültürel devamlılığın sağlanması.
	Analojik Tasarım	Benzerlikler kurularak mevcut imge/imgelerin, yeniden üretilmesi ile devamlılık sağlanması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	Belli sözdizimi esaslarına göre oluşturulan kural tabanlı sistemin yeniden üretim yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	İkonik Tasarım	Toplumsal bellekte yer etmiş bilinen kodların yeniden üretimi yolu ile kültürel devamlılığının sağlanması.

30	TARİHSELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Bilinen bir tip'e ilişkin biçimsel, organizasyon ilkeleri vb. özelliklerin yeniden kullanımı ile kazanılan tarihsel nitelik.
	Analojik Tasarım	Benzerliği devralınan; biçim, imge, stil vb. 'nin tarihselliği.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin tarihselliği.
	İkonik Tasarım	Geçmiş dönemlerin biçim dillerinin biçimsel ve mekansal özelliklerinin yeniden canlandırma ve seçme yolu ile kullanılması.

31	TİP	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Kendi türünün prototipi olan bir tip'in kullanılması.
	Analojik Tasarım	Benzerliği devralınan imge/imgelerin değişmez zihinsel imaja sahip bir tip oluşu.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin kazandığı tipsel nitelik.
	İkonik Tasarım	Tasarımın çağrışımsal yönünü oluşturan soyut/somut-imge/imgelerin bir tip'in kullanımına dayalı oluşu.

Ek Tablo 7'nin devamı

32	UYGULANABİLİRLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Tasarımın yer'in doğasına uygun olacak biçimde yapılabilirliği.
	Tipolojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde, bir üslup özelliğinin tipleşmiş değişmez imajını yansıtmak ve yasa ve yönetmeliklere uygunluk.
	Analojik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerinin benzerlikler yolu ile devralınması anlamında kazanılmış ikincil kavram.
	Sentaktik Tasarım	İki ve/veya üç boyutlu ızgara sistemlerin seri ve hızlı bir biçimde yapım ve üretime imkan sağlaması.
	İkonik Tasarım	Çağrışımsal yan anlam düzeyinde; bir üslup özelliğinin biçimsel özelliklerini çağrıştırmak anlamında kazanılmış ikincil kavram.

33	VERİMLİLİK	
M. f. o. y.	**Pragmatik Tasarım**	Mevcut kaynakların rasyonel kullanımı ile detaydan-bütüne tüm sistemin en yüksek performansa sahip olması.
	Sentaktik Tasarım	İki ya da üç boyutlu grid sistemlerle tasarlanan formun, standardizasyona imkan sağlayacak biçimde kendinden beklenen performansı yerine getirmesi.

34	YARATICILIK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Bilinen malzeme ve/veya yapım teknolejilerinin bilinmedik yeni çözüm olanaklarının sezgiye dayalı olarak keşfedilmesi.
	Tipolojik Tasarım	Bilinen bir tip'in sanatsal bir sezgiyle farklı ve özgün yeni bir sentaktik bütüne vardırılması.
	Analojik Tasarım	Bellekte önceden kazanılmış soyut ve/veya somut imgeleri, benzerlikler kurarak sanatsal bir sezgiyle yeni sentezlere vardırmak.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin sözdizimi esaslarının sanatsal bir sezgiyle yeni sentaktik bütünlere varacak biçimde yorumlanması.
	İkonik Tasarım	Sezgisellikle bilinen kodlardan yeni ve bilinmedik kodlara, yeni sentakslara varmak.

35	YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Tipolojik Tasarım**	Bilinen bir tip'in mevcut imgesinin yeniden üretilmesi.
	Analojik Tasarım	Tasarımcının zihninde düşünce, kavram oluşturan soyut/somut imge/imgelerin benzerlikler yolu ile yeniden üretilmesi.
	Sentaktik Tasarım	Kural tabanlı bir sistemin sözdizimi kurallarının yeniden üretilmesi.
	İkonik Tasarım	Soyut/somut imge/imgelerin, biçimsel olarak yeniden üretilmesi.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ek Tablo 7'nin devamı

36	YERELLİK	
Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	Bir yere özgü değişmez zihinsel bir imgeye sahip olan işlevsel biçimin yerelliği.
	Tipolojik Tasarım	Bir yere özgü değişmez zihinsel bir imgeye sahip olan biçimin sahip olduğu yerel nitelik.
	Analojik Tasarım	Toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandıran soyut/somut imge/imgelerle kurulan benzerliğin bir yere ait olan imajı çağrıştırması.
	İkonik Tasarım	Toplumsal bellekte yer etmiş anıları canlandıran çağrışımsal biçimin yerelliği.

Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	
	Tipolojik Tasarım	
	Analojik Tasarım	
	Sentaktik Tasarım	
	İkonik Tasarım	

Mimari formu oluşturan yaklaşımlar	**Pragmatik Tasarım**	
	Tipolojik Tasarım	
	Analojik Tasarım	
	Sentaktik Tasarım	
	İkonik Tasarım	

ÖZGEÇMİŞ

19.04.1971 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. 1988 yılında K.T.Ü. Mimarlık Bölümü'nde başladığı yüksek öğrenimini 1992 yılında bölüm birincisi olarak bitirdi. Aynı yıl K.T.Ü. Mimarlık Bölümü Anabilim Dalı' na Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1993 yılında başladığı "Konaklama Tesislerinin Tasarımında Bölgesel Farklılıkların Analizi" konulu yüksek lisans tezini 1995 yılında tamamlayarak "yüksek mimar" ünvanı aldı. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi'de iki dönem doktora derslerine devam etti. O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi'nde doktora tezi ile ilgili araştırma ve incelemelerde bulundu. Halen görevine devam etmekte ve İngilizce bilmektedir.Yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli konferanslarda bildiri ve yerli dergilerde makaleleri bulunmaktadır.